

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KATTRUP BOGEN

”Kattrup - bogen” er trykt hos: Tyrsted Offset Tryk - Tlf. 05 64 63 03.

Udsnit af kort, hvortil Geodætisk Institut har ophavsret, er gengivet med instituttets tilladelse for arkiver.

Omslag er udarbejdet af kunstneren Jes Schroder, Kattrup gl. Skole.

Oplag: 200

© – Sognearkiverne i Gedved Kommune.

ISBN 87 – 981704 – 1 – 4.

Bogen kan bestilles ved henvendelse til Sognearkiverne i Gedved Kommune, Kirkevej 16, 8751 Gedved. Åbent: Hver mandag mellem kl. 15.00 - 17.30, Tlf. 05 66 57 80.

KATTRUP - BOGEN.

MARKVAD
8751 Gedved
7566 5201

Studiekredsens deltagere :

Ingrid Andreasen, Gedved

Niels Jørgen Andreasen, Århus

Knud Bak, Hovedgård

Ulla Bendix, Kattrup

Ellen Hansen, Kattrup

Søren Hansen, Tolstrup

Jørgen Hofland, Gedved

Søren Skriver Jensen, Kattrup

Ellen Jørgensen, Ørskov

Gerda Jørgensen, Ørskov

Karl Lyneborg Madsen, Kattrup

Ole Møller, Tolstrup

Christen Richter, Kattrup

Edith Richter, Kattrup

Svend Steffensen, Overby

Folker Willesen, Gedved

GEDVED 1985.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. FORORD v. Niels Jørgen Andreasen	side	1
2. INDLEDNING	side	3
3. KATTRUP FRA o. 875 - arkæologiske fund	side	6
4. KATTRUP SOM FAST BEBYGGELSE o. 875-1100	side	8
5. LANDSBYENS UDSEENDE OG UDVIKLING	side	11
6. LANDSBYEN OG DENS OMEGN	side	23
7. LANDBRUGET I KATTRUP	side	26
7.1 Landbruget før udskiftningen i 1780	side	26
7.2 Landbruget i 1843 - en situationsrapport .	side	38
7.3 Landbruget o. 1900	side	39
7.4 Landbruget i 1930'erne	side	44
7.5 Landbruget fra 1940'erne til i dag	side	47
8. EJENDOMSFORDELINGEN I KATTRUP ca. 1500 TIL 1767	side	49
9. SOGNEKOMMUNEN	side	56
9.1 Fattigvæsenet	side	56
9.2 Veje	side	82
9.3 Skoleforhold	side	96
9.3.1 Katstrup Sogns ældste skolehistorie	side	96
9.3.2 Hundrede år af Katstrup Sogns skolehisto- rie	side	102
10. SOCIALT SAMVÆR	side	125
11. ERHVERV	side	137
12. FLUGTEN FRA LAND TIL BY	side	140
13. LANDBOKVINDE I DET 20. ÅRH.	side	144
14. HVERDAGEN UNDER DEN 2. VERDENSKRIG	side	148
15. FORENINGSLIVET I KATTRUP	side	152
16. KIRKEN, PRÆSTEGÅRDEN OG PRÆSTERNE	side	178
16.1 Kirken	side	178
16.2 Præstegården	side	187
16.3 Præsterne	side	194
17. EJENDOMSHISTORIEN	side	209
18. KILDEHENVISNING	side	589

1.0 FORORD

Kattrup-bogen er et resultat af otte års studiekreds om lokalhistorie under Gedved kommunale Aftenskole. Studiekredsen startede i efteråret 1979 med, at holddeltagerne beskæftigede sig med Voer herreds historie med vægten lagt på overordnede emner og på lokalhistorisk metode.

I erkendelse af, at herredet var for stor en mundfuld, fandt man i 1980, at det kunne være interessant at beskæftige sig med en landsbys historie, og måske arbejde hen imod en sognehistorie. Efter en del snakken frem og tilbage besluttede man at koncentrere sig om Kattrup by i Kattrup sogn. Beslutningen var velovervejet, idet det var og er en interessant gammel landsby med både gårde, huse, kirke, præstegård, fattiggård, fattighus, mejeri og foreninger. Endvidere var en del af deltagerne fra byen, og de var selvfølgelig mest stemt for at se på deres egen by. Da beslutningen var taget, begyndte holdet at indsamle materiale om byens historie. Man startede på bar bund.

Undervisningen i 1980 formede sig som et projekt, hvor deltagerne forsøgte at opstille ejerlister for nogle af landsbyens gårde og huse. Andre deltagere gik i gang med direkte emner, som f.eks. skolehistorie, fattigvæsen, skovene og landsbyens udvikling.

I forløbet havde deltagerne planlagt et møde på Kattrup gl. Skole med ejerne af de huse og gårde, som de interesserede sig for. Mødet forløb over al forventning, og deltagerne fik vigtige oplysninger. Resultatet af dette års undervisning var en stor plancheudstilling, der blev vist i både Kattrup og Gedved.

I 1981 besluttede deltagerne, at målet med det videre forløb var at få udgivet en bog om dele af byens historie. Undersøgelelsesområdet udvidedes betragteligt, idet samtlige ejendomme i byen blev inddraget. Deltagere, der havde mere lyst til at beskæftige sig med direkte emner, gik i gang hermed.

De forskellige afsnit i Kattrup-bogen er alle færdigskrevet i 1984, og i 1985 har man redigeret og renskrevet. Ved redigeringen har deltagerne valgt at medtage samtlige emneområder, der er blevet belyst i tidens løb, for at give et så bredt billede af byens historie som overhovedet muligt. Indholdet af bogen er således alt, hvad der er blevet forsket i og holdt foredrag om af deltagerne.

Bogens karakter er bestemt af særlige forhold, som holdet er løbet ind i det sidste par år. Bl.a. har der været en del udskiftninger på holdet, flere har fået andre

interesser end lokalhistorie, vi har haft vanskeligheder med at fremskaffe de rigtige kilder, der har været dødsfald blandt deltagerne, og der var været flere diskussioner om målsætning og metode. De forskellige problemer har i sidste instans medført, at holddeltagerne helst ville stoppe her og nu, mens det endnu var morsomt at beskæftige sig med lokalhistorie.

Selve projektet har i alt løbet over 250 timer. Timerne er gennemført på biblioteket i Gedved de to første år, og derefter flyttede man ned på "Sognearkiverne i Gedved kommune", hvor man har været siden. På arkivet har man haft direkte adgang til arkivalier om Katstrup historie.

I det lange forløb har der været indlagt forskellige ekskursioner til bl.a. Landsarkivet i Viborg en gang om året og til historiske steder. Der har også været arrangeret foredrag og filmaftener. Indholdet af timerne har dog ikke altid været historie. Det sociale element har været prioriteret højt, og holdet har benyttet den mindste lejlighed til at holde fest. Kaffepauserne har også været benyttet flittigt til højlydte diskussioner om politik, landbrug o.a.

I dette forord skal jeg endvidere på samtlige deltageres vegne udtrykke vor dybeste respekt for det arbejde gårdejer Ole Møller præsterede på holdet.

Vi vil alle huske ham som en stor lokalhistorisk begavelse, der med sin viden og livsbekræftende væremåde var os alle en smittende inspirationskilde.

Gedved, anno 1985
Niels Jørgen Andreasen.

Katstrupvej 54, set mod vest. 1928.

2.0 INDLEDNING.

Fra mange af de vejr-sattelitter, der kredser omkring jorden, kan man modtage fotografier af jorden. På nogle af fotografierne kan man tydeligt se omridsene af Danmark. Men det er ikke muligt at se detaljerne.

Først når man kommer nærmere jordens overflade, kan man tage billeder, der medtager detaljerne. Fra en flyvemaskine, der flyver hen over det østjyske område, kan man tage nogle udmærkede fotografier, der tydeligt viser det bakkede terræn mellem Horsens og Skanderborg. Dette område hedder fra gammel tid Voer herred.

Midt i Voer herred ligger den nuværende Gedved kommune, der i 1970 blev sammenlagt af nogle mindre sognekommuner. I kommunen ligger der et lille sogn, som i gammel tid fik navnet Kattrup efter den største landsby. Kattrup sogn omgrænses mod nord af Hylke- og Ovsted sogne, der i dag ligger i Skanderborg kommune, Århus Amt, og mod vest af Tolstrup sogn og mod syd og sydøst af Ørridslev sogn, der begge ligger i Vejle Amt. Kattrup sogn har et areal på 1462 ha.

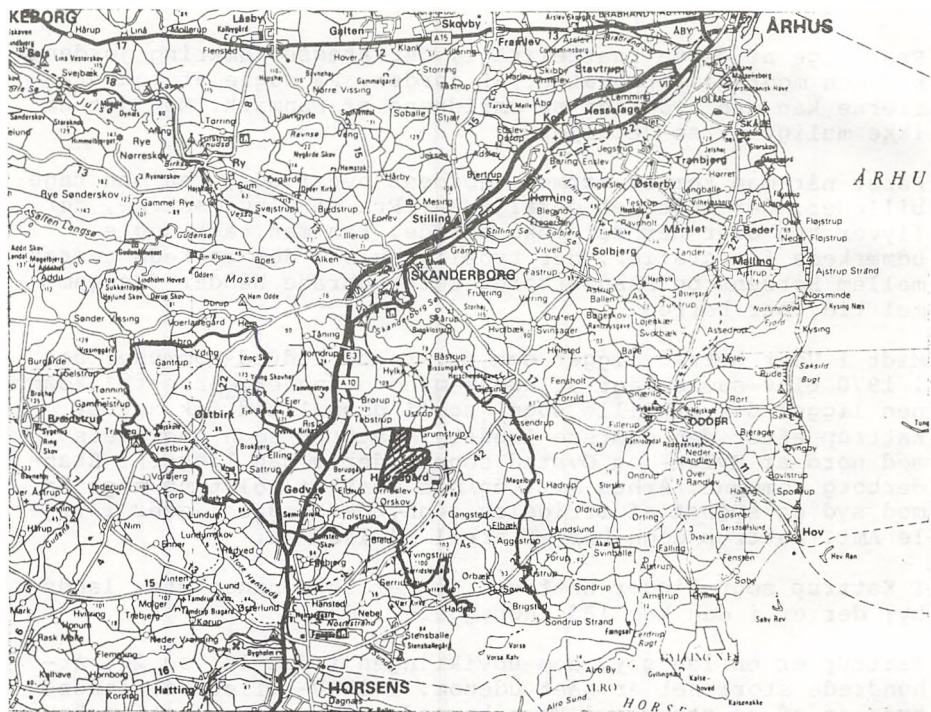
I Kattrup sogn ligger Kattrup. Det er ikke nogen stor landsby; der er i dag kun 183 indbyggere i den.

Kattrup er en landsby, som udviklingen i det 19. og 20. århundrede stort set er gået udenom. I 1700-tallet var landsbyen en af de største i Voer herred. Men ved den østjyske længdebanes anlæggelse i 1868 opstod der en ny by ikke langt fra Kattrup, der fik navnet Hovedgård. Hovedgård voksede sig stor ret hurtigt, og på mange måder tog de initiativrige Kattrupborgere til denne nye by, hvis de ville etablere sig som håndværkere, købmænd o.a. De gamle Kattrup-bønder, der efter et langt liv som landmænd blev pensioneret, tog også tit til Hovedgård, fremfor at blive i Kattrup.

Udviklingen i det 20 årh. er en videreførelse af forholdene i sidste århundrede. Kattrup har tabt kampen om serviceerhvervene. Der findes heller ingen egentlig industri i byen. Industrien og serviceerhvervene findes i Hovedgård, Søvind, Østbirk og Gedved. I Kattrup ernærer man sig af lønarbejde, håndværk og landbrug, som altid har været hovederhvervet. De fleste indbyggere i Kattrup bor der kun, mens de arbejder i andre byer.

Til trods for byens anonymitet i flere henseender, har byens indbyggere gennem deres liv og virke igennem flere hundrede år skrevet historie. Indbyggerne i Kattrup har været en lille brik i den historiske udvikling, og det er de resultater, de har opnået, som vi vil beskæftige os med.

Figur

Kattrup by ligger på et terræn, der skråner svagt mod syd med højdedragene Elbjerg, ca. 138 meter over havets overflade, og mod syd det lave område Kattrupmade, ca. 64 meter over havets overflade. Jorden er hovedsagelig opdyrket som landbrugsjord, men der er dog noget skov ved Elbjerg, og mod øst omfatter Kattrup bys jorder den vestligste del af af Ludvigseje skov.

Skoven ved Elbjerg har tidligere bestået af Elletræer. Det var træer herfra, der under Frederik d. II, blev benyttet til vandledninger ved ombygninger på Skanderborg slot. I-øvrigt er egnen omkring Kattrup ikke særlig skovrig, udskiftningskortet fra 1780 viser os, at skovnene for ca. 200 år siden var de samme som nu, dog med en lidt større udstrækning.

Jorden omkring Kattrup er af god kvalitet til landbrug. Bonitetstallet (taksten) er de fleste steder 10 - 15, hvilket må siges at være almindelig god jord til dyrkning. Et sted er bonitetstallet helt oppe på 21. Bonitetstallet, der er et mål for jordens værdi som vokseplads for kulturplanter, går fra 0 - 24. Hartkorn for et stykke jord udregnes på grundlag af, at der skal 5 $\frac{1}{7}$ tønde land med bonitetstal på 24 til en tønde hartkorn. Hvis boniteten er mindre, skal der et tilsvarende større areal til for at give 1 tønde hartkorn.

Ane Carlsdatter Mols. ca. 1875. Mor til kunstmaleren N.P. Mols.

3.0 KATTRUP TIL o. 875 - arkæologiske fund.

Sammenlignet med andre sogne er Katstrup ikke særlig rigt på arkæologiske fund, og det er endnu aldrig overgået Katstrup at blive nævnt i hovedværkerne om Danmarks fortid eller i arkæologiske skrifter. Det var ikke i Katstrup, man fandt guldhornene! De fund, der trods alt er gjort, har ikke haft nogen særlig indflydelse på vor viden om vort ældste samfunds historie.

Ser man imidlertid fundmaterialet fra Katstrup sogn på mikroplan, får det en langt større betydning. De enkelte fund bliver vigtige, idet de bekræfter menneskets tilstedeværelse i Katstrup på et meget tidligt tidspunkt i vor historie.

De fund, der til dags dato er gjort i Katstrup, er meget spredte og virker ret så tilfældige. Men det er kun med til at understrege, at Katstrup sogn aldrig som helhed har haft arkæologernes bevågenhed. Der har aldrig, bortset fra en arkæologisk udgravning på Borupgårds mark af C. M. Schmidt i 1920'erne, været foretaget systematiske udgravninger i sognet. Det, der er fundet, er fundet af de lokale beboere, og det er blevet registreret af medarbejdere fra Nationalmuseet.

Fundmaterialet fra Katstrup sogn er som sagt meget spredt. Hovedvægten af fund eller registreringer ligger på Borup-, Thestrupgård-, Overby- og Møballe ejerlag. Det mindste materiale er konstateret i Katstrup ejerlag.

I sommeren 1895 udarbejdede seminarielærer Martin Kristensen fra Gedved en arkæologisk beskrivelse af Voer herred for Nationalmuseets 1. afdeling. I beskrivelsen nævner han kun to fund i Katstrup ejerlag.

Fund no. 16 i Katstrup ejerlag

Matrikel no. 8. En ca. 4 fod høj, overpløjet høj.

Fund no. 17 i Katstrup ejerlag

Matrikel no. 2a. Her har ligget en høj, Blavshøj kaldet. Den var omtrent 8 fod høj og bevokset med buskvækst. Omtrent ved året 1886 sløjfedes den fuldstændigt. Den bestod mest af sten. I midten, oppe i højen, fandtes et stensat, rundt kammer ca. 4 fod i tværmål, uden dække. Kammeret indeholdt intet uden aske. I højens sider under buskenes rødder fandtes 4 a 5 sorte lerkar med brændte ben. Et af disse lerkar var buget, smalnede af opad og udvidedes atter for oven. Det var ca. 9 tommer højt og prydet med smukke zirater. Dette kar agtedes bevaret, men faldt sammen og ødelagdes som de andre. (1)

I 1972 besøgte arkæologistuderende Flemming Kaul de forskellige gårdmænd i Katstrup sogn for at forhøre sig om arkæologiske fund. Efter samtaler udarbejdede han en liste, som han afleverede på Nationalmuseet. Af listen fremgår det, at der på matrikelnummer 19.m.fl. i Katstrup er fundet to slebne flintøkser, som begge er forsvundne.

På Mosegårds jorder, matrikel no. 9e, er der fundet to enkeltgravsøkser af flint, hvoraf den mindste var slebet. Denne bar ingen spor af brug. Efter ejerens, Christen Richter, udsagn er begge økser fundet i en flintkoncentration omkring en lille mose umiddelbart over vejen på modsatte side af gården.

På Elisehøjs jorder, matrikel no. 10b m. fl., har man fundet æggen af en (tyknakket?) sleben flintøkse, et brudstykke af en sleben økse, ca. 9 cm. lang bjergartsøkse med skaft-hul parallelt med æggen, en delvis slebet økse fra dolktid, et fiskehaleformet dolkhåndtag fra dolktid med indhugget yigylinie, en tyknakket, sleben økse af "Valbytype" og en spydspids af jern med rhombisk tværsnit, ca. 37 cm. lang og ca. 3,5 cm. bred på det bredeste sted. Skaftungen er ca. 8 cm. lang og hæver sig fra selve bladet. Skaftungens tværsnit er rektangulært. Spydspidsens bevaringstilstand er meget fin, og der findes ingen nævneværdige rustdannelser på den.

Af listen fremgår det endvidere, at der på matrikel no. 10a i Katstrup er fundet en underdel til en drejekværn.

Flemming Kaul konkluderer af det indsamlede materiale, at undersøgelsen ikke viser, hvor der har været bebyggelse, men "snarere hvor folk har haft øjnene med sig". (2)

Kauls konklusion kan vi fuldt ud tilslutte os. Fundene fra Katstrup fortæller os ikke meget om ældre bebyggelser. På den anden side fortæller de os, at der har levet mennesker i Katstrup sogn siden yngre stenalder. På et senere tidspunkt er det muligt, at man ved arkæologiske undersøgelser kan nærme sig en omtrentlig datering for den første permanente bebyggelse i området, men sådanne undersøgelser er ikke planlagt endnu, og det er vel også spørgsmålet om en sådan undersøgelse ville være besværet værd.

4.0 KATTRUP SOM FAST BEBYGGELSE o. 875 - 1100.

De få arkæologiske fund, der er gjort i Katstrup og omegn, kan som nævnt ikke fortælle os meget om stedets ældste bebyggelseshistorie, og det er jo kun at beklage. På den anden side er vi imidlertid så heldigt stillet, at der netop i det gamle Skanderborg Amt er foretaget videnskabelige undersøgelser omkring stednavneforskningen.

Stednavne siger noget om bebyggelsens historie. "Det beror på, at man - ganske vist i grove træk - kan inddele landsbynavnene i kronologisk ordnede grupper. Grundlaget for denne inddeling er stednavnenes efterled, idet man med en vis ret formoder, at stednavnene med samme efterled er opstået inden for samme længere eller kortere periode" (1). Når man i stedet for de arkæologiske fund kan benytte stednavnene til en omtrentlig datering af en eller anden bebyggelse, skyldes det, at stednavnene er mere repræsentative.

Stednavneforskere har opstillet flere forskellige typer af efterled. En gruppe ender f. eks på -lev, en anden på -sted, en tredje på -by og en fjerde på -torp.

Katstrup har efterledet -torp, -trup er en omskrivning af -torp. I området omkring Katstrup er der flere byer, der ender på samme efterled, som f.x. Grumstrup, Tolstrup, Tvingstrup og Borup. Endvidere kender man til to nedlagte byer i Katstrup sogn: Ingstrup og Stenderup.

Torperne er en gruppe af landsbyer, som alle er dannet i vikingetiden eller i tidlig middelalder. Torperne er ikke så gamle som byer med efterledet -sted og -by. Dateringen af torperne har man opnået, ved at sammelige efterledets forekomst eller ikke-forekomst i de dansk grundlagte vikingebygder i England og Normandiet.

Torperne er byer, der viser os, at det er "nyt land", der er taget ind til dyrkning. Det er endvidere meget almindeligt, at -torperne er direkte aflæggere af ældre landsbyer eller moderbyer (adelsbyer). Det kan således med en vis ret formodes, at Katstrup er en aflæggerby af nabobyen Ørridslev, hvis efterled tyder på en ældre grundlæggelse. Denne antagelse underbygges endvidere af de to byers beliggenhed i landskabet og byernes størrelse. Ørridslev sogns hartkorn er langt større end Katstrups og boniteten er bedre. Ørridslevs jord er klart den bedste (2). Beliggenheden peger også i denne retning. Ørridslev ligger midt på et stort plateau. Kat-

trup er derimod beliggende på nordsiden af dette, og det kan være et udtryk for, at man først senere har set sig nødsaget til at hugge skovene om for at kunne inddrage ny jord til dyrkning.

Kattrup er således en sen bebyggelse, og den er et udtryk for den store ekspansion i vikingetiden. Flere årsager til ekspansionen kan opstilles. Den kan være et udtryk for en befolkningstilvækst, men den kan også være et udtryk for, at afstanden ud til de yderste agerskift efterhånden er blevet for stor, så man i stedet har valgt at flytte nogle gårde ud på markerne. Specielt er transporten af hjulpløvene med de store 6 - 8 oksers forspand nævnt som en årsag til denne udflugtning (3).

Det er endvidere hævdet, at torp-perioden kan hænge sammen med landbrugstekniske fremskridt, idet hjulpløven indførtes i Danmark i vikingetiden, og at der kom en ny organisation af agerdyrkningen (4).

Hvilken af de forskellige muligheder, der bedst belyser ekspansionen er det umuligt at svare udtømmende på i øjeblikket. Senere undersøgelser kan måske uddybe vort kendskab til denne spændende periode.

Når folk - måske fra Ørriidslev - har slået sig ned på det sted, der fik navnet Kattrup, er det ikke nogen ren tilfældighed. Det var nødvendigt, at visse naturgivene ressourcer skulle være på stedet, før man kunne bosatte sig permanent. Det var: 1) adgangen til ferskvand, 2) agerland, 3) græsningsland, 3) brændsel og 5) bygningsmaterialer (5).

Det sted, der skulle blive til Kattrup, var næsten perfekt. Der var god agerjord, der kunne udvides betragteligt om nødvendigt, store engarealer med græsningsland, i skovene i området kunne man hente brændsel og bygningsmaterialer, og i bækken frisk vand. De første tilflyttere er senere blevet til flere, og efterhånden er der blevet udviklet en helt lille landsby. Jorden har vist sig at kunne dække flere familiers fødebehov (6).

Den landsby, der i den tidlige middelalder således er ved at tegne sig, består af nogle simple gårde, der hovedsagelig er bygget af træ. Hvordan de konkret har set ud ved vi ikke. Men vi må formode, at de ikke har været anderledes ud end de gårde, som vi kender grundplanerne af fra arkæologiske udgravninger (7).

Disse gårde har normalt bestået af et stuehus, hvori der har været 2 rum. Det ene rum var sove- og spiserum, og det andet var stegers. I det sidste rum var der en ovn, hvor man beredte måltiderne, og det var også her, man gemte forrådene. Foruden stuelængen var der nogle huse, som fungerede som stald og fåresti.

Omkring ved den tid da kong Harald gik over til den kristne tro, var Katstrup blevet en permanent bebyggelse. Det blev indledningen til en gradvis overgang fra hedenskab til kristendom i hele riget. På et tidspunkt er der sikkert kommet missionærer til Katstrup, og byens indbyggere er blevet omvendt til den kristne tro, og man har i Katstrup og flere omkringliggende byer sikkert dannet et kirkefællesskab.

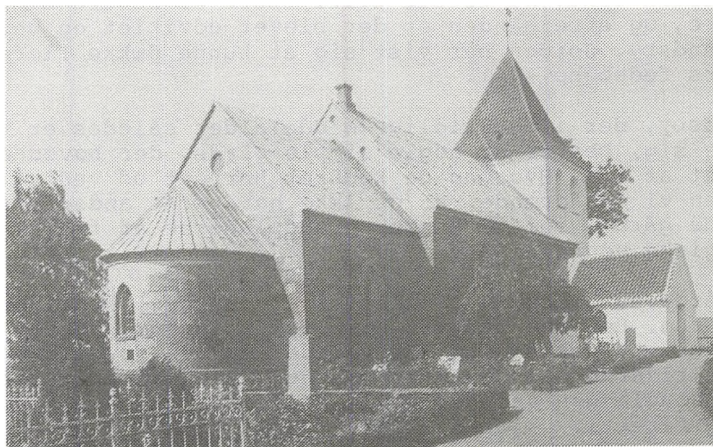
Under Valdemarerne blev der rundt i hele landet bygget et par tusinde stenkirker - en af disse var kirken i Katstrup. Det vidner om, at indbyggerne nu helt er omvendt til den kristne tro og lære.

Sideløbende med kirkernes opførelse får man et nyt udtryk : SOGNET. Sognet er samlet om en kirke med en præst, hvortil der er knyttet et distrikt, hvis beboere modtager al kirkeleg betjening fra dåb til begravelse. Til gengæld yder beboerne tiende af alle afgrøder til deling mellem kirke, præst og biskop (8).

Stedets præst fik normalt stillet en afgiftsfri gård til rådighed.

Hvem der har bygget den smukke kirke i Katstrup, ved vi ikke. Men det må vel formodes, at der før den nuværende kirke i kampesten har været en kirke i træ. Hvordan kirkebyggeriet er blevet finansieret kan vi kun gætte os til, men det er sandsynligt, at indførelsen af tiende har haft en vis betydning.

En endelig konklusion på problemet lader sig desværre ikke opstille. Man kan kun tage kirken i Katstrup som et synligt bevis på, at områdets indbyggere var meget fromme mennesker, der gerne ville have et sted, hvor de kunne dyrke deres tro. Endvidere kunne kirken tjene til opholdssted i ufredstider som den eneste stenbygning i sognet.

Katstrup kirke, set mod vest. ca. 1920.

5.0 KATTRUPS UDSEENDE OG UDVIKLING.

Hvordan Kattrup har set ud i tidsrummet mellem 1500 og 1780, kan vi ikke gøre rede for i detaljer af den simple grund, at vi ikke har bevaret kort eller dokumenter, der er så gamle. På denne baggrund kan vi derfor heller ikke klart sige noget om byens struktur, vejenes placering, hvordan gårdene, eller husene så ud, eller for den sags skyld, hvordan ejendommene i byen var placeret i forhold til hinanden.

Selvom vort kendskab til byen i detaljer i dette tidsrum således ikke er det allerbedste, har vi alligevel god grund til at formode, at byen ikke har set meget anderledes ud i 1500, end den gjorde i 1780, da man udskiftede byen.

Vores formodning bygger på de skriftlige kilder som f.eks. jordebøger fra 1500- og 1600-tallet, matrikler fra 1600-tallet m.v. Matriklerne fra 1662, 1664 og 1688 giver os rig mulighed for en rekonstruktion af byen på dette tidspunkt - en rekonstruktion, der også gælder for store dele af 1500-tallet.

Af udskiftningskortet fra 1780 kan vi se, at der har været 10 gårde i byen plus et antal huse med tilhørende jord eller "haug".

Vi ved, at der har været det samme antal gårde i byen i såvel 1581/82, 1662, 1664 som i 1688, og vi har god grund til at formode, at de har ligget nogenlunde samme sted som i 1780. Dengang flyttede man ikke så meget rundt med sine gårde - lige så lidt som vi flytter rundt med dem i dag. Kun en brand kunne være medvirkende til, at man flyttede gården en smule, når man genopbyggede den. Om der har været ildebrande i Kattrup mellem 1500 og 1780 - bortset fra præstegårdsbranden i 1742 - ved vi ikke, og vi kan derfor ikke sige noget om evt. mindre justeringer af gårdenes placering.

Lige fra middelalderen har Kattrup været en nord-sydvendt by, hvor gårdene har ligget koncentreret omkring Elbjergvej. Byens kerne har altid været i den nordlige ende af byen omkring gadekæret. Der var ikke mindre end seks gårde omkring gadekæret og byens forte, som det også hedder. Af de seks gårde var de to tvillinggårde, hvilket betyder, at de var bygget sammen. Se kortet fra 1780.

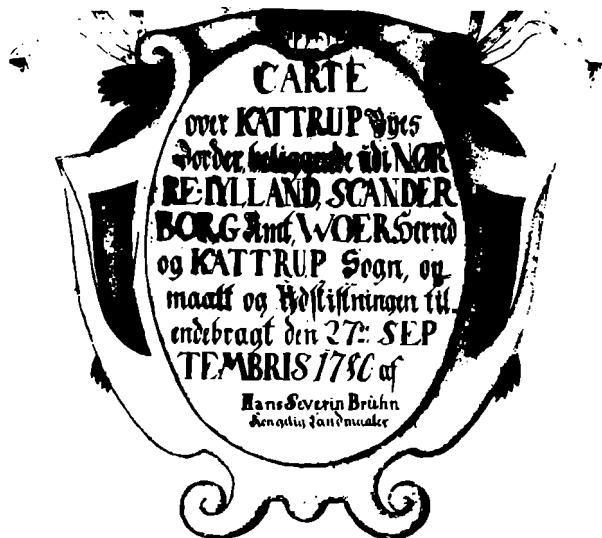
Går vi lidt længere mod syd, ser vi præstegården mod vest og en stor bondegård lige overfor mod øst. Endvidere ligger der to ensomme gårde længst mod syd.

Mellem de forskellige gårde i Kattrup har der altid ligget nogle huse. Deres antal er straks langt sværere at anslå. I 1662 og 1664 ved vi, at der var 8 huse i byen. Dette antal

er opført i matriklerne. Af de otte huse var der kun tre, der havde et mindre jordtilliggende - en lille kålhavet eller et stykke eng. Husenes antal kan dog godt have været større, men det er svært at sige. De fleste huse i byen ejedes af beboerne. Der var kun tre huse, der i 1660'erne var fæstet. Hvor husene i perioden fra 1500 til 1780 helt konkret har ligget, er det umuligt at svare på. Men det må formodes, at der på matriklerne no. 6 og 7 (en af byens to tvillinggårde) har ligget et par huse.

Husenes placering i Katstrup har vi først rigtig styr på fra 1780, da man udarbejdede udskiftningskortet.

Fra 1780 har vi bevaret det ældste kort over Katstrup by. Kortet ligger i dag på Matrikeldirektoratets arkiv i København. I tegningshovedet på kortet står følgende: Carte over KATSTRUP Byes Jorder, beliggende udi NØRRE-JYLLAND, SCANDERBORG Amt, VOER Herred og KATSTRUP Sogn, opmaalt og Udskiftningen tilendebragt den 27. Septembris 1780 af Hans Severin Bruhn, Kongelig Landmaaler.

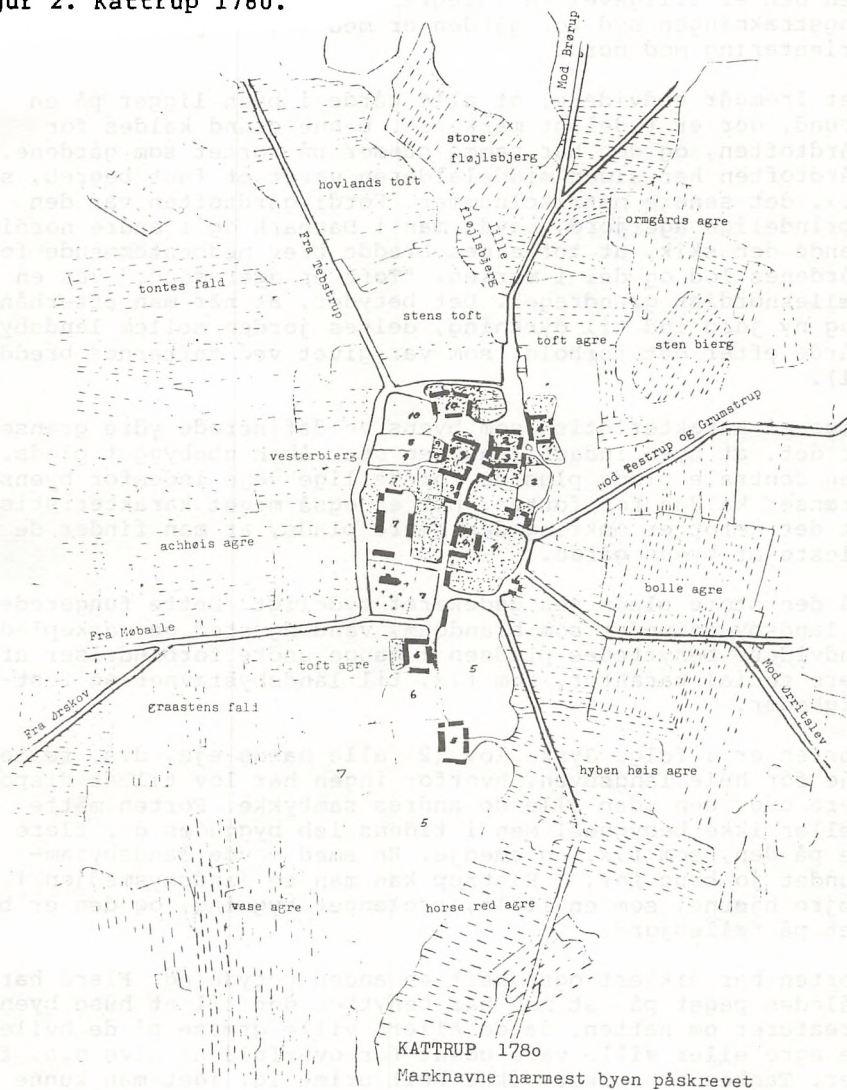
Tegningshoved fra udskiftningskort over Katstrup. 1780.

Opmålingen er, som nævnt i tegningshovedet, foranlediget af, at landbrugsjorden skulle udskiftes, det vil sige deles og samles omkring de enkelte gårde, så man kunne gå væk og over den hidtidige brugte fællesdrift af de enkelte marker til individuel drift.

Figur 2. er en aftegning af kortet fra 1780, og det viser gårdene med et nummer. Nummeret er ikke det samme som de nuværende matrikelnummer. Det er et hjælpenummer ved udskiftningsprocessen.

Af kortet kan det iagttages, at der er to tvillinggårde. Det er gårdene med nummer 2,3,8 og 9. Senere viser det sig, at det er den ene del af netop disse gårde, der flyttes ud på markerne først.

Figur 2. Kattrup 1780.

Bygningernes udseende og indretning kan ikke ses på kortet, men man kan dog iagttage, at der er to forskellige gårdtyper. Gårdene no. 5 og 10 består af 5 - 6 adskilte huse, mens de øvrige gårde fremstår mere sammenbyggede. Præstegården med no. 7 er byens største gård med en stor åben gårdsplads.

Af kortet er det meget tydeligt at se, at Kattrup er en kompakt sluttet landsby med en veldefineret grænse ud imod byens marker. Grundformen kan man vel nærmest kalde for rektangulær, hvis man ser bort fra den sydligste gård, Becksmindede, med no.5. Den ligger lidt ensomt i udkanten af byen, men den er alligevel en integreret del af landsbysamfundet. Engstrækningen syd for gården er med til at presse gårdens orientering mod nord.

Det fremgår endvidere, at alle gårde i byen ligger på en grund, der er tydeligt markeret. Denne grund kaldes for gårdtoften, og den har samme nummer på kortet som gårdene. Gårdtoften har siden middelalderen været et fast begreb, som f.x. det senere matrikelnummer. Fordi gårdtoften var den oprindelige agerjord, havde man i Danmark og i andre nordiske lande den skik, at tofternes bredde blev medbestemmende for gårdenes lod og del i marken. "Toft er ager moder" var en fællesnordisk grundregel. Det betyder, at når man efterhånden tog ny jord ind til dyrkning, deltes jorden mellem landsbyens gårde efter det forhold, som var givet ved tofternes bredde (1).

Lige så karakteristisk som byens veldefinerede ydre grænse er det, at byen indadtil har en stor åben ubebygget plads. Den centrale plads plus de forskellige veje indenfor byens grænser kaldes for forten. Det er også meget karakteristisk, at det netop er omkring den store plads, at man finder de fleste af byens gårde.

På den store plads ses gadekæret tydeligt. Dette fungerede i landsbysamfundet som branddam, vandingsted og vaskeplads. Endvidere benyttedes pladsen i mange andre forbindelser af mere social karakter, som f.x. til landsbystævner og festligheder.

Forten er i følge Jyske lov (2) alle mands eje, dvs. fælles-eje for hele landsbyen, hvorfor ingen har lov til at disponere over den uden alle de andres samtykke. Forten måtte heller ikke bebygges. Men i tidens løb byggedes der flere huse på den, som f.x. en smedje. En smed havde landsbysamfundet jo brug for. I Kattrup kan man se landsbysmedjen i højre hjørne, som en lille, trelænget bygning, og den er bygget på fællesjord.

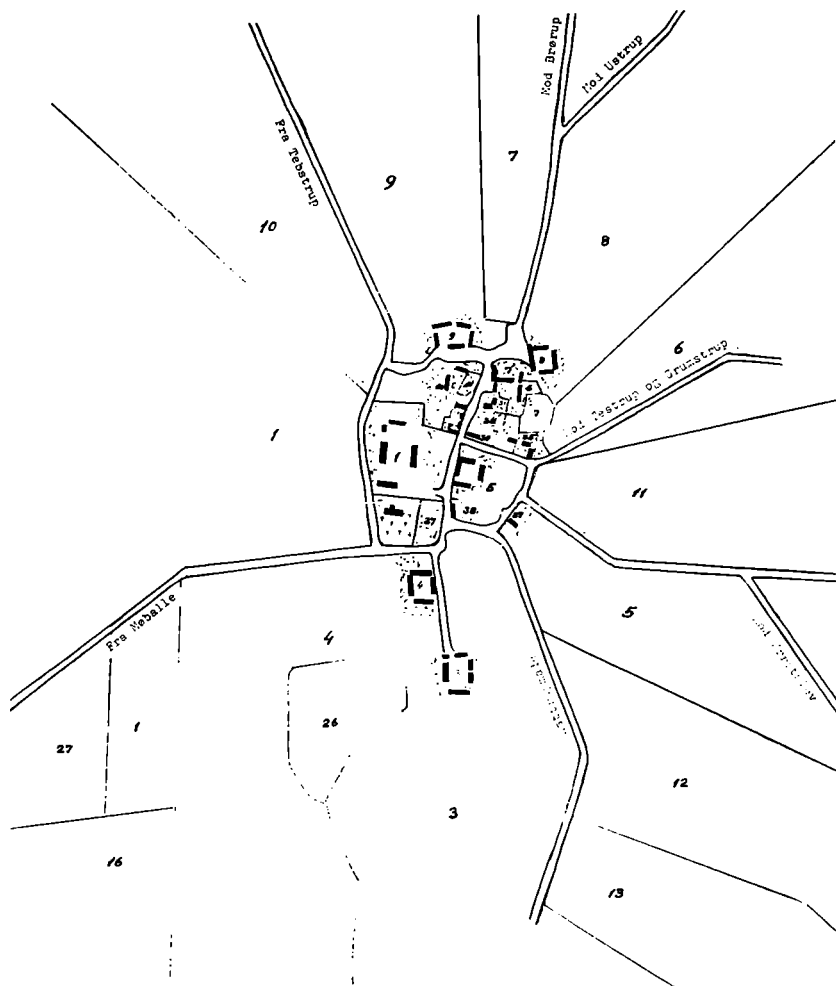
Forten har sikkert også haft en anden betydning. Flere har således peget på, at man har benyttet den til at huse byens kreaturer om natten, da de ellers ville græsse på de hvilende agre eller ville være udsat for overfald af ulve o.a. færer. Tanken er sikkert ikke helt urimelig, idet man kunne afspærre mellemrummene mellem de forskellige gårdtofter og indfaldsvejene.

Til forten, der var fælleseje, hørte også en del af områderne i umiddelbar nærhed af byen, som f.eks. overdrev, engstrækninger, grusgrave o.a.

Kirken med kirkegård ses også som en integreret del af byen. Det tyder på, at kirken er blevet bygget, samtidig med at Kattrup udviklede sig til en blivende bebyggelse.

Figur 3 er en aftegning af det første matrikel-

Figur 3. Kattrup 1817.

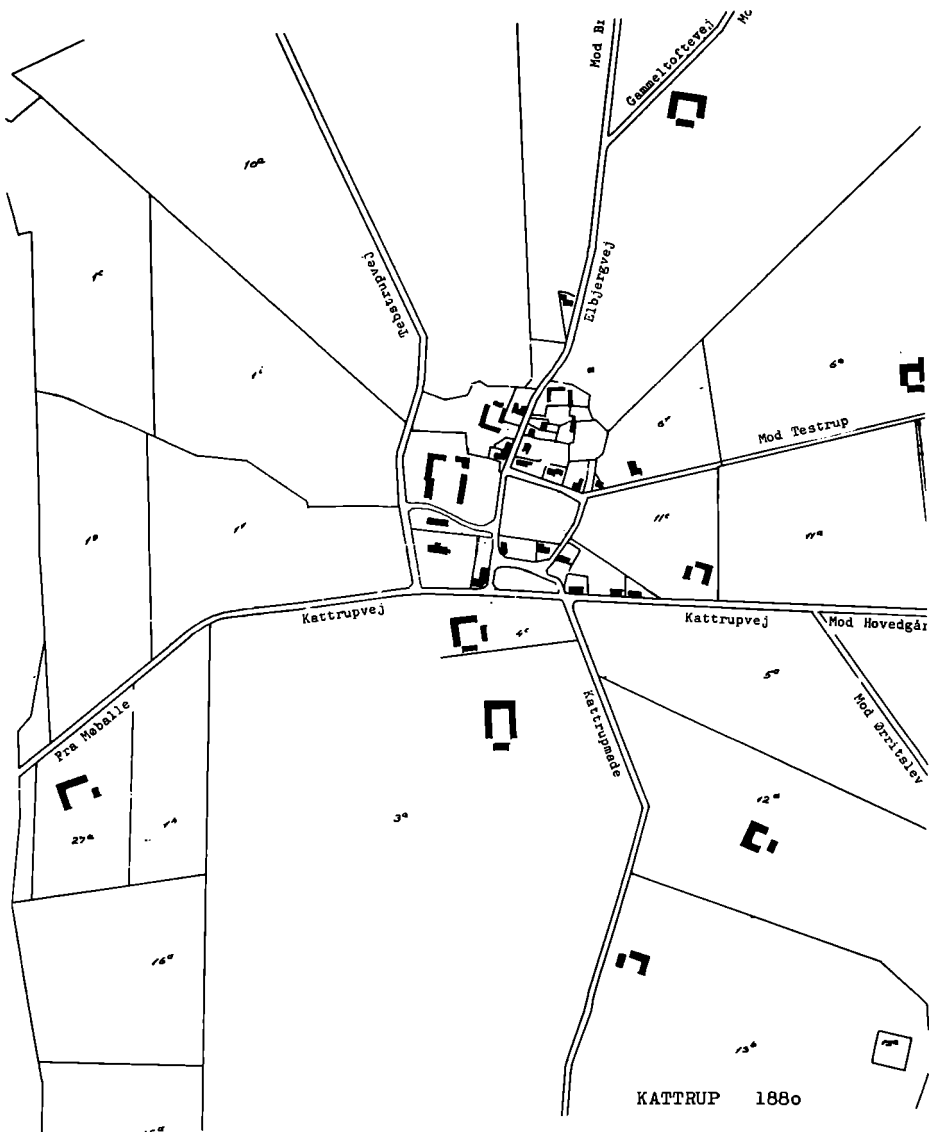

KATTRUP 1817

kort, der er udarbejdet over byen i 1817. Der er ikke megen forskel mellem det foranstående kort fra 1780 til dette. Egentlig er det kun tvillinggårdene, der er blevet udflyttet, og et par mindre huse er opført.

Omkring 1880 så Katstrup sandsynligvis ud, som på følgende

Figur 4. Katstrup 1880.

kort. Kortet er rekonstrueret ud fra oplysninger fra tingbogen, hvor udstykningstidspunkterne er angivet.

Sammenlignes figur 4 med de tidligere, kan man iagttage, at der i perioden mellem 1817 og 1880 er sket meget store forskydninger med hensyn til de gårde, Kattrup var dannet af. Gården med matrikelnummer 8 er flyttet ud på marken (Gammeltoftvej), gården med matrikelnummer 9 er også udflyttet, så den kom til at ligge på hjørnet af Tebstrup- og Espevej. Endvidere er der bygget en ny gård med matrikelnummer 11 c. Det er oprindeligt den ene halvdel af tvillinggården med matrikelnummer 10 og 11, der før var beliggende lidt nord for præstegården. Gården med matrikel no. 5. findes ikke mere. Den er brændt i 1858.

Længst til venstre kan man se, at fattiggården er blevet opført. Den er bygget i 1868, og fik matrikelnummer 27a.

I perioden fra 1817 til 1880 er der også blevet opført en del nye huse. Som f.eks. en købmandsforretning på hjørnet af Kattrup- og Elbjergvej, nogle huse langs med Kattrupvej, no. 53 - 57 og 59. Ligeledes er der sket store forandringer med ejendommene langs Elbjergvej, specielt med dem, der ligger nord for den gamle forte. Helt mod nord indenfor den gamle bykerne er der også bygget et lille hus. Det er fattighuset, der blev bygget i 1837, men det blev nedlagt, da man byggede fattiggården på marken.

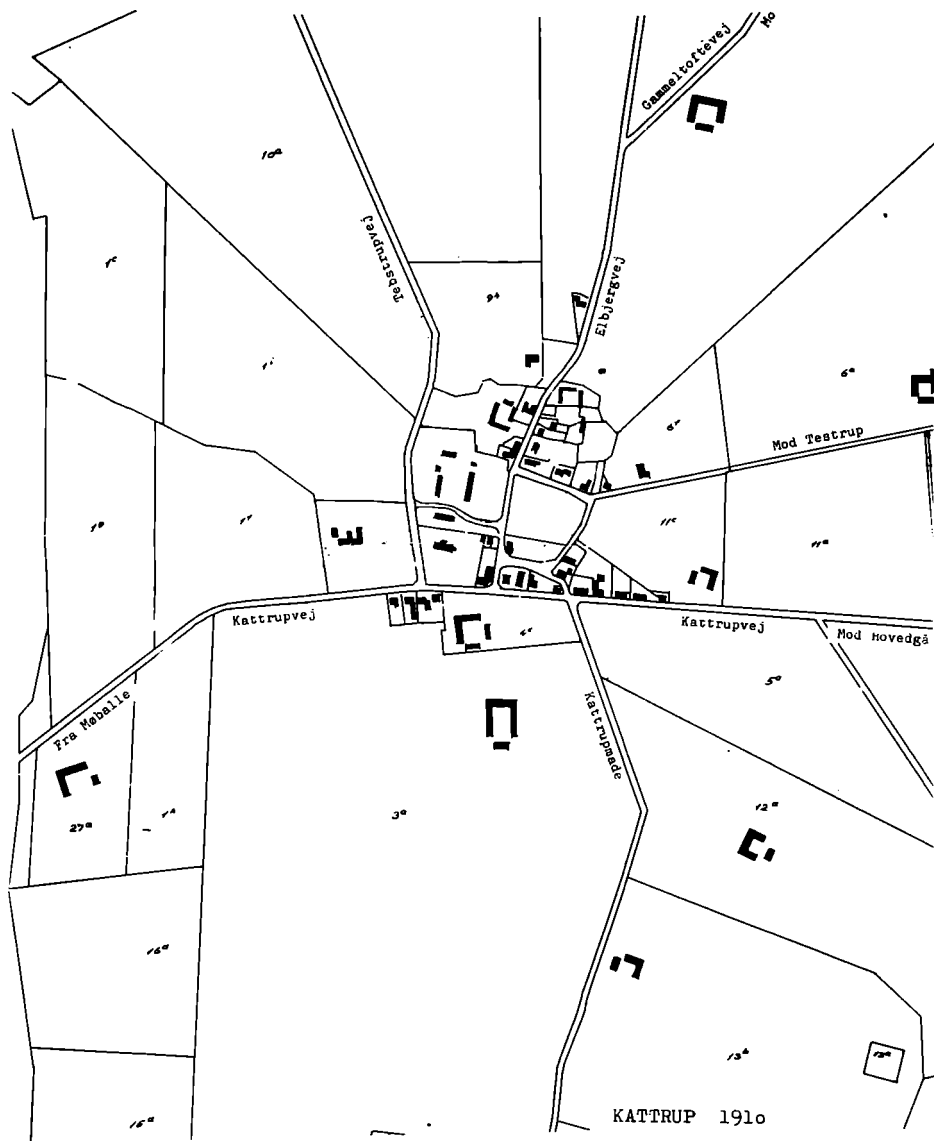

Hjørnet af Kattrup- og Elbjergvej
med købmandsforretningen. ca. 1915.

Figur 5 er en rekonstruktion af byen omkring 1910.

Af kortet fremgår det, at byen er ved at flytte sig. Skolen er blevet bygget vest for kirken i 1909, og syd for Kattrupvej er der blevet bygget nogle nye huse. Således byggede man i 1906 smedeværkstedet, og i 1908 kom der et tømreværksted ved siden af.

Figur 5. Kattrup 1910.

Kortet på den foregående side, er en aftegning af et kort fra 1957. I 1957 påtænkte det daværende sogneråd at udføre kloakanlæg i byen, og ingeniør H.B Kristiansen opmålte hele byen i forbindelse med projekteringen. Det kan umiddelbart ses, at Katstrup nu har ændret form. Der er kommet mange huse uden landbrugsjord til, og byen er nu næsten øst-vest-vendt i stedet for som tidligere at være nord-syd-vendt. De fleste nye huse er bygget op omkring den befærdede Katstrupvej.

Figur 7, på den følgende side viser Katstrup i 1980. I forhold til kortet fra 1957 kan man se, at der er sket en lille vækst. Katstrup kan i 1980 betragtes som en blandet by, der er endnu nogle af de gamle gårde og huse tilbage i byen, men enfamiliehusene er nu også her i overtal.

Tuschtegning af Elbjergvej 39 og 41.
Udført af Ulla Bendix. 1985.

Sammenfattende kan man sige, at bebyggelsen i Katstrup har haft en rolig udvikling. Den største ændring i bystrukturen siden udskiftningen i 1780 må nok siges at være sket i 1909, da man byggede den store, nye skole. Skolens placering var med til at trække bebyggelsen i syd-vestlig retning. Trafikmønstret har dog sikkert også haft en væsentlig indflydelse på udviklingen. De fleste huse kom til at ligge langs med Katstrupvej, der var en langt mere befærdet vej end Elbjergvej. Man placerede husene ved den mest befærdede vej. Katstrupvej blev færdiggjort i 1926.

Hvis man ser på det sidste hundrede års udvikling i byen, kan man se, at der er bygget ca. 35 nye huse. Det er et nyt hus ca. hvert tredje år. I samme periode er der vist kun nedlagt eet hus.

Statistisk kan man følge udviklingen:

1880 - 1890	4 nye huse er bygget
1891 - 1900	0 " " " "
1901 - 1910	6 " " " "
1911 - 1920	2 " " " "
1921 - 1930	1 nyt hus er bygget
1931 - 1940	0 nye huse er bygget
1941 - 1950	6 " " " "
1951 - 1960	1 nyt hus er bygget
1961 - 1970	12 nye huse er bygget
1971 - 1980	3 " " " "

Bebyggelsesaktiviteten har med andre ord været stærkest i 1960'erne. Det var i de år, da parcelhusbyggeriet voksede meget stærkt. Udviklingen kan også tydeligt følges i Katstrup.

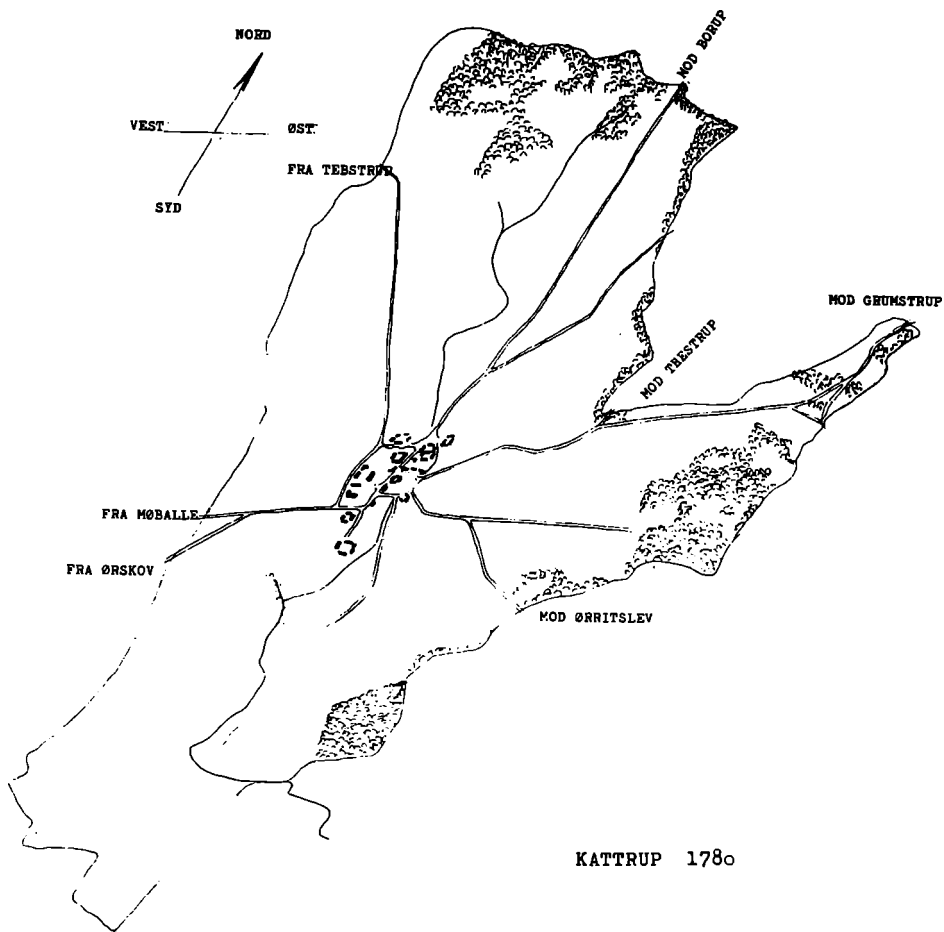
På trods af de forandringer, der er sket med ejendommene i Katstrup frem til 1980'erne, må vi konstatere, at man stadig kan genkende den oprindelige landsbyform. Der er stadig fem oprindelige gårde tilbage i byen, og flere af de gamle huse er her endnu, selvom de kan være nok så svære at genkende, idet flere af dem har fået muret en skalmur omkring det gamle bindingsværk.

6.0 LANDSBYEN OG DENS OMEGN.

Det efterfølgende kort er en aftegning af udskiftningskortet fra 1780. Men det er tegnet således, at man ser hele Katstrup ejerlag i fugleperspektiv. Herved får man et godt overblik over hele bebyggelsens placering på byens jord.

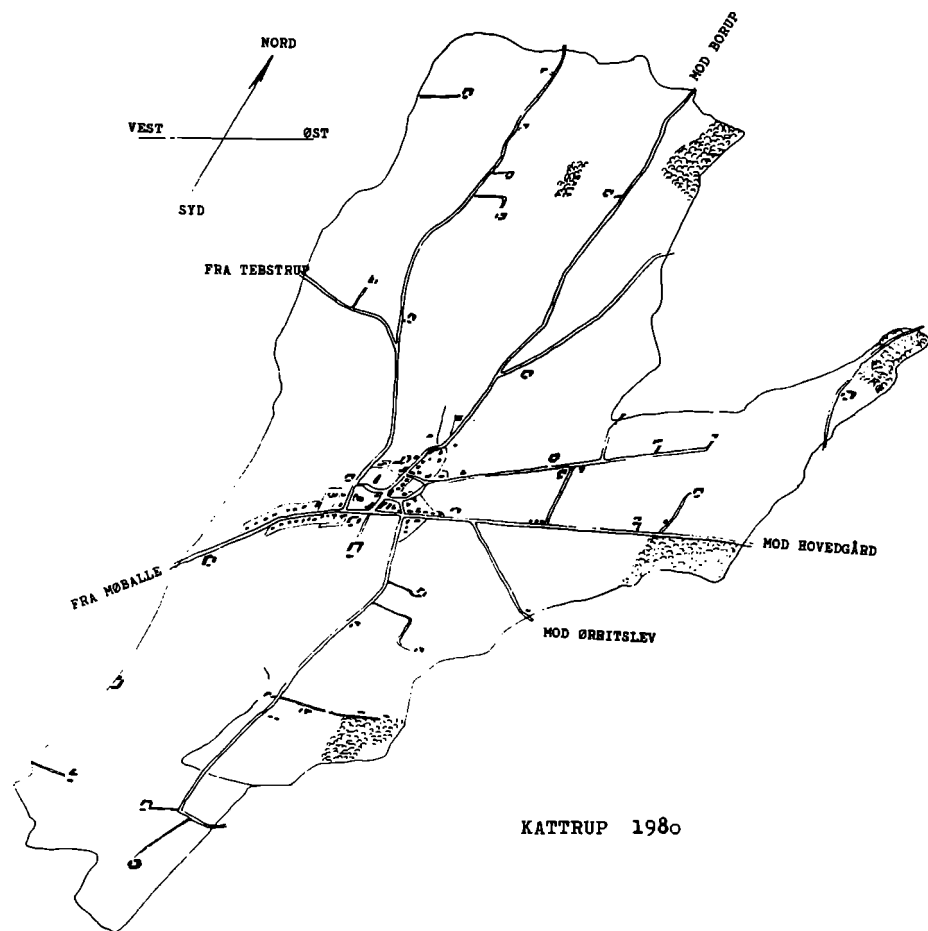
Indtil udskiftningen boede befolkningen i huse og gårde, der lå tæt sammen inde i landsbyen, og der var åbent land rundt om byen til alle sider.

Figur 8. Katstrup 1780.

På figur 9, fra 1980, ser man samme område. Men i forhold til tidligere er der en klar forskel at spore i bebyggelsesstrukturen. Nu er gårdene spredt rundt i hele ejerlaget. De åbne vidder uden bebyggelse findes nu næsten ikke mere, og det er vanskeligt at skelne, hvor Katstrup ejerlag slutter, og Overby ejerlag begynder.

Figur 9. Katstrup 1980.

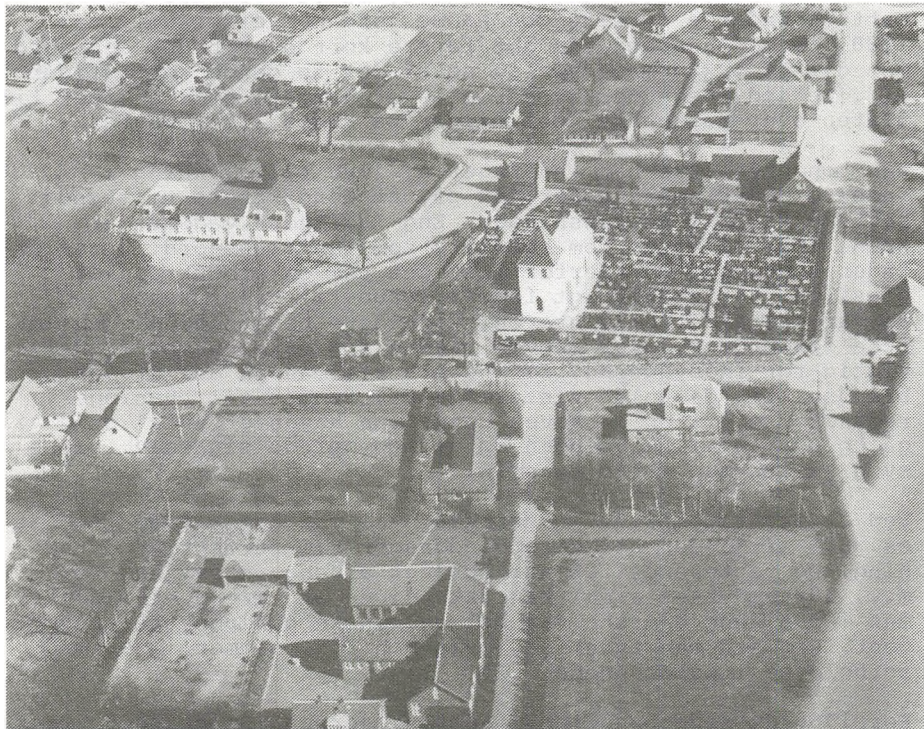

KATSTRUP 1980

Årsagerne til de omfattende ændringer i bebyggelsesmønstret er landbrugsreformerne omkring 1800-tallets begyndelse, da det gamle landsbyfællesskab gik i opløsning. Nogle gårde blev flyttet ud på marken, andre blev delt i mindre ejendomme, og man opdyrkede mere af den hidtil ubenyttede jord. Opdyrkningen af den nye jord kunne kun lade sig gøre med nye landbrugsredskaber, der efterhånden kom på markedet, og ved at man dræned og mærglede jorden.

Hele udviklingen medførte, at landsbybefolkningen blev spredt ud over hele terrænet i enligt beliggende gårde, og antallet af indbyggere i selve landsbyen formindskedes tilsvarende.

I vor tid er antallet af indbyggere i selve landsbyen sikkert oppe på det, det var for 200 år siden, men nu lever indbyggerne ikke længere af jorden. De fleste huse i byen tilhører indbyggere, der betragter Katstrup som et sove- og fritidssted. De arbejder som regel i en helt anden by. Tiderne skifter, og udviklingen har gjort, at der kun er brug for en brøkdal af den arbejdskraft, der tidligere var nødvendig for at drive landbrugsjorden. Nutidens kommunikations og samfærdselsmidler har også været medvirkende årsager til den grundlæggende ændring af landsbyens liv.

Luftfoto fra Katstrup. 1978.

7.0 LANDBRUGET I KATTRUP

Da landbruget altid har været og stadig er hovederhvervet i Katstrup, har vi valgt at behandle emnet mere indgående. Af overskuelighedsmæssige hensyn har vi delt afsnittet op i fem mindre dele: 1) Landbruget i Katstrup før udskiftningen i 1780, 2) Landbruget efter udskiftningen - en situationsrapport fra 1843, 3) Landbruget omkring o. 1900, 4) Landbruget i 1930'erne, og 5) Landbruget fra 1940'erne til i dag.

Selve udvælgelsen af stoffet til de forskellige afsnit er baseret på de kilder, vi har haft til vor rådighed, og fremstillingen vil derfor lide under dette forhold, idet ikke alle emner indenfor landbrugshistorien har kunnet belyses.

Vi har med vilje undladt at behandle landbruget i byen før o. 1500, idet der ikke er bevaret kilder, der på tilfredsstillende vis giver os de nødvendige oplysninger. Vort udgangspunkt er forholdene midt i 1500-tallet, og herfra arbejder vi os kronologisk frem.

7.1 LANDBRUGET I KATTRUP FØR UDSKIFTNINGEN I 1780

I 1500-tallet, såvel som tidligere, må vi formode, at Katstrupbønderne dyrkede den samme jord som efterkommerne i 1780, da man udarbejdede det første kort over byen. Den jord man dyrkede, kan man tydelig se af det følgende kort (figur 10). De opdyrkede marker har alle et nummer, som henviser til listen over marknavne, som følger på siden efter kortet.

Når bønderne ikke har inddraget al jord til dyrkning indenfor ejerlaget, beror det på, at landskabets tilstand satte naturlige begrænsninger. Eng- og andre vådområder kunne ikke udnyttes som egentlig som landbrugsjord. Disse områder benyttede man derfor i stedet til en produktion af græs, der var et vigtigt fodertilskud til kreaturerne, når de var opstaldet om vinteren. Endvidere benyttede man heller ikke de områder, hvor skoven bredte sig. Skoven var særdeles vigtig for indbyggerne, for herfra fik man en del af sit brændsel til de kolde vintermåneder, tømmer til bygninger, redskaber m.v., og i skoven kunne man havde et antal svin til gå og rode op i skovbunden og dermed opfede sig selv. Disse svin kaldte man for oldensvin.

Ved at iagttage figur 10 nærmere, vil man komme frem til, at ca. 50% af jorden har været inddraget til "effektiv" dyrkning. De resterende 50% har bestået af eng, skov, vej, by m.v. 50% opdyrket areal kan ikke siges at være overvældende, men i datidens samfund var det en ganske god udnyttelsesprocent. Det ser man tydeligt, hvis man f.x. sammenligner med forholdene i nabosognene.

Før 1780 dyrkede bønderne i Katstrup jorden i ejerlaget efter en skik, man havde fulgt i århundrede. Den driftsform man

Figur 10. Katstrup ejerlag 1780.

Aftegning af kort fra 1780 med angivelser af marker.

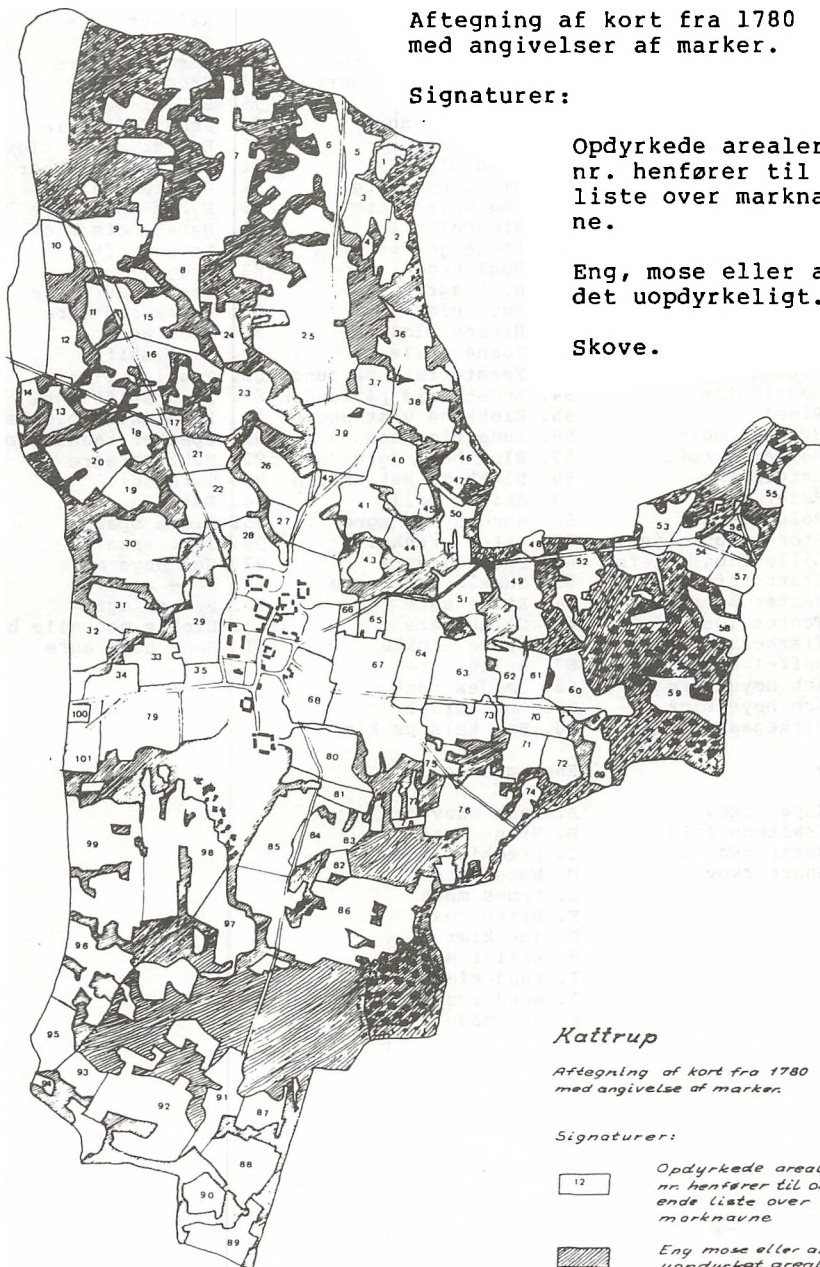
Signaturer:

Opdyrkede arealer, nr. henfører til liste over marknavne.

Eng, mose eller andet uopdyrkeligt.

Skove.

Nord

Katstrup

Aftegning af kort fra 1780 med angivelse af marker.

Signaturer:

Opdyrkede arealer nr. henfører til omst. ende liste over marknavne

Eng mose eller andet uopdyrket areal

Skove.

Marknavne i Katstrup 1780.

Efter udskiftningskortet fra 1780.

1. Præst skov fald	36. Borres haule agre	71. Kalsmus agre
2. Præst skov agre	37. Svantes agre	72. Torns agre
3. Neden præst skov	38. Wils kiærs agre	73. Rasmuses agre
4. Præst blok	39. Kloster høie agre	74. Krog agre
5. Elbjerg fald	40. Høge bierg	75. Eskiær bank
6. Sone skov blok	41. Ormgårds agre	76. Jens Toft agre
7. Gammel marken	42. Krog blok	77. Eskiær mades blok
8. Giede blok	43. Sten bierg	78. Små kiær blokker
9. Fæl bank	44. Små sten bierg	79. Gråsten fald
10. Flåde fald	45. Bag høie bierg	80. Hyben høys agre
11. Wie wejs fald	46. Bionballe	81. Hyben høis blok
12. Store Stenbierg	47. Lange jorden	82. Kring tofte
13. Lille biebierg	48. Buul krog	83. Krog blokker
14. Fruens toft	49. Buul agre	84. Leer graur made
15. Kuuls kjær fald	50. Buul blok	85. Horse red agre
16. Ruul kiær fald	51. Hiørne blokkene	86. Lede agre
17. Vand pløk	52. Torne balle	87. Gaul skift
18. Fruens stade blok	53. Første fald på lund	88. Taaning bierg
19. Møgelballe	54. Andet fald på lunden	89. Pand skift agre
20. Rigel	55. Blokkene vest skoven	90. Pand skift blokker
21. Hylhuse agre	56. Lune blokkene	91. Spetter taaning bierg
22. Hovlands toft	57. Blok hois agre	92. Hybtors agre
23. Lergravene	58. Blokkene øst skoven	93. Tors agre
24. Røier bank	59. Skider balle	94. Pand
25. Rols bierg	60. Sand Hylle agre	95. Hiore spaal
26. Store fløjlsbjerg	61. Øster ørenkul	96. Tver spaal
27. Lille fløjlsbjerg	62. Ørenkul agre	97. Gad høys agre
28. Staks toft	63. Shaals høge agre	98. Wase agre
29. Vester bierg	64. Kilde agre	99. Purups agre
30. Tontes tores fald	65. Selle agre	100. Blokke møeballe hul
31. Kierkestues fald	66. Spune blokke	101. Sane høys agre
32. Reffel bierg	67. Balle agre	
33. Ach høys agre	68. Smides bank	
34. Ach høys blok	69. Huus wraae	
35. Kirkegaard's blok	70. Bag kalsmus kiær	

Skove

- I. Espen skov
- II. Præstens fald
- III. Øster skov
- IV. Snare skov

Eng og mose

- A. Sone skov dam
- B. Brune mose
- C. Bredkiær made
- D. Wæge mose
- E. Trues made
- F. Birke mose
- G. Tue kiær
- H. Elkier made
- I. Knud kiær
- J. Bred rus enge
- K. Møl made

Forklaring til stednavnene.

I det gamle dyrkningsfællesskab var det nødvendig at kalde markerne noget, for at kunne holde styr på dem. Undersøgelse af marknavnenes oprindelse spiller en meget lille rolle for danske stednavne- og personnavneforskere. Man kan finde oplysninger hist og her bl.a. i "Ordbog over det danske Sprog" (ODS).

De fleste på listen over "Marknavne i Kattrup" er toleddede. en del treleddede. Det første led i begge grupper er oftest et navn, person- eller stednavn. Det kan også være et navneord eller et tillægsord, der må angive en eller anden forekomst i terrænet. Det sidste led i marknavnet er oftest det, der skal angive terrænform, evt. bevoksning, eller et menneskeskabt begreb. Bjerg, ager (agre), skov, lund, fæld, kjær, eng(e) og mose behøver ingen kommentarer, men man kan forsøge at finde en forklaring, som fx.

balle: åben, dyrket plads i skov

bank (banke): bakke, men især, hvor man vil udtrykke bibegrebet af størrelse eller besværlighed

blok: et kort stykke jord, som består af sammenhørende agre

fald: skråning, skrænt eller kløft

made: højere eller lavere liggende græsbund (ved å, strand, kær osv.), eng

pløk: tøjrpæl, - eller nedrammede vidjer (pilegrene)

skift: en del af en ejendoms agerjord; eller: om hver af de agerstykker, hvori en landbrugsvirksomheds markareal er delt, således at hvert stykke tilsæes med regelmæssigt vekslende afgrøder.

slet: egentlig slåning, - i betydningen: rydning

toft: 1) før udskiftningen: den bebyggelse for den enkelte bondes udskilte (og særlig indhegnede) jordlod. 2) efter udskiftningen: (uindhegnet) jordstykke omkring gården, som ikke indgår i den almindelige agerjord, men tjener andre formål.

tved: græsgang, egentlig rydning (tved = skær(e))

wraae (vrå): (ofte) lokaliteter som udmarker eller strækninger, der ligger skjult mellem højder o.l.

I Kattrup findes 10 marknavne, 4 skovnavne og 11 benævnelser på mose og enge. Ser man f.eks på no. 73: Rasmus Agre, er forklaringen jo let nok: disse agre har tilhørt - eller været dyrket af en mand ved navn Rasmus. Det må være et ret "nyt" marknavn, da navnet Rasmus først er kendt fra det 15. årh. Flere af marknavnene i Kattrup kan man slet ikke oversætte, og vi står her overfor ord, der er gledet helt ud af sproget. Andre ord kan uden problemer henføres til f.eks vikingetiden, fx. Bredkiærmade, hvor "made" også forekommer i det engelske sprog - meadow.

benyttede sig af var trevangsbruget, hvilket betyder, at byen marker var delt op i tre større marker - kaldet vange. 1/3 var tilsået med byg, 1/3 med rug og den sidste trediedel lå i brak. Hermed mener man, at jorden hvilede. Det vil sige, at jorden groede til med græs, som benyttedes til kreaturerne græsning. Græsningen var en særdeles vigtig faktor i driften, idet kreaturerne afgav vigtig gødning til jorden, der efter nogle år med korn var udpint. Dengang kendte man ikke til alle de forskellige gødningsformer, man bruger indenfor landbruget i dag.

I Katstrup kaldte man de tre store vange for Vestermarken, Østermarken og Nørremarken. Se figur 11.

Hovedafgrøden var kornet. Derom kan der ikke diskuteres. Hver eneste gård eller mindre ejendom med jordtilliggende skulle erlægge en del af kornhøsten i landgilde (afgift til ejeren af gården), som regel i rug eller byg. Den resterende del af kornudbyttet skulle man bruge til madlavning, foder, til såsød m.v. Foruden rugen og byggen, har vi i forskellige kilder vidnesbyrd om, at andre kornsorter blev produceret i ejerlaget, bl.a. havre og boghvede. Men disse soter udgjorde dog kun en lille del af de samlede høstudbytte.

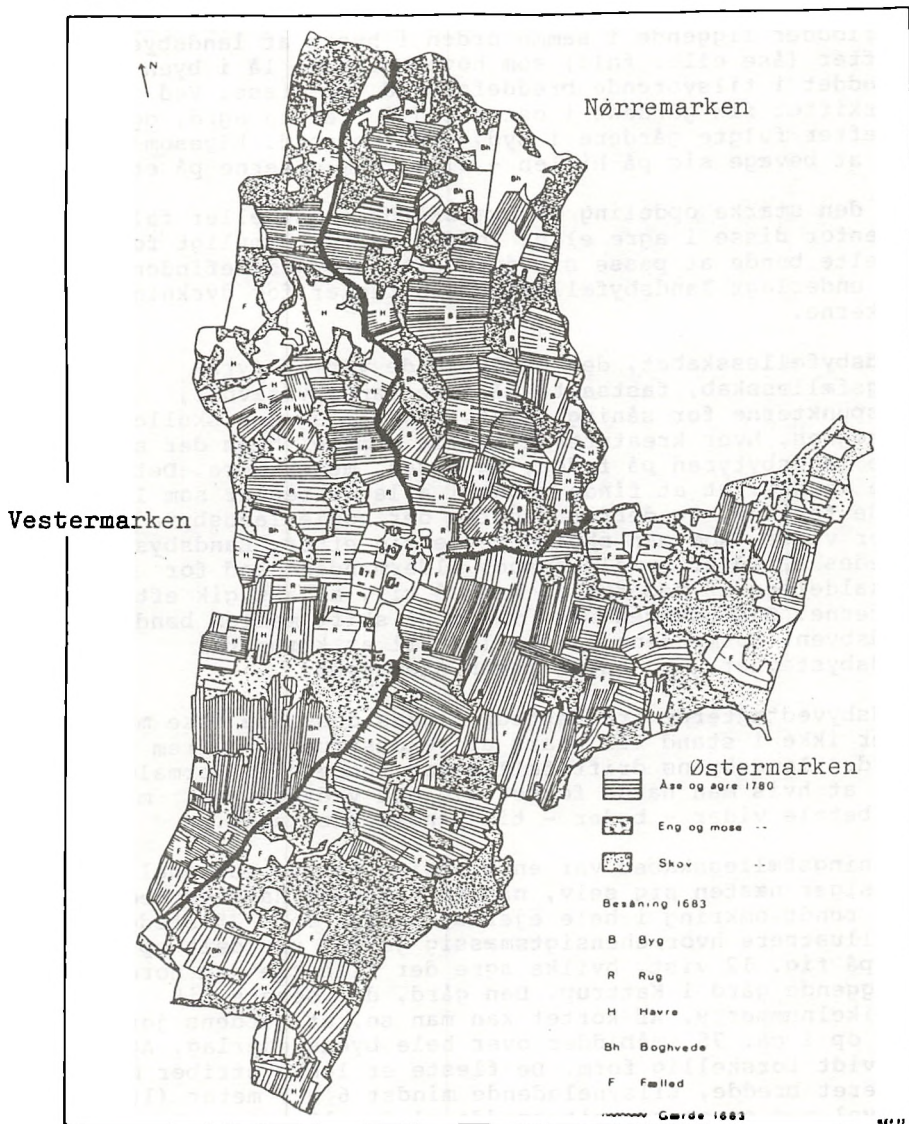
Det blev før fortalt, at de tre forskellige marker i Katstrup var opdelt i en rug-, en byg- og en fælledmark, men det er en sandhed med modifikationer, idet det for Katstrup sogns vedkommende er blevet påvist (1), at man ikke slavisk har holdt sig til samme kornafgrøde indenfor hver vang. K.E Frandsen (2) har ved nærmere detailundersøgelser af 1682-matriklen påvist, hvad der blev høstet indenfor de forskellige marker. Han påviser, at Vestermarken, der på dette tidspunkt blev betegnet som rugmarken, kun har haft rug på ca. 25% af arealet. 40% af marken var tilsået med havre, 10% med boghvede, mens der resterende 25% lå brak. Samme år var Nørremarken tilsået med 52% hvede, 32% havre og 12% med boghvede. Dette forhold tyder på, at man i Katstrup har haft bedre rotation indenfor landbruget.

Katstrups marker kaldtes ligesom i det øvrige land for vange eller åse eller agerskifter. Hver af disse marker var igen opdelt i en helt masse jordstrimler eller agre/lodder. En ager - altså en gårds strimmel af jord i bymarken - varierede meget i størrelse, alt efter det omkringliggende terræns karakter. Men normalt var agrene i Katstrup et sted mellem 5 og 7 meter brede. Længden bestemtes af terrænet.

Bredden af de forskellige agre, som hørte til landsbyens gårde, i vangen, er således forskellig, og arealet af agrene er også forskelligt, og det har man taget som et udtryk for, at gårdene i landsbyen havde forskellige gårdtofter. Man mener at kunne sige, at efterhånden som landsbyen udvidede sine marker - ved fx. skovrydninger - blev jorden delt efter det forhold, som var givet af tofternes indbyrdes bredde (3).

Figur 11. Kåttrup ejerlag 1683.

Karl-Erik Frandsen

De forskellige agre i bymarken blev tildelt de enkelte gårde efter helt fastlagte systemer. I Kattrups bys marker er der tale om et solskifte. Det vil sige, at gårdene har fået tildelt agre i bymarken, som gårdene lå for solen. I Jydske Lov fra 1241 hedder det, at landsbyens gårde havde deres agerlodder liggende i samme orden i hvert af landsbyens skifter (åse eller fald) som hovedtofterne lå i byen og udloddet i tilsvarende breddeforhold til disse. Ved solskiftet fik gårdene i øst altid de første agre, og derefter fulgte gårdene i syd, vest og nord. Ligesom solen ses at bevæge sig på himlen - eller som viserne på et ur.

Med den stærke opdeling af bymarkerne i åse eller fald og indenfor disse i agre eller lodder var det umuligt for den enkelte bonde at passe sin jord efter forgodtbefindende. Han var underlagt landsbyfællesskabets regler for dyrkningen af markerne.

Landsbyfællesskabet, der udelukkende var et dyrkningsfællesskab, fastsatte på sine landsbystævner, tidspunkterne for såning, høst, hvornår agrene skulle indhegnes, hvor kreaturerne skulle grasse, hvem der skulle have landsbytyren på foder, og meget, meget mere. Det kunne være vanskeligt at finde rundt i alle de regler som landsbyen havde fastsat, og derfor fandtes der nogle landsbyvedtægter eller vider, som man skulle rette sig efter. Landsbystævnet lededes altid af en oldermænd. Oldermænden stod for indkaldelsen af møderne og han så til, at alt gik efter vedtægterne. Oldermænden blev valgt på skift mellem bønderne i landsbyen. Husmændene havde lov til at komme til landsbystævnet, men havde ingen stemmeret.

Landsbyvedtægterne fra Kattrup findes desværre ikke mere, så vi er ikke i stand til klart at rekonstruere os frem til, hvordan landsbyens driftsfællesskab fungerede. Normalen var dog, at hvis man havde forset sig mod vedtægterne, måtte man betale vider - bøder - til landsbyens kasse.

Dyrkningsfællesskabet var en hindring for en rationel drift. Det siger næsten sig selv, når en gårdmand havde spredt sine agre rundt omkring i hele ejerlaget, ca. 70 - 75 steder. For at illustrere hvor uhensigtsmæssig jorden var delt op, er der på fig. 12 vist, hvilke agre der tilhørte den nordligst beliggende gård i Kattrup. Den gård, der senere fik matrikelnummer 9. Af kortet kan man se, at gårdens jord er delt op i ca. 75 småbidder over hele byens ejerlag. Agrene har vidt forskellig form. De fleste er lange striber med varieret bredde, tilsyneladende mindst 6 - 7 meter (10 alen) men vel med en gennemsnitsbredde på 8 - 10 meter. Længden afhænger af markens størrelse. Men gennemsnittet er dog omkring 150 meter. Enkelte agre er op til 400 meter lange. Med den form på agrene er det klart, at bønderne skulle være enige om at pløje, så og høste samtidig på de enkelte marker.

Hvor vanskeligt det kunne være for de enkelte lodsejere at gøre rede for, hvor deres marker var i fællesskabet fremgår med al klar tydelighed af en beskrivelse af pastor Kaalund, der var præst i Katstrup. Beskrivelsen er dateret den 9. februar 1774, og det hedder heri: "præstegårdens jorder og agre, som overalt i Katstrup ligger til fælles i hele byens marker, er mig ikke muligt for nærværende tid at verificere" (4).

I midten af 1700-tallet begyndte nye ideer at brede sig her i landet. Efter udenlandsk forbillede indførtes nye rotationer og de første landsbyer blev udskiftet, hvilket vil sige, at gårdene i stedet for at have markerne liggende 70 - 80 steder i hele ejerlaget fik en stor sammenhængende mark. De forskellige regeringer i Danmark opfordrede ved skattelettelser o.a. til at lade byerne udskifte. Katstrup blev målt op i 1780, og den blev endelig udskiftet i 1784, som en af de første byer i det østjyske område. Den tidlige udskiftning har sikkert meget at gøre med, at det skanderborgske rytterdistrikt var blevet solgt ved auktion i 1767 til bønderne. Bønderne kunne se det formålstjenlige i at få en mere rationel drift og derved et større økonomisk udbytte. Dengang var det hele tiden et spørgsmål om at holde fattigdommen fra døren og holde ydmygelsen på afstand.

Udskiftningen af Katstrup, der sikkert ikke er forløbet uden vanskeligheder og intriger mellem de forskellige gårdmænd, medførte, at man brød med det gamle landsbymønster, og det er vel nok den største omvæltning, Katstrup har gennemlevet i sin tid som landsby.

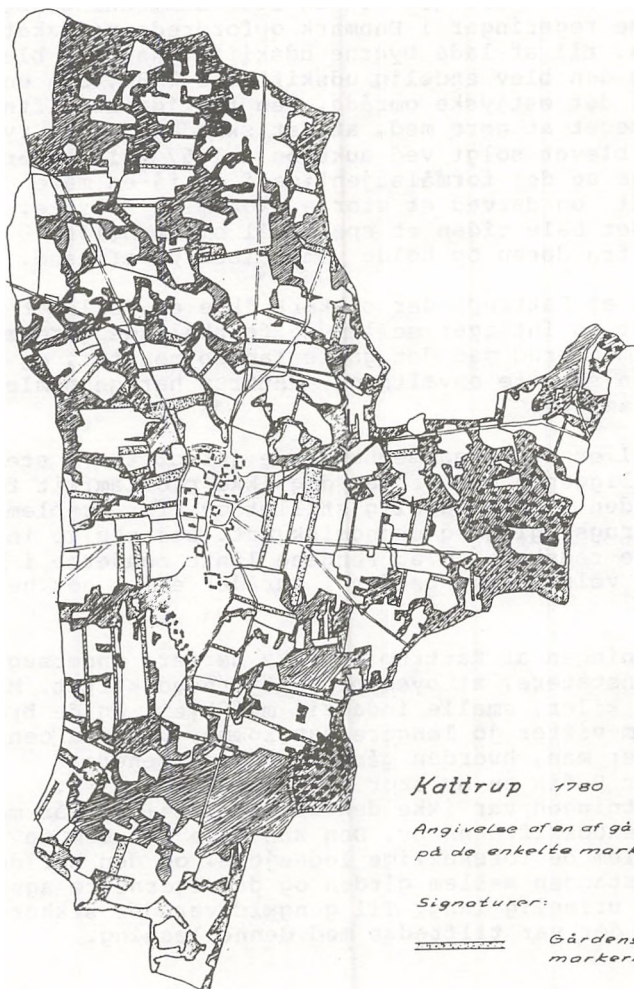
Overgangen til et stort sammenhængende jordstykke i stedet for de spredtliggende marker var dog ikke problemfrit for bønderne. Bonden blev pludselig stillet overfor problemer af både landbrugsfaglig og økonomisk art. Der skulle investeres i nye redskaber o.a. Pengene lånte bønderne i høj grad af andre velstillede bønder i området eller hos herremænd.

Selve udskiftningen af Katstrup er ikke nærmere undersøgt. Men vi kan konstatere, at byen blev stjerneudskiftet. Markerne ses som kiler, smalle indadtil mod byen, og de breder sig ud som vifter jo længere man kommer væk fra centrum. På figur 13 ser man, hvordan gården med det senere matrikelnummer 9 fik en ny stor sammenhængende mark. Stjerneudskiftningen var ikke den bedste løsning, når man endelig skulle udskifte en by. Den kan ofte ses som en kompromis mellem de forskellige lodsejere, og den har den ulempe, at afstanden mellem gården og det fjerneste agerskifte bliver urimelig lang. Til gengæld var der sikkert flere bønder, der var tilfredse med denne løsning.

idet det gav dem en grund til at forblive i landsbyen. Det var svært at bryde med de gamle traditioner. Overtro m.v. har sikkert også haft indflydelse på, at der ikke var mange af landsbyens gårdmænd, der ville bryde sig om at flytte ud på marken. Udflytningen af gårdene i Katstrup falder først senere.

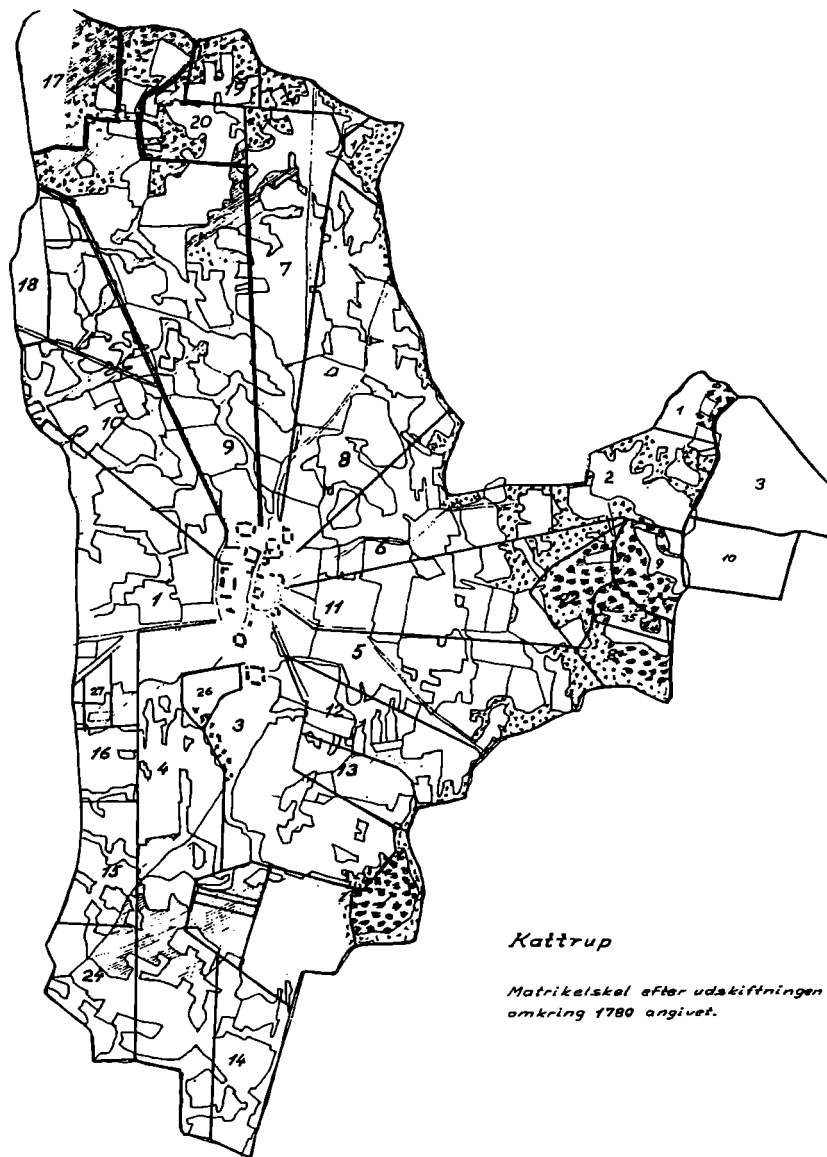
figur 12

De prikkede jordstykker tilhører den nordligst beliggende gård i Katstrup, der senere fik matrikel nummer 9. Katstrup anno 1780.

figur 13.

Samme gårds marker efter udskiftningen. Markerne er tydeligt markeret.

Et forhold, der ikke må glemmes, når man taler om landbruget i Katstrup er, at bønderne i byen indtil salget af det skanderborgske rytterditrekt i 1767 enten var fæstere eller selvejere under kronen - dvs. kongen.

Helt tilbage fra middelalderen skelnede man mellem selvejer- og fæstebønder. En selvejer ejede selv sin gård. Men selvejergårdene betragtedes af kongen som "kongens bondegods" (5) og selvejerne måtte svare betydelige afgifter til kongen. De fleste bønder i Katstrup var selvejere, og de svarede afgifter til kongen, hvilket vil sige til lensmanden på Bygholm slot indtil 1580 (hvorefter Voer herred kom under Skanderborg len) og fra 1580 til 1767 til lensmanden på Skanderborg slot. Fæsterne ejede ikke selv deres gårde. Indtil reformationen i 1536 ejede et par klostre nogle gårde i Katstrup, men derefter kom bønderne ind under kronen, idet det gejstlige gods blev annekteret af denne. Fæstebonden boede til leje på fæstegården og betalte en årlig afgift til ejeren i form af naturalier.

På trods af, at der umiddelbart er stor forskel på fæstere og selvejere, har det vist sig ved forskellige undersøgelser, at selvejerne ikke stiller sig i en særlig klasse over fæsterne (6). Det skyldes flere forhold. Både fæsterne og de jordegne bønder, gav når de overtog en gård, en kendelse. En fæstebonde gav stedsmål eller indfæstning, når han overtog fæstegården. Afgiftens størrelse varierer efter gårdens størrelse og tilstand. De jordegne bønder gav ligeledes en kendelse, når de arvede eller købte en gård. Afgiften kaldes for husbondhold.

Da alle selvejerbøndergårde i Katstrup efter reformationen blev anset som krongods af kongen betød det, at der i realiteten ikke var den store forskel mellem dem og fæsterne. De var alle underlagt kongens befalinger. Efter svenskekrigenes ophør i 1660 blev alle bønder i Katstrup rytterbønder. Det vil sige, at de var med til at opretholde rytternes underhold i Skanderborg amt/len, og skellet mellem selvejerne og fæsterne udviskedes måske endnu mere. Til gengæld for at være rytterbønder, blev både fæstere og selvejere fri for landgilde, skatter og arbejde (hoveri). Senere i begyndelsen af 1700-tallet ændredes rytterordningen. Efter den tid skulle rytterne, den stående hær, ikke længere bo ved bønderne. De skulle nu samles i et kompagni i Skanderborg. Til gengæld fastsattes der en årlig afgift for rytterbønderne - en gang for alle. Afgiften var lempelig efter tidens forhold. Endvidere slap rytterbønderne for alt, hvad der hed hoveri og arbejde for kongen.

Når alt kommer til alt, må det siges, at rytterbøndernes forhold i alle henseender var langt gunstigere end fæstebøndernes under de private godser. Rytterbønderne udgjorde faktisk en privilegeret klasse, et aristokrati indenfor deres stand, og deres sociale og økonomiske stilling var langt bedre end fæstebøndernes under private godser. Rytterbønderne har også selv vidst og følt dette forhold (7). På et andet punkt er deres stilling også langt bedre. Det er efter indførelsen

af stavnsbåndet i 1733. Netop på de store ryttergodsdistrikter var stavnsbåndet meget lempeligt, og navnlig var karlene uafhængige af herremænd, ride- og ladefogeder og disses for-godtbefindende (8).

Det forhold, at rytterbønderne - såvel fæsterne som selvejerne i Katstrup - ikke skulle gøre hoveri var en meget stor fordel, og det er bl.a. et af de forhold, der medførte, at byens bønder var langt bedre stillede i økonomisk henseende end f.eks. deres standsfæller i herredets sydlige sogne, som alle var under lokale herremænd. Når man ikke skulle gøre hoveri betød det, at man kunne koncentrere sig 100 % om sine egne marker og afgrøder.

I slutningen af 1700-tallet, hvor Katstrup udskiftedes, er der tydelige sociale skel i byen. Øverst på rangstigen er præsten, der ved siden af sit åndelige hverv driver sin gård i byen. Under præsten kommer bønderne - såvel fæstere og selvejere, som den altdominerende klasse i byen. Gårdmændene er med til at opretholde flere menneskers liv i byen i kraft af det arbejde de kan tilbyde. Hos gårdmændene bor der flere aftægtsfolk, tjenestepiger og karle. I folketællingen fra 1787 kunne en almindelig gårdmandsstand se således ud i Katstrup:

Olle Sørensen, 37 år, gårdmand (ejer af gården med det senere matrikel no. 9)
Karen Rasmusdatter, 34 år, hans kone
Maren Ollesdatter, 4 år, deres datter
Rasmus Ollesen, 1 år, deres søn
Søren Christensen, 61 år, hustruens stedfader på ophold
Christian Jensen, 35 år, ugift nationalsoldat
Andreas Jørgensen, 15 år, tjenestekarl
Karen Andersdatter, 10 år, tjenestepige
Maren Christensdatter, 66 år, enke på aftægt
Jens Jensen, enkens datters uægte barn, 7 år

I det daglige tog de fleste af gårdens indbyggere del uden undtagelse.

Under gårdmandsstanden står husmændene. Deres tal er endnu i 1787 ikke stort. Der er fem i alt. Husmændene er karakteriseret ved, at de ikke bor inde i selve byen. De bor på ydermarkerne, som kort efter udskiftningen er blevet solgt fra nogle af de større gårdmænd, dels fordi de ikke kunne overkomme at opdyrke så stort et område som de havde fået ved udskiftningen, dels fordi de måske skulle have penge til at forbedre avlen med. Flere af husmændene har sikkert boet inde i Katstrup tidligere. Men ved udskiftningen fik de tildelt jord langt væk fra selve landsbyens kerne. Flere valgte derfor at udflytte deres lille ejendom i byen til den nye mark.

En almindelig husmandsfamilie i Katstrup i 1787 kunne se således ud:

Jørgen Rasmussen, bonde og husmand, 1. ægteskab. 36 år.
Berthe Nielsdatter, 45 år, hans kone, 2. ægteskab
Lauris Nielsen, 9 år, hendes søn fra 1. ægteskab
Niels Jørgensen, 5 år, deres søn
Rasmus Jørgensen, 3 år, deres søn.

Det er i denne forbindelse meget betegnende, at husmændene som regel fik den dårligste jord i ejerlaget ved udskiftningen.

7.2 LANDBRUGET I 1843 - en situationsrapport.

Efter udskiftningen af byen kommer der for alvor gang i oprettelsen af husmandssteder. Gårdmændene bliver ved med at sælge jord fra i ydermarkerne. Jorden i periferien er ikke særlig god, men efter intens pleje kunne husmanden forsørge sig selv og sin familie.

Salget af husmandssteder indenfor sognet kan følges på nært hold. Ved at sammenholde oplysningerne fra de forskellige folketællinger i 1801, 1834, 1840 og 1845 kan det ses, at der bliver flere og flere i denne kategori. I 1801 er der hele 10 husmænd, der ved siden af at drive jorden (ca. 3 - 4 skæpper jord) ernærer sig ved håndværk, som f. eks. ved at være smed, snedker, væver, urmager, tømrer o.a. I 1834 er der hele 20 husmænd i ejerlaget. Med andre ord en fordobling af deres tal mellem 1801 og 1834. Udviklingen er særdeles interessant, for salget af husmandssteder stiger stærkt efter statsbankerotten i 1813. Det viser sig da også, at flere gårdmænd i Katstrup ved og lige efter statsbankerotten har været nødsaget til at sælge fra, for i det hele taget at kunne blive siddende på gårdene. Oplysningerne, man kan udlede af folketællingerne, viser også, at husmændene i 1834 ikke længere er så afhængige af et bierhverv for at kunne blive siddende på de små husmandssteder. De kan tilsyneladende ernære sig ved landbruget alene.

Af forskellige kilder (1) fra denne periode fremgår det, at Katstrup sogn og begyndelsen af 1800-tallet er et af de mest udparcellerede i hele det østjyske område. Årsagen til dette fænomen er sikkert at finde i bøndernes økonomiske vanskeligheder efter statsbankerotten. Der var næsten ikke en gård i Katstrup, der undgik tvangsauktion i dette tidsrum.

På trods af de mange nye husmandssteder i ejerlaget, er der endnu ikke tale om en egentlig udflytning af byens gamle gårde. Det ses ved at sammenligne udskiftningskortet fra 1780 med det første originale matrikelkort fra 1817. Det er anført i en kilde (2), at "I det store Pastorat Katstrup, Ørridslev og Tolstrup har hver Gård gerne sin Mark på et sted, skønt dog kun meget få Udflytninger er iværksatte, mindst i Katstrup Sogn". Hvorfor gårdene endnu ikke er udflyttet i 1843 er svært at svare på, men det gamle landsbyfællesskab har sikkert haft en vis betydning.

I samme kilde (3) nævnes der forskellige forhold om landbruget i byen. Med hensyn til mergling siges det, at det almindeligvis brugtes i et forhold af 70 læs pr. td. land indenfor hele pastoratet. Det nævnes endvidere (4), at i både Kattrup, Ørridslev og Tolstrup sogne er både brakning og mergling i brug. Det almindeligste sædskifte i hele pastoratet er 1) brakrug, 2) byg, 3) og 4) havre. De der brækker deres jord, de udlægger den gerne i 4 - 5 år, og de der ikke brækker jorden de udlægger jorden i 5 - 6 år. Når jorden er i brak såes der gerne blandingsfrø af kløver, rajgræs og timotheum. Med hensyn til såsæd brugtes toradet og seksradet byg, og man regner med et udbytte på 6 - 7 fold på mærglede og iøvrigt veldrevne jorder. Andre steder er udbyttet ikke nær så stort, mens man på større gårde (fx. herregårde) kan have et udbytte på 8 - 10 fold (5).

En almindelig gård i sognet med 3-4 td. hartkorn havde en besætning på 8-10 malkekøer, 10-12 får og 4 heste (6). Det nævnes også, at tørveskæret i Kattrup er så ringe, at det næppe kan give til husbehov, idet tørvemassen der findes er mædelig og af svovlet beskaffenhed, så beboerne må hente tørv fra andre sogne (7).

I det hele taget får jorderne i Kattrup sogn gode skudsmål. Sognet har gode fede muldede jorder med sand i underlaget og på enkelte steder grus, men også i nogle tilfælde et underlag der består af ler. Jorderne i Kattrup er endvidere betegnet ved, at der ikke er meget stillestående vand på markerne som gør jordbunden sur - i hvert fald ikke hvis områdets jord skal sammenlignes med andre sognes forhold på dette område.

På baggrund af disse oplysninger er det således ikke nogen ren tilfældighed, at gårdmændene i byen efter tidens målestok var velbeslæede.

7.3 LANDBRUGET o. 1900.

I perioden fra 1818 til 1828 havde dansk landbrug oplevet en dybtgående krise som følge af manglende afsætning på korn. Landbrugskrisen var imidlertid medvirkende til en begyndende omstrukturering af landbrugsproduktionen. Bønderne gik i højere grad over til en animalsk produktion. Men kornet var dog stadig hovedafgrøden, og man oplevede efter 1828, da krisen ebbede ud, en stor stigning i kornproduktionen, der fortsatte helt op til 1870'erne. Kornets andel af landbrugs-eksporten steg til hele 70 %.

Korneksporten medførte stigende indtægter til bønderne, og man begyndte gradvist at bruge maskiner og redskaber af jern, hvilket medførte at bøndernes arbejde på flere måder lettedes betydeligt.

I 1870'erne var det imidlertid slut med den indbringende eksport af korn. De europæiske markeder oversvømmedes med billigt korn fra Nordamerika. I Danmark søgte man at afhjælpe krisen på flere måder, bl.a. ved øget husdyrhold som man med held havde gjort tidligere. Når man forøger husdyrholdet hænger det sammen med, at priserne på animalske produkter holdt sig nogenlunde faste.

De rimeligt gode afsætningsforhold på animalske produkter som f.eks. smør medførte, at man her i landet begyndte at opføre mejerier til behandling af mælken. De første mejerier var fortrinsvis herregårdsmejerier og fællesmejerier, der ejedes af en person. Bønderne, der producerede mælken, var efterhånden utilfredse med, at de blev udelukket fra avancen på de forædlede produkter. I sidste instans førte utilfredsheden til oprettelsen af andelsmejerierne. I Møballe oprettedes der også et mejeri af bønderne i Katstrup sogn. Oprettelsen fandt sted i 1886. Det år de fleste andelsmejerier blev opført. Mejeriet i Møballe, der var blevet placeret her efter langvarige diskussioner, fik mælken leveret fra næsten alle sognets bønder. Kun de lidt større gårde, som f.eks. Borupgård og Thestrup, havde deres eget "herregårdsmejeri".

Mejeriets historie i Møballe vil der blive skrevet om i et andet afsnit i denne bog. Men det skal dog allerede her slås fast, at opførelsen af mejeriet havde en positiv indflydelse på landbrugsproduktionen i sognet. Bønderne kunne f.eks. udnytte returskummetmælken til fodring af kreaturerne, og efterhånden som kravene til mælke kvaliteten steg blev landmændene nødt til at give kreaturerne bedre foder, som f.eks. roer og rapskager m.v.

Oprettelsen af mejeriet i Møballe falder helt i tråd med den udvikling, der har kunnet iagttages på landsplan. Det er dog næppe helt forkert at huske på, at den politiske venstrebevægelse, som bønderne i Katstrup sogn var en del af, var særdeles stærk og iniatiativrig netop her på egnen. Flere af venstrebevægelsens ledere kom jo herfra. Peter Bojsen, forstander for Gedved Folkehøjskole og senere Gedved Seminarium, var en personlighed, der levende interesserede sig for landbrugets ve og vel, og om ham samlede hele egnen sig i bestræbelserne på at få partiet Venstre til magten. Peter Bojsen var ubetinget Horsens-egnens fører igennem 40 år, og landbefolkningen fulgte ham i tykt og tyndt. En landmand fra Katstrup (1) fortæller med ubetinget henrykkelse om Bojsen; "Fader så op til Bojsen. Han kunne skrive Forhandlingsprotokollen for Katstrup-Ørriidslev og Tolstrup kommune (hvor Bojsen var sognerådsformand) samtidig med, at han fortalte om Forhandlingerne i Rigsdagen".

Bojsen fik sat skub i mange andelsforetagender i hele egnen omkring Horsens. Bl.a. var han initiativtager til Horsens Andels Svineslagteri, Horsens Omegns Landboforening, der var for de almindelige landmænd, mens det ældre Landhusholdningsselskab var for de reaktionære højrekræfter, Gedved An-

delsmejeri, Gedved Seminarium m.v.

Andelstanken som fandt vej i Katstrup sogn med Møballe Andelsmejeri, blev ubetinget en succes, og senere oprettedes der flere andelsforeninger i sognet. Men derom senere.

I det hele taget kan man sige, at landbruget o. 1900 var i hastig udvikling. Man omstrukturerede driften og oprettede mejerier, men også på andre områder var der grøde i udviklingen. Dræning var blevet almindelig. Nogle mænd fra det Kongelige Danske Husholdningsselskab var blevet sendt til England for at lære, hvordan man bar sig ad der, og de kom senere hjem for at fortælle det videre til den danske landbrugsbefolkning. Jørgen Jacobsen, Ørbæk, var en af dem. Jacobsen var en bror til Jacobsen'erne på Møballegård, og derfor blev dræning hurtig almindelig i Katstrup sogn. Ved dræning var det mest almindelige, at det først var de lave steder, der blev afvandet. Disse steder var heller ikke blevet merglet før. Dernæst kom turen til de højere liggende dele af markerne. Ved dræningen blev jorden nogenlunde ensartet tør til forårsbehandlingen (2), og det areal i sognet, der kunne bruges til produktion af landbrugsprodukter steg voldsomt. Områder, der tidligere var plaget af stillestående vand, kunne nu inddrages og udnyttes effektivt.

I det hele taget var afgrøderne i Katstrup sogn ringere, jo længere man kom væk fra de steder, hvor der var merglet. Gødningen, der blev samlet op om vinteren, forslog ikke meget, og om sommeren fik man næsten ingen gødning fra kreaturerne. Køerne fik heller ikke det bedste foder. Gødningsproblemet blev dog efterhånden løst jo længere man kom op imod 1900 - selvom det var en dyr løsning, og med hensyn til fodringen skete der også forbedringer. Man begyndte fx. at give kreaturerne rapskager. Men det var en dyr løsning, fordi rapskagerne blev købt hos grovvarerhandlere. Efter 1886, hvor mejeriet i Møballe bygges, begynder mange landmænd dog at give dyrene bedre foder. For afregningen af mælken blev baseret på kvaliteten fremfor mængden. Opførelsen af mejeriet betød endog, at landmændene i området konkurrerede om, hvem der havde den bedste mælk, og hvem der leverede mest.

Fra en beskrivelse af Katstrup, der ligger på arkivet i Gedved, (3) ved vi en del om landbruget i Katstrup omkring år 1900. Som før nævnt var det vanskeligt og dyrt at gødske alle marker, og derfor kunne en landmand sagtens komme til at stå i den situation, at jordernes udbytte blev mindre år efter år. Man talte derfor meget om, hvad man skulle eller kunne gøre ved problemet. En gårdmand i Katstrup, der havde været på Tunø Landbrugsskole, mente fx. at jorderne skulle have mere hvile, og derfor indførte han timarksdrift. 1 brak, 5 med korn og 4 med græs. Brakmarken blev pløjet tre gange i løbet af sommeren, og den blev harvet rigeligt. Det viste sig imidlertid, at der var et stort problem ved denne driftsform, idet ukrudtet fik for meget magt og bredte sig kraftigt mellem de enkelte braklægninger. Ukrudtet tærede på jorden, og den

gav derfor mindre næring til kulturplanterne. Jorden blev med andre ord mere og mere udpint efter hvert år der gik, og indtægterne faldt i takt dermed.

For andre gårdmænd gik det langt bedre, idet de indførte andre rotationer, som f.eks 7 eller 8 marks drift. Ved denne driftform fik ukrudtet ikke så stor magt, og udbyttet var derfor bedre.

Sidst i 1880'erne blev der talt meget om rodfrugtavl, specielt om roer. Den første landmand i Katstrup, der begyndte med roer i større stil, var den energiske landmand Hviid fra Møballegård. Men han holdt dog hurtigt op igen. På Borupgård fik man også roer. En halv vang på ca. 25 tdr. land var tilsået, og gårdens tjenestekarle kravlede rundt på knæene og tyndede ud med fingrene.

Diskussionen om roeavl bredte sig ganske langsomt til alle bønderne i sognet. Men da flere af landmændene var konservative, gik der endnu lang tid, før alle gårde havde stykker tilsået med roer.

På Elisehøj i Katstrup tilsåede man i 1897 et stykke med roer. Det var dengang der blev talt "mere om roer i sognet end om politik" (4). At så roer gav imidlertid landmanden på Elisehøj problemer, idet man ikke havde en såmaskine, der kunne så ensartet. Manglerne blev afhjulpet ved, at man fik en blikkenslager til at fremstille en lille metalbeholder med huller i, således at frøene kunne falde ud og komme til at lægge jævnt i jorden. Metalbeholderen blev derefter placeret på en trillebør, og når man skubbede børen foran sig faldt frøene ud, og de kom godt i jorden. Når frøene var lagt, kørte man lige efter med endnu en trillebør, som kunne trykke jorden fast om frøene og markere, hvor rækken var. Udbyttet af den første såning gav et forbløffende godt resultat. På et areal på 4 skæpper fik man 40 kassevognlæs roer.

Roerne gav man dyrene som foder om vinteren, og kreaturerne kvitterede med et rekordstort mælkeudbytte. Et faktum, der kunne overbevise selv den mest konservative landmand om rigtigheden af dispositionen.

På Elisehøj droppede man også timarksdriften. Man lavede en skematisk oversigt over gårdens marker og fandt en passende løsning på problemet, således at man ikke med eet overgik til en helt ny driftsform. På gården indkøbte man også kunstgødning til jordens forbedring. Dengang var kunstgødningshandelen endnu ikke kommet under kontrol, og det var farligt at købe kunstgødningsprodukter af de omrejsende agenter, idet bønderne ofte blev snydt. Hos købmanden var man mere sikker på at få det, man forlangte. I Katstrup var der i 1890'erne ingen der forhandlede kunstgødning, så man måtte indkøbe det i Hovedgård. På Elisehøjs marker manglede jorden fosforsyre, og det købte man hos købmand Laurits Nielsen i Hovedgård. Han havde dog ikke superfosfat på lager, så han skaffede det hjem udefra.

Når gødningen kom, blev den spredt på et stykke jord på 7 agre, hvor det midterste stykke ikke fik gødning. I væksttiden så man tydeligt, at jorden havde godt af gødningen. De agre, der havde fået gødning, gav et godt udbytte, og det stykke, der ikke havde fået gødning, gav det samme som før. Havren, der blev sået i det gødede stykke, gav langt flere fold, end man havde været vant til at se.

I 1899 fik man på Elisehøj tilsået en hel vang med roer. Der blev sået både kålrabi, runkelroer og turnips. Man valgte at tilsået med flere forskellige sorter roer, fordi udtyningen ikke måtte falde på samme tid, idet det tog meget lang tid. Ukrudtet blev holdt nede med en radrenser, som man havde indkøbt i Horsens. Stykket med roer stod ganske flot, og folk der kom forbi, sammenlignede marken med en velplejet have.

Ved tyndningen af roerne hjalp hele familien til. De ældre gik rundt med et hakkejern, og de yngre kravlede rundt på knæene og tyndede ud med fingrene. Hele byen talte om Rasmus Peders roer, for der var endnu ingen i hele sognet, der havde haft så gode og store roer.

På mange andre områder indenfor landbruget kan man spore en livlig debat om landbrugets fremskridt. Der blev diskuteret om roedrift, staldfodring, kunstgødning, hesteavl, som der var stor interesse for, landbrugsredskaber m.v., når bønderne samledes i byen eller hos hinanden. En landmand fra Katstrup ytrede engang i en sådan forsamling, at der om nogle år ville blive kørt efter lige så meget kunstgødning, som der blev kørt efter kraftfoder. Inden af de andre bønder troede ham dog, og han blev på det nærmeste til grin.

På trods af den skepsis, de nye forbedringer indenfor landbrugsdriften blev mødt med af mange bønder, gik det fremad. Det var bøndernes sønner, der havde været på højskole eller landbrugsskole, der indførte det "nye" landbrug i sognet. Det var disse unge bønder, der blev bærere af det tidsafsnit af vor historie, som er blevet kaldt "andelsbonden".

Rugen høstes med aflægger. 1926. Fra Katstrupvej 54. Til højre ses gårdmand Søren Justesen. Endvidere ses møller Thomsen og hustru.

7.4 LANDBRUGET I 1930'erne.

En landmandskone fortæller :

På en almindelig mindre gård med tilhørende besætning var der almindeligvis 8-10 køer, 2-3 heste, 10-15 får, 25-30 fedesvin, 2-3 grisesøer og et par hundrede høns. Man havde lidt af alle slags dyr, for hvis der var dårlige priser på en af grenene, var der som regel bedre priser på noget af det andet.

I Katstrup var jorden normalt inddelt i 8 marker med sædskifte : rug eller hvede, byg, havre, 2 stykker med græs og to stykker med roer. Roer var på dette tidspunkt blevet en meget almindelig afgrøde i hele sognet.

Man begyndte at harve jorden, når den var blevet fri af frost og tør. Normalt begyndte man med dette omkring den 1. april. Når markerne var harvet, såede man kornet, og kunstgødningen blev spredt. Det foregik på den måde, at en trillebør blev stillet på bagenden af en kassevogn med jernhjul. I trillebøren havde man gødningen. En mand kørte hestene og en hjælper stod på vognen og spredte gødningen. Når gødningen var spredt ud med håndkraft, kunne man tromle markerne, og der skulle samles sten. Når dette var overstået, var man færdig med kornmarkerne. Så kom turen til roerne. De blev sået på det stykke jord, som staldgødningen var blevet kørt ud på om efteråret. På det andet stykke, der skulle tilsået med roer, skulle man først have kørt den gødning ud, som man havde samlet i løbet af vinteren. Udkørslen af gødning fra møddingen foregik på følgende måde: først blev gødningen læsset på vognen med greb. Derefter blev det kørt ud på marken og raget af i passende dynger. Når man havde ført det hele ud på ageren, skulle det spredes med en greb, og så skulle det pløjes ned inden aften, for ellers havde det ingen virkning - eller sagt på en anden måde - det mistede i værdi.

Når man var helt færdig med forårsarbejdet, kunne man vende blikket mod gårdens bygninger. Husene blev kalket og malet. Det skulle gøres inden pinse. Det var der fast tradition for i Katstrup.

Sidst i maj begyndte man at tynde roer. Der var arbejde i en hel måned med dette. Roerne skulle hakkes mindst to gange efter udtyndingen. Imellem roetyndingerne skulle høet slåes. Den ene græsmark skulle der avles græs på inden kørerne kunne komme ud. Først skulle høes slås med slåmaskine. Derefter skulle det ligge et par dage. Så skulle det vendes med håndkraft, og derefter igen ligge et par dage, før det endelig kunne rives sammen med hesteriven og sættes i stakke. Når høet var stakket, skulle det stå i 8 - 10 dage, inden det var tjenlig at køre ind i laden.

Når høet og roerne var ordnet, kom der en pause i arbejdet, inden høsten begyndte. Høsten foregik på følgende måde :

Man høstede med selvbinder. Når kornet var høstet, blev det sat op i hobe med 8 - 12 neg i hver. Derefter skulle det stå og tørre i 8 - 10 dage. Det hed, at kornet blev eftermodnet. Herefter kunne det køres ind i laden, hvorefter det blev tærsket, efterhånden som man fik brug for det til foder og til salg.

Efter høsten skulle der stubharves, så ukrudtet kunne ligge og visne, inden man kunne begynde på efterårspløjningen.

I oktober begyndte man at tage sukkerroer op. Roetoppene blev kørt ind på græsmarken til kreaturerne. På denne måde var man fri for at slæbe det ind i stalden. Roerne kørte man sammen i en kule. Når kulen var færdig, skulle den gøres op og dækkes med halm og jord, så roerne ikke frøs om vinteren. Det var et meget hårdt arbejde at dække kulen til, og om vinteren var det næsten endnu mere svært at få jorden af kulen, så man kunne komme ind til roerne. Når det var stærkt frost, skulle jorden hakkes af med en hakke.

Der skulle også køres ajle ud, når ajlebeholderen var ved at være fuld. Det skulle helst ske, når det var regnvejr. Regnen nedsatte kvælstoffordampningen, og planterne blev ikke svedet. Når ajlen skulle op fra ajlebeholderen, blev den pumpet op i en trætønde, som man havde liggende på en vogn. Pumpningen skete ved håndkraft.

Malkningen foregik også ved håndkraft. Man malkede normalt to gange daglig - en gang om morgenen og en gang om aftenen. Det kunne ske, at man malkede tre gange om dagen, hvis kørerne gav meget mælk. Omkring 1940 fik de fleste malkemaskiner. Det var en meget stor lettelse. Man kunne faktisk spare en pige ved malkningen.

Mælken fra Katstrup blev leveret til Møballe Mejeri. Mejeriet havde hyret husmænd fra sognet til at køre mælken. Herved fik de en lille ekstrafortjeneste. Mælkevognene tilhørte mejeriet, og mejeriet skulle afholde alle reparationerudgifter ved disse.

Kunstgødningen blev indkøbt i Hovedgård, hvor der var en foderstofforening. Her købte man også kraftfoder til kørerne, og korn, hvis man ikke selv havde avlet nok.

Kontrolforeningen i sognet kontrollerede mælken. I midten af 1930'erne lå foreningen stille et stykke tid. Måske pga. de omsiggribende sygdomme, der hed smitsom kalvekastning og tuberkulose, som hærgede flere bedrifter. På den tid kunne man få statstilskud, hvis man skulle have sin besætning udskiftet og erklæret fri for sygdomme. Når besætningen var i orden, kunne det igen betale sig at få kontrolleret mælken, for det var jo i alles interesse, at man fik oparbejdet en god besætning.

Som det fremgår af det foregående, var der altid nok at lave rundt om på gårdene hele året rundt. Det var et knokkelarbejde.

at være landbruger, men det var også et hårdt arbejde at være i tjeneste hos gårdmændene. Tjenestepiger, der skulle have fri en søndag, måtte som regel først tage hjem, når opvasken efter middagen var taget. De havde så eftermiddagen til fri disposition, før de igen om aftenen skulle vende hjem til den gård, hvor de tjente. Karlene skulle gøre morgengærning og feje gårdspladsen, inden de kunne tage fri. Om vinteren skulle de være tilbage for at fodre hestene.

I vintermånederne gik tiden med at tærskes og køre roer ind. Hvis der kom sne, skulle en af gårdens folk ud at kaste sne på de offentlige veje. Der skulle altid møde en mand fra hvert hus eller mindre ejendom, og 2 - 3 mand fra de større gårde.

Folkeholdet var som regel sådan, at de mindre gårde havde en karl eller en konfirmeret dreng til at hjælpe. De gårde, der havde mellem 30 - 40 tdr. land, havde som regel en fast karl eller medhjælper, og antallet af medhjælpere blev forøget i takt med et større jordtiliggende.

Økonomien var stram for langt de fleste landbrugere i 1930'erne. Man skulle sørge for at få sine renter, foderstof og andre udgifter betalt, for ellers gik det nemt galt. Mange landbrugere kunne ikke betale alle de faste udgifter, og deres gårde blev solgt på tvangsauktion. I nogle tilfælde fik gårdmændene akkord, så de kunne blive på gårdene. Men så var det kreditorerne, det gik ud over i stedet. De fik kun en del af det, de havde tilgode. Til gengæld fik landmanden renten slettet, og det lykkedes for mange folk at få rettet det hele op, så man igen kunne leve af at drive landbrug.

7.5 LANDBRUGET FRA 1940'erne til i dag.

En landmand fortæller :

I begyndelsen af 1940'erne foregik det daglige rundt om på gårdene, som det havde gjort i 1930'erne. Krigen satte dog sine mærkbare begrænsninger på landbruget. Det var svært at skaffe sig kunstgødning, dæk, benzin og andre fornødheder. Manglerne til trods var det dog alligevel muligt at opretholde landbrugsdriften og udbyttet.

Efter 2. verdenskrig skete der en vældig udvikling indenfor landbruget. Vel især på det mekaniske område. Op til og under den 2. verdenskrig var det hovedsagelig hesten, som blev brugt som trækraft. Fra sidst i 1940'erne blev det traktorerne, som afløste hestene.

Udviklingen i Katstrup adskiller sig ikke fra udviklingen på landsplan. Efter krigen skete der en afvandring fra landbruget. Indtjeningsmulighederne var større indenfor industrien og serviceerhvervene. Folkeholdet svandt kraftigt ind på de fleste gårde i takt med udviklingen - både karle og piger. I skrivende stund er afvandringen af karle og piger i Katstrup total. Der findes overhovedet ingen fremmed arbejdskraft på nogen af gårdene.

Afvandringen har også været en medvirkende årsag til en omlægning af driften på gårdene. Fra at have et stort kvæghold er man nu gået over til svinehold eller planteproduktion, der ikke er så arbejdskrævende. Men denne udvikling har også betydet, at den enkelte landmand er blevet mere sårbar overfor prisændringer på de produkter, han producerer.

Nogle af de lidt ældre landmænd driver deres gårde med hjælp fra en maskinstation. Et nyt fænomen, man ikke kendte før 1960'erne. Førhen var det meget almindeligt, at man solgte gården, når man blev gammel, for i stedet at flytte ind i et hus. Nu kan man drive gården, så længe som der er maskinstationer.

De første i Katstrup, der anskaffede sig traktorer, var som regel de lidt større gårdmænd. De mest almindelige mærker var "Fordson-Major" og "International", "Farmel". De mellemstore og mindre gårde begyndte at skaffe sig traktorer i begyndelsen af 1950'erne. De købte som regel mindre traktorer af mærket "Ferguson". Det var en lille traktor, men en meget snild maskine, der passede godt til de mindre landbrug.

Eftersom der ikke er folkhold på gårdene mere, er landmanden blevet nødt til selv at drive det hele, med det resultat, at traktorerne og maskinerne til stadighed bliver større og større. I dag kører man mange steder med tre- og firefurede plove eller mere, med harver og såmaskiner, der er 3 -6 meter brede eller endnu større, så der er næsten ingen grænser for, hvad den enkelte gårdbruger kan overkomme.

Mejetærskerne holdt deres indtog lidt senere end traktorerne, og de er aldrig blevet så udbredte som traktorerne, idet mange mindre eller mellemstore brug - ja selv større brug - lejer hos maskinstationen, når kornet skal høstes. Det er mere rentabelt, end at have en mejetærsker til at stå ubenyttet i 11 af årets 12 måneder.

Kunstgødningsforbruget har været stærkt stigende i årene efter den 2. verdenskrig. Især kvælstofforbruget er steget. Her er der som i den øvrige drift af landbruget sket en mekanisering fra den gang, man strøede kunstgødningen ud med hånden. I dag (1984) sender man bud til gødningsfirmaet, og de kommer så med deres store maskiner og spreder gødningen. Igen en ny erstatning for det manglende folkehold.

8.0 EJENDOMSFORDELINGEN I KATTRUP ca. 1500 TIL 1767.

Ejendomsfordelingen i 1511.

Hvordan den konkrete ejendomsfordeling har været i Katstrup omkring år 1500, kan man ikke udlede af noget dokument, idet et sådant ikke findes, og fordi gårdenes ejendomsforhold var meget forskellige. Men selvom vi ikke har noget samlet overblik over ejendomsforholdene i byen, kan vi dog rekonstruere os frem til, hvem der har ejet gårdene i byen ud fra forskellige historiske kilder.

Af lensjordebogen fra Bygholm len fra 1511 (1) kan vi udlede, hvor meget gods kronen havde bl.a. i Voer herred. Dette gods udgøres både af almindelige fæstere og af selvejere, som kronen fra gammel tid havde herlighedsretten til, hvilket vil sige, at kronen havde ret til landgilde af selvejerne. Landgilde er en årlig afgift i form af penge og naturalier som f.x. korn, kreaturer etc.

Kronen havde i 1511 ret til landgilde fra 6 selvejergårde i Katstrup by. Der var på dette tidspunkt ingen fæstere på jord i Katstrup, der tilhørte kongen. Vi ved præcis, hvilke gårde kongen havde herlighedsretten til.

Gård nr.:

1. selvejerens navn var Keyell Lassen (senere mat. nr. 6 + 7)
2. selvejerens navn var Rasmus Biørnsen (senere mat.nr. 4)
3. selvejerens navn var Knud Eskesen (senere mat.nr. 3)
4. selvejerens navn var Schoren Andersen (senere mat.nr. 8)
5. selvejerens navn var Jes Albrechten (senere mat.nr. 10+11)
6. selvejerens navn var Søffren Findsen. Denne gård kaldes for Nederlund og har ikke ligget inde i selve Katstrup by men på marken mellem Katstrup og Ørskov. Det var ikke nogen særlig stor gård - snarere en lille landejendom. Gården blev senere øde under Svenskekrigene, og markerne blev fæstet af andre gårdmænd i Katstrup og omegn.

Det er bemærkelsesværdigt, at alle gårde, som kongen havde herlighedsret til i Katstrup, var selvejere. I hele Voer herred havde kongen i 1511 herlighedsretten til i alt 56 selvejergårde og ejede selv 2 gårde (fæstegårde), og selvejerne i Katstrup udgør således over 10 % af kongens samlede godsmasse i herredet. Det er ganske imponerende. Katstrup sogn er for øvrigt det sogn i hele herredet, hvor der er flest selvejere i 1511.

Foruden kongen var der andre ejere af gårde i Katstrup by. Af forskellige jordebøger og bevarede afskrifter af gamle skøder ved vi, at Mariager kloster i Mariager ejede to gårde i byen. Det må det også have gjort i 1511. Klosteret havde i 1456 fået overdraget to gårde i Katstrup fra en adelsmand ved navn Henrik Stissen. De to gårde det drejer sig om, er gården med det senere matrikel nr. 5, som var beliggende på gårdtoften overfor præstegården. Den anden gård - eller i rettere ejendom - var beliggende ude på marken mellem

balle. Denne gård havde dog alligevel sin jord i fællesskab med bønderne i Katstrup, og betragtedes derfor som en af byens gårde. Senere, efter reformationen, blev gården øde og derfor blev den opkøbt af præsten og lagt sammen med præstegården. Mariager kloster ejede disse to gårde i byen indtil reformationen, hvorefter de kom under krongodset under Skanderborg len. Begge gårde var almindelige fæstegårde.

Endelig ejede nonneklostret Ring ved Skanderborg Sø en gård i byen. Denne gård er den senere matrikel nr. 9. Hvornår og fra hvem den er kommet i klostrets besiddelse, ved vi ikke med sikkerhed. Det eneste, vi kan sige, er, kan sige er, at den efter reformationen blev inddraget under krongodset under Skanderborg len. Denne gård har altid været en fæstegård.

I 1511 var der endvidere præstegården. Denne gård blev drevet af den til enhver tid siddende præst, og gården var privilligeret, hvilket vil sige, at man ikke betalte afgifter af afgrøderne til kronen.

Forholdene i Katstrup er således i 1511, at der er 8 gårde i selve byen, 1 ejendom kaldet "Nederlund" mellem Katstrup og Ørskov og 1 ejendom på marken mellem Katstrup og Møballe.

Gårdene ejes af følgende :

- 5 gårde i Katstrup by ejes af gårdmændene selv. Disse gårde betaler herlighedsafgift til kongen. Det er de senere matrikler 3, 4, 8 og de to tvillingegårde 6+7 og 10+11.
- 1 gård på Katstrup mark, kaldet "Nederlund", der ejes af gårdmanden. Gårdmanden erlægger landgilde til kongen.
- 1 gård i Katstrup by ejes af Mariager kloster. Det er en fæstegård, der erlægger landgilde til klostret. Det er gården med den senere matrikel no. 5.
- 1 gård på marken mellem Katstrup og Ørskov, også ejet af Mariager kloster. Det er en fæstegård.
- 1 gård i Katstrup by, den senere matrikel nr. 9, ejes af Ring kloster. Det er en fæstegård, og den erlægger sin landgilde til dette kloster.
- 1 præstegård ved siden af kirken, der tilhører præsteembedet.

De 8 gårde, der på dette tidspunkt er beliggende inde i selve byen (2 tvillingegårde incl.), er de gårde, der udgør den egentlige kerne i landsbyen. De to mindre gårde - eller rettere ejendomme, - som er beliggende udenfor byen, er ikke en integreret del af byen og nedlægges da også op igennem historien.

Ejendomsfordelingen i 1581/82.

Ejendomsfordelingen i dette år kan udledes af Skanderborg lens jordebog (2). Af lensjordebogen, fremgår det, at kongen ved reformationen i 1536 har inddraget alt det gejstlige gods i området, således også godset i Katstrup by.

I jordebogen står de forskellige gårde i Katstrup by meget spredt, alt afhængig af, hvor de er kommet fra. De gårde, der er kommet under Skanderborg len i 1580 fra Bygholm len, står i et afsnit; de gårde, der er kommet fra Århusbispen, står i et andet afsnit, og endelig er der et afsnit om dem fra de forskellige klostre.

Af lensjordebogen kan følgende udledes :

1. gård : Anders Persen, selvejer, krongård fra Bygholm len, senere matrikel nr. 4.
2. gård : Peder Eskesen, fæster, gammel krongård fra Bygholm, senere matrikel nr. 8. I forhold til 1511 vil man se, at gården er overgået fra at være selvejer til at blive fæstegård under kronen.
3. gård : Jacob Persen Kiær, selvejer, gammel krongård fra Bygholm. Senere matrikel nr. 3.
4. gård : Jens Nielsen, fæster, gammel fæstegård fra Ring Kloster. Senere matrikel nr. 9.
5. gård : Jens Nielsen, selvejer, fæstegård fra Bygholm len. Tvillingegården matrikel nr. 10+11.
6. gård : Rasmus Persen, fæster, gammel fæstegård fra Mariaager kloster. Senere matrikel nr. 5.
7. gård : Jens Udsen, selvejer, gammel krongård fra Bygholm len. Senere matriklerne 6+7.
8. gård : Præsten Jens Jensen har "Nederlund" i fæste. Denne gård på marken mellem Katstrup og Ørskov tilhørte tidligere godset under Bygholm.
9. gård : Søren Jørgensen, fæster, tidligere fæster under Mariager kloster, nu fæster under kongen. Denne ejendom var beliggende mellem Katstrup og Møballe.

Til de 9 anførte gårde og ejendomme skal man lægge præstegården i Katstrup. Denne gård er ikke omtalt i jordebogen, idet præsten ikke betalte landgilde til kongen. Kongen så derfor ikke noget formål med at anføre den.

På baggrund af ovenstående kan det således konstateres, at antallet af gårde i Katstrup og omegn er helt det samme som i 1511. Der har ikke fundet nedlæggelser eller nybygninger af gårde sted.

I perioden fra 1511 til 1581/82 er gården med gården med det senere matrikel nr. 8 er blevet fæstegård under kronen. Det var meget almindeligt, at selvejerne overgik til fæstere i denne periode. Selvejerne var en meget udsat gruppe. Hvorfor gården i Katstrup er overgået til fæstegård, ved vi ikke. Men det kan være, at gården er brændt, og at selvejeren ikke har haft den nødvendige kapital til at bygge en ny. Ved at blive fæster kunne man få tilskud til genopførelsen af gården. Det kan også være, at misvækst har været årsagen. Vi ved ikke noget med sikkerhed !

Det ser også ud, som om "Nederlund", der på dette tidsids-punkt fæstes af præst Jens Jensen, er overgået til fæstegård. I 1511 var det en selvejergård.

Ejendomsfordelingen i 1662.

1662-matriklen (3) er den første danske matrikel, og den blev en realitet lige efter svenskekrigene. Matriklen er baseret på en omregning af landgilden til hartkorn.

I hele Katstrup sogn er der efter 1662 matriklen et samlet hartkorn på 179 tønder, 2 skæpper, 1 fjerdingkar, 1 1/3 album. I sognet sår man 148 tønder og 5 1/2 skæppe korn, og der slås i alt 215 læs hø.

Hvor meget af hartkornet der ligger i Katstrup by - eller rettere Katstrup ejerlag, kan vi ikke umiddelbart konstatere, idet vi ikke har foretaget de nødvendige omregninger fra landgilde til hartkorn. Vi vil derfor nøjes med at se på, hvem der ejer gårdene eller har herlighedsretten til disse og se, hvem fæsterne er.

Det nummer, der står foran de forskellige gårde henviser til det allerførste matrikelnummer, de forskellige gårde fik i 1682-matriklen. Bagved navnene står det matrikelnummer, som gårdene har i dag :

- Gård nr. 1 : Jens Eskesen, selvejer, mat. nr. 3.
- Gård nr. 2 : Hans Pedersen, fæster, mat. nr. 8.
- Gård nr. 3 : Jens Jensen, selvejer, mat. nr. 4.
- Gård nr. 4 : Rasmus Jensen, fæster, mat. nr. 9.
- Gård nr. 5 : Christian Mikkelsen, selvejer, mat. nr. 10+11.
- Gård nr. 6 : Anders Tommesen, Tommes Andersen, fæster, mat.5.
- Gård nr. 7 : Christian Pedersen, Søren Christensen, selvejere mat. nr. 6+7.
- Gård nr. 8 : Morten Pedersen, fæster, ejendom på Katstrup-Møballe skellet.

"Nederlund" har Christian Mikkelsen (gård nr. 5) og Eske Andersen i Ørskov i fæste af kongen.

På gård nr. 7 (+9) ligger der et gadehus, som Jørgen Jørgensen bebor. Dette hus tilhører Hans Friis til Clausholm.

Der ligger et hus på samme gårds grund, og heri bor Christian Ottesen. Huset ejes af Rasmus Andersen. Endvidere ligger der et hus i byen, som ejes af Hans Friis til Clausholm. Det bebos af Hans Hansen og Lauridty Pedersen. Endvidere ejer Kattrup kirke et lille hus, som Jørgen Jensen bor i. Han betaler hvert år et beløb til kirken. Til dette hus hører et lille stykke jord. Endvidere har præsten, Jens Jensen, noget kirkejord i fæste, som han betaler et beløb af til kirken. I Kattrup er der også noget skov, som kongen råder over. Skoven er sat til 2 svins olden. Sidst, men ikke mindst, omtales præstegården i Kattrup, der drives af præsten Jens Jensen. Præstegården er ikke skyldsat.

Det vil med andre ord sige, at gårdantallet i Kattrup er identisk med gårdantallet i 1511 og 1581/82. Det er kun "Nederlund", der indtil nu er nedlagt som brug, og jorden er faset bort til nogle af gårdmændene i området. I 1662-matriklen kaldes "Nederlund" for en mindre "lundskov".

Der er i perioden fra 1581/82 til 1662 heller ikke ændret m. h.t. selvejernes antal.

Det gårdantal, vi har i 1662, bliver ved med at være det samme indtil 1767, da Skanderborg Rytterdiskrikt sælges på auktion.

Ejendomsfordelingen i 1664.

1664-matriklen (4) er blevet til på baggrund af en omregning af gårdenes forskellige landgilder. Den anses for mere præcis end 1662-matriklen.

I denne opstilling har vi valgt ikke at opstille gårdene helt efter matriklen. Vi opstiller dem i stedet efter de gamle matrikelnumre, gårdene havde mellem 1688 og 1767. Med det nuværende matrikelnummer bagefter.

GAMLE MAT.NR	EJER NAVN	HARTKORN	NUVÆRENDE MAT.NR.
1	Jens Eskesen, rytter	10-5-3-0	3
	Skov til samme gård til 3 svins olden	0-1-0-0	
2	Hans Pedersen & Eske Hansen, rytter	10-5-0-0	8
3	Jens Jensen, rytter	10-5-3-0	4
4	Rasmus Jensen Smid, rytter ..	5-2-0-0	9
5	Christian Michelsen, rytter .	11-5-4-2	10+11
	Skov til samme gård til 1 svins olden	0-0-1-1	

GAMLE MAT.NR	EJER NAVN	HARTKORN	NUVÆRENDE MAT.NR.
6	Tomas Andersen, rytter	4-4-0-2	5
7	(+9) Christian Pedersen og Søren Eriksen, rytter	8-0-3-0	
8	Morten Pedersen, rytter	3-2-0-2	Ejend.på mark

Præstegården er ikke omtalt i matriklen.

Udover gårdene fæster Eske Andersen i Ørskov og Christian Mikkelsen i Katstrup (mat. nr. 5) et stykke jord kaldet "Nederlund" 0-5-1-2

Kongens anpart af skovene i Katstrup er opgjort til 2 svins olden 0-0-2-2

Desforuden er der opregnet nogle gadehuse.

1. Jørgen Jørgensen, selvejer, haver noget ringe jord til 2 skæpper værd.
2. Tams Ottsen, selvejer
3. Jørgen Sørensen, selvejer
4. Jørgen Jensen, ejes af Katstrup kirke
5. Rasmus Andersen, selvejer
6. Jørgen Sørensen, selvejer
7. Ludwich Pedersen, ejes af Hans Friis til Clausholm
8. Jost Hansen, ejes af Hans Friis til Clausholm

Disse gadehuse har ingen jord, bortset fra det første.

I matriklen fra 1664 kan vi se, at der var 8 gårde i byen, præstegården incl. Men i realiteten er der 10, for gård nr. 5 og 7 er faktisk delt i to halve gårde (4 gårde i alt).

Af andre interessante oplysninger, vi kan uddrage af matriklen er, at præsten i Katstrup Jens Jensen udover præstegården har selvejergården nr. 3. Hr. Jens Jensen har da ubetinget været den største "jorddrot" i Katstrup by i 1664.

Det er også ganske interessant at iagttage, at Hans Friis til Clausholm ejer to gadehuse i Katstrup. De to gadehuse er hvad man kalder for "strøgods" under Clausholm. De to gadehuse har Hans Friis sikkert arvet.

Ejendomsfordelingen i Katstrup i 1767.

Ved salget af det skanderborgske rytterdistrikts gods i 1767 blev der udarbejdet en trykt oversigt over alt kongeligt jordegods i hele Skanderborg Rytterdistrikt. I oversigten er medtaget det kongelige ryttergods i Katstrup (5).

Det viser sig, at alle gårde i Katstrup - undtagen præstegården - enten er selvejere eller fæstere under kronen.

Fortegnelsen viser følgende :

1668 MAT.NR	EJER NAVN	HARTKORN
1	Søren Jørgensen, fæster 3-7-1-2
2	Søren Nielsen, fæster 6-7-2-2
	Han har desuden Engstrup ejendom i fæste	
3	Niels Rasmussen, selvejer	... 6-1-2-2
4	Søren Christensen, fæster	... 6-6-1-1
5	Lauris Jørgensen, selvejer	... 4-2-3-2
	Anders Christensen, selvejer	4-2-3-2
6	Søren Rasmussen, fæstegods	.. 3-7-1-2
	har noget selvejergods af nr. 5 i fæste.	
7	Peder Andersen, selvejer 2-7-1-0
8	Hr. Kaalund, fæstegods 2-7-3-2
9	Christian Jørgensen, selvejer	3-1-3-0

Desuden er der i denne liste opført en husmand, Søren Andersen, der er selvejer.

På baggrund af denne optegnelse kan vi derefter sammenfattende sige, at der fandtes :

- 1 præstegård, drevet af præsten
- 5 selvejere, hvoraf 1 er 2 halvgårde
- 4 fæstere, hvoraf 1 har en ødegård i fæste

I alt 10 gårde og 2 gamle ejendomme.

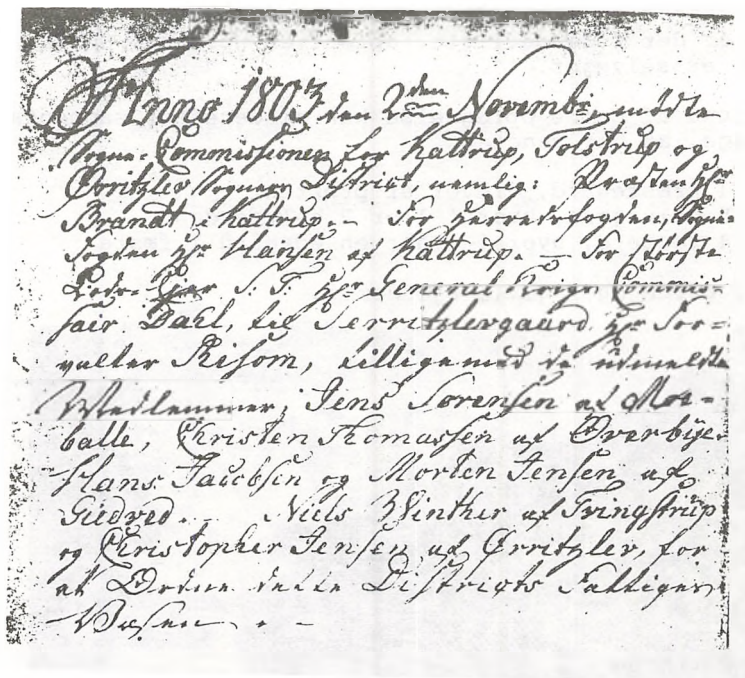

Parti fra Katstrup med Brugsforeningen til venstre. ca. 1910. Gården i baggrund er Katstrupvej 54.

9.1 FATTIGVÆSENET

"Anno 1803, den 2. november, mødte sogne commissionen for Katstrup, Tolstrup og Ørridslev sognes distrikt, nemlig præsten, hr. Brandt i Katstrup, for herredsfogeden, hr. Hansen af Katstrup, for den største lodsejer f.t. hr. krigsgeneral commissair Dahl til Seridslevgård, hr. forvalter Risom, tillige med de udvalgte medlemmer, Jens Sørensen af Møballe, Christian Thomassen af Overby, Hans Jacobsen og Morten Jensen af Gedved, Niels Winther af Tvingstrup og Christoffer Jensen af Ørridslev for at ordne dette distrikts fattigvæsen" (1).

Således lyder teksten på den første side af fattigvæsens protokollen for Katstrup, Tolstrup og Ørridslev pastorats fattigvæsen.

Anno 1803 den 2de Novembe, mødte
Sogne Commissionen for Katstrup, Tolstrup og
Ørridslev Sognes Distrikt, nemlig: Præsten
Brandt i Katstrup, for herredsfogeden, hr.
Hansen af Katstrup, for den største
Lodsejer f.t. hr. krigsgeneral
Commissair Dahl, til Seridslevgaard, for
forvalter Risom, tillige med de
udvalgte Medlemmer; Jens Sørensen af
Møballe, Christian Thomassen af
Overby, Hans Jacobsen og Morten
Jensen af Gedved, Niels Winther
af Tvingstrup og Christoffer
Jensen af Ørridslev, for
at Ordne dette Distrikts
Fattigvæsen.

Baggrunden for ovennævnte møde var, at der i kong Christian den 7. (eller vel nærmest kronprins Frederiks) regeringstid, den 5. juli 1803, udstedtes et "Reglement for fattigvæsenets indretning og bestyrelse på landet i Danmark". Med dette reglement som lovgrundlag skulle nu startes en ensartet fattigforsørgelse over hele landet.

Den sidste halvdel af det attende århundrede og begyndelsen af det nittende kaldes for "oplysningens tidsalder". På den tid skete der store forandringer både på det sociale og på det økonomiske område. Allerede i 1708 var der udsendt en almindelig fattiglov, men de fleste bestemmelser nåede den gang kun ned på papiret. I 1803 fulgte så reglementet for fattigplejen på landet. Dette reglement byggede som tidligere forordninger på, at hvert enkelt sogn havde pligt til at sørge for sine fattige. Men det var samtidig udformet med mere nøjagtige angivelser bl.a. med hensyn til, hvordan midlerne til fattigvæsenets udgifter skulle skaffes. I loven var der endvidere bestemmelser om, at der i commissionerne skulle være repræsentanter for sognefolkene. Det var ikke kun præsterne og embedsmændene, der skulle administrere. En tilføjelse, der fik stor betydning for reglementets udførelse.

Det interessante er at se, hvordan denne "sociallov" er blevet administreret. Det vil vi forsøge at give svar på ved at fremdrage nogle eksempler fra fattigprotokollen for Katstrup pastorat for årene fra 1803 til 1872.

Det er selvfølgelig klart, at det ikke er alt, hvad der er talt om i commissionen, der er indføjret i protokollen, men vi mener alligevel, at protokollen giver et klart indtryk af den tids menneskers syn på de svage i samfundet. Var de fattige så hjælpeløse, og havde de så ussel en tilværelse, som man har læst om i andre beretninger, og havde deres samtidige ingen vilje til at træde hjælpende til?

Ved at læse protokollen igennem får man det indtryk, at man i det daglige har fulgt reglementets anvisninger meget nøje. Efter reglementets bestemmelser er det sognepræsten, der har ansvaret for fattigvæsenet og som har den daglige ledelse. Man kan ikke rigtig få et begreb om præstens daglige optræden ved hjælp af protokollen, da den ikke er ført som en dagbog. Men i mødereferaterne er dog refereret nogle tildragelser, der viser at sognepræsten, eventuelt sammen med et andet kommissionsmedlem, straks har handlet, hvis det har været nødvendigt med omgående hjælp.

Fattigvæsenet fungerede med en selvstændig kommission fra starten af 1804 indtil oprettelsen af landkommunerne i 1842, da fattigvæsenet blev en del af landkommunernes opgave.

De efterfølgende eksempler giver et broget billede af de tilfælde, der er ført ind i protokollen. Hertil skal det siges, at de afskrevne tildragelser ikke er et billede af den almindelige fattighjælp, fordi den vedtagne hjælp er ekspederet som rutinesager, og denne hjælp fremgår ikke af protokollen.

Den første opgave, sognecommissionen gik i gang med, var at notere, hvor mange fattige, der var i sognene, og inddele disse i tre klasser. De fattige i første klasse omfattede folk, der "aldeles intet eller såre lidet kunne fortjene til livets faste nødvendigheder". Af dem var der efter kommissionens mening 6 personer i 1803, i en alder mellem 72 og 90 - altså udelukkende ældre mennesker.

Iøvrigt taler den efterfølgende afskrift af sognekommis-sionens møde den 17. marts 1804 for sig selv:

Anno 1804 den 17. marts var sognecommissionen for Katstrup, Ørriidslev og Tolstrup sogne forsamlet i Katstrup præstegård for, ifølge den skete og af amtscommissionens vedtagne bestemmelse, at forfatte ny forsørgelsesplan for de fattige i bemeldte sogne, og der passerede da som følger:

Ved commissionen blev først fremlagt udskrift af amts direktionsprotokollen, communiceret sognecommissionen af herredsprovsten, hr. provst Jordhøj, således lydende:

Anno 1804 den 12. januar var amtsdirektionen forsamlet på Århus rådhus for i følge reglementet af 5 juli 1803, at forhandle alt nødvendigt til indførelsen af den ved bemeldte reglement befalede provisoriske indretning og bestyrelse på landet i Danmark.

Ved denne samling blev først rådslået om, hvad af fattigdirektionens skulle antage som tilstrækkelig understøttelse for de fattige af FØRSTE KLASSE, blandt hvilke efter reglementets bestemmelse ikke må antages andre end de, som aldeles intet eller såre lidet kunne fortjene til livets faste fornødenheder, og blev direktionen da enig om, at den 1. klasse burde tillægges i det mindste 1 1/2 tønne brødkorn, således som egnens folk i almindelighed bruger, 1 1/2 tønne godt forsvarligt byg og 3 rigsdaler i penge.

Dernæst blev vedtaget, at alle sognecommissioner det snarest muligt skulle besørge hør og muligt noget uld, lade samme spinde og betale efter de ordentlige gangbare priser på ethvert sted. Produktet formodes sognepræsten at være villig til at opbevare til kvartalets ende, da det af amtsdirektionen straks vorder gjort i penge. Til hvilken ende sognepræsten anmodes på fattigvæsnets bekostning det snarest muligt at anskaffe sig for det første enhver en rokke og betale alle spindet efter en speciel takst.

Ligningen i hvert sogn forbliver uforandret et kvartal om, indtil samme i overensstemmelse med reglementets paragraf 33 forandres.

Dør en fattig i kvartalet, da falder det korn, han måtte have til gode, eller beholdningen hos ham tillige med hans øvrige bo til sognets fattigkasse.

Hvad den tredje klasse angår, som underholder dem, der i så

forskellige grader kunne trænge til understøttelse, fandt direktionen det betænkeligt at bestemme noget almindeligt, men forbeholder sig i hvert fald efter de underretninger, som kan opbringes, at sørge for de forskellige trængendes nød.

Underskrevet af: Morgenstjerne, Kierulff, Brasch, Schmidt, M. Jonson og Bechman.

Det næste brev, der blev præsenteret for fattigkommissionen var et brev fra Horsens. Heri stod:

Anno 1804 den 30. januar var amtets fattigdirektion forsamlet på Horsens rådhus. Amtsdirektionen kunne ikke approbere denne forsørgelsesplan, da de fattige knap vare aflagte; således måtte de i 1. klasse forsørges efter den trufne beslutning.

Ovenstående afskrift af amtsdirektionens protokol communiceres Deres velærværdighed hermed, med anmodning om at bekendtgøre dette med varme og ufortrødent bestandighed ville antage sig denne sag måske den eneste som kan vorde fattigvæsnet til lettelse, når spinderiet udbreder sig, og folkene vorder tilvante med finere spind, at erhverve sig en højere arbejds-løn.

Deres velærværdighed ville derfor anmode d'herrer sognepræster, det allersnarest muligt, at forskafe sig enten af sognekassens beholdning eller ved credit hos købmanden, at præstere lidet quantum til uddeling iblandt de fattige med opmuntring at behandle det så godt som muligt, da enhver erholder efter spindets finhed betaling. Til hvilken ende d'herrer præster anmodes snarest på fattigvæsnets bekostning at anskaffe sig en talhaspe på det at spinden efter knæk kan vorde betalt.

Dette, som alt nyt, vil i førstningen finde vanskelighed, hvilken jeg dog håber ved d'herrer sognepræsternes hjælp og snilde at kunne overvindes, da det er så såre vigtigt at denne måde indføres, efter som den alene kan sikre afsætningen og følgelig de penge, som i materialer kan fattes.

Efterhånden som hørren anskaffes og udgives, måtte det til herredsprovsten meldes, hvilken behagelig samlet hertil indsendes disse efterretninger, på det jeg af samme kunne bedømme, hvor stor en sum, der i det hele amt er sat i denne industri, hvorved jeg må erindre, at i førstningen ikkuns med nogle pund pr. sognekommision måtte begyndes, og at det spundne altid til quartalernes slutning hertil måtte indsendes, på det amtsdirektionen kan sørge for dets afsættelse, men skulle en eller anden af d'herrer sognepræster i deres distrikt finde mulighed for passende afsætning, er det så meget bedre.

Til slutning anmærkes, at hvor uld kan erholdes, og i særde-

les i de egne, hvor almuen er vant til denne industri, anses uldspinderier forenet med strikning af strømper, hustrøjer og lange bukser at være endnu gavnligere.

Underskrevet Morgenstjerne, Århus den 3. februar 1804.

Efter at de forskellige breve var indføjede i pastoratets sognekommisjonsprotokol, gik man over til at indskrive de folk i de tre sogne, der skulle nyde almisse, og man inddelte disse i tre klasser.

figur 14

De fattiges underholdning i Katstrup, Tolstrup og Ørriidslev sogne, 1804.

1. klasse

no.	navn	rug td.skp.fj.	byg	penge rdl.mk.sk.
1	Christian Rasmussen, 77 år, næsten blind, skrøbelig og intet kan fortjene	1-4-0	1-4-0	3-0-0
2	Kirsten Rasmusdatter, 90 år, uroelig i hovedet, syg og sengeliggende, behøver daglig opvartning og tilsyn	2-0-0	2-0-0	5-0-0
3.	Ane Jensdatter, 79 år, uroelig i hovedet og næsten døv	1-4-0	1-4-0	3-0-0
4.	Karen Jensdatter Lassen, 82 år, meget skrøbelig og kan ej fortjene noget	1-4-0	1-4-0	3-0-0
5.	Maren Jensdatter Lassen, 72 år, kan fortjene lidet ved spinden og binden	1-4-0	1-4-0	3-0-0
6.	Anna Christensdatter, 78 år, meget skrøbelig, binder lidet	1-4-0	1-4-0	3-0-0

2. klasse

1.	Anders Rasmussen, 70 år, er tillagt til hans børns skolegang	1-0-0	1-0-0	2-3-0
2.	Bodil Pedersdatter, enke, er ligeledes tillagt til hendes børns skolegang	1-0-0	1-0-0	1-3-0
3.	Jørgen Lassen Østrup, 49 år, er også tillagt formedelst at hans børns skolegang ej forsømmes	1-0-0	1-0-0	1-3-0

3. klasse.

1. Kristen Wrold, 67 år, kan arbejde lidet med at gå i dagleje, når der er trang tid	0-6-0	0-6-0	1-2-0
2. Hans Hansen, 71 år, har været i sognet i mange år, kan også fortjene noget ved at gå i dagleje	0-6-0	0-6-0	1-2-0
3. Kirsten Nielsdatter, 67 år, kan fortjene noget både med spinden og binden	0-6-0	0-6-0	1-2-0
4. Else Dynesdatter, 60 år, har været i sognet i mange år, kan fortjene noget med spinden og binden	0-6-0	0-6-0	1-2-0

Når man i lokalsamfundet har besluttet sig til at hjælpe sognets fattige, er det interessant at se, hvor meget de får.

Amtskommissionen angav allerede på sit møde den 12 januar 1804, at den 1. klasse af fattige skulle have i det mindste 1 1/2 tønde brødkorn, således som egnens folk i almindelighed bruger, 1 1/2 godt forsvarligt byg og 3 rigsdaler i penge.

I det hele taget, kan man se, at sognekommisjonen har overholdt disse retningslinier m.h.t. 1. klasse, og at de har aftrappet hjælpen til 2. og 3. klasse af fattige.

Af fattiglisten, fig. 14, er det også let at iagttage, hvem der betragtes som fattige i sognene. Det er primært ældre mennesker, der er slidt fysisk ned gennem et helt livs hårdt arbejde, eller personer, der mere eller mindre må betragtes som psykisk syge, samtidig med at de er gamle.

Udover personer fra 2. og 3. klasse, er der andre, der nyder fattighjælp til deres skolebørns uddannelse. Hvis personerne ikke fik denne hjælp, blev de sikkert nødsaget til at gøre brug af deres børns arbejdskraft i det daglige for at opretholde livet.

Kirsten Rasmusdatter, der nævnes i 1. klasse af fattige, er en af de ældste personer. I protokollen finder man en liste over det, hun ejer. Det var meget rart at have sådanne lister, for hvis den fattige døde, tilfaldt den fattiges dødsbo fattigkommissionen. Listen siger meget om, hvad en fattig på dette tidspunkt havde af materielle goder:

fig. 15.

Kirsten Rasmusdatters ejendele i 1804.

	rdl.	mk.	sk.
Et fyhr sengested med omhæng	0	3	0
En rødtribet olmerdugs overdyne	2	0	0
En blåtribet olmerdugs underdyne	1	0	0
En ringere do underdyne	0	4	0
En gultribet ditto	0	4	0
En hovedpude	0	2	0
En ditto	0	2	0
En ditto	0	2	0
2 par blågarnslagner	1	0	0
En egedragkiste	4	0	0
Et stueur med hus	2	0	0
En fyhrkiste	1	0	0
En jernvinder	10	0	0
Et fyhrbord	0	1	8
Et thebord	0	2	0
6 gamle læderstole	1	0	0
En pyramide	0	0	4
En tinramme	0	0	8
2 thinfade	1	2	0
8 ditto thintallerkner	1	2	0
6 stk. blå tallerkner	0	1	8
1 morter med støder	0	4	0
2 messinglysestager	0	2	0
1 kaffekande	0	3	0
1 thin thepote med fod	0	1	0
2 gamle salmebøger	0	1	0
6 stk. sølvspiseskeer	9	0	0
En messingkedel	1	0	0
En jerngryde	0	2	0
En jernpande	0	0	8
En ildklemme og ske	0	0	12
Et spejl	0	1	0
1 violet hjemmegarns klæder	1	0	0
Et skørt	0	4	0
1 par blå klæder	1	0	0
1 sort hjemmegjort klæder	0	4	0
1 sort flonnels kjole	1	4	0
1 grøn stoffes ditto	1	4	0
1 blå ulden damaskes kåbe	0	2	0
1 kyse	0	3	0
2 gl. skørter	0	4	0
2 par uldne strømper	0	2	0
1 par sko med sølvspænder	1	0	0
6 stk. særker	1	0	0
6 stk. hvide halsklæder, hørgarn	0	3	0
1 hvid og kulørt forklæde	0	3	0
Nogle snipper og låghætter	0	1	8
2 huer	0	1	8
6 stk. vinduesgardiner og 3 kapper	0	2	0
2 håndklæder	0	1	0
1 gammel rokke og et haspetræ	0	1	4
Summa	54	rdl. &	4 skilling

Udover nævnte ejendele er hendes gæld nævnt. Som hæftende gæld på dette boe blev angivet at være:

hendes tjenestepiges løn for 4 1/2 år a 6 rdl. er 27 rdl. Desuden fandtes et dokument af dato den 1. september 1798, hvorved enken Kirsten Rasmusdatter har skænket hende det samme indeholder som herved følger: Ord til andet.

Underskrevet i Katstrup den 20. december 1803. Vurderingsmænd Niels Bech, Jens Sørensen og pastor Brandt.

Der fandtes desuden et testamente:

Dateret 1798. Jeg underskrevne Kirsten Rasmusdatter salig Jens Justesens efterleverske: K indes og herved vitterliggør: At have skænket og givet efter min død, ligesom jeg og hermed skænker og giver til min pige Ane Mathiasdatter. min seng således som den efter min død befindes i et og alt, sengested med omhæng, alle dyner og pudevær, såvelsom 2 lagner og pudevorder til, så og min dragkiste med lås og nøgle, således som den og befindes, hvilket alt bemeldte, således efter min død skal tilhøre fornævnte min pige, i betragtning af hendes tro tjeneste i mange år for liden løn, såvelsom hendes særdeles omhyggelighed og store besværlighed for mig, i min langvarige store svaghed. Til behæftelse haver jeg denne min forskrivning med påholden pen, underskrevet og med min salige mands signet forseglet, samt ombudet sognedegnen Niels Bech og Jørgen Pedersen i Katstrup med mig til vitterlighed at underskrive.

Datum den 1. september 1798.

Ifølge fattigprotokollen dør Kirsten Rasmusdatter den 23. maj 1804, og hendes efterladenskaber sælges ved offentlig auktion den 16 juli s.å., hvilket indbringer 104 rigsdaler 2 mark og 4 skilling. Med andre ord næsten dobbelt så meget som hendes effekter var vurderet til. Til hendes tjenestepige udbetales den tilgodehavende løn 27 rigsdaler og værdien af det i testamentet nævnte, 15 rigsdaler og 5 mark. Efter at der er fradraget 2 rigsdaler for et halvt års husleje og begravelsesomkostninger på 5 rigsdaler tlfalder restbeløbet 54 rdl. 3 mark og 9 skilling fattigvæsenets kasse.

Som det vil fremgå af hendes efterladenskaber, kan hun vel næppe betragtes som et typisk fattiglem. Det viser sig da også, at hun i folketællingslisten fra 1801 er betegnet som degneenke i Katstrup. I folketællingen fra 1787 bor Kirsten Rasmusdatter hos degnen Niels Bech, sammen med en tjenestepige, Karen Pedersdatter.

Selv om Kirsten Rasmusdatter var degnekone, kunne hun ikke selv skrive, da testamentet blev udfærdiget. Der står nemlig, at hendes underskrift er ført med påholden hånd. Om hun aldrig har kunnet skrive, eller om hun allerede i 1798 var for gammelt til selv at skrive, kan vi ikke sige med sik-

Fattigvæsenet skulle tage sig af alle, der ikke kunne klare sig selv - også sindssyge og åndssvage. I nedenstående eksempel er sindssyge ditekter nævnt. Desværre er graden ikke nærmere beskrevet. Men andetsteds er nævnt, at man har forsøgt at sætte Ole Svensker i dårekisten på Hansted Hospital. Så også her på egnen har man været nødt til at sætte folk i dårekisten, fordi man ikke selv har kunnet styre dem. Det fremgår af fattigkommissionens protokol under den 27. september 1824:

"Det blev da anmeldt at kommissionen den 12 juli 1824 havde forenet sig med husmand Anders Jørgensen i Ørridslev om, at den sindssyge Appelone Madsdatter af Ørridslev skulle af ham forsørges indtil videre, imod at han derfor skulle nyde 2 tønder og 4 skæpper rug og 2 tønder og 4 skæpper byg samt 12 rigsdaler i sedler, og til den ende blev hendes ejendom optegnet, og forening i denne henseende affattet, hvilket siden skal blive protokollen tilført".

Denne Appelone Madsdatter er herefter nævnt i fattiglisten indtil 1830. Det år dør hun. Hendes efterladenskaber sælges derefter ved auktion den 19. februar 1830 og indbringer 27 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling til fattigkassen. Begravelsesomkostningerne beløb sig til 4 rigsdaler og 2 mark.

Der blev indenfor fattigvæsenet ydet "interimistisk hjælp", dvs. foreløbig hjælp, til personer indtil de rette forsørgelsespligtige distrikter blev fastsat. Et eksempel er pigen, der er kommet til R. Christensen i Tvingstrup. Under den 29. januar 1864 er der i forhandlingsprotokollen nævnt følgende:

"En fynsk pige, Johanne Kirsten Hansen uden tjeneste er frugtsommelig kommen til Tvingstrup. Da hun pga. sine omstændigheder henvendte sig til fattigvæsenet, tingedes hun i kost og pleje hos R. Christensen i Tvingstrup for 2 mark 8 skilling at regne fra 7. december f.å. Om hende har jeg d. 8 december skrevet til Odense og sendt hendes skudsmålsgang." Brevet er sendt til Odense fordi det var den by, hun var kommet fra, og disse skulle betale hendes forsøgelse.

Der er også tale om, at kommissionen måtte påtage sig forsørgelsespligt, selv om man mente, at det var en privat forsørgelsespligt, der ikke var overholdt. I protokollen er nævnt den 25. sep. 1809:

"Til understøttelse af sognene havde meldt sig som trængende, Niels Jensen og Jens Pedersen, men sognekommisionen kunne ikke indse at disse kvalificerede sig til understøttelse af disse sogne. Jens Pedersen var af salig hr. kaptajn Westergård på Ørskovgård indført her i sognet med løfte af ham at forsørges sålænge han levede, men hr. kaptajn Westergård døde forinden den gamle. Nogle commisarer påstod, at han i følge hr. kaptajns løfte burde forsørges af hans arvinger, da boet dertil var formuende.

Den anden nemlig Niels Jensen, der selv var formuende da han rejste her af sognene til sine venner i Mundelstrup, hvor han har opholdt sig nogle år, og kun af og til været her i sognene, følgelig burde forsørges derfra.

Begge disse almisselemmer ere dog, omendskønt commissionen har bestræbt sig for at fritages for disse, alligevel af amtets øvrighed beordret at forsørge. Og blev altså i dag antaget til forsørgelse således: Jens Pedersen, der fra 1. maj har været indlagt ved gårdmand Christoffer Agård i Ørridslev, hvor han forbliver til dette års udgang imod at den ham af sognekommisionen tilståede betaling 37 rdl. som straks til ham udbetalt af fattigkommissionskassen. Niels Jensen blev indlagt hos Christen Wrote i Gedved, og han er tillagt en anden understøttelse."

Det viste sig dog, at de to personer ikke blev så belastende for fattigvæsenet, da Jens Pedersen døde i oktober 1810 og Niels Jensen døde i december s.å. Deres efterladenskaber blev solgt ved auktion for ca. 30 rigsdaler. Udgifterne i forbindelse med deres begravelser var ca. 20 rigsdaler, så der var omkring 10 rigsdaler til at godtgøre en del af kommissionens udgifter.

Kommissionen tog sig også af de ældre:

Under den 9. april 1832 nævnes: "Kommissionsmedlem Peter Hansen af Tvingstrup meldte, at husmand Hans Henrik i Tvingstrup der er 83 år, og hustru der er 93 år, ikke kan hjælpe sig med den dem ved planen tillagte understøttelse, hvilket kommissionen også fandt for lidet til disse gamle og skrøbelige mennesker, hvorfor kommissionen enstemmigt betemte sig for at give dem 2 skæpper rug og 2 skæpper byg mere end det i planen bestemte". (I planen var det bestemt, at de skulle have et årligt bidrag på 1 td., 2 skp.rug og 1 td., 2 skp. byg samt 1 rigsdaler og 2 mark, samt at han skulle have 3 rdl. af det Beenfelseske legat).

At modtage hjælp fra fattigvæsenet medførte til en vis grad umyndiggørelse, idet den gennemgående tanke var, at hjælpen kun skulle gives til den, der virkelig havde behov. Og at denne hjælp så vidt muligt skulle betales tilbage. Derfor var der bestemmelser om, at fattiglemmers ejendele skulle noteres op og værdien tilfalde fattigkassen efter vedkommendes død. I forhandlingsprotokollen under den 16. december 1835 er anført:

"Indsidder Peder Christensen Leth på Gedved mark, 71 år gammel, der hidtil har været tillagt intermistisk hjælp, mødte og forlangte en større understøttelse, hvilket kommissionen også var villig til at give ham, imod at hans bo registreres og tilfalder fattigvæsenet, men da han ej var villig dertil, forblev det ved hvad han hidtil har nydt, nemlig 4 skæpper rug, 4 skæpper byg og 4 mark i penge".

På anden måde kunne en modtagen fattighjælp betyde indgreb i det private liv - nemlig i indgåelse af ægteskab. Ved at læ-

se følgende forstår man ikke helt pastor Brandts begrundelse for at nægte de to personer vielse.

Under den 30. september 1829 er anført: "En klage fra Jens Jensen i Gedved over at hr. Brandt har nægtet at ægtevie han med pigen Anne Cathrine Lauritsdatter, samt tillige forbudet Jens Jensen i Tolstrup at tage sidstnævnte fruentimmer i hans tjeneste. Over denne klage blev der af amtmanden forlangt erklæring, som ligeledes under 30. juni blev afgivet. Herpå blev svaret amtmanden, at præsten som formand i kommissionen er berettiget til, på grund af bestemmelserne i forordningen af 30. april. 1824 paragraf 3, at nægte hans samtykke til ægteskabet sålænge fattigvæsenet ikke har erholdt den ham tildelte understøttelse refunderet".

Løntilbageholdelse kunne også den gang være en løsning på problemet med, at det ikke er de rigtige personer, der har fået kommissionens sparsomme midler. Måden er tilsyneladende ikke brugt særlig meget i pastoratet, og den er kun nævnt en gang i protokollen, i forbindelse med en mand i Hovedgård i 1836.

Det skete tilsyneladende også, at man kom til at give hjælp, hvor der ikke var et direkte behov. I 1832, den 9. april, var man samlet i præstegården i Katstrup til kvartalsmøde, og i protokollen er anført:

"- blev foretaget i anledning af det fra pastor Stilling i Hylke af 17. februar 1832 indløbet brev, underskrevet af ham selv på egne og samtlige fattigkommissionsmedlemmers vegne, hvori han affordrer dette distrikts fattigvæsen, 3 skæpper rug, 3 skæpper byg og 3 mark i penge, samt for en drengs kur, der har haft udslæt i hovedet, hvilket alt beløber sig til 5 rigsdaler. Repræsentlig en undersøgelse hvorvidt dette andragende forholder sig rigtigt eller ikke, da kommissionen vidste at Rasmus Pedersen for omtrent to år siden, da han forlod distriktet, var ejer af en ikke ubetydelig kapital, og nu med samt sin familie skulle være almisselem.

Rasmus Pedersen var i dag nærværende ved dette møde, han havde den 9. marts d.å. for pastor Brandt og kommissionsmedlem Helm forklaret, at han i året 1830 havde arvet efter sin broder Niels Pedersen i Ørskov 300 rdl. sølv., hvoraf var medgået til obligationsmortifikation m.m. omtrent 50 rdl. For de øvrige penge købte han et hus på Brørup mark, skyldende af hartkorn 1 skæppe, 3 fjerdingkar, hvorpå han kunne holde en ko og to får. Majdag s.å. fraflyttede han Katstrup pastorat, og var da i besiddelse, foruden af benævnte kapital, af en ko og to får af en værdi 12 rigsdaler, en skikkelig seng, et 24 timers stueur, en dragkiste, en jerngrøde og andet bohave". "Omtrent 14 dage før sidst afvigte jul lod pastor Stilling i Hylke ham kalde til sig, og spurgte, om kunne ernære sig selv og familie, og da han dertil svarede nej, tilbød præsten ham :
3 skæpper rug, 3 1/2 skæppe byg og 3 mark i penge som interimistisk hjælp fra fattigkommissionen for Hylke sogn,

for at holde sine børn ordentlig i skole, hvilke dele han modtog med taknemmelighed. I februar d.å. har han solgt fornævnte hus til husmand Hans Nielsen fra Tønning for 300 rigsdaler, af hvilke han har medtaget 20 rigsdaler på handelen. Den prioriterede gæld på huset er 100 rigsdaler til gårdmand Peder Andersen i Tvingstrup, den øvrige summa vil i juni termin d.å. blive ham udbetalt, hvorfor han dog bemærkede, at være skyldig efter forting en del af disse penge. Denne forklaring blev i dag oplæst for ham, hvilket han i et og alt vedkendte sig at være rigtig, med tilføjede, at han har købt sig en byggeplads i Brørup, og agt er for de i behold blivende penge at bygge et hus for sig og sin familie. At han hverken har forlangt understøttelse af Hylke pastorat, eller agter for det første at forlange noget, men vil, såvidt det står i hans magt, stræbe at fortjene brødet til sig og sine, uden fattigkommissionens hjælp, og indtil han får huset opbygget, eller til 1. november d.å., skal sælgeren af byggepladsen give ham bopæl i en stue for sig selv. Rasmus Pedersen bekræftede denne sin forklaring med underskrift. Sign. Rasmus Pedersen med påholden pen".

Hylke sogn får ikke ydelsen refunderet. Der er i hvert fald ikke anført nogen udgift hertil i regnskabet for 1832. En betydelig udgift for fattigvæsnet, måske forårsaget af en enkelt person, kunne betyde, at man var nødt til at opkræve en ekstra afgift. Således fik man i marts 1830 et brev fra herredsfoged Bernt med et udførligt forhør af Rasmus Michelsen Bierg. I brevet fra Bernt bedes kommissionen oplyse" om der ikke for 50 år siden er døbt et barn i Katstrup kirke, som er døbt i Jens Kiers hus og stuepigen på Thestrup, jomfru Werdelin og hovmesteren sammested stod fadder til, og tillige forlangtes en attest for, ifald det ikke befindes at være den ommeldte Rasmus Michelsen, hvad det var for et barn, som blev døbt fra Jens Kiers hus, hvad dets navn var, såvelsom forældrenes navne og faddernes navne". Da pågældende var født i Katstrup sogn skulle fattigvæsnet her betale for de udgifter andre havde haft ved pågældende person. I andre tilfælde måtte kommissionen i Katstrup pastorat også betale for tidligere indbyggere, bl.a. for Ole Svenskers anholdelse m.v.

I et andet tilfælde forlanges der 57 rigsdaler og 72 skilling sølv for Rasmus Michelsens kur og pleje i Tønder amt. For at kunne betale denne udgift, ser kommissionen sig nødsaget til at gøre en ny ligning på pastoratets beboere på 1 mark pr. tønde hartkorn.

Fattigprotokollen beskriver menneskelige skæbner og tragedier. Disse kan virke meget brutale, hvis man sammenligner med nutiden sociale forsørgelsesmuligheder. Men man skal prøve at forstå dem ud fra samtidens levevilkår.

Et eksempel kan følges i 1828. Hendes navn var Anne Marie Christiansdatter.

I protokollen er følgende anført:

"En skrivelse fra amtmand grev Sponneck af 12 februar 1828, hvormed sendes pigen Anne Marie Christiansdatters skudsmål da hun er død i et hus på Gram mark i Skanderup sogn efter at være nedkommet med tvillinger, og tillige forlanges oplysning om hun ikke ved treårligt ophold i Tolstrup sogn, hvor hendes forældre førhen har boet, har erhvervet adgang til forsørgelse, eller hvad oplysning, der kan gives om hendes opholdssteder". I andre breve forsøger man at belyse, hvem der skal betale for hendes begravelse m.v., og sagen ender med, at det er Kattrup pastorat, der skal betale, idet pigens afdøde forældre boede i Tolstrup sogn. Fattigvæsnets skal også betale for de to tvillingers forsørgelse, og betale Skanderup og Stilling sogne de penge, som de har betalt tidligere.

Senere i 1828 "blev det endnu levende barn, da det ene ved døden var afgået, under dags dato afhentet i Skanderup og indtinget i kost og logi hos Jens Christensen Tholund på Kattrup mark som tilforpligtede sig at forsørge dette barn i fem år fra dags dato, altså indtil den 29. juni 1833 imod at erholde årligt 2 tønder rug og 2 tønder byg smt 10 rigsdaler i penge, som leveres ham tvende gange om året, nemlig i maj og november, hvergang det halve".

Som man kan se, er denne piges barns liv fuldstændig afhængig af fremmede menneskers omsorg og pleje under opvæksten. En nærmere undersøgelse af barnets livsbane kunne være interessant. I fattigprotkollen kan vi hente enkelte oplysninger. I listen for fattiglemmer for året 1829 er anført "Jens Tholund på Kattrup mark til pigen Hylleborg Andersdatter: 2 tønder rug, 2 tønder byg og 10 rigsdaler". På den årlige liste derefter er Hylleborg Andersdatter nævnt nogle gange uden angivelse af, hvem hun bor ved. Men forsørgelsesbidraget er hele tiden det samme. I 1837 er det oplyst at Jens Lyshøj på Kattrup mark får beløbet. Forsørgelsesprotkollen for 1842 indeholder intet beløb til Hylleborg, og heller ikke i årene derefter. Man må derfor nok antage, at hun som 14-årig kan forsørge sig selv. Det er forøvrigt meget mærkeligt, men nok naturligt for den tid, da kvinderne formelt ingen rettigheder havde, at Hylleborg har fået navn efter faderen, Anders Sørensen. Han har tilsyneladende ikke bidraget til hendes opvækst.

Ole Svensker-sagen, er et eksempel på de sager, der har fået megen plads i protokollen. Men sagen har nok ikke haft stor betydning for sognets øvrige beboere, udover de omkostninger, han påførte sognet.

Under den 30 marts 1830 er følgende anført i protokollen:

"Amtmand Urnes skrivelse af 6 februar, hvormed sendes et af herredsfoged With på Borchsminde optaget forhør over en person, nemlig Magnus Olesen eller Ole Svensker, som har været hensat i 3 år i slaveriet i København, i hvilket forhør han har angivet: at være 78 år, i 1802 kom han til Thestrup, hvor han var i tre år, kom derfra til Ussinggård, hvor han

tjente hos derværende forpagter Vollertsen i 3 på 4 å. Ved dette forhør forklarede to mænd, Jørgen Pedersen Lei og Ole Møller i Løsning og Korning pastorat, at de ville beedige, at han ikke har haft fast tjeneste på Ussinggård uden i to år, og at de ikke huskede bedre end at de engang, nemlig i 1816 eller 1817 forhen herom havde angivet endelig forklaring, og var desårsag henvist til fattigforsørgelsen i Katstrup sogn. I 1829, den 16. jan., blev der atter optaget forhør over den benævnte person ved samme herredsret på Borchminde, hvorved det oplystes, at han i følge stiftamtmand Gyldencronens skrivelse af 18. juli 1820, der tillige indeholder en kancelliresolution af 16. oktober 1819, at erkende forsørgelsesberettiget i Katstrup sogn. Tillige medfulgte hans løsladelsesattest af 26. oktober 1828, og en skrivelse af 25. november forrige år til amtmanden om at fritages for hans forsørgelse". Sagen ender således med, at man fra højeste instans har givet Katstrup sogn forsørgelsespligten over Ole Svensker. Det endda selvom man indenfor fattigvæsenet i pastoratet med alle midler forsøger at undgå denne forsørgelsespligt. Man skriver således et brev til amtmanden om, at Ole Svensker nok har arbejdet på Thestrupgård, men ikke i tre år, som det er skitseret i ovennævnte brev. Kommissionen mener derfor, at det burde være det sogn, hvor Ussinggård ligger, der måtte betale for Ole Svenskers ophold.

I 1829, da Katstrup sogn har fået forsørgelsespligten, begynder de forskellige sogne, der har haft udgifter i forbindelse med Ole Svenskers ophold at gøre krav gældende. Pastor Gryner i Løsning henvender sig og gør krav på de udgifter Løsning og Korning fattigdistrikt har haft. Fattigkommissionen i Katstrup vil i første omgang ikke betale, men da sagen ender ved amtmanden, bliver Katstrup fattigvæsen nødt til at betale pengene.

Der indkommer endvidere en regning fra amtmand Urne på 9 mark i "anledning af løsladt slave Magnus Olesens anholdelse og ophold i Skanderborg, som amtmanden af fattigvæsenet beder sig godtgøre snarest muligt. regningen var fra O. Zum i Skanderborg for logi, lys og ildebrændsel i vagten til Ole Svensker, i alt 7 mark, og de 2 mark var af amtmanden medgivet den anholdte i tærepenge".

Løsning og Korning sogne benytter sig også af lejligheden til at få flere penge ud af Katstrup pastorats fattigvæsen for kost og logi til Ole Svensker.

Sagen bliver noget af en torn i øjet på fattigkommissionen i Katstrup, men man kan ikke undslå sig ved hans forsørgelse. Under den 7. september 1829 er følgende indføjet i protokollen: .. så blev der under dags dato accorderet med husmand Søren Jensen på Overby mark om at modtage ommeldte Ole Svensker i kost og logi, såsnart localet til ham er istandsat, hvilket kommissionen selv må foranstalte indrettet efter nærmere overenskomst, samt tillige besørge en seng indkøbt til ham, imod derfor at erholde fra dags dato indtil årsdagen for et år 4 tønder rug og 4 tånder byg, samt 12 rigs-

daler i penge, som leveres ham med en fjerdedel ved hvert kvartals udløb".

Den 24. juli s.å får kommissionen et brev fra amtmand Urne, hvori kommissionen "anmodes om snarest muligt at besørge et kammer indrettet til Ole Svensker, der for nærværende tid er hensiddende i Horsens arrest, og forsørgelsesberettiget i Katstrup sogn, og derefter lade ham afhente fra hr. justitsråd og herredsfoged Bernt i Horsens." Samme dag fremlægges et brev for bestyrelsen fra Bernt i Horsens, hvori det meddeles, at "han har gjort sig umage for at få Ole Svensker, i dårekisten ved Hansted Hospital, men at dette ej lod sig gøre, da den ej var i en sådan stand, at han der kunne være, og beder derfor at et stærkt locale for ham snarest muligt vorde indrettet, og han afhentes for der at hensættes".

Den 16. december 1829 modtager kommissionen en regning fra Ole Svensker ophold i Horsens arrest på 16 rigsdaler og 5 mark til betaling snarest muligt.

Ved fattigkommissionens møde i Katstrup præstegård den 23 marts 1830 kunne pastor Brandt meddele, at almisselemmerne Ole Svensker på Overby mark og Appelone Madsdatter ved Jens Rasmussen i Snarskoven ved Ørridslev var afgået ved døden. Sidstnævntes efterladte effekter var solgt ved auktion den 19. februar, og de havde indbragt 27 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling.

Selv om Ole Svenskers opholdstid i Katstrup pastorat kun varede fra september 1829 til marts 1830, blev han dog en økonomisk belastning for fattigvæsnet.

Til Skanderborg	7 mark.
Til Løsning og Korning	17 rdl. 1 mark. 13 skilling
Til Horsens arrest	16 rdl. 5 mark.

	35 rdl. 1 mark. 13 skilling

Til sammenligning kan oplyses, at årsregnskabet for 1829 viser en pengeudgift på 127 rdl. Det kan endvidere oplyses, at der under et møde i Katstrup præstegård den 7. september 1829 er nævnt, at Søren Jensen på Overby mark vil forsørge Ole Svensker for 4 tdr. rug, 4 tdr. byg og 12 rigsdaler. Det er betydeligt mere end et fattiglem af 1. klasse fik i 1829. Normalt fik disse 1 tdr. rug, 1 tdr. byg og 1 rdl., 2 skilling.

Nedenfor er der et eksempel på, at fattigkommissionen også kunne være formidler af aftale om forsørgelsespligt fra de bedre stillede kredse i samfundet. Under den 30. august 1837 nævnes: " En skrivelse fra justitsråd Bernt til sognefogeden for Tolstrup sogn, K. Engelbrecht, hveri det meldes, at han som medlem af kommissionen finder, at det af provstinde Grønlund gjorde tilbud at ville give 70 rdl. en gang for alle til opfostring af hendes søn Carl Grønlunds barn med

kvinden Mette Marie Jensdatter, bør antages således, at pengene indbetales til fattiggassen, hvorfra kvinden forsikres en årlig udbetaling af 7 rigsdaler indtil barnets 10 års fylde, og beder desårsag om kommissionens samtykke til sådan aftale såvelsom kvinden med værge snarest muligt, for efter at indkalde sidstnævnte til at modtage sådant".

Ved særlige sammentræf kunne der, som her under den 12. oktober 1838, blive ydet lægehjælp. Desværre oplyses der intet om, om pigen er kommet til at se. "Det besluttedes, at gøre et forsøg på at få den blinde pige, som er hos Peder Mikkelsen i Gedved, helbredet, da praktiserende læge Lindberg i Horsens havde tilbudet kappellanen at gøre det gratis, når hun for en 6 a 8 uger kunne indlogeres i Horsens, for at han kunne have hende under daglig opsyn".

Niels Jacobsen og hustru. Bestyrer af Katstrup Fattiggård fra 1880 - 1882.

Kr. Rasmussen og hustru. Bestyrer af Katstrup Fattiggård 1882 - 1887.

Det er en menneskeret at have noget at bo i. Det er ingenlunde en tanke, der er opstået i det tyvende århundrede. Det næstenstående eksempel fra fattigprotokollen viser, at det offentlige har pligt til at skaffe bolig. Endvidere er det et af protokollens mange eksempler på, at det har kunnet nytte at klage til amtet. Hvorvødt amtets resolution er blevet efterfulgt, viser protokollen dog ikke.

"En skrivelse af 25 juli 1825 (møde holdt den 4.7.1825) fra amtskontoret, hvorved, i anledning af kommissionens under 15 dennes indgivne erklæring, angående Jørgen Christensen Huno fra Boruphus, som Hr. Roedsted havde ladet udkaste af sit hus, og som desårsag var husvild, resolverer: at amtet anser det for en afgjort pligt, at fattigkommissionen bør forskaffe bemeldte Jørgen Huno med familie husly, hvis han ej er i stand til at tilvejebeinge sådant selv".

Huslejhjælp er ifølge protokollen blevet udbetalt af fattigkassen siden 1827. Størrelsen af hjælpen er ikke let at udlede, men det var ikke et helt ubetydeligt beløb. I 1827 var fattigvæsnets udbetaling af penge på ca. 110 rigsdaler, deraf udgjorde huslejhjælpen 26 rigdaler.

Under den 17. december 1827 er følgende personer berettiget til huslejhjælp:

"Ved denne samling blev tillige bestemt, at følgende burde nyde hjælp af fattigkassen til husleje:

Rasmus Chrestsensens enke,	3 rdl.
Sidsel Nielsdatter, Møballe	3 rdl.
Kirsten Lauritydatter, Overby mark	3 rdl.
Mikkel Juul,, Gedved	4 rdl.
Morten Bødker	4 rdl.
Anne Kirstine Lauritsdatter	2 rdl.
Mikkel Snedkers enke	2 rdl.
<u>Hans Welgaard, Tvingstrup</u>	<u>5 rdl.</u>
I alt	26 rdl.

En måde at skaffe husvilde personer bolig på, var at lade dem gå på omgang i sognet. Det var meget ildeset og et stort irritationsmoment for de øvrige beboere, og man må også sige, at det var en socialt dårlig løsning for de pågældende. En klage fra Ørskov blev behandlet i amtet, men i dette tilfælde fik klagerne dog ikke medhold.

Under den 30. september 1829 er anført:

"En besværing fra beboerne i Ørskov, som var indsendt til amtmanden, over fattigkommissionen i Katstrup pastorat, der ej havde sørget for huslejlighed til Jens Simonsens hustru og børn, men derimod, da der ej var huslejlighed at få, foranstaltet benævnte familie forsørget ved omgang i pastoratet, og anmodede derfor amtmanden om at ville pålægge fattigkom-

missionen at skaffe huslejlighed til denne familie, da de fandt det urigtigt med denne omgangsforlørgelse, eftersom præsten havde et hus i Katstrup, som stod ledigt m.m. På denne besværing blev der af hr. amtmanden forlangt fattigkommissionens erklæring, som under 30. juni d.å. blev afgivet."

Amtmanden udtaler herefter "tjenstligt, at det efter de oplyste omstændigheder skønnes at være rettest, at bemeldte familie vedbliver at gå på omgang i pastoratet, indtil turen er udløben, men at jeg derhos holder mig forvisset om, at kommissionen såvidt muligt vil søge at få denne familie indtøgt på et passende sted i sognet, for derved at lette beboernes byrde i deres forsørgelse. Endelig bedes denne min skrivelses indhold bekendtgjort for klagerne, med tilkendegivelse, at jeg forøvrigt ikke finder mig beføjet til at foretage mig noget i anledning af deres besværing."

Fattighuse ejet af fattigvæsnet eller sognet eksisterede tilsyneladende først omkring 1820 i Katstrup pastorat.

Den første gang egentlige fattighuse er nævnt, er i regnskab for 1823, da der er betalt 4 rdl. og 10 skilling som brandpenge for et fattighus i Gedved.

Før den tid skaffede fattigvæsnet sig bolig til de husvilde ved at indleje dem hos sognets beboere.

Nogle gårdmænd har på denne måde haft en ekstra indtøgt ved at udleje nogle værelser, som den nedenfor nævnte Michel Nielsen, der i 1832 havde tre almisselemmer boende. Michel Nielsen ejede matrikelnummer 7a i Katstrup (Elbjergvej 25). For at have tre fattiglemmer boende modtog han årligt 8 rdl. i sedler.

I fattigprotokollen kan man læse i listen over fattiglemmer, at nogle boede i Gedved fattighus. Man brugte i årene 1832 - 1842 en ret udførlig liste, hvor også bopælen var nævnt.

Andre fattighuse er ikke nævnt i den årrække. Det stemmer også med, at beboerne i Gedved i 1835 giver udtryk for utilfredshed med, at man i Gedved skal være med til at betale husleje til fattige i andre sogne, da man som det eneste sted i pastoratet har et fattighus.

Tilsyneladende har man i fattigkommissionen i 1833 talt om at opføre endnu et fattighus. Men man fik det ikke bygget på dette tidspunkt.

Der går dog endnu nogle år, før man tager fat på at bygge andre fattighuse. Det sker først i 1837. Dengang som nu, var det økonomien, som forhindrede projekternes gennemførelse.

Under fattigkommissionens møde den 24. februar 1837 kan følgende læses:

"Hvorfor det endvidere blev bestemt, at da der i de sidste

åringer er medgået ca. 50 rigsdaler årligt i huslejepege, fandt kommissionen det rigtigst, at der blev bygget et fattighus såvel i Katstrup som Ørridslev såfremt byggeplads kan erholdes, hvori man kunne indlogere en del af de fattige, og derved formindske den årlige udgift af huslejepege, der i få år andrager mere, end fattighusenes opførsel ville medtage, og til den ende blev det bestemt, at der i denne anledning skulle gives tilvarsel fra prædikestolen næste søndag, for at det fornødne desangående kunne nærmere aftales i ommeldte samling".

I sommeren 1837 holdtes der et møde i Katstrup. Mødet er ret udførlig beskrevet i protokollen.

År 1837 den 14. juni blev efter begæring af hr. justitsråd og herredsfoged Bernth afholdt et fattigkommissionsmøde for Katstrup sogn for at tage endelig bestemmelse i anledning af det kongelige danske kancellis skrivelse dateret 16. forrige måned, som under 23. næstefter var fattigkommissionen fra amtet meddelt, igennem justitsråd Bernth, som under 24. næstefter havde meddelt kommissionens øvrige medlemmer samme, tilligemed hvad han forment der burde forberedes før denne samling med fylde kunne afholdes. Samlingen havde været bekendtgjort ved sognets kirkestævne, og beboerne desforuden specielt tilsagte og opfordrede til at give møde i dag formiddag kl. 11.

Efter sket opfordring til at afstå jord til opførelsen af et fattighus var ikkun indløben et tilbud fra gårdbruger Blichfeldt på Overby mark, som ville overlade 25 alen i længden og 16 alen i bredden, beliggende over 1/2 fjerdingvej fra ovennævnte by for 40 rdl. Justitsråd Bernth mødte ved kirken til bestemt tid og overtog i præstens forfald bestyrelsen af forretningen.

I forening med fattigkommissionens øvrige medlemmer, Roedsted, Helm og Eriksen, prøvede han at erholde et billigere tilbud, men fik kun en nedsættelse af 5 rdl., idet gårdmand Jens Christensen på Katstrup mark tilbød et lignende areal til byggeplads på sin udlod på Katstrup mark for 35 rdl.

Man tog Blichfeldts tilbudte plads i øjesyn, men fandt, at den både var for dyr og i særdeleshed, at den ikke havde nogen passende beliggenhed, da den som afsides beliggende i en øde egn hverken gav noget opholdssted for at gamle, svage og fattige kunne være under nær og idelig tilsyn og desuden fjernede dem for langt, såvel for tilsyn i sygdomstilfælde som for ydelser af de præstationer, hvilke sognet havde til dem at afgive, som dermed blev end mere byrdefulde.

Man beså derpå det, som blev opgivet som gadejord i sognets 3 byer og fandt, at der på Overby gade ikke forskaffes den befalede afstand fra andre beboede bygninger. På Møballe gade kunne vel en byggeplads tilvejebringes på en sådan afstand.

Herrerne Roedsted på St. Borupgård, løjtnant Sehested på Thestrup og gårdbruger Hansen på Overby mark blev da enige om, at man burde foretrække beliggenheden af Katstrup by til derved at opføre sognets fattighus. Katstrup er den største by i sognet, deri boer sognepræsten, som har det

nærmeste tilsyn med de fattige. Også sognefogeden bor for tiden deri, og det er at vente, at sådant vil vedblive, da deri er flest at vælge iblandt, og at finde en dertil duelig mand. Man fandt ved enden af byen et stykke jord, som på den måde, det havde henligget og var indgærdet af stengærde antoges for gadejord. Gårdmand Mikkell Nielsen, som hidtil havde benyttet dette stykke jord, blev opfordret til at erklære, om han havde nogen retlig fordring derpå, eller om han ville modsætte sig anvendelsen af denne jord til derpå at opføre fattighus og dertil at lægge et stykke haveplads. Han erklærede, at han frafaldt retlig påstand på denne jord, og ikke ville modsætte sig den påtænkte anvendelse deraf.

Man opmålte nu denne plads i alt 26 alen i længden og 10 alen i bredden, hvorpå de 12 1/2 alen i længden bliver at anvende til det nu opførende fattighus, og det øvrige at have i beredskab for i tiden, om fornøden gøres, at kunne forlænge dette. Endvidere afmålte man 3 alen på hver side til fortov for huset og endelig et stykke jord af 24 alens længde og af lige bredde med huspladsens længde i den nordre ende og af 15 alen i bredde i den søndre ende for at kunne anvendes til haveplads ved huset.

På denne plads bliver huset altså at opføre, da den i alle henseender er vel skikket dertil og ligger i en afstand af 115 alen fra den ene ende, og 126 alen fra den anden af de nærmeste gårde. Da en del af materialerne allerede er anskaffede, og accord om husets opførelse er afsluttet, så vil nu intet videre være til hinder for, at der straks lægges hånd på opførelsen af denne bygning, og det så meget videre som justitsråd Bernth var villig til at forskyde penge som måtte udfordres dertil, som igen ved ligning kunne tilvejebringes."

Det i referatet omtalte sted for enden af byen der "antoges for gadejord", er den jord, der nu har matrikelnummer 7e, Elbjergvej 22. Det stemmer også med, at det var Michel Nielsen, der drev jorden. Han boede nærmest og havde ejendommen, matrikelnummer 7a. Ligeledes passer afstanden på 115 og 126 alen til de nærmeste gårde.

Huset, der nu i 1984 ligger på stedet, må være det fattighus, der blev bygget i 1837.

De andre fattighuse, der blev bygget i samme periode i andre byer, ved vi ikke meget om. Et er imidlertid sikkert, og det er, at der blev bygget et hus i Tvingstrup.

Man har således i Katstrup pastorat haft tre fattighuse. Et i Gedved, et i Katstrup og et i Tvingstrup. Disse huse havde man indtil 1868, hvor man opførte fattiggården i Katstrup, eller forsørgelses- og arbejdsanstalten, som den i begyndelsen blev kaldt.

Fattigvæsnets indtægter er selvsagt en vigtig del af hele fattigforsorgen, da det jo ikke er nok, at man bestemmer sig for at hjælpe trængende, hvis man ikke har noget at hjælpe med.

Ifølge reglementet af 5. juli 1803, paragraf 46, skal indtægten komme fra: frivillige eller af kommissionens fastsatte bidrag, indsamling i kirkerne, frivillige gaver ved ejendoms-handel og indtægten fra salg af f.x. fundne kreaturer eller, som det ses i nogle regnskaber, bøder af forskellig art.

Frivillige gaver falder ret hurtigt bort. Det er faktisk kun i det første år, 1804, der er anført en indtægt på 42 rdl. Heller ikke de frivillige gaver ved ejendoms-handel har haft nogen praktisk betydning. Det er i reglen kun 1 - 3 mark, der er skænket hvert år. Indsamlingerne i kirkerne har haft en større betydning. I 1804 indkom der 7 rdl., i 1815 ca. 6 rdl. og i 1824 indkom der 14 rdl.

Det er de af kommissionen pålignede bidrag på sognets hartkorn, altså landbrugsjord, der har betydning.

I 1804 skulle der pr. tønde hartkorn betales:

1 fjerding rug, i fjerding byg og 6 skilling.

Det gav for distriktets samlede hartkorn på 414 tønder:

17 tønder og 3 skæpper byg
17 tønder og 3 skæpper rug
38 rdl. 5 mark, og 4 skilling

I 1804 var udgifterne til de fattige på:

15 tønder og 4 skæpper byg
15 tønder og 4 skæpper rug
30 rigsdaler og 5 mark.

1804' overskud kan således beregnes til:

1 tønde og 7 skæpper rug
1 tønde og 7 skæpper byg
8 rigsdaler og 4 skilling

"Overskuddet" holdes i beholdning, om flere fattige skulle melde sig i årets løb.

Da året var omme den 30 dec. 1804, opstilles det endelige regnskab. Det viser et overskud på:

1 tønde og 7 skæpper rug
1 tønde og 7 skæpper byg
113 rigsdaler og 90 skilling.

Overskuddet i penge stammer dels fra indtægt ved salg af de afdødes efterladenskaber, dels fra frivillige gaver, 41 rigsdaler og 82 skilling og fra indsamling i kirkerne, 7 rigsdaler og 2 skilling.

Afgifterne pålignet hartkornet suppleres således med indkomne penge fra auktioner over de døde fattiglemmers ejen-

dele.

I protokollen kan det læses, at det ikke er alle døde fattiglemmer, der har haft noget bohave af værdi. Den førnævnte Kirsten Rasmusdatter var absolut en undtagelse. I de fleste tilfælde var salgsindtægten kun nogle få rigsdaler. Disse kunne ikke engang dække udgifterne ved begravelsen.

Det endelige årsregnskab er ført meget nøjagtigt - nok fordi det hvert år skulle endelig godkendes af amtet.

Hvis man sammenligner antallet af fattiglemmer med fattigvæsnets udlevering af naturalier, kan man få et billede af variationen af mængden af korn pr. fattiglem.

Der blev foruden hjælp ved uddeling af korn også ydet hjælp i form af direkte pengetilskud. Men da det er vanskelig at gøre sig begreb om pengenes værdi, har vi valgt kun at se på kornmængden.

Diagrammet på den følgende side er tegnet med årene ud ad den vandrette linie, antal personer, fattiglemmer, for hvert år med en søjle. Kurven ovenover angiver antal tdr. korn udleveret pr. år. Målforholdet er således, at hvis kornkurven er dobbelt så lang fra nullinien som søjlen for personantallet er høj, er der gennemsnitlig ydet 2 tønder korn pr. person.

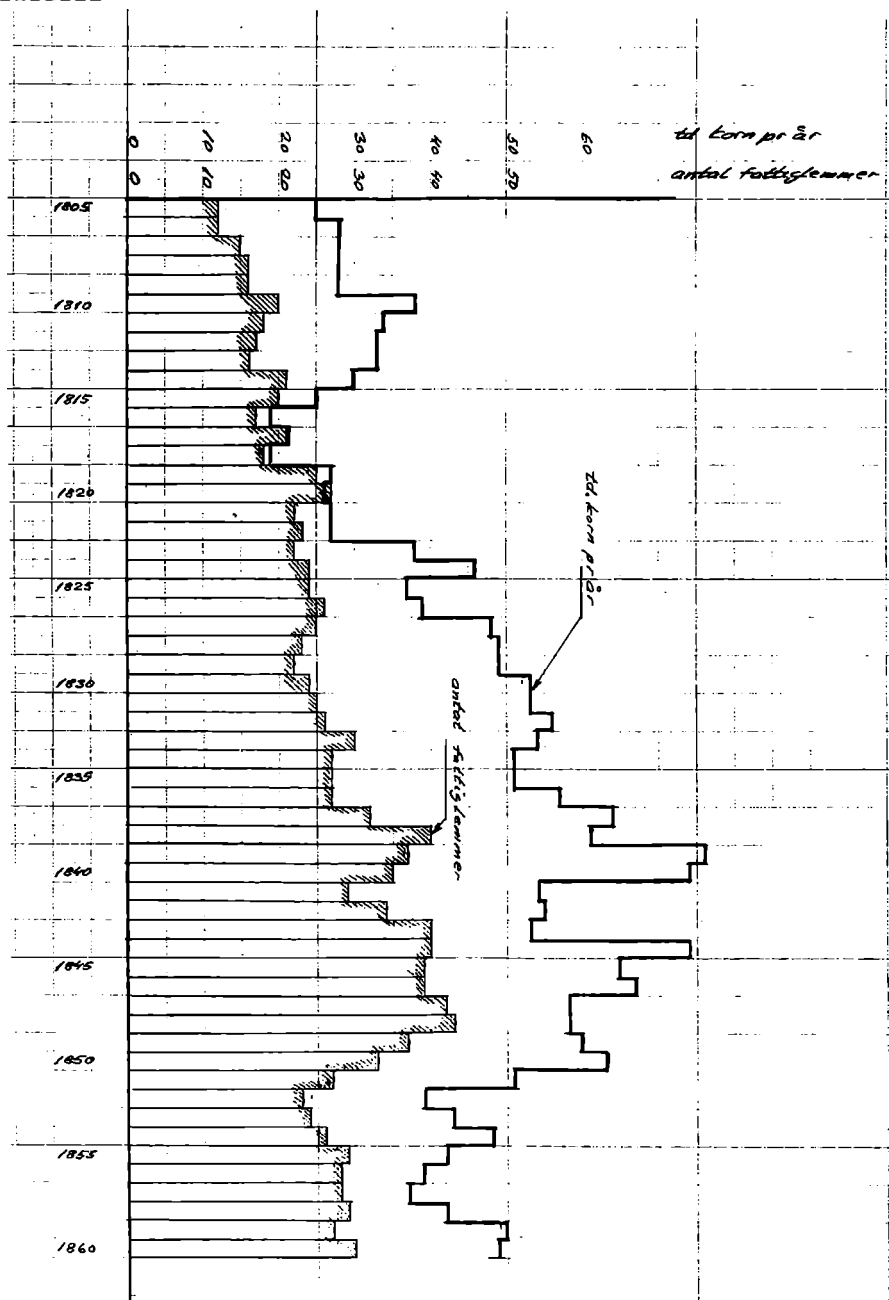
Selv om søjlerne og kornkurven generelt følger hinanden, er der dog nogle år, hvor det varierer stærkt. Det er især i årene mellem 1815 og 1823, hvor der er afvigelser. I de år er der kun givet ca. 1 tønde korn pr. person. Deraf kan man nok slutte, at det var været dårlige år. Det var de år lige efter statsbankerotten, da der blev lagt skat på al fast ejendom.

Først i 1800-tallet var der udleveret knap 2 tønder korn pr. person. Dette forhold kommer igen fra 1827 og stort set frem til 1840, hvor mængden igen går ned.

Da ydelsen til fattigvæsnets skulle udredes af hartkornet, landbrugsarealerne, kan man se, da det er det samme antal hartkorn, at udgifterne til fattigforsorgen har været højest i 1839. Dermed kan man vel ikke sige, at fattigvæsnets har været mest belastende i dette år, for det afhænger jo af landbrugets tilsvarende indtjeningsevne.

En logisk konklusion kan være, at størrelsen af fattighjælpen afspejler det lokale samfunds økonomi. Således at hjælpen var størst i de bedste landbrugsår.

fig. 17

Den største del af fattighjælpen blev udbetalt i naturalier. I 1804 var den største hjælp til de fattige af 1. klasse pr. person på:

2 tønder rug, 2 tønder byg og 5 rigsdaler.

Det er vanskeligt at forstille sig, hvor meget det var, men hvis vi prøver at omregne naturalierne i vor tids vægt, 1 tønde = 100 kg., så har hvert fattiglem fået 200 kg. rug, 200 kg. byg og 5 rigsdaler. Det er ca. 4 kg. byg og 4 kg. rug om ugen.

Kunne man leve af det? Nogle fik endda kun halvdelen, kosten ville i hvert fald være ensidig, brød og grød. Det er måske muligt, at nogle havde et par høns. Man har jo også læst om, at nogle gårdmænd har foræret noget flæsk til de fattige.

Ifølge det afskrevne referat, vi indledte med at skrive, har man haft i tankerne at starte med en hjemmeindustri med spinden og strikning for på den måde at få en indtægt til fattigforsorgen. Dette lykkedes dog ikke i Katstrup pastorat, og der er tilsyneladende heller ikke gjort noget forsøg hermed. Nok fordi den lokale kommission har indset, at det ikke var muligt - eller fordi det ville tage for lang tid at administrere.

Jens Mikkelsen og hustru. Bestyrer af Katstrup Fattiggård 1887 - 1913.

9.2 VEJE

Hvis man skal beskrive veje for et så begrænset område som f.eks. Kattrup by, er man nødt til at se ud over grænserne. Det egentlige formål med veje er jo at kunne benytte dem for at komme fra et sted til et andet, derfor har en vej altid et bestemt mål og er udformet under hensyntagen til de samfærdselsmidler, der benyttes.

Vejene er årene igennem blevet ombyggede og har måske ændret placering, fordi der har vist sig et behov for en færdselsåre i en bestemt retning. Men det må dog antages, at de fleste veje med tiden har udviklet sig, på næsten samme sted, fra gang- og ridestier til deres nuværende udseende efterhånden som samfærdselsmidlerne krævede bedre veje, og som følge af, at man årene igennem fik bedre styr på vedligeholdelsen af vejene.

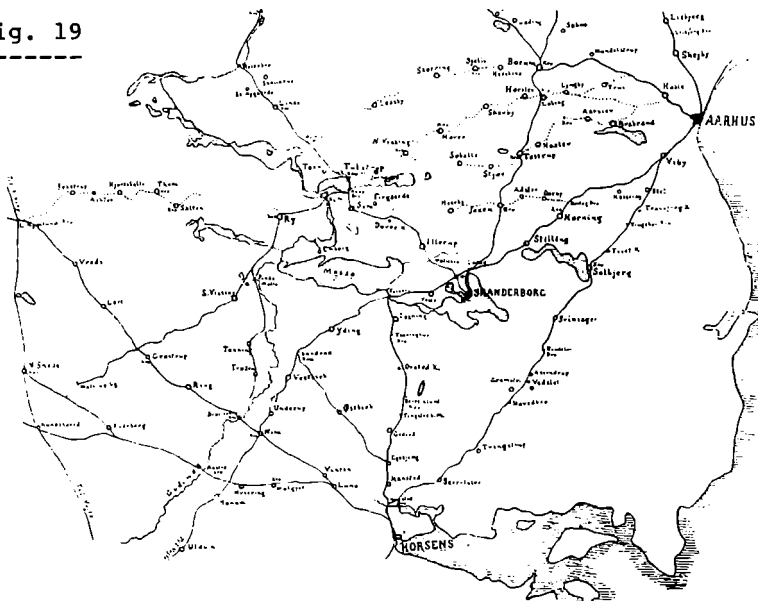
Som før nævnt bør man kigge ud over Kattrup bys grænser ved vejbeskrivelse og kan f.eks. se på vejene mellem Horsens og Skanderborg og Århus.

Landeveje

I en artikel i Århus Stifts årbøger 1913 af Chr. Heilskov om landeveje og rejseliv i Århus Amt er gengivet et kort over landeveje i Århus Amt i 1789 (1).

Kortet viser, som det nok er de fleste bekendt, at der ikke er landeveje i umiddelbar nærhed af Kattrup by.

fig. 19

Landevejskortet er en forenklet aftegning af en del af et kort over Havreballegaard, Stjernholm, Aakjær og Skanderborg amt er udført af Videnskabernes Selskab i 1787.

Dette kort er noget mere detaljeret. Nedenfor er vist en kopi af den østlige del, området mellem Horsens fjord og Skanderborg sø. Kortet viser de fleste af de offentlige veje, dog ikke særlig nøjagtig.

fig. 20

For at kunne anskueliggøre, hvordan de tidligere veje lå i forhold til de nuværende veje, er der på følgende sider lavet en aftegning af et geodætisk kort fra nutiden og de gamle veje er indtegnet herpå.

Det første kort (figur 21) angiver de nuværende forhold med landsbyernes placering, veje og vandløb. Katstrup ejerlav er indrammet med prikket linie. Veje er vist med punkteret linie.

Det næste kort (figur 22) angiver det samme, men her er landevejene, som er vist på landevejskortet fra 1789, tegnet på med den bredeste streg. Veje med en lidt tyndere streg er veje, der er vist på matrikelkort fra begyndelsen af attenhundreåret. Det er fortrinsvis veje i Katstrup sogn, der er vist.

De tyndeste, fuldt optrukne linier er vandløb. Der er kun medtaget vandløb af en vis størrelse, altså vandløb, der har været vanskelige at krydse med vogne.

Ved at betragte kortene nøjere kan man danne sig et indtryk af de vanskeligheder, der her i Østjylland har været med at finde de bedste steder for vejplaceringer i terrænet. Vandløb og engarealer har selvfølgelig voldt det største besvær, og stejle bakker har man så vidt muligt søgt at undgå.

Landevejene i 1789 følger næsten den samme rute som i dag. Dog ses det, at landevejen Horsens-Skanderborg nord for Tingstedholm har en vestligere placering, forbi Bertelslund og Ousted kirke gennem Tåning til Fuldbro, for at komme uden om Skanderborg sø og engdragene mellem Skanderborg sø og Mossø. (Fuldbro ligger lige udenfor kortets øverste venstre hjørne).

Den direkte landevej Horsens-Århus, som ligger Katstrup nærmest (den hedder Gl. Århusvej i Gedved kommune) har altid været regnet for en mindre landevej, skriver Chr. Heilskov, men har dog været en ganske vigtig færdselslinie.

Landevejen udgår fra Horsens-Skanderborg vejen ved Hansted bro (Hammersholm) i nordøstlig retning over Serridslev vest om Tvingstrup gennem Hovedgård, derefter øst om Grumstrup forbi Vedslæt kirke og videre om Århus øst om Stilling Sø.^{up}

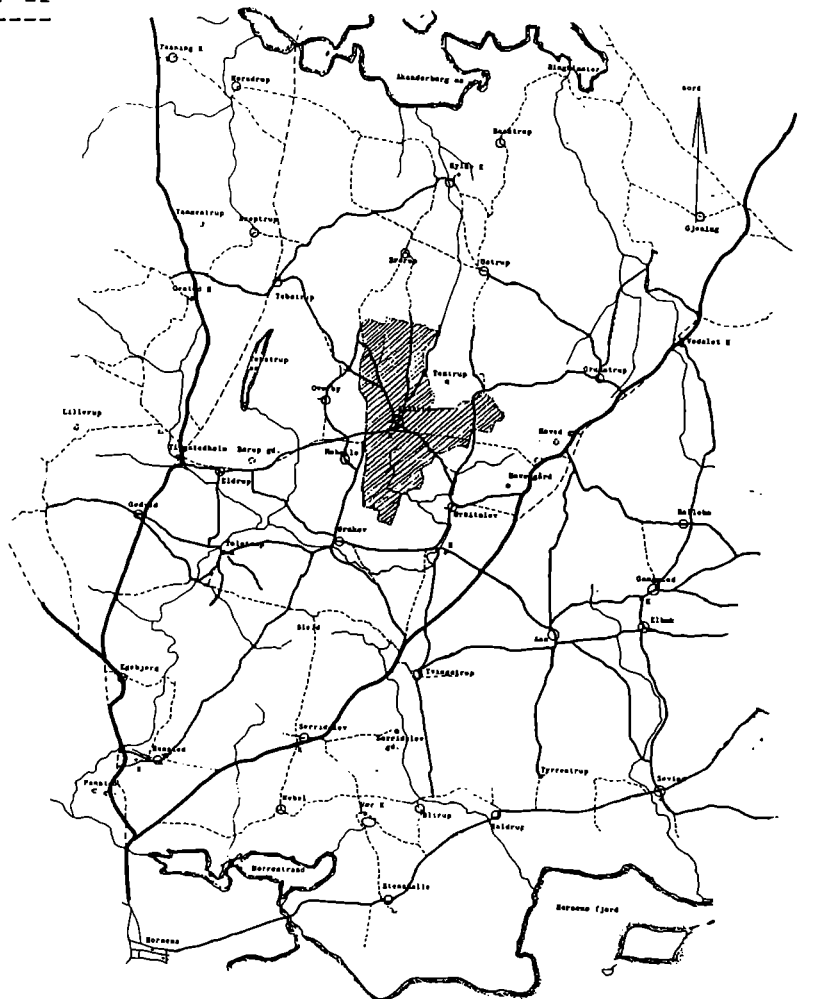
Nord for Hovedgård fandtes i 1768 den første kro efter Horsens, Hovedkro (også kaldet Peterslund), der lå i kanten af skoven øst for Hovedgård. Krobygningen ligger endnu på stedet, denne bygning er opført af P. Schandorff i 1802.

Lige nord for Tvingstrup står endnu i 1983 en vejsten fra 1743. Den har på den side, der vender mod vest, påskriften: "Skanderborgvæi" og på den østlige side står der: "Aarhusvæi". Stenen har nok tidligere stået lidt længere mod øst end nu. Der har, ifølge et matrikelkort over Ørritslev sogn fra begyndelsen af attenhundreåret, gået en vej fra Tvingstrup mod nord lige vest for Ørritslev kirke. Denne vej har

krydset landevejen ca. 500 m. nordøst for stenens nuværende placering.

Vejen forbi Ørritslev kirke kan have haft forbindelse til Skanderborg, enten øst om søen over Ustrup og Ringkloster, eller vest om søen over Katstrup, Tebstrup og Fuldbro Mølle.

fig. 21

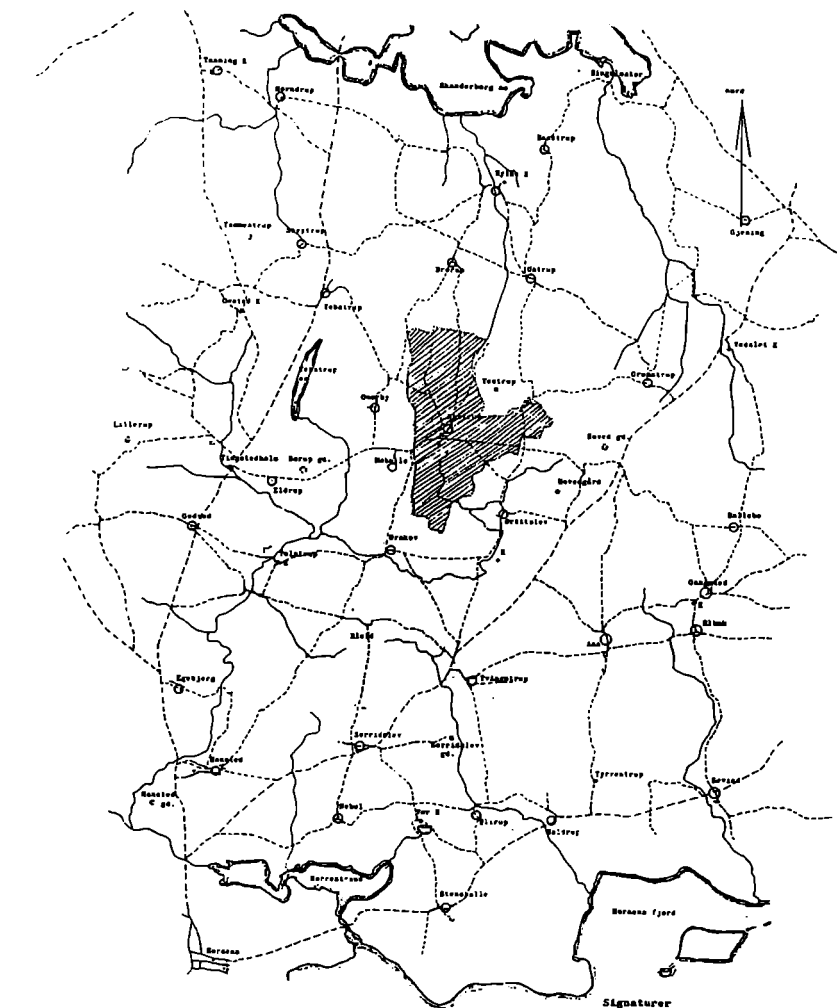

Kort over området mellem Horsens Fjord og Skanderborg ss

- Signaturer
- Landeveje fra 1789
 - Blevde
 - Vandløb
 - - - - - Veje ca 1960
 - + Kirke
 - Landby, (ældste bymidte)

fig. 22

Kort over området mellem Horsens fjord og Skanderborg aa

- Vandløb
- - - - - Veje ca 1960
- + Kirke
- Landsby, (midte bymidte)

Vejene i Katstrup sogn.

Den første regulære beskrivelse af vejene i Katstrup by og sogn er nok et regulativ over de offentlige biveje, lavet af sogneforstanderskabet i 1848 og godkendt af amtet 19.10.1850. En afskrift af regulativet, som det står i sogneforstanderskabets protokol, er gengivet nedenfor :

"Og fremlægges således dette forslag til et nyt regulativ i Ørskov skole i 4 uger til beboernes eftersyn og opfordres enhver af beboerne som måtte have noget at indvende mod nogen vejs optagelse eller udeladelse at fremkomme inden bemeldt 4 ugers udløb med deres indsigelse.
Sogneforstanderskabet for Katstrup pastorat. 15 NOV 1848.

Ifølge amtets skrivelse af 19 OKT 1850 blev forestående forslag ordnet sognevis således :

<u>sogn</u>	<u>nr.</u>	<u>hvorfra og hvortil</u>
Katstrup	1	Den såkaldte gamle Skanderborg landevej fra Horsens, forsåvidt den løber igennem Katstrup sogn, nemlig vejen fra Ørritslev igennem Katstrup bye over Overby mark til () ved Tebstrup.
	2	Vejen fra Grumstrup igennem Thestrupgårds mark Katstrup bye forbi Møeballe og Borupgård til Ældrup og derfra videre til () ved Tingstedholm mølle.
	3	Vejen fra Katstrup til Ørskov og videre til Horsens.
	4	Fra Ørritslev gennem Katstrup skov til nr. 2 til Grumstrup.
	5	Fra Katstrup til Ustrup.
	6	Fra nr. 5 over Elbjergvej til Brørup.
	7	Fra nr. 3 gennem Møeballe og Overby til nr. 1
	8	Fra nr. 2 forbi Eldrup til nr. 1
	9	Fra nr. 2 ved Borupgård til Ørskov.
Ørritslev	1	Den såkaldte gamle Århus landevej fra Horsens forsåvidt den løber igennem Ørridslev sogn, dog må bemærkes at de på denne vej værende større broer og stenkister ville ligesom hidtil være at vedligeholde og istandsætte for amtsreparationsfondens regning i overensstemmelse med paragraf 28 i anordning 29.09.1841.
	2	Vejen fra Aarhus landevej igennem Tvingstrup til Aaes.
	3	Fra Ørskov bye over Ørskovbanke (fortsættelse af Katstrup nr.3.)
	4	Fra nr. 3 over Ørskovgård til Tolstrup.
	5	Fra Ørskov til Borupgård (Katstrup nr. 9)
	6	do forbi Nydefred til kirken.
	7	Fra Ørritslev til Århus landevej mod Hovedgård

- 8 Den gamle Skanderborg landevej fra Horsens
forsåvidt den løber igennem Ørritslev sogn,
nemlig fra Århus landevej over Tvingstrup høj
over Ørritslev mark igennem Ørritslev by til
Katstrup (Katstrup nr.1)
- 9 Fra nr. 8 over Katrinelund igennem Katstrup
Skov til Grumstrup (Katstrup nr. 4)
- 10 Fra Ørritslev kirke gennem Tvingstrup til Bli-
rup.
- 11 Fra Tvingstrup over Aarhus landevej til Bleld.
- Tolstrup 1 Fra Sattrup over Holtvad, Gjedved mark til
Horsens
- 2 Fra nr. 1 over Gjedved mark igennem Gjedved by til
Tolstrup kirke og by over Tolstrup mark til
Bleld.
- 3 Fra nr. 2 ved Jens Frandsens hus til Hansted
skov og Egebjerg mark
- 4 Fra nr. 2 på Peder Mikkelsens mose igennem
Tolstrup mølle over Lykkebjerg til () .
- 5 Fra Tolstrup til Ørskov (Ørridslev nr. 4)
- 6 Fra Tolstrup 1 løber sydøst til Tolstrup nr. 2
- 7 Fra Gedved til Tolstrup mølle
- 8 Fra nr. 2 over Tammestrup til Eldrup
- 9 Fra Tingstedholm til Lillerupholm mark til åen
- 10 Fra Eldrup til krydset ved Tingstedholm mølle
(fortsættelse af Katstrup nr. 2)

I vejfortegnelsen er der ikke angivet nogen direkte vej fra Katstrup til Hovedgård. Der var heller ikke nogen vej her på dette tidspunkt. Behovet opstod først da Hovedgård blev en stationsby. Omkring 1800 bestod Hovedgård kun af nogle enkelte gårde, og der var ikke nogen særlig anledning for borgerne i Katstrup for at age derhen. På det tidspunkt var der en vej fra Katstrup mod øst til skoven vest for Hovedgård. "Østskoven" hedder den på de gamle kort. Vi kender den i dag som Ludvigseje skov. Denne vej fortsatte nord om skoven til Ludvigseje, Bislund, St. Hovedgård og Grumstrup. Da den jyske længdebane blev oprettet i 1868, og der blev lagt en station i Hovedgård, blev der brug for en direkte vejforbindelse mellem Katstrup og Hovedgård.

Sogneforstanderskabet i Katstrup havde i 1869 forhandlinger i gang med amtsrådet om anlæggelse af en ny vej. Men disse forhandlinger strandede på grund af forskellige opfattelser om betalingsfordelingen. I Katstrup mente man, at Ousted, Hylke og måske Østbirk sogne skulle være med til at betale.

Der holdtes flere møder, hvoraf det fremgår, at amtet hægtede sognerådets godkendelse af betalingsmåden sammen med en amtsgodkendelse af et lån til fattiggården i Katstrup.

Den 3. april 1873 holdtes der i sognerådet en afstemning om sagen, og det vedtoges med 6 stemmer mod 3 at gå i gang med anlæggelsen af vejen.

Vejenes standard.

Landevejene.

Det er svært at forestille sig, hvordan vejene så ud for ca. 200 år siden og tidligere. Det var jo ikke de jævne behagelige veje med de bløde kurver, vi kender i dag.

Hvis vi går tilbage til 1500-tallet var vejene de fleste steder kun hjulspor i terrænet. I Troels Lunds bog "Dagligt liv i Norden" (1) er der et afsnit om vejenes elendighed. Han mener, at de oprindelige veje var ridespor eller ridestier, der efterhånden var taget i brug som køreveje, da vogne var blevet mere almindelige.

Der var intet offentligt vejvæsen, så de opståede dybe hjulspor blev ikke jævnet eller udfyldt. Man nøjedes sandsynligvis med at flytte vejforløbet mod et mere tørt sted, hvis det var muligt.

Da kongen i 1558 ville rejse rundt i riget, fik lensmændene i forvejen besked om at istandsætte vejene.

I 1574 fik bønderne i Skanderborg og Aarhusgårds len befaling om at istandsætte vejene, der "i disse len skulle være meget slette og dybe" (2).

Først omkring 1700-tallet blev der gjort noget effektivt ved vejreguleringer og vedligeholdelse.

Christian den 5. udsendte den 4. marts 1690 en forordning om hvordan vejenes reparation "udi Danmark skal forholde". Heri hedder det bl.a.: Det pålægges stiftsbefalingsmændene sammen med amtmændene at bestemme, hvordan vejene skal repareres, og bestemme hvilke veje der skal være landeveje. Arbejdet skal deles i parter til alle jordejere.

I 1770 udkom et reskript angående landevejenes istandsættelse og vedligeholdelse i Århus stift. Heri anføres: "Landevejene skal være 12 alen brede" og de skal være lige, og forsynes med 2 alen brede grøfter på hver side."

Chr. Heilskov (3) refererer i sin artikel en anonym forfatter, der i 1786 skrev en vittig afhandling om vejene i Jylland. Han taler om, hvor ærgerligt det er at passere "moradser og moser i stedet for banede veje, at finde tartariske sumpe og arabiske udørkener i oplyste kristne folks grænser - at se med hjærtens harm den nye indgrøftede vej på hundrede steder igennembrudt"

Vørst beskafne synes vejene at have været i nærheden af købstæder og herregårde. Naturligvis på grund af den megen kørsel med tungt belæssede vogne.

Bivejene.

For de mindre vejes vedkommende, de veje vi i dag kalder kommuneveje, var det egentlig først efter oprettelsen af landkommunerne i 1842, der begyndte at komme ordnede forhold.

I anordningen om landkommunevæsnet af 13. august 1842 står der i paragraf 17: "Således vil sogneforstanderskabet i forbindelse med politimesteren have at drage omsorg for, at sognet er forsynet med de fornødne biveje, og at disse forsvarlig vedligeholdes og når omstændighederne fordre det, grundforbedres osv."

Det fremgår da også af protokollen for Katstrup, Ørridslev og Tolstrup sogneforstanderskab, at man bestræber sig på at forbedre vejforholdene.

Under den 27. marts 1843 er at læse:

"En indberetning til det kongelige rentekammer betræffende broens istandsættelse ved Tolstrup mølle, blev af samtlige tilstedeværende medlemmer underskrevet. Ligeledes blev der afgivet erklæring på et andragende fra Ørskov sogns beboere, i anledning af vejen fra Ørskov til Tvingstrup.

Dernæst blev der forhandlet hvorledes der skulle forholdes med bivejenes istandsættelse og vedligeholdelse til forestående sommer. Det blev således vedtaget, at vedkommende sogneforstander i hvert sogn, tillige med sognefogeden, har at befare vejene og såvidt mangler befindes, derom at afgive skriftelig erklæring om, hvorledes disse kunne afhjælpes, samt bestemme hvad arbejde der ellers skal udføres på bivejen og når dette skal være udført. Det vedtoges at dette syn skulle være afholdt inden den 9. april".

Det vedtoges endvidere at sogneforstanderne skulle indgive en indberetning til heredsfogeden.

På mødet i sogneforstanderskabet den 1. april 1843 :

"De ifølge foranstående beslutning indhentede beretninger er :
For Ørritslev sogn.

Fortegnelsen over de vejarbejder som formenes og herved foreslåes til udførelse på bivejene i dette år her i Ørritslev sogn er følgende :

1. Vejen mellem Ørritslev og Katstrup skov bør den ene halvdel fra den nordlige ende grundforbedres og 2 stenkister på samme strækning anlægges.
2. Den del af vejen mellem Ørskov by og Borupgårds mark som i sidst afvigte år skulle være grundforbedret men arbejdet ikke tilstrækkelig fuldført, bør i år fuldkommen fuldføres.
3. Vejen fra Tvingstrup til Århus landevej efter Bleld som sidst afvigte år skulle været indgrøftet men ligger ganske urørt, bør indgrøftes, planeres og tilstrækkelig grus påføres.
4. Hvad de øvrige biveje angår her i sognet skulle grøfterne

oprenses, hjulsporerne udjævnes, de fornødne afledninger for vandet fra stenkisterne udføres.

5. Iøvriget bør en stenkiste lægges på Tvingstrup kirkevej ved Jens Jørgen Nielsens mark.
6. Vejgrøfter og skråninger efterkommes til førstkommende 1. maj d.å. og grus være påført inden juni måneds udgang.

Fra Tolstrup sogn :

Efter den ved sogneforstanderskabets møde den 28 maj f.å. af politimesteren tilligemed sogneforstanderne tagne bestemmelse har undertegnede sogneforstandere efterset i forening med sognefogeden bivejene i Tolstrup sogn, ved hvilket syn følgende mangler bestemtes :

1. Vejen fra Tolstrup by, der fører til Hansted byes jorder og videre til Hansted by, som er Tolstrup byes Horsens vej. Denne vej bør indgrøftes, og 2 stenkister lægges på samme, dette arbejde bør udføres inden maj måneds udgang, tillige bør samme vej påføres grus inden juni måneds udgang, det bemærkes at denne vejs istandsættelse formentlig bør fordeles på Tolstrup byes beboere der ei på denne vej var tildelte vejsmål, før havde vejsmål på den nu nedlagte Bleldvej over Reinar og Christen Møllers mark.
2. Vejen fra Sattrup by over Gjedved mark til Ryevejen, bør planeres og hjulsporene jævnes, samt grøfterne oprenses, dette bør udføres inden 1. maj, vi finder os også beføjede til at klage over husmand Søren Jeppesen på Lundumskov mark, der dæmmer for vandet, så dette ikke kan få udløb fra grøfterne og de over vejen værende stenkister.
3. På vejen fra Gjedved til Tolstrup og derfra til Ørskov er nogle huller i Ole Pedersens og () vejsmål der inden 1. maj bør opfyldes.
4. Stenkisten på vejen fra Gjedved til Sattrup ved Holtvadvejen bør omlægges.

Forresten skulle grøfterne på samtlige biveje oprenses og vejene planeres inden maj måneds udgang og grus påføres inden 1. juli.

Fra Katstrup sogn :

Ifølge tagen bestemmelse af sogneforstanderskabet i deres forsamling den 27. ds. har vi undertegnede medlemmer af forstanderskabet i forening med sognefoged Helm i dag befaret Katstrup sogns biveje og ved samme befunden følgende mangler, der i indeværende år bør afhjælpes :

1. Vejen fra Katstrup til Tebstrup som vi anser for den vigtigste og herefter mest befærdede vej, trænger særlig til et godt lag grus især Hans Christensens og Pontoppidans vejstykke, dog formener vi at disse 2 mænd kun bør pålægges en trediedel af deres vejparter til fuldkommen istandsættelse for i år tilligemed det resterende fra forrige år, samt grøfternes tilbørlige oprensning og vejens planering overalt.

På denne vej anbringes 2 små stenkister hvis dimension nærmere skal blive anført på en særskilt fortegnelse over stenkisterne, ligeledes bør Søren Nielsens part af denne vej tilbørlig indkastes planeres og begruses i år, da denne mand har været meget forsømmelig de foregående åringer.

2. Vejen fra Kattrup efter Brørup over M. Nielsens mark er i dag afsat såvidt mulig i lige linie og på 8 alens bredde, denne bør ligeledes i løbet af sommeren indkastes, planeres og fuldkommen istandsættes.
 3. Vejstykket igennem Kattrup skov, der er Colding på Katrine-lund tilhørende, trænger meget til grus som bør påkøres snarest muligt såvelsom grøfternes oprensning.
- Sognets øvrige biveje bør have den sædvanlige årlige reparation af hjulsporenes udgravning etc.

Med kaptajn Sehesteds vejforbedring for i år må det jo have sit forblivende ved de forud tagne bestemmelser. Alt foranført vejarbejde bør være fuldført inden juni måneds udgang d.å. ligesom og stenkisterne til samme tid må være lagt. Gruspåkørsel og opfyldning af de gamle stenkister bør heller ikke forglemmes.

Liste over de stenkister, der i året 1843 bør lægges på Kattrup sogns biveje.

I skellet mellem Madam Brandt og Chr. Andersens mark på vejen efter Tebstrup, 1 liden stenkiste, dens længde vejens bredde vidden $\frac{3}{4}$ alen i vandgangen og højden under dækket 1 alen, et stykke derfra på førstnævntes mark 1 do. På Peder Klovborgs mark en do. På Thestrups mark, Ustrup vejen, 1 do. På Kattrup gade ud for løjtnant Thinghus, 1 stenkiste, 12 alen lang 1 alen i vandgangen, 1 alen under dækket. Lidt længere nede af gaden 1 liden af samme do. af samme dimension som de 4 foregående stenkister. Og ved indkørslen fra gaden til præstegården 1 do. omtrent af samme dimension som den ved Thinghus.

Også stier hørte under kommunens tilsyn. I Kattrup sogn var der to stier, der begge har haft deres største betydning som skolestier til rytterskolen i Overby. I 1863 blev gangstien fra Overby til Kattrup og fra Overby til Møballe synet af J. Jacobsen og H. Svendsen sammen med formanden. På baggrund af synet foreslog man sognerådet følgende:

- a. Stien fra Overby til Kattrup, som er både kirke- og skolesti, og som har været sammesteds i alderstid, bør være 2 alen bred. Der må ikke pløjes over den. Grusningen fandtes ikke fornøden. Stiens retning bør være lige over Møballegårds og præstegårdens mark. Der findes 3 stenkister, en mellem J. Hansen og Christensens mark i Overby, en mellem J. Hansens og Møballegårds mark, og en mellem den sidste og præstegårdens. Den midterste af disse trænger til øjeblikkelig istandsættelse og overlodes H. Frandsen på sognerådets nærmere approbation, at træffe overenskomst om dens istandsættelse.
- b. Stien fra Overby til Møballe, som er en skolesti, bør være 1 alen bred. For øjeblikket findes ikke anledning til at foreslå nogen forandring ved samme. Denne sag fremlægges sognerådet i dets første møde.

I beskrivelsen af vedligeholdelsesarbejde på vejene står nogle steder, at vejen skal: indkastes, planeres og indgrøftes. Arbejdet der skulle laves, er sikkert nøjagtig det, ordene siger. At indkaste en vej må være, at flytte jord fra omgivelserne ind på vejarealet, så vejbanen bliver højere end det omliggende terræn. Hvis dette ikke kunne lade sig gøre, skulle vejen indgrøftes, hvilket vil sige at lave grøfter langs vejen, så vandet kunne ledes fra kørebanearealet. Planering er selvfølgelig at jævne vejens hjulspor og huller. I praksis var det sikkert en kombination af alle tre vejforbedringsmåder, der blev brugt.

Man kan få et indtryk af vejenes tilstand gennem de få linier, der står om vej no. 2, Katstrup sogn (den nuværende Elbjergvej). "I dag er vejen afsat såvidt muligt i lige linie og på 8 alens bredde". Det vil med andre ord sige, at før den tid var vejens placering noget ubestemmelig, og den kan altså ikke have haft nogen form for belægning eller grøfter.

Da muld og lerjord er et dårligt materiale at lave veje af, blev der nogle steder tilkørt sand og sten eller en blanding som almindeligvis kaldtes grus. Disse materialer kunne tages fra kommunale grusgrave, der lå forskellige steder, hvor der var det egnede sand eller sten. Ejerne af jorden fik en godtgørelse i form af leje fra kommunen. Kommunen kunne ikke selv bestemme, fra hvilke grusgrave, der måtte tages grus. I hvert fald ikke omkring 1860, da skulle grusgravene godkendes af herredsfogeden.

Al vedligeholdelse af veje, også offentlige veje, skulle udføres af de gårde, der havde jord langs vejene. Det var selvfølgelig ikke altid kommunens fordeling af arbejdet blev accepteret af bønderne. Den kommunale afgørelse kunne så indankes til amtet, der så afsagde kendelse i sagen.

I Gunner Jensens optegnelser fra Katstrup (4) har vi en glimrende kilde til belysning af den offentlige vedligeholdelse af vejene om vinteren." Vinteren 1888 var den hårdeste og mest langvarige, jeg kan erindre. Gårdejer Folmer Jensen, Katstrup, var snefoged. Da kyndelmissen kom var han ked af bestillingen. Han lavede akkord med smeden og gav ham 10 kr. for at være snefoged til vinterens slutning. Om smeden blev til slut, ved jeg ikke. Fra den anden februar til den 22. april, da blev vejen fra Katstrup til Brørup gravet op, og vi havde 64 snekastningsdage. Katstrup sogn skulle dengang kaste sne på hovedlandevejene. Hver dag måtte der mandskab derover. Jeg var med flere gange. Vi var 11 a 15 mand. Stykket vi havde, var ikke så langt. Det gik imellem bygningerne ved Gammel Tebstrup Kro. Der var ca. 1 mil derover. Vi fulgtes ad fra Katstrup, gik i lige linie over Tebstrup sø imod kroen".

Hen imod århundredet gik man mere og mere over til at reparere vejene med slåede sten, skærver og grus. Den 10. august 1875 bestemte sognerådet at holde licitation over leveringen af 6 favne slåede sten til at reparere Hoved Østerskovvejen.

I 1882 bestemte man sig for at ansætte vejmand. Man ville leje en skikkelig mand for 100 kr., der skulle 1) holde vandet af vejene og 2) planere vejene med en passende runding. Om foråret skulle vejarbejdet påbegyndes senest 1 april. Hvis vejmanden ikke overholdt instrukserne blev han straks afskediget. Betalingen fik han kvartalsvis med 25 kr. pr. kvartal.

Man har nok været noget betænkelig ved at antage og lønne en mand, der skulle arbejde selvstændig, og derfor fik man indført en bestemmelse om, at man af hver kvartals løn talbæholde 5 kr., som vejmanden først kunne få udbetalt ved årets slutning, hvis sognerådet ikke havde noget at klage over.

Vejenes anlæggelse og vedligeholdelse bliver, gennem indførelse af nye love og cirkulærer mere og mere et kommunalt anliggende i samråd med amtet.

Ifølge sognerådets protokol den 9. februar 1925 kan man uden vederlag låne amtets tromle ved vedligeholdelsearbejder. Samme år udfører man en omlægning og regulering af Katstrupvej fra Katstrup til Tingstedholm. Amtet betaler 30 % samt tromling gratis. I 1928 optager kommunen et lån til dækning af udgifterne ved Katstrupvej og til indkøb af en tromle.

Kommunevejene er igennem årene blevet forstærket, enten ved reparation og forstærkning af de svage steder eller ved direkte omlægning. Vejoverfladen, der nu overalt er asfalteret, var på de fleste veje op til 1950 - 1960 endnu af sand og skærver. Men ifølge sognerådsprotokollen er man i 1934 begyndt at asfaltere vejoverfladen på nogle veje. Den 2. juli 1934 tilbyder Skanderborg amt, at kommunen kan låne et tjærehold mod betaling af 60 kr. pr. dag. Kommunen tager imod tilbuddet, og det er sandsynligvis den østlige del af Katstrupvej, der da får en nogenlunde tæt overflade.

Katstrup-Tolstrup kommune er i 1935 med i et tromlelaug (fælles vejtromle). Den 23. april 1935 vedtages at købe en treakslet Ringsted tromle til en pris af 15.750 kr. Ørriidslev, Gangsted-Søvind og Katstrup-Tolstrup kommune betaler hver 28 % og Vedslet kommune 16 % af udgifterne.

Asfalteringen af kommunens veje fortsætter. Den 6. maj 1938 vedtager sognerådet at toplagsfyldningen af Bivej no. 4 fra Møballegård mod vest overdrages entreprenør Jacobsen, Gedved. Entreprenøren skal benytte kommunens arbejdere, dog må de, der ikke har haft fast ophold i kommunen i 3 år ikke benyttes.

Automobilismen.

Vejene bliver selvfølgelig brugt af det til enhver tid værende transportmiddel. I 1800-tallet var det jo mest hestevogne, der var i brug.

Da så automobiler og motoriserede cykler så dagens lys omkring århundredskiftet, skulle der tages stilling til, og de måtte køre på vejene. De nedenfor anførte begrænsninger er vel ikke indført for at skåne vejene, men vel af hensyn til det almene miljø.

I 1902 blev der vedtaget en lov om motoriserede køretøjer. Efter lovens bestemmelse måtte man ikke køre på vejene mellem solens nedgang og opgang. Kun i de lyse nætter mellem den 15. maj og 16. juli var det tilladt at køre hele døgnet. Amtsrådet kunne med sognerådets anbefaling give tilladelse til nattekørsel.

Den 19. april 1905 søger en rejseinspektør fra Hafnia om dispensation til at køre, men dette anbefaledes ikke af sognerådet.

Den 17. februar 1906 anmoder foreningen til fremme af automobilismen i Danmark om sognerådets stilling til udvidelse af automobilisternes kørsel på landet. Sognerådet svarer, at man ikke kan anbefale en udvidet kørsel.

Den 15. juli 1910 andrager læge Tolderlund i Horsens om amtsrådets tilladelse til at køre automobil såvel nat som dag året rundt. Sognerådet kan ikke anbefale.

Bestemmelserne om bilkørsel ændres til, at der må køres på nogle veje men ikke på andre. Den 18. oktober 1916 søger proprietær Holm, Lillerup, om tilladelse til at køre på vejen Gedved - Holtvad. Det nægtes, idet man henviser ham til at benytte vejen fra Lillerup til Tingstedholm.

Den 11. januar 1919 meddeler stiftamtet, at man har godkendt sognerådets bestemmelser om, at automobiler med større vægt end 700 kg. ikke må køre på kommunens veje, dog må der på Katstrupvej køres med en vægt på op til 2500 kg. Denne bestemmelse har man sikkert vedtaget for at beskytte vejenes belægning, om den fastholdes også efter at FDM den 27. marts 1919 søger om generel tilladelse til kørsel med motorvogne med vægt på 1800 - 2500 kg.

Automobilismen udvikler sig som bekendt hurtigere end man havde forestillet sig i kommunen, og den 9. februar 1925 giver sognerådet købmand Viggo Jensen i Katstrup tilladelse til at opstille en benzintank. Det er den første tank i Katstrup sogn.

9.3.1. Katstrup sogns ældste skolehistorie.

Den første skole i Katstrup sogn var rytterskolen i Overby. Kong Frederik den 4. lod først i 1700-årene oprette de såkaldte Rytterdistrikter. Nogle af de mænd, der deltog i dette arbejde, rettede forslag til kongen om det gavnligste i at oprette skoler for landboernes børn. En tidligere opfordring om det samme var kommet fra præsten P. Hersleb. Kongen, der var grebet af pietismen og kendt med denne bevægelses virken for øget oplysning, stillede sig velvilligt til disse opfordringer, og i de følgende år arbejdede interesserede mænd med at virkeliggøre planerne.

I alt byggedes der 240 skoler. Disse bygninger var i sammenligning med landsbyens øvrige bygninger anselige.

En betydelig vanskelighed var at få fat i duelige lærere. Det overdroges præsten på stedet at opsøge en egnet person, der, hvis han ved den af præst og provst i amtmandens nærværelse foretagne eksamination viste sig at være i besiddelse af de fornødne kundskaber, blev antaget.

For at opretholde lærerens løn fik rytterskolerne et jordtilliggende på ca. 9 tønder land. Til rytterskolen i Overby var der foruden selve skolebygningen med beboelse to udbygninger. Den ene bygning anvendtes til lade og stald; i den anden var der vognport, svinesti, brænderum, bryggers og pige-kammer.

Markerne til skolen lå langt fra selve skolen, hvilket var til besvær for lærerne, og lærerne "fællede" ofte med en nabo om dyrkningen af jorden. Der hørte også en besætning til. Normalt havde læreren en hest og 3 køer. I Overby var det som oftest nogle af de ældre elever, der trak køerne ud og hjem.

Læreren havde også ret til fourage fra bønderne. En almindelig bondegård skulle levere ca. 50 pund halm og 25 pund hø. På lærerens anmodning skulle det leveres senest i januar måned.

Ved de store højtider ofredes der til præst, degn og kapellan.

Den 29. juli 1814 kundgjorde Frederik den 6. en "Anordning for almueskolevæsenet på landet i Danmark". Med denne anordning skulle man nu forsøge at få et bedre skolevæsen på landet. Skolen i Overby skulle også drives efter disse bestemmelser. Loven er meget omfattende og detaljeret i sin anvisning af, hvordan skolevæsenet skulle opbygges og drives.

Loven siges, at landet skal opdeles i skoledistrikter, og disse skal inddeles således, at de, der skal undervises, ikke bør have længere end 1/4 mil til skole (ca. 2 kilometer).

Denne afstand har nogenlunde kunnet overholdes i Katstrup, Ørriidslev og Tolstrup pastorat, da man havde skoler i Overby, Ørriidslev, Tvingstrup, Ørskov og Gedved.

Loven fik nok ikke den helt store betydning for forholdene i Katstrup sogn. Her havde man i ca. 100 år haft rytterskolen, og den nye lov havde således et fundament at bygge på.

I pastoratet førte skolekommissionen tilsyn med skolerne, og fra Katstrup sogn er vi så heldige at have en regnskabsprotokol bevaret. Ved at se i denne kilde kan man danne sig et begreb om skolevæsnets udgifter.

Det efterfølgende er afskrivninger af årsregnskaberne. Vi har kun taget udpluk fra nogle enkelte år.

Regnskab for Overby skole, 1815.

Indtægter:

1. Tavlepenge, fastelavns søndag og søndagen efter Mikkelsdag	3 rdl.2 mk.0 sk.
2. Indkomst af Katstrup sogns konge- og kirke-tiende efter lovens paragraf 66	7 rdl.5 mk.5 sk.
3. Bøder som er indbetalt i skolekassen	9 rdl.2 mk.4 sk.
4. Bidrag af sognets beboere til skolens reparation efter approberet ligning af den høje amtsskoleledirektion	113 rdl.4mk.12sk.

Indtægter i alt 134 rigsdaler, 2 mark og 6 skilling.

Udgifter:

1. Til Overby skole	
a. en læsebog	1 rdl.
b. en salmebog	2 rdl.
c. skrivematerialer	1 rdl.
d. en sort tavle forfærdiget af snedker Fischer i Horsens	5 rdl.
e. Til skolekassens regnskabsprotokoller udlagt	6 rdl. 1 mark.
2. Til reparation af Overby skole betalt:	
a. 1 murermesterregning af Niels Thomsen i Såby med sin søn for 12 dages arbejde med skolen for deres egen kost a 3 rdl. daglig for dem begge	36 rdl.
b. Regning fra købmand Jørgen Houmand i Horsens på 5 tønder, 4 skæpper bidegård kalk samt 30 stk. mursten	37 rdl.5 mk.8sk.
udlagt 2 skæpper kalk som manglede ved skolen	1 rdl.4 mk.4 sk.

d. en do fra købmand Boete i Horsens
tilsammen 150 stk. tagsten	18 rdl.
e. en do fra sognefoged Jens Winther
i Overby på 4 stk. egetræer til
et af skolebordene, 4 stk. fodbræd-
der, arbejds løn til snedkeren, samt
for udlagt 80 stk. loftssøm	6 rdl. 3 mk.
f. en do fra smeden for 2 hængsler til
skolens dør	2 rdl. 3 mk.

Udgifter i alt 117 rigsdaler, 4 mark og 12 skilling.

Efter opstillingen af årsregnskabet har man konstateret at pengebeholdningen var der, og regnskabet er underskrevet af sognepræst Brandt, skolepatron Gulager og skoleforstander Winther.

Overby skoles regnskab, 1820.

Indtægter:

1. Beholdningen er ikke fra det sidstfor-
gange år.	
2. Byforuragen af Kattrup kirke nydes af sko-
lelæreren som en fast løn.	
3. Tavpenge er falden i Kattrup kirke faste-
lavns søndag og søndagen efter mikkelsdag	2 mk. 1 sk.
4. Af frivillige gaver er ingen indkommen.	
5. Indkomst af Kattrup sogns konge- og
kirketiende efter paragraf 66	
a. af Serridslevgårds hartkorn	3 rdl. 4 mk. 3 sk.
b. af Borupgårds hartkorn	4 mk. 15 sk.
c. af Thestrupgårds hartkorn	1 mk. 12 sk.
6. Bøder, som resterer fra forrige år	7 rdl. 5 mk.
deraf eftergivne fattige	4 mk. 8 sk.
8 skilling	7 rdl. 0 mk. 8 sk.
7. Bidrag til distriktet fra amtsskole-
direktionen. Lignet med 20 1/2 sk.
pr. td. hartkorn	18 rdl. 0 mk. 6 sk
Indtægter ialt	30 rdl. 2 mk. 2 sk.

Udgifter:

1. Efter forrige års regnskab har skole-
patronen udlagt til skolens
reparation	26 rdl. 1 mk. 7/8 sk.
2. Fem skolevinduers reparation, dette
er betalt til glarmester Locou i Hor-
sens	4 rdl. 0 mk. 8 sk.
3. Til herredskassen	1 rdl. 1 mk. 8 sk.
Udgifter ialt	31 rdl. 3 mk. 7/8 sk.

I 1820 er protokollen underskrevet af sognepræst Brandt, M. Roested, skolepatron, og Winther samt Peder Andersen, der var skoleforstandere.

I 1825 er indtægterne til skolen på:

180 rigsdaler, 1 mark og 1/2 skilling.

Men udgifterne var store i dette år:

Udgifter:

Efter aflagt regnskab for 1824 tilkommer skolepatronen som udlagt 49 rdl. 0 mk. 7 7/8 sk. Deres højvelbårenhed hr. amtsprovsten er udbetalt og betalt 5 rdl. 1 mk. 6 1/4 sk. Til skolebygningens nødvendige reparation og håndværksfolks lønning er medgået: 1 td. lædskekalk fra hr. købmand Secher i Horsens til 1 rdl. 2 mk. 0 sk. 6 nye tagsten 1 mk. 8 sk. Og for murerarbejde ved tagets underfugning, tagstens oplægning samt sprækning og kalkning til murmester Peder Fischer 1 rdl. 4 mk. 0 sk. For et nyt indgangshus opbygning ved skolen er efter approberet accord af 3. juni 1825 betalt hr. kapitein de Sehested til Testrup 124 rigsdaler Græsning for sommeren 1825 for skolelærers kreaturer 19 rigsdaler For borde og bænke at flytte og i enderne at omdanne og forfærdige, alt af egen tillagt materiale, til den indbyrdes undervisnings indførelse i Overby skole. Snedker Jens Valdbye i Katstrup udlagt 6 rigsdaler, 3 mark, 0 skilling. For indbyrdes undervisningstabellers opsætning 1 rigsdaler

Udgifter i alt 208 rigsdaler, 0 mark og 6 1/8 skilling

Underskuddet dækkes af skolepatronen, og han har 27 rigsdaler, 5 mark og 4 1/8 skilling til gode til året efter.

Under regnskabet er det anført, at der den 1. november 1825 fandtes i Katstrup sogns skole 36 drenge og 28 piger.

I november 1827 var der 37 drenge og 30 piger.

Den 1. november 1829 fandtes der 36 drenge og 36 piger. I regnskabet er det endvidere anført, at til de gymnastiske øvelser var redskaberne i behørig stand.

I 1829 var der en særlig stor udgift til skolens reparation. Entreprisen gik til snedker og tømrermester Søren Christian Pedersen af Ørskovlund, og han modtog 341 rigsdaler for arbejdet.

Overby skoles regnskab, 1830.

Indtægter:

Deraf er ingen i dette år, men over ligning givet på 51 rdl., 4 mark og 3/4 skilling, som dog ikke fra distriktets beboere endnu i noget er indkommen, men midlertidig og indtil de indkommer, udgifterne af skolepatronen er bestridt.

Udgifter:

Efter aflagt regnskab for år 1829 tilkommer skolepatronen det udlagte 16 rdl. 2 mk. 9 1/2 sk.
Kirkens byfourage der for distriktets regning er skolelæreren som har nydt lønning er erlagt for årene 1829 og 1830 mod 6 rdl. 5 mk. 4 sk.
Betalt malermester Bjerring af Urup gartnerhus for at male loft, vinduer og døren og vinduerne at kitte. 2 vinduesrunder at anskaffe og indsætte i Overbyskolen og skolehusbygningen 11 rdl. 0 mk. 0 sk.
For et læs sand til sandbordet, skiver til skorstenens rengørelse og ved samme 2 nedfaldne vægge at opmure, lister på nogle borde og bænke med tillagt materialer ved snedker Jens Dalgård betalt skolelæreren som udlagde dem for Overby skole 1 rdl. 0 mk. 8 sk.

Udgifter ialt 35 rdl. 2 mk. 5 1/2 sk.

Overby skoles regnskab, 1835.

I regnskabet kan vi direkte se, hvad læreren har fået i løn. Det fremgår, at han har fået følgende: 6 tønder rug, 9 tønder, 1 skæppe og 1 fjerding byg, 128 pund hør, 192 pund halm, 30 læs tørv samt 18 rigsdaler og 6 skilling.

I 1840 slutter skolens regnskab vedr. lønninger og bygninger med et underskud på 7 rigsdaler, 4 mark og 11 skilling som udlægges af skolepatronen, som stadig er Roedsted på Borupgård. Regnskabet har endvidere som indtægt lysepenge fra Katstrup kirke.

Udgifterne i 1840 beløber sig til 6 rigsdaler, deraf for 3 lærebøger, 1 katekismus samt papir og blæk til børnene, 1 rigsdaler og 12 skilling.

I 1855 foretages der en større ombygning af skolen. Det fremgår ikke af regnskabet, hvad bygningsarbejdet af skolen har omfattet, men det har været af betydeligt omfang.

I 1855 har man endvidere anskaffet en jernkakkellovn til hjælpelærerens værelse til 12 rigsdaler. Denne oplysning viser, at man i dette år har fået en hjælpelærer. Hjælpelæreren er blevet lønnet af skolelæreren, da der ikke er nogen udgiftspost til hjælpelæreren i regnskabet.

Der er i 1858 et eksempel på, at man kontrollerede udgifterne: "Pkt. 6. Ved indbrud i skolen natten mellem den 20. og 21. juni 1858 er bortstjålet af skolekassens penge, som efter anmodning af skolepatronen var opbevaret af læreren, 6 rigsdaler, 5 mark og 12 skilling." Sogneforstanderskabet giver regnskabet følgende påtegning: "Revideret og befundet rigtigt med undtagelse af de til udgift i post 6 opførte 6 rigsdaler og 5 mark og 12 skilling, som skolepatronen bør tilsvare, da pengene er bortstjålet hos en uvedkommende mand."

Regnskabet for 1858 indeholder da også beløbet som indtægt fra skolepatronen.

Regnskabsprotokollen for Overby skole slutter med regnskabsåret 1867. Grunden dertil er, at der ved lov af 1867 vedrørende landkommunernes styrelse er bestemt, at kommunernes skolevæsen skal styres kommunalt, altså med en fælles kasse. Hidtil havde hvert enkelt skoledistrikt sit eget regnskab og opkrævede hver for sig beboerbetaling. Ved overgangen til fælles skolekasse blev skolerne vurderet, og der blev lavet en afregning skoledistrikterne imellem. Af sognerådsprotokollen fremgår det, at der kunne være forskellige opfattelser af værdiansættelsen af skolerne.

Loven i 1867 var en styrkelse af det kommunale selvstyre, idet der lægges et større ansvar ud til de enkelte sognekommuner. Endvidere overtager kommunen ansvaret for fattigvæsenet. Hvor præsten hidtil havde været formand for fattigkommissionen, er det nu sognerådet, det tidligere sogneforstanderskab, der bestyrer fattigvæsenet.

9.3.2. HUNDREDE ÅR AF KATTRUP SOGNS SKOLEHISTORIE

Årene efter 1870 var i Danmark en tid med store forandringer. Det var andelsbevægelsens og brugsforeningernes tid, og det var folkeoplysningens og højskolernes tid. For slet ikke at tale om, at det var den tid, da industrialismen for alvor slog igennem. I København sad i 80'erne ministeriet Estrup og udstedte provisoriske love i kamp mod partiet Venstre, og rundt omkring på land og i by, på højskolerne og arbejdspladserne gærede det af alle mulige kræfter, som nu ville frem i lyset. Hvad enten det drejede sig om religion, politik eller kulturelle spørgsmål, så var det den store slutte-sig-sammen-i foreninger-tid. Det var græsrodderne, der begyndte at tale.

Men hvad satte det hele i gang? Mange forskellige ting. Der var store omvæltninger i landbruget på verdensplan, det betød, at produktionen måtte lægges om i Danmark, hvis landbruget ville klare sig. Der var tabet af Sønderjylland, hvilket resulterede i en opblomstrende nationalisme i det lille land, der blev tilbage. Der var som sagt industrialismen i byerne, hvilket betød en vågnende klassebevidsthed, hvilket igen betød dannelsen af nye politiske partier. Store navne var der også som talsmænd for de forskellige tanker: Grundtvig, Dalgas og Georg Brandes, for bare at nævne et par af dem.

På vor egn - Voer-Nim herreder - skete der også et og andet, selv om "Der aldrig er gået noget åndens sus hen over egnen mellem Horsens og Skanderborg" (1), som provst Clausen skriver. Hermed tænker han nok mest på det kirkelige og måske især på den standende strid mellem Indre Mission og grundtvigianismen. Og så kan man alligevel sige, at området mellem Horsens og Skanderborg, med Gedved som centrum, markerer sig helt klart i tidens store spørgsmål, og seminariet blev en rugekasse for mere end ABC'en og den lille tabel.

Provst Clausen skriver videre om egnens befolkning: "Egnen er i ydre henseende bølgeformet og frugtbar, som de fleste andre steder på Jyllands østkyst, men stejle bakker findes også, og jorden er ikkkelige let at dyrke alle steder. Befolkningen var og er - som jyder er flest - sindige og solide mænd og kvinder, der passer deres daglige gerning og ikke forsømmer den almindelige kirkegang, Men de kan nok blive stejle, ligesom egnen, naar nogen gaar deres mening for nær; for en mening har de baade om politik og kristendom, og den står og stod de - ikke mindst i gammel tid - fast på, selv om de også derved skulle komme i strid med de offentlige myndigheder. Et eksempel herpaa er stridighederne i provisorietiden, hvor der i flere af sognene her blev kæmpet og lidt for en politisk overbevisning" (2).

I hele denne periode - fra 1870 og fremefter - var der også en del murren i egnens skolevæsen. Spørgsmål af ideologisk, økonomisk og principiel karakter, hvori befolkningen viste

sig som "stejle bakker", og som måske først fandt en slags løsning, da den store "dobbeltskole" blev bygget i Katstrup i 1909.

Kommunen hed dengang Katstrup-Ørritslev-Tolstrup kommune, og her boede i 1880 2.578 personer. På samme tid var der i kommunen 5 skoler. De lå i Tvingstrup, Ørritslev, Ørskov, Gedved og Overby. I Hovedgård, som voksede op omkring jernbanen i slutningen af 1800-tallet, var der endnu ingen skole, den kom først senere; børnene fra Hovedgård gik i Ørritslev, eller kommunen måtte betale for at lade dem frekventere en skole i nabokommunen Vedslet (3).

De 5 skoler har lidt forskellig baggrund, men i princippet fungerede de på samme måde : En enkelt lærer underviste alle sognets børn i en enkelt skolestue, de små og de store skiftevis hver anden dag. Undervisningen foregik sikkert, som det havde været normen siden den første skolelov i 1814 : Udenadslæren med remser og salmevers og hovedvægten lagt på religion. Om børnene havde nogen forståelse for det, de skulle lære, gik man ikke så højt op i, når bare de kunne lire af, hvad læreren forlangte. Og kunne de ikke det, var der både ris og ferle, som læreren kunne tage i brug for at hjælpe på det. En lærer Jensen fra Ølholm fortæller om sin egen skolegang omkring 1840 : "Undervisningen i tabel foregik pr. kommando ved hjælp af en fløjte, når børnene skulde gå hen til de tabeller, der var ophængt, når de skulde standse og når de skulde begynde på lærdommen " (4). Det var disse militærlignende metoder og al den uforståelige udenadslæren, som Grundtvig og Kold reagerede imod, og hvis indflydelse senere slog igennem i lovgivningen.

Skolen i Overby var en af Frederik den IV's rytterskoler, idet området har hørt til Skanderborg Rytterdistrikt. Frederik den IV lod mellem 1722-27 oprette 240 skoler for almuens børn rundt om i sine 12 rytterdistrikter. Det vil sige, at der på 5 år blev skabt mulighed for at undervise ca. 10.000 børn fra et socialt lag, som ikke tidligere havde været undervist. Et stortilet projekt, som omend det ikke var landsdækkende, så dog var en rationel etablering af et vidt udbredt skolevæsen. Skolerne var helt moderne målt med datidens øjne, og de nye, hvide huse med røde tegltage må have virket imponerende rundt om i landsbyerne. Mange af husene står endnu, og i dag forekommer de små og lavloftede, så man knapt kan forestille sig, at der har været holdt skole i dem, men det var et fremsynet skolebyggeri dengang, og ikke så få af skolerne har fungeret i omtrent 200 år.

Rytterskolen i Overby fungerede til 1909. Her sad siden 1860 en lærer Laurits Emanuel Larsen i en skole, som måske ikke var helt tidssvarende mere.

Lærer Larsen var en velhavende mand, og en af de naturalier, som hans forgænger i rigt mål havde modtaget fra egnens bønder, bad han sig fritaget for. Dette at læreren modtog et læs halm eller en høne i ny og næ var simpelthen en del af hans løn, men Larsen syntes altså ikke at han behøvede dette. "Han ville ikke bukke for de her bønder", som han sagde, og det var måske en holdning, som ikke var det bedste udgangspunkt for lærerens og befolkningens samarbejde. Der opstod da heller aldrig noget tillidsforhold mellem de to parter, og på flere måder slog forholdet gnister. En del gårdmænd tog den beslutning at tage deres børn ud af skolen og startede en privat friskole i Katstrup (herom senere), men for de flestes vedkommende lod de børnene blive i skolen og måtte så i 30 år tage livtag med den egenrådige lærer.

H.F. Christensen har skrevet en lille beretning om skolen i Overby, og heri siger han bl.a. (5) : "Larsen var en dygtig

Lærer, men naar man betænker, at de 70-80 Børn var fordelt i kun to Klasser, kan det ikke undre, at alle Børnene ikke fik lært lige meget. De "nederste Bænke" naaede mindst, derimod var de "øverste Bænke" mere end almindeligt dygtige. - Engang blev der klaget over, at Børnene lærte for lidt i Skolen. Provst Guldberg mødte frem, men da Undervisningen om Eftermiddagen var sluttet, udtalte Provsten, at Overby Skole var en af de bedste i hans provsti.

På den tid gik det meste af Skoledagen med Udenadslæren af Salmer og Lærebog, Bibel- og Fædrelandshistorie. Forståelse af det lærte lagdes der ingen Vægt paa. De Børn, der kunde knebre Remserne flydende, fik Ros. De svage udi Remseriet fik Degnens Tamp eller hans tykke Lineal at smage, og han lagde Kræfterne godt i.

Larsen gav sig ikke af med Børnene uden for Skoletiden eller i Frikvartererne. Vi spillede meget med Knapper, og det var Degnen en sand Fornøjelse, naar en Dreng havde taget en god Gevinst - indtil 10 Dusin Knapper - hjem, da at fratage Vinderen alle Knapperne og smide dem i Kakkellovnen.

Det skete en Gang imellem, at Larsen havde tampet en Dreng så eftertrykkeligt, at Faderen mødte frem og klagede over Lærers Adfærd. Som Regel svarede Larsen paa den Maade, at han gav Drengen nogle Lussinger og tilbød Faderen en Portion af samme slags. Hertil skal bemærkes, at nogle af Drengene ikke burde gaa i en almindelig Skole, men rettere hørte hjemme paa en Opdragelsesanstalt.

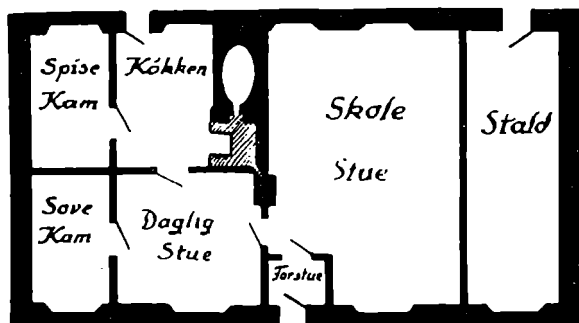
Trods alt var de fleste af Børnene ikke vrede paa Larsen, men Tillidsforhold var der ikke noget af, og de talte aldrig til ham privat. Kun tre-fire udvalgte havde Frisprog og kunde gøre, hvad de ville".

I 1884 gør lærer Larsens hidsige gemyt det nødvendigt for skoledirektionen at gribe ind, og han pålægges at holde hjælpelærer (6), måske efter at der - ledet af sognepræsten pastor Sparre - havde været en bevægelse i gang for at få ham fjernet. Det lykkedes dog ikke, idet provst Høgh-Guldberg igen holdt sin hånd over ham. Men han tvinges altså til at ansætte en hjælpelærer dels for egen, dels for kommunens regning. I starten skulle hjælpelæreren fungere under Larsens ledelse og ansvar, men H.F. Christensen skriver videre : "Det gik ikke. En dag tog Larsen sin Assistent i Kraven og vilde smide ham ud af Skolestuen. Efter den Tildragelse blev Ansvar taget fra den gamle Lærer, og han måtte ikke oftere vise sig i Skolestuen".

I sognerådsprotokollen den 24.06.1887 står der : "I Anledning af, at Pladsen som Hjælpelærer er bleven ledig, forhandles med Skolelærer Larsen om Pladsens fremtidige beskyttelse. Det vedtages, at Seminarist Christiansen mod en godtgørelse af 200 Kroner årligt og Kost, Logi og Vask fra 1. Juli 1887 varetager Undervisningen i Skolen på eget An- og Tilsvar" (7).

Ja, den gamle Lærer blev efter 30 års tjeneste sat fra sin bestilling og ansvaret taget fra ham, men han blev altså alligevel siddende i sin stilling. I sognerådsprotokollen står der i anden anledning : "Når der mulig i nær Fremtid bliver vakance i Katstrup Sogns Skole i Overby ..." - man har sikkert ventet på, at det ville ske.

Hans hjælpelærere blev ikke længe i pladsen. I skoleprotokollen kan man se, hvordan den ene håndskrift afløser den anden i disse år. Fire hjælpelærere var i Overby i løbet af 6 år. Måske har det heller ikke været sjovt for lærer Larsen som gammel rotte at gå ved siden af og se, hvordan de unge seminarister indvarslede en ny tid. I 1890 søgte lærer Larsen endelig sin afsked og fik den med fuld pension. Han efterfulgtes af lærer Christoffer Jensen, som jeg senere skal vende tilbage til.

Grundplan af Fr IV' Skoler.

Rytterskolen i Overby.

Imidlertid var der omkring 1870 etableret en friskole i Katstrup. Det var som tidligere nævnt en kreds af gårdmænd, som ikke kunne acceptere lærer Larsen, og som tog konsekvensen deraf. Hvem initiativtagerne egentlig var vides ikke med sikkerhed, men blandt børnenes navne figurerer : Bech, Jensen, Richter, Vinther - navne på store gårdmænd i sognet. Sådanne mennesker, der havde overskud økonomisk og på anden måde, til at få sådan en skole op at stå.

Christian Richter (født 28.07.1867) skriver (8) : "Ved siden af mine forældres Gård var en privatskole, oprettet af folk på egnen, som ikke var tilfredse med Læreren i Kommuneskolen. Utilfredsheden skyldtes dog ikke religiøse Grunde, men nærmest Lærerens Dovenskab og Uduelighed.

I denne dårligt indrettede Skole begyndte jeg min Skolegang, da jeg var 5 Aar gammel og fortsatte til min Konfirmation.

De forskellige Lærere, der var ved denne Skole, skiftede, men de var alle udgaaet fra Gedved Seminarium, der er beliggende i Kommunen. Og som Lærerne ikke kunde undgaa at blive paavirket af Forstanderne ved Seminariet P. Bojsen og Martin Kristensen, således blev vi børn også paavirket af den samme ånd, der gik i grundtvigsk og frisindet Retning."

Ja, lærerne skiftede. Der var navne som Egebjerg, Pedersen, Gudrun Solgaard og Colding, men sidstnævnte var måske den bærende kraft. I hvert tilfælde er det hans navn, der går igen både i sognerådsprotokollen og i skolekommissionsprotokollen, når der omtales sager, der vedrører friskolen. Således i sognerådsprotokollen den 01.06.1875, hvor der står : "Efter Andragende fra Colding i Katstrup Friskole bevilges 1 Kr. til hvert skolesøgende barn."

Friskolen blev altså støttet af Kommunen. Det ser også ud til, at man i det hele taget var tilfreds med dens virke. Skønt det var en privatskole, var den alligevel underkastet de samme regler for eksaminationer som den kommunale, det vil med andre ord sige, at den var under tilsyn af skolekommissionen.

Efter den første eksamination, der foretoges den 06.05.1873, skriver skolekommissionsformanden pastor Sparre i protokollen, at børnenes standpunkt er godt og i retskrivning for visse vedkommende særdeles godt. Samtidig bemærkes det dog, at undervisningen i geografi lider under, at skolen mangler landkort. I 1881 ser det imidlertid ud til at denne mangel er blevet afhjulpet. Ved eksamen uddeles fine karakterer og i geografi UG. Der uddeles også to flidsbelønninger (til Hans Winther "Danmarks Sangfugle" og til Kristen Kristensen "Om Gulliver").

Børneantallet i friskolen har varieret noget. Måske har den haft sin glansperiode midt i 70'erne med ca. 40 elever. Efter denne tid ser det ud til, at antallet er gået tilbage til en 15-20 stykker. Tilsyneladende er friskolen ophørt med

at eksistere den 01.11.1882, måske simpelthen p.g.a. manglende tilslutning. I de år skolen eksisterede, havde den til huse i det lille gule hus, som hører til "Frydenborg", og som ligger Elbjergvej 23.

Det kan måske forekomme overvældende, at man i så lille en by som Katstrup tog det drastiske skridt at starte en privat skole. Men man må huske på, at dette skete i en tid, hvor det at danne en friskole eller en frikirke var lidt af en modesag. De grundtvig-koldske skoletanker var på forskellig måde slået igennem i skoleloven af 1855, den sikrede bl.a. ret til både at drive hjemmeundervisning og danne friskoler, og den kom til at betyde, at friskoler skød op i mange landsogne, hvor de fungerede som drivhuse for en folkelig og kirkelig vækkelse. Dette skete især på Fyn - Kriste Kolds eget Land - men også vor egn var godt med, således kom der med tiden friskoler i bl.a. Vestbirk, Gedved, Katstrup og Elbæk.

Elbjergvej 23. Friskolen i Katstrup.
Gl. stuehus til gård. Huset eksisterer ikke mere.

På samme tid som alle skærmyslerne omkring lærer Larsen og friskolen udspillede sig, voksede der i sognerådet et ønske om at finde en varig løsning i kommunen, men modstridende

interesser gjorde det vanskeligt at nå til enighed om hvordan. Det kan man få et indtryk af ved at studere de gamle sognerådsprotokoller og skolekommissionsprotokoller. Det er vel ikke for meget at antage, at striden ikke alene drejede sig om den enkelte lille skole, men i høj grad var et sammenstød mellem de konserverende og nytænkende kræfter og mellem en højre og en venstre politik.

Men den almindelige udvikling stillede også sine krav. I 1868 anlagdes Den jydsk Længdebane, og hermed var grundlaget for byen Hovedgård skabt. Før den tid var her ingen by, men kun 2 gårde : Store- og lille Hovedgård. Nu blev stedet et trafikknudepunkt. Der byggedes station og kro, senere kom et savværk, teglværk og mejeri til. Mange mennesker flyttede til stedet, en by var ved at tage form, men skole var der i lang tid ikke nogen af. Børnene gik i Ørritslev skole, og for de børns vedkommende, som boede i den nordlige ende af Hovedgård, i Grumstrup og Vedslæt skoler, som ellers lå i en anden kommune.

Naturligvis voksede behovet for en skole i Hovedgård by. Sognerådet var imidlertid inde på den tanke, at en ny og større skole skulle kunne fungere som en slags centralskole for Hovedgård, Ørritslev og Katstrup, og således på een gang løse flere sognes skoleproblemer. I sognerådsprotokollen for den 05.10.1885 står der : "Forslag fremkom om at regulere Fordeelingen af Skolerne, således at Ørritslev Skole flyttes fra Ørritslev by imod nord til Landevejen mellem Katstrup og Hovedgård, således at den kunde benyttes af Hovedgård og Ørritslev samt mulig af Katstrup."

Hvor mon man havde tænkt sig, at den skulle ligge ? Sikkert i krydset mellem Katstrupvej og Lundgårdevej. Man er åbenbart i sognerådet meget opsat på denne løsning, for allerede i det samme efterår - 1885 - gør man sig tanker om lærerens løn og bestemmer, at han også skal spille på orglet i Katstrup kirke, og man vedtager at købe 18.000 stk. fuldbrændte mursten til en pris af 13.50 kr. pr. 1000 stk. ved Egebjerg teglværk.

Men skoledirektionen for amtet er af en anden opfattelse og sætter hårdt mod hårdt. Den går ind for en mindre skole beliggende i Hovedgård by, og sognerådet bliver bedt om at se sig om efter en passende byggegrund. Der er ikke noget at stille op, sognerådet må bøje sig for skoledirektionens afgørelse, og den 16.05 afsender man en længere skrivelse til direktionen, hvori man udtrykker sin "Beklagelse over den Afgørelse, som denne Sag har faaet." Det hedder bl.a.: "I stedet for en Skole med et større Distrikt (indbefattende 3 byer) og som Følge deraf tidssvarende baade i Henseende til Bygning, Udstyrelse og Lærerkrafter, overensstemmende med de sidste for Rigsdagen fremlagte Reformforslag, faar man de mindre heldige Smaskoler forøget med endnu en. Man gør sig imidlertid, under de ovennævnte Forhold ingen Illusioner om at kunde få den trufne Bestemmelse ændret, men man beder dog for den fremtidige Bedømmelses Skyld præciseret,

at denne Ordning er truffen såvel imod Sognerådets og den stedlige Skolekommissions enstemmige udtalte Ønske."

Brevet er underskrevet Peter Bojsen. Han var ikke alene formand for sognerådet, men tillige den navnkundige forstander for Gedved Seminarium, og man mærker i brevet både politiker og skolemand. Som skolemand var han absolut bærer af den grundtvig-koldske pædagogik, og han så sikkert en bedre mulighed for at skabe et levende og inspirerende miljø i en større skole, fremfor at fortsætte det gammeldags terperi i en lille landsbyskole, hvor een lærer havde hals- og håndsret over eleverne i generationer.

Men den lille skole, som skoledirektionen ønskede i Hovedgård, blev altså bygget, og den fungerede indtil 1961.

På længere sigt blev den dog ikke nogen helhedsløsning. Allerede 4 år efter, i 1890, må kommunen igen til at se sig om efter en byggegrund til en skole. Denne gang drejer problemet sig om Ørritslev - Ørskov, og igen har man været inde på tanken om en for de to byer centralt beliggende skole. Men der var ikke stemning for det i befolkningen, og endnu engang må man vælge små-skole-løsningen. Der bliver købt en grund på 2 skæpper land i Ørritslev by, og den gamle skole bliver solgt for en pris af 900 kr.

Så er der nogenlunde ro på skoleområdet en 10 års tid, men i 1899 kom en ny skolelov, og den fik nogle konsekvenser. Som noget nyt står der i loven, at ingen enelærer må søges af flere end 35 børn. Hvis dette er tilfældet, påhviler det kommunen at finde en løsning. Det kan i følge loven gøres på forskellig måde f.eks. ved "Oprettelse af en ny og fuldstændig Skole".

På dette tidspunkt var der ca. 60 børn i den gamle rytterskole i Overby, så det var på høje tid, at der skete noget her. Af sognerådsprotokollen kan man se, at man igen tænker på en ny skole beliggende mellem Katstrup og Hovedgård, men man vil ikke rigtig ryste op med penge til at lønne endnu en lærer, så man foreslår, at lærerne i kommunen incl. den påtænkte nye kan dele den til rådighedsstående løn, når de nu også skal dele de i kommunen værende børn. Det går skoledirektionen ikke med til, og det ser ud til, at hele sagen syltes indtil videre.

Hvad skete der med de alt for mange børn i Overby skole ? Tilsyneladende klarer man i første omgang problemet ved at omdirigere ikke så få børn fra Katstrup til skolen i Hovedgård.

Men i 1906 sker en deling af Katstrup - Ørritslev - Tolstrup kommune. Ørskov, Ørritslev og Hovedgård bliver til Hovedgård kommune, og Katstrup Overby, Tolstrup og Gedved udgør Katstrup-Tolstrup kommune. Hvad nu ? På denne måde kommer en del af Katstrup sogns børn til at gå i skole i en fremmed kommune. Et af de første spørgsmål, som det nye sogneråd må tage stilling til, er altså det efterhånden tilbagevendende skole-spørgsmål.

Da man i begyndelsen af 1907 i den nye sognerådsprotokol skriver, at man ikke agter at indkøbe nye gymnastikredskaber til Overby skole, "da der muligvis vil ske en Forandring med Skolevæsenet i Kattrup Sogn", var det altså påtrængende nødvendigt, at der skete noget radikalt. Både skoleloven af 1899 og kommunedelningen havde nødvendiggjort et nyt skolebyggeri, og så var der hele spørgsmålet om gymnastikundervisningen.

Gymnastik havde længe, ja faktisk lige siden 1814, været et skolefag for drenge. Med den nye skolelov i 1903 blev det også obligatorisk for piger. Af kommunens skoleplan, udarbejdet år 1900, kan man se, at der allerede blev undervist i gymnastik 3 timer ugentligt, men kun om sommeren, for man havde jo ikke lokaler til det om vinteren. Det er imidlertid et fag, som i disse år tillagdes stor betydning og megen opmærksomhed. Der indkøbtes også en del redskaber til undervisningen, men en gymnastiksal var der ingen skole, der havde endnu. Med skoleloven 1903 blev det et problem, men ikke nok med det, det blev også et problem med en lærerinde til at varetage undervisningen i kvindegymnastik.

Når der i det foregående har været talt om lærere, er det i alle tilfælde af hankøn, men perioden i slutningen af 1800-tallet er også tiden, hvor kvinderne træder ind på arenaen.

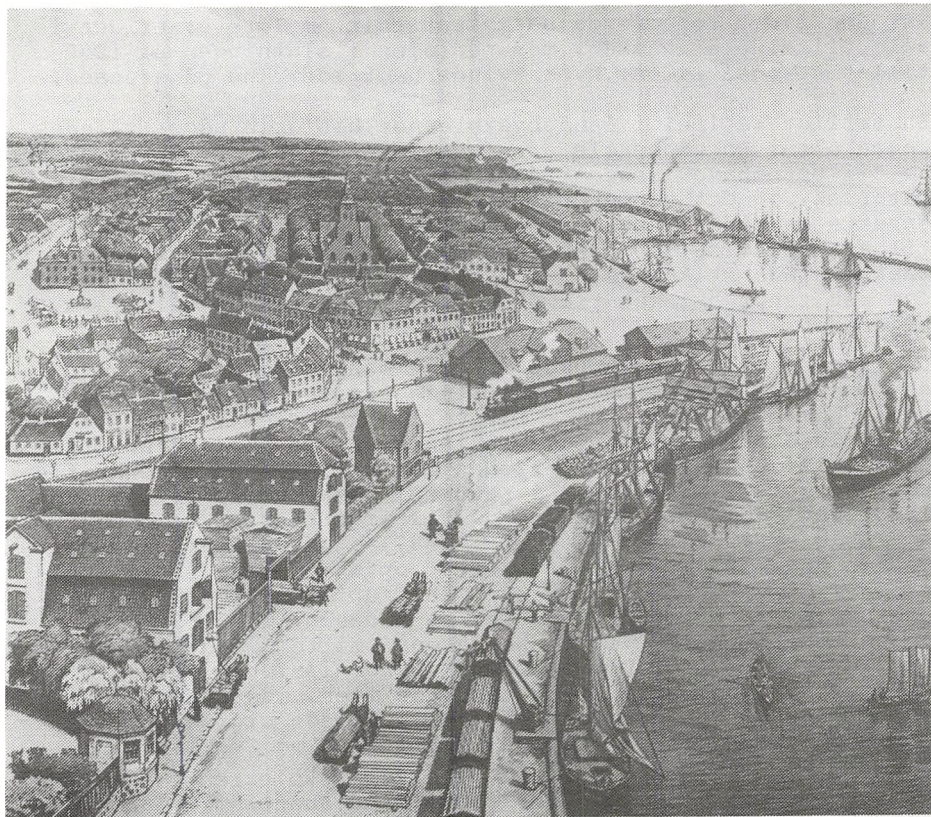
Et særligt kapitel i landsbyskolernes historie udgør således pogeskolen. En pogeskole er en småbørnsskole, nærmest svarende til børnehaveklassen i dag. Men pogeskolen var ikke obligatorisk, og det var op til de enkelte sogneråd, om de ville oprette en sådan. Skoleloven af 1856 nævner, at sognerådet til at undervise i pogeskolen kan ansætte "hvem de dertil maatte finde skikkede", og det var næsten altid en kvinde, som man fandt skikket til at undervise de små op til niårsalderen.

Der kunne være flere grunde til, at man ønskede at oprette en pogeskole : De store, uensartede klasser med mange børn, hvor de mindste nemt kunne blive klemt og glemt, og den lange skolevej, som mange børn på landet havde. I Kattrup-Ørritslev-Tolstrup kommune oprettedes i slutningen af 80'erne flere pogeskoler. Den første i Kattrup, måske netop p.g.a. den lange vej, som børnene måtte gå til lærer Larsen og hans hjælpelærer i Overby. Det var i 1887, og som lærerinde ansattes en madam Rasmussen. Året efter oprettede man så en pogeskole i Gedved, "lignende den i Kattrup". Måske gik pogeskolen ligefrem hen og blev en modesag, for i 1889 ansøgte beboerne i Overby, om de også måtte få en pogeskole, bare hveranden dag. Det syntes skolekommissionen imidlertid ikke var nødvendigt. I 1892 søgte de igen, men sognerådet svarede, at "foreløbig kan man ikke indlade sig derpå." Derimod oprettedes pogeskoler i Hovedgård og Tvingstrup.

Som tiden gik, blev man fra forskellige skolekredse opmærksom på, at den undervisning, der fandt sted rundt om i landets pogeskoler, var for tilfældig, og der iværksattes en egentlig forskolelærerindeuddannelse, - altså en læreruddannelse specielt beregnet for lærere af hunkøn.

Det første forskolelærerindeseminarium, som oprettedes i 1892 lå i Vejle, og her stiftede de vordende lærerinder bekendtskab med den grundtvig-koldske pædagogik. Altså væk fra ligegyldig udenadslæren, hen imod samtale, oplysning og dannelse. Et fag som anskuelsesundervisning fik en fremtrædende plads, og med skoleloven i 1899 blev dette fag indført på den ministerielle læseplan. Om anskuelsesundervisning hed det her : "Ved samtaler støttede først til virkelige Genstande, senere tillige til Tegning paa Skoletavlen eller til Væg billeder, søges Barnets Sansning og Forestillingsliv opdraget, ligesom det øves i at udtale sig om, hvad det har iagttaget og forbedres saaledes til den egentlige Fagundervisning."(9).

I kølvandet heraf udkom en stribe anskuelsesbilleder omhandlende alt : byliv, landliv, sommer, vinter, redskaber, dyr, fremmede lande og danmarkshistorien. Anskuelsesbillederne brugtes helt op til vor egen tid, og huskes sikkert af mange som kære venner og tilflugtssteder for øjet, hvis tiden i timerne faldt lidt for lang.

Anskuelsesbillede, som man benyttede i skolerne landet over.

Med et års undervisning på bagen var forskolelærerinderne så parat til det kald, der ventede dem som opdragere og undervisere.

Ved de mange nye landsbyskoler, der blev bygget i årene efter århundredeskiftet, blev det nu almindeligt, at etablere en forskole og at ansætte en forskolelærerinde. Det gav en række fordele. For det første blev der nu mulighed for en klassedeling - de små og de store - dernæst havde man så en lærerinde til at varetage undervisningen i kvindelig gymnastik og kvindelig håndgerning for både små og store, og endelig var det for kommunen en billigere løsning end at ansætte to lærere, idet lærerindens løn var ca. 75% af lærerens.

I Katstrup var der fra 1905 - 1909 pogeskole i det gamle savværk (Katstrupvej 55). Lærerinden hed Karen Pedersen, og hun var søster til savværksejeren. I en lille stue underviste hun 25 børn, noget som næppe kunne lade sig praktisere idag. Men med den nye skoles bygning i 1909 blev hun overflødig. Den dag skolen startede, stod læreren på trappen og modtog børnene fra pogeskolen. Han spurgte hver enkelt, hvor gamle de var, og delte dem på den måde i store og små. Bagved stod lærerinden og grød (10).

Men tilbage til nybyggeriet i Katstrup. Der var, som vi har set, en række faktorer, der alle pegede mod det faktum, at en ny skole måtte bygges: de alt for mange børn, kommunedelingen, ny skolelov i 1899 og igen i 1903, spørgsmålet om forskole og endelig det at gymnastik blev obligatorisk for piger.

I sognerådsprotokollen kan man den 09.03.1907 læse følgende: "Da Kommunens Deling har medført uheldige Skoleforhold i Katstrup Sogn, og da Skolen i Overby ikke er tidssvarende, og da Maximumsantallet af skolepligtige Børn med Tiden, naar de Børn fra Katstrup Sogn, som for Øjeblikket søger Skolerne i Hovedgaard, Ørritslev og Ørskov, sendes tilbage til Overby, vil blive langt overskreden, saa har Sogneraadet i Dag paa sit Møde vedtaget at andrage Kultusministeriet om Tilskud til Opførelsen af en ny Dobbelt-skole beliggende paa et centralt Punkt i Katstrup Sogn."

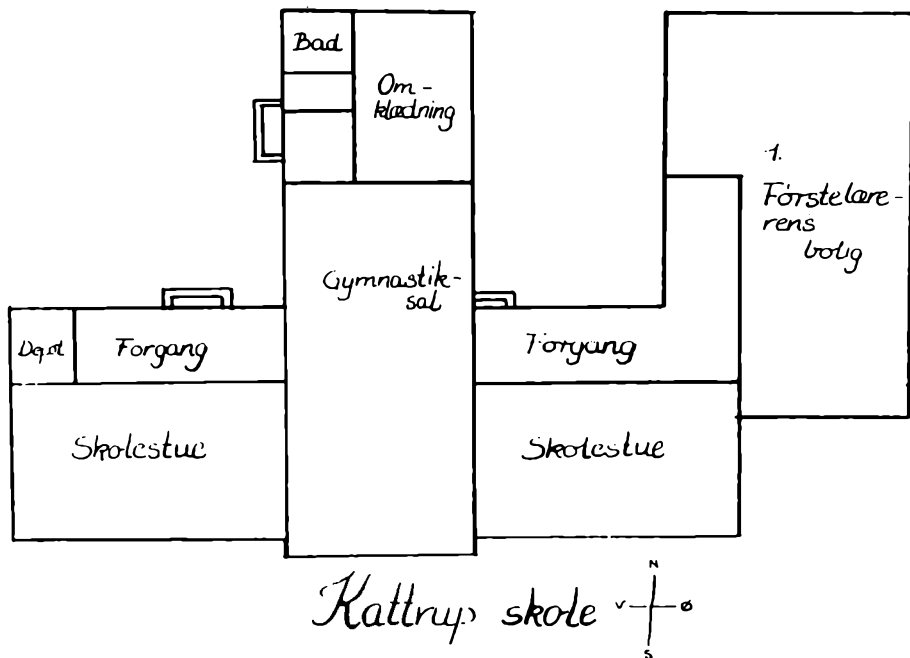
Underskrevet: Chr. Richter, Jens Winther, K. Madsen, J. Frandsen, Otto Møller, P. Jacobsen og E.P.M. Bech.

Forslaget blev hilst med tilfredshed fra alle sider: fra beboerne, fra skoledirektionen og fra ministeriet. Beboerne i Katstrup henstillede til sognerådet, at skolen måtte blive placeret vest for Katstrup by, 400 alen fra Kirken - og således blev det.

Man satte sig i forbindelse med arkitekt Anton Hansen i Vestbirk og bad ham udarbejde tegninger og overslag. Det gjorde han, og sognerådet fremsendte det temmelig ambitiøse projekt til godkendelse i Kultusministeriet med en bemærkning om, at en sådan udvidelse af skolevæsenet ikke kunne ske uden "store Ofre". Det må vel være økonomiske ofre, der her tales om,

og man gør det samtidig klart, at man ikke vil være begejstret for at afvige ret meget fra det indsendte. Det bliver heller ikke nødvendigt, tilsyneladende godkender ministeriet Anton Hansens første udkast.

At byggeriet må have kostet kroner, er der ingen tvivl om. Det er som man nu, efter i mange år at have lirket sig igennem med utilstrækkelige forhold på skoleområdet, vil kompensere for dette, ved at yde alt hvad man kan og lidt til. I et ministerielt cirkulære, som fulgte efter skoleloven 1899, finder man en slags løftet pegefinger. "Skoleforholdene på Landet lader mange Steder meget tilbage at ønske" (11), hedder det, og det er som om man i Kattrup vil sige : Ikke her hos os. Det er ikke alene en skole, men en dobbeltskole, man vil opføre. Det vil sige to lige store klasselokaler på hver sin side af en stor gymnastiksal, og dertil en bolig både for læreren og lærerinden. Hele molevitten som sagt anbragt på en fritbeliggende, sydvendt skråning, i læ af store bakker mod vest og nord, hvilket er helt i overensstemmelse med kravene i samme cirkulære, hvori det hedder : "Byggepladsen bør være højt og frit beliggende med rigelig Adgang for Lys og Luft." (12).

At det blev Anton Hansen, der kom til at tegne skolen, er sikkert ikke en ren tilfældighed. Han var ikke alene arkitekt og højskoleforstander i Vestbirk, men dertil en ægte grundtvigianer. Opvokset, som han var, i fynsk valgmenighed og friskole, forblev han tro over for de grundtvigske ideer hele sit liv. Det var hans skyld, at der blev højt til loftet i Katstrup skole, og det kan jo som bekendt forstås på to måder. Det var en af tidens ideer, at der måtte være højt, åbent og frit, hvor ånden skulle trives og udvikles. Derfor fik skolen store, lyse rum med 3.30 m. til loftet, derfor gymnastiksalen med det høje, smukt hvælvede træloft, som kan lede tanken hen på et kirkerum.

Det kan nævnes, at Anton Hansen også har tegnet Vestbirk Højskole, den gamle brugsforening i Gedved, Hovedgård Real-skole og flere andre bygninger her på Horsensegnen.

Arkitekt Anton Hansen, Vestbirk, der byggede Katstrup skole.

Katstrup skole, ca. 1910.

I slutningen af 1909 stod Kattrup skole der, færdig og flot. Den 17. november undervistes for sidste gang i den gamle rytterskole i Overby, og den 19. blev den nye skole i Kattrup indviet i overværelse af 100 af sognets beboere og med taler af både sognerådsformand Richter, provst Bollerup, sognepræsten, pastor Jensen og endelig lærer Kristoffer Jensen. Om aftenen gav kommunen middag på fattiggården.

Den næste dag var man så parat til at tage fat på arbejdet. Man havde ansat forskolelærerinde Frk. Karen Jensen fra Bramminge, og dermed var lærer Jensen, som var fulgt med fra skolen i Overby, fra at være enelærer ophøjet til førstelærer.

Der havde i sin tid, da han blev ansat i Overby, stået nogen blæst om ham. Ikke p.g. af Kristoffer Jensens person, men p.g. af politiske anskuelser. Det var i de dage, hvor højre og venstre stod skarpt over for hinanden. Jensen var venstremand, og deri jo støttet af Peter Bojsen på seminariet, hvorfra han var dimitteret i 1878. Bojsen gik ind for at få Jensen til Overby skole, og foranstaltede en underskriftsindsamling til fordel for ham. Hele sognet blev delt i for og imod, men Bojsen og Jensen gik altså af med sejren. Jensen havde nu siddet 19 år i Overby og var vellidt af alle uanset politisk farve. I en alder af 59 år rykkede han nu med 4 børn og sin kone Mette Kathrine ind i den fornemme førstelærerbolig i skolens østfløj. Lærerinden havde sit hus til den anden side mod vest. Da alle de børn, som havde været sendt til andre skoler, nu kom "hjem", og børnene fra pogeskolen kom til kommuneskolen, var der i alt 92 børn i Kattrup skole.

Frk. Karen Jensen blev ikke i Kattrup ret længe, allerede året efter hed lærerinden Petra Jacobsen og i 1914 Nanna Svenstrup. Frk. Svenstrup blev senere svigerdatter til Lærer Jensen, idet hun blev gift med sønnen Jacob Anker. Også børnene holdt af den unge lærerinde, hun var sød, dygtig og moderne i sine metoder. En af hendes elever udtrykker stadig 60 år efter sin store beundring for hende og tilføjer, at hun var rødhåret, men pæn alligevel (13).

Kattrup skole 1922.

Skolebillede fra Kattrup, ca. 1915.

Lærer Gydesen og hans energiske gymnastikpiger.

1920 blev et år, hvor nye kræfter kom til i Katstrup skole. Den 11. januar døde Kristoffer Jensen 70 år gammel. Han blev begravet på Katstrup kirkegård. Nanna Svenstrup blev som sagt gift med Jacob Anker, som imidlertid også var blevet lærer fra Gedved Seminarium, samme år forlod de Katstrup og rejste til Sjælland. Begge lærerembeder var altså pludselig blevet ledige i Katstrup. Efter opfordring søgte lærer Peter Emmanuel Gydesen pladsen som førstelærer og fik den naturligvis. Den 1. maj blev han indsat. Først senere på året kom den nye lærerinde, Johanne Aagaard, fra Fyn.

Emanuel Gydesen var hjemmehørende i nabolaget, skønt han var født i Barritskov ved Vejle. År 1900 var han dimitteret fra Gedved Seminarium, og siden da havde han først været 5 år ved skolen i Ørritslev og siden 10 år på Samsø. Gydesen var en meget foretagsom mand. I de 20 år han sad som lærer i Katstrup skole, skete der mange ting på skolen og i forsamlingshusene rundt omkring. Frem for alt bør han nok nævnes for sit engagement i ungdommen og for sine anstrengelser for at skaffe børnene livsindhold og oplevelser, som lå uden for skoletiden. Gymnastik, folkedans og sanglege var hans lidenskab, og det har ikke kunnet undgå at smitte af på børnene i skolen, sammen med hvilke han deltog i opvisninger og stævner rundt omkring. For deres optræden fik både lærer og børn megen ros, og det har sikkert været til lige stor glæde for begge parter. Her er et par klip fra de samtidige aviser: "I Katstrup drives for Tiden Gymnastik med saadan en Iver, at end ikke første Pinsedag lodes ubenyttet. Kl. 4 Morgen mødte de unge Piger til en rask Tur i Skolens Gymnastiksal, og Fru Gydesen belønnede kl. 5 med haardt tiltrængt Morgenkaffe, hvorefter de sammen med deres Lærer foretog en fornøjelig Cykletur til et Par af de højeste Udsigtspunkter i Egnen. De kom hjem ved 7-8 Tiden, en god og billig Oplevelse rigere".

Gydesen var også en lidenskabelig skakspiller, der spillede med 20 elever af gangen. Der var ikke een dreng, der gik i skole i Katstrup, der ikke kunne spille skak.

En avisomtale af et sanglege- og folkedansestævne i Skanderborg Dyrehave, som ellers var ved at drukne i regn, siger, at en procession af deltagerne gennem byens gader alligevel blev et "sjældent smukt Skue" og tilføjer: "Særlig og fortjent Opmærksomhed vakte de smaa Elever fra Katstrup Skole. De var klædt i rødt og hvidt og dannede under Gennemmarchen en nydelig flaglignende Formation, og som disse Smaaafolk kunne synge." Hvad det sidste angår, så var det sikkert også Gydesens fortjeneste. Selv sang han hver søndag i kirken, idet det jo stadig indgik i lærerens embede at være degn.

Et andet avisudklip fortæller om Gydesen som oplæser. Det drejer sig her om en folkedanseopvisning, som Gydesen havde arrangeret i Gjesing forsamlingshus: "Under Opvisningen var der en Pause i hvilken Lærer Gydesen underholdt de Tilstedeværende ved at læse et Par fornøjelige Historier. Disse lønnes ligesom Øvelserne med stærke Håndklap."

Gydesen fik iværksat, at katstrupbørnene korresponderede med børn i Norge og Sverige. I 1933 besøgte man pennevennerne i Norge, og året efter var nordmændene på genvisit i Katstrup. Det må have været spændende. Ikke så underligt, at det sagdes om Gydesen, at "børnene hang ved ham". Han var aktiv, engagerende og igangsættende, - en gave til en lille landsby, hvis kirke, skole og forsamlingshus var de eneste kulturelle knudepunkter. Måske var der dem, der syntes, at Gydesen tog det for let med børnenes lærdom, når han f. x. sendte elever ud for at passe sine gæs og ænder, af hvilke Gydesen havde mange, hvis timerne faldt børnene for lange. Dog må vi huske på Grundtvigs ord: "Solen står med bonden op, ikke med den lærde". Alligevel var der forældre, der ikke var begejstrede for Gydesens hold af svømmefulge. De flokkedes nemlig ligesom børnene om vandposten midt i skolegården, og deres efterladenskaber gjorde i regnvejr gården glat som en glidebane. Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, hvordan børnene kunne se ud, når de kom hjem fra skole. Med tiden kom der også en anden ordening på det.

Gydesen levede et langt og rigt liv med sine elever, sine 8 børn og sin kone, Karen Sophie, i Katstrup skole. Den 15. december 1940 døde han efter længere tids sygdom; han blev begravet på Katstrup Kirkegård.

Klasselokalet vest for gymnastiksalen var "lærerindens skole". Her residerede frk. Johanne Aagaard i samfulde 40 år. Hun kom ellers fra Fyn, var dimitteret fra Odense Seminarium i 1915 og havde taget organisteksamen ligeledes i 1915. Hun kunne altså fylde pladsen både som lærerinde og som organist i Katstrup. Måske ville hun hellere være blevet hjemme på Fyn, men også i de dage var det vanskeligt at få et fast embede, og så drog hun til Jylland, hvor hun via noget familie havde fået nys om en ledig stilling i Katstrup. På en vis måde har det vel også været et attraktivt embede. Skolen var ny og moderne, og et pænt lille hus stod og ventede på hende. Alligevel havde den unge lærerinde sikkert ikke forestillet sig, at det var her, hun skulle udøve sin livsgerning, da hun den 1. september 1920 blev indsat.

Det har ikke været et nemt job at være lærerinde dengang. Det var jo stadig at betragte som et kald, og megen tid til et liv ved siden af skolegerningen var der ikke. Skoledagen var for det første lang, og om søndagen var der orglet at passe. I Kattrup gik børnene i skole hver dag, ikke noget med hverandendagsundervisning her. De store gik om formiddagen til kl. 12, og de små kom så kl. 13. Gymnastik og håndgerning var ganske vist blevet obligatoriske fag, men håndgerning måtte lærerinden finde tid til uden for timeplanen, uden at hun dog fik ekstra for disse timer, og gymnastikundervisningen var henlagt ti frikvartererne og middagspausen mellem 12-13. Om vinteren begyndte arbejdsdagen kl. 6 med at fyre i kakkellovnen. Sommerferien var på 3 eller 4 uger og faldt i august, når høsten var begyndt; de fleste af eleverne var nemlig med i dette arbejde og måtte derfor have fri. Til dette kan føjes de årlige eksaminer og provstevisitationer, som for en ung og uerfaren lærerkraft sikkert har kunnet opfattes ligeså meget som en overhøring af læreren selv som af børnene. På stående fod blev et emne opgivet - i f.x. bibelhistorie - og så måtte man håbe, at børnene såvel som læreren kunne deres kram. Læreren eller lærerinden foretog overhøringen, forældre lyttede fra deres pladser bagerst i lokalet, og provsten gav karakterer.

Visitatserne fandt sted ved skoleårets slutning sidst i marts, idet skoleåret dengang gik fra april til april. På en måde var de vel også et afvekslende indslag i skolens hverdag. Når det hele var overstået var der middag for skolekommissionen, provst og præst inde hos førstelæreren, og derefter var der dækket kaffebord hos lærerinden. Fra sådan en dag skriver sig en sjov lille episode : Det var i lærer Gydesens tid. Fru Gydesen havde allerede dagen før købt en steg og lagt den ud i flueskabet på nordvæggen, og mens visitatsen stod på i de to klasselokaler, var hun travlt beskæftiget med at tilberede middagen. Imidlertid var der i Katstrup en stor herreløs, rød hund, som luskede rundt og tog, hvad den kunne finde hist og her. Den havde på en eller anden måde fået fat i stegen i flueskabet, og væk var den. Nu var gode råd dyre. Fru Gydesen vovede ikke at afbryde den højtidelige overhøring i klassen, men mad skulle der jo på bordet. Forsigtigt fik hun fra dørsprækken øjnet Gydesen ud, og han måtte så starte bilen og køre til Hovedgård efter en ny steg. Det var før den tid, da man bare tog en ny op af fryseren, eller kvinder havde kørekort (14).

Frk. Aagaards klasselokale først i 1920'erne. Bemærk anskuelsesbilledet.

Frk. Aagaard kom til at arbejde i Katstrup skole sammen med 4 forskellige førstelærere. Hvorfor blev hun ikke selv forfremmet til førstelærer ? Det burde hun jo være selvkrevet til efter så mange år på stedet. Provst Clausen, der var formand for skolekommissionen, foreslog det faktisk engang, men der var andre, der ikke mente, det var tilrådeligt. Ja, faktisk tvivlede frk. Aagaard selv på, at det ville være en god idee. Man befandt sig altså stadig i en tid, hvor det var upassende, at en kvinde bestred en overordnet stilling.

Efter lærer Gydesens død i 1940 kom lærer Nielsen til Katstrup skole. Lærer E. Nielsen var født i 1909 og dimitteret fra Jelling seminarium i 1930. Både han og hans kone havde været lærere ved Hovedgård Realskole, inden de kom til Katstrup. Lærer Nielsen blev anset for en meget dygtig lærer,

men han blev ikke mere end 8 år på skolen, i 1948 rejste lærerparret til Fyn, hvor de begge fik ansættelse, hvilket ikke havde været muligt i Katstrup. Lærer Nielsens tid på skolen faldt jo sammen med besættelsestiden. I sammenligning med hvor mange skoler der især i Jylland blev beslaglagt af tyskerne, så børn og lærere måtte rykke ud og finde andre, mere eller mindre egnede undervisningslokaler, gik det stille af i Katstrup. Skolen gennemgik endda i 1943 en ikke ubetydelig modernisering, hvorved der bl.a. blev bygget til bag gymnastiksalen og installeret bad. Men hen imod krigens slutning, da en strøm af tyske flygtninge skyllede sydover fra Norge, fik Katstrup skole, ligesom så mange andre, tysk besøg. Det var i foråret 1945. En deling tyske soldater, som endog medbragte russiske krigsfanger, tog forsamlingshuset og gymnastiksalen i skolen. Det betød imidlertid ikke, at undervisningen ophørte. Den fortsatte i begge klasselokaler på hver side af et stykke ingenmandsland. Det var naturligvis børnene strengt forbudt at kigge ind i gymnastiksalen, endsige gå derind. Men på sin vis har det vel været spændende og fristende for børnene at snuse lidt, nu hvor de havde fået krigen på nærmeste hold. Hvis en og anden lod sig friste til at linde lidt på døren til gymnastiksalen, blev det af lærer Nielsen betalt med en svidende lussing. Lærer Nielsens eget sindelag kunne der ikke herske tvivl om. Han var, som så mange andre danske lærere i de år, modstandsmand og deltog i våbenedkastninger på Overby Mark, hvor der også fandtes våbendepot.

Tyskernes tilstedeværelse gav ellers ikke anledning til episoder, som man måske kunne forestille sig. De var et slagent folk på retur og holdt sikkert, hvad man i dag ville kalde "lav profil". De sov i gymnastiksalen og marcherede væk om morgenen, hvorhen ved ingen; de havde deres kogegej opstillet i forsamlingshuset, og der spiste de og kom så om aftenen tilbage til skolen. De russiske krigsfanger, som de havde med, befandt sig i laden på gården lige neden for købmanden. Det fortælles, at tyskerne købte fløde på mejeriet. En dag bad de frk. Aagaard om at måtte låne et piskeris og et fad. Det fik de, de ville have flødeskum, - de har sikkert haft brug for kalorierne. Fru Nielsen forærede de noget uldgarn, som de havde haft med fra Norge. Måske er madvarer af en eller anden art også indgået i den "handel"?. "De generede os ikke", siger frk. Aagaard, og inden befrielsesdagen den 5. maj var de væk igen.

Efter at lærer Nielsen i 1948 var flyttet til Fyn, kom lærer Holmboe. Lærer Vagn Holmboe Jensen var dimitteret i 1938 og kom til Katstrup fra Helgenæs. Mens han var i Katstrup, uddannede hans kone sig til lærerinde på Gedved Seminarium. Da hun var færdig søgte de begge væk, fordi hun ikke kunne finde fast arbejde i nærheden, men havde gået nogen tid som vikar i Grumstrup og Ørritslev.

I 1956 blev Holmboe så afløst af Knud Andersen, som skulle blive den sidste af førstelærerne på Katstrup skole. Men foreløbig var der dog ikke tegn på, at skolen stod foran sin nedlæggelse. I 1960 foretog man en ret omfattende modernisering.

Efter tegningen af arkitekt H. Ehlers ombyggede man førstelærers bolig mod øst til to nye klasselokaler, nemlig et sløjdløkkale og et bibliotek. Til gengæld byggede man så et nyt parcelhus til førstelæreren øst for skolen. Denne ombygning var nødvendiggjort af den nye folkeskolelov, som kom allerede i 1937, og efter hvilken det bestemtes, at undervisningen i landsbyskolen og købstadsskolens eksamensfri afdeling skulle ligestilles og omfatte de samme fag og samme timetal i de første 7 skoleår. De nye obligatoriske fag var sløjd og kvindelig husgerning. Det var dog stadig muligt at oprettholde de små landsbyskoler, hvis kommunen var villig til at bекoste de nødvendige faglokaler. Problemet blev i Katstrup løst på den måde, at man altså indrettede en sløjdsal, men kørte pigerne med bus til Gedved, hvor de havde husgerning i seminariets køkken.

Katstrup skole overlevede på denne måde i første omgang. Centraliseringstanken var ellers aktuel over alt, og mange små skoler blev nedlagt i fyrrerne og halvtredserne.

En ny skolelov i 1958 skabte problemer for mange kommuner, den tilstræbte nemlig en total ligestilling mellem landsbyskolen og byskolen, og begge steder skulle det være muligt at føre børnene frem til realeksamen. Dette betød igen nye fag i landsbyskolen : engelsk, tysk og matematik, og det blev vanskeligt, for ikke at sige umuligt, for landsbyskolens få lærerkræfter at klare alt dette.

Ganske vist havde man nu efter ombygningen 4 faste lærere i Katstrup (kommunen havde købt både Zenta og Kirkely til lærerboliger), men det var ikke tilstrækkeligt; og samtidig med at selve skolen voksede, faldt antallet af børn i sognet. Flere ting pegede altså i retning af, at en centralisering var uundgåelig, og sådan gik det også. Samtidig med kommunesammenlægningen i 1970 nedlagdes Katstrup skole. Dagen før sommerferien gik alle børnene med lærer Andersen i spidsen i optog gennem byen med skralder og grydelåg og uddelte gamle skolebøger til højre og venstre. Et symbolsk ophørsudsalg efter 250 års skolevirksomhed i Katstrup sogn. Skolen blev nu afløst af skolebussen, der kørte børnene til Gedved. Her byggede man til gengæld den endelige, store centralskole, som skulle kunne imødekomme alle de krav, der var vokset frem gennem det 20. århundrede. Den stod færdig i 1982.

Den lille landsby var for nu berøvet den kulturfaktor og det aktivitetscenter, som en skole er. Efterhånden forsvandt også fra det danske landskab skolestierne, hvorad børnene hver dag gik den ofte lange vej frem og tilbage, og hvor små og store naturoplevelser og indtryk af årstidernes skiften umærkeligt gled ind i deres sind. Nu kørte de væk om morgenen i skolebussen og kom tilbage om eftermiddagen, ligesom en stor del af den voksne befolkning i den ny tids landsby. Væk var også brugsforeningen, andelsmejeriet og mange af de andre foreninger. Landsbydøden var sat ind. Slut var en epoke i danmarkshistorien.

En uundgåelig udvikling vil mange sige. Ja, måske. Tilbage

står så spørgsmålet, om den er blevet til lykke for menneskenes børn, eller om ikke alligevel det lille, nære samfund med en skole som et naturligt midtpunkt havde visse kvaliteter, som for altid er gået tabt ?

Afskeden med Kattrup skole

— Det er vemodigt at tage afsked med en skole. Jeg ved det. Jeg oplevede det selv med skolen i Ørskov. Det føles, som noget slås i stykker.

Sådan sagde borgmester Mogens Nielsen til Kattrup-skolebørnene, som i går fik sommerferie. De vender ikke mere tilbage til deres gamle skole, men starter det ny skoleår i Gedved.

Borgmesteren nævnte vanskelighederne ved at skaffe lærerkræfter til en lille skole og omtalte baggrunden for Kattrup skoles nedlæggelse. Anerkendende ord blev rettet til førstelærer Knud Andersen, og borgmesteren sluttede med at give ordet til tidligere sognerådsformand Frede Lyse, Kattrup, som takkede lærerpersonale, rengøringspersonale, „fyrbøder“ og havemand ved skolen.

Ualmindelig godt samarbejde

— Nu vil vi ikke snakke mere om nedlæggelse, sagde Frede Lyse. Skolen i Kattrup har været et lille samfund — og sådan mener jeg i øvrigt, at det er bedst — og vi har altid kunnet snakke os til rette om sagerne. Vi har haft et ualmindelig godt samarbejde, og jeg håber, skolearbejdet også bliver godt i Gedved.

Frede Lyse overrakte derefter Knud Andersen en gave, ligesom de øvrige lærere og ansatte ved skolen fik blomster.

Formanden for kulturelt udvalg, seminarielektor Søren Bending, overbragte en hilsen til Kattrup-børnene fra seminarirektor H. Høyer-Nielsen og sagde videre, at skoleeleverne i Gedved var spændt på og glædede sig til at modtage deres nye kammerater fra Kattrup. Skolenævnensformanden ved Kattrup skole, Aksel Sørensen, havde også ordet.

— Vi håbede til det sidste, vi kunne beholde skolen, sagde han. Men det var ikke i børnenes interesse med skiftende vikarer. Gedved skole er ingen stor skole, og vi håber, vi på denne måde tilgodeser børnene bedst.

Tak til børnene

Sluttelig talte førstelærer Knud Andersen:

— I børn skal have tak, sagde han. Jeg har været glad for at arbejde sammen med jer. I har givet mig mange flere glæder, end I tror. Gid I må få en rar tid i Gedved.

Knud Andersen rettede også en tak til det tidligere Kattrup-Tolstrup sogneråd.

Skolekommissionsformand Thøger Jeppesen udbragte et hurra for en god fremtid for eleverne, og dernæst var der sodavand, is og kage til børnene, mens de voksne beundrede udstillingen af eleverarbejder i gymnastiksalen. Der var keramikting, tøj, møbler, tegninger og meget andet.

Så forlod eleverne skolen.

10. SOCIALT SAMVÆR.

Folkeslag overalt på jorden har altid gerne villet samles i et festligt lag, derfor har anledningerne til et gilde ofte været små og mange.

Ved ordet gilde forstod man i den gamle danske landsby, et sluttet selskab, der ved sammenskud eller bidrag af folk indenfor samfundet, søgte fælles fordel eller fornøjelse. Gilde eller "giel", som det oprindeligt hed, betød offergave, hvilket man i oldtiden ydede til et fælles "blotgilde". Senere blev disse blotgilder afløst af bylavsgilderne, der har eksisteret tæt op til vor tid.

Gilderne var i gamle dage sammenskudsgilder. Naboer og venner som skulle med til gildet kom dagen før med fødemidler til det hus, hvor festlighederne skulle være. Dette kaldtes, de bar "fon" til gildet. Gildehuset, ved de private fester, var gården eller huset, hvor festens giver boede. Ved gilder, der afholdtes af bymændene i fællesskab, blev gilderne holdt i gildehuset, der var byens ejendom. Gildehuset var oftest beliggende i nærheden af kirken. I middelalderen var det ikke ualmindeligt, at der blev afholdt gilder inde i selve kirken. I andre dele af landet brugte man kirkeladerne.

Flere af disse gildehuse eller kirkelader er ofte blevet til det, vi i dag kalder for landevejskroer, hvor det ene hus er beliggende langs med vejen, helt ud til denne, og med gennemkørsel på langs, således at det var nemt for de kørende gæster at få hestene opstaldet, og i husly når der skulle spændes for og fra.

Til fornøjelse i fællesskabet hørte de samvær, som landsbysamfundet så ofte gav anledning til. Enhver begivenhed blev udnyttet. Man holdt årstidsfester, jule-, nytårs-, fastelavns-, kyndelmisse- og midsommerfester og mange flere, som årstider eller specielle dage kunne give anledning til. Der blev holdt fester ved livets højtider: barnedåb, fødselsdage, konfirmation, trolovelse, bryllup m.v.

Desuden blev der afholdt en utrolig masse arbejdsfester. Når man begyndte at så korn, når man var færdig med at så korn, når man plukkede gæs, når man kartede uld, når man lavede øl, når man reparerede huse eller gårde, og ved mange andre anledninger blev der festet. Der var endvidere en del avlsdyrgilder, knyttet til brugen af de fælles avlsdyr, såsom bytyr, byorne, byhingst. Der blev også afholdt gasegilde som noget helt specielt.

Der blev skelnet mellem de fælles bygilder og de mere private. Bygilde var f. eks når hele landsbyen i fællesskab havde ryddet vejene for sne. De mere private var, når man havde hjulpet hinanden med f.eks at plukke gæs eller andet arbejde, hvor det var en fordel at være flere om arbejdet, da det jo helst skulle overståes indenfor rimelig tid. Man gav ikke hinanden betaling for udført arbejde; først efter udførelsen

af arbejdet blev hjælperne indbudt til gilde, og disse blev beværtet som tak for hjælp.

Julen.

Julen var blandt årets største gilder, og der var mange forberedelser, der skulle være færdige før højtiden. Til gengæld slappede man af i dagene mellem jul og helligtrekonger. I denne tid blev der ikke bestilt andet end at have fremmede eller besøge venner, naboer eller slægtninge samt passe dyrene.

Man begyndte forberedelserne til julen i god tid, for der var mange gøremål, der skulle være færdige inden. Der skulle køres roer ind, males korn, tærskes, skæres hakkelse o.l. Der skulle fejes spindelvæv ned i staldene, køer og kalve skulle strigles og børstes, der skulle vaskes vinduer og juletræet skulle, da det blev almideligt, sættes på fod og pyntes. Der skulle ryddes op omkring gården, alle redskaber og maskiner skulle sættes ind, idet man ikke ville risikere, at "Jerusalems skomager" kom og satte sig på ploven, for så ville der blive misvækst der, hvor ploven blev brugt det følgende år.

Inde i stuehuset var nok den største travlhed inden jul. Der skulle slagtes gris, ænder og gæs, der skulle laves sylte og pølse, fjer og dun skulle tørres, og nogle af ænderne eller gæssene skulle sælges. Der skulle bages brød, kage og småkager i massevis. Børnene hjalp til med at komme drys på jødekagerne, putte de færdige kager i dåse, og vride klejnerne.

"Bagningen til jul var for vi børn noget stort, for bedstefar og mine forældre noget meget alvorligt. Denne bagning tog sin begyndelse en måned før jul. Da blev julekornet, rugen og hveden kørt til mølle for at laves til mel. Vi kørte i almindelighed til vindmøllen i Katstrup. Det skete, at der hele måneden før jul var vindstille. Det var en vanskelig ting, når det passerede. Der blev forespurgt mølleren, hvad han mente. Vi kører til vandmøllen, hvis det ikke forinden blæser op. Jeg erindrer nu ikke, at det gik så galt, at vi ikke fik vor julemel hjem i god tid, derimod grutkornet fik vi ikke altid. Når melet kom hjem, blev det anbragt på en stol ved kakkellovnen, åbnet for posen, mangelstokken stukket midt ned i melet til bunden af sækken. Det hele for at melet kunne være rigtigt tørt til brugen.

Vi havde et ovnhus ca. 50 alen fra gangdøren; det lå noget lavere end de øvrige bygninger. Der gik en sti fra døren til ovnhuset. Fire eller fem dage før jul skulle der bages. Moder havde i forvejen lagt dejgen til brunkager, disse og tvebakker var det eneste af småkager, tillige et par søsterkager i form. Moder havde mageløs travlt. Dejtruget stod i sovekamret, der var ingen plads i køkkenet, andre steder var det for koldt.

Den gang kendtes ikke pressegær, det var ølgær fra eget bryg, hvor mange gær der skulle til for at få dejgen hævet var en skøns sag, der blev hverken vejret eller målt, det var den

tillærte og sikre erfaring, det kom an på.

Moder var senest oppe kl. 5, når der skulle bages. Rugdejgen skulle omæltes, ligge igen nogle timer før brødene skulle slæes op (formes). Aftenen forud var kagedejgen lagt, det hele skulle syres og gøres (løftes) til om morgenen. Fader og bedstefader kom op lidt senere. Fader til kreaturerne, bedstefader til ovnhuset, at tænde op i ovnen, der blev fyret med tør træ og tørv. Ved nitiden var Moder nede for at se, om den sorte mand var af ovnen, for da var den tjenlig til bagning (tage ilden ud), ved denne tid var Moder færdig med at slå brødet op, disse blev båret på hænderne ned til ovnhuset og så på et bord. Fader hjalp til, det fine brød blev båret på et brædt. Ovnens blev raget for ild med en trærage, der gik ofte ild i den, så blev den dypet i en spand vand, i ovnen igen. Da ragen gik til, fik vi en jernrage med halv jern- og træskaff. En halmkost dypet godt i vand brugtes til at fjerne asken af arnen, så begyndte indsætningen. Moder stod med skødslen. Fader var parat med et brød at sætte på. Moder satte det ind i ovnen. Der skulle nogen øvelse for at få brødene sat tæt sammen og få dem til at forlade skødslen, uden de tog skade. Hvis et brød skulle vælte om på siden ved indsætningen, var det slemt og betød noget slemt. Når det hele var sat ind, blev ovnen lukket med en jerndør, trækkes fra ovnen blev standset.

I Jesu navn sagde moder, så var den ting i orden fra hendes side. Rugbrødet slog aldrig fejl, det kunne finbrødet gøre. Skylden var sikker gæringen eller varmen, begge dele måske. De havde jo ingen termometer, det hele var på følelsen og erfaring.

Når bagningen var forløbet heldig, var Moder glad, i sin glæde tog hun fader om halsen og gav ham et kys, det var hendes synlige tak. Jeg er overbevidst om, at hun inderst inde også takkede Vorherre.

Har I bagt til jul, ja gik bagningen til held, jo det er så godt alt sammen, det var da godt. Karen Lyneborgs fint brød gik i hvedsten. Sådan blev der talt mellem naboer" (1).

Når grisen skulle slagtes, skulle man være færdige i stalden i god tid, for slagteren kom tidligt. Vandet skulle være i kog, når han kom; baljer, kar, spande, børster, reb, stænger, skeer og mel, og hvad der ellers skulle bruges ved slig lejlighed, skulle være parat. Præcist til den aftalte tid kom slagteren. Ofte var det en myndig person, der skældte og smeldte, så alle folk hoppede og sprang. Der var ingen, der fik lov til at drive den af, og inden længe var alle sat i gang med at arbejde på slagterens forlangende. Alle slagterens knive var lagt på et klæde i en bestemt rækkefølge, i den orden de skulle bruges, og ve den, der vovede at røre disse skarpe knive. Grisen blev derefter hentet og bundet op på trækaret. Drengen holdt i halen. Karlen i rebet. Konen var klar med spanden til blodet, og pigens var parat til at løbe efter ting og sager. Slagteren stak derefter kniven i grisen. Et øjeblik efter var grisen død og alt var væk i damp. Derefter blev grisen skrabet ren,

overalt - i ører, på tær og i alle krinkelkroge. Derefter blev den hængt op i bagbenene. Nu var det tid til en tår formiddagskaffe og en snaps.

Visse steder var det skik, at konen stod parat med en dram til alle, når grisen var stukket.

Mens grisen blev skåret op, ventede drengene spændt, for det var skik, at de fik blæren. Når den i løbet af nogle dage var tærret, blev den blæst op og brugt i forbindelse med nytårsløjer, idet den frembragte en skrattende lyd, når man gned på den.

Efter at der var taget ud af grisen, skulle den hænge til dagen efter, for at blive kold. Derefter blev der saltet, røget, lavet medister, spegepølser, leverpostej og meget andet. Tærne blev kogt i timevis og blev af mange betragtet som en delikatesse. Derfor var de oftest forbeholdt manden. Den dag grisen blev gjort i stand, fik man blærpølse til aftensmad. I pølsen var der rosiner, æbler og andet. Til sortpølsen fik man fedtegrever og sirup.

I Katstrup var det meget almindeligt, at de der lige havde slagtet efter et par dages forløb pakkede en kurv med madvarer, som de gik rundt med i landsbyen og delte ud af til de fattige og syge.

Juleaften var alle, undtagen den, der blev hjemme for at malke kørerne, i kirke, og der var altid fuldt hus. Når kirkegangen var slut, og man var færdig med de forskellige gøremål ude og inde, begyndte den egentlige fest. Normalt spiste man her risengrød med mandel i, og den som fandt mandelen fik en mandelgave. I regelen var det et af børnene, der vandt gaven. Derefter blev der spist and eller gås, og til sidst fik man dessert.

Så kom det store øjeblik, hvor husbonden gik inde for at tænde lysene på juletræet. Ingen måtte kigge. Det kneb specielt for børnene, der trængte sig om nøglehullet. Selve aftenen gik derefter med salmesang, dans omkring træet, spisen knas m.v.

Det var dog ikke alle, som juleaften fik træ, gaver og knas. Alfred Hansen, tidligere karetmager i Katstrup, fortæller: "Min far døde som en ung mand. Han var murer. Vi boede i Elstrup i en lille ejendom, der kaldtes for "Ståhøj". Vi var en stor familie og alle børnene var i alderen fra 3 - 4 år og op til konfirmationsalderen, da min far døde. Min mor kunne ikke klare det alene, og ejendommen måtte sælges. Hun blev i stedet malkekone på en gård i nærheden. For dette arbejde fik hun 50 øre daglig. Det var således ikke meget at slå til side med. Derfor kom alle vi børn også tidligt ud for at tjene.

Jeg husker et år til jul. Vi ville gerne have haft en juletræ, men min mor havde ikke råd til at købe et. I stedet fandt vi et gammelt knækket kosteskaft, hvorpå vi bandt nogle grene. Da det var færdigt, syntes vi, at det var et helt pænt træ. Hen på eftermiddagen juleaftensdag, så vi, at

min bror, der var noget ældre end jeg, kom gående fra Gedved med noget under armen, som han have fået i Horsens, hvor han var i skomagelære. Da han kom nærmere, så vi, at det var et rigtigt juletræ, og der blev således en rigtig jul alligevel"(2).

Der var meget overtro knyttet til julen. Man kunne få varsel om vejret, om sygdom, om avl, held og uheld med besætningen m.v. Flere talemåder kendes, som f.x. "en hvid jul giver en grøn påske", "når der begyndes på nadveren juleaften, skulle husbond først tage tre tykke skefuld grød, for at aksene på sæden næste år skulle blive tykke, og nytårsaften tre lange skefuld grød, for at aksene skulle blive lange" (3).

Fastelavn.

Til Dansk Folemindesamling har Rasmus Secher, Katstrup, fortalt: "Til fastelavn gik børnene rundt og fik et par ører. Der holdtes ringridning. Karlene og gårdmandssønnerne - der var ingen sociale skel imellem dem i deres samvær - lånte heste, som blev pyntet. Fastelavnsmandag om formiddagen red de efter ringen. De samledes på en plads i landsbyen. Den der tog flest ringe, blev "konge". Karlene var alle klædt i hvid skjorte og rødt skærf. I de senere år fik den finest pyntede hest en præmie.

Om eftermiddagen, når karle og heste havde været hjemme, og fået en bid brød, red de i optog fra gård til gård. De startede med gårdene i landsbyen, og derfra tog de rundt til udflyttergårdene, så langt de nu kunne nå, før det blev mørkt.

I optoget var der en klovnklædt nar, der lavede spilopper. I ældre tid var der også en forklædt mand og kone, jeg husker ikke om man kaldte dem "stodder" og "kælling". Der var også et par, der var svøbt i halmbånd fra øverst til nederst, både arme og ben. De lignede en hel halmstak. De trippede afsted. Deres betegnelser husker jeg ikke. I hver gård de kom ind i, sang de en sang. Jeg husker desværre ikke ordene. De blev siddende på hestene og blev beværtet med æbleskiver og en dram. Sidst på dagen var de fleste ganske lystige. Før de red bort, råbte de et leve for vært og værtinde, og indbød gårdens folk til gildet om aftenen i en versificeret indbydelse. De fik penge overalt til gildet. Dette gilde blev holdt i skolestuen i Overby. Til festen var der spisning med dramme og koldt bord, og derpå dans. I aftenens løb, blev der budt på kaffepuncher. Der var dans til den lyse morgen, og alle deltagere var dødtrætte når fastelavn var forbi"(4).

Ejner Sørensen fra Overby, nu med bopæl i Gedved, husker at man under krigen i 1943-44 også havde fastelavnsfest i Katstrup (5).

"Om formiddagen afholdtes der ringridning på pladsen foran skolen. Ved middagstid red de unge karle rundt til gårdene for at indbyde til fest om aftenen i forsamlingshuset. Sammen med rytterne var der en chabangvogn fra H.F. Christen-

sen i Overby, hvori der sad en harmonikaspiller og to fastelavnsmænd. Den ene var Svend Høj.

Når man kom til en gård i sognet, spillede og sang man en fastelavnssang. Derefter samlede narren penge ind til festen om aftenen. Nogle steder fik deltagerne i optoget et glas vin.

Det var ikke et lille beløb man samlede ind til fastelavnsmændenes om aftenen. Der var altid rigelig til aflønning af musikeren og til aftenkaffen".

"I 1800-tallet var der i Kattrup ophængt en tønne i en snor mellem to træer. De gamle gårdmænd slog katten af tønden til hest. De fik en gammel rolig hest, at ride på. Tønden var fuld af aske, og den sidste fik asken over sig" (6).

Valborgblus.

Et andet gilde, der er kendt overalt i landet er at holde Valborgblus. Det er en gammel skik, som stammer fra helgeninde Valpurgis (den som hjælper den faldne). Valpurgis var født den 25. februar 779. Hun var abbedisse i Heidenheim i Wurtemberg. Som mange andre kristne fester, faldt hendes festdag sammen med en hedensk fest, for forårets komme. En fest, der senere henlagdes til den 1. maj, Valborgdag. Natten forud rider heksene ifølge folketroen til Bloksbjerg i Harzen i Østtyskland. Derfor har man skikken med heksen på bålet.

Svend Peter Jensen fra Vor, beretter (7), at "Valborgsaften samledes byens folk for at brænde "gadeild", og ved denne lejlighed blev det vedtaget, hvem der skulle være gadekarle og gadepiger. Der blev udnævnt to piger og to karle, og det var i regelen nogle af de vildeste (bedste). Disse skulle stå for, at stille gajelamsgildet an, som blev holdt om pinsen (2. pinsedag). Drengene skulle i skoven for at hente et grønt, som gildesalen skulle pyntes med. Pigerne skulle brygge øllet før søndagen før pinse. De mødte hver med et halvt eller et helt fjerdingkar malt, og så samme dag skulle der trækkes "gajelam". Alle karlenes navne blev skrevet på et stykke papir, som var rullet sammen og puttet i en hat. Først var det skik, at bytte "Gajelam" Valborgaften, men der var altid nogle, som ikke var nemme at give lam gode nok, så fandtes der senere på, at der skulle trækkes lod. Var der så nogle, som ikke var tilfredse, så var det jo ikke drengenes skyld, som stod for at dele lammene ud. Det gjalt især for pigerne at lave noget godt øl".

Høsten.

Den største af alle arbejdsfester var høstgildet. Hvad bønderne avlede på markerne, hvor stort udbyttet blev, og hvordan man fik høsten bragt i hus, har nu, som før, den allerstørste-

ste betydning for hele vort samfunds eksistens. Kornhøsten er grundlaget for vor fødevarerproduktion. Derfor er det forståeligt, at afslutningen af denne del af bondes arbejde, var et af landbyens højdepunkter, som man altid fejrede med et gilde.

Rasmus Secher, Katstrup, fortæller om høsten til Dansk Folke-mindesamling (8) :

"Der var ingen, som ville tage det sidste neg og sætte det sammen med de andre. Den, der gjorde det, skulle blive enkemand eller enke-kone. Så måtte husbond selv sparke det ind i traven. Det sidste læs blev kørt ind med højtidelighed, man sagde, at man kom med musen. Når høsten var kommet i hus, samlede høstfolkene i gården. Kvinderne med deres kratter (river) og mændene med deres leer, som de strøg. Man sagde, at de strøg for kålen, dvs. at de truede med at afhugge kålen i haven, hvis ikke husmoderen trakteredede med solbærrøm og æbleskiver.

Høstgilderne holdtes på gården i første omgang. Senere blev der holdt et fællesgilde i forsamlingshuset for hele landsbyen. Det var et gilde med stor beværtning og suppe, når man holdte private høstgilder. Naboerne var med til spisning og dansen. De gamle spillede kort og drak kaffepunch. Alle skulle være færdige med høsten inden oktober".

Når man var færdig med at høste kornet, blev der holdt "opskør" (opskør). Til dette gilde havde man inviteret de mennesker, der på en eller anden måde havde bidraget til kornets høst. Inden gæsterne kom, var der pyntet i stuerne med korn og georginer. Til opskør blev der altid serveret æbleskiver og chokolade, kaffe, boller og kringle. Æblekage blev lavet af nyplukkede æbler (citronæbler). Efter spisningen havde man normalt en eller anden form for underholdning, hvori alle deltog.

Når kornet var kommet i hus, blev det egentlige høstgilde afholdt. Der var flere med end til opskøret. Alle som havde givet en håndsrækning med ved indkørslen, betalte som ubetalte, var med. Det var ikke kun bønder og husmænd og deres faste medhjælpere, der deltog i høstarbejdet. Selv folk fra byerne, der kunne afse en dag eller to på at hjælpe landbefolkningen med høsten, var der. Skolerne var lukket i høsttiden, og skolelæreren og præsten tog som alle andre i landsbysamfundet del i høstarbejdet.

Det var kun arbejdsfolk, der fik betaling for høstarbejdet. Hvis en husmand hjalp en gårdmand fik han i regelen ingen penge for det. I stedet kom gårdmanden fx. og kørte træ hjem til husmanden til efteråret, eller husmanden fik udført andet arbejde, hvortil der krævedes heste og vogn, som husmanden ikke selv var i besiddelse af.

Håndværkere, lærere og andre, der havde en god indtægt, fik ingen betaling for det arbejde, de udførte for bønderne. De blev i stedet inviteret til høstgilderne, hvor de fik det de kunne spise og drikke.

Høstgildet på gårdene foregik normalt i storstuen, der kun blev benyttet til de store begivenheder. Det hændte ofte, at man efter spisningen fik sig en svingom, hvis der var en harmonika- eller violinspiller blandt gæsterne.

Der var mange skikke knyttet til høstarbejdet, og de var med til at gøre arbejdet gemytligt. Det kunne også behøves for dagene i marken var lange. Dagen startede tidligt om morgenen og fortsattes til kl. 8 eller 9 om aftenen.

Den som læssede kornet skulle give en flaske brændevin, hvis læsset skred af eller det væltede på vejen hjem fra marken. En sådan skik animerede de unge mennesker til at gøre sig umage med arbejdet. Efterhånden fik de stor træning heri, og det var sjældent, at det gik galt. Den som forkede kunne også risikere at komme af med en flaske brændevin, hvis hans fork gik med op i vognen. Denne skik gjalt også hjemme i ladden. En anden skik var at give en "høstmand". Når de fleste i landsbyen var færdige med høsten, lavede de en "høstmand", som blev givet til de personer, der endnu ikke var færdige med deres høst. En "høstmand" blev lavet af halm, og med en god forestillingsevne kunne man godt se, at "høstmanden" lignede et menneske, specielt hvis høstmanden fik klæder på. Når man blev færdig med høsten på den gård, som havde fået høstmanden, gik høstmanden videre til andre, der endnu ikke var blevet færdige. Den husbond, som høstmanden endte ved, skulle ved høstgildet danse den første dans med høstmanden.

Karen Søgård fra Katstrup fortæller endvidere: "Når det sidste læs korn var kørt ind, fik vi alle æbleskiver. Min mor holdt nøje øje med, når de skulle ud for at hente det sidste læs. For æbleskiverne skulle jo være varme og nybagte, når man kom hjem med læsset. Vi prøvede tit på at snyde hende. F.x. sagde vi, når vi kom med det næstsidste læs, at det var det sidste. Men jeg tror aldrig vi formåede at snyde hende" (9).

Folkedans/sanglege.

Ret ofte blev der afholdt sanglege. Disse blev afholdt rundt om i de forskellige private hjem - normalt inde i storstuen. Sanglegene har nok været det, vi i dag ville kalde for folkedans. Disse lege skulle anmeldes, og der skulle gives tilladelse til afholdelsen af disse af den lokale politimester. For dette område, er der på Landsarkivet i Viborg, bevaret en tilladelsesbog fra 1825 - 1849 (10). Fra denne bog kan bringes følgende meddelelser om fester i Katstrup sogn:

Dato	anmelder	værtens navn og bopæl	Hvis, når og hvor dans og for hvem.
1825			
30/3	Gårdejer Jørgen Jensen.	Gårdejer Matthias Thys- kjær i Katstrup.	Anden påskedag og 4. april for unge karle.
	tilladelse givet.		
7/4	Konen Ane Sø- rensdat- ter fra Møballe.	Zakarias Winter i Ørskov.	d. 10/4 om af- tenen for unge i Ørskov og Mø- balle.
	tilladelse givet.		
18/5	Jocum Mattis Thyskjærs datter Ane Sophie i Katstrup.	Jocum Mattis Thyskjær i Kat- strup.	2. pinsedag aften d. 22. og 23. maj for byens karle.
	tilladelsen givet.		
25/6	ungkarl Jens Schyth af Katstrup.	Gårdmand Michel Nielsen.	Søndag aften d. 26. juni for de unge folk.
	tilladelsen givet.		
11/8	Tingskriver- karl Søren Petersen i Katstrup.	Gårdbruger hr. Eriksen i Kat- strup.	Søndag aften for for gårdens folk. Den 11/8.
	tilladelsen givet.		
7/9	Gårdmand Jørgensen i Katstrup.	Anmelderen	Søndag aften d. 11/ 9 for byens unge folk.
	tilladelsen givet.		
10/11	Sognefoged Jens Vinther i Overby.	Husmand Niels Thomsen i Over- by.	Søndag aften den 13/ 11 for de unge folk.
	tilladelsen givet.		
22/12	Gårdmand Laurs Søren- sen i Katstrup	Gårdmand Chres- ten Andersen i Katstrup.	2. juledag for de unge folk.
	tilladelsen givet.		

Af denne liste man se, at der har været afholdt fester for de unge folk i alle dele af sognet. Festerne har ikke altid været afholdt hos gårdmændene. De har også været afholdt hos husmændene. Som det fremgår af listen, har de fleste af værterne ikke altid været gode til at skrive, og de har derfor henvendt sig til folk, der kunne denne kunst. Specielt har mange henvendt sig til sognefogeden i Overby, et par gårdmænd, der nød stor respekt eller til præsten i Katstrup. Af listen fra 1847 ses det således, at præsten ikke mindre end fire gange i løbet af dette år skriver til politimesteren om tilladelsen til at afholde fest for de unge.

Af listen kan det endvidere ses, at flere af de unge folk har lagt pres på deres forældre for at få lov til at afholde fest. Listen siger endvidere, hvornår det var mest almindeligt at holde fest. Søndag aften og helligdage var de mest benyttede.

Senere blev det også almindeligt at afholde fest inde i selve Katstrup by. Det var måske gået af mode at holde fest rundt om på gårdene.

Den daværende købmand i Katstrup Viggo Jensen, fortalte i 1968 i kommunebladet for Katstrup-Tolstrup om sin barndom og ungdomstid i Katstrup. Han fortæller: "Når børn og unge skulle more sig med dans, leg og anden morskab, foregik det i en mindre sal, der var en del af købmandens hus. Her blev der også holdt aftenskole, foredrag, oplæsning m.v. Det var meget primitivt, men til gengæld var det med til at skabe et virkelig godt sammenhold blandt byens borgere. Der var tale om et virkeligt landsbyfællesskab" (11).

Nytår.

Nytårsaften skulle skydes ind. Det skete på den måde, at børn og unge mennesker samledes, tilfældigt eller efter aftale, efter spisetid. Man gik i smågrupper ud på gader og stræder, hvor der hurtigt blev en livlig skyden af f.x. knaldpotter, abalatbøsser, jagtgeværer og de største kanonslag. I ældre tider var det mest almindelige knaldvåben en karbiddåse. Man fandt en gammel kasseret dåse. I låget lavede man et hul, hvori man bandt en snor. Den anden ende satte man fast til selve dåsen, for at have en vis chance for at finde låg og dåse igen efter affyringen. Et hul i bunden af dåsen skulle der også være. Ved dette hul tændtes "maskinen". Man kom en passende klump karbid i dåsen sammen med lidt spyt. Hvis man efter for mange spytklatter var blevet lidt tør i halsen, kunne lidt urin også gøre samme virkning, blot man forstod begrænsningens kunst. Derefter rev man en tændstik, satte den til hullet i låget, og der lød et brag som et mindre jordskælv.

Skyderiet var dog ikke det første der skete, når børn indfandt sig hos naboen. Hvis der stod maskiner eller redskaber ude, var det ikke blot skik, men nærmest en pligt, at gemme disse ting på de mest usandsynlige steder, som f.x. på taget af et hus, i toppen af flagstangen eller andre steder.

Hvis naboerne ikke havde vist sig endnu efter disse løjer, kunne man gribe til hårdere midler. Man kunne f.x. binde et stykke ståltråd til vinduet. Ståltråden blev holdt stramt med den ene hånd, mens man med den anden filede på tråden med en fil. Denne forlystelse kunne frembringe en lyd, som var en værdig konkurrent til enhver hankat i efterårs-månederne. Lyden fik da også hurtigt huset beboere frem i døråbningen.

At gnide et stykke kork på vinduerne kunne også give en nervepirrende lyd. Men det var dog kun de yngste, der brugte en så lødigt underholdning.

Når husets beboere var kommet frem i døråbningen blev man normalt inviteret indenfor til æbleskiver, sodavand, peber-nødder, chokolade, nødder, konfekt eller kaffe. Sommetider kneb det at få lavet kaffe, for selv om det var en uskreven lov, at man ikke gik ind i husene for at lave kunster, så havde enhver, der kunne se sit snit dertil, ret til at putte kaffekanden. Det var endvidere god takt og tone, at man væltede alle sengene i huset inden man begav sig til det næste offer i landsbyen.

Fritidsbeskæftigelse på vinteraftener

I Gunnar Jensens beskrivelse fra Kattrup (12) beskrives de lange vinteraftener : " Om Vinteren, de lange Vinteraftener var rare. Der var Husfred i Hjemmet. Sovekammeret, der til-lige var Opholdsstue, var efter Familiens størrelse lille. Alkovesengene optog en stor del af Pladsen. Hver af os hav-de sin bestemte Plads. Belysningen var efter vor Tid lyssvag. Tællelys, som Mor støbte af Fåretalgen. Petroleum brugtes kun lidt. Små var lamperne. Vi fik en Hængelampe, lille og tarvelig, dengang stor og god. "Hvor den lyser godt rundt i stuen", sagde Mor. Brænderen var en 10". Den Lampe var no-get stort, og den måtte ikke blive tændt hver aften.

Far sad ofte med et Håndarbejde. Han lavede skeer, Legetøj til vi Børn. Han var dygtig til at bruge Kniv. Moder spandt. Bedstefar karte Uld. Pigen forskelligt. Vi fik en avis hveranden dag. Landposten gik ikke til hver Mands Dør. Han gik til hver By, et bestemt Sted. Her blev Aviser og Blade aflagt, og der kunne vi selv afhente det. Da blev der ofte på brevene skrevet: Haster. Fader læste Avisen højt for Mor og Bedstefar, talte om Nyhederne og Politikken. Fader fik Bøger fra Skolen, der var et bibliotek. Det Beenfeltske Le-gat fra Serridslevgård gav Sognet penge til Indkøb af Bøger.

Det var Ingemanns, H.C. Andersens, Etlars, Blichers. Fader ville gerne læse højt, ham og Pigen Laurine skiftedes til at læse, når det var rigtigt spændende. Jeg husker Far læste Landsbybørnene, om Antons Konfirmationsklæder. Vi havde et Ugeblad: Husvennen. Til Jul kom Folkets Almanak. Fader læs-te meget for os. Moder ville gerne høre en god Fortælling, selv læste hun ikke.

Fader kunne synge, holdt af sang. Moder havde ikke Sangens gave. Vi havde to Piger efter hinanden, der kunne synge.

Fader købte Morten Eskesens Sangbog, sunget blev "Jeg er en simpel Bondemand", "Vort modersmål", "Nu tak for alt", fra vi var små. Laurine kunne rigtig mange af tonerne til Sangene".

Børnedyrskue i Kattrup 1912 foran Kattrup skole.

Løbekonkurrence ved børnedyrskuet i Kattrup 1912 i bare tær på uas-falteret vej.

11. ERHVERV

Håndværk kunne give mange husmandsfamilier til livets ophold. Indtægter kunne man også have af et lille jordlod eller ved landbrugsarbejde for andre.

I landsbyen var de mest almindelige håndværkere: grovsmede, tømmere, bødkere, skindere, vævere, skræddere og skomagere. De fleste håndværkere, der havde et stykke jord ved siden af, var relativt velstående. Det gjaldt vel nok især smede, hvis arbejde var uundværlig for bønderne. Mange smedes uundværlighed kan ses af det faktum, at flere af de gamle smedebygninger blev bygget på fællesjord.

Det er som regel svært at afgøre, om et håndværk kun var et bierhverv for en landarbejderhusmand.

Husmændene, hvis antal navnlig i 1700-tallet var stærkt voksende, kunne ikke vente nogen større tryghed under fæstevæsenet, som gårdbrugerne i stor udstrækning opnåede. Heldigst stillede var de håndværkere, der måtte anses som uundværlige i det lille landsbysamfund, navnlig smede. De husbeboere, der stort set havde kunnet leve af deres håndværk, udgjorde en aftagende del af landbefolkningen. At antallet af håndværkere ved folketællingen i 1787 var meget betydelig, må skyldes, at de fleste husmænd med håndværk som bierhverv blev regnet til denne erhvervsgruppe. Anderledes ved tællingen i 1801, da halvdelen af husmandsbefolkningen havde fået jord.

Ved en sammenligning mellem folketællingerne 1787 og 1801 kan det undre, at antallet af håndværkere og industridrivende skulle være dalet fra næsten 67.000 til knap 18.000 personer. Måske hænger udviklingen sammen med, at en del af husmændene nu blev regnet til gruppen af sæsonarbejdere i stedet. De var blevet uundværlige ved landbruget som sæsonarbejdere (1).

Det var lidt om håndværk på landsplan. Vi vil nu ved hjælp af forskellige kilder se på håndværket og dets udøvere i Katstrup. De forskellige typer af håndværkere, der har været repræsenteret i landsbyerne, finder vi også i Katstrup. Desværre kan vi ikke sige så meget om de enkelte personer, idet kildebelæg mangler. Vi er kun i stand til at sige, at der på det og det tidspunkt var en håndværker, der udøvede et specielt erhverv.

Smeden i Katstrup har altid været en person, man så op til og agtede. Landbobefolkningen var meget afhængige af denne mand, idet han var den eneste, der kunne sko heste, lave redskaber eller reparere forskellige ting. Smeden var også uundværlig, når der f.eks. skulle laves beslag til døre m.v. Af udskiftningskortet fra 1780 kan vi se, at der har boet en smed i byen. Hans hus var bygget på gadejord, og ved siden af smedjen var der en mindre sø, som smeden havde gavn af ved arbejdet.

Smeden i Katstrup i 1792 hed Kjeld Poulsen. Han havde smedje på Elbjergvej 37. I 1827 køber smed Jens Kjeldsen (Kjeld Poulsens søn) degneboligen, Elbjergvej 39, og indretter smedje der. Jens Kjeldsen ejer huset til 1873. Om han har arbejdet som smed så længe, er nok tvivlsomt. I 1873 var han 81 år. Ifølge folketællingen fra 1845 er han aktiv som smed. I 1868 bliver der på Smedebakken, Elbjergvej 22, indrettet smedje af J.J. Buch. Smedjen indrettes i det tidligere fattighus, som han havde købt af kommunen. Hvor længe, der var smed her, ved vi ikke med sikkerhed.

I 1906 bygger smedemester Jørgen Rasmussen hus og smedje på Katstrupvej 52. Denne smedje har været byens smedje indtil den 1. marts 1985, hvor smedemester Karl Lauersen, der overtog smedjen efter sin fader, udlejede bygningerne til andre formål. Om der nogensinde kommer en smed igen i Katstrup er sikkert tvivlsomt!

Smedens arbejde i det røde jern, var selvfølgelig den vigtigste beskæftigelse. Men smedjen havde også en anden funktion, i hvert fald i Katstrup. Smedjen var et informationscenter. Her kom gårdmændene fra nær og fjern og talte om alle mulige hændelser m.v. De skete også i Katstrup, at de forskellige gårdmænd fik sig et spil kort hos smeden. Det har vi en efterretning om fra 1890'erne. Vi har også hørt om, at smeden i Katstrup flere gange har fungeret som tandlæge og dyrlæge.

Tømrere har der også altid været i Katstrup. Ifølge folketællingen fra 1801 ved vi, at han hed Peder Andersen. I 1834 hed tømreren Søren Pertou Pedersen, og han havde et husmandssted på Katstrup mark. I 1840 flyttede han ind til selve Katstrup by. Måske det er gået godt for ham som tømrer? I 1840 og 1845 - folketællingen hedder en anden tømrermester i byen Jens Pedersen Woldbye.

I 1908 byggede tømrer Frits Sørensen det hus og værksted på Katstrupvej, som siden har været tømrerens hus i Katstrup. Den nuværende tømrer i Katstrup hedder Aksel Sørensen. I det lille landsbysamfund har tømreren eller tømmermanden, som han blev kaldt tidligere, været en betydningsfuld person.

I de gamle folketællinger træffer vi ikke på nogen skræddere i Katstrup. Af værere har der derimod været et par stykker. I 1845 hed han Tommas Nielsen. Væverne vævede mest af vadmel, blå- og hamplærred. I Katstrup har vi også efterretninger om syersker, der er gået rundt omkring til gårdene. Senere, da symaskinen blev opfundet, slæbte de sådan en med rundt. Når syersken kom, var der ingen grænser for, hvad hun skulle lave. Der blev både lavet nyt tøj, og gammelt tøj blev repareret eller syet om.

I folketællingerne kender vi også til snedkere i Katstrup. I 1787 hedder han Conrad Ernstsen. I 1801 hedder han Hans Nielsen. Han er 43 år og driver et husmandssted ved siden af. Efter udskeftningskortet fra 1780 bor der en snedker på Elbjergvej 55.

Bødkere har der også været. I 1780 hedder han Anders Bødker, og han bor på Elbjergvej 37. I 1845 hedder han Rasmus Nielsen.

Murere har der altid været behov for i samfundet, og derfor ser vi dem altid omtalt. I 1845 var der hele to af dem. Den ene hed Claus Peder Jocumsen (31 år) og den anden hed Niels Pether Mikkelsen. Han var 33 år, og han boede på Elbjergvej 30. Samme Niels Pether Mikkelsen omtales også som tækkemand.

Fra 1834 til 1845 havde byen en maler ved navn Jørgen Sørensen Haugård. Han boede på Elbjergvej 30. Senere har andre malere boet i byen. Men vi har ikke mange oplysninger om dem.

Af håndværkere, der må anses som mere specielle, kan nævnes rebslager Bertil Pedersen Daugård, der i 1845 havde et rebslageri lige ved siden af den nuværende købmand. Bygningerne, hvori rebslageriet lå, er forlængst væk. Men man kan stadig ane, hvor de har været. Grunden har en mærkelig langstrakt form, der kan tyde på, at de har lavet deres reb her. Rebslageriet i Katstrup var tilsyneladende ikke nogen god forretning, og vi ser, at rebslageriet efter et par år holder op. Måske er lønningerne blevet for høje? Vi ser, at en svend og en lærling rejser fra rebslageriet.

I Katstrup har vi også kendskab til to personer, der omtaler sig som urmagere. I 1780 hedder han Jens Urmager, og han bor på Elbjergvej 51. I 1873 hedder urmageren Jacob Sørensen Feldt, og han bor på Elbjergvej 31.

I dette århundrede har der boet mange håndværkere i Katstrup, bl.a. et par karetmagere, men deres antal har været mindre end tidligere. Allerede omkring o. 1900 skete der en udtynning i deres antal. En mand, der har skrevet et par linier om det gl. Katstrup, og som vi ikke kender ved navn, skriver: "der var dengang ikke mange håndværkere tilbage i den gamle by. De ældre håndværkere var en helt anden type end de nulevende. Enhver af dem klarede sig med de små midler, der stod til deres rådighed". Siden 1960'erne er håndværkernes antal i Katstrup blevet formindsket endnu mere, og i dag er der kun et par stykker tilbage, som man kan kalde for direkte håndværkere. Håndværkerne har svært ved at klare konkurrencen fra industrien og måske specielt i landdistrikterne, hvor befolkningsunderlaget bliver mindre.

Katstrupvej 53. Karetmagerværksted i flere generationer. 1895. Foran ses karetmager Niels Jørgensen, hans kone og en svend.

12. FLUGTEN FRA LAND TIL BY.

Detailundersøgelse af til- og afgangslisten for Katstrup sogn i perioden mellem 1870 og 1875.

Den 1. januar 1870 blev der indviet en ny til- og afgangsliste for Katstrup sogn. Det var kirkesangerens opgave at føre denne protokol. Protokollen er ført i perioden fra 1870 til midt i 1875.

Da protokollen er ført for hele sognet, er det umuligt at udlede, hvem der er flyttet til eller fra selve Katstrup by i perioden. Derfor har vi koncentreret os om forholdene i hele sognet.

Til- og afgangslisten er efter vor mening en væsentlig kilde til belysning af forskellige befolkningsstrukturer omkring det afsnit af vor historie, som man har betegnet som "flugten fra land til by", der indledes sideløbende med den tiltagende industrialisering i byerne - eller rettere, i købstæderne og stationsbyerne.

Følgende er en skematisk oversigt over de folk, der fra- og tilflyttede sognet i perioden fra 1870 til 1875. Tabellens tendens er helt tydelig. Der flytter flere personer fra sognet, end der ankommer. Det ser man i alle seks år. På bare 5 1/2 år er der flyttet 56 flere mennesker, end der er ankommet.

Tabel

Afvandring fra sognet i perioden fra 1870 til 1875..

<u>År</u>	<u>1870</u>	<u>1871</u>	<u>1872</u>	<u>1873</u>	<u>1874</u>	<u>1875</u>
Tilgang	51	47	30	37	41	18
Afgang	53	56	59	39	49	24
<u>Samlet afgang</u>	<u>2</u>	<u>9</u>	<u>29</u>	<u>2</u>	<u>8</u>	<u>6</u>

Målt i forhold til sognets indbyggerantal er tallene meget tydelige. I 1850 var sognets samlede indbyggertal på 603, og i 1901 var indbyggertallet på 608.

De 56 indbyggere, der i perioden fra 1870 til 1875 flyttede fra sognet udgør således 10 % af sognets indbyggere, og lige såvel som man kan tale om et jordskred indenfor folketingsvalg, er dette ikke mindre end et jordskred i sognets befolkningstruktur.

Affolkningen er dog ikke helt så markant som det fremgik af tabel 23, for tallene skal sættes i relation til fødselsoverskuddet i sognet. I takt med de forbedrede hygiejniske forhold steg befolkningsoverskuddet støt i hele sidste århundrede, og således også på landet og i Katstrup sogn. I perioden fra 1870 til 1874 kan det iagttages, at der i hvert år har været et gennemsnitlig befolkningsoverskud i sognet på lidt over seks personer.

Tabel

Fødselsoverskud i Katstrup sogn, 1870 - 1875.

Årstal	1870	1871	1872	1873	1874
Fødte mænd/kvinder	25	29	21	20	13
Døde mænd/kvinder	14	19	18	12	11
Befolkningsoverskud	11	10	3	8	2

Trækker man befolkningsoverskuddet fra afvandrerne viser det sig, at der i perioden fra 1870 til 1874 er fraflyttet 16 personer fra sognet. Dette tal virker måske ikke særlig overvældende, idet 16 personer kun udgør 2,3% af sognets samlede indbyggertal (målt i forhold til indbyggertallet i 1850). Men det siger alligevel noget om forholdene på landet i 1870'erne. Det var svært at få arbejde. Denne udvikling ses i det meste af landet. Den overflødige landbefolkning søgte til andre steder, hvor der var arbejde at få. Overskuddet af arbejdskraft hænger nøje sammen med landbrugets tekniske fremskridt og deraf rationalisering. Bønderne behøvede ikke længere så mange tjenestefolk rundt om på gårdene. En tendens, der forstærkes i dette århundrede.

Som forklaring på, at befolkningsoverskuddet rejser væk fra landsognene, kan man vel heller ikke se bort fra, at byerne og industrialiseringen var omgæret af en speciel aura, der havde en stor tiltrækning. Byen og industrien var igennem længere tid blev "ophøjet" i pressen. På den anden side var det vel de færreste tilflyttere til byerne, der fik dårligere forhold end de ville have haft på landet. Byen var ikke i stand til at suge den befolkningstilgang op, som der var tale om i 1870'erne og fremefter.

Går man derefter nærmere i detaljer med af- og tilgangslisten for sognet, kan man udlede, hvem det er, der til- og fraflytter sognet. Det er her meget tydeligt, at den største mobilitet findes indenfor tjenestefolkene, specielt tjenestepigerne. Det er sjældent at tjenestepigerne udgør mindre end 50% af de personer, der enten til- eller fraflytter sognet. Den næststørste gruppe er tjenestekarlene, og endelig kommer der mindre grupper fx. husmænd, håndværkere, mejersker (fra Borupgård), indsidere, arbejdere o.a.

Listen giver os endvidere indblik i, hvorfra de personer, som flytter til Katstrup, er kommet fra. Det viser sig, at det først og fremmest er folk fra landet, der flytter til Katstrup. Altså folk, der tidligere har haft arbejde på andre gårde. Det er kun et fåtal af tilflytterne til sognet, der kommer fra de større byer, og dem der endelig kommer herfra er alle tjenestefolk, der har haft arbejde hos borgerskabet.

Udover tjenestefolkene kommer der i perioden en par nye håndværkere til Katstrup sogn. Disse håndværkere kommer som regel også fra andre landsogne. Tilgangen af nye håndværkere til Katstrup går i princippet op med de håndværkere, der fraflytter sognet.

Ser man derefter på de personer, der flytter fra sognet, viser det sig, at den største del af disse personer flytter til området omkring Horsens. Men der er også folk, der rejser direkte til de større købstæder. I 1870 rejste der 5 personer ind til byerne, nemlig til Horsens, Århus, Fredericia, København og Næstved. I 1871 flyttede der hele 5 piger til Horsens og 1 til Århus. En mejerske flyttede til Brattingsborg, en smedesvend til Rosenholm, en skrædder til Søvind og en arbejderfamilie flyttede til Akjør. I 1872 flytter 5 personer til Horsens, 3 personer til København, og endelig er der to personer, der flytter til Sverige. Disse to var arbejdere. I 1873 flytter ca. 25% af alle fraflyttere til købstæderne, nemlig til København (3), Stege, Varde (2), Horsens, Silkeborg, Fredericia og Århus. I 1874 er afgang til byerne ikke så markant, kun fire personer ud af 49 vælger denne løsning. I 1875 topper afgang til byerne imidlertid. Ikke mindre end 13 personer ud af 24 flytter til købstæderne, og det er Horsens, der er den store magnet. Ikke mindre end 9 personer flytter hertil. Det er to tjenestefolk, 2 arbejderfamilier (5 personer) og en ostehandlerfamilie.

Af- og tilgangslisten viser os endvidere, at der i perioden fra 1870 til 1875 ikke, bortset fra et tilfælde, sker nogen tilflytninger til sognet af arbejderfamilier. Af denne befolkningskategori er der kun tale om en afvandring. Men det er vel heller ikke så mærkeligt, idet det var i købstæderne og i de store stationsbyer den første industri blev anlagt. Der var meget lidt at lave for en arbejder i Katstrup.

En ting, der ikke fremgår af af- og tilgangslisten er, hvor mange mennesker der er til- og fraflyttet Katstrup sogn fra og til nabosognene. Det er ikke anført i protokollen, men det må bero på, at de tre sogne tilsammen udgjorde et pastorat. Hvor mange mennesker, der er flyttet frem og tilbage indenfor de tre sogne, ved vi ikke. Men der er givetvis tale om et meget højt tal. Måske endda lige så mange mennesker, som der er flyttet udenfor pastoratet. Det var på den tid meget almindeligt, at man efter et tjenesteforhold på en af gårdene i sognet fik plads på en gård i nabosognet. Udeladelserne af disse oplysninger om til- og fraflytninger til nabosognene er særdeles beklagelige, idet vi afskæres fra at se,

hvor mange mennesker, der er flyttet til Hovedgård, der var ved at udvikle sig til en stor stationsby. Hvis vi havde haft disse tal, er det næsten sikkert, at vi havde set, at Hovedgård havde opsuget mange mennesker fra det omkringliggende landsbysamfund. Vi ved, at der netop på denne tid var mange landmænd fra Katstrup, der købte sig en byggegrund i Hovedgård, hvorpå de byggede sig et hus, som de kunne rejse til, når de ville gå på aftægt.

Skal man sammenfatte de tendenser, der viste sig, må det være, at der i perioden fra 1870 til 1875 rejste 56 flere erhvervsaktive mennesker fra Katstrup sogn end der ankom. Afgangen af disse mennesker i den erhvervsdygtige alder blev dog til en vis grad udjævnet af et befolkningsoverskud indenfor sognet. Men befolkningsoverskuddet kunne dog på ingen måde være med til fuldstændig at erstatte afgang. Når der sker så stor en fraflytning hænger det efter vor mening sammen med, at gårdmændene i sognet ikke længere havde brug for så mange hjælpere. Samfundet var i bevægelse, og landbruget nød godt af de tekniske fremskridt og deraf følgende rationalisering. Det befolkningsoverskud, der opstod på landet, blev således af tvingende nødvendighed presset ind i købstæderne og stationsbyerne, hvor der var arbejde at få for de fleste. Hovedgård nød også godt af denne udvikling. Her havde man fået banen, og en ny by var ved at opstå med et udstrakt serviceniveau, til glæde for landboerne i nærheden.

Den befolkningsnedgang, der således sætter i gang i Katstrup omkring 1870 stopper først omkring 1900, og det er først i 1901, at sognet igen har et stabilt indbyggertal på ca. 600.

13. LANDBOKVINDE I KATTRUP I DET 20. ÅRHUNDREDE.

Afsnittet er skrevet på baggrund af et interview med Ellen Lucia Hansen, "Østervang", Kattrupvej 63, Kattrup. Enke, tidligere gift med gårdmand Morten Hansen.

Ellen Lucia Hansen er født den 26.4.1913 i Egebjerg, Hansted sogn. Datter af en gårdmand.

I 1930 traf jeg min mand. Da var jeg 17 år. Vi var fra samme by, men havde ikke truffet hinanden før, fordi min senere mand var 7 år ældre end jeg. Han havde ikke været hjemme, bl.a. havde han været på Kerteminde Højskole, og han havde tjent et par år hos bønder på Fyn.

Jeg begyndte at samle udstyr, da jeg var konfirmeret, brode-re duge, sofapuder, pudevår, dynebetræk og meget andet. 12 af hver slags havde jeg: lagener, dynebetræk og pudevår, viskestykker og håndklæder, 2 store hvide duge og flere små.

Vi blev gift den 6. juli 1933 i Serridslev kirke. Det var et lille bryllup, hvor kun søskende var til stede. Straks efter brylluppet kørte vi til Kattrup om aftenen, og begyndte på arbejdet næste dag, på den ejendom min mand havde købt i 1933. Den er den ejendom, hvor jeg endnu bor. Ejendommen er på 16 tønder land landbrugsjord og 1 tønde land skov.

Ejendommen havde min mand overtaget den 19. juni 1933, og det var først derefter vi blev gift. Jeg havde plads på en gård, og jeg fik først lov til at rejse den 1. juli.

Før og efter brylluppet havde vi travlt med at købe møbler og køkkenudstyr. Vi fik et nyt soveværelse. Dyner havde mor lavet til os. Hun havde gemt fjer fra alt det fjerkræ, hun slagtede. Vi fik et nyt skrivebord, et brugt bord og 6 stole, nogle kurvestole og et gammelt bord af min bedstemor, det var alt, hvad vi begyndte med.

Vi gav 28.000 kr. for ejendommen med 5.000 kr. i udbetaling. Vi havde tilsammen 500 kr. at købe møbler og køkkenudstyr for. Så havde vi 300 kr. tilbage til at købe korn til grise og kraftfoder til køerne for, indtil den nye høst kom. Vi kunne ingen kredit få i foderstof, da det var krisetider. En god ko kostede 80 kr., et fedesvin 30 kr. og en lille gris 6 - 7 kr.

Gårdens huse var af bindingsværk og kampesten. Stuehuset var hvidkalket, det var bygget i 1853, flyttet uden for byen efter en brand dengang. Vi havde en konfirmeret dreng til hjælp de første år. Marken og haven var fuld af senegræs, og husene trængte til at blive gjort i stand, både ind- og udvendig, kalket, malet og tapetseret, hvilket vi selv måtte gøre, da der ikke var råd til håndværkere. Det var meget tørt i de første par år, så vi havde ikke vand hjemme ved gården, men vi havde en brønd oppe i marken.

Der vandede vi køerne, og der kørte vi op for at skylle tøj, når der var storvask.

I 1939 fik byen fælles vandværk, hvor vi kom med, og dermed var vi ude af det problem. I 1935 blev vores første søn født, og den anden blev født i 1942, det var under krigen, det var meget svært at få tøj til børnene i den tid. Jeg lavede bleer af slidte lagner, syede babytøj af gamle uldne trøjer og af et optrævlet sengetæppe.

Vi havde iøvrigt meget gavn af vores husholdningslærerinde i den tid - hun lærte os henkogning af frugt og kød, bagning med og uden fedtstof med bygmel, koge sæbe af døde dyr, lave kartoffelmel, lave æblemost, omsyning af gammelt tøj og meget andet, vi alle havde brug for, da alt var rationeret.

I 1942 byggede vi en ny side og gavl i kostalden, og vi fik malkemaskine. Det var en stor lettelse, mine arme kunne ikke så godt holde til malkningen. Vi havde nu ingen tjenestedreng mere, men vi fik i stedet for en pige til at hjælpe til i mark og stald. Før vi fik halmpresser, skulle al halmen bæres over gården og forkes op på loftet ad den vej, da huse-
ne ikke var bygget sammen.

Omkring 1950 byggede vi op i hjørnet, så husene gik sammen, og så fik vi presser til at sætte halmen op på loftet. Det gav også noget mere plads, som vi havde brug for, da vi nu avlede mere, end der kunne være i husene. Vi høstede med selvbinder til sidst i tresserne. Sidst i halvtredserne fik vi traktor. Vi har lagt tag på stuehuset i 1940, nye vinduer og døre i 1959. Stråtaget på udhusene er skiftet ud med asbest. Alle gulvene var malede eller ferniserede, der er kommet tæpper på over det hele. Jeg fik støvsuger i fyrrerne. Væggene er blevet beklædt med Cellotex, plader på lofter og dørene, alt sammen eftersom der kunne blive råd til det. Vi havde en stor trærulle med kampesten i, der skulle 2 mand til at trække den. Strygejern med aftagelig håndtag til at sætte på komfuret på en jernplade, så der skulle fyres ekstra, for at jernene kunne blive varme, har jeg også brugt.

Da jeg fik el, nok engang i fyrrerne, brugte jeg kun det og holdt også op med rullen. Dette med at skifte tøj og sengetøj gør vi nok oftere nu end før i tiden, dengang 1 gang om måneden, og undertøj skiftede vi 1 gang om ugen. Jeg fik gas midt i halvtredserne, et gasbord ved siden af brøndekomfuret. Det blev først fjernet i 1963, da vi fik centralvarme og gaskomfur. Køkkenet var indrettet som i mit barndomshjem. Det blev først forandret i 1939, da vi fik vand indlagt med vask og afløb. Jeg har det, vi kalder en mælkestue, som bruges til spisekammer og opbevaring af saft, syltetøj, henkogt frugt og kød og saltkarret. Først i halvtredserne kom andelsfryseri, det var en stor lettelse at kunne fryse både frugt og kød. I 1967 fik jeg køleskab, da fik jeg også el-hakker og håndmixer. I 1964 fik jeg nye skabe i køkkenet og linoleum på gulvet. Det daglige service stod i et skab i køkkenet. Det nye spise- og kaffestel og glas stod i skænken i den nye spisestue, som vi fik først i fyrrerne. Vi spiste altid i køkkenet ved et lille bord, altid 2 tallerkener. Morgen-

mad kl. 7.30, middag kl. 12.00, kaffe kl. 15.00, aftensmad kl. 19.00 og aftenkaffe kl. 21.00.

Vi fik toilet inde i 1960 og bad i 1963. Jeg fik fryser i 1973. Før vi fik badeværelse, vaskede vi os ved køkkenvasken, og ude i bryggerstog tog vi bad i en zinkbalje med varmt vand fra gruokedlen. Børnene blev badet og fik vasket hår en gang om ugen. Jeg vaskede storvask en gang om måneden og vaskede selvfølgelig klatvask og kogte tøj hver dag, mens børnene var små. Jeg kogte tøjet i en stor gryde på komfuret. Jeg fik andel i vaskemaskine i fyrreerne, det var en stor FERM, vi var 4 familier, der var fælles om den. Da den gik i stykker, var der en, vi kunne leje. Den benyttede vi så til 1960, da jeg fik en lille FERM med vrider, som jeg har endnu, og jeg bruger stadig gruokedlen til at koge tøjet i og til at varme vand i.

Jeg syede til drengene, mens de var små - benklæder og skjorter, også skjorter og arbejdstøj til min mand, og af og til en kjole til mig selv. Jeg strikkede også trøjer og strømper til os. Der var mest tid til den slags om vinteren eller på regnvejrsdage om sommeren. Jeg vil gerne strikke og hækle endnu, jeg syr ikke så meget mere.

Vi fik TV i 1961, det ændrede aftenerne på den måde, at al omgang med naboer og venner næsten holdt op. Haven er ganske almindelig med et stauedebed, lidt roser og stedsegrønt, bær af alle slags og almindelige grøntsager, men kun til eget brug. Høns og kyllinger har vi haft hele tiden. Jeg har slagtet kyllinger og høns, som blev solgt ved stalddøren, og vi har solgt æg til et ægpakkeri, også lidt ved stalddøren. Hønsene gik altid i hønsegård, da de ikke måtte komme ud på marken. De penge, vi fik ind ved fjerkræ og æg, måtte jeg bruge til tøj, når jeg havde sørget for at foderet var betalt.

Vi har ikke haft udearbejde, kun de første år kørte min mand nogle gange sten og grus til vejarbejde ved kommunen, men det var kun i korte perioder om sommeren.

Børnene var med i stald og mark, indtil de kunne passe sig selv. De kunne begynde at hjælpe til i 5-6 års alderen med det, de kunne magte. På den måde fik de lært at arbejde lidt efter lidt. Drengene hjalp deres far, så kunne jeg blive fri. Derfor syntes jeg ikke, de skulle hjælpe mig, når de kom ind, hvilket nok var min fejl. Den ældste søn kom ud at tjene ved landbrug, derefter på landbrugsskole, til militæret, til landbruget igen, men søgte så ind til postvæsenet og blev landpost i 1958, det var jo ikke nemt at samle penge til en gård, og der er jo også mere frihed og ferie, det er der ikke meget af ved mindre landbrug. Han er nu landpost i Grumstrup og bor i eget hus i Hovedgård.

Den yngste søn kom på efterskole, da han havde lyst til at læse. Derefter kom han et år ud at tjene ved landbrug, så på højskole og begyndte at læse til lærer på Gedved Seminarium i 1960 - det sidste hold, der kom "ind fra ploven",

som de sagde dengang. Han blev færdig i 1965, derefter 2 år ved militæret, da de tog ham til sergent. I 1967 fik han plads ved Kolind Centralskole, hvor han er endnu.

Jeg har haft et godt ægteskab. Vi kunne tale om alt, hvad der skulle gøres både ude og inde. Jeg har altid været inde i økonomien. Pengene lå altid hjemme, så jeg kunne lige så godt betale regninger og udgifter som min mand.

Nedtrapning af arbejdet kom af sig selv, da min mand blev syg og var alvorligt syg i 3 år, inden han døde i 1972.

Jeg har været medlem af husholdningsforeningen i mere end 25 år, har været i bestyrelsen i 6 år, formand i 2 år, og jeg har været i menighedsrådet i 8 år. Min mand har været i bestyrelsen i mejeri, brugs, borgerforening og husmandsforening.

Ellen Lucia Hansen.

14. HVERDAGEN I KATTRUP UNDER DEN 2. VERDENSKRIG.

Det første Katstrupborgerne mærkede til krigen var den 9. april 1940 kl. 5 om morgenen. Da kom de tyske flyvemaskiner med påmalede hagekors på halefinnen i hundredevis lavt hen over husene, så tæt, at man kunne se piloterne i maskinerne.

I løbet af dagen var der ekstra radioavis, hvor det blev påbudt, at man skulle forholde sig rolig og passe det daglige arbejde, som man plejede. Endvidere blev det påbudt, at man skulle sørge for at mørklægge alle vinduer i stuehuse, udhuse og andre bygninger inden mørkets frembrud. De fleste steder satte man sort papir bag på rullegardinerne, og hvor der ikke fandtes rullegardiner, malede man ofte vinduet med sort eller blå maling. I stalden var det meget almindeligt, at man lavede rullegardiner af sække.

Besættelsen var ikke ret gammel før vareknapheden meldte sig, og man blev nødt til at rationere varerne - selv de mest almindelige dagligvarer, så der kunne blive lidt til alle indbyggerne i landet.

Efter rationeringen var indført, fik man udleveret rationeringsmærker en gang om måneden. Rationeringsmærkerne fik man udleveret af nogle fra sognerådet, som sad i Katstrup forsamlingshus. Folkene fra sognerådet sad med folkeregistret og kontrollerede, at byens indbyggere ikke fik flere rationeringsmærker end de kunne tilkomme. Der var rationeringsmærker på mel, kaffe, the, sukker, smør, sæbe og petroleum. Udenlandske varer som f.x. ris, svesker, rosiner, appelsiner, bananer og vindruer kunne man slet ikke få, og kaffen, som man kunne få i begyndelsen af krigen slap hurtigt op.

Hos flere Katstrupborgere brændte man selv erstatningskaffe. Man brugte bygkorn, som man kom i en tør gryde. Man rørte derefter rundt i gryden indtil kornene var helt mørke. Disse korn blev derefter malet til kaffe. Denne kaffe smagte heller ikke særlig godt - men alt kunne bruges under krigen. Flere af borgerne begyndte dog at gå over til det erstatningskaffe man kunne købe hos Brugsforeningen og hos købmanden, fremfor selv at lave det.

I Katstrup var der nogle, der prøvede at fremstille sirup af sukkerroer. Det foregik på følgende måde : Først skulle roerne vaskes, findeles og derefter kommes i en gryde. Dernæst skulle roerne koge i 3 til 4 timer med vand. Når det var gjort siede man saften fra. Saften skulle derefter koge, indtil den begyndte at blive jævn som sirup.

Borgerne manglede endvidere både fedtstof og sødestof. Men det var nu ikke så slemt for dem, der selv havde landbrug. De måtte slagte en gris om året til eget brug.

Som sagt var det svært at skaffe fedtstof under krigen. En landmand fra Katstrup, der havde fået ondt i ryggen, skulle til massør i Horsens. Men da massøren ikke selv havde mere

fedtstof, skulle landmanden selv have et kilo svinefedt med, som man kunne bruge under massagen.

Skete det, at der var en gris der døde, kogte man sæbe af den. Man skar grisen i mindre stykker, og kom det i gruekedlen. Derefter hældte man vand hen over, og heri kom man sæbesten, som man kunne købe hos materialisten. Derefter skulle det hele koge i flere timer indtil ben og køb var godt opløst. Når det hele blev koldt, blev det til en håndfast masse, som kunne skæres i stykker med en kniv. Sæben, som man fik ud af det, brugtes derefter til tøjvask og rengøring. Når man lavede sæbe, var det om at have alle døre godt lukkede, for det stank forfærdeligt.

Udenlandsk brændsel var det umuligt at få. Til gengæld blev der fældet træ i skovene som aldrig før. Pinde, smågrene og rådne træstrubbe blev indsamlet og brugt som brændsel. Der var ikke meget træ, der indgik i den naturlige balance under krigen. Flere skovejere i Katstrup, købte pindehuggere i fællesskab. Det var en meget stor lettelse. Før den tid havde man hugget pinde og grene med håndkraft, og det var hårdt.

Foruden brændslet fra skoven blev der brugt tørv og brunkul i store mængder, både til privatbrug og til Møballe mejeri. Brunkul hentede man i Søby. Der var nogle fra Katstrup, som arbejdede i brunkulslejerne. De cyklede derud hver mandag morgen. De boede så i nogle baracker ved lejrene hele ugen indtil lørdag aften, hvor de så cyklede tilbage til Katstrup for at holde søndag i familiens skød.

Det var langtfra rart at køre på cykel under krigen, for man kunne hverken få dæk eller slange, hvis man punkterede.

Under krigen fik man for det meste tørv fra Hylke sogn, hvor vognmand Laurits Nielsen fra Katstrup havde forpagtet en mose på Hylke Fattiggård. I tørvemosen arbejdede der et par stykker fra Katstrup, bl.a. Anders Pedersen, den senere kirkebetjent i Katstrup, og Frode Jacobsen.

Laurits Nielsen havde kun tørvemosen i forpagtning i 1940-41 for derefter var der ikke mere tørv. Ved mosen arbejdede der 3 hold arbejdere. Tørven man gravede op fra mosen, blev smidt i 2 æltevogne, som blev trukket af heste. Æltevognene kunne selv ælte det tørv man havde gravet op. Fra æltevognene blev tørven hældt ned i store tørverammer. Når de var formet flyttede man tørverammen, og tørvene skulle da ligge og tørre i solen. Derefter skulle de vendes og stilles på højkant. Når de var blevet helt tørre blev de stakket, og derefter solgt som brændsel. Arbejderne arbejdede på akkord. De fik ca. 4 kr. for 1.000 tørv. I tørvemose kunne man producere over 20.000 tørv om dagen.

Mens man gravede fandt man en gammel moseegestamme i mosen, som var helt snorlige og dejlig sort i løden. Straks blev man fyr og flamme, og man fik kontakt til en møbelsnedker i Horsens, der skulle lave træet til møbler. Men stammen kom desværre aldrig op af mosen. Det hele var ellers planlagt.

Høstbindegarn kunne man heller ikke få, hvis man ikke havde indsamlet det høstbindegarn, som man havde brugt ved den forrige høst. Man kunne kun få så meget høstbindegarn, som man havde afleveret ved købmanden eller brugsforeningen i Katstrup året før.

I de sidste par år af krigen blev det imidlertid helt umuligt at få almindeligt høstbindegarn. I stedet gik man over til at bruge papirhøstbindegarn. Dette sprang meget let, især hvis det blev vådt. Efter krigen var papirstrik mere populært end det gamle høstbindegarn, for nu blev papiret vandskyende, fordi det blev smurt ind i olie.

Det var ligeledes meget vanskeligt at købe tøj. Man lavede noget her i landet, der kaldtes for "maksimaltøj". Det var noget kedeligt noget, da det var meget ensformigt. Fodtøj var også meget ens, kedeligt og klodset.

Hvis man fik børn, kunne man få en standardpakke til de nyfødte, indeholdende babytøj, bleer o.a. Dette tøj var dog ikke meget værd.

Til gengæld brugte man de gamle lagner, som man lavede om til bleer. Sengetæpper blev trævlet op og strikket til blebukser. Kludeposen blev nu meget værdifuld, og åbnet mange gange, for man kunne bruge alt, hvad der var i den.

Da det var svært at få tøj under krigen, var der mange i Katstrup, der anskaffede sig får. Fra fårene kunne man bruge ulden. Ulden overgav man til folk, der kunne karte og spinde. Når man så fik det tilbage, strikkede man trøjer, strømper og vanter heraf. Nogle gange farvede man ulden. Under krigen var det muligt at købe farvepulver. Farvet tøj var mere praktisk end det hvidlige uld.

Spiritus, tobak, chokolade og bolsjer var også rationeret på den måde, at købmanden og uddeleren i Katstrup fik en portion hver måned, som de kunne fordele mellem kunderne. Alle ville have det de kunne tilkomme, og penge var der nok af i det lille samfund, for man kunne jo ikke købe noget.

I de fleste gårde dyrkede man selv tobaksplanter. Man købte planterne som små, og derefter blev de plantet ud. Hen på efteråret var planterne blevet 1-1.5 m. høje og så var det ved tiden, at man høstede plantens blade, som man hængte til tørre. Tobaksbladene skulle være meget tørre - helt knastørre - før man kunne bruge det til pibetobak.

Selve krigen kunne man ikke undgå at tænke på under hele besættelsen, fordi den medførte afsavn i den daglige livsførelse. En speciel indskrænkning i den personlige frihed var udgangsforbudet. Man måtte ikke færdes ude efter kl. 22, med mindre man havde tilladelse til det. Endvidere skulle man altid gå med et legitimationskort på sig, hvori der fandtes et fotografi af den, der bar det og andre personlige oplysninger.

Direkte kontakt med krigen havde Katstrupborgerne ikke. Der var et par af sognets beboere, der var med i den lokale modstands- og nedtagelsesgruppe i Gedved, men ellers gik alt sin vante gang i det lille bysamfund.

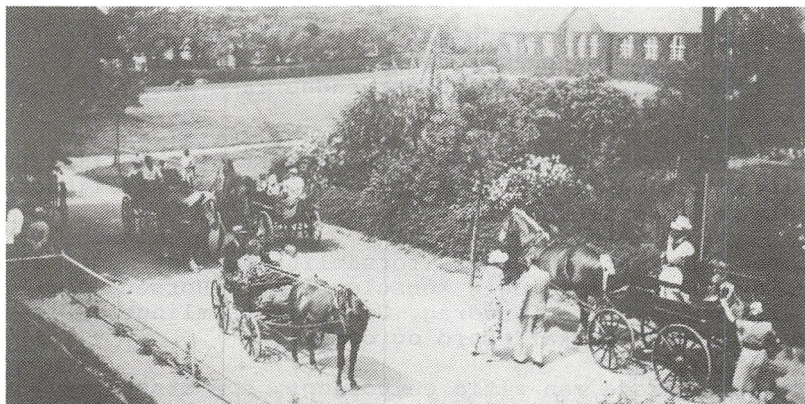
Først meget sent under besættelsen, ca. 1 måned før krigen sluttede, kom der en deling tyske soldater vandrende nordfra med en flok russiske fanger. Tyskerne lagde beslag på forsamlingshuset og gymnastiksalen på skolen. De russiske fanger blev indkvarteret i laden ved Kierstein Jørgensen, Katstrupvej 54. De russiske fanger var meget sultne, og de gik rundt i hele byen for at finde noget spiseligt. På køkkenmøddingerne samlede de kartoffelskraller og andet affald, som de spiste. I laden ved Kierstein Jørgensen spiste de alt det konsistensfedt og smørelse, som fandtes i hele laden, om det så sad på de forskellige landbrugsredskaber. Da de rejste, sagde folk i Katstrup, at "laden var som slikket". Kierstein Jørgensen gav dem daglig en spand skummetmælk, som de deltes om.

Russerne lavede ikke noget praktisk arbejde. Et par af dem stod vagt ved forsamlingshuset og skolen.

Tyskerne holdt egentlig ikke større kontrol med de russiske fanger, for de vidste, at russerne ikke ville stikke af. Hvor kunne de løbe hen ?

Tiden udnyttede de derfor mest til husflidsarbejde. Flere af dem var fantastisk dygtige til at flette pynteting som f.x. uroer af halm.

Efter en uges tid i Katstrup fortsatte soldaterne og fangerne deres vandring mod syd. Ikke længe efter sluttede krigen, den 5 maj. På selve befrielsesdagen skete der ikke så meget i Katstrup. Man gik højst rundt og drak et glas med sine naboer.

Katstrup skoles udflugt 1941. Ved vognen Gydesen og Aagaard.

15. FORENINGSLIVET I KATTRUP.

15.1. Katstrup sogns Husmandsforening.

Katstrup sogns Husmandsforening blev stiftet i 1927. I følge foreningens vedtægter er foreningen økonomisk og social uafhængig i overensstemmelse med grundtanken: lige ret, lige frihed og lige livsvilkår for alle. Foreningen ville nå sine mål gennem foredrag, diskussionsmøder, konkurrencer, korte rejser o.l. Foreningen ville endvidere fremme husmandsstandens interesser, oplysning og indtjening.

På den første generalforsamling i 1927 blev følgende valgt til bestyrelsen:

Peter Frederiksen
Johannes Christensen
Hans Hansen
Jens Rasmussen
Jens Christensen

Formanden blev valgt for et år ad gangen. De øvrige bestyrelsesmedlemmer var på valg hvert andet år. Den årlige generalforsamling blev afholdt i januar måned i Katstrup forsamlingshus.

Kort tid efter starten blev foreningen indmeldt i De samvirkende Jyske Husmandsforeninger, samt i Amtssammenslutningen af Husmandsforeninger i Skanderborg amt.

Hvis foreningen skulle blive opløst, blev det endvidere indføjet i vedtægterne, at foreningens evt. midler skulle skænkes til kommunens hjælpekasse. Muligt underskud skulle som en selvfølge dækkes af foreningens medlemmer. Medlemsbidraget blev fastsat til 50 øre pr. år, og kontingentet blev inddraget ad to gange.

Foreningens primære arbejde var rent fagligt. Men ikke ret længe efter starten, blev foreningen også en selskabelig forening. Især i 1930'erne, hvor der endnu ikke var nogen borgerforening i byen.

Husmandsforeningen stod således for dilettantforestillingerne i Katstrup i mange år. Forarbejderne til forestillingerne begyndte altid i februar eller marts måned.

Ved foreningens årlige generalforsamling var det meget almindeligt, at der kom nogle konsulenter fra Horsens for at vise film eller holde foredrag. Generalforsamlingerne afsluttedes altid med kaffebord og dans.

Om sommeren lavede man altid en udflugt, som strakte sig over en dag. Hvis der skulle arrangeres udflugter over længere varighed, var det som regel amtskredsen, der stod

for arrangementerne. Når amtskredsen arrangerede ture, var det meget almindeligt, at der kom fire eller fem medlemmer med fra Katstrup. De deltagende fra Katstrup fik altid dækkes deres udgifter af amtskredsen. Normalt tog amtskredsen rundt til andre husmandsforeninger i andre dele af landet, og deltagerne blev altid indkvarteret hos de andre foreningers medlemmer. Somme tider besøgte man også større gårde på egnen. Efter de forskellige ture var der altid socialt samvær i forsamlingshuset i den by man besøgte. Efter sådanne besøg kunne deltagerne fra Katstrup rejse hjem og fortælle om de indtryk de havde fået.

Sådanne besøg hos andre husmandsforeninger endte næsten altid med, at Katstruphusmændene året efter selv var værter for andre husmandsforeninger.

Foreningen afholdte også kurser på Hovedgård Kro i løbet af vinteren. Kurserne strakte sig over 5 til 6 formiddage, og det var som regel konsulenter fra Horsens, der underviste i kvæg- eller planteavl.

Om sommeren havde foreningen den obligate markvandring. Fra foreningens midte udtog man nogle dommere, som skulle bedømme de husmandsbrug man ville besøge. Når dommerne var udtaget, kunne de forskellige medlemmer melde sig til konkurrencen ved formanden. Senere ville de forskellige deltagere i konkurrencen få besøg af de udpegede dommere og en eller flere konsulenter fra Horsens. På en speciel dag tog dommerne rundt til de husmænd, der havde tilmeldt sig konkurrencen, og man så efter afgrøderne på marken, om der var orden i staldene og om gårdens udseende i det hele taget var acceptabel. Skrotbunker og uorden var bandlyst, hvis man forventede at få en præmie.

Hen på efteråret voterede dommerne, og præmierne blev uddelt ved en fest i forsamlingshuset, hvor man havde fælles kaffebord og dans.

I 1952 kunne foreningen holde 25-års jubilæum. Ved festlighederne begyndte man med fælles kaffebord og forskellig underholdning. Derefter sluttede man af med en svingom. Til festen havde lokalforeningen inviteret konsulenten fra Horsens og kredsformand Niels Bach fra Østbirk. Johannes Christensen, ringer og graver i Katstrup, blev ved denne lejlighed udnævnt til foreningens første æresmedlem.

Som noget helt specielt arrangerede foreningen en teatertur til Horsens sammen med kredsforeningen.

I foreningens kassebøger kan vi følge foreningens arrangementer og økonomi. Et meget typisk regnskab i foreningen kunne se sådan ud:

Regnskabsåret 1934.

Indtægter:

Kassebeholdning	95,93
Indtægt ved diletant	66,00
Indkommet ved restancer	9,50
Indtægt ved havevandring	11,00
Indtægt ved høstbal	63,00
Indtægt ved damebal	33,32
Planteavlstilskud	161,97
Indtægt ved præmieuddeling	61,50
Indtægt ved Tb-møde	9,00
Kontingent 1. halvår	79,00
Kontingent 2. halvår	64,50
Tilskud til præmie	1,50
Indskud	1,50
Husmandshjemmet	2,50
Skemaer	18,00
<u>Kassebeholdning</u>	<u>678,02</u>

Udgifter:

Musik til diletant	41,00
Valg i Skanderborg	7,00
En regnskabsbog	2,50
Uddeler Jensen	33,00
Lærer Gydesen	43,00
Konsulent Gram	28,00
Konsulent Sørensen	21,50
Hovedgård Avis	15,00
Musik til høstbal	43,00
Udgift til damebal	52,86
Kontingent	27,50
Kontingent til kredsen	5,50
Konsulent Maglekilde	17,00
Skemaer	1,60
Konsulent Sørensen	15,00
Præmier	131,60
Udgift ved udflugten	4,60
Leje af forsamlingshuset	68,00
Musik til præmieuddeling	32,00
Uddeler Jensen	34,67
<u>Udgifter i alt</u>	<u>624,33 kr.</u>

Årets samlede overskud var derefter på 53,69 kr. Som man kan se af regnskabet var udgifterne til foreningens præmieuddeling langt de største. Over 100 kr. brugte man på præmier foruden leje af forsamlingshuset og musik. Indtægterne fra præmiefesten var i modsætning til udgifter-

ne beskedne, og hvert år synes foreningen at have sat mange penge til netop ved denne uddeling. Man kan også udlede at dilettantforestillingerne ikke var en stor økonomisk succes.

Regnskabet i 1934 er gennemset af revisorerne, Laurits Jensen og Jørgen Drikkjær, og de har intet at bemærke. Kassebeholdningen var til stede.

I 1970, ved kommunesammenlægningen, blev det drøftet om Kattrup- og Brørup husmandsforening skulle slå sig sammen med Voer herreds Husmandsforening. Bestyrelsen bifaldt ideen, og i 1970 nedlægges foreningen endeligt. Hvis foreningen ikke på dette tidspunkt var gået under Voer Herreds Husmandsforening, er det meget tvivlsomt, om foreningen havde kunnet eksistere i ret mange år mere. Foreningen havde ikke så mange medlemmer mere, og i 1970, da den sidste generalforsamling blev afholdt hos Svend Drikkjær, var der ikke mange der var mødt frem.

Når den lokale husmandsforening i 1970 går sammen med andre lokal foreninger i Voer herred og danner Voer herreds Husmandsforening skyldes det flere faktorer. Foreningerne var gradvist ved at visne hen. Husmandsstanden var på retur igennem 1950'erne og 1960'erne. Det var ikke længere så rentabelt at drive de små brug, og flere valgte at forpakte jorden ud til de lidt større brug.

Den lokale forening havde ingen slagkraft længere, og man anså det mere formålstjenstligt at melde sig ind i en større forening, for bedre at kunne fremføre husmandsstændens politiske og økonomiske krav.

15.2. Kattrup sogns kontrolforening.

I Kattrup Forsamlingshus blev der den 16. marts 1931 holdt stiftende generalforsamling for Kattrup sogns Kontrolforening. De fem mænd, der blev valgt ind i foreningsbestyrelse var:

Aage Løvschal, Vindinghoved
Peter Juul, Brigstedgård
Ole Vinter, Kattrup
Aksel Brandt-Madsen, Overby
Thomas Thomsen, Ludvigseje.

Thomas Thomsen blev valgt som foreningens første formand. Som revisorer valgtes: Hans G. Hansen, Møballehøj, og Rasmus Steffensen, Kattrup.

Foreningen ansatte straks efter starten en kontrolassistent. Det blev K.K Bladt. Lønnen var 2,50 kr. pr. årsko, samt et statstilskud på 47,50 kr. Kontrolassistenten var ansat for et år ad gangen fra den 1. november. Han skulle have kost og logi på de gårde i det døgn, hvor han var på besøg for at kontrollere kørerne.

Kontrolkassen, altså kassen med kontrolassistentens instrumenter, indeholdt bl.a. en hånddrevet karussel, hvor prøveglassenes indhold ved hjælp af centrifugalkraft blev adskilt i smørfedt og skummetmælk. Kassen skulle de enkelte gårdmænd o.a., der var med i foreningen, fragte videre til den næste gård for assistenten.

Kontrolassistenten cyklede fra gård til gård og førte en nomadelignende tilværelse med et nyt logi hver nat. Det var kun på de meget store gårde i sognet, han blev et par dage.

Assistenten skulle selv betale for syre og glas. Syren brugte man til at hælde i mælken, så mælkefedtet lettere kunne udskilles.

Der skulle tages prøver af de enkelte køer 15 gange årligt, og assistenten skulle føre regnskab over de enkelte køers fedtprocenter og mælkemængde, opkræve kontingent, og, hvis gårdmanden ønskede det, udregne kraftfodermængde til de enkelte køer.

Formålet med assistentens undersøgelser var at søge at fremme kvægbraugets rentabilitet gennem en regelmæssig kontrol af mælkemængde og fedtindhold samt at finde frem til den mest formålstjenstlige fodermængde.

I det første regnskabsår var der 43 medlemmer i foreningen med i alt 470 køer. Højeste koantal var hos Chr. Møller på Møballegård. Her havde man 40 køer. Den mindste besætning var hos Ejnar Hansen. Han havde 2 køer.

Ved generalforsamlingen den 27. marts 1933 blev der holdt afstemning om foreningens videre arbejde. Der var tilsyneladende mindre interesse for foreningen. 8 stemte for at foreningen skulle indstille arbejdet, mens 5 stemte for at fortsætte. Den 27. april 1934 vedtoges det igen at lade arbejdet hvile.

I 1938 blev der igen indkaldt til et møde i Kattrup forsamlingshus, og her besluttede man at starte arbejdet igen. Det vedtoges endvidere at opkræve årskontingentet efter antal mælkeprøver, dog således, at der skulle opkræves 2 kr. pr. ko i forskud. Denne fordeling var mere fair for de mindre husmænd, der ikke havde så mange køer.

I 1941 var koantallet blandt foreningens medlemmer faldet til 345. I 1947 ved generalforsamlingen var der igen diskussion om foreningen skulle fortsætte eller hvile i et år. 9 ud af de 14 fremmødte stemte for at man skulle fortsætte. Men samtidig blev det bestemt, at der kun skulle kontrolleres 13 gange om året.

Den 23. januar 1950 vedtoges nye love for kontrolforeningen. Det var ikke de store ændringer, der skete. Dog skulle der nu kun vælges tre til bestyrelsen. I 1950 var der 448 køer at kontrollere i foreningen, og regnskabet balancerede med 4670,05 kr. Formuen var på 1556,86 kr.

Mandag den 22. januar 1951 afholdtes der generalforsamling, og formanden, Erik Liboriussen oplyste, at der i de foregående år havde været 492 årskøer med den hidtil højeste ydelse. Han fremlagde også nogle gennemsnitlige prøveresultater:

Race	Årskøer	kg. mælk	fedt %	kg. smør
SDM ...	10,9	4032	3,84	173,3
RDM ...	425,2	4030	3,99	179,9
Jersey .	14,2	2232	5,60	141,5
bl.....	42,1	3859	4,01	173,0
Gennem- snit ...	492,4	3962	4,01	178,0

Udgifterne pr. ko var 9 kr. Kontrolassistenten hed Svend Åge Larsen. Hans løn var på 4300 kr.

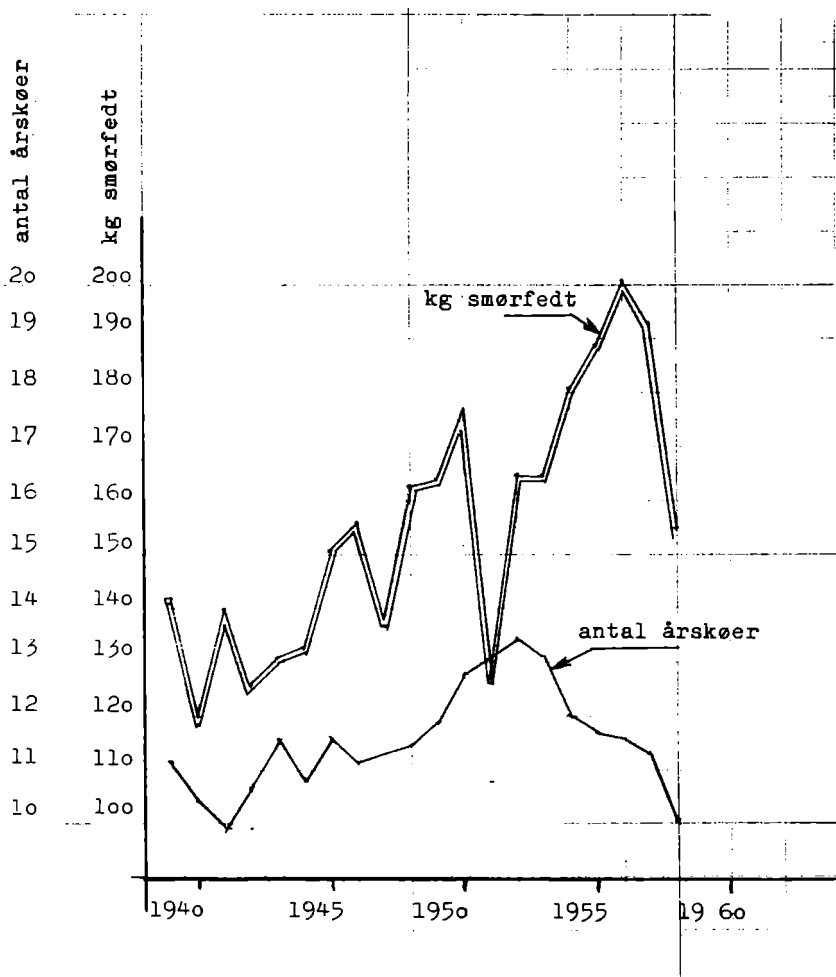
I september 1956 afholdtes en ekstraordinær generalforsamling i Kattrup forsamlingshus med diskussion om man evt. skulle gå ind i et samarbejde med andre foreninger. Formanden, Erik Liboriussen, oplyste, at der havde været et møde mellem 7 foreninger nord og øst for Horsens. Møder mellem de 7 formænd havde resulteret i, at man ville forsøge at sammenlægge foreningerne for at opnå en bedre geografisk struktur og et mere passende medlemstal pr. assistent. Generalforsamlingen i Kattrup sluttede med, at man gav formanden mandat til at fortsætte bestræbelserne på at få sammenlagt de mindre kontrolforeninger til en stor forening.

Den 24. september 1956 blev der på Tvingstrup kro afholdt stiftende generalforsamling i den nye Voer herreds Kontrolforening. Dermed var Kattrup sogns kontrolforenings tid udløbet. Rationaliseringen var også en realitet indenfor dette område.

I årene har følgende kontrolassistenter arbejdet for foreningen:

- 1931-33 Hans H. Bladt.
- 1938-40 Paul Valdemar Poulsen.
- 1940-41 Axel Skov Kristensen.
- 1941-43 Holger Sørensen.
- 1943-44 Ejnar Sørensen.
- 1944-46 Ingemann Lynnerup.
- 1946-49 Harald Lauersen.
- 1949-51 Helge Hansen.
- 1951-55 Svend Åge Larsen.
- 1955-56 Vagn Jensen.

I perioden 1939 - 1960 har vi bevaret kontrolbøgerne fra Holger Nielsens besætning på Katstrup Mosegård. Nedenfor er det vist, hvordan koantallet og ydelsen har varieret:

Den lave ydelse i 1942, 1943, 1947 og 1959 skyldes sandsynligvis de meget tørre somre. I november 1951 angribes besætningen af mund- og klovsyge. Der dør 5 køer og senere dør en af mælkefeber. Det var ca. halvdelen af besætningen.

15.3. Katstrup vandværk.

Vandforsyning i ældre tid.

Helt tilbage i tiden fra det øjeblik de første mennesker slog sig ned i Katstrup, har adgangen til vand været af afgørende betydning.

Som Katstrup by oprindeligt er bygget, er der ingen tvivl om, at den nord-syd gående bæk har været stærk medvirkende til byens placering. Den lille bæk har været midtpunktet for både folk og fæ.

Et par hundrede meter nord for byen fandt man for en par år siden, da man var ved at dræne, skeletdele af en okse, der formentlig har vovet sig for langt ud i strømmen, og som der-ved er druknet.

Hvornår behovet for egentlige brønde er opstået, må stå hen i det uvisse. I hele Katstrup sogn, har der været et utal af forholdsvis små og uanseelige brønde. Mange af disse var kun et hul i jorden, hvor der af erfaring ville samle sig noget overfladevand af tvivlsom værdi. Vandet benyttedes fortrinsvis til husdyr. Egentlige brønde beregnet til husholdningen er gennem århundrederne alle sat "i kamp". Det foregik på den måde, at brønden først blev gravet ud, undertiden med meget sparsom afstivning, og senere begyndte man fra bunden, at opbygge med groft tilhugne kampesten eller almindelige marksten. Disse brønde havde en diameter på mellem 2,5 og 3 alen. Dybden var normalt mellem 10 - 15 alen, og de var lavet således, at sammenstyrtning næsten aldrig fandt sted. Langt senere gik man over til murede brønde.

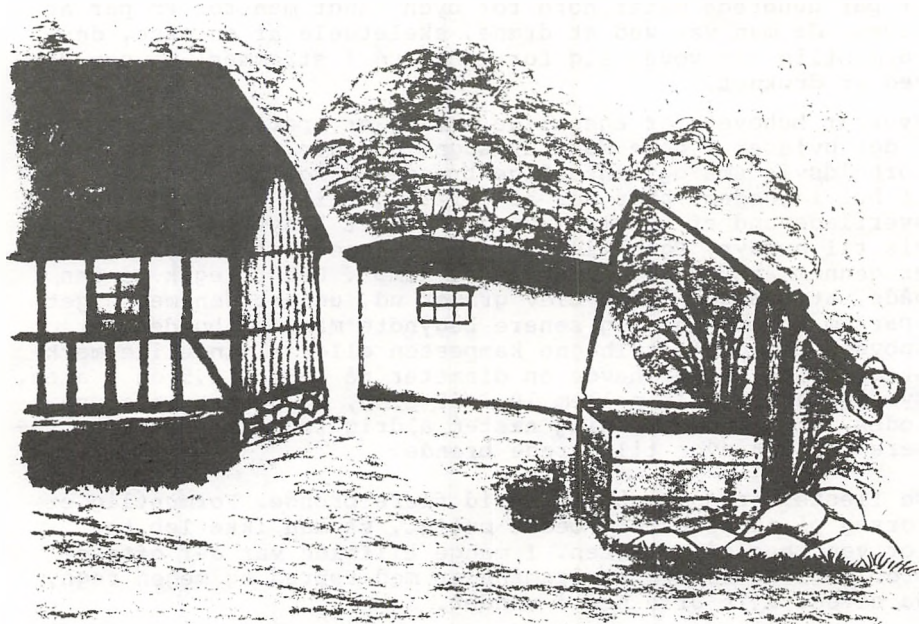
De fleste ejendomme havde altid flere brønde. Formentlig et forsøg på at sikre sig bedst muligt, så man ikke løb tør for vand hen på sommeren. I mange tilfælde var der ofte et problem i de første forårsmåneder med tøbrud og megen regn, da sivede ajle ofte ned i vandet.

Etableringen af ajlebeholdere blev først almindelig omkring o. 1900 efter at husdyrholdet, med oprettelsen af mejeriet, var blevet udvidet kraftigt.

I de gamle stalde brugte man, at slå kreaturerne løs en gang om dagen, hvorefter de blev drevet ned til et hjørne af stalden til drikketruget eller til drikketruget på gårdspladsen. Sidst i 1800-tallet blev det almindeligt, når et nyt stuehus skulle bygges, at man på et ret tidligt tidspunkt udgravede en brønd på det sted, hvor det kommende bryggers skulle placeres. Det var naturligvis en stor lettelse i den daglige husholdning.

I dag findes der kun meget få eller slet ingen af de gamle kampestensbrønde. En af de ældste og bedst kendte, men nu tilkastet, er beliggende ved den gamle degnebolig, Elbjergvej 39, der var nabo til Kjeld Poulsens gamle smedje. Denne brønd var ofte en af de sidste muligheder i virkelig tørre

sommer for at få vand i Katstrup. Brønden blev benyttet helt op i det 20. årh. Den er her vist af Johannes Linnerup på en tegning fra år 1900. Tegningen giver et glimrende billede af den tids besværlige måde at forsyne sig med det daglige vand, og den står i modsætning til, hvad der blev indledt med oprettelsen af Katstrup vandværk i 1938.

Tegning af den gamle brønd.

Kattrup vandværk.

Stiftende generalforsamling blev holdt den 8. november 1938. Der var fremmødt 22 interesserede. På mødet valgte man en bestyrelse. Den kom til at bestå af:

Olav Christensen
Kirstein Jørgensen
Otto Kristensen.

Bestyrelsen vedtog at købe en byggegrund snarest, og den 10. november 1938 købte man et stykke jord på 12 x 20 alen af gårdmand Hans Yding, Becksminde, for 200 kr. Derefter lavede man en aftale med entrepenør Jacobsen fra Gedved om at udføre en boring efter vand. Denne boring var færdig sidst i november, og den havde vist sig at være positiv. Den 2. december s.å. prøvempedes med resultatet 7 kubikmeter pr. time. Det mentes at være et tilfredsstillende resultat. I løbet af vinteren 1938/39 blev der bygget et pumpehus, filter og ledningsnet. Den 1. maj 1939 blev vandværket startet og regnskabet med Jacobsen fra Gedved gjort op. Der blev også afregnet med smedemester Laursen, Kattrup, der havde lavet smedearbejdet. Udgifterne beløb sig til 24.168 kr.

Den 26. maj 1939 blev der afholdt generalforsamling, hvor man valgte den egentlige bestyrelse, og det blev førnævnte tre personer samt Niels Winther Rasmussen og Svend Høj.

Kattrup havde nu fået et moderne vandværk med en rimelig kapacitet, dog vedtoges det, at vandforbruget skulle begrænses. Ved et bestyrelsesmøde den 27. maj 1940 bestemte man, at havevanding og afkøling af mælk kun måtte finde sted mellem kl. 19 og 21. Ret hurtigt fik man mekaniske vanskeligheder, idet motoren den 9. november 1940 brændte sammen. Reparationen kostede 240 kr.

I 1941 kom man igen i vanskeligheder, da kloakledningen fra byen blev stoppet og afløbsvandet stod så højt på marken, at det trængte ind i borerøret. Skaden blev rettet efter, at der var sendt en klage til sognerådet.

De strenge vintre i 1940 og årene derefter har også kunnet mærkes i Kattrup. I vandværksprotokollen er det nævnt, at vandværket blev afbrudt den 18. marts 1942 fordi strømmen svigtede efter ledningsbrud pga. isslag. Vandværket var ude af drift i fem dage. Det gjorde dog ikke så meget, da forbindelserne til næsten alle andelshavere var afbrudt fordi vandrørene i jorden var bundfrosne. Først den 17. april fik man vandrørene optøet.

Den 20 juni. 1942 meldes det, at skolen har taget to nye badeværelser og WC i brug, og at der derfor skal betales en større afgift på 60 kr. Den 1. februar 1945 blev elforbruget rationeret, man måtte kun bruge 50 % af 1944 forbruget. Der kunne søges om lov til at få lov til at bruge op til 85%.

Efter indsendt ansøgning fik vandværket lov til at bruge det nødvendige, dog skulle man spare mest muligt.

Den tekniske og sanitære udvikling, kan konstateres ud fra vandværksprotokollen. Det er under den 4. juni 1945 nævnt, at gårdejer Peder Winther får en 3. hane, og den 25. juni får han den 4 hane. Det var ellers almindeligt, at man rundt om på gårdene havde 2 haner. En i stuehuset og en ude i stalden.

Installation af WC begynder i 1946 i Katstrup. Det nævnes den 22. maj, at smedemester K. Lauersen, har installeret WC og derfor skal betale 10 kr. om året. Flere følger efter samme år rundt om i byen.

Vandværket havde selvfølgelig årene igennem forskellige driftsproblemer, bl.a. blev det i 1951 opdaget, at filterbeholderen var rustet op, og den blev kasseret af fabriksinspektøren. Reparationen kostede ca. 3500 kr. I 1953 blev der bygget en ny renavandsbeholder og anskaffet en ekstra pumpe. Regnskabet i 1954 viser en udgift på 24.000 kr. til dette. I 1958-1960 blev der lagt nye ledninger langs Katstrupvej og til den nye lærerbolig ved Tebstrupvej. I 1966 købte vandværket mere jord, og man fik lavet en ny boring, omkostningerne til dette var ca. 65.000 kr.

Vandafgifterne til den årlige drift af Katstrup vandværk opkrævedes efter et forholdsvis indviklet system. Man opkrævede efter det antal vandhaner, der var installeret i ejendommene. I februar 1964 vedtog bestyrelsen følgende betalingsmåde:

For den 1. hane	5,00 kr/mdr.
For den 2. hane	3,00 kr/mdr.
For 3. og 4. hane	0,60 kr/mdr.
For badeværelse med WC	2,00 kr/mdr.
WC	1,50 kr/mdr.
Ekstra WC	1,00 kr/mdr.
Lejerhane	3,00 kr/mdr.
Skolen betaler	40,00 kr/mdr.
Forsamlingshuset	12,00 kr/mdr.

Katstrup vandværks start og første driftstid er nok typisk for de mindre forsyningsselskaber. De begynder i det små og vokser sig store med forbruget. Vandværket hører dog stadig til et af de mindre af slagsen.

15.4 Katstrup biblioteksforening

Biblioteksforeningen blev, så vidt det er oplyst, stiftet i sommeren 1916, og den levede i næsten halvtreds år indtil 1965.

Egnsarkivet i Gedved opbevarer en regnskabsbog med biblioteksregnskab for årene 1929/30 til 1964/65. Denne bog er det eneste dokumentariske materiale, vi har at gå ud fra.

Ved at tage nogle eksempler fra regnskabsbogen, f.eks. med ca. fem års mellemrum, kan man få et indtryk af, hvordan den økonomiske udvikling har været.

1929/30

Regnskabet starter med en kassebeholdning på 38,71 kr, stats-tilskud på 70,00 kr. og beboertilskud på $20 \times 3 + 50,00 = 110,00$ kr. samt et kommunalt tilskud på 50,00 kr. Indtægt ialt på 268,71 kr. Udgifterne har væsentligst været indkøb af bøger 118,65 kr., og indbinding af 24 bøger for 48,00 kr. Der er anført bibliotekarløn på 50,00 kr. og diverse små udgifter på 7,25 kr., således at udgifterne var 223,90 kr.

1933/34

I 1933 er der tilsyneladende indført et fast medlemskontingent på 2,00 kr. fra 29 medlemmer og et medlem a 1,00 kr. ialt 59,00 kr. Kommunalt tilskud var 100,00 kr. og statstilskud på 90,00 kr. Udgifterne er indkøb af bøger for 110,17 kr. og bibliotekarløn på 50,00 kr.

1940/41

Medlemsbidrag fra 34 medlemmer, kr. 68,00. Kommunalt tilskud på 75,00 kr. og statstilskud kr. 103,00. Udgifterne var til nye bøger kr. 123,00, bidrag til Horsens centralbibliotek kr. 40,00 og til bogbinder 91,05 kr.

1945/46

Kontingent fra 36 medlemmer, 110,00 kr. Statstilskud 169,00 kr. Amtstilskud 45,44 kr., og kommunetilskud 125,00 kr. Udgifterne var til nye bøger 120,00 kr., til bogbinder 83,25 kr. og bidrag til Horsens centralbibliotek 30,10 kr.

1950/51

Kontingent kr. 105,00, statstilskud 361,00 kr., amtstilskud 58,90 kr. Kommunalt tilskud var 300,00 kr. samt udgift til nye reoler 350,00 kr., som blev betalt af kommunen. Udgifterne var : Nye bøger for 669,00 kr. og bibliotekarløn på 100,00

kr.

1955/56

Medlemskontingent kr. 90,00, statstilskud 689,00 kr., kommunalt tilskud 762,00 kr. Udgift var bøger 739,60 kr. og bibliotekarløn 300,00 kr.

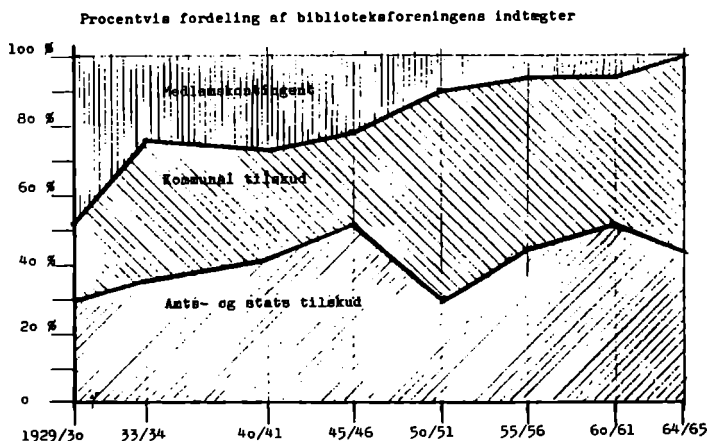
1960/61

Stats- og amtstilskud kr. 733,00, kommunetilskud kr. 600,00, medlemsbidrag 92,00 kr. Udgifterne var til bøger kr. 903,96 og bibliotekarløn kr. 400,00.

1964/65

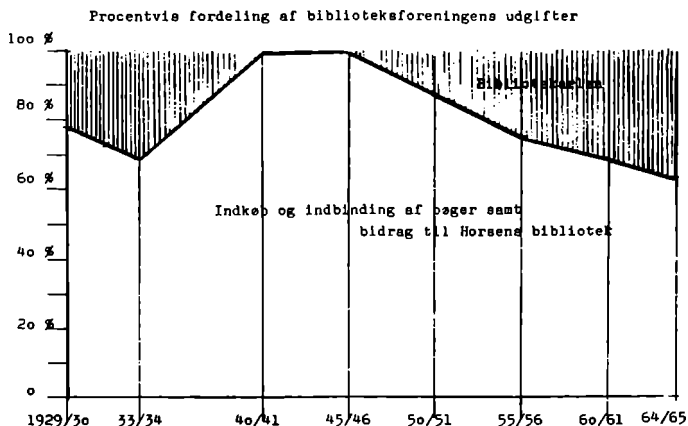
Stats- og amtstilskud 2.716,00 og kommunalt tilskud 3.526,00 kr. Udgifterne var bibliotekarløn kr. 1.722,65 og nye bøger 3.077,00 kr.

Det er ikke så interessant at følge kronebeløbene, da de jo selvfølgelig er blevet større årene igennem på grund af inflationen. Men ved at se på procentandelen af de forskellige indtægts- og udgiftsposter kan man se, hvordan de forskellige posters vægt af helheden har ændret sig.

Bibliotekarforeningens udgifter har selvfølgelig væsentligst været udgifter til indkøb og indbinding af bøger. Desværre fremgår det ikke her, hvor mange bøger biblioteket var i besiddelse af. Men man har tilsyneladende hvert år udvidet bogbestanden. Der har også været samarbejde med Horsens bibliotek, boglån, da der i nogle år er anført en udgift til Horsens centralbibliotek.

Bibliotekarløn har også været en betydende udgift, men i årene fra 1934 til 1948 er der ikke opført noget vederlag til bibliotekaren. Lærer Gydesen har altså i sine sidste 6 år passet biblioteket gratis, det har lærer Nielsen også i årene 40-48. Da lærer V. Holmbo Nielsen kommer til Katstrup skole er bibliotekarløn igen anført, og figurerer indtil bibliotekets ophør i 1965.

Indtægterne, der har været nødvendige for at drive foretagendet, viser en ændring i forholdet mellem medlemsbidrag og offentligt tilskud, som nok er gældende for næsten alle foreninger, der er opstået på befolkningens initiativ og som har vist sig at være levedygtige.

Det viser sig, at i årene 1929/30 udgjorde lånernes bidrag, eller medlemskontingentet, ca. halvdelen af de nødvendige indtægter. Beboernes part falder årene igennem. I 40/41 svarer det til 28% og i de sidste år, hvor der er opkrævet medlemskontingent, udgør dette kun 6% af alle indtægter, altså uden praktisk betydning.

15.5 Katstrup ungdoms- og idrætsforening

På sognearkiverne i Gedved kommune findes forhandlingsprotokollen fra Katstrup ungdoms- og idrætsforening, omhandlende perioden fra 1948 til 1960. Foreningen er stiftet før 1948, men vi kender ikke noget til foreningens tidligere historie.

I følge protokollen begyndte man at dyrke gymnastik i Gymnastiksalen på Katstrup skole i 1949. Der var mange deltagere: 20 karle og 15 piger. Lederen for dette hold var Gudrun Brok og Hans Poulsen. Holdene havde hver sin gymnastikaften.

Efter gymnastikken om vinteren sluttede man i marts måned med en opvisning og efterfølgende træskobal. Samme vinter begyndte man også at spille badminton i skolens gymnastiksal. Spillerne betalte 2 kr. ved starten, og derefter 2 kr/mdr.

En gang om måneden holdte bestyrelsen møde. Som regel blev møderne holdt ved de forskellige bestyrelsesmedlemmer, der blev altid trakteret med kaffe. Det kostede jo ikke foreningen noget.

Økonomien bag foreningen var de forskellige baller som man afholdte en gang om måneden i Katstrup forsamlingshus. Ofte var der forskellig underholdning før dansen. Det kunne f.eks. være film, oplæsning af lærere o.a. Det skete meget ofte, at Århus Stiftstidende kom og viste film.

Om sommeren afholdte foreningen en udflugt, der som regel foregik på følgende måde : Man tog afsted meget tidligt om morgenen. Frokosten havde man selv medbragt i bagagen, og den indtog man på en kro på vejen. På hjemturen spiste man middag et sted, hvor der var mulighed for at få en dans bagefter.

Foreningen har bl.a. været en tur på Mols, hvor man tog ind og spiste på Løgten strandgård.

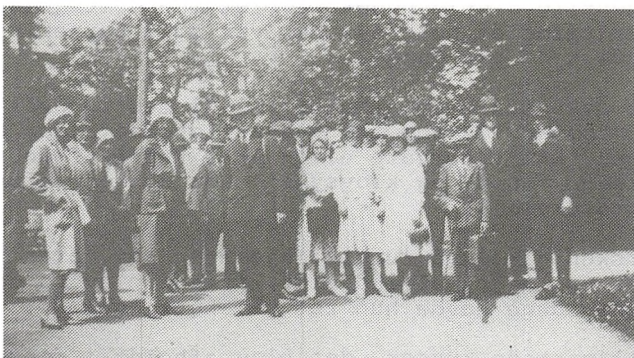
Om sommeren spillede ungdommen i Katstrup gerne håndbold. Det var for det meste for børnene i byen. Man spillede og træned foran Katstrup skole på den lille håndboldbane. De voksne i Katstrup spillede som regel udenfor selve Katstrup by. Det var almindeligt, at man lejede en græsmark ved Clausen på Møballegård, hvor man kunne spille. Denne bane benyttedes også når man spillede kamp mod nabobyerne.

Foreningen stod også for afholdelsen af forskellige sportsfester. Det foregik som oftest, når håndboldsæsonen var ved at være færdig. Til sportsfesterne inviterede man forskellige håndboldhold fra de omkringliggende byer, som f.eks. Gedved, Tvingstrup og Hovedgård. Det var endvidere meget almindeligt, at der samme dag afholdtes præmieskydning i forsamlingshuset med efterfølgende fest om aftenen, hvor præmier uddeltes til de vindende skytter og håndboldspillere. Efter præmieoverrækkelsen var der altid fest med dans.

Til oktober begyndte man igen med gymnastik og badminton. I november blev der snart tradition for, at foreningen stod for afholdelsen af et andespil lige før Mortensaften, ligesom man afholdte andespil lige før jul. 2. juledag blev der afholdt juletræ med fælles kaffebord, tale af provsten, afsyngning af julesalmer og dans.

Efter jul begyndte man at tænke på dilettant, som man ofte planlagde sammen med Husmandsforeningen eller forsamlingshuset. De deltagende foreninger deltes naturligt om både under eller overskuddet. Dilettantforestillingen blev opført sidst på vinteren, når instruktøren mente, at de deltagende var modne. Instruktøren fandt man som regel blandt byens indbyggere, og følgende har været det : Lærer Gydesen, politibetjent Nørten, ringer og graver Johannes Christensen, savværksejer Mogens Klok og karetmager Alfred Hansen.

Langsomt men sikkert begyndte det at svigte med tilslutningen til foreningen. Der var ikke brug for så mange karle og piger på gårdene i sognet. I 1950'erne indstillede foreningen sin aktivitet og lå derefter stille i over 20 år, hvor efter den sidste bestyrelse afleverede papirer og kassebeholdning til forsamlingshuset i 1980.

Kattrup ungdoms- og idrætsforenings udflygt til Lillebæltsbroen i 1932.

15.6 Katstrup husholdningsforening

Foreningen blev oprettet den 22. juli 1938 i Katstrup Forsamlingshus. Den blev oprettet som en afdeling af Horsensegnens Husholdningsforening, der var blevet stiftet samme år.

Til den stiftende generalforsamling var der fremmødt 44 interesserede kvinder fra Katstrup og omegn. Ved valget til den første bestyrelse blev følgende valgt :

Elisabeth Thomsen, Ludvigseje
Kathrine Rasmussen, Katstrup Made
Johanne Lauersen, Katstrup
Henny Yding, Katstrup
Karen Hansen, Møballe
Kirstine Pedersen, Lille Katstrup

Suppleant til bestyrelsen blev Maren Foght.

Hver egn af sognet var således repræsenteret i den første bestyrelse. For at blive medlem i foreningen i Katstrup skulle man have medlemskort til Horsensegnens Husholdningsforening. Hvis medlemskortet til foreningen kostede 10 kr., gik de 9 kr. til hovedforeningen, mens den sidste krone gik til foreningen i Katstrup. Det var således ikke den bedste økonomi foreningen i Katstrup havde. Det siger sig selv.

Til gengæld for det store bidrag til Horsensforeningen fik man gratis konsulentbistand som f.eks. når man skulle købe ordentlige husholdningsmaskiner, eksempelvis vaskemaskine, fryser, køleskab eller andre el-maskiner, eller hvis man skulle have forandret køkkenet o.l. Foruden konsulenten var der ansat en ung husholdningslærerinde, som mest tog sig af uddannelsen af de unge i sognet.

Foreningen afholdte i tidens løb mangeartede kurser. Der var kursus i madlavning, i kjolesyning, i hjemmets pasning m.m. Om vinteren blev der arrangeret håndarbejds kursus under aftensskolen. Disse kurser krævede mindst 12 deltagere. Men det var egentlig aldrig noget problem med deltagelsen. En sæson var der tilmeldt hele 44. Der var også barnepleje- og samaritterkursus et par gange.

Det første sykursus blev afholdt i 1939 med 10 deltagere. Men kurset kom kun i gang med besværligheder, idet fire tilmeldte enten ikke fremmødte eller ikke kunne af andre grunde. En fik således "mund- og klovsyge", som det er anført i forhandlingsprotokollen.

Hjemmesyersken gik også rundt i hjemmene til foreningens medlemmer. Det var meget almindeligt, at hun blev to dage hvert sted. I disse dage havde hun ret til kost og logi.

De forskelligartede kurser, der blev afholdt i forsamlingshusets lille sal, tog som regel en uge. Deltagerne kom om eftermiddagen, og det var noget man så frem til. For det var

dejligt at komme hjemmefra og komme til at snakke med nogle andre kvinder. Under arbejdet diskuterede man og udvekslede synspunkter, og de fleste husker således disse kurser som yderst indbringende. Når disse lange kurser blev afholdt, boede lærerinden ved formanden.

Kurserne havde landbokvinderne stor nytte af specielt under krigen, for da var det umuligt at købe nyt tøj. Til gengæld blev det gamle aflagte tøj syet om flere gange.

Andre gange blev der afholdt demonstrationer. Som regel skete dette hveranden måned. Her kunne man lære alt om f.eks. bagning, syltning, madlavning såvel det daglige som det lidt finere, pasning af blomster i have og stue etc.

Om sommeren blev der afholdt en udflugt i den store forening i Horsens. Der var gerne 8-10 medlemmer fra Kattrup. Turen i denne forening blev afholdt i maj. Det foregik som regel på den måde, at man besøgte en højskole, en fabrik eller en planteskole. Efter besøget sluttede man gerne af med en middag og underholdning f.eks. af en skuespiller.

Længere hen på sommeren før høsten holdt den lokale forening en udflugt. Det var en eftermiddagstur, for det var de færreste medlemmer, der kunne afse en hel dag til slige arrangementer. På disse ture besøgte man steder, hvor man fik en bred indføring i et erhverv, emne o.l.

Til julemødet var der underholdning af provsten eller læreren eller måske af et af medlemmerne, som havde evner i den retning. Til dette møde var kaffen gratis, og bestyrelsen havde bagt kage, som de selv måtte betale. Der var således visse forpligtigelser forbundet med bestyrelsesposterne.

På samme måde holdtes afslutning af vinterens arbejde en gang i marts.

I 1963 havde foreningen 25 års jubilæum. Det blev fejret sammen med den årlige udflugt. Dette år gik turen til Velling-Koller, hvor foreningen var vært ved en kop kaffe. På turen havde foreningen inviteret Henny Yding og Ane Poulsen med, der havde været med til foreningens stiftelse. Jubilæet blev for øvrigt vellykket, idet man hele dagen havde det mest pragtfulde solskinsvejr.

Midt i 1960'erne begyndte det at gå tilbage med deltagelsen i foreningen. Det var som om ingen af medlemmerne havde tid mere. Alle havde fået så travlt. Det havde man ikke kendt til før i tiden. Der er sikkert flere årsager til at foreningens aktivitet lige så stille indskrænkedes. Der var heller ikke det samme behov for foreningen. I 1960'erne begyndte man at kunne købe mange færdiglavede varer, og det kunne f.eks. ikke længere betale sig at dyrke grøntsager i haven. Endvidere havde den yngre generation fået en bedre uddannelse, og de havde måske ikke det samme behov for at lære nye ting, som de lidt ældre havde da foreningen var blevet oprettet.

Foreningens svigtende tilslutning endte med, at foreningen blev stillet i bero i 1970, og den har ligget stille siden. Der var stadig 40 medlemmer i 1970, og det er omtrent det samme som da foreningen blev stiftet.

Foreningens forhandlingsprotokoller er i dag alle afleveret til lokalarkivet i Gedved, og her ligger de og venter på, at foreningen skal genopstå.

Foreningens "forkvinder" har været følgende :

1. Henny Yding
2. Elisabeth Thomsen
3. Anne Marie Jacobsen
4. Gudrun Brok
5. Ellen Hansen
6. Petra Nielsen
7. Anne Larsen
8. Thea Liboriussen
9. Ruth Mehl
10. Kirsten Skjødt

Haveudstilling i Kattrup Forsamlingshus 1931/32. Arr. af Husmandsforeningen.

15.7 Katstrup Venstrevælgerforening

Hvornår Katstrup venstrevælgerforening er stiftet ved vi ikke med sikkerhed, idet den ældste protokol fra foreningens virke er sporeløst forsvunden. Vor kendskab til foreningen går tilbage til krigens tid, nærmere betegnet 1944. Da er man begyndt på en ny forhandlingsprotokol. Protokollen begynder med at man skal have sig en ny protokol, idet man "før i tiden havde brugt en almindelig skoleskrivebog, som blev brugt såvel til protokol som til medlemsbog og til kassebog, som nu var udskrevet".

Det er et bestyrelsesmøde, der er omtalt første gang i protokollen. Egentlig skulle det have været en generalforsamling, men da alle politiske sammenkomster var forbudt af "besættelses-hæren", nøjedes man med bestyrelsesmødet. På mødet valgte man murer Olav Christensen til formand, hvilket han fortsatte med at være indtil 1952.

Efter bestyrelsesmødet i 1944 gik der et helt år, hvor man ikke mødtes. Foreningen havde indstillet virksomheden. Først den 9. juni 1945 afholdte venstre et delegeretmøde i Horsens, hvor der var repræsentanter med fra Katstrup.

Katstrup Venstrevælgerforening var indtil 1970 en lokalforening under Østbirkkredsens venstre, som opstillede sine egne kandidater til folketingsvalgene.

I 1944 var der 45 medlemmer i foreningen fra Katstrup og omegn. Medlemstallet steg gradvist i perioden efter, således at der i 1947 var 75 medlemmer. Venstre havde en meget stærk periode lige efter krigen under Knud Kristensen. Op igennem 1950'erne faldt medlemstallet igen, således der i 1970, da foreningen blev lagt sammen med Tolstrup sogns Venstrevælgerforening, var 42 medlemmer.

Til det første delegeretmøde i Horsens efter krigen var formanden Olav Christensen og Holger Nielsen deltagere. Det var venstres første større møde efter besættelsen på disse kanter. Efter en beretning af formanden for Østbirkkredsen, Sigfred Andreasen fra Såby, der blev godkendt af medlemmerne, holdte folketingsmand Kr. Juul, der blev valgt af Østbirkkredsen, en tale, hvor han skitserede, hvordan forholdene havde været under krigen for regering og rigsdag. Desuden diskuteredes den øjeblikkelige situation. Kr. Juul blev endvidere opfordret til at opstille i kredsen igen.

Kontingentet til foreningen var ikke stort i de første par år. For 50 øre kunne man være medlem, denne pris inkluderede også hustruen. Foreningens regnskab var fint. I 1945 sluttede man med et overskud på 10 kr. og 17 øre.

I foreningen blev der afholdt en årlig generalforsamling i følge lovene. På generalforsamlingerne valgte man bestyrelsesmedlemmer og delegerede til delegeretmøderne i Horsens. Som regel var det formanden og en eller to fra bestyrelsen,

der drog til Horsens. Delegeretmøderne i Horsens forløb i realiteten som det er blevet skitseret for 1945.

Foreningen var ikke nogen særlig aktiv forening. Aktivitetsniveauet højnedes dog betragteligt, når der skulle finde folketings- eller kommunevalg sted. Før valgene havde man opstillingsmøde i Kattrup forsamlingshus. I de hektiske valgkampe gjorde man også et stort arbejde ud af at hverve vælgere til venstre i sognet. Man "kaprede" nye medlemmer til foreningen i samme åndedrag, hvis det var muligt.

I foråret 1947 tog A. Villadsen fra Brabrand en tur rundt i Kattrup sogn, for at tegne bidrag hos Venstres medlemmer til partiets valgfond. Indsamlingen forløb over al forventning. I alt blev der indsamlet 1.200,00 kr. i sognet.

I 1949 indtrådte Frede Lyse i bestyrelsen. Samme år fik foreningen en henvendelse fra Venstres ungdoms 8. kreds, om de ikke ville afholde et fællesmøde i Kattrup Forsamlingshus med den kendte idrætspræst pastor Gaarn Larsen, Skjold, som taler. Foreningen indgik i samarbejdet, og mødet kom i stand den 16. juni. Men desværre blev det en fiasko. Som det er anført i foreningens forhandlingsprotokol: "p.g.a. flere omstændigheder" fik man al for lidt tilslutning. Den lokale venstrevælgerforening måtte betale 35 kr. af tabet, mens venstres ungdom måtte betale hele 50 kr.

Året efter var der hele 9 personer med fra Kattrup til opstillingsmødet til amtrådvalget på forsamlingslokalet "Hejmdal" i Rædersgade i Horsens.

Umiddelbart efter dette møde strammedes foreningens økonomi, idet kredsforeningen nu krævede 75 øre af hver indbetalt krone til foreningen. Foreningen besluttede derfor at forhøje kontingentet til 1.50 kr. Efter selve generalforsamlingen blev der foretaget opstilling til sognerådvalget. Følgende blev valgt på mødet i prioriteret rangfølge :

1. Sognerådsmedlem Gårdejer Frede Lyse
2. Gårdmand V. Clausen, Møballe
3. Sognerådsmedlem gårdejer Sven Høj, Kattrup
4. Smedemester Thorvald Lauersen
5. Boelsmand Svend Mikkelsen
6. Gårdejer Kirstein Jørgensen
7. Gårdejer Sofus Poulsen, Overby.

Efter opstillingen blev det besluttet at søge listeforbund med venstre i Gedved.

I 1952 gik Olav Christensen som formand og Frede Lyse kom til i stedet.

Derefter er der ikke mange oplysninger om foreningens virke. En gang om året var der den obligate generalforsamling og et eller to bestyrelsesmøder hos bestyrelsesmedlemmerne. Men ellers skete der ikke meget.

Venstrevælgerforeningen i Kattrup var næsten udelukkende for-

beholdt mænd, selvom kvinderne via deres mand var medlem af foreningen. Men i 1962 skulle det være løgn, sagde kvinderne. Da var de blevet enige om, at der skulle en dame i sognerådet. En halv snes damer var derfor mødt frem til opstillingsmødet, og man enedes om at pege på Signe Skriver. Hun blev også valgt som den første kvinde i sognerådet.

I 1962 var Frede Lyse blevet afløst af Svend Mikkelsen som formand. Med Svend Mikkelsen opløstes foreningen, idet den blev lagt sammen med venstrevælgerforeningen i Tolstrup sogn ved kommunesammenlægningen i 1970. For at få indvalgt en mand i kommunalbestyrelsen skal venstre i Katstrup-Tolstrup sogne have ca. 300 stemmer.

Gårdejer Frede Lyse. 1971.

15.8 Katstrup Borgerforening

Katstrup borgerforening blev stiftet i december 1940. Forud var ført flere forhandlinger mellem byens borgere, hvilket resulterede i at der indkaldtes til stiftende generalforsamling den 12.12.1940. Mødet mundede ud i, at der blev vedtaget love, der valgtes bestyrelse og borgerforeningen var nu en kendsgerning.

Den første bestyrelse bestod af :
Christian Mølgård, mejerist
Chr. Møller, Møballegård
Anders Justesen, gårdejer
Bernhardt Hansen, gårdejer
Elvin Jensen, arbejdsmand

Revisorer :
A. Rasmussen
M. P. Lund.

Chr. Møller valgtes til formand. Foreningens formålsparagraf lød : "Foreningens formål er, at varetage og fremme Katstrup sogns borgeres interesser og tarv, såvel udadtil som indadtil, og søge af yderste evne at fremme tarv og sognets opkomst og helhed. Den bør også hjælpe til at foranstalte foredrag samt selskabelighed og således derved i det hele styrke sammenholdet blandt sognets borgere."

Ved borgerforeningens start i 1940 blev der tegnet 114 medlemmer. Medlemsskabet kostede 1,00 kr/år. Frem til 1960 steg medlemskontingentet med ca. 0,50 kr. hvert femte år. Antallet af medlemmer svinger noget fra år til år - ved starten var der 114 medlemmer, mens der i 1961 kun var 61, men gennemsnittet har gennem årene været ca. 80-90 medlemmer. Indtægterne har gennem årene været fra 1570 kr. ved begyndelsen til godt 9000 kr. i 1971.

Indtægter og udgifter har man naturligvis søgt at afpasse efter hinanden, da der jo ikke var noget egentligt formål i en kapitalophobning. Det skete heller ikke, for ved sammenlægningen med forsamlingshuset i 1980 var der en formue på 2794 kr. at overføre til den nye forening, som kom til at hedde I/S Katstrup Forsamlingshus.

Noget af det første borgerforeningen foretog sig var at afholde julefest for børn og pensionister i forsamlingshuset. For deltagelse i denne første fest var prisen pr. familie 1,00 kr., uanset familiens størrelse. Der blev danset om juletræet af børn og voksne og sunget julesalmer. Derefter blev der uddelt poser til børnene, indeholdende æbler, chokolade, konfekt o.l., mens børnene legede, sloges, sattede og knasede, drak den lidt ældre generation kaffe og fik en cigar til. Så var der lidt underholdning af forskellig art, oplæsning o.l. af lokale kræfter. Ved en julefest afholdt under krigen omtales to småpiger, der var udklædt som "gåsepiger" i røde og hvide farver. Under krigen blev de danske farver brugt så ofte som der var lejlighed til det.

Mogens Klok, var gennem mange år formand og i endnu flere år bestyrelsesmedlem i borgerforeningen. For hans indsats i foreningen blev han udnævnt til æresmedlem i 1959.

I de første år efter krigens afslutning blev der holdt frihedsfest den 5. maj. De første år var der stor tilslutning til disse fester, men i løbet af 5-7 år ebbede den form for fest ud grundet manglende tilslutning.

Medvirkende ved frihedsfesterne var ofte Lottekorps og Danske kvinders Beredskab's medlemmer. Disse 2 korps gik gennem byen med fakler, og under vandringen sluttede folk op og fulgtes ad til forsamlingshuset, hvor festen fortsatte med sang, tale, kaffedrikning og snak. Under forsamlingshusets loft var der udspændt en faldskærm. Disse faldskærme, som frihedskæmperne kom i besiddelse af ved deres job som frihedskæmpere, blev efter krigen ofte syet om til skjorter. Stoffet var silke. Formand for Lottekorpsset på daværende tid var Fru Clausen, Møballegård. Lottekorpsset var en frivillig organisation af kvinder (mindst 18 år) stiftet 9.4.1946. Lottekorpsset var tilknyttet forsvaret med uddannelse indenfor signal, forplejning og sanitetstjeneste.

D.K.B. (danske kvinders beredskab), hvis formand på daværende tidspunkt var Fru Lyse, er også en frivillig organisation grundlagt 1940 med det formål at medvirke i den almindelige luftbeskyttelsetjeneste. I 1954 blev den en del af civilforsvaret. Karen Søgård, Katstrup, fortæller: "Engang til en fest under krigen var det meget koldt, og det kneb med at holde varmen, for vi havde kun lidt og dårlig brændsel. Vi frøs så det knagede, men som aftenen gik blev vi varmet op.

Det var også både besværligt og ubehageligt, at vi skulle hente al madenovre i brugsen, der var jo intet rigtigt køkken i forsamlingshuset. Maden havde svært ved at holde sig varm, og når det regnede under en fest, blev vi våde af at gå fra det ene hus til det andet. Problemerne ordnede vi på den måde, at det var de samme, som hele tiden gik ud, så vi ikke alle blev våde. Trods alt tog vi det med godt humør og der var et vældig godt sammenhold mellem os dengang".

Når foreningen havde planer om afholdelse af en fest, skulle der søges om tilladelse hos politiet til udskænkning af spiritus. Tilladelse blev vist altid givet. Efter festen skulle der indsendes meddelelse til toldkammeret om salgets størrelse, art og pris. En toldangivelse indgivet i 1970 viser følgende salg :

367 flasker Tuborg, Top og Hof til udsalgspris	3,00 kr.
16 flasker 3/4 l. hvidvin	- 17,00 kr.
4 flasker 3/4 l. rødvin	- 17,00 kr.
2 flasker kirsebærvin	- 20,00 kr.

Det var ved høstgildet i 1970 dette kvantum blev konsumeret af 140 deltagere.

I 1971 modtager bestyrelsen en skrivelse fra monopolrådet om, at nedsætte prisen på øl til 2,95 kr. og til 33,75 for en halv flaske snaps.

Ved alle de fester som borgerforeningen har stået for gennem årene, har der altid været skrevet sange omhandlende aktuelle begivenheder fra egnen. Alle, der gjorde sig "fortjent" til det, fik et lille "hip". Ved foreningens høstfest i 1975 lyder et vers således:

"Vor by skal ikke stå i stamp' Bent bygger Elbjerghallen
og Knud en auto-servi-cent, og går det som det skal, den
vokser over Hovedgård
og tilsidst til Århus når.
Så får Magrethe skolen.
(Margrethe er interesseret i arkæologi).

Når der var fest i vor by, og dansen gik i salen
forsamlingshusets gulv straks splint i den der røg på halen.
H.C. skaffed parket,
festen var skam nok så net,
og Laurits gned fiolen.

Gennem årene har der været tradition for, at der hver vinter blev spillet dilettant til megen fornøjelse for tilskuere, aktører og instruktører. Ved forestillingen i 1975 lød en del af velkomsten således:

"Meget er forandret, især de rammer der omgiver os, men
dilettanten står der stadig og repræsenterer, det der vistnok
har været en mangelvare i vor forjagede tid, nemlig: sam-
menhold, samvær, samarbejde, at komme hinanden ved.

Omkring 1973-74, efter at Katstrup skole var nedlagt, var der en del utilfredshed med skolebuskørslen, og det blev ikke glemt ved høstgildet i 1974. En sang lød således:

"Heilesen tar gerne imod en deputa-
tion om skolebus fra Katstrup by og mark og sogn.
En, to, tre, fire stykker mente han ku da
sagtens klares, ikke mindst når Heyn var hans bivogn.
Tre og fyre kom
Heilesen bleg om
nåsen, loved det hele, den var sgu morsom.

(Heilesen var borgmesteren i Gedved kommune, og Heyn skole-
direktør og skoleinspektør på Hovedgård skole).

Anna Brodin fra Katstrup har skrevet flere dilettantkomedier, som er opført både i Katstrup og andre steder. I nogle år var det hende, der instruerede aktørerne. I 1977 skrev hun stykket "En blandet landhandel". Instruktøren var da Preben Egeholt Hansen. Han var igennem flere år den drivende kraft bag opførelserne.

Krumtappen i forsamlingshuset var igennem flere år Lis Ras-
mussen. Hun var en vellidt og afholdt vært. Ved høstgildet i 1978 var hun vært for sidste gang. Det sidste vers i en

af sangene lød:

"Så til det triste, for aller-aller sidste
gang en Kattrup høstfest nyder Lis'es gode sul.
Før ville maven, nu hjertet briste,
hvordan skal man klare bryllup, komfersjon og jul
ingen blir som Lis
Kattrups paradys,
..... "

Sidst i 1970'erne begynder det at knibe med tilslutningen til de enkelte arrangementer. De møder, som lige efter krigen kunne samle flere hundrede mennesker, var nu reduceret til ofte under det halve. Det ville i længden give en dårligere økonomi. Da forsamlingshuset havde de samme problemer, var den tanke nærliggende at sammenlægge de to foreninger til en. Det var jo de samme mennesker, der var medlem af de to foreninger. Den 10. marts 1980 indbydes der til generalforsamling med det formål, at sammenlægge de to foreninger, hvilket også blev resultatet. Så blev Kattrup Borgerforening opløst efter at have været det samlede midtpunkt igennem 40 år. Det bestående forsamlingshus blev også opløst, og af de to foreninger dannedes et nyt selskab under navnet: I/S Kattrup Forsamlingshus.

Fra forestillingen "Slægtninge" 1920/
1921 i Kattrup forsamlingshus.

16.0 KIRKEN, PRÆSTEGÅRDEN & PRÆSTERNE

16.1 KATTRUP KIRKE.

Kattrup kirke er en smuk kirke. Den er opført i den romanske periode som en kvaderstenskirke i granit bestående af skib, kor og absis. Til midten af 1600-tallet kaldte man skibet for den store kirke og koret for den lille kirke. Der ser vi i forskellige kilder.

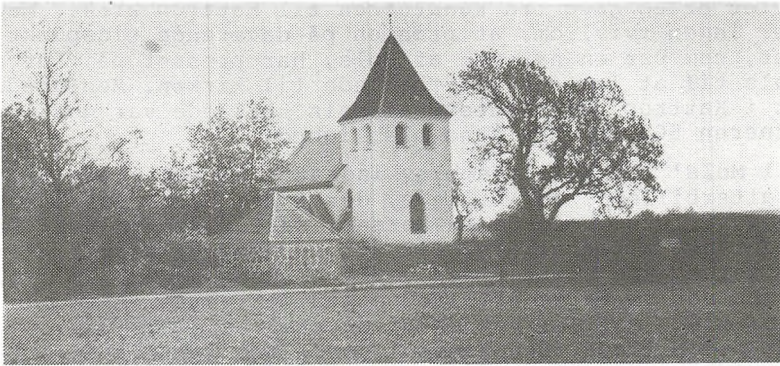
Murene hviler på en granitsokkelsten, der hele vejen rundt er profileret.

Kirkens nordvendte dør, der stadig fungerer som indgangsdør til kirken, er den oprindelige dør. Den tidligere sydvendte dør er forsvunden ved forskellige ombygninger.

Noget kunne tyde på, at det gamle rundbuede vindue i skibets nordside, der nu er tilmuret, er et af de oprindelige vinduer i kirken fra den romanske tid.

I den gotiske periode blev kirken udvidet med våbenhus udfor norddøren og tårnet ved vestgavlen. Tilbygningerne kommer i den sengotiske periode. Våbenhuset er opmuret af mark- og munkesten på en sokkel af rå granit. Våbenhuset har sikkert altid været kalket. Tårnet er oprindeligt opført af marksten, dels hugne granitkvadre i de nederste partier, samt af røde mursten. Tårnet hviler også på en rå granitsokkel. Ved senere ombygninger er store partier om-muret med mursten.

Kirken er gennem tiderne ændret flere gange. I 1766 lod etatsrådsinde Bodil Hofgård Beenfeldt de Lichtenberg kirken restaurere. Hun fik et pyramidetag lagt på tårnet, og øverst oppe placerede hun en vindfløj med hendes initialer. De største ombygninger blev dog foretaget i 1850 - 1851. Ved denne ombygning er kirkens skib, kor og absis blev forhøjet med en muret gesims i røde og gule teglsten. Ved samme lejlighed blev absis næsten helt muret om. Håndlangerarbejdet blev ved denne lejlighed udført af sognets bønder. Arbejdet gik på omgang mellem dem. Ligeledes blev kirkeskibets og korets østgavle genopmuret i gule teglsten, og der blev isat nye store spidsbuede støbejernsvinduer med tilmuringer omkring i samme teglsten.

Kattrup kirke, set mod øst, ca. 1890.

Flere andre steder i kirken kom der også på dette tidspunkt nye vinduer i. Endvidere blev tårnet helt ommuret og der udførtes i hver side mod nord, vest og syd to rundbuede glasmuller. Adgangen til tårnet er udført i den nordlige del ved en udvendig trappe. Våbenhuset blev også i 1850 - 1851 forsynet med nye vinduer.

Kirkens tage er også blevet lagt om ved flere lejligheder. Kirkens skib, kor og apsis er i dag tækket med bly. Tårnet er teglhængt med røde vingetegl, mens våbenhuset er blytækket på den sydligste del og tegltækket på den nordligste.

I 1983 - 1984 har hele kirken gennemgået en omfattende restaurering, således den i dag står endnu flottere end nogen sinde før. Restaureringen er foretaget med næmsom hånd (1).

Kirkens interiør

Kirkens interiør fremstår måske i endnu højere grad end eksteriør som et resultat af den meget omfattende ombygning i 1850 - 1851. I sengotisk tid blev skib og kor forsynet med hvælv. Før den tid havde kirken været fladloftet. Men ved ombygningen i 1850 blev disse nedtaget, og man opmurede helt nye spidsbuede stjernehvælvinger. Buerne hviler på indmurede piller imod murene. Alle hvælvene er opmuret i nye sten. Det samme gør sig også gældende med de indre vægge. De er meget jævne i overfladen.

Altertavlen

Altertavlen er et maleri udført af den lokale kunstner Niels Pedersen Mols i 1896. Motivet er "Kommer hid til mig". Alterbilledet er særdeles spændende, idet personerne omkring Kristus er kunstnerens nærmeste familie. Manden, der får Kristi forladelse, er Mols' egen afdøde far. Kvinden på den modsatte side er Mols' mor, der boede i Kattrup. Hendes navn var Ane Carlsdatter Mols. Foran Kristus i knælende stilling ligger der to kvinder. Den ene med et lille barn. Begge kvinder er malet efter model. Modellen har i dette tilfælde været Mols' senere hustru, Gerda Krarup.

Maleriet er en gave fra kunstneren til Katstrup kirke. Men der er ingen tvivl om, at præsten på daværende tidspunkt, Møller, som var en nær ven af Mols, har presset på, for at få Mols til at lave et alterbillede til kirken. Menighedsrådet i Katstrup, der syntes, at Mols' billede var godt, gav kunstneren 500 kr. for hans ulejlighed.

Indtil Mols' alterbillede blev indsat i altertavlen, var kirken alterbillede, det billede, der i dag hænger på korets nordvæg, Kristus bærende på korset. Kort forinden Mols malede det nye alterbillede, var der en debat i sognet. Man ville gerne have skiftet det gamle billede ud med et nyt, ydet man var særdeles utilfredse med det gamle. Præstens hustru, Laura Møller, var en af de stærkeste forkæmpere for et nyt billede. Hun sammenlignede det gamle alterbillede med et af de glansbilleder man kunne købe hos købmanden til 5 øre (2). Gerda Møller så nok også hellere, at Mols lavede et alterbillede til kirken. Hun vidste hvad Mols stod for rent kunstnerisk, og hun var meget tilfreds med det portræt Mols havde lavet til hende tidligere. Byens indbyggere har sikkert også syntes om det nye alterbillede, selvom de ikke forstod motivet ordentligt.

Døbefond

Døbefonden er en romansk granitfond af det man kalder for Sjørslevtype med løvefødder og akantusblade. På foden ses løver, en drage og en fugl.

Dåbsfad

Dåbsfadet er et sydtyisk messingfad fra 1550 - 75. I midten ses en fremstilling af bebudelsen. På fadets fane ses en springende hjort og hunde. Fadet er stemplet af mesteren: R.S.

Prædikestol

Prædikestolen er i højrenæssance og hviler på en fod, udskåret som en skægget herme. På postamentet står årstallet 1601 - det år, hvor prædikestolen er udfærdiget. Stolen er på fire fag med en samtidig lydhimmel. I felterne ses fire apostle. Prædikestolen er skænket til kirken af Niels Grøn og Kirsten Nielsdatter. Niels Grøn var slotsskriver på Skanderborg slot, og han havde fået en gård i forlening i Borup by - den senere Borupgård - på livstid af kongen. Niels Grøn døde i 1612, og i våbenhuset ses ligstenen over ham og hans hustru. Ligstenen har oprindeligt ligget inde i selve kirken i gulvet. Det er derfor, at skriften på stenen er så utydelig i dag. Af stenen kan det dog udledes, at Niels Grøn er født i Hofvidt (på en af de to gårde, der dengang udgjorde Hovedgård). Hans hustru er barnefødt i Borup, og hun hensov den 9. maj 1620 i en alder af 63 år. Niels Grøns historie er - digterisk frit - fortalt af Johannes Therkelsen i fortællingen "Bondekongen". Han prises heri ikke for det gode, og

beretningen slutter med, at han forgives af bønderne på Hoved Kro ("Peterslund") (3).

Stoleværket

Stoleværket stammer fra flere forskellige perioder. En enkelt gavnl (nr. 12 fra øst i den sydligste række) er fra 1579. Andre er fra ca. 1625. Disse er lidt klodsede i udskæringen, og andre igen er fra 1700-tallet. Disse stole er udfærdiget i fyrretræ, der er bemalet. Disse stole har samme omrids som gavlen fra 1579. En gavnl bærer årstallet 1766.

Klokkerne

Kattrup kirkes klokker er ikke så gamle. Den mindste klokke, der tidligere har været i et urværk, bærer årstallet 1797. Den største klokke har inskriptionen "Støbt af J.C & H. Gamst Kjøbenhavn Anno 1831".

Kattrup kirkes klokker kan høres langt ud over sognets grænser. Denne kan høres ved Ousted kirke og Ousted kirkes klokke kan høres i Kattrup. Det fortælles, at Ousted og Kattrup kirkes klokker ankom samtidig fra København. De blev sejlet herover. Skipperen, der sejlede dem, havde en tredje klokke med ombord. På rejsen, kom skibet i havsnød, og for at redde skibet, blev den ene klokke smidt over bord. Man siger i folkemunde, at Kattrup og Ousted kirkeklokker, hver dag taler sammen om den tabte søster på havets bund (4).

Lysekronerne

Lysekronerne er alle fra dette århundrede. I 1929 blev der installeret elektricitet i kirken.

Alterkalk

Alterkalken er fra midten af 1700-tallet med graveret greveligt våben og stempler fra Horsensmesteren Knud Rasmussen Brandt (f. 1701, død 1778).

Alterstagerne

Alterstagerne er af sengotisk type fra 1500-tallet.

Kirkeskib

Midt i kirken hænger der et kirkeskib. Det er en model af fregatten Jylland fra 1917. Kirkeskibet er ophængt under gjordbuen midt i kirken. Modellen er udfærdiget af Kattrup-borgeren Mads Strand, der selv som ung havde været med skoleskibet. Mads Strand døde under den spanske syge.

Krucifikser

I kirken findes der to krucifikser. I et skab bag alteret findes der et lille krucifiks i bly i barokstil fra det 17. eller begyndelsen af det 18. århundrede. Krucifikset stammer sikkert fra en ligkiste. Det er ca. 25 cm. højt og bemalet.

Over indgangsdøren findes endnu et lille krucifiks udarbejdet i egetræ. Det er udskåret af billedskærer Einar Kahl Kristensen. Det benyttede egetræ er sort moseeg, der stammer fra Båstrup mose ved Hylke. Krucifikset er skænket kirken af en anonym i 1954.

Tårnet

I en bjælke i tårnet kan man se datoerne: 9. april 1940 og 5. maj 1945 udskåret. Disse er indgraveret af den afdøde ringer og graver Johannes Christensen. Han har endvidere skrevet ordene: Gud bevare DK.

16.2 Udsnit af kirkehistorien.

Kattrup kirkes historie er meget lang. Flere århundrede. Desværre kan vi ikke gøre rede for hele kirkens historie, idet kildebelæg fuldstændig mangler - specielt fra den første tid. På trods af kildemæssige mangler, har det dog alligevel været muligt at fremdrage dele af kirkens interessante historie - også økonomiske aspekter.

I følge Kancelliets brevbøger, den 31.12.1579 (5), ved vi, at kirkeværgerne for Kattrup kirke i de næste par år måtte oppebære afgiften af kronens part af korntienden af Kattrup sogn til kirkens bygning. Kirken har på dette tidspunkt været stærkt forfalden og trængt til en opfriskning.

Den 8. oktober 1593 får Niels Grøn i Borup, efter kongelig befaling, stadfæstelsesbrev på kronens part af Kattrup sogns korntiende. Niels Grøn må have denne i sin livstid. Det oplyses, at den årlige korntiende er på: 4 ørtug, 7 skæpper, 1 fjerding rug, 4 1/2 ørtug og 2 1/2 skæppe byg og 4 1/2 ørtug og 4 1/2 skæppe havre.

I herredsbogen for Voer herred, 1661, finder vi Jens Jensen Holmboes beskrivelse af præsteembedet. I samme kilde kommer han ind på flere aspekter af kirkens historie (6).

Det fremgår således, at kirkens inventarium består af: en kalk og disk af sølv, 2 gode messinglysestager, messehagel og særk, 1 gammelt alterklæde og en alterbog. Biblen i kirken tog de svenske røvere sammen med mange af præstens bøger.

I beskrivelsen fremgår det endvidere, hvad der hører til kirken af jordisk gods. Der er således mere kirkejord. Jorden ligger på Borup mark, og det er fæstet af gårdmand Peder Eskesen i Møballe. Samme Peder Eskesen fæster endvidere to mindre stykker kirkejord på Møballe og på Overby mark. I fæste for disse tre små jordstykker giver han 6 skæpper byg, hvilket bruges til vin og brød.

Til kirkens jordegods hører desuden en kirkejord, som præsten selv har i fæste. Jordstykkerne ligger på Ørridslev - og Overby mark. Præsten fik det i fæste i 1660, og han giver årligt 6 skæpper byg til vin og brød til kirken for fæsteretten.

Desuden findes der et lille stykke jord, der kaldes for Knudskiær. Dette stykke har præsten også i fæste, og heraf giver han 24 skilling.

Ligeledes findes der et hus i Kattrup, som hører til kirken. Huset er skænket kirken af Niels Grøn på Borup. Huset er udlejet, og lejerne giver årligt 6 dalere til kirken.

Kirkens indtægt af korntienden opgøres af præsten i 1661 til 15 ørtug korn årligt. Til sammenligning giver bønderne i Ørridslev og Tolstrup sogne kun 12 ørtug korn til deres kirker.

I følge 1664-matriklen over Voer herred (7) ved vi, at sognemændene i Kattrup har kirkens andel af korntienden i fæste af kongen i så lang tid som Christoffer Pedersen i Kattrup lever. Korntienden udgør nu 20 tønder, og gårdmændene i Kattrup har den i fæste for 5 tønder korn årligt. De tre jordstykker, der tilhører kirken, er i 1664 fæstet ud til Niels Jensen i Nebel (1 1/2 tønne hartkorn), Hr. Jens Jensen i Kattrup (4 skæpper) og Hr. Jens Jensen og Peder Eskesen i Møballe har noget kirkejord i fæste i fællesskab (1 1/2 tdr. hartkorn). Den samlede kirkejord udgør således 3 1/2 tønne hartkorn.

I 1673 findes der i tingbøgerne (8) et syn af Kattrup kirkes brøstfældighed. Af kilden fremgår det, at kirken næsten er saneringsmoden. Det kan læses, at i hvælvingen over altergulvet er udfaldet sten og kalk. På den søndre side af kirken er muren sunket 2 kvarter ned fra hvælvingen. Der mangler vinduer i kirken. Gulvet skal næsten lægges om, idet nogle sten er blevet fjernet. Mange rækker af blytegl er blæst af kirken og stjålet. Men præsten er af den opfattelse, at det var bedre at tage alle blystenene ned, idet de var ganske hullede og meget ringe. Toppen på tårnet er afbrækket på den søndre side, og træværket som klokken hænger i er ganske forrådet. I det hele taget trænger man til en fornyelse af tømmeret i hele kirken. Foruden selve kirken er kirkegårds-muren flere steder helt nedbrudt. I den østre og søndre side er det galt med 40 fag mur, og i den vestre er der 16 fag, der er brøstfældige. Hullerne medførte, at kreaturerne havde direkte adgang til gravene på kirkegården. Som det med

al klar tydelighed er skrevet, var kirken i en meget misera-
bel forfatning. Når præsten, Jens Jensen Holmboe, i 1661 ik-
ke skriver noget om kirkens slette tilstand i herredsbogen,
må det skyldes, at man i 1661 havde helt andre problemer ef-
ter svenskerkrigene. Dengang var det et spørgsmål om at over-
leve, og kirken kom dengang kun i anden række.

I samme kilde nævnes det, at der lige ved siden af kirken
var et hus, der var en del af kirkens ejendom. Huset var
på dette tidspunkt meget forfalden. Af synet, der fore-
gik den 14. januar 1673, fremgår det, at huset sidst har væ-
ret beboet af en Hr. Michael Michelsen. Huset er på lo fag
bindinger, og i dette år er det ganske øde, og "kan ikke på
nogen måde beboes, idet det er ganske brøstfaldig. Huset
kan slet ikke bruges til noget medmindre det bliver helt
genopbyggt".

Under svenskerkrigene havde kongen lånt mange penge for
at kunne opretholde krigsførelsen. En af kongens største
kreditorer var rentemester Henrik Muller til Dragsholm. Den
30. september 1673 fik Henrik Muller en del af sit udestå-
ende til kongen i form af birkerettigheder, jus patronatur
til kirker m.v. Muller fik ved denne lejlighed jus patrona-
tus til Søvind kirke med Gangsted annex, Væhr kirke med Ne-
bel annex, Kattrup, Ørridslev og Tolstrup kirker, så længe
det bemeldte gods besiddes af ham og hans descendenter. Med
patronatsretten hørte endvidere nævnte sognes kirketiender og
kirkernes tilliggende. Endvidere fik Muller en andel af
kongens kirketiende af Søvind, Gangsted, Vær, Nebel,
Kattrup, Ørridslev og Tolstrup sogne.

Kattrup kirke med tilliggende, kirketiende og kongetiende
var således efter 1673 i hænderne på Henrik Muller, der eje-
de Tyrrestrup Hovedgård i Søvind sogn. Herlighederne i Kat-
trup udgjorde således: Kirkens andel af tienden i Kattrup
sogn på 20 tønder. Kirkens landgilde af en gård i Nebel, 1
boel, som præsten i Kattrup havde i fæste og endelig af en
gård, som præsten havde i fæste sammen med i gårdmand i Mø-
balle. Hartkornet på disse jordstykker var: 3 tønder, 4
skæpper, 0 fjerdingkar og 0 album. Kongens andel af tienden
i sognet var også på 20 tønder (9).

Kildestedet viser, at de jordstykker, der tilhørte kirken,
i realiteten var gamle gårde eller boelsteder, der var over-
givet kirken. Endvidere kan man ikke se bort fra det faktum,
at det var værre for sognemændene i Kattrup, at tienden
nu var overdraget til en lokal adelsmand. Herved havde de
ikke længere mulighed for selv af fæste tienden, og derved
spare ca. 15 tønder korn årligt.

Den 10. marts 1732 får Christian Carl Muller til Tyrrestrup,
en sønnesøn til rentemesteren, endeligt skøde på de forskel-
lige tiender i Voer herred. Herunder tienden fra Kattrup kir-
ke, der er på 20 tønder hartkorn. Carl Muller betalte 8 rigs-
daler pr. tønde hartkorn for kirketienden. Ved handlens ind-
gåelse har ejerne til Tyrrestrup tienderne til alle kirker

i herredet, de har jus patronatus til dem, og de fik den indtægt, der kom til kirkerne. De kunne få et stort økonomisk udbytte af kirkerne, og de kunne skalte og valte over dem, som de havde lyst til. Det eneste de ikke kunne gøre var at lade kirkerne forfalde, så de ikke kunne bruges som sognekirker. Men ved at trække de penge ud fra sognet, der egentlig var beregnet til kirkens vedligeholdelse, var de dog alligevel med til kirkernes forfald.

Efter at Katstrup kirke hørte under Tyrrestrup, kom den senere under Stensballegård og sidst under Serridslevgård.

Fra 1796 har vi bevaret et fortegnelse over de ved Katstrup kirke værende ornamentter og inventarier. Fortegnelsen ligger i Serridslevgårds godsarkiv på Landsarkivet i Viborg (10), og kirken har på dette tidspunkt hørt under dette gods.

I listen ses det, at kirkens smukke altertavle er udstafferet i 1733 af Anne Larsen, salig Muhles. Alterbordet er blå og rødmalet. Herpå ligger der en hvid drejls damaskesduk. Kirken har også en blå og rød silke messehagel med sølvkrucifiks på ryggen. Hagelen bærer navnet Edele Kragh og årstallet 1737. Edele Kragh var ejer af Stensballegård i perioden fra 1728 til 1751.

I kirken hænger der et Christus forestillende crucifiks, anbragt i en ramme med en kobbervælg. Dette stykke er foræret til kirken af Hr. Pertou og kone.

I 1796 var sølvkalk og disk de samme, som findes i kirken i dag. På ydersiden af kalken ser man det Beenfelseske og Lichtenbergske våben. Man ser bogstaverne E.K, hvilket henviser til Edele Kragh. Kalk og disk vejer 36 lod.

I kirken var der endvidere i 1796 en stangtavle med en rød gros de Tours pung, som man brugte til at indsamle penge i. På kirkegulvet så man en smuk stol for præstekonerne, 2 degnestole og en skriftestol, der var et levn fra før reformationstiden. På væggen fandtes endvidere en pyramidal trætavle, der skulle være et epitafium over præsten Ove Andersen, der døde i 1592. Dette epitafium findes ikke mere i kirken. Der var desuden et epitafium over Niels Grøn og hustru, Kirsten Nielsdatter. Det var opsat i 1612, smukt malet og forgyldt, samt forsynet med begge portrætter. Dette epitafium findes heller ikke mere i kirken. I kirkeskibet fandtes også to indmurede stole for folkene på Thestrup. I våbenhuset fandtes en ligbåre og 2 bænke, og i tårnet var der en stor malmklokke og to stiger, som man benyttede for at komme op i tårnet. I tårnet var der ligeledes en stor brandstige. Kirkens alterbog var fra 1733, og den var i 1796 i en sørgelig forfatning. Den udskiftedes dog ret hurtigt efter dette syn med en ny alterbog i sort læder, der blev indkøbt i Horsens den 10. maj 1797 for 1 mark og 5 skilling.

I Serridslevgårds jordebog fra 1807 kan man se noget om indtægterne fra Kattrup kirke. Det fremgår, at der var et stykke på Kattrup mark, på 3 fjerdingkar og 1 album, som pastor Brandt havde i fæste. Der var ligeledes et stykke jord til kirken på Nebel mark. Dette stykke havde Brandt også i fæste. Af de to stykker betalte han årligt 15 rigsdaler i landgilde. Det andet stykke jord, der i ældre tid hørte til kirken, var nu udlagt til degnen og læreren i Overby. Degnens jord var beliggende på Kattrup mark. Hartkornet var på 3 skæpper. Af denne jord betalte degnen, i 1807, P. Beck, 4 rigsdaler årligt.

Kirkens gamle jord på Borup mark, var nu overladt til skoleholderen i Overby. Jordstykket var på 1 fjerdingkar og 1 album. Heraf gav læreren årligt 1 rigsdaler til kirken.

Som vi tidligere har set, var kirketienden til Kattrup kirke i 1796 på 20 tønder hartkorn. I 1780 begyndte ejerne at sælge dele af kirketienden fra. I dette år købte Borupgård 3 tønder, og dette betød, at man var helt fri for afgift til kirken. I 1795 solgte man tiendefrihed til Thestrup, i alt 1 tønde, 2 skæpper og 1 fjerdingkar.

Kvægtienden til kirken udgjorde i 1767 ligeledes 20 tønder. Men man solgte igen noget fra til Borup og til Thestrup.

I alt udgjorde indtægterne til kirken i 1767 30 tønder, 3 skæpper og 2 fjerdingkar fra kirke- og kvægtiende. Denne indtægt blev udredt af det tiendeydende hartkorn i sognet, der i 1767 var på 124 tønder, 2 skæpper og 2 fjerdingkar. Efter at tiendefrihed var solgt til Borup og Thestrup i 1795 udgjorde det tiendeydende hartkorn i sognet: 95 tønder, 7 skæpper og 2 album.

I Serridslevgårds godsarkiv findes flere forskellige kirkesyn fra 1800-tallet. I 1811 kan det ses, at højkirken og våbenhuset trænger meget til udsprækning. Men at kirken ellers ser godt ud. I 1812 er der kommet nogle huller i taget, idet nogle blytavler mangler. Der mangler også nogle ruder i tårnet og i koret. Loftet i våbenhuset er brøstfældigt, og en bjælke i højkirken er nedfalden. Man får også at vide, at kirken udvendig trænger til en udsprækning. Stakitporten ind til kirkegården trænger endvidere til forbedring.

I 1813 er kirken repareret. Alle betydelige mangler er afhjulpet, og der er kommet nyt blytag på. Desværre mangler der endnu nogle steder, hvor håndværkerne endnu ikke har været. I 1817 står det imidlertid igen dårligt til med kirken. Loftet i tårnet er ødelagt, og bommen hvori klokken hænger er aldeles usikker. Vinduer og stole trænger til at blive afvasket og malet.

I 1878 eller 79 købte Kattrup sogn kirken med konge og kirketiende fra Serridslevgård. Slægten Gustow var uddød og godset blev solgt. Sognet købte kirken med tiende for 25.000 kr. De 10.000 kr. betalte sognet selv. Resten lånte man af Grev Vedel til Borupgård, senere Vedelsborg. Den første kirkeværgе efter købet af kirken var sognefoged Christensen

fra Overby. I 1886 blev det Jensen i Katstrup. Den første opgave Jensen fik, var foruden at administrere, at få kirkediget udvidet. Der kunne ikke lægges en retlinet side til den gamle kirkegård, idet en bygning lå op til dette. Et stykke toft blev da købt af bygningens ejer, købmand Jens Hvids enke. Nu fik kirkegården en anden facon. Landinspektør Eriksen fra Odder forestod opmålingen. Man tog ham fordi han var venstremand. En tid i forvejen havde han givet en gendarm nogle drøje hug med sin stok, og der var skrevet en del om episoden i aviserne.

Da det nye kirkedige var blevet anlagt, blev det indviet til kirkegårdsjord. Efter indvielsen blev der talt meget om, hvem der nu ville blive den første, der blev lagt ned i den nye jord. Nogle sagde, at de nødigt ville være de første. Kirkeværge Jensen sagde, at han da godt ville ligge der, for han vidste, at hans kone ville komme til at ligge ved siden af ham. Det blev nu ikke Jensen, der blev begravet først. Det var en dreng fra Overby. I Jensens tid som kirkeværge, blev der udarbejdet en liste over, hvad der skulle betales af folk udenfor sognet, hvis de ønskede at blive begravet på Katstrup kirkegård. Der blev også udarbejdet takster for anden kirkelig betjening. Det indførte man efter at et brudepar var kørt helt ind til våbenhuset i en lukket vogn. Det havde man ingen pris for, og taksten for dette blev for fremtiden sat til 5 kroner.

Kirkesyn var en af de helt store dage i Katstrup. Indbyggerne og de personer, der var med til selve synet, var altid klædt flot på i denne anledning. Ved synet skulle man sammen med provsten bestemme, hvad der skulle laves ved kirken det pågældende år. Efter synet, var det i Katstrup almindeligt, at præstefruen på præstegården trakteredede med en frokost (11).

16.3 KATSTRUP PRÆSTEGÅRD.

Natten mellem den 22. og 23. juni 1742 er vel nok den værste, som nogensinde er oplevet på Katstrup præstegård. Denne nat nedbrændte præstegården helt.

Ilden opstod i to huse på præstegårdens grund, disse kaldtes for den lille præstegård, og i husene boede der indsiddere. Ilden opstod hos en mand, der hed Anders Fugl, men hvoraf den opkom vides ikke. Ilden sprang videre fra den lille præstegård til selve præstegården, som Søren Glud beboede. Dyrene på præstegården og en del af indboet nåede man at redde, men da præsten ville hente kirkebøgerne indebrændte han. Søren Glud var den eneste, der indebrændte, men der var en del mennesker, der blev husvilde. Ikke mindre end 6 mænd med familier blev husvilde på den lille præstegård. Foruden præstegården, nåede ilden også til et hus på Niels Rasmussens grund, hvor 5 familier blev husvilde, idet huset nedbrændte totalt. Niels Rasmussen var på dette tidspunkt ejer af Becksminde, men hertil kan ilden ikke have nået. Huset, der tales om, må have ligget oppe ved selve kirken. Måske er det det hus, der er opført på kortet fra 1780 - altså ved kirkens nordøstlige hjørne (12).

Da præstegården var lagt i ruiner i 1742 og Søren Glud var indebrændt, fik man en ny præst i Katstrup. Hans navn var Frederik Skandorf. Der var desværre ingen præstegård, han kunne flytte ind i, og der fandtes heller ingen redskaber, dyr eller en sten tilbage på præstegårdstomten. Det sidste kunne tyde på, at folk i Katstrup har hentet billige byggematerialer efter branden.

Den nye præst beklager sig over de slette forhold til Søren Gluds enke, Elisabt Ochsen, der nu sidder på Thestrupgård. Skandorf fremfører overfor hende, at da gården er ribbet for alt, bør hun yde noget til dens genopførelse. Det nægter hun imidlertid, men samtidig ønsker hun ham "Guds velsignelse med arbejdet". Efter afslaget finder præsten på nye måder at samle penge sammen på. Han får således kongebrev på, at han må nyde og bekomme 1 rigsdaler lybsk af hver kirke i Århus Stift. Præsten skal endvidere have samme sum af befalingsmanden på Skanderborg slot og af Århus bispen. Kongen pålagde endvidere at bispen i Århus skulle hjælpe den nye præst, hvis det behøvedes.

Hvor hurtigt den nye præstegård opføres ved vi ikke. Men fra en beskrivelse fra Kragh til Stensballegård til bispen, dateret to år efter branden, erfarer vi, at der stadig var et hul i kirkegårdsdiget mod nord, hvor præstegården havde ligget. Bønderne bliver senere bedt om at køre sten til diget, så kreaturerne ikke længere havde frit løb i til gravene på kirkegården (13).

Af ovennævnte beskrivelse kan det ses, at den gamle præstegård således har ligget i kirkegårdsdiget nord for kirken. Den nye præstegård, som Skandorf bygger, får den placering, som vi alle kender den dag i dag.

Vi kender ikke noget til selve byggeriet, men i Hr. Kålunds beskrivelse fra 1774, kan vi få en helt klar fornemmelse af gårdens udseende. Det hedder således her:

"Præstegården som ligger i Katstrup bye helt op til den nordre side af kirkegårdsdiget, er fri for al slags afgift og forlængst indkøbt. Gården består af 21 fag stuehus, mur- og bindingsværk, og 54 fag udhus, bindingsværk med klinede vægge.

Gården har indvendig i længden 163 alen, og er bred i den søndre ende 91. og i den nordre 73. alen. I gården er en liden fiskedam, ved den østre side er en frugt- og køkkenhave, og ved den nordre og halvvestre side en liden toft, hvorude kan såes 2 skæpper byg, i samme er også en liden fiskedam. Ved havens søndre side er der en lille toft til 2 skæpper byg.

Præstegårdens jorder og agre ligger overalt tilfælles med byens marker, og præsten kan ikke nærmere gøre herfor. Foruden den oprindelige præstegårdsjord har der endvidere været en gammel, nu øde bondegårdsjord, til gården. Denne gårds hartkorn er: 2 tønder, 7 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album. Den øde bondegårdsjord har været benyttet og fæs-

tet af præsten i 50 til 60 år efter kongelig bevilling. Ved salget af det Skanderborgske rytterdistrikt tilkøbte præsten i Katstrup jorden til præstegården. Da præstegården og den øde marks jorde er blevet drevet sammen i så lang tid, er det umuligt klart at sige, hvad der hører til præstegården, og hvad der egentlig hører til den øde gård. Markerne er for en stor dels vedkommende pløjet sammen med hinanden. Ved at få en landmåler til hjælp lover præsten, at han nok skal få de to markers jorder delt igen. Delingen af jorden er vigtig, idet det kun er præstegårdsjorden, der er privilligeret jord, som man ikke skal betale skat af. Det privilligerede præstegårdshartkorn er på: 4 tønder, 5 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 album.

I følge kilden fremgår det endvidere, at Kålund har betalt den forrige præsts enke 500 mark for præstegården, og at vurderingen i 1774 stadig er den samme. I 1774 er der ikke noget inventarium, der følger gården fra præst til præst. Huse har præstegården heller ingen af. Men ved den nordre og østre side af haven ligger der lo fag stuehus og 4 fag udhus, hvoraf grunden tilhører præstegården, mens bygningerne ejes af Kålund. Det er bygninger, han har købt af den forrige præsts enke, ligesom Kålunds forgænger havde købt dem af sin forgænger (14)

Som præstegården er beskrevet her, må vi vel gå ud fra, at den også har set ud i 1780, da man lavede udskiftningskortet.

Efter ca. 100 år var store dele af præstegården nærmest ubeboelig, og det medførte, at pastor Leuenbach i året 1840 tildels opfører et nyt stuehus. Det stuehus, der opføres, er det, der udgør Katstrup præstegård - eller rettere - plejehjemmet "Pilebo" i dag.

Den første efterretning vi har om den nye præstegård er en brandtaxation fra 1844. Heri anføres det under den 10. april 1844:

"Præstegården var førhen forsikret for 4060 rdl. Befandtes nu således forandret og forbedret:

a. Stuehuset i øster førhen urigtig anført i vester, 6 alen høj, 56 alen lang og 14 alen dyb af grundmur og tegtag. Alt indrettet til beboelse med 14 gibsede værelser, samt køkken og malkestue, fjællegulve i samtlige værelser, flisegulv i køkken og folkestue. En gang, hvori 4 gibsede værelser med fjællegulve, kjelder i den halve deel af huset 8 fag, med steengulve, i den norde deel af huset og 6 fag i den østlige side af samme bindingsværksmur, førhen taxeret for 2060 rdl. blev nu taxeret for 4000 rdl.

b. Det vester hus er urigtig anført det østre, 15 fag, 9 1/2 dyb, fyr i over- og egeundertømmer (15).

I præstearkivet på Landsarkivet i Viborg (16) kan man følge de ombygninger, der er skitseret i brandtaxationen. Stuehuset er således tildels opført af nyt materiale af pastor Leuenbach i året 1840. For at kunne gennemføre byggeriet lånte han 2000 rdl., der skulle forrentes over 20 år. Det var dog kun den underste del af stuehuset, der blev opført i nyt.

Til den øverste del brugtes både tømmer, fjæl og tagsten fra det gamle stuehus. I årene 1852 og 1867 blev der udført reparationer på præstegården ex. udsprækning, understrygning, maling m.v. Bryghuset, som også fungerede som bagers og mælkestue, blev også opført i 1840-41 af levningerne fra det gamle stuehus. I 1862 var det så forfaldent, at en hovedreparation var nødvendig. Denne udførtes i krigsåret 1864, og det kostede alene ca. 100 rdl. I 1864 blev laden endvidere repareret, malet gul og stolperne tjæret med stenkulstjære. I 1865 blev laden tækket på begge sider, i 1866 blev den atter tjæret, efter at være blevet forsynet med en ny port og tildels nye fjellegavle. I 1866 blev der indlagt tildels nyt fodtræ i staldbygningerne. I 1867 blev den halve side af staldbygningen, imod gården tækket og forsynet med en del nye hanebjælker, bjælker og lægter. I 1863 blev der indrettet et svinehus og fårestien blev indrettet i højhuset. I 1863 var bygningsgælden betalt. I 1868 blev den nordre længes søndre side tækket og nogle steder forsynet med nye lægter m. v. Ligeledes blev stuehuset i 1868 udfuget og fugerne optrukne. Der kom også nye zinktagrender. Vinduerne blev malede ind- og udvendig. 2 værelser blev tapetseret. I de følgende år blev der lavet mindre småreparationer. I 1870 blev værelserne helt omlagt, og der blev indlagt stivere. Det gjorde man fordi en stor del af gibsloftet var faldet sammen pga. for megen gennemtrængning af regnvand. Taget blev dog ikke tæt i første omgang, og i 1872 fornyede man det med skiffer. Samtidig fik man to nye trappestene i bornholmsk granit. Til disse fik man et lån af stiftsmidlerne på 300 rdl., der skulle afbetales over 12 år.

I de år, der kom efter, var der mindre reparationer, men i hovedsagen var præstegården så flot som den overhovedet kunne blive - de almindelige reparationer ved et hus taget i betragtning.

Mens de omfattende ombygninger fandt sted, var præstegården forpagtet bort til landmænd. I perioden fra 1876 - 1885 var forpagteren Jens Christensen Hvid, 1885 - 1894 hed han Simon Nielsen og imellem 1894 og 1912 var Thorvald Secher forpagter.

I 1910 begyndte man at sælge ud af præstegårdsjorden. Således blev paracel 1 b. solgt. 1.a. beholdtes af præsten. I 1912 udstykkedes resten af præstegården. Køberne er Christen Richter, Hans Yding og Ewald Jobb. Salget er i forvejen godkendt af Århus Stiftsøvrighed den 22. maj 1912. Præst Julius Jensen sælger præstegårdsjorden for Katstrup sogns menighed.

Selvom præstegårdsmarkerne blev solgt fra i 1912 blev bygningerne stadig i flere år benyttet af præsterne i embedet. Den sidste præst der boede på gården var provst Senstius.

I 1966 sælges præstegården til Anne Ahlers. Hun sælger den igen 1/2 år efter til frk. Ingrid Poulsen og Inge Pilholm. I december 1966 fik præstegården navnet "pilebo", og gården

blev indrettet til plejehjem for ældre. Allerede den 1. januar 1967 var den første beboer flyttet ind. På plejehjemmet kan der i alt være 12 beboere. Der er 7 medhjælpere. I 1972 og 1977 er der foretaget forskellige tilbygninger. Sydgavlen er der ikke ændret ved. Den er fredet af hensyn til kirken.

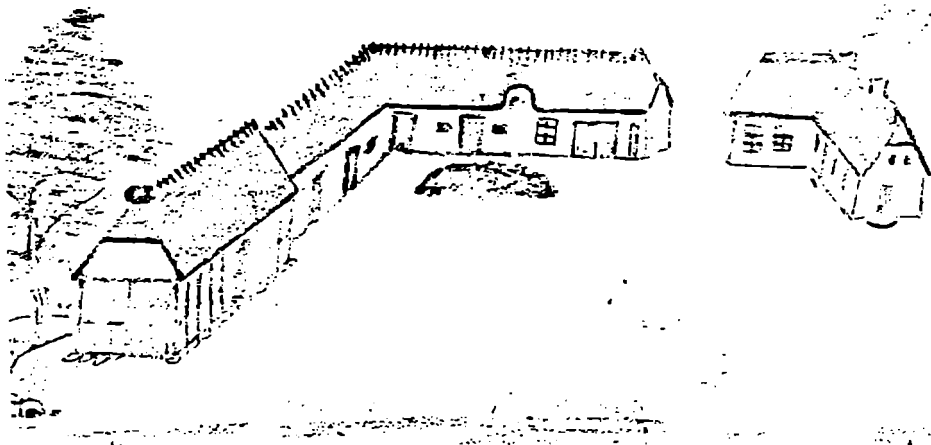

Filebo - tidligere Kattrup Præstegård.

På de følgende sider kan man se en tegning af præstegårdsudbygningerne. Tegningen er udført af ringer og graver Johannes Linnerup i Kattrup engang i 1920'erne. Man skal forestille sig, at man står og ser imod vest. Til venstre ses laden. Det var den ældste bygning med en høj rummelig indkørsel opført af svær bindingsværk. I baggrunden ses de lavere staldbygninger, der var lavet af bindingsværk. Da præstegårdens udbygninger blev solgt ved auktion i 1912, blev en stor del af det gode egetræstømmer solgt til opskæring og senere anvendt til møbler.

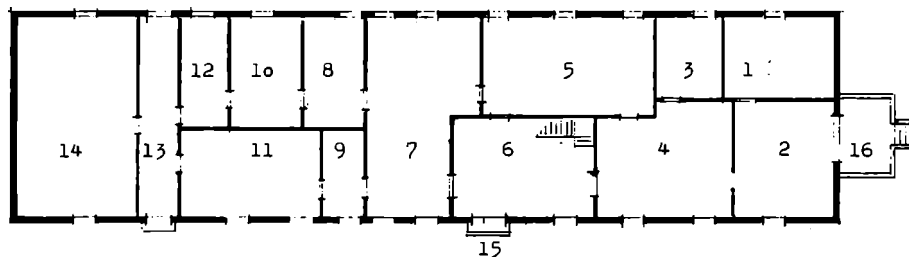
Tegningen stemmer godt overens med et referat vi har fra nu afdøde Knud Anders Richter (f. 1897). "Mod nord-øst var forpagterboligen beliggende. Bygningen mod nord var indrettet til vognport samt hestestald. Mod vest var kostalden med plads til 10 - 12 køer samt ungkreaturer. Her var også nogle svinestier. Bygningerne var alle beskedne i bredden. Laden der var bygget i forlængelse med stalden, var af helt andre dimensioner". Meget af dette tømmer er senere brugt i andre nye gårde i Kattrup og omegn, som f.eks. til den nye gård, der blev bygget på den modsatte side af vejen på præstegårdsjorden. Richter fortsætter: "På den åbne plads mod kirken var der en ret anseelig hønsegård. Midt på gården lå møddingen. Mellem de to fiskedamme mod vest gik der en mindre vej til hjørnet af kostalden. Denne vej blev hovedsagelig benyttet af mælkekusken".

Kortet på næstfølgende side er en aftegning fra præstearkivet i Viborg, dateret fra 1852. Præstegårdens areal var da på 61 tdr. land, fordelt med 48 tdr. agerjord, 5 tønder eng og 6 tdr. skov. Skoven var det sidste, der blev solgt fra præstegården. Det skete først i 1980.

Have

Øst

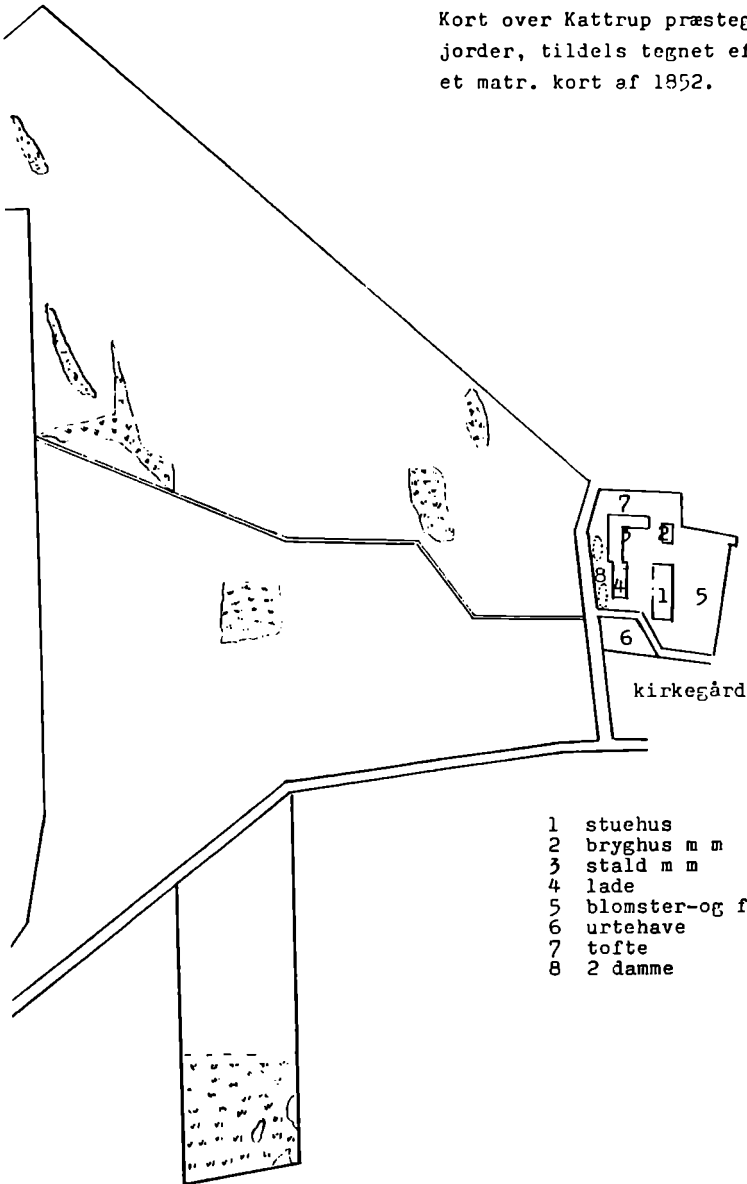
Vest

Gårdsplads

Kattrup præstegård ca 1948

1. Soveværelse.	10. Soveværelse.
2. Havestue.	11. Køkken.
3. Arkiv.	12. Bad og toilet.
4. Kontor.	13. Entree og opgang til loft.
5. Dagligstue.	14. Konfirmandstue.
6. Entree.	15. Hovedindgang.
7. Spisestue.	16. Terrasse.
8. Værelse.	
9. Anretteværelse.	

Kort over Katstrup præstegårds
jorder, tildels tegnet efter
et matr. kort af 1952.

- 1 stuehus
- 2 bryghus m m
- 3 stald m m
- 4 lade
- 5 blomster-og frugthave
- 6 urtehøve
- 7 tofte
- 8 2 damme

16.4 PRÆSTERNE I KATTRUP.

I de forskellige bøger, hvori præsterne i Katstrup nævnes (17), har man fundet frem til, at den ældste præst man har kendskab til i Katstrup er en Hr. Jørgen, der var præst i begyndelsen af 1600-tallet.

Går man imidlertid lidt mere grundig til værks, kan man imidlertid opstille en fuldstændig præsterække i Katstrup tilbage til reformationen i 1536. Kilden, hvori præsterne navne er opført, er en herredsbog fra 1661 (18), der blev udarbejdet efter en forordning, idet man gerne ville have en fuldstændig beretning om landets sogne efter de ødelæggende svenskekrige. I denne beretning, der er skrevet af præsten, Jens Jensen, finder vi, at han mener, at følgende har været i embedet før ham:

1. Otte Eilersen
2. Ove Andersen
3. Laurits Ovesen
4. Peder Gregersen
5. Jørgen Madsen
6. Jens Jensen blev præst den 8. august 1650.

På denne baggrund kan det således konstateres, at der imellem reformationen og Hr. Jens Jensen har været 5 præster i Katstrup, hvis da ikke Jens Jensens oplysninger er alt for mangelfulde. Tilsyneladende har Jens Jensen dog fat i den rigtige ende, for gennem andre kilder er vi i stand til at efterkontrollere nogle af hans oplysninger.

Af et åbent brev, dateret den 20. februar 1573 på Skanderborg slot, og underskrevet af Frederik d. II, erfarer vi, at "Hr. Ofue (Ove) Andersen, sognepræst i Katstrup sogn, og hans Eftermænd indtil videre årlig må få de 24 læs Ved i Tørning Skov, som han og hans Formænd i Embedet i Lang Tid have haft, dog skal Lensmanden på Skanderborg Slot lade Skovfogeden anvise dem Veddet af Vindfælder og fornede Træer eller hvor der sker mindst Skovskade" (19).

Sognepræsten, Ove Andersen, der omtales, er således den 2. præst i Katstrup efter reformationen. Den 1. præst, Otto Eilersen, har vi ingen oplysninger om. Ove Andersen, der omtales i brevet, må således have været præst i Katstrup i 1573. Hvor lang tid forinden han har været ordineret, kan vi imidlertid ikke udlede af dokumentet.

Ove Andersen, er imidlertid også præst i 1587. Det fremgår af endnu et åbent brev fra Frederik d. II. Brevet er dateret den 16. april 1587 på Skanderborg slot, og ordlyden er som følger: "Åbent brev, at hvis en af Sognepræst til Katstrup, Ørridslev og Tolstrup sogne, Hr. Ofue (Ove) Andersens sønner overlever hans død, findes duelig til kirketjeneste, kan blive rettelig kaldet af Sognemændene og blive kendt duelig af Superintendenten, må han få Faderens sogne, dog skal alt gå efter Ordinassen" (20).

Brevets indhold taler for sig selv. Efter reformationen var det svært at få duelige præster, der kunne prædike "det rette og sande evangelium", og Ove Andersen fik kongens tilsagn om, at embedet måtte overtages af en af hans sønner, hvis han blev fundet duelig af sognemændene. Sognemændene er sognets hartkornsejere. Superintendenten var en mand, som regeringen havde ansat i stedet for bisperne, som skulle drage omsorg for, at alle sognepræster prædikede evangeliet og Guds ord for befolkningen (21). Med ordinassen menes der den danske kirke-grundlov, der i 1542 havde fået sit endelige udseende. Kirkeordinassen fastsatte, at evangeliet skulle prædikes retsindigt, begge sakramenterne uddeles og børnene oplæres i den kristne tro; kirkens tjenere, skolerne lærere og fattigfolk skulle forsørges m.v.

Af præstelisten kan man se, at Ove Andersen tilsyneladende har fået sin søn, Laurits Ovesen, indsat som præst efter ovenstående kongelige befaling. Om denne Laurits har vi ikke flere oplysninger.

Laurits Ovesens efterfølger hed Peder Gregorsen. Hvornår han er blevet præst, ved vi ikke. Men han omtales i et overleveret brev. Brevet er skrevet af kongen til biskop Jens Giødesen i Århus, dateret den 19. november 1597 på Haderslevhus. I brevet beder kongen bispem "om at handle mellem Apellone, Hr. Ofues i Katstrup (Ove Andersens hustru), og en præst som er kommet i disse sogne efter Hr. Laurids Olafsens Død, til hendes underholdning, dog således at intet sker mod ordinassen" (22).

Af brevet kan man se, at Apellone har henvendt sig til kongen med en klage, over at den nye præst, der er kommet efter hendes søns død ikke giver hende underhold, og det er Århusbispen, der skal tage affære i sagen. Af brevet kan man endvidere se, at Peder Gregorsen må have fået sin præsteindvielse før dateringen af brevet.

Den næste præst i Katstrup hedder Jørgen Madsen. Han har været præst i begyndelsen af 1600-tallet. I et brev, skrevet af kongen til Hans Steffensen, dateret den 7. januar 1620, fremgår det, at kongen beder Hans Steffensen "om at indtage en af Hr. Jørgen i Katstrups sønner (Mathias) i Sorø skole, når der bliver plads ledig" (23). Kongens brev er sikkert blevet til på den måde, at præsten i Katstrup har henvendt sig direkte til ham og forespurgt om mulighederne for sønnens fremtid. Det kan vel opfattes som en fjer i hatten på præsten, hvis han efter kgl. indgriben fik sin søn på en af landets fineste skoler. Samtidig viser brevet ganske godt, hvilke "småproblemer" man henvendte sig direkte til kongen med før i tiden.

Jørgen Madsen har også været præst i 1626. Det fremgår af endnu et brev. Tilsyneladende har præsten denne gang været ved kongen ang. et stykke jord, som han gerne ville fæste. Jorden, som præsten gerne ville fæste, er sikkert den ødegård, der senere omtales af præsterne i Katstrup som en gammel selvejergård, der igennem længere tid har været drevet sammen med præstegårdsjorden. I brevet til kongen,

der er dateret den 10. juni 1626, anmoder han lensmanden på Skanderborg slot om at udvirke og hjælpe Hr. Jørgen til ret (24). I Århus Bispearkiv er der bevaret en liste, dateret i september måned 1625, hvori det er anført, hvor meget jord, der var fæstet af præsterne i Katstrup. Listen, der er udarbejdet i Jørgen Madsens tid, viser, at bondegårdens marker var i fælled med de andre bønder i byen. I Westermarken var der således 13 marker, i Østermarken var der 27 marker og i den sidste mark var der 13 marker (25)

Ifølge Skanderborg lens Jordebog fra 1638 kan man se, at Jørgen Madsen nu endelig er blevet fæster af den gamle øde selvejergård. I andre lensjordebøger optræder Jørgen Madsen som fæster af jorden helt indtil 1650. Men det må imidlertid bero på en fejl fra slotskriverens side, idet vi ved at Jørgen Madsen bliver efterfulgt af Oluf Nielsen, og at Oluf Nielsen bliver efterfulgt igen i 1650 af Jens Jensen (27). Jens Jensens kaldsbrev har vi bevaret i herredsbogen fra 1651 (28).

Præsten, der fulgte Jørgen Madsen, Oluf Nielsen, har vi ingen oplysninger om. Men det ser ud som om, at han er ordineret i 1636 (29). Oluf Nielsen hedder for øvrigt Ole Nielsen Krogstrup i en anden kilde. Men det er den samme person, der er tale om (30).

Den 8. august 1650 efterfølges Oluf Nielsen af Jens Jensen Holmboe. Det var denne præst, der i 1661 fik besked om at skrive i herredsbogen. Overskriften i herredsbogen, der er skrevet på latin, lyder således: "Vi pines - vi tier, idet vi dog venter sejren" (31). Denne overskrift kan ikke siges at være ganske ubegrundet, hvis man læser teksten nærmere igennem. Herredsbogen er skrevet lige efter de ulykkelige svenskekrige, som havde hærget det ganske land. Overalt havde krigen medført død, omfattende ødelæggelser, sult, misvækst, ødegårde, enker m.v. De faktiske forhold lader sig næppe beskrive. Jens Jensens overskrift lader således forstå, at krigen også har sat sine spor i Katstrup sogn.

I herredsbogen, der skulle skrives efter anmodning af bispen i Århus, indleder han med at sige, at der ikke findes nogle gamle dokumenter, breve eller privellegier på Katstrup præstegård udover et brev fra bispernes tid (før reformationen), der omtaler præstens ret til at hente 30 læs ved i Thorning skov. En ret vi tidligere har set var blevet stadfæstet af Frederik d. II i 1573. Præstegårdens avling i alle vangene (markerne) i Katstrup er årligt, at der sås 2 1/2 tønne rug, 6 tønner byg og 8 tønner havre. Udbyttet er ca. 10 læs. Til embedet hører der to annexgårde. Den ene i Ørridslev, den anden i Tolstrup. Fæstere af annexgården i Ørridslev giver hvert år præsten i Katstrup 20 skæpper rug, 3 tønner byg, 5 tønner havre og 1 fjerding smør. Al anden herlighed til gården tilfalder kongen. Med hensyn til annexgården i Tolstrup får præsten årligt den samme afgift som for Ørridslev annexgårds vedkommende, dog bortset fra smørret.

Af herredsbogen kan man se, at præsterne i Katstrup fik flere andre afgifter. Fra gammel tid havde præsterne ret til tiendeydelser. Tienden, som alle bønderne, der havde hartkorn, skulle betale, var oprindeligt delt i tre portioner, der fordeltes mellem bispen, kirken og præsterne. I pastoratet var der 15 1/2 tiendeydende gårde i Katstrup sogn, 25 1/2 gårde i Ørridslev sogn, hvoraf 2 var ganske øde og endelig 17 1/2 gård i Tolstrup sogn. Præstens korntiende udgjorde i alt 10 tønder og 3 skæpper byg, 30 tønder rug og 40 tønder havre. Med andre ord en betragtelig afgift. Tienden, som præsten fik, brugtes i husholdningen, og det ses af listen, at præstens heste hvert år fortærede 40 tønder. Foruden denne afgift fik præsten forskellige ofre af menighederne. I 1661 fik præsten offer til de forskellige højtider. Normalt indkom der ved disse lejligheder omkring 23 daler. Men netop i dette år, efter ufredstiden, "er det vanskeligt både at få offer og tiende af bønderne, idet de var ganske forarmede. Præsten havde også ret til qvæg-tiende. Normalen var at han modtog 9 lam, 3 grise og nogle penge, ca. 5 - 6 daler.

Som man kan se, var indtægterne til præsteembedet talrige og ganske store.

Til præstegården hørte der endvidere noget skov. Vi må formode, at det er den skov, der ligger i den nordligste del af ejerlaget. Da Jens Jensen skriver nævnte beretning, er skoven næsten hugget helt om og ødelagt pga. de svære krigsår. Og det er med "største besværing og bekostning" han er nødt til at finde brændsel andre steder.

Nævnte Hr. Jens Jensen, der er omtalt, har tilsyneladende ikke været særlig velset i sognet efter krigene, idet han i kraft af sin velstand, var i stand til at hverve et korps af soldater, der skulle passe på præstegården under krigene. Mens præsten således reddede sit under krigen, stod det meget værre til med bønderne, der ikke havde den samme økonomiske formåen. De mistede meget jordisk gods pga. de hængende soldater - fjender som såkaldte "venner".

I 1669 blev Christian Ulriksen Zitscher præst. Han efterfulgtes i 1678 af Jens Krabbe, der blev provst. Ifølge 1688-matriklen kan vi udlede, at Jens Krabbe har haft mellemnavnet Pedersen. Om Krabbe ved vi, at han i 1689 købte Hylke kirke sammen med Hylkepræsten Laurits Pontoppidan. De fik oprettet en kontrakt mellem sig, at de skulle dele indtægterne. I kontrakten er der en bestemmelse om, at hvis den ene part ville sælge sin part eller hvis en døde, så havde den anden førsteretten til at købe den andens part.

I 1699 efterfulgtes Jens Pedersen Krabbe, der døde i 1698, af Hr. Assessor Søren Glud, herredsprovst og præst i de tre menigheder. Søren Glud var præst i pastoratet i perioden fra den 25.8.1699 til sin død den 23.1.1742, da han 74 år gammel tragisk omkom ved Katstrup præstegårds brand. Søren Glud ved vi en helt del om, dels fordi han var lidet agtet i sogne-
ne, dels fordi han omkom ved præstegårdsbrand. Søren Glud

var ud af præsteslægten Glud fra Glud. Han var 31 år, da han blev præst i Kattrup, og da han giftede sig med sin formand Jens Krabbes enke Inger Hansdatter. Ved giftermålet erhvervede han præstegården med tilliggende, rettigheder og 1/2-delen af Hylke kirke.

Anne Rasmussen skriver i sin bog "Hylke sogn i det attende århundrede" (32), at "få år efter, at Søren Glud var blevet medejer af kirken, kom en forordning, der gav alle kirkeejere ordre til at få deres kirker gjort i stand og alle brøstfældigheder repareret i løbet af et år. Sammen med Margrethe Suhr, Pontoppidans enke, tog Glud det til efterretning, således at Hylke kirke ved syn i 1702 fremstod så smukt som nogensinde". Fru Suhr døde i 1708, og hendes tre børn arvede hver en trediedel af hendes part i kirken. Kort tid efter solgte børnene imidlertid deres 1/2-part af kirken til slotsfogeden på Skanderborg slot, Jørgen Pedersen, der var gift med Pontoppidans datter af første ægteskab. Søren Glud var imidlertid ikke tilfreds med denne handel, idet der i det gamle skøde var indføjet klausul om, at man ved evt. salg af kirken, skulle tilbyde halvparten til ejeren af den anden halvdel. Søren Glud lagde derfor sag an mod børnenes formynder. Sagen vandt han, og i 1710 blev han enejer af Hylke kirke. Hylke kirke skulle derefter være i Glud-slægten's eje indtil 1788, hvor Sognemændene i Hylke sogn købte den.

Søren Glud var en lærd og dygtig mand på flere punkter. Men efterhånden udviklede han sig til at blive mistænsom, kværlantisk og en procesgal person, som Anne Rasmussen skriver (33). Tingbøgerne vidner således om flere retsstridigheder, hvor præsten var indblandet. Bl.a. udvikledes der en forfærdelig retssag i begyndelsen af 1700-tallet mellem Søren Glud og et par Tvingstrup-bønder, der havde solgt deres tvillinggård til ejeren af Serridslevgård. Eftersom de havde solgt deres gårde mistede Søren Glud chancen for at overtage dem som fæstegods, og det blev han godt sur over, for de var egentlig blevet lovet ham først. Men idet han ikke havde pengene til købet på det rette tidspunkt, afstod bønderne til Muhle på Serridslevgård. Efter bøndernes salg begyndte Glud at chikanere familierne, dels på deres bopæl, dels i kirken, hvor han nægtede dem adgang til at nyde Kristi blod og legeme for øjnene at hele menigheden. De stakkels bønder, der blev nedvurderet, latterliggjort og nægtet den frie adgang til kirkelig betjening, så ingen anden udvej end at lægge sag an mod Glud med Henrik Muhle til Serridslevgård som deres forsvarer. Sagen gik sin gang, og Søren Glud, der selv førte sin sag, forhalede den hele tiden. Til sidst måtte han dog se sig besejret. Men det vel også rimeligt, når man havde misbrugt sit gejstlige hverv for egen jordisk vindings skyld (34).

Da Glud senere blev enkemand, giftede han sig med biskop Johan Ochsens unge datter, Elisabeth. Vielsen er indført i Århus Domkirkes kirkebog og lyder således: "Anno 1723, den 23 oktober efter hans kongelige majestæts allernådigst given Corpulationsbrev og uden forudgående Trolovelse eller Lysning af Prædikestolen, hjemme i huset, Corpulerede

velædle og højlærde Mag. Søren Glud, Assessor og Consistori og Provst over Voer herred og Sognepræst til annekterede Sogne, og Jomfru Elisabeth Ochsen velædle og højværdige Hr. Biskop Johan Ochsen i Århus hans Datter, for hvilke tvende - såsom de højfornemme Familier noksom enhver var bekendt - ingen Forlovere behøvedes" (35). Bruden var da 22 år gammel, Søren Glud var 55 år, og bispren var 56 år.

Biskoppens datter var et godt parti for Søren Glud. Biskoppen var en højlærd og rejsevant person, der havde være hos fine europæiske familier før han blev udnævnt til biskop, først i Ribe og derefter i Århus i 1713.

Søren Glud og unge hustru fik en søn i 1725. Han fik navnet Johan, og han blev parrets eneste barn. Ægteskabet blev ikke lykkeligt, og de blev senere sepereret. Årsagerne til separationen kender vi ikke. Men som man kan se af utallige kilder var Søren Glud en lidet omgængelig mand. Dertil kommer aldersforskellen mellem de to. Deres syn har sikkert været meget forskelligt på flere punkter.

Glud blev - hvis han da ikke altid havde været det - en holden mand. Foruden præstegården og Hylke kirke ejede han bondegods i Ørridslev, Hylke Degnebolig og i 1721 købte han Tolstrup Annexgård (36). Glud var også rig på andre materielle ting. Det fremgår bl.a. af en beskrivelse af præstegårdsbranden i 1742, hvor Glud indebrændte. Da ilden var opstået i den "lille præstegård" sprang den senere over til selve præstegården. Man nåede at redde alle kreaturer undtagen nogle får og høns. Senge, stole, spejle i begge gæstekamre blev reddet, samt to dragkister, et skab, lampetter, et bord i den store stue. Endvidere blev der reddet en seng, stole m.v. i præstens kammer. I fruerstuen reddede man en skriverdargkiste, stole, spejl, gardiner og alt sølvet. I køkkenet reddede man næsten alt tinnet, som var en anseelig hoben plus div. Endelig reddede tre af huset tjenestefolk alt deres jordiske gods, før ilden fik overtaget.

Da Søren Glud, der i første omgang havde tænkt på at redde sit bohave, kom i tanke om, at der inde i præstegården var værdifulde bøger fra embedet, som bl.a. kirkebøger, en gejstlig skrifteprotokol, herredsbøger m.v., ville han løbe ind i det brændene hus for at redde disse. Men han kom aldrig ud igen, idet det brændende loft faldt ned over ham. I kirkebogen, der blev påbegyndt efter branden, har den nye præst under døde anført: "1742 den 23. juni, Salig Assessor Søren Glud ynkelig opbrændt". Da Glud var omkommet, tog Elisabeth Ochsen ophold på Testrup. En ryttergård, som Søren Glud, havde fået. Hun købte senere gården af kronen for 4000 rigsdaler.

Glud efterfulgtes af Frederik Schandorff. Præstegårdstomten købte han af Søren Gluds enke, og på et senere tidspunkt beder han hende om økonomiske midler til præstegårdens genopførelse. Et andragende han dog ikke får noget ud af. I sin økonomiske trangsel henvender han sig til stiftsøvrigheden, og her får han stillet et pengebeløb til rådighed til genopførelse af præstegården. Midlerne indkommer fra

alle sogne indenfor stiftet.

Schendorff ved vi desværre ikke meget om. Men han må være den præst, der byggede den nye præstegård efter branden. Han dør i 1757, og hans efterfølger bliver Hans Vilhelm Lauritsen Kålund, der forinden har været residerende kappellan i pastoratet med bopæl i annexgården i Ørriidslev. Kålund var således godt kendt af befolkningen i området, og han var vel mere eller mindre selvskreven til at overtage stillingen som præst her. Kålund blev efter præsteindsættelsen gift med Christiane Barbare Bierring fra Thestrupgård i Katstrup sogn i 1758.

De fik 6 sønner, hvoraf den ene blev præst i Gosmer sogn.

Den næste præst i Katstrup var Søren Pertou. Han blev præst her den 13.1.1779. Han var gift tre gange. Den 23.3.1779 blev han viet i Hvirring kirke til Anna Elisabeth Lassen. Hun døde imidlertid i 1780, tilsyneladende i barselsseng uden at have født. Året efter giftede Pertou sig på ny med Abelone Christensdatter Sommer, der døde i 1781. Han blev derefter gift med Birgitte Bull, der var født i 1742. Den sidste kone nævnes i befolkningstællingen fra 1787. Heri står:

Søren Pertau, husbond, 46 år, han i 3. ægteskab, sognepræst
Birgitte Buhl, hans kone, 44 år, hun i 1. ægteskab
Ellen Rasmussen født Schiødt, 60 år, præsteenke efter
1. ægteskab.

Laurs Sørensen, 28 år, ugift, tjenestekarl

Niels Thomasen, 29 år, tjenestekarl

Mathias Jensen, 40 år, tjenestekarl

Jens Andersen, 15 år, tjenestedreng

Sophie Buhl, 24, tjenestepige

Anna Ottensdatter, 23 år, tjenestepige

Anne Marie Nielsdatter, 21 år, tjenestepige.

Møller og fru. Præst. ca. 1900.

Den næste præst i Katstrup blev indsat den 26.10.1797. Hans navn var Hans Føns Brandt, der var født i 1763. I 1793 var han blevet gift med Ingeborg Chritine Christensen, der var datter af en apoteker i Ribe. Hun var født i 1754. Det er hende, der omtales som hans hustru i folketællingen fra 1801:

Hans Føns Brandt, husbond, 39 år, sognepræst, i 1. ægteskab
Ingeborg Kirstine Brandt, 45 år, hans kone, i 1. ægteskab
Else Cathrine Brandt, 8 år, deres datter
Claus Jeronimus Brandt, 6 år, deres søn
Else Marie Fogh, 54 år, husjomfru
Frands Christensen, 31 år, tjenestekarl
Hans Bentsen, 33 år, tjenestekarl
Niels Rasmussen, 18 år, tjenestekarl
Morten Hansen, 71 år, indsidder, enkemand efter 1. ægteskab
Maren Jensdatter, 31 år, ugift tjenestepige
Ane Marie Nielsdatter, 21 år, tjenestepige, ugift
Ellen Rasmussen Schiødt, 72 år, præsteenke.

Det er pastor Brandt, der i 1810, frasælger en parcel af præstegårdsjorden længst borte mod nord. Dette stykke jord blev senere til matrikel no. 19, Espevej no. 10.

I 1819 døde hans hustru, og den 13.4.1821 blev han viet til Marie Kirstine Jacobsen, der var født i 1793. Hun var datter af en gårdmand i Elling. Det er hende, der omtales i befolkningstællingen fra 1834:

Hans Føns Brandt, 72 år, sognepræst.
Marie Kirstine Brandt, 39 år, hans kone
Else Cathrine Brandt, 39 år, ugift, datter af 1. ægteskab
Hans Christian Brandt, 13 år, søn
Søren Bagger Brandt, 6 år, deres barn
Christian Frederik Bagger, 34 år, ugift, kandidat i teologi, huslærer

Jacob Rasmussen, 33 år, tjenestekarl
Erik Eskildsen, 30 år, tjenestekarl
Jens Jørgensen, 42 år, tjenestekarl
Margrethe Nielsdatter, 24 år, tjenestepige
Karen Marie Mikkelstdatter, 27 år, tjenestepige

I Dansk Folkeminders gemmer findes der en fortælling om Brandt. Den er indsendt af sognepræst M. Poulsen. "Brandt havde en lidenskab for at eje smukke hunde. Engang stod han på prædikestolen i Katstrup kirke. Herfra så han, at der kom en skærslipper ind i kirken med en hund. I samme øjeblik præsten får øje på hunden udbryder han: Den hund skal fanden galemig blive min. Om han blev ejer af hunden vides ikke. Om samme præst fortælles det, at han engang sad på Hoved Kro og drak sammen med sine svirebrødre. I venners lag går tiden hurtigt, og han glemte helt at han skulle prædike i kirken - men det tog han ikke så nøje" (37).

Anton Frederik Leunbach var præst i Katstrup mellem den 23. november 1839 og den 14.5.1862, hvor han døde. Det var ham der i 1844 opførte en ny præstegård. Han var en præst, der førte stort hus. Det ses bl.a. af de forskellige folketællinger:

Folketællingen 1840:

Anton Frederik Leunbach, 35 år, ugift, sognepræst
Marie Kirstine Brandt, 46 år, enke, præsteenke
E.C Brandt, 47 år, ugift, hendes steddatter
H.C Brandt, 19 år, ugift, enkens barn
Søren Bagge Brandt, 12 år, ugift, enkens barn
Jens Båden, 22 år, ugift, huslærer
Anders Rasmussen, 27 år, tjenestekarl
Jens Jensen, 28 år, do
Ane Marie Poulsdatter, 33 år, tjenestepige
Karen Clausdatter, 23 år, do
Søren Stephensen, 63 år, gift, røgter

Folketællingen 1845:

Anton Frederik Leunbach, 40 år, gift, præst
Hildus Agate Høegh, 34 år, gift, hans kone
Christian Leunbach, 10 år, barn
Hans Christian Leunbach, 8 år, barn
Anna Christine Leunbach, 6 år, barn
Jensine Leunbach, 4 år, barn
Karl Gustav Leunbach, 2 år, barn
foruden familien er der en huslærer, en husjomfru og to ugift avlskarle.

I gamle kilder kan det ses, at han tager lån hjem til at bygge præstegården for.

Stedets næste præst blev Kristian August Sparre. Han var født den 23.1.1812 i Damholte sogn. Han far var godsforvalter Rasmus Sparre og moderen var Johannæa Coster. Han blev student i Sorø i 1831, og han fik sin teologiske eksamen i 1837. Han blev derefter huslærer ved konsejlspræsident J. Estrup. Den 8.8.1862 blev han præst i Kattrup, og her var han indtil 1884, hvor han blev afskediget den 19.11.1884. I 1841 blev han viet til Mette Christine Magrethe Caroline Mackeprang, datter efter en regimentskirurg.

Sparre var en ivrig landmand, en proprietærtype, selskabsmand, der passede sit embede. Han havde også andre interesser, bl.a. har han meddelt flere oplysninger til genealogiske arbejder, lexikaer m.v.

Det var endvidere under Sparre, at præsterne i Kattrup begyndte at bortforpagte jord.

Provst Clausen ved altret i kirke, ca. 1935.

Sparre efterfulgtes af Peter Christian Møller i 1884, og han var præst frem til 1903, hvor han blev afskediget. Møller var indfødt københavnner. Alligevel blev han meget afholdt af menigheden. Specielt holdt han nogle gode prædikener, og folk kom til sognet udefra for at høre dem. Til tider var kirken helt fyldt op (38). Præsten kunne være meget vittig. Dengang som nu talte menneskene om tidernes ugunst. I en sådan samtale faldt præsten ind: "Ja, det var dyrt at leve. I forgårs købte Maren Frederiksen en fisk for 5 øre, halvdelen solgte hun til Ane Snedkers for 5 øre. I resten havde hun næppe nok til to midage. Folk lo meget heraf, idet Maren Frederiksen var en meget rig enke, mens Ane Snedkers var en gammel fattig pige" (39).

Møllers kone hed Laura, og de to tog sig godt af kunstneren N.P. Mols og dennes mor, Ane Mols, der boede i Katstrup. Da Ane Mols blev meget syg kiggede de ned til hende et par gange om dagen, og det var dem, der skrev til Mols om, at moderen var død. Når N.P. Mols' vej faldt forbi Katstrup kiggede han ind til præstefamilien, og igennem forskellige kilder kan vi se, at han har portrætteret dem begge. I Sognearkivet i Gedved kommune ligger der flere forskellige breve fra præstefamilien til kunstneren. Den følgende tegning, der viser Møller i færd med at spise østers, er tegnet af dennes søn, og den findes i et brev til Mols.

Just studele. Sængene af den for Føddelære, jeg ...
 havde født alle den sønne var: 2 1/2 k. alene til kat,
 trøj, det er jo alle lidt. Det glædeligt søj, da ...
 De var her, minni Svades, han var glad ved. Der ...
 Børn, jeg er jo på en, det er ikke alle søj ...
 af ham, men de var færdige ham, og han for ...
 Dens, at man holder af ham. Det havde var ...
 vant for, om de havde var her i Kilden, men ...
 da de var alle er her, man mistet: Hovstadsen ...
 Hoffmesteren, havde jeg det, det er ender alle ...
 a hven saa jeg på det, at de ikke sige tænk ...
 han oppe de kage, om man kom idag anden ...
 Dens i skal om, at de vil klatte på den ...
 om vort forældre Sønder. De vil er uskyld ...
 skænder, ved Dens, at de er færdig nok til ...
 at tale de Mennesker 10 og 12, de kan skide ...
 - Høje søj glad for det, alle af søj ...
 Det byer, havde var søj. Wen Lyde er vi

målig er Dens om det, det til Mennesket ...
 Færdig, glæde sig, vant til sin Form, jeg ...
 glæde vil om: 18 Dage, alle at skide af M. C. ...
 - De vil vil fare 3. Delle, jeg længe efter vant ...
 at se Dens i en Svadesland af Fødder, der jeg ...
 ved alle, om jeg kom vare bidrag til søj ...
 Fødder som Gjengæld for sig. Færdig.

Tegning lavet af Møllers børn til kunstneren N.P. Mols, hvor man ser præsten spise østers, som kunstneren har givet ham i julegave.

Mens Møller var præst var al jorden til præstegården forpagtet bort.

Møller var født den 9. november 1839 i Høsterkøb. Forældrene var proprietær Henrik Flint Møller og Sophie Julie Jeppesen. Han blev student i 1859, derefter rejste han til Italien, hvor han studerede musik i Rom og Napoli. Han blev gift med Laura Albertine Schau i 1878.

Møller var en fornøjelig, følelsesbetonet mand, flittig til husbesøg. Han holdt velbesøgte forelæsninger, men derudover var der ingen særlig mødevirksomhed. Møller dyrkede meget musik. I de senere år led han meget af nyre- og blæreledelser, for hvilke han gentagne gange måtte søge kurophold i udlandet. Det var også disse sygdomme, der i sidste instans medførte, at han måtte tage sin afsked. Han døde efter en blæreoperation. Ved sit sølvbryllup stiftede han et legat (1000,- kr) for fattige i pastoratet.

I perioden fra den 31.3.1903 til den 3.9.1928 var Jens Peter Julius Jensen provst i Katstrup. Han var født den 18. juli 1861 i Viborg, søn af en farvemester. Han blev student i 1887 og var derefter ansat som timelærer ved skoler. Men han var i København som lærer tog han sideløbende den teologiske embedseksamen. Han sagde sel, at "han aldrig havde været ung". Dermed mente han, at han havde brugt al sin ungdom på at studere.

I 1885 blev han viet til Charlotte Christiane Frederikke Larsen, der var født den 21. april 1864 i Stenløse.

Jensen var en slider. Hans dagligdag så således ud: Op kl. 4 om morgenen. 6 om vinteren. I have og på værksted kl. 9. Provstesagerne ekspederedes fra 9 - 12. Middagshvile 12 - 14, derefter syge- og husbesøg. Helst i seng kl. 21, sommer som vinter. Præsten med frue havde egentlig ikke nogen omgængere. De undgik større selvskabelighed, og når de endelig var med, gik de tidligt hjem. De havde et godt hjerte for småkårsfolk, og de var vellidte. Han havde stor autoritet og han var vellidt overalt, og kirken var ofte helt fuld.

Peder Clausen var præst i Katstrup fra den 20.12.1928 til 1.10.1948. Han var født den 2.12.1880 i Stouby, søn af gårdmand Niels Clausen og Marianne Pedersen. Han blev student i Horsens i 1899, derefter lærer og realskolebestyrer. Blev provt over Tyrsting-Vrands herreder i 1921 og i Voer-Nim herreder i 1929.

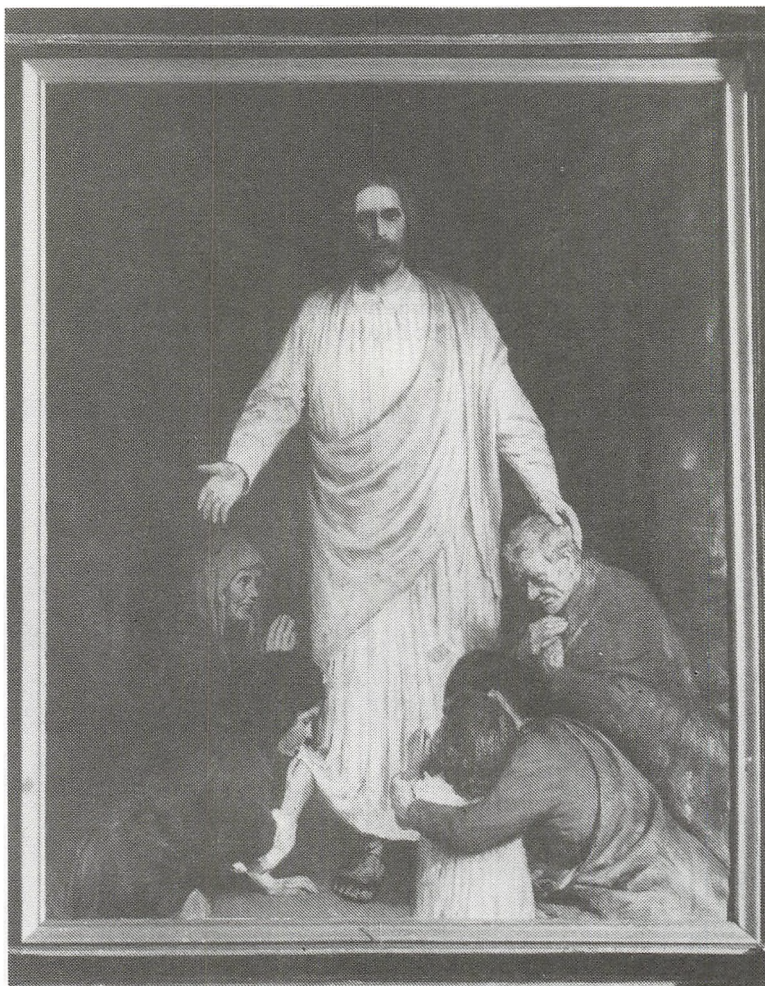
Den 9. 11.1907 blev han viet til Anna Østergård, der var fra hans fødeby. Clausen var en repræsentativ skikkelse, dygtig administrator, skoledirektionsmedlem, grundtvigsk, meget brugt som foredragsholder, anset og afholdt, flittig i sine embeder, og han omtales med stor respekt.

Clausen efterfulgtes af Agnar Senstius den 1.11.1948, der var præst indtil han blev afskediget i 1965. Senstius er født den 11.11.1895 i Hellerup. Hans forældre var kommunelærer Georg Jacob Senstius og Louise Rasmene Henriksen. Han blev student i 1913. Senstius var først kappellan i 204

I en periode var han medlem af amtsskoledistriktet og af sprogforeningens tilsynsråd. Han var også censor ved lærereksamen. Under krigen var han med i nedkastningsgruppen i Gedved/Kattrup.

Senstius var en meget afholdt præst - senere provst - på egnen. Senstius var den sidste præst der boede på Katstrup præstegård. Efter hans afgang blev pastoratet omlagt, således præsteboligen nu findes i Gedved.

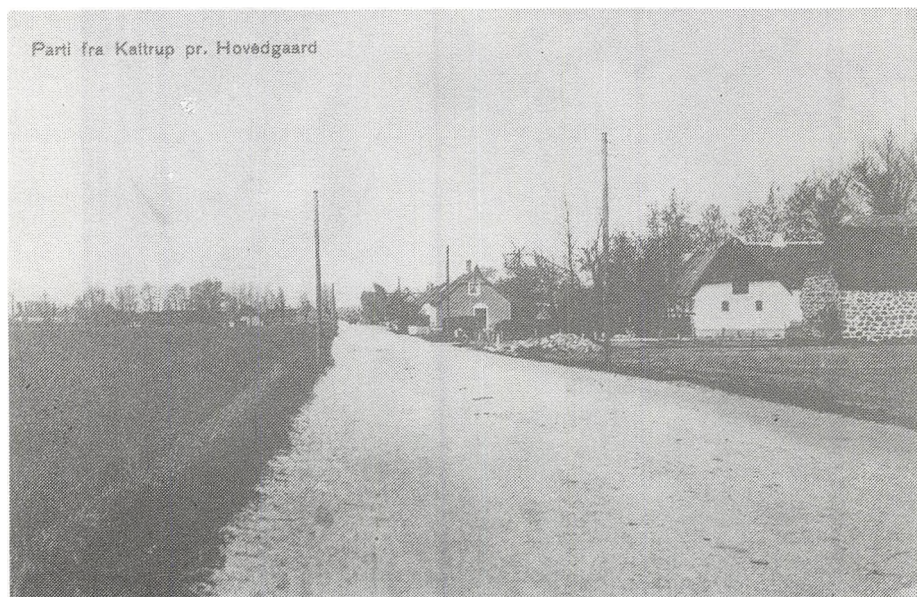
Senstius efterfølger blev i 1966 Niels Folker Stokholm Willesen. Han er født i 1920, og han bor i dag i Gedved.

N. P. Mols' alterbillede i Katstrup kirke "Kommer hid til mig".

Foto af Hans Jørgen Foght, ca. 1920.
Ejer af Gammeltoftevej 2.

Kattrupvej set mod vest. I forgrunden
Ellen Hansens gård. ca. 1925.

Fra skolekomedien "Princessen på ærten" i Katstrup Forsamlingshus 1954.

Kæretmager Niels Jørgensen med familie 1920.

Fra stykket "Opskør" i Katstrup
Forsamlinghus, 1941.

I haven på "Kærslund", ca. 1905.
Espevej 2.

17.0 EJENDOMSHISTORIEN.

I dette afsnit skal samtlige ejendomme i Katstrup omtales. Ejendommene beskrives som de ligger på de enkelte gader efter husnummer.

Den første side for hver ejendom, såfremt der ikke er tale om et forholdsvis nyt parcelhus, er helliget ejernes navne, så langt vi nu kan komme tilbage. Er der f.x. tale om en fæstegård, der har tilhørt kronen, anføres kongen som ejer.

På den næste eller de følgende sider går vi i detaljer med ejendomshistorien, dels bygningshistorien, dels ejerne og deres familier. Det vil snart erfares, at vi langt fra ved noget om alle ejere. Der er store huller, men vi håber, at læserne selv kan være med til at udfylde disse.

I beskrivelserne har vi konsekvent anført hartkornsansættelserne på følgende måde: 6-7-2-2. Hvilket betyder: 6 tønder, 7 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album. I dag hvor flere gårde har tilkøbt nyt jord, opskriver vi ikke alle matrikelnumrene. Vi har bevidst koncentreret os om hovedmatrikelnummeret, og såfremt der under hovedparacellen er flere matrikler, skriver vi f.x.: 8 e. m. fl.

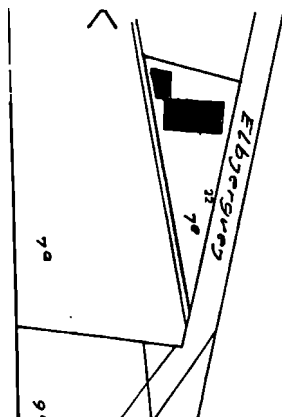
Oplysningerne til dette afsnit har vi hentet, dels fra skriftlige kilder, dels fra mundtlige overleveringer. Af benyttede kilder kan nævnes: lensjordebøger, matrikler, skøde- og panteprotokoller, brandtaxationer, krigsjordebøger, jordebøger, kommunale arkivalier, private erindringer, mundtlige overleveringer fra nulevende borgere m.v.

ELBJERGVEJ 22.

Matrikel no. 7 e.

Ejere:

1. 1837. Katstrup, Ørridslev og Tolstrup sogne.
2. 1868. J. J. Buch.
3. 1892. Mads Berntsen Kristoffersen.
4. 1897. Peder Pedersen.
5. 1907. Jacob Hansen.
6. 1927. Ane Margrethe Hansen.
7. 1928. Axel Andersen.
8. 1929. Ejner Peder Jørgensen.
9. 1944. Viggo Jensen.
10. 1963. Børge Kristensen.
11. 1963. Frede Jensen.
12. 1967. Hans Hansen.
13. 1968. Eilif Heide Pedersen.

No. 1.

I fattigprotokollen for Katstrup, Ørridslev og Tolstrup sogne er nævnt, at fattigkommissionen sammen med herredsfoged Bernt den 14. juni 1837 var på rundtur i sognet for at finde et passende sted til et fattighus.

Efter at man havde været i Overby, Møballe og på Katstrup mark blev man enige om: "At man burde foretrække beliggenheden i Katstrup by. Katstrup er den største by i sognet, deri bor sognepræsten, som har de nærmeste tilsyn med de fattige. Også , sognefogeden bor for tiden deri, og det er at vente, at sådan vil det vedblive, da deri er flest at vælge iblandt, og at finde en duelig mand. Man fandt ved enden af byen et stykke jord, som på den måde det havde henligget og var indgårdet af stengærde antoges for gadejord."

Gårdmand Mikkell Nielsen, som hidtil havde benyttet dette stykke jord, blev opfordret til at erklære, om han havde nogen retslig fordring herpå, eller om han modsatte sig anvendelsen af denne jord til at opføre et fattighus på. Han erklærede, at han ikke ville modsætte sig den påtænkte anvendelse.

"Man opmålte nu på denne mark i alt 26 alen i længden og 10 alen i bredden, hvorpå de 12 $\frac{1}{2}$ alen i længden bliver at anvende til det nu opførende fattighus, og det øvrige at have i beredskab for i tiden om fornødent gøres at kunne forlænge dette. På denne plads bliver altså huset at opføre, da den i alle henseender er vel skikket hertil, og ligger i en afstand af 115 alen fra den ene og 126 alen fra den anden af de nærmeste gårde".

I den tid huset var fattighus, boede der mange mennesker heri. I befolkningstællingen fra 1840, kan det ses, at følgende boede her:

Jens Jacob Rytter	72 år, gift
Karen Nielsdatter	64 år, gift, hans kone
Mette Marie	
Jensdatter	24 år, ugift, deres datter
Carl Carlsen	3 år, hendes søn.

Maren Pedersdatter	42 år, enke
Peder Rasmussen	20 år, ugift, hendes søn
Søren Rasmussen	17 år, ugift, hendes søn
Ole Rasmussen	14 år, ugift, hendes søn
Marianne Rasmussen	11 år, ugift, hendes datter
Niels Sørensen	74 år, enkemand
Stine Marie Pedersdatter	67 år, enke

I befolkningstællingen fra 1845 kan det ses, at huset havde følgende beboere:

Hans Jensen	82 år, almisselæm
Gjertrud Rasmusdatter	75 år, hans kone
Maren Pedersdatter	48 år, enke, indsidder
Karen Lauritsdatter	42 år, enke, indsidder
Laurs Pedersen	13 år, hendes søn
Søren Pedersen	50 år, indsidder og daglejer
Ane Marie Hansdatter	45 år, hans kone
Hans Sørensen	15 år, deres søn
Maren Sørensdatter	12 år, deres datter
Bodil Kirstine Sørensen	9 år, deres datter
Frederikke Sophie Sørensen	3 år, deres datter

Ved at sammenligne de to befolkningstællinger ses det, at der er en stor udskiftning af beboere i huset. Beboerne er primært ældre folk, der ikke har kunnet klare sig selv. Der bor dog også en del familier med mange børn.

No. 2.

I Sogneforstanderskabets protokol er nævnt under den 7. oktober 1868: "Mikkelsen på Katstrup mark ønsker at købe Katstrup fattighus for deri at indrette smedie til sin svoger". Samme steds er anført, under den 31 oktober 1868: "Katstrup fattighus blev ved første bud solgt til J.J. Buch".

Når kommunen sælger fattighuset til Buch skyldes det, at man i 1868 har færdigbygget den nye fattiggård. Denne handel med J.J. Buch blev imidlertid ikke indført i tingbogen, og først den 5. februar 1892 udstykses matrikel no. 7 e fra 7 a.

No. 9.

Viggo Jensen er købmand i Katstrup. Se under Katstrupvej 45.

No. 11.

Frede Jensen var vognmand i Katstrup, og i 1967 byggede han et nyt hus med garage på Elbjergvej 45, se under denne adresse.

Huset står endnu i 1986 som det blev bygget i 1837 med bindingsværk og stråtag. Der har i en længere årrække været smedeværksted i huset, derfor har bakken på vejen ud for huset været kaldt smedebakken.

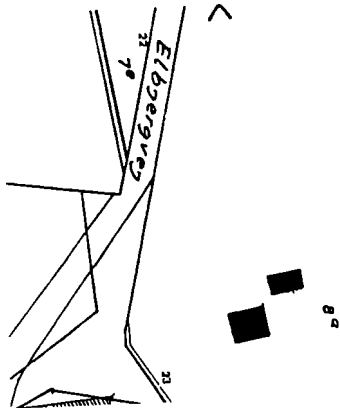
ELBJERGVEJ 23

Matrikel no. 8a m. fl.

"Frydensborg"

Ejere:

1. 1511 - ca. 1536. Selvejergård under kronen.
1536 - 1767. Fæstegård under kronen
2. 1767 - 1804. Fæstegård under Tammestrup Hovedgård.
3. 1804. Søren Nielsen.
4. 1804. Johan og Laurs Sørensen.
5. 1830. Hans Laursen.
6. 1873. Hans Jørgen Johansen Foght.
7. 1911. Hans Søren Pertou Laursen Foght.
8. 1944. Hans Jørgen & Peder Christian Foght.

Elbjergvej 23 er i dag et nyt parcelhus. Tidligere var der et lille gult murstenshus på grunden. Det var tidligere en del af gården "Frydenborg", som forlængst er flyttet ud på marken. Denne beskrivelse af ejendommen kører primært på gården.

No. 1.

Den første oplysning vi har om gården findes i Bygholm lens Jordebog fra 1511. På dette tidspunkt er gården en selvejergård. Det kan man se af landgilden. Selvejerens navn var Søren Andersen. Gårdens landgilde var på:

1 fjerding smør
1 ørtug rug
1 ørtug byg
1 ørtug havre
2 grot leding
2 skæpper kongstød havre
1 pund maldt

Næste gang vi hører om gården i de skriftelige kilder er i Skanderborg lens Jordebog fra 1581/82. Da er gården en fæstegård. Hvad der kan være sket, ved vi ikke med sikkerhed. Fæsteren hed på dette tidspunkt Peder Eskesen, og gårdens landgilde var:

1 fjerding smør
1 ørtug rug
1 ørtug byg
1 ørtug havre
1 ørtug havregryn
1 pund maldt
1 svin.

I Lensjordebogen fra 1612/13 erfarer vi, at fæsteren hedder Peder Eskesen Marquardsen. Den samme mand der fæstede gården i 1581/82. I dette år er landgilden på smør steget til 1 tønne smør. I 1638/39 hedder fæsteren Jens Pedersen, og han er også fæster i 1638. I 1641/42 hedder fæsteren Hans Pedersen, i 1646 Jens Pedersen og i 1649/50 hedder han Hens Pedersen. Det er muligt, at der i perioden fra 1638 - 1650 har været to fæstere på gården.

Ifølge 1662-matriklen hedder fæsteren Hans Pedersen. Landgilden er som i 1581/82. I 1664-matriklen er der omtalt to fæstere. De hedder Eske Hansen og Hans Pedersen. Landgilden er stadig som tidligere. I 1664 er der dog tale om en nedsættelse af landgilden på korn på 1/6, men det er kun midlertidig. Gården har tilsyneladende været ramt af krigene, som alle de øvrige gårde i Katstrup.

I Skanderborg Lens Jordebog fra 1667 kan det læses, at fæsterne stadig hedder Hans Pedersen og Eske Hansen.

I 1688-matriklen har gården fået matrikelnummer 2. Fæsteren i dette år er Eske Hansen, som i 1664. Gårdens hartkort er efter rebningsen anført til: 6 tønder, 7 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album. Desuden er der et skovtilliggende på 1 album. I matriklen er det også nævnt, at Eske Hansen har brugsrettigheden til en ejendom kaldet "Engestrup". Denne gårds hartkorn er på: 1 skæppe, 1 fjerdingkar og 1 album.

Ifølge jordebogen over det Skanderborgske Rytterdistrikt fra 1718 ses det, at fæsteren nu hedder Olluf Jensen. Gårdens hartkorn er 6-7-2-2 og Engestrup er på 0-1-1-1. Gårdens hartkorn sættes herefter til 7-1-0-0, idet der er kommet noget jord til gården et sted i Møballe. Gården består på dette tidspunkt af 58 fag bygninger, 20 rigsdaler fra brøstfældighed. Husdyrholdet er På: 6 hæster, 2 stude, 3 ungnød og 12 får. Udsæden er på: 4 tønder rug, 4 tønder byg og 7 tønder havre. Der er græsning til 7 heste og 12 køer/stude. Man avler 3 læs god høg og 5 læs slet. Gårdens tilstand beskrives som mædelig, og man betaler 28 rigsdaler og 48 skilling i skat.

I 1726 - da Krigs- og portionsjordebogen kommer - anføres det at gårdens hartkorn er på: 7-0-0-0. Bygningerne er nu nede på 48 fag. Husdyrholdet er det samme som tidligere, og udsæden er den samme bortset fra, at man nu sår 7 tønder byg i stedet for 4.

No. 2.

Ved salget af det Skanderborgske Rytterdistrikt i 1767 er gården omtalt i auktionsprotokollen. Gården er opført med nummer 219. Fæsteren hedder Søren Nielsen. Ager, skov og eng udgør: 7-1-0-1 tdr. Ved auktionen købes gården af advokat Bruun, der var stråmand for fru Etatsrådsinde de Lichtenberg, som lavede Tammestrup om til en hovedgård. Af en anden pro-

tokol fremgår det at gårdens hartkorn er på: 6-7-2-2 og skoven er på 1 album. Desuden fæster Søren Nielsen ejendommen Engestrup med hartkornet 0-1-1-1. Skatten på gården er 10 rigsdaler og 66 skilling. Advokat Bruun erhverver gården for 506 rigsdaler og 59 skilling.

På udskiftningskortet fra Kattrup - 1780 - fremgår det, at fæsteren stadig hedder Søren Nielsen. Han bebor også ejendommen i 1787. Det kan man se i folketællingen. Følgende bor på gården:

Søren Nielsen, 63 år, husbond, bonde og nationalsoldat

Maren Olesdatter, 57 år, hans kone

Jens Sørensen, 34 år, deres søn

Kjerstine Sørensdatter, 34 år, deres datter

Johan Sørensen, 15 år, deres søn

Peder Sørensen, 12 år, deres søn

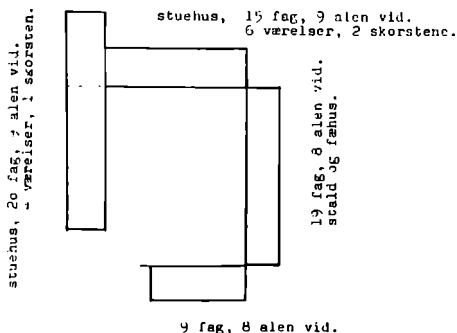
Cathrine Mathiassen, 15 år, tjenestepige

Vi kan nogenlunde rekonstruere os frem til, hvordan gården har set ud i 1798. Det skyldes, at der er bevaret en taxationsprotokol. Protokollen omtaler alt det gods, der hørte under Serridslevgård - Tammestrup. Det anføres:

Fæsteren: Søren Nielsen

- et stuehus i nord, 15 fag, 9 alen vid, 6 værelser, 2 skorstene. 240 rdl.
 - et stuehus i vester 20 fag, 9 alen vid, deraf 7 fag til opholdshus med 4 værelser, 1 skorsten. 280 rdl.
 - et ditto i øster, 19 fag, 8 alen vid til til stald og fæhus. 270 rdl.
 - et hus i sønder 9 fag, 8 alen vid. 110 rdl.
- I alt for hele gården 900 rdl.

REKONSTRUKTION AF GÅRDEN FØR UDFLYTNINGEN

Grundplan for Elbjergvej 23.

Familien findes også i befolkningstællingen fra 1801:

Søren Nielsen, 77 år, enkemand, bonde og gårdbeboer
Kierstine Sørensdatter, 49 år, hans datter
Johan Sørensen, 30 år, hans søn
Peder Sørensen, 25 år, hans søn
Rasmus Rasmussen, 25 år, tjenestekarl
Frans Rasmussen, 15 år, tjenestedreng
Gertrud Pedersdatter, 24 år, tjenestepige

No. 3.

Den 21. juni 1804 får den gamle Søren Nielsen skøde på gården af Kammerherreinde Beenfeldt v. Lichtenberg. I skødet er gården omtalt til 6-0-2-0 tdr. hartkorn. Endvidere $\frac{1}{2}$ album skov.

No. 4.

Da Søren Nielsen er ved at være en gammel mand, kan det ikke undre at han allerede samme år skøder gården til sine to ældste sønner: Johan og Laurs. Sønerne får hver sin halvpart den 17. august 1804. I 1807 bliver der oprettet en aftægtskontrakt mellem faderen og sønnerne.

Den 4. november 1808 får Laurs Sørensen auktionsskøde på Johan Sørensens halvpart af gården. Hartkornet er 3-0-1-0.

No. 5.

Laurs Sørensen sælger i 1830 gården til sin søn Hans Lauritsen. Den 12. juni s.å. er Hans Lauritsen blevet viet i Kattrup kirke til Ingeborg Nielsdatter. Han var 29 år, og hun var 20 år.

Da skødet underskrives tilfalder der aftægt til den forlængst afdøde Søren Nielsen og hans datter, der stadig lever.

Hans Lauritsens familie kan vi følge i en længere årrække i folketællingerne:

1834

Hans Lauritsen, 33 år, gårdmand
Ingeborg Nielsdatter, 24 år, hans kone
Niels Christian Jørgensen, 23 år, tjenestekarl
Sidsel Marie Mikkelsdatter, 20 år, tjenestepige
Ane Marie Jørgensdatter, 14 år,
Laus Nielsen 16 år,

Kirsten Olesdatter, 57 år, enke lever af at spinde.

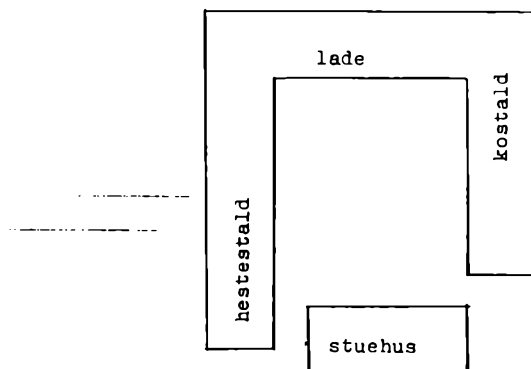
I 1840 får man et plejebarn ved navn Maren Katrine Pedersdatter og Laus Nielsen, 22 år. I 1845 er plejebørnene væk igen, og der er kommet andre tjenestefolk på gården.

I 1870 udflytter Hans Lauritsen gården fra byen og ud på marken. Det havde helt klare fordele, for nu var der ikke så langt ud til den fjerneste afkrog af marken. Gården inde i byen var vel heller ikke tidssvarende. Gården udflyttedes fra Elbjergvej 23 til Gammeltoftvej no. 2. Ved nedbrydningen af gården på Elbjergvej lod man en del af det gamle stuehus stå. Af dette opførte man et lille hus, som altid har fulgt ejerne af gården. Arealet til gården var i 1870 på 76,4 tdr. ld. samt 3 - 4 tdr. ld. skov, som senere er solgt fra.

Fra 1870 har vi efterretninger om den "nye" gård, der var blevet bygget på marken. Den skulle forsikres, og i forsikringsprotokollen er anført:

Husets anvendelse	forsikringstidspunkt	bygningens art	sum
Stuehus	1870	tegltag	3630 rdl.
lade	1870	strå/bindingsværk	1200 rdl.
kostald/bryggers	1870	do	640 rdl.
hestestald	1870	do	640 rdl.

Efter udflytningen af gården, kom grundplanen til at se sådan ud:

Mens Hans Lauersen ejede gården udstedte han den 12. marts 1830 et fæstebrev til sin broder Søren Lauersen og dennes hustru. I hele deres livstid skulle de have 6 fag hus "som er bygget og indrettet i frosvarlig stand" på en skovlod, der hører under gården. Til skovloden hørte der noget jord, ansat til 3 tønder ld. Ligeledes fæstede broderen noget engjord, der var beliggende ved gården. I fæstebrevet forpligter Søren Lauersen sig til at betale 12 rigsdaler i landgilde til ejeren af gården. De betales hvert år til den 6. november. Fæsteren skal ikke betale skat eller landgilde til andre end Hans Lauersen. Hans bror skal endvidere have leveret 2 læs træbrændsel og 3 læs tørv regnet til 4000 tørv, som fæsteren selv må skære på gårdens mark værende tørvemose. I fæstebrevet forpligtiger Hans Laursen sig til at holde overopsyn med skovloden som skovfoged, således at "intet bliver bortstjålet, eller anden ulovlig fremgangsmåde bliver begået". Ved indfæstningen betaler fæsteren 50 rigsdaler.

Efter indflytningen til den nye gård lejedes huset i Katstrup ud. Der er bevaret en lejekontrakt, hvor Peter Mikkelsen fra den 1. maj 1871 til den 1. maj 1872 får lov til at leje huset. Huset består af 5 fag hus, og lejen ansættes til 14 rdl. Lejeren forpligtiger sig til at holde lejligheden både ud- og indvendig.

No. 6.

Den 14. maj 1873 solgte Hans Laursen gården til sin plejesøn Hans Jørgen Johansen Foght. Ved skødet overtager køberen al gårdens udvendige besætning af kreaturer, vogne, avlsredskaber og øvrige inventarium. Af gårdens indbo forbeholder sælgeren sig ret til at udtage, hvad han finder for godt. Købesummen fastsættes til 4000 rdl. Desuden forbeholder sælgeren og dennes hustru, Ingeborg Nielsdatter, sig ret til underholdning og aftægt af den solgte ejendom for livstid efter nærmere bestemmelser:

- a) til bolig opfører gårdens ejer, hvis det forlanges, på et sted ved eller på gårdens mark, et grundmuret seks fag hus, forsynet med loft gulv, vinduer, døre og kogested med komfur. Desuden forbeholder sælgeren sig ret til, hvis de ikke vil bo i ovennævnte hus, i stedet at få aftægtsbolig i gårdens overstue, hvilket gårdens ejer i så fald bliver nødt til at indrettes, således som aftægtsfolkene forlanger det. Til boligen skal der være et jordlod på 200 kvadratalen, hvortil ejeren af gården skal sørge for den nødvendige gødning.
- b) Til aftægtsfolkene skal gårdens ejer levere "gode, sunde og forsvarlige varer" til deres underhold. Underholdet er fastsat til: 12 skp. rug
4 skp. boghvedegryn, 12 skp. vinterhvede, 12 skp. byg, 12 skp. hvede,

12 skæpper bygmaldt, 2 lispd. fed ost og 3 lispd. smør, hvilket leveres med en fjerdedel den 1. januar, 1. april, 1. juli og 1. oktober. Fremdeles leveres årligt den 1. november 8 lispd. fåretalg, 1. skæppe salt, 4 lispd. humle, 1 lispd. god, forsvarlig tysk hør, 12. skæpper kartofler, 2 lam til 2½ lispd. pr. stk. i slagtet tilstand og 5 pd. uld i ren og god stand; til jul: 6 pd. røget og saltet flæsk midt over siderne; når forlanges: 10 snese friske hønseæg; hveranden måned 1 levende fed and og 1 kalvefjerding. I penge betaler gårdsens ejer årligt 200 rdl. fordelt på to gange årligt til aftægtsmanden. Endvidere skal ejeren af gården daglig levere 7 pottes nymalket mælk (i perioden fra den 1. maj til den 1. november), og i den anden periode skal der leveres 6 pottes.

Til brændsel skal ejeren give den 3000 stk. gode tørv af almindelig størrelse. Ejeren skal også kløve brænde for aftægtsfolket.

- c) Ejeren af gården skulle endvidere køre deres korn til mølle for at få det malet. Man skulle endvidere have adgang til gårdens forskellige rum f.eks vaskerum, bryggers, køkken med den store bageovn. De skulle også have ret til at benytte gårdens forskellige redskaber samt fri adgang til brønden.

Hvis aftægtsfolkene skulle blive syge, skulle ejeren yde dem hjælp og opvarning, ligesom han skulle hente og bringe præsten eller lægen og hente medikamenter på apoteket. Ejeren af gården skulle give dem en forsvarlig og anstændig befordring (kusk, heste og vogn, hvilket skulle være en fjedervogn) 12 gange om året - foruden de gange han skulle hente præst eller læge. Rejsen måtte dog ikke overstige 3 mil frem og 3 mil tilbage, og den måtte ikke tage mere end 24 timer. Endvidere måtte ingen af de 12 kørsler holdes i august måned.

- d) Aftægtsfolkene forbeholder sig, så længe som de lever, endvidere fri rådighed over det hus, der var beliggende inde på den gamle gårdsplads, således at de kunne leje det ud eller gøre det "frugtbringende på anden måde".
- e) De havde ligeledes ret til at kræve endnu 400 rdl. af ejeren, hvis alle andre ydelser i kontrakten bortfaldt.
- f) ejeren skulle endvidere sørge for, at de efter døden fik en begravelse efter egnens skik og brug.
- g) som det sidste punkt betinger sælgeren sig førsteprioritet i den solgte gård.

Sælgeren af gården, Hans Lauritsen, var en driftig landmand præget af de grundvigionistiske tanker, der bredte sig til oplandet fra Gedved Seminarium. Han var med til at oprette flere andelsforetagender i området, således Kattrup Brugsforening - den første brugsforening i vid omkreds.

Hans søn, der overtog gården - Hans Jørgen Johansen Foght var født den 11. august 1846. Han var en søstersøn til Ingeborg

Nielsdatter, der var gift med Hans Lauritsen. Hans Jørgen Foght døde den 10.10.1924.

Hans Jørgens hustru hed Cathrine Foght, født Bech. Hun var født den 18. februar 1855, og hun døde den 19. november 1911.

Mens de to unge ejede gården kom der rigtig gang i friskolen, som man havde oprettet i det gamle stuehus inde i Katstrup by. Vi har flere forskellige oplysninger om skolen. Af lærere kan nævnes: Kolding, Pedersen og Gudrun Solgård. Skolen eksisterede til ca. 1890.

I sogneforstanderskabets protokol kan følgende læses om skolen:

19. maj. 1873: Skolen får 10 rdl. til understøttelse til skolens lærere.
6. maj. 1874: Den private skolelærer Kolding får 15 rdl. af kommunens kasse til løn og 5 rdl. til inventar.
2. juni 1875: Kommunen bevilliger 1 kr. af hvert skolesøgende barn til skolen.
13. juni 1876: En skrivelse om eksamen i skolen, der afholdes af pastor Sparre, og om, at lærer Kolding skal have et gratiale.

Chresten Richter (født den 28.7.1867) fortæller i sine nedskrevne erindringer følgende om skolen:

"Ved siden af mine forældres gård var en privatskole, oprettet af folk på egnen, som ikke var tilfredse med læreren i kommuneskolen. Utilfredsheden skyldtes dog ikke religiøse grunde, men nærmest lærerens dovenskab og uduelighed.

I den dårligt indrettede privatskole begyndte jeg min skolegang, da jeg var 5 år. Jeg fortsatte her til min konfirmation. De forskellige lærere, der var ved skolen, var alle udgået fra Gedved Seminarium. Lærerne var alle påvirket af Bojesen og Martin Kristensen. Børnene blev påvirket i denne ånd".

Hans Jørgen Foght og Mette Cathrine Foght fik flere børn:

Hans Søren Perthou Laursen Foght	født 7. dec. 1873
Ingeborg Foght	- 13. maj. 1875
Jens Jørgen Foght	- 20. nov. 1876
Johannes Foght	- 12. jun. 1878
Ane Magrethe Foght	- 24. dec. 1879
Ane Foght	- 30. jan. 1882
Marie Frederikke Foght	- 27. apr. 1889

No. 7.

Hans Søren Perthou Laursen Foght får den 14. april 1911 skøde på gården fra faderen. Skødet er læst den 28. april 1911. Hans Søren Foght var født den 7.12.1873, og han døde den 30.5.1954. Hans kone - Maren var født den 1.11.1884, og hun døde den 15.1.1973.

Mens de ejede gården har vi en beskrivelse af gården:

Gården ligger ca. 11 km. fra nærmeste købstad: Horsens. Nuværende ejer: Hans Søren Perthou Laursen Foght overtog gården den 1. april 1910 (selvom skødet først er skrevet senere). Gårdens hartkorn er 5-4-3-1 3/4 album. Ejendomsskyld: 37.000 kr. brandassurance, for hovedbygningen 8.000 kr., for avlsbygningerne 11.000 kr. Gårdens samlede areal er 75 tdr. ld. hvoraf 62 ager, eng 1, mose 2, skov 5, have og gårdsplads 2 og 3 tdr. ld. er bortforpagtet skov. Af agermarken drives 60 tdr. i en 8 marksdrift, resten henligger i permanent græs i indhegning. Jordens bonitet er dels stærk lerjord med lerunderlag dels lermuld med lerunderlag. Besætningen består for tiden af: 20 malkekøer, 20 ungvæg og kalve, 2 tyre, 5 heste og 2 plage og føl. Sidste år slagtedes 64 fedesvin. Kvægbesætningen der er af ren rød dansk race vedligeholdes mest ved eget tillæg.

Hovedbygningen er opført i 1871 i grundmur med tegltag, under hele bygningen er der kælder, avlsbygningerne er opført i kampstensmur med stråtag. Gården ligger højt i forhold til det omliggende terræn. Markerne er bølgeformet og skrånede mod syd. Engen er overrislingseng og af god beskaffenhed, og skoven ligger sydøst for gården - bestanden er hovedsagelig bøg, eg, ask og gran.

Vi ved også, hvor mange heste der har været på gården:

I 1926	5
1928	3
1932	5
1933	7, hvoraf den ene var hele 23 år.

Under disse ejere blev huset på Elbjergvej moderniseret.

No. 8.

Den 12. maj 1944 overtog brødrene Hans Jørgen og Peter Christian Foght gården fra faderen. Gårdens nuværende areal er 72,5 tdr. land.

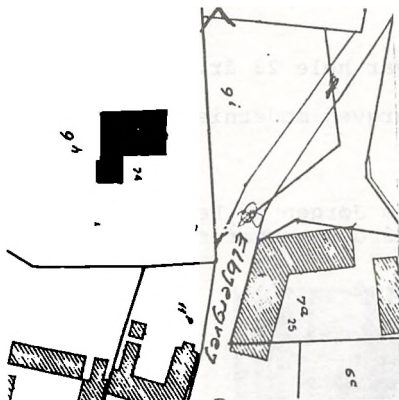
ELBJERGVEJ 24

Matrikel no. 9 h.

"Gartneriet"

Ejere:

1. 1903. Poul Larsen
2. 1913. Chr. Richter.
3. 1915. Niels Peder Nielsen.
4. 1925. Peder Henriksen.
5. 1941. Nicoline Henriksen og frk. Gerda Henriksen.
6. 1941. Johannes Nielsen.
7. 1942. Frans Andersen.
8. 1972. Else Marie Andersen.

No. 1.

Poul Larsen fik den 25.7.1903 skøde på ejendommen fra Christian Richter Christensen. Ifølge Landbrugsministeriets skrivelse af den 11.2.1903 får ejeren af matrikel no. 9a lov til at udstykke 22317 kvm. til matrikel no. 9 h. Der er nogle problemer vedrørende udstykningen, fordi ejeren af matrikel no. 9 a. ikke har adkomst til noget inddraget gadejord. Men Katstrupborgerne ser dog igennem fingre med dette forhold, og de frafalder deres krav.

Poul Larsen var gift med Anna, og de fik fire børn: Thomas, Maria, Dagmar og Søren. Da ejeren af matrikel no. 9 a. i 1893 flyttede gården ud på marken, blev de gamle bygninger revet ned i det omfang de kunne benyttes igen. På grunden har der også været en gammel smedje, som Poul Larsens oldefar Anders Sørensen havde drevet, men nu er denne næsten helt væk. Et nyt stort hus blev bygget på tomten i røde sten. Til beboelse hørte endvidere en stald og en lade. Udover landbrug drev Poul Larsen vognmandsforretning. Han kørte bl.a. varer til købmanden i Katstrup fra Horsens. Hans hustru supplerede de beskedne indtægter ved at være malkepige på forskellige gårde i Katstrup.

No. 2.

Poul Larsen kunne dog ikke blive ved med at klare de økonomiske forpligtigelser og den 4.6.1913 overtog Christen Richter ejendommen ved et fogedudlægs-skøde. Mens Christen Richter ejede ejendommen udlejedes den. I et år boede Morten Peder Eriksen, der var vognmand, og hans hustru Signe i ejendommen.

No. 3.

Tømrer Niels Peder Nielsen overtog den 11.12.1914 ejendommen. Niels Peder Nielsen hustru hed Marianne, hun var sy pige.

No. 4.

Efter at have boet i ejendommen i 10 år solgte Niels Peder Nielsen den den 18.12.1925 til Peder Henriksen. Peder Henriksen havde i sine unge dage været i Amerika hele to gange

for at finde "lykken". Den første gang han vendte hjem til Danmark, fandt han ud af, at han ikke havde sparet nok penge sammen, og han tog derfor afsted igen. Anden gang han kom hjem, havde han medbragt en formidabel formue på 3000 kr. Med disse penge i hånden købte han Gammeltoftgården i Katstrup sogn. Senere købte han matrikel no. 6. Men han boede her døde hans første hustru, Maria. De havde sammen et barn, Gerda. Efter hustruens død giftede han sig igen med Nicoline Dam. Det var sammen med hende, han overtog matrikel no. 9 h.

Han blev hermed nabo til sit gamle hjem (mat. 9 a.), hvor han havde været plejebarn ved sin faster Magdalene Henriksen gift med Christian Richter Christensen. Ejendommen blev under Henriksen drevet med én hest. Besætningen bestod af 2 - 3 køer og det samme antal svin foruden høns. Peder Henriksen havde aversion mod det nymodens påfund med kunstgødning. Han klarede sig fint foruden. Ved den sidste præstegårdsforpagter Thorvald Sechers søs overtog Peder Henriksen dennes post som sognefoged, der siden overgik til Holger Nielsen på matrikel no. 9e.

No. 5.

I 1941 døde Peder Henriksen, og i følge skifteretsattest overtog enkefru Nicoline Henriksen og frk. Gerda Henriksen ejendommen. Skifteretsattesten blev læst den 14.08.1941.

No. 6.

Den 19.1.1941 sælger enken og datteren ejendommen til fhv. uddeler i Katstrup, Johannes Nielsen, hvis hustru hed Kathrine.

No. 7.

Den fhv. uddeler blev der ikke længe. Den 18.4.1942 solgte han ejendommen til gartner Frands Andersen fra Kørup. Frands Andersens hustru er Else Marie. Dette var sidste gang ejendommen blev noteret som landbrugsejendom i skødet. Besætningen var på dette tidspunkt på 4 køer, 2 grise og 20 stk. fjerkræ. Herefter blev ejendommen noteret som gartneri. Forskellige forandringer blev foretaget i den anledning, og der blev bygget drivhuse.

No. 8.

Enke Else Marie **Andersen** overtog den 22.9.1972 ejendommen ved skifteretsattest.

ELBJERGVEJ 25

Matrikel no. 7 a. med fl.

Ejere:

1. 1511 - 1768. Selvejergård under kronen

Selvejere:

1511. Keyell Larsen

1581. Jacob Udsen

1612. Christian Eriksen

1638. Peder Christensen, Knud Jensen

1649. Peder Christensen, Bunde Jensen

1660. Christian Pedersen

1696. Christen Andersen

1718. Niels Pedersen

1767. Christian Jørgensen.

2. 1768. Christian Jørgensen køber kongens herlighedsret.

3. 1774. Knud Rasmussen.

4. 1785. Sidsel Jensdatter

5. 1821. Mickel Nielsen

6. 1855. Jørgen Mortensen.

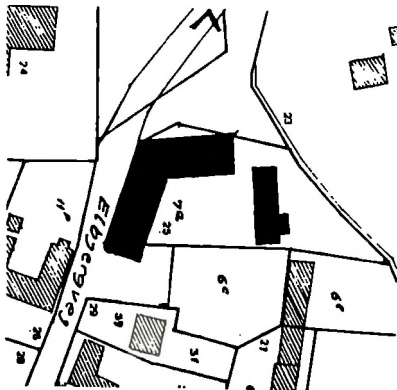
7. 1870. Maren Mikkelsdatter.

8. 1870. Laurits Jensen

9. 1897. Peder Jensen

10. 1942. Ane Kathrine Jensen

11. 1951. Laurits Peter Jensen.

Laurits Peter Jensens gård er meget gammel. Den var oprindeligt den ene halvdel af en firelænget tvillinggård. Den anden halvdel havde matrikelnummer 6. Tvillinggården lå ned imod syd. De to gårde har sikkert oprindeligt udgjort en helgård. Udlærgerne til gården brændte den 17.5.1949. De var alle af bindingsværk med stråtag. De to nye længer er genopført i røde mursten med asbesttag. Stuehuset er endnu det gamle. Det er gulkalket med sort bindingsværk og stråtag. Den nordlige trediedel er noget yngre end det øvrige. Over hoveddøren sidder en stolpe, hvorpå der står: Alsmind 1751. Stolpen har oprindeligt siddet på en bjælke i den brændte kostald. Den ældste del af den meget velholdte gamle stuehus har tapper og pløkker af træ udvendigt gennem bjælkeender, der er mod øst (havesiden) en mindre udbygning. Der hører et lille stykke skov med til gården, "Snarskov" kaldes det. På marken har der været en mose, der hed "Wæge mose". Gården har alle dage været en selvejergård. Men idet kongen havde herlighedsretten til selvejergårde, har vi denne som andre selvejerbøndergårde opført i kongens arkiver. Med herlighedsret menes der, at kongen havde ret til landgilde af selvejeren. Sådan var det indtil 1768, da kongen solgte Det skanderborgske Rytterdistrikt, og denne gård købte sig fri af herlighedsretten.

No. 1.

Den første oplysning vi kan finde om gården, er i Bygholm lens Jordebog fra 1511. Da hedder selvejeren af gården Keyell Larsen. Gårdens landgilde er på:

1 fedeko
½ ørtug rug at så
½ ørtug byg af så
13 læs hø
6 tønnder kul
2 høns
1 gås
2 skæpper havre
1 skæppe havregryn
4 leding grot
4 skæpper kongsstød havre

I Skanderborg lens Jordebog fra 1581/82 ser vi, at ejeren nu hedder Jacob Udsen. Landgilden er ændret i forhold til 1511. Den er nu:

1 fedeko
2 løding grot
2 kongsstød
1 mark
1 ørtug rug
1 ørtug byg
1 brændsvin
13 læs hø
6 tønnder kul
10 skilling og 2 album gæsteri
1 ørtug gæsteri havre
1 pund maldt.

I de forskellige lensjordebøger fra Skanderborg len kan vi følge de forskellige ejere af gårde, omend vi dog ikke er sikre på, at kilderne omtaler alle ejere. I 1612 hedder ejeren således Christen Eriksen, i 1638-39 Peder Christensen og Knud Jensen, i 1649 ejer Peder Christensen gården sammen med Bunde Jensen - måske en søn af Knud Jensen. Ved svenskekrigenes afslutning i 1660 ejes gården af Christian Pedersen og Søren Eriksen. Søren Eriksens halvdel er på dette tidspunkt stærkt forarmet. Såsæden er på dette tidspunkt: 5 skæpper rug, 4 skæpper byg og 2 skæpper havre. Landgilden er på dette tidspunkt mere eller mindre identisk med landgilden som vi så det i 1581/82.

I kilden fra 1660'erne finder vi endvidere, at på samme grund er et gadehus, Jørgen Jørgensen påbor. Denne giver årligt 3 daler penge; der er endvidere et hus, som Tom Ottesen påboer, han giver årligt 2 rigsdaler for at bo her. I 1664-matriklen ses det også, at der er et hus i Katstrup, der beboes af Tomas Ottesen.

I 1664-kilden, der omtaler den arme landbrugstilstand efter krigene, nævnes det, at denne gård er en krongård, selvejergård. Gården kaldes for en halvgård. Fæsteren og ejeren er Christian Peder og Søren Eriksen. Landgilden er den samme som tidligere. Hvorfor gården kaldes en halvgård her, må baseres på, at der er to fæstere (underforstået selvejere under kongen), der hver har en halvdel af gården. Hele gården (begge haldele) har hartkornet:

8 - 3 - 0 - 0.

I 1688-matriklen fremgår det, at gården har fået matriklerne no. 7 og 8 i Katstrup by, hvilket kunne tyde på, at den på dette tidspunkt definitivt har været delt. Af kilden kan følgende udledes:

Hans Sørensen.	Gammelt hartkorn (1664)	4-0-1½-0
	Nyt hartkorn (1688)	2-7-1-0
Christian Pedersen.	Gammelt hartkorn (1664)	4-0-1½-0
	Nyt hartkorn (1688)	3-1-3-0

Det er Christian Pedersens halvdel af den gamle gård, som senere bliver til matrikel no. 7.

Den næste oplysning vi har om gården, er fra en krigs- og portionsjordebog over Jørgen Randskovs ryttergods i Jylland, 1696. Da beboes gården af Christian Andersen, og hartkornet er 3-1-3-0.

I 1718 blev der udfærdiget en jordebog over Det skanderborgske Rytterdistrikt. Heri står følgende om gården: Den beboes af Niels Pedersen. Hartkornet er: 3-1-3-0. Gården består af 35 fag hus, 12 rigsdaler fra brøstfældighed. Husdyrholdet er: 4 bæster, 3 køer, 2 ungnød, 8 får. Udsæden er: 2 tønner rug, 7 tønner byg, 3 tønner havre. Græsning til gården til 4 heste og 8 stude. Man avler 2 læs god og 3 læs dårlig hør. Tilstanden på gården er mædelig, og fæsteren betaler 12 rigsdaler og 84 skilling i skat.

I 1726 finder vi gården i en anden krigsjordebog. Da kaldes den for "Frydenslund". Hartkornet er stadig: 3-1-3-0. Bygningerne er stadig på 35 fag, og husdyrholdet er stadig det samme som i 1718. Skatten er i dette år nede på 12 rigsdaler.

No. 2.

I 1767 ved salget af Det skanderborgske Rytterdistrikt overtager Christian Jørgensen kongens herlighedsret til gården, og han bliver nu fri for al kongelig tyng. Gården frigøres den 23. april 1768 fra sine forpligtigelser overfor rytterdistrikterne.

No. 3.

Knud Rasmussen får den 10. maj 1778 skøde på bemeldte gård af Christian Jørgensen. Ved siden af købet indgås der en aftægtskontrakt mellem køber og sælger. Denne kontrakt tinglæses den 21. maj s.å. I følge folketællingen fra 1787 var Knud Rasmussen gift med Sidsel Jensdatter. Det ser ud som om, at han havde været gift før, for i folketællingen står det anført, at børnene, Rasmus Knudsen (f. 1772) og Lars Knudsen (f. 1775) var Sidsel Jensdatters "stifbørn".

No. 4.

I skifteprotokollen fra Skanderborg og Åkjær amter fra 1782 - 1791, fremgår det, at der har været afholdt skifte efter afgangsen Knud Rasmussen. Gården overtages af hans enke Sidsel Jensdatter. I protokollen står der, at den 14 august 1784 var skifteforvalteren og amtmand højvelbårne hr. kammerjunker v. Bülow, hans befuldmægtig Hans Lauritsen fra Skanderborg og 2 vitterligheds mænd forsamlet i Kattrup. I materialet nævnes, hvor mange stuer, der var i gården, og hvor mange kreaturer, der var. Af kreaturer var der følgende: 1 sort hoppe, 9 år, taxeret til 9 rigsdaler, 1 brun ditto, 14 år, taxeret til 7 rigsdaler og 1 sort ditto, 15 år, taxeret til 1 rigsdaler, 1 brun plæg på 3 år, taxeret til 8 rdl., 1 brun do, taxeret til 6 rigsdaler, 1 ko, 7 år, 7 rdl., 1 ko, 5 år, 5 rdl., 1 ko, 5 år, 5 rdl., 1 ko, 4 år, 4 rdl., 2 kvier og 1 kalv. Alt i alt var formuen på 637 rigsdaler.

Sidsel Jensdatter får endelig skifteretsattest på gården den 16. juli 1785. Enken og hendes familie kan følges på tæt hold bl.a. i befolkningstællingen fra 1787 og fremefter:

Befolkningstællingen 1787

Sidsel Jensdatter	40 år, enke efter 1. ægteskab, gårdbruger
Rasmus Knudsen	15 år, hendes stedsøn
Laurus Knudsen	12 år, hendes stedsøn
Hans Jensen	48 år, hendes bror
Jørgen Jensen	50 år, hendes bror
Rasmus Pedersen	30 år, nationalsoldat

Partier fra Katterup.

Søren Pedersen	62 år, indsidder og daglejer
Maren Lausdatter	68 år, hans kone
Maren Pedersdatter	67 år
Johanne Michelsdatter	52 år
Mette Marie Gunders-	
datter	12 år, hendes datter

I folketællingen fra 1801 bor følgende personer på gården:

Sidsel Jensdatter	52 år, enke efter 2. ægteskab, gårdbruger
Lauritz Knudsen	26 år, hendes stedsøn
Jørgen Jensen	64 år, vanfør og gammel huslærer, hendes bror
Hans Jensen	60 år, hendes bror

Sidsel Jensdatter må have været gift, og hun er blevet enke igen mellem 1787 og 1801.

No. 5.

Mikkel Nielsen får skøde på gården den 11.8.1821 fra Sidsel Jensdatter. Gårdens hartkorn er: 3-1-3-0, samt et stykke skov, Snarskov kaldet.

I skødet er anført, at den anmeldte aftægt til sælgerinden er udslettet. Af jordlodden svares årligt 4 rigsdaler sølv til kongen. På den solgte ejendom hæfter aftægt til Christian Jørgensen og hustru samt 500 rdl. til sælgerinden.

I 1837 afgiver Michel Nielsen ifølge fattigprotokollen et stykke jord til pastoratet, hverpå opføres Kattrup fattighus, Elbjergvej 22.

Mikkel Nielsen blev født i 1790 i Ousted. Han var gift med Maren Pedersdatter, der var født 1798 i Vitved. De nævnes i befolkningstællingen fra 1845:

Mikkel Nielsen	55 år, gårdmand
Maren Pedersdatter	47 år, hans kone
Ane Marie Mikkelsdat-	
ter	20 år, deres datter
Niels Mikkelsen	17 år, deres søn

Peder Mikkelsen	13 år, deres søn
Rasmus Peder Mikkelsen	7 år, deres søn
Morten Villumsen	60 år, født i Hansted, indsidder og daglejer
Ane Marie Nielsdatter	63 år, født i Østbirk, hans kone
Søren Pedersen	41 år, enkemand, født i Framlev, indsidder og daglejer

I skoleprotokollen fra Overby er 3 af Mikkel Nielsens børn nævnt:

Ane Mikkelsdatter, født den 24.01.1823
 Ane Marie Mikkelsdatter, født den 19.01.1826
 Niels Mikkelsen, født den 19.01.1829

Mikkel Nielsens datter, Maren Mikkelsdatter, blev gift med Jørgen Mortensen. Det to overtager gården i 1855. Mikkel Nielsen døde den 03.06.1858, 68 år gammel.

No. 6.

Jørgen Mortensen fik skøde på gården den 16.03.1855 fra Mikkel Nielsen. Hartkornet var: 2-3-2-2. I skødet anføres at en anmeldt aftægt er slettet. Det bemærkes, at der af den solgte gårds bygninger er solgt 5 fag hus til Jens Jensen samt et stykke jord på 25 kvadratalen. Jørgen Mortensen køber senere dette dette tilbage den 07.08.1856 af Peter Adolf Rasmussen. På huset var der en servitut, hvori det nævnes, at ejeren årligt skal betale Søren Pertou Petersen 2 rigsdaler årligt, så længe som Pertou lever.

I 1863 sælger Jørgen Mortensen matrikel 7 d og 7 a til Rasmus Peder Mikkelsen. Hartkornet på 7a er derefter: 2-2-2-1 3/4. Rasmus Peder Mikkelsen var Mikkel Nielsens yngste søn.

Jørgen Mortensen blev født den 07.03.1822 i Gjødvad. Han blev gift med Maren Mikkelsdatter, der var født den 07.02.1820. De havde en søn sammen, Marius Mortensen, og han blev født den 16.01.1860. Han døde imidlertid som 11 årig, den 22.12.1870. Om de havde andre børn vides ikke med sikkerhed. Jørgen Morten-

sen døde den 02.03.1868, 46 år gammel.

No. 7.

Maren Mikkelsdatter fik ved skifteretsattest adkomst til gården. Tinglysningen finder først sted i 1870. Før det sker, er den senere ejer, Laurits Jensen, kommet til Maren Mikkelsdatter som bestyrer af gården. De blev gift i 1870, da Maren var 50 år gammel.

No. 8.

Som ægteviet til Jørgen Mortensens enke, Maren Mikkelsdatter, får Lauritz Jensen skøde på gården den 06.08.1870. Lauritz Jensen var født på "Nørregård" i Lille Bredlund ved Vrads Sande den 11.12.1835.

Den 26.07.1876 får L. Jensen skøde på matrikel 25a fra Jens Madsen, og den 17.06.1822 får han skøde på 6e fra Svend Hånsen.

Den 19.08.1892 blev matrikel 7e solgt fra 7a. Mads Bentzen Kristoffersen får auktionsskøde på det gamle fattighus. Skødet er tiltrådt af L. Jensen idet han ejede matrikel no. 7a, hvorfra matrikel no. 7e var fremkommet som parcel da sognet i 1837 byggede et fattighus her. Hartkornet på 7e var: 1½ album.

Lauritz Jensen døde den 10.02.1910, og hans hustru var død den 23.12.1897. Der var ingen børn i ægteskabet.

No. 9.

Peter Jensen, nevø til L. Jensen, fik skøde på gården den 04.06.1897 på matriklerne: 7a, 25a, 6c og 6e. Samme dato blev der oprettet en aftægtskontrakt til L. Jensen og hustru Maren Mikkelsdatter. Den 10.02.1903 meddeles det at grænsen for matrikel nr. 7a mod gaden er berigtiget uden forandringer i skelsætningen. Den 25.07.1903 får Peter Jensen skøde på 9i fra Chresten Richter Christensen.

Peter Jensen blev født den 11.04.1862 på "Nørregård" i Boest ved
236

Nørre Snede. Han kom til sin farbroder L. Jensen som karl, og i Katstrup blev han gift med Ane Kathrine Jensen, født Laursen, der var datter af Niels Peter Laursen. Ane var født den 21.04. 1874, og hun var husbestyrerinde ved Laurits Jensen efter Maren Mikkelsdatters død. Peter Jensen og hans kone fik 5 børn sammen:

Lauritz Peter Jensen	født 12.10.1897
Maren Jensen	f. ca. 1900
Karla Jensen	f. ca. 1902
Cecilie Jensen	f. ca. 1914
Antonie Jensen	f. ca. 1916

Da Peter Jensen døde den 23.01.1941 overgik gården til hans kone, Ane Katrine Jensen.

No. 10.

Ane Katrine Jensen fik skifteretsattest på gården med andre matrikler den 20.05.1942. Den 20.11.1941 får hun fogedudlægs-skøde på matrikelnummer 33. Matrikel nr. 33 var et lille hus, der var beliggende ud imod gaden lige ved gården med matrikel no. 7a. Det findes ikke mere, for efter en brand belv gårdens avlsbygninger bygget ovenpå husets fundament.

Gården brændte den 17.05.1949. AF den oprindelige firlængede gård blev kun stuehuset reddet. De gamle udhuse med stråtag og bindingsværk, var ikke til at redde. De nye udhuse blev opført i vinkel. De er bygget i røde sten og med eternittag.

Ane Katrine Jensen døde den 08.10.1951.

No. 11.

Lauritz Peter Jensen fik den 09.10.1951 skøde på gården efter sin mor, matriklerne: 7a, 6c, 6e, 9i, 25a og 33.

Lauritz Jensen blev gift med Bodil Christensen, født i Eldrup. Hun døde i februar 1929. I ægteskabet kom der 4 børn:

Ellen Jensen	21.06.1925
Peter Enevold Jensen	16.11.1926
Else Katrine Jensen	17.08.1928
Frank Jensen	17.08.1928

Laurits Jensen og hans kone havde efter giftermålet en landejendom i Såby. Efter hans kones død flyttede Lauritz P. Jensen med de små børn hjem til forældrene i Katstrup, hvor de var vokset op. Laurits P. Jensen var også musiker. Han spillede violin på sine yngre dage. På plejehjemmet vidner flere violiner om hans liv som musiker.

Lauritz P. Jensen ejer stadig gården.

Fra matrikel no. 7a. er der udstykket en del mindre ejendomme i tiden løb, bl.a. 7b i Katstrup Made og 7d. samme steds.

Laurits Jensen. Gårdmand og tidligere musiker.

ELBJERGVEJ 25

Matrikel no. 33

Ejere :

1. Lauritz Sørensen
2. 1807 Ane Rasmusdatter
3. 1830 Niels Rasmussen
4. 1842 Rasmus Nielsen
5. 1852 Søren Rasmussen
6. 1880 Niels Peter Bech
7. 1908 Ane Mette Bech.
8. 1908 Jens Mikkelsen
9. 1931 Hansine Eskesen, Maren Jensen, Niels Mikkelsen
10. 1931 Julie Johanne Therkelsen
11. 1937 Svend Åge Jensen
12. 1941 Ane Kathrine Jensen.

Huset mat.no. 33 eksisterer ikke mere i 1983. Det var et meget lille uanseligt hus med have, ½ album, beliggende bag gården med mat.no. 7a ud til gaden. I 1941 blev det solgt på tvangsauktion til ejeren af gården mat.no. 7, Ane Kathrine Jensen. De sidste rester af huset er muligvis brændt sammen med ovennævnte gård, der brændte 17.05.1949. I dag er laden til mat.no. 7a bygget ud over arealet til mat.no. 33.

No. 1.

Det har ikke været muligt at finde frem til oplysninger om Lauritz Sørensen og hans evt. familie, ejheller tidspunktet for hans overtagelse af mat.no. 33. Vi ved derfor heller ikke, hvornår huset er bygget.

No. 2.

Ane Rasmusdatter får skøde fra Lauritz Sørensen på et hus, 3/4 album (gl. hartkorn), dateret 8. juli 1807, tinglæst 8. oktober 1830. Ane Rasmusdatter var enke efter Rasmus Nielsen.

Familien bestod af følgende personer iflg. folketællingen 1787 :

Rasmus Nielsen	mand ...	40 år	gift i 1. ægteskab
Anne Rasmusdatter	kone ...	41 år	gift i 1. ægteskab
Mette Rasmusdatter		6 år	} deres børn
Niels Rasmussen		4 år	
Jens Rasmussen		2 år	
Rasmus Rasmussen		10 år	

På det tidspunkt har familien altså boet i Overby og Rasmus Nielsen er død inden Ane Rasmusdatter køber hus, mat.no. 33 i Kattrup. 23 år senere sælger huset til sønnen Niels. Ane Rasmusdatter blev over 85 år gammel.

No. 3.

Niels Rasmussen får skøde fra Rasmus Nielsens enke, Ane Rasmusdatter (hans forældre) på hus 3/4 album, dateret 15. marts 1830, tinglæst 8. oktober 1830.

Niels Rasmussen er ved købet 47 år. Han ejer i forvejen mat.no. 9c, en ejendom på Kattrup mark med hartkorn 0-3-3-1 3/4. Denne ejendom købte Niels Rasmussen i 1824 og havde både den og mat.no. 33 til 1842, da han sælger til sin søn Rasmus Nielsen. Ifølge matriklen 1844 står Niels Rasmussen stadigvæk som ejer af mat.no. 9c og mat.no. 33 skønt han har solgt til sønnen 2 år forinden, gl. hartkorn 3/4 album ny hartkorn, 1/2 album. Niels Rasmussen var gift med Karen Sørensdatter og havde 5 børn, hvilket fremgår af folketællingen i 1834 :

Niels Rasmussen	51 år	bødker
Karen Sørensdatter	51 år	hans kone
Rasmus Nielsen	17 år	
Else Kirstine Nielsdatter	13 år	
Johanne Cathrine Nielsdt.	10 år	deres børn
Ane Sophie Nielsdatter ..	8 år	
Søren Nielsen	5 år	
Ane Rasmusdatter	85 år	enke, husfaders moder.

Det er således muligt, at der har været bødkerværksted i det lille hus. Fra folketællingen i 1840 kan følgende læses :

Niels Rasmussen	57 år	enkemand, bødker
Ane Margrethe Nielsen ...	25 år	ugift
Johanne Cathrine Nielsdt.	16 år	ugift
Ane Sophie Nielsdatter ..	14 år	
Rasmus Nielsen	23 år	hans børn

Niels Rasmussen solgte som nævnt sit hus mat.no. 33 og sin ejendom mat.no. 9c til sin søn Rasmus Nielsen i 1842. Han blev over 62 år (iflg. folketællingen 1845).

Ifølge overleveringerne var Niels Rasmussen med i Napoleonskrigen fra ca. 1807 til ca. 1814-16. Han var gift, da han drog i krigen, men da hans kone intet hørte fra ham i meget lang tid, anså hun ham for faldet i krigen og blev gift med en anden mand. Dette ægteskab varede 3-4 år. Så kom hendes første mand hjem og det andet ægteskab var da ugyldigt. Niels Rasmussen leverer herefter videre med sin kone (historien er nærmere beskrevet under mat.no. 9c).

No. 4.

Ifølge en gammel tingbog køber Rasmus Nielsen i året 1842 mat.no. 9c (Kattrup mark) af sin fader Niels Rasmussen, der som før nævnt tillige ejede mat.no. 33. Man må derfor formode, at Rasmus Nielsen køber begge matrikler 1842, idet han i folketællingen 1845 står som husmand og bødker, og faderen som "husfaders fader".

Ifølge folketællingen 1845 består familien af følgende personer :

Rasmus Nielsen	28 år gift, født i sognet, husmand, bødker
Ane Marie Christensdatter ..	21 år gift, født i sognet, hans kone
Niels Rasmussen	1 år født i sognet, deres barn
Petronella Nielsdatter	28 år ugift, født i Ørrikslev sogn, tjenestepige
Niels Rasmussen	62 år enkemand, født i sognet husfaders fader.

Ifølge skoleprotokollen fra Overby 1855 :

Niels Rasmussen, født 16. januar 1845, søn af Rasmus Nielsen, Kattrup.

En brandtaksation 1857 :

Mat.no. 9c og 33, Rasmus Nielsen, A 300 Rigsdaler
imellem A og B er 4 alen B 50 Rigsdaler
2 alen til nabobygning. Nærmeste nabo er Peder Møller Thomsen.
Stedet er solgt til Søren Rasmussen i 1852.
Rasmus Nielsen sælger huset, mat.no. 33, til Søren Rasmussen
1852, og fra da af ser det ud som om mat.no. 9c og 33 har hver
sin ejer.

No. 5.

Søren Rasmussen, skøde af 21. december 1852, læst 29. april 1853 fra Rasmus Nielsen på parcellen mat.no. 33 hartkorn 0-0-0- $\frac{1}{4}$. Søren Rasmussen er født 1819 som søn af Rasmus Olesen og Ane Jeppesdatter, som ejede mat.no. 9a indtil tvangsauktionen i 1823. Ifølge skoleprotokollen fra Overbye skole :

Jens Micael M. Sørensen, født 19. september 1854, barn efter Søren

rensen. Søren Rasmussen ejer huset i 28 år, sælger i 1880 til maler N. P. Bech. Søren Rasmussen er da 61 år gammel.

No. 6.

Maler N. P. Bech, skøde af 21. juni 1880, læst 2. juli 1880 fra Søren Rasmussen på mat.no. 33.

Bemærkning : Skøde til Laurs Nielsen på mat.no. 39, 1882 indeholder, at ejeren af mat.no. 33 får ret til at benytte den i skellet mellem 33 og 39 værende brønd. Ejeren af 39 har ret til færdsel på fortovet langs med det på 33 værende hus.

Niels Peter Bech var maler og gift med Ane Mette, født Jensen.

Efter skoleprotokol fra Overbye :

Karl Bech, født 30. oktober 1872, søn af maler Niels Peter Bech og Ane Mette, født Jensen.

Niels Peter Bech døde 13. juli 1883, 57 år gammel. Hans enke må have siddet i uskriftet bo indtil 1908, først da bliver det tinglæst.

No. 7.

Maler N. P. Bech's enke Ane Mette, født Jensen, tilladelse til uskiftet bo, læst 25. september 1908, som adkomst til mat.no. 33. Ane Mette Bech må have siddet i uskiftet bo i 25 år inden tinglysningen fandt sted. Ane Mette Bech sælger huset i 1908 til Jens Mikkelsen.

No. 8.

Jens Mikkelsen, skøde af 3, læst 25. september 1908, fra maler N. P. Bech's enke Ane Mette Bech på mat.no. 33.

Jens Mikkelsen var engang Fattiggårdsbestyrer på Kattrup Fattiggård. Han var gift med Karen Mikkelsen, født Hansen. I ægteskabet var der tilsyneladende 3 børn (de senere omtalte arvinger) 2 døtre og 1 søn. Karen Mikkelsen dør før sin mand. Jens Mikkelsen dør i 1931 og havde da boet i huset i 23 år.

No. 9.

De privatskiftende arvinger efter Jens Mikkelsen :

Fru Hansin Eskesen af Toftum

Fru Maren Jensen af Them

Vognmand Niels Mikkelsen af Katstrup.

Skifteudskrift læst 11. april 1931 som adkomst på mat.no. 33. De tre arvinger er Karen og Jens Mikkelsens børn. Sønnen vognmand Niels Mikkelsen var gift med Oline Mikkelsen. Hun var i sine unge dage beskæftiget med fransk vask og strygning. Senere gik hun ud hjælp ved gilder, hovedrengøring og deslige. Oline og Niels Mikkelsen havde en datter, Karen. Oline og Niels Mikkelsen boede i mat.no. 4g, Katstrupvej 48. Arvingerne sælger huset videre straks.

No. 10.

Enkefru Julie Johanne Therkelsen, skøde læst 11. april 1931, fra ovennævnte arvinger på mat.no. 33. Julie Johanne Therkelsen kom fra Brørup, hun boede i huset i 6 år.

No. 11.

Fodermester Svend Åge Jensen, skøde læst 17. juli 1937, fra Julie Johanne Therkelsen på mat.no. 33. Svend Åge Jensen var fra Katstrup.

No. 12.

Ane Katrine Jensen køber huset, mat.no. 33, på tvangsauktion 16. juli 1941, læst 20. september 1941.

Fru Ane Katrine Jensen ejede gården mat.no. 7a lige ved siden af huset. Hun var enke efter Peder Jensen. Gården mat.no. 7a brændte i 1949, og da er de sidste eventuelle rester af huset på mat.no. 33 brændt med. Huset mat.no. 33 eksisterer ikke mere.

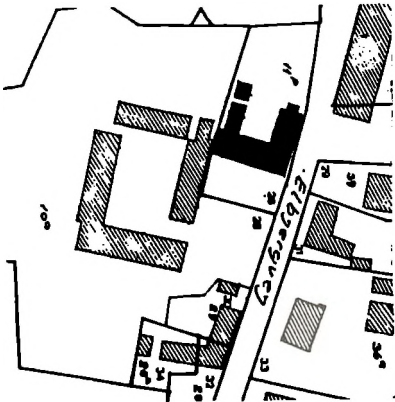
Gården, som mat.no. 33 nu hører under, solgte Ane Katrine Jensen til sin søn Lauritz Peter Jensen i 1951. Han er ejer i 1984.

ELBJERGVEJ 26

Matrikel no. 11p

Ejere :

1. H. Eriksen
2. 1824 Katstrup, Tolstrup og Ørritslev sogne
3. 1909 Thomas Peder Thomsen
4. 1909 Jens Mortensen
5. 1919 Else Rasmussen
6. 1922 Aage Christensen
7. 1924 August Jacobsen
8. 1935 Jens Andersen
9. 1941 Caroline Petrea Andersen
10. 1943 Johanne Thomsen
11. 1952 Elna Johanne Thomsen og Helga Thomsen
12. 1954 Elna Johanne Thomsen
13. 1978 Bente og Ole Nielsen

No. 1.

Matrikel no. 11b er på : gl. hartkorn 0-6-3-1 album. Ny hartkorn 0-4-3-3/4 album.

Matrikel no. 11p er på : 1 1/4 album = 930 kvm. Den 19. oktober 1966 er matrikelkortet berigtiget.

Matrikel no. 11p kaldes i daglig tale for "JORDMODERHUSET" og i 1822 var der en jordmoder i Katstrup, men det vides ikke, hvor hun boede.

Bestalting for Maren Nielsdatter, Jens Pedersen Noldbyes hustru, som jordmoder i Aarhus Amts 10. diskrikt, bestående af Katstrup, Ørritslev, Tolstrup og Gangsted sogne. Dateret den 29. december 1821, læst 8. februar 1822.

No. 2.

Katstrup, Tolstrup og Ørritslev sogne, skøde af 18. juni, læst den 16. juli 1824. En jordmoderbolig fra H. Eriksen på parcellen no. 2 et stk. 0-6-3-1 album af sælgergård (udstykket fra no. 11).

I protokollen for Katstrup, Ørritslev og Tolstrup forstanderskab står der under 29. januar 1864 :

"I anledning af jordemoderhusets opførsel i Katstrup, hvortil indenrigsministeriet den 19 f.m. har bevilget et lån på 600 rdl. må optages mod 50 rdl. årlig afbetaling, bestemmer forstanderskabet : Herefter følger forskellige bestemmelser om, at jordemoderen skal komme med en tegning og overslag, at pengene ikke må udbetales før bygningen er under opførelse og efterhånden som byggeriet skrider frem, at forstanderskabet skal syne og godkende materialerne samt det færdige byggeri, endelig at boligen skal være færdig midt i august d.å."

Efter dette er der altså bygget en jordemoderbolig her i 1864. Huset er blevet benyttet som jordemoderbolig indtil 1909, da der blev bygget en ny jordemoderbolig ved Hovedgård. I sognerådsprotokollen den 8. februar 1908 er anført :

"Distriktsjordemoder M. K. Pedersen, Katstrup, ansøger amtet om tilladelse til at flytte til Hovedgård eller også til vejen, der fører til Hovedgård fra Katstrup.

I den anledning forlanger amtet en erklæring fra sognerådet.

Sognerådet kan ikke anbefale, men må på det bestemteste protestere mod at distriktjordmoderen flytter til Hovedgård. Derimod kan det anbefale, at hun flytter ned til vejen, der fører fra Katstrup til Hovedgård, dog således, at det bliver inden for Katstrup sogns grænser".

Resultatet bliver, at der bygges en jordemoderbolig i Hovedgård, men lige netop på den vestlige side af sogneskellet, altså i Katstrup sogn.

No. 3.

Møllejejer Thomas Peder Thomsen, skøde af 30. december 1909, læst 14. januar 1910, fra Skanderborg Amtsråd på 11b og 11p. Efter 1910 har huset inde i byen og markerne, hver sit matrikel no. Det vil sige, at matrikel 11a (møllen) nu er delt i to. Markerne har nu matrikel 11b, og bygningen har no. 11p.

No. 4.

Jens Mortensen, skøde af 27. december, læst 14. januar 1910 fra Møllerejer Thomas Peder Thomsen.

No. 5.

Enke Else Rasmussen skøde af 23. april, læst 2. maj 1919 fra Jens Mortensen.

No. 6.

Malermester Aage Christiansen skøde af 26. juli, læst 4. august 1922 fra Else Rasmussen. Aage Christiansen havde malerværksted i baghuset.

No. 7.

August Jacobsen, skøde af 30. oktober, læst 14. november 1924 fra Aage Christiansen. August Jacobsen er født den 26. februar 1881 i Brørup, han blev gift den 4. november 1908 med Sørenine Elisabeth Marie Rasmussen (Lise), født 21. november 1885 i Gandrup ved Voreladegård.

Huset på Egebjergvej var bindingsværk og stråtag, da August Jacobsen købte det. August Jacobsen døde 21. maj 1946 i Ser-

ritslev og Lise Jacobsen døde 8. januar 1967 på plejehjemmet "Nørrelide" i Gedved. Der var 6 børn i ægteskabet :

Anius	født	12. februar 1909,	død	29 juni 1944
Dagmy	-	29 juli 1912,	død	1966
Frode	-	9. april 1914		
Henning	-	14. maj 1915		
Martha	-	9. august 1919		
Anna	-	14. marts 1917		

Deres ældste søn Anius var handelsmand; han handlede med kreaturer bl.a. på markeder i Horsens og Vejle.

No. 8.

Jens Andersen, skøde læst 19. marts 1935 fra August Jacobsen.

No. 9.

Enke Karoline Petrea Andersen, født Sørensen, skifteretatt. læst 19. maj 1941.

No. 10.

Fru Johanne Thomsen, født Nielsen, skøde 23. september 1943 fra Karoline P. Andersen.

No. 11.

Elna Johanne Thomsen og Helga Thomsen, skøde 13. oktober 1952 fra Johanne Thomsen. 2/3 til Elna Johanne, 1/3 til Helga Thomsen.

No. 12.

Frk. Elna Johanne Thomsen, skøde 13. januar 1954 fra Helga Thomsen på 1/3 af matrikel no. 11p.

No. 13.

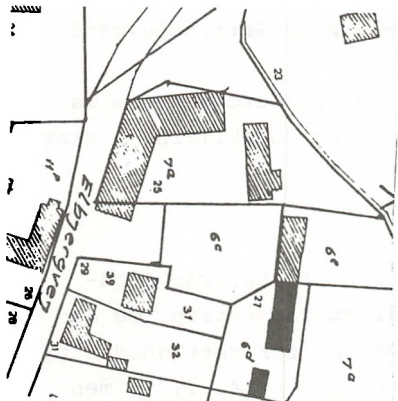
Bente og Oli Nielsen skøde den 2. oktober 1978 fra Elna J. Thomsen. Johanne Thomsen beholdt en lejlighed i huset, hun betalte 1700,00 kr/år til sin død i 1981, men boede den sidste tid på "Nørrelide" i Gedved.

ELBJERGVEJ 27
Matrikel no. 6

"Amalienborg"

Ejere :

1. Kronen
2. Serritslevgård
3. 1767 Peder Andersen
4. 1787 Niels Sørensen
5. 1811 Jocum Mattis Thyskjær
6. 1830 Jørgen Hansen Kleis
7. 1856 Lars Peder Møller
8. 1858 Peter Møller Thomsen
9. 1858 Chresten Torbensen
10. 1862 Chresten Rasmussen
11. 1870 Ellen Ibsdatter Rasmussen
12. 1880 Laurs Jørgen Pedersen
13. 1920 Kirsten Marie Pedersen
14. 1920 Kristian Edvard Pedersen
15. 1920 Hans Edelbert Pedersen
16. 1923 Villas Rasmussen
17. 1943 Ejnar Møller Andersen
18. 1944 Søren M. Petersen
19. 1962 Kresten Jørgensen Rasmussen
20. 1970 Ove Søbye

No. 1.

Gården har altid været selvejergård. Ar 1662 er hartkorn ca. 8-3-0+0. Hvornår kronen har købt herlighed og rettighed i den vides ikke med bestemthed. Den var beliggende inde midt i Katstrup by, og oprindeligt en tvillingegård, som så senere er flyttet ud på marken. Den anden del af tvillingegården er matrikel no. 7a. Ved udflytningen blev stuehuset liggende på den oprindelige plads, og frasolgt under kronen og Serritslevgård indtil 1767. Benævnes som selvejergårde og halvgårde, der i landgilde giver :

"1 fedeko, 2 skp. kongsted havre, 1 mark garn, $\frac{1}{2}$ ørtug rug, $\frac{1}{2}$ ørtug byg, 1 svin, 10 skilling, 2 album gæsteri"

I 1688-matriklen omtales to selvstændige gårde med matrikelnummer 6 & 9 med følgende hartkorn:

No. 6	No. 9
Gammelt hartkorn 4-0-1 $\frac{1}{2}$ -0	Gammelt hartkorn 4-0-1 $\frac{1}{2}$ -0
Nyt hartkorn 2-7-1-0	Nyt hartkorn 3-1-3-0

I 1718 omtales gården i en jordebog fra Skanderborg Rytterdistrikt. Den har hartkornet: 2-7-1-0. Gården består af 34 fag bygninger, 20 rigsdaler fra brøstfældighed. Af husdyr er der: 4 bæster, 2 køber, 1 ungnød, 6 får. Udsæden er på: 2 $\frac{1}{2}$ tøndebyg og 6 tønder havre. Der er græsning til 4 heste og 6 kvier/stude. Man avler 2 læs god og 3 læs dårlig hø. Skat er 11 rigsdaler og 60 skilling. Tilstanden på gården er mådelig.

No. 2.

Ved Slotsauktionen i Skanderborg i 1767 køber Serridslevgård rettigheden til gården af kongen. Selvejerbonden hedder Peder Andersen. Gården betegnes som matrikel no. 7, og der betales 4 rigsdaler og 35 skilling i skat.

No. 4.

I 1787 får Niels Sørensen skøde på gården af Etatsråd Lichtenberg enke. Gården frasælges hovedgården Tammestrup, og den er anført til 2-7-1-0 tdr. hartkorn. Prisen for rettigheden til gården er 150 rigsdaler. Skødet er dateret den 14.6.1776 men

skødet er først læst den 9.5.1805. Niels Sørensen frasælger en parcel no. 1 til Søren Mikkelsen med "derpå af mig opførte bygninger med 6 fag beboelse stuehus, ifølge den mig givne bevilling af Hr. Stiftamtmand Morgenstjerne". Den frasolgte parcel udgør 0-6-2-½ tdr. hartkorn. Skødet er dateret den 14.6.1796. Efter dette salg er gården på: 3-1-3-1 1/4 plus skov på 1/4 album.

Niels Sørensen yder aftægt til sin far på gården. Vi kan følge familien i folketællingen fra 1787:

Niels Sørensen	husbond, 31 år, 1. ægteskab
Kirsten Rasmusdatter	hans kone, 44 år, første ægteskab
Maren Jensdatter	tjenestepige, 33 år, ugift
Berta Nielsdatter	tjenestepige, 60 år, enke
Thomas Jensen	tyende, 30 år, enkemand
Birthe Thomasdatter	hans datter.

No. 5.

I 1811 købes gården af Matthis Thyskjær. Det sker ved offentlig auktion, hvor højeste bud var 1500 rigsdaler. Det afgives af Hr. Peder Herskind for Thyskjær. Jocum Matthis Thyskjær var fra Ring kloster. Auktionen blev holdt den 1.4.1811.

Mens Thyskjær har gården sælges der flere stykker fra. En parcel sælges til Peter Christian Pedersen (0-3-2-2½), og i 1807 sælges en parcel på 0-1-3-1 1/4 til Hans Christensen.

No. 6.

Den næste ejer af gården er Jørgen Hansen Kleis, idet han bliver ægteviet til Matthis Thyskjærs enke. Jørgen Hansen overtager hæftelserne på ind- og udbo. Taxeret til 262 rigsdaler og 3 skilling.

Jørgen Hansen med familie kan følges i befolkningstællingen fra 1834:

Jørgen Hansen	-40 år, gårdmand
Sidsel Pedersdatter	51 år, enke efter Thyskjær

Mattis Thevs Jocumsen, deres søn
Chresten Jocumsen, deres søn

Der bliver endnu solgt en del fra af grunden. Et kort fra denne tid viser, at den solgte grund er på 4510 kvadratalen.

Gården kan på denne tid også følges i en brandtaxation. Der står følgende: "Jørgen Hansen, Gård, 3 huse, et hus - sikkert stuehuset - er fritliggende. Der er 6 alen til det nærmeste hus; de to andre huse er sammenbyggede. Alle bygninger er tækket med strå.

No. 7.

Lars Peder Møller køber gården i 1856 gården af Jørgen H. Kleis. Skødet er dateret den 20.6.1856.

No. 8.

I 1858 sælges gården til Peder Møller Thomsen. Kort efter købet udskifter han tre paraceller.

Den 31.3.1860 frasælges til Jens Mortensen o-o-o-1½

Den 17.11.1858 frasælges til Andreas Larsen o-o-o-½

Den 17.11.1858 frasælges til C. Torbensen o-o-o-1

Peder Møller Thomsen låner 600 rigsdaler fra Laus Nielsen i Katstrup mod at denne får pant i sæd og avl. Dateret den 31.3.1858. Hartkornet er nu: 2-3-2-0.

På dette tidspunkt bliver gården udflyttet fra byen. Måske har man nedrevet de gamle bygninger i byen og flyttet dem med ud på marken. Den oprindelige gård består nu udelukkende af det hus inde i byen, som C. Torbensen har købt. Det er det hus vi senere skal følge.

No. 9.

Carsten Torbensen får skøde på 6d i 1858 med værende bygninger.

Huset sælges derefter et par gange. Det er kun spartanske oplysninger, vi har om de forskellige ejere.

No. 12

Laurs Jørgen Petersen får skøde fra Ellen Ibsdatter. Sælgerinden forbeholder sig 2 fag med loft og jord til 1. skæppe kartofler for livstid. Ellen Ibsdatter er enke efter Chresten Rasmussen.

No. 13

Kirsten Marie Petersen er enke efter Laurs Jørgen Petersen og hun sidder i uskiftet bo fra 1920 - 1923.

No. 20

Den nuværende ejer Ove Søby købte huset af Kresten Jørgensen Rasmussen i 1970, og siden da har huset været genstand for en gennemgribende restaurering, således at det i dag fremtræder som et nyt velholdt etplanshus med moderne bekvemmeligheder.

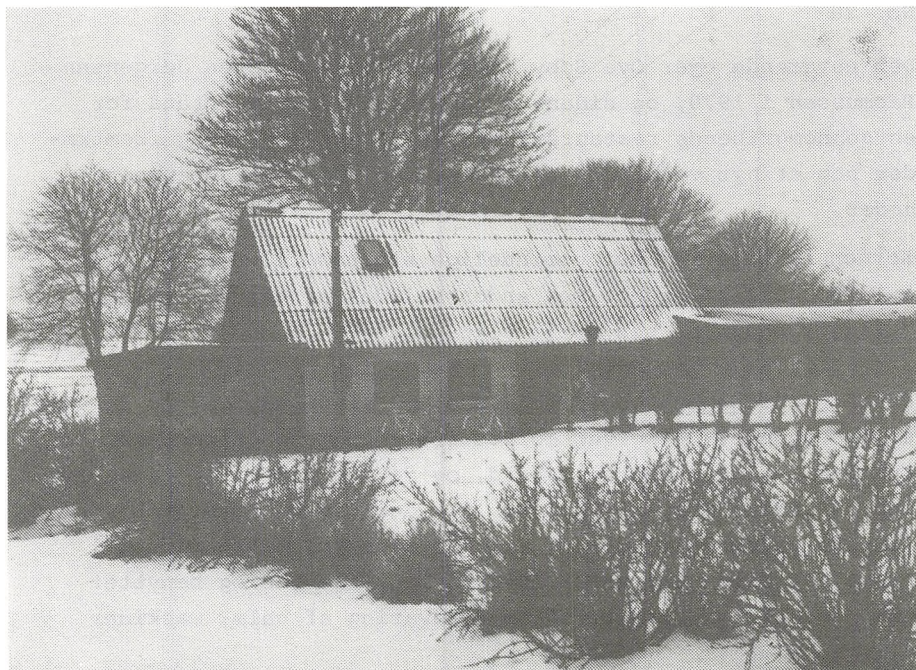
Kernen af huset er det oprindelige stuehus til den ene halvdel af tvillinggården. Den anden halvdel af gården, mat. no. 7 ligger endnu på sin oprindelige plads.

Dengang gården bestod af to gårde, må vi gå ud fra, at de var sammenbyggede. Det giver kortet fra 1780 os en formodning om. En ting bevidner dette forhold, og det var nogle fag i den ene ende af huset med matrikel no. 6., der ligger nærmest Laurs Jensens gård, matrikel no. 7., der tilhørte matrikelno. 7. Disse fag blev nedrevet i 1978 af Laurs Jensen og benyttet til forskellige formål, såsom opbevaring af halm, maskiner o.l.

Delen med disse fag havde sit eget matrikelnummer. Da man endes om at fjerne disse fag, der var sammenbyggede med nr. 6, var der en uklarhed om, hvor skellet gik. Der var ingen faste holdepunkter, men man fandt dog en passende løsning, ved at få det særskilte matrikelnummer fjernet og lagt til matrikel no. 6.

Da de var tvillinggårde, havde man fælles lade, sådan at forstå, at hver gård havde sin ende. Stuehuset har også været fælles engang, hver gård sin ende af stuehuset. Det forhold, at der var to forskellige matrikelnumre på stuehuset, fortæller sit tydelige sprog.

Udhusene, der tilhørte matrikel no. 6. var beliggende øst for det nuværende hus. Det menes, at gårdens udflytning skete efter en brand, som lagde udhusene i aske. Ved denne brand er der en egebjælke, der undgik flammerne. Den har siden fundet sin anvendelse over Laurs Jensens dør (matrikel no. 7.). I bjælken ses årstallet 1777 indhugget.

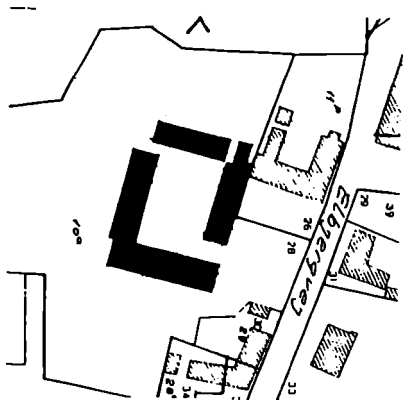

ELBJERGVEJ 28

Matrikel no. loa.

Ejere:

1. - 1767. Selvejergård under kronen.
2. 1767. Selvejergård under Tammestrup Hovedgård.
3. 1796. Jørgen Lassen
4. 1812. Peder Olesen
5. 1816. Peder Sørensen
6. 1832. Jørgen Jensen
7. 1839. Hans Otto Winther
8. 1840. Enkemadan Brandt.
9. 1859. Hans Chr. Brandt.
10. 1886. Søren Bagge Brandt.
11. 1894. Niels Poulsen Brandt, Niels Peter Hansen og Hans Føns Brandt.
12. 1894. Niels Poulsen Brandt sælger sin 1/3 til de andre.
13. 1895. Christian Carl Frederiksen.
14. 1910. Thorvald Secher.
15. 1915. Mads Peter Kjeldsen
16. 1915. Peter Christian Hansen.
17. 1933. Ane Kirstine Hansen.
18. 1939. Christian Arnold Hansen.
19. 1950. Jens Rasmussen.

Denne gård er en meget gammel gård. Oprindeligt var gården en tvillinggård med matrikel no. 11. Men vedudskiftningen blev de delt, og matrikel no. 11 er senere flyttet ud fra byen. Denne gård ligger nu på Katstrupvej 63.

Der går en rød tråd gennem gårdens historie, og det er, at gården altid har været en selvejergård. Selvejergårde ejedes af bønderne, men de betalte landgilde til kongen, og kongen omtalte dem derfor ofte for kronens "bondegods". Den eneste måde hvorpå man kan kende forskel på en fæstegård og en selvejergård er gårdens landgilde. Hvis gården betaler ledingspenge, er der tale om en selvejergård.

No. 1.

Selvejergård under kronen. Den allerførste selvejer vi har kendskab til er Jes Albrichtsens. Han er opført som ejer i 1511 i Bygholm lens Jordebog. Derefter er der nogle meget store huller, hvor vi ikke kender navnene på ejerne. Ejerne på gården hedder følgende efter overleverede kilder:

1511. Jes Albrichtsens

1581. Jens Jensen

1612. Jep Jensen Michelsen

1638. Anders Jensen

1662. Christian Mikkelsen

1688. Jens Andersen

1696. Jens Christensen

1718. Rasmus Rasmussen og Christian Jensen

1726. Rasmus Christensen og Oluf Jensen.

I Bygholm lens Jordebog fra 1511, står der følgende om gården:

Selvejer Jes Albrechtsens. Landgilde:

½ tønne smør

1 fedeko

8 grotter leding

8 skæpper havre

13 læs hved

6 tønner kul

1 får med uld

1 lam

4 høns

1 gås

256

2 skæpper havre
1 skæppe gæsteri
8 skæpper rug at så
8 skæpper byg at så.

Næste gang vi møder gården i de skriftlige kilder, er i Skanderborg lens Jordebog fra 1581/82, da gården sammen med det øvrige gods i Voer herred rent administrativt var lagt fra Bygholm len til Skanderborg len i 1580.

Ejeren af gården hedder på dette tidspunkt Jens Jensen, og gården betaler følgende i landgilde:

1 fjerding smør
1 feedeko
4 grooter
4 skæpper havre
1 mark lysegarn
9 skæpper rug
1 gås
2 skæpper havre
1 skæppe jægerbyg
6 høns
1 brændsvin
6 læs hø
6 tønder kuæ
10 skilling og 2 album gæsteri
1 ørtug gæsteri havre
1 pund maldt.

Gennem forskellige jordebøger fra Skanderborg len kan vi spore forskellige ejere af gården. I 1612 hedder ejeren Jep Jensen Michelsen, og i perioden fra 1638 - 1646 hedder han Anders Jensen. Om tidspunkterne er korrekte for overtagelse af gården, ved vi ikke. Det kan ikke umiddelbart udledes.

I 1662-matriklen hedder selvejeren Christian Mikkelsen. Landgilden på gården er som tidligere med små afvigelser. I 1664-matriklen opgøres det, at gårdens hartkorn er: 11½-1½-1-0 tdr. Dertil hører skov til 3 svins olden, taxeret til 0-0-1-1 tdr. Landgilden ifølge 1664-matriklen er: 1 fjerding smør, 1 fedeko,

4 skæpper havre, 4 grooter, 1 mark garn, 9 skæpper rug, 1 gås, 6 høns, 2 skæpper havre, 1 skæppe havregæsteri, 1 svin, 10 skæpper og 2 album gæsteri, 1 ørtug havregæsteri, 1 pund maldt, 6 tdr. kul og 6 læs hø.

I 1688-matriklen får gården matrikelnummer 5.

Gammel hartkorn er som i 1664: 11 - 5 - 3 - 2.

Nyt hartkorn er : 9 - 7 - 3 - 1. plus skov 0-0-0-1.

I 1696 er gården med i en jordebog over Jørgen Randskabs rytter-gods i Jylland. Hartkornet er da: 9-7-3-0.

Gården er indtil ca. 1700 den største gård i Katstrup. Der har tilsyneladende altid været en ejer, men herefter deles den i to. Det kunne tyde på, at gården er delt i to halvgårde, hver med sin ejer, men at ejerne har bibeholdt en landgilde. Delingen af gården hænger måske sammen med en arvesag?

Af kortet fra Katstrup fra 1780 kan vi se, at gården er delt i to enheder med hver sin ejer.

I jordebogen fra Skanderborg Rytterdistrikt fra 1718 fremgår det, at der er to ejere: Rasmus Rasmussen og Christen Jensen. Hartkornet er stadig: 9-7-3-1. Reelt er hartkornet kun på 8-0-0-0, idet det øvrige hartkorn til gården er lagt ind under grd nr. 6 (matrikel no. 5).

Gården består af 72 fag bygninger, 25 rigsdaler fra brøstfældighed. Husdyrholdet er: 8 bæster, 5 køer, 6 ungnød, 16 får. Udsæden er 4 tønner rug, 6 tønner byg og 12 tønner havre. Der er græsning til 8 heste og 16 kvier og stude. Man avler 8 læs god hø og 8 læs dårligt. Skatten er på 39 rigsdaler og 88 skilling. Gårdens tilstand omtales som mådelig.

I 1726 er forholdet som i 1718.

Ved slotsauktionen i Skanderborg i 1767 ses det endeligt, at gården er blevet delt. Der anføres nu to forskellige selvejere. Gården, vi skal følge her, matrikel no. 10, har ejeren Laurs Jørgensen, og hartkornet anføres til 4-2-3-2½ tdr.

No. 2.

Ved auktionen bliver rettighederne til gården opkøbt af advokat Bruun, der var stråmand for enkefru de Lichtenberg, der ejede Tammestrup Hovedgård, Serridslevgård og Thestrup. Hun får rettighederne til gården for 231 rigsdaler og 57½ skilling. Ifølge kortet over Kattrup fra 1780 beboes gården af Laurs Jørgensen. Han er omtalt i folketællingen fra 1787. Der står her:

Laurs Jørgensen	67 år, husbonde
Anne Jørgensdatter	56 år, hans kone
Michel Lassen	37 år, søn af l. ægteskab
Jørgen Lassen	15 år, deres søn
Lars Christian Jensen	3 år, deres sønnesøn
Maria Jørgensen	34 år, tjenestepige

Efter Laurs Jørgensen overgår gården til sønnen Jørgen Lassen. Det er ham, der køber rettighederne til gården fra Serridslevgård.

No. 3.

I 1796 får Jørgen Lassen ifølge skøde- og panteprotokollen endeligt skøde på gården fra Hr. Lichtenberg Beenfeldt. Gården har hartkornet: 4-1-1½, skov 1/4 alb. Skødet er dateret den 14 juni og tinglæst den 11 august 1796.

Hele skødet bringes her:

"Niehlau Christian Carød og Niels Broch, begge beskikkede skriftekomicære i fru Etatsrådsinde de Lichtenberg Stavbo gør vitterlig at de pga. af den kongelige allernådigste resolution af 19. august 1795 som bevilliger Tammestrup godset afhændelse fra hovedgården samt ifølge den med Jørgen Lassen i Kattrup sluttede købekontrakt af den 28 dec. 1795 haver overdraget ligesom vi og herved skøder og afhænder fra fru Etatsrådsinde de Lichtenberg Stavbo og arvinger til Jørgen Lassen i Kattrup og hans arvinger hans på boet såkaldte selvejergård beliggende i Kattrup by og song, Skadnerborg amt af matrikel no. 5 og efter byens udskiftning står for hartkorn, ager og eng 4-1-1½, skovlod

1/4, med alle denne gård ved udskillinger med tillagte ejdnomme med bygninger, besætning og herligheder, alt således og med samme ret og vitterlighed fru Etatsrådsinde de Lichtenberg denne gård haver ejet. Købekontrakt foreskriver hvilken køberen i alle måder holder sig efterrettelig og da køberen Jens Lassen har betalt den akoderede købesum 400 rigsdaler." Underskrevet i Horsens og Boller i 1786.

Jørgen Lassen, der købte rettighederne til gården, kan også føles i befolkningstællingen fra 1801:

Jørgen Lassen	31 år, husbonde
Anna Sørensdatte	30 år, hans kone
Lars Jørgensen	5 år, deres søn
Anne Jørgensdatte	2 år, deres datter
Anders Jensen	24 år, tjenestekarl
Mette Gundersdatte	24 år, tjenestepige
Las Jensen	16 år, tjenestekarl.

Samme år sælger han gården til Peder Olesen, der ikke ser ud til at have været i familie med ham.

No. 4

Peder Olsen får skøde på gården den 24 juni 1811, tinglæst den 19.6.1812.

No. 5.

Peder Sørensen får skøde på gården i 1816, og skødet bliver tinglæst igen i 1820.

No. 6.

Peder Sørensen dør, og hans enke gifter sig med Jørgen Jensen, som derved bliver ejer af gården. Hvornår dette sker, ved vi ikke med sikkerhed.

No. 7.

Hans Otto Winther og Edil Winther får mageskiftebrev fra Jørgen Jørgensen på gården. Mageskiftebrevet er dateret den 20.4.1839, og det er læst den 12.7.1839. I mageskiftebrevet forbeholder Jørgen Jensen sig og arvingerne nyttten og brugen af et under gården hørende engskifte "Kattrup Made" kaldet, mod at svare en del af gårdens skatter og tiender. Hans Otto Winter og famile spores i befolkningstællingen fra 1840:

Hans Otto Winther	43 år, gårdbruger
Jacobine Winther	45 år, hans kone
Edel Winther	77 år, gårdbrugerens mor
Frederikka Jensina Winther	19 år, deres datter
Edelina M.K. Winther	18 år, deres datter
Othelia Jacobine Winther	16 år, deres datter
Hans Abel Julius Hansen	14 år, plejebarn
Jørgen Nielsen	32 år, tjenestekarl
Niels Peder Mikkelsen	28 år, do
Ane Mortensdatter	28 år, tjenestepige
Maria Sørensdatter	17 år, do
Jens Jensen	17 år, tjenestedreng

No. 8.

Enkemadam Brandt, tidligere præstefrue, får skøde på gården fra Winther og dennes mor Edil Winther f. Hansen den 24.6. 1840. Gårdens hartkorn er: 3-1-0- $\frac{1}{2}$ tdr.

I folketællingen kan man følge den nye ejer:

Marie Kristine Brandt	51 år, ejer af gården
Else Katrine Sofia Brandt	52 år,
Hans Kristian Brandt	24 år, hendes barn
Søren Bagge Brandt	17 år, hendes barn
Andreas Jensen	53 år, tjenestekarl
Maren Jakobsdatter	21 år, tjenestepige
M. Andersen	60 år, daglejer

No. 9.

Han Chr. Brandt får skøde den 20.12.1859. Hartkornet på gården er 5-3-2-2 1/4. Til gården hører der et tørveskifte i Brørup mose. Samtidig med købet får madame Brandt aftægt. Hun dør i 1866.

No. 10.

Søren Bagge får skøde den 9. sep. 1886. Det fremgår, at han er den eneste arving efter Hans Chr. Brandt.

No. 11.

Ifølge skifteretsattest, læst den 29.6.1894, får Niels Poulsen Brandt, Niels Peter Hansen og Hans Føns Brandt adkomst til gården.

No. 12.

Den 18.6.1894, læst 14. sep., sælger Niels Poulsen Brandt sin trediedel af gården til de to andre.

No. 13.

Christian Carl Frederiksen overtager den 22. feb. 1895 gården fra Niels Peter Hansen og Hans Føns Brandt.

No. 14.

Thorvald Secher, folkemindesamler bl.a. til Folkemindesamlingen, overtager den 23.12.1910 gården fra Christian Frederiksen. I 1912 overtager Secher matrikel no. 11 af præstegårdsjorden. Secher var en svigersøn af ovenstående Frederiksen, og Secher var i mange år sognefoged i Katstrup.

No. 15.

Mads Peter Kjeldsen overtager den 16. okt. 1914 gården fra Secher. Matrikel no. 11 beholder sælgeren.

No. 16

Peder Christian Hansen overtager gården fra Kjeldsen den 23.4.1915.

No. 17.

Enken Ane Kirstine Hansen født Jensen får tilladelse til at sidde i uskiftet bo. Skødet er dateret den 4.12.1933.

No. 18.

Christian Arnold Hansen får skøde den 21.3.1939 fra Ane Kristine Hansen. Der findes nogle oplysninger om gården i "Danske landbrug" fra 1946. Gården har 35 tdl. grundskylden er på 17.000 kr. og ejendomsskylden er på 33.000 kr. Besætningen er på: 3 heste, 14 køer, 10 ungvæg, 10 svin og 50 høns.

Christian Hansen er født den 27.1.1907, søn af P. Christian Hansen og Anne Kristine f. Jensen. Christian Hansen var gift med Marie Katrine f. Nielsen, født den 21.12.1914, datter af Emil Nielsen og Bodil Marie f. Jensen.

No. 19.

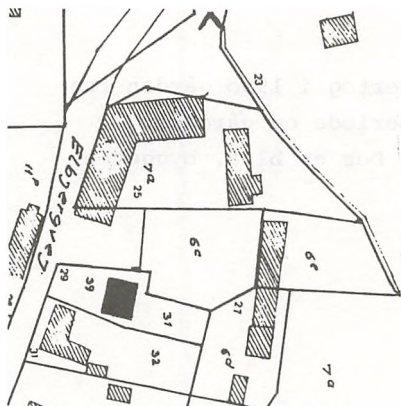
Jens Rasmussen, den nuværende ejer, overtog i 1950 gården fra Christian Hansen. I Jens Rasmussens periode om gårdejer er der sket en del med gårdens udseende. Der er bl.a. bygget et helt nyt stuehus i gule sten.

ELBJERGVEJ 29

Matrikel no. 31 & 39.

Ejere:

1. 1817. Hans Pedersen
1846. Sogneforstanderskabet for Katstrup Pastorat
2. 1846. Laurs Nielsen
3. 1898. Niels Jørgen Nielsen
4. 1899. Karen Magrethe Sørensen
5. 1903. Jens Peter Petersen
6. 1905. Karl Andersen
7. 1916. Karen Marie Andersen f. Sørensen
8. 1916. Jens Martin Jensen
9. 1926. C. Krestensen
10. 1928. Einar Petersen
11. 1937. Mads Laursen
12. 1958. Åge Laursen
13. 1959. Cecilie Jacobsen
14. 1975. Antonie Jensine Jensen

Matrikel no. 31 & 39 udgør tilsammen en meget lille grund. På grunden er der bygget et lille rødt murstenshus med sort eternittag. Foran huset ligger der en lille have ud imod Elbjergvej. Huset ligger lige ved indkørslen til gården med matrikel no. 7 i den nordlige ende af byen.

Ved første øjekast virker huset måske ikke så gammelt - men det er det. Husets historie går langt tilbage til begyndelsen af 1800-tallet. Men det er sikkert ældre. Vi har dog ingen mulighed for at vise det pga. manglende dokumentation.

Oprindelig har huset sikkert tilhørt gården med matrikel no. 7 som en form for aftægtsbolig eller udlejningshus. Vi har en svag formodning om, at netop dette hus, er et af de to huse, der omtales i 1662- og 1664-matriklerne under gården med matrikel no. 7. Arealet er $\frac{1}{2}$ album eller 429 kvm.²

No. 1.

Den første vi med sikkerhed kan sige har ejet huset er Hans Pedersen. Han står opført i 1844-matriklen som ejer af huset. Men på dette tidspunkt er han allerede død. Oplysningen fra matriklen er således ikke helt rigtig, hvis vi dog ikke viste at matriklen er opmålt i 1817 i stedet for i 1844. Hans Pedersen ejede således huset i 1817 og ikke i 1844.

Hans Pedersen kan vi spore i kilderne. I folketællingen fra 1834 er han opført ved Hans Føns Brandt, no. 12, et hus:
Hans Pedersen, 80 år, daglejer
Maren Simonsdatter, 62 år, gift, hans kone.

Ved folketællingen fra 1840 ser vi, at Hans Pedersen er død, for hans hustru omtales som enke. Hun er på dette tidspunkt 68 år.

Efter Hans Pedersens død har enken tilsyneladende haft svært ved at klare den. Hun fik hjælp fra sognet, for hun havde ingen sønner, der kunne forsørge hende.

Huset overgår til Sogneforstanderskabet for Katstrup Pastorat.

No. 2.

Den 5. maj 1846 får Laurs Nielsen skøde på huset fra Sogneforstanderskabet for Kattrup Pastorat. Huset omtales som bygget af 4 fag med have og fortov. I tingbogen får man den oplysning, at hverken Kattrup pastorats Fattigvæsen, afdøde Hans Pedersen eller dennes enke har nogen tinglæst adkomst til huset.

At huset er solgt af pastoratets fattigvæsen må bero på, at enken, Maren Simonsen, efter hendes mands død, fik hjælp fra fattighjælpen. De penge hus fik udbetalt, havde fattigvæsnet ret til at få tilbage igen. Efter hendes død overtog fattigvæsnet således huset og solgte det. Herved fik de deres tilgodehavende tilbage.

Mens Laurs Nielsen ejede huset har vi en efterretning om, at han udlejede det. Det fremgår af en undersøgelsesforretning foretaget i Kattrup. I samme kilde omtales det, at huset er forsikret for 100 rigsdaler. Byggemåden er farlig, hvilket vi må tolke på den måde, at huset har været et bindingsværks-hus. Der anføres endvidere, at der kun er 1 alen til nærmeste nabo, som er Peder Møller Thomsen.

I 1882 blev der udfærdiget en servitut på ejendommen. Heri fortælles det, at ejeren af naboejendommen har ret til at benytte brønden i skellet mellem matrikel no. 33 og 39.

Efter forældrenes død overtager sønnen huset. Hans navn var Niels Jørgen Nielsen, og han var grosserer i København.

No. 3.

Grosserer Niels Jørgen Nielsen, København, eneste arving efter Laurs Nielsen og enke, får adkomst til huset i følge skifteretsattest, læst den 15. april 1898. Han ejer huset i ca. 1 år.

No. 4.

Peter Sørensen Stokholms enke Karen Margrethe Sørensen køber huset af Niels Jørgen Nielsen. Skøde læst den 24. november 1899.

No. 5.

Tækkemand Jens Peter Pedersen køber huset af Karen Margrethe

Sørensen, og får endeligt skøde den 29. oktober 1903.

No. 6.

Karl Andersen køber huset af Jens Peter Pedersen. Skødet er dateret den 14. juni 1905. Karl Andersen bor i huset til sin død - antagelig i 1916.

No. 7.

Karl Andersens enke Karen Marie f. Sørensen får tilladelse, til at sidde i uskriftet bo, læst den 7. juli 1916. Hun bliver dog ikke ved med at bo i huset, for hun sælger det med det samme.

No. 8.

Jens Martin Jensen får skøde den 7. juli 1916 fra Karen Marie Andersen.

No. 9.

C. Kristensen får skøde på huset den 25. juni 1926 sammen med matrikel no. 39 af Jens Martin Jensen.

No. 10.

Einar Petersen bliver ejer af huset den 8. december 1928. Han køber huset af den tidligere ejer.

No. 11.

Mads Lauersen får betinget skøde den 27. september 1937 fra Einar Pedersen på matrikel no. 31 + 39. Den 8. marts 1938 bliver det lyst, at skødet er endeligt.

Mads Laursen, født den 14. januar 1873 i Monbjerg, Østbirk sogn, blev i 1911 gift med Marie Lund, født den 26. oktober 1884 i Tebstrup, Ovsted sogn. Ægteparret fik tre børn, hvoraf de to døde som små. Den tredje Aage Lauersen, der nu er kirkebetjent ved Tolstrup kirke, blev født den 30. juli 1923.

Familien boede flere steder gennem årene. De havde bl.a. en

ejendom på Overby Mark, som senere solgtes til Jørgen Drik-kjær Nielsen. Fra 1929 - 1933 ejede Mads Sørensen gården med matrikel no. 11a m.fl. til Morten Karl Hansen. En overgang ejede han Akhøj.

Som ovenfor anført købte Mads Laursen i 1937 dette hus, og han og hustru boede her i 21 år. I den tid gik han ud på dagleje og hjalp til med forskelligt. Hans hustru var syerske. Mads Laursen døde den 22. april 1958, 85 år gammel. Marie Lauersen døde den 15. februar 1959, 75 år gammel.

Marie Lauersens bror var mejeribestyrer Lund på Møballe meje-ri. Hans efterfølger var Christian Mølgård.

No. 12.

Aage Lauersen får skifteretsattest den 8. marts 1958 som ad-komst til matrikel no. 31 + 39 efter sine forældre.

Aage Lauersen er født den 30. juli 1923 og gift med Erna Nielsen, født i Brørup. Ægteparret har to brøn sammen, Karl Erik og Carsten. Aage Laursen ejer en landejendom i Tolstrup, og er som førnævnt kirkebetjent ved Tolstrup kirke.

No. 13.

Cecilie Jacobsen får skøde på huset den 4. maj 1959 fra Aage Laursen. Cecilie Jacobsen, født Jensen, er født i Katstrup i 1914, hendes forældre var Peter Jensen og Ane Kathrine Jensen, de ejede gård matrikel no. 7a, som ligger lige ved siden af. Cecilie Jacobsen døde i 1975.

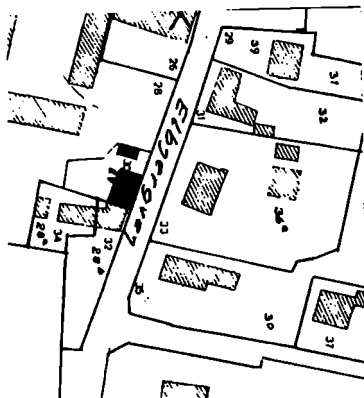
No. 14.

Den 12. marts 1975 får Cecilie Jacobsens søster Antonie Jen-sine Jensen skifteretsattest, som adkomst til huset.

Antonie Jensine er født i Katstrup i 1916 ligeledes på gården ved siden af. Hun ejer huset nu.

Ejere :

1. 1780 Huset hører under gården med det senere matrikel no. 11
2. Christian Jensen
3. Christian Frandsen
4. 1828 Jørgen Sørensen Haugård
5. 1855 Jens Madsen
6. 1877 Morten Enevoldsen
7. 1912 Jens Enevoldsen
8. 1919 Tomasine Lund
9. 1940 Arvingerne efter Tomasine Lund
10. 1940 Martin Sørensen
11. 1960 C. U. Troelsen
12. 1960 Sigurd N. C. Pedersen
13. 1964 Niels Theodor Pedersen
14. 1964 Otto Juul Pedersen
15. 1967 Ane Marie Olsen
16. 1970 Egon Damgård
17. 1971 Bent + Alice Damgård
18. 1973 Karen Jørgensen
19. 1975 Leif Halberg
20. 1981 Børge Nielsen
21. 1981 Britta Petersen
22. 1982 Bjarne Blirup

No. 1.

Elbjergvej 30, der i dag står som et sammenbygget hus med Elbjergvej 32 (matrikel 28b) og Elbjergvej 34 (matrikel 28c) er givetvis et gammelt hus. Men det har oprindeligt ikke været sammenbygget med det andet hus. Det fremgår med al tydelighed, hvis man ser på udskiftningskortet fra 1780. Her ser man nemlig, at Elbjergvej 32 og 34 er bygget på præstegårdens jord, mens dette hus er bygget på gården no. 9's gårdtoft (gården, der senere får matrikel 11). Vi har således en svag formodning om, at dette hus i gammel tid kan have været benyttet som aftægtsbolig for tidligere ejere af gård no. 9 efter udskiftningskortet fra 1780, eller det kunne have været en daglejerbolig for gårdens folk. Der er således ingen tvivl om, at gården med no. 9 har ejet jorden, på hvilket huset er blevet bygget. Huset er så omkring o. 1800 overgået til selveje. Hvornår det er sket, ved vi ikke med sikkerhed. Det eneste vi kan se af kilderne er, at den næste ejer hed Christian Jensen.

No. 2.

Christian Jensen har vi fundet ved, at hans navn er omtalt i den næste handel med huset, fordi han ikke havde nogen adkomst til huset. Christian Jensen har også ejet matrikel no. 28 (Elbjergvej 34) samtidig.

No. 3.

Den tredje ejer er Christian Frandsen. Han ejer huset indtil 1828, hvor han sælger det til Jørgen Haugaard. Huset består da af 5½ fag hus. Skødet er dateret den 18. september, tinglæst den 19. december.

No. 4.

Da Jørgen Sørensen Haugård køber huset, er det anført, at huset er på 5½ fag hus med udhus og tilhørende - nu indgårdet plads til klining og tækning, ligesom og plads til møjdyng. Vi kan følge den nye ejer i folketællingslisterne. I 1834 så husstanden sådan ud :

Jørgen Sørensen Haugård 46 år, maler
Ane Magrethe Andersdatter ... 48 år, hans kone
Ane Jørgensdatter 15 år, født 2. februar 1820
Abel Frederick Jørgensen 12 år, født 22. november 1822
Birthe Chatrine Jørgensdatter 9 år, født 2. juli 1825

I 1840 så husstanden således ud :

Jørgen Sørensen Haugård 52 år, maler
Ane Magrethe Andersdatter ... 54 år, hans kone
Birthe Chatrine Jørgensdatter 15 år, deres datter

No. 5.

Jens Madsen får skøde den 16. juni 1855. Sælgeren har ret til 2½ fag hus til sin afbenyttelse. Det bevidnes endvedere i dette skøde, at husfacaden er sammenbygget med Gregers Jeppestens hus, matrikel no. 28.

No. 6.

Morten Enevoldsen skøde af 25. april 1877, læst 11. april s.å. fra Jens Madsen på fornævnte 4-5½ fag hus med plads til tækning og klining samt på matrikel 34b. Rettighederne for Jørgen Sørensen Hougård er bortfaldet ved hans død.

No. 7.

Jens Enevoldsen skøde af 25. november, læst 6. december 1912 fra M. Enevoldsen.

No. 8.

Tomasine Lund skøde af 14. juli, læst 25 juli 1919 fra Jens Enevoldsen.

No. 9.

De private skiftede arvinger efter Tomasine Lund skifteudskrift 5. oktober 1940 som adkomst på 29.

No. 10.

Martin Sørensen 5. oktober 1940.

No. 11.

CU Trolsen Fogedudlægsskøde 25. maj 1960.

No. 12.

Sigurd NC Pedersen skøde fra C.M. Troelsen 3. november 1960.

No. 13.

Niels Theodor Pedersen skøde fra Sigurd NC Pedersen 14.
oktober 1964.

No. 14.

Otto Juul Pedersen skøde fra N. T. Pedersen 23. december 1964.

No. 15.

Ane Marie Olsen skøde fra Otto J. Pedersen 15. august 1967.

No. 16.

Egon Damgård skøde 14. maj 1970.

No. 17.

Bent og Alice Damgård skøde 23. februar 1971.

No. 18.

Karen Jørgensen skøde 12. september 1973.

No. 19.

Leif Halberg skøde 17. december 1975.

272

No. 20.

Børge Nielsen skøde 1. juni 1981.

No. 21.

Britta Petersen skøde 2. juni 1981.

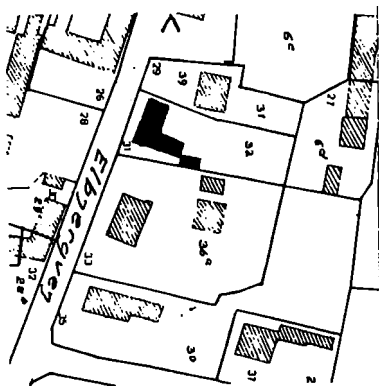

Elbjergvej med numrene 30, 32 og
34. Set mod nord. ca. 1905.

"Fodermesterhuset"

Ejere :

1. 1818 Ole Sørensen
2. 1818 Maren Bertelsdatter
3. 1837 Christian Carl Cayerød (skøde)
4. 1842 Christian Carl Cayerød (auktionskkøde)
5. 1873 Jacob Sørensen Feldt
6. 1873 Rasmus Mortensen
7. 1874 Jacob Sørensen Feldt
8. 1880 Jacob Hansen
9. 1882 P. Møller Thomsens enke Sophie Lüneborg
10. 1883 Christian Jensen
11. 1886 Frederik Jørgensen til Bislund
12. 1896 Peter Christian Jørgensen (gavebrev)
13. 1905 Peter Møller
14. 1907 Christian Møller
15. 1911 Hans Yding
16. 1941 Peder Pedersen
17. 1960 Mette Marie Jensen Fisker
18. 1960 Olaf von der Lippe
19. 1962 Erling Sielemann
20. 1981 Leif Sielemann

Dette hus i Katstrup kan ikke spores tilbage til kortet over byen i 1780. Vi må derfor gå ud fra, at det ikke har eksisteret. Oprindeligt er huset sikkert bygget som et aftægts-hus for ejerne af matrikel no. 9.

No. 1.

I 1811 sælger Ole Sørensen ejeren af matrikel no. 9 - Richters gård - dette hus til Maren Bertelsdatter. Han mangler udkomst til huset.

No. 2.

Maren Bertelsdatter overtager huset i 1811, da er skødet dateret. Men først i 1818 efter at Ole Sørensen har solgt sin gård, bliver skødet tinglyst.

Det hus som Maren Bertelsdatter køber består af 8 fag hus og jord, skyldsæt til 1 fjerdingkar.

Maren Bertelsdatter er omtalt i befolkningstællingerne fra 1834 og 1840. Hun er endvidere omtalt som ejer af huset i matriklen fra 1844.

Maren Bertelsdatter er enke efter gårdmand Niels Sørensen, og hun er født i 1778.

Ifølge befolkningstællingen fra 1840 bor der en plejesøn hos hende. Hans navn er Niels Nielsen. Han er på dette tidspunkt fire år.

Ifølge matriklen får vi at vide, at ejendommen nu er blevet takseret til $\frac{1}{2}$ album i stedet for 1 fjerdingkar. Af matriklen fra 1844 - egentlig fra 1817, hvor byen er opmålt - er det anført, at grunden udgør 570 kvadratalen. Ejendommen består af en husplads og en haug. En af de mindste i Katstrup.

No. 3.

Den 7. april 1837 får Christian Carl Cayerød skøde på huset. Maren Bertelsdatter bor der dog stadig, hvilket vi kan se af befolkningstællingen. I 1842 får Cayerød auktionsskøde på huset. Det må være sket efter Maren Bertelsdatters død.

No. 4.

Christian Carl Cayerød bor i huset fra 1842 til 1873. Han har en meget stor familie.

No. 5.

I 1873, den 25 januar, får urmager Jacob Sørensen Feldt auktionsskøde på ejendommen. Det må være sket efter Cayerøds død.

Urmageren har boet mange andre steder i byen. Men købet af denne ejendom vider om, at han tjente penge på udstykninger. For allerede samme år sælger han huset.

No. 6.

Den 27 maj 1873 købes huset af Rasmus Mortensen af urmageren. Men han kommer kun til at bo i huset et år, for så kan han ikke længere betale afdragene til urmageren, og derfor må denne tage huset tilbage igen.

No. 7.

Urmager Feldt får skøde på ejendommen den 29 oktober 1874. Derefter beholder han huset i seks år. Om han selv har boet her, ved vi ikke. Men der er noget der tyder på det.

No. 8.

Den 19. juni 1880 overtages huset af karetmager Jacob Hansen. Han bor her et par år, og han har tilsyneladende haft karetmagerværksted i ejendommen. Forretningen har dog sikkert ikke været allerbedst, for allerede to år senere sælger han igen.

No. 9.

Den 21 december 1882 overtages huset af Sophie Lüneborg. Hun er enke efter mølleren i Katstrup Peter Møller Thomsen, der boede i møllen på Katstrup mark.

No. 10.

Allerede året efter får Christian Jensen skøde på ejendommen. Det sker den 26 juni 1883.

276

No. 11.

Den 24. juni 1886 køber gårdmand Frederik Jørgensen til Bislund huset. Han havde tidligere haft gården med matrikel no. 10 i Katstrup. Han var en meget rig mand, der vist havde et godt tag på præsten i Katstrup. Præsten havde her fundet sin overmand, hvad angår de lidt mere jordnære spørgsmål om økonomi. Frederik Jørgensen benyttede huset som fodermesterhus.

No. 12.

I 1896, den 11. april, fik Peter Christian Jørgensen, en søn af Frederik Jørgensen, gavebrev på huset af enken til Frederik Jørgen, Maren Pedersen. Peder Christian Jørgensen boede i mange år i dette hus.

No. 13.

Den 22. september 1905 overtog Peter Møller huset. Han havde det kun et par år, før han solgte det til sønnen.

No. 14.

Den 30. januar 1907 blev huset overtaget af musiker Christian Møller. Christian Møller spillede på violin og var en meget feteret musiker, der rejste rundt og spillede til forskellige fester rundt omkring på egnen. Han var egentlig udlært murer, men det havde han droppet til fordel for violinspillet. Senere begyndte han at handle med grise.

På et tidspunkt blev han meget glad for en pige i Ørritslev, der hed Mathilde. De blev senere gift og købte Møballegård. Senere købte de et hus ved Hovedgård, kaldet "Koldinghus". De fik en søn, der fik navnet Age Møller.

No. 15.

I 1911 købte gårdejer Hans Yding af Bechsmind (Katstrupvej nr. 56) huset. Hans Yding (født 24. januar 1867 i Torrild, død 7. juni 1945) købte huset til fodermesterhus. Han var gift med Sofie Yding (født den 15. november 1872, død 13.

november 1943).

Mens Hans Yding ejede huset var der også to lejligheder i dette. Den ene af lejlighederne beboedes i 1930'erne af Søren Pedersen, kaldet Ollefår (oldefader). Han var skovarbejder.

No. 16.

Peder Pedersen (født 1874 i Oudrup sogn, død 1. februar 1960) købte huset den 9. september 1941.

Da Peder Pedersen flyttede til huset i Kattrup havde han tidligere haft flere forskellige små ejendomme. Den første på Overby mark, så "Brørup Fedam" og endelig endnu en gård på Overby mark.

Den sidste ejendom solgte han, fordi han ikke længere var i stand til at drive landbrug. Peder Pedersen, eller "swot Pie'r" (sorte per) som alle kaldte ham, er noget af en personlighed. Han er født i 1874 i Oudrup ved Hundslund. Han var en ud af en stor børneflokk. Faderen blev ikke gammel, og døde endnu mens Peder Pedersen var ung. Moderen arbejdede på Oudrupgård, og da hun skulle brødføde hele børneflokken, var der små kår. Peder Pedersen, som var den yngste, var meget sammen med moderen, og kom til at gå i skole i Oudrupgård. Tidligt kom han ud at tjene. Han var bl.a. på en gård på Alrø, som han blev bestyrer af. Peder var den første, der indførte runkelroer på Alrø. På Alrø var han også forlovet med en pige - men giftemål blev det ikke til. Peder Pedersen har også været på højskole i Nordjylland.

Peder Pedersen var en dygtig landmand, som med ildhu dyrkede sin jord. Men han fik ikke så meget ud af det, som han gerne ville. Men det skyldes først og fremmest krisen i 30'erne. Peder var også meget god ved sine dyr. Særlig glad var han ved sine hunde. Han havde et gadekryds, der hed Swalte.

Peders øgenavn "swot Pie'r" fik han, fordi han som ung var både mørk skægget og mørkhåret. Af andre særlige kendetegn for Peder var, at han altid gik rundt i en blå sømandstrøje og en sort kasket med blank skygge. Desuden gik han altid og røg på en pipe.

Peder Pedersen var noget af et livligt gemyt. Han var en

overmåde fin historiefortæller. Ragnhild Fisker fortæller :
"at hun tit hørte på mændene, når de fortalte hinanden historier om aftenen".

På et tidspunkt, mens Peder Pedersen havde husmandsstedet på Overby mark, fik han en husbestyrerinde. Hendes navn var Mette Marie Jensen Fisker.

Da fru Fisker kom, medbragte hun sin datter Ragnhild, som hun havde fået udenfor ægteskab. Fru Fisker var meget vellydt i Katstrup, og omgivet med stor respekt. Ikke nok med at man altid kaldte hende Fru Fisker. Man tiltalte hende også altid med 'De'. Fru Fisker fik denne tiltaleform, fordi hun tidligere havde arbejdet for "fine familier". Hun kunne ikke selv lide denne tiltale. De Fru Fisker i 1912 kom, tog Peder Pedersen godt imod hende og hendes pige. Til gengæld tog Fru Fisker fat på at ordne Peder Pedersens hus. Peder var ungkarl. Dette gensidige forhold fungerede perfekt, og hun blev ved Peder indtil han døde.

På et tidspunkt ville Peder gerne giftes med Fru Fisker, men det ville hun ikke. Fru Fiskers datter, Ragnhild, kan fortælle, at Peder og fru Fisker altid kaldte hinanden ved 'De' og med efternavn.

Da Peder Pedersen købte huset i Katstrup, så det ilde ud. Der var ingen vand. Det skulle hentes fra en pumpe i haven. Huset var misserablet, men det skyldes, at det havde været fodermesterhus tidligere. Fodermestre havde ikke alt for mange penge, og da slet ikke til at pumpe i gårdmandens hus. Huset i Katstrup havde lerklinede vægge, som var fugtige. Men Swot Pie'r og fru Fisker fik rettet noget op på det. Fru Fisker tapeserede og malede indvendig. Udvendig blev det kalket. I tilknytning til huset er der en lille have, som de holdt meget af. Denne have passede Fru Fisker, mens Peder tog sig af stauderne ud imod vejen. Mens de boede i Katstrup havde de hund, og senere nogle høns. Mens de ejede huset var den ene ende af huset lejet ud. Det har været en reminisens fra "fodermestertiden", hvor der altid boede to familier i huset. Peder boede selv i den nordlige lejlighed med indgangsdør, hvor den er nu. Den anden lejlighed havde indgangsdør mod syd. Denne dør er nu tilmuret. Peder havde lejet den sydlige lejlighed til maler Mikkelsen, som godt kunne lide flasken.

Mens Peder Pedersen og Mikkelsen endnu var på talefod ma-
lede Mikkelsen bl.a. et bord og en skænk for Peder Pedersen.
Senere kunne de ikke sammen. Det var særlig Mikkelsen, der
ikke kunne tåle Peder Pedersen - og da især ikke når Mikkelsen
var fuld. Igennem de tynde vægge kunne man høre alt,
hvad Mikkelsen sagde - eller råbte, og han råbte altid me-
get højt, når Peder Pedersen skulle skældes ud. I en af disse
aftener gik det særlig hårdt ud over Peder, og han fortalte
senere til Ragnhild, at den nat, havde han "fået hele
sit skudsmål".

Mens de boede i Katstrup fik de tit besøg af Johannes Christensen
(kaldet Linnerup), som var ringer og graver. Linnerup lavede
deres skatteregnskaber. Linnerup var en god tegner, og gav Peder
til hans 85 års fødselsdag en tegning med en vejsten ved en vej.
På vejstenen stod der 85 og vejen, der snoede sig - et symbol
for Peder Pedersens livsløb. Efter at Peder var fyldt 70 hjalp
han til i Katstrup, når nogle manglede en hånd, selvom han var
stærkt plaget af gigt. Han hjalp f.eks. ofte oppe på gartneriet.
Peder var meget villidigt i Katstrup, og hvor han ellers boede.

No. 17.

Mette Marie Jensen Fisker (født 18. august 1882 i Tånum sogn,
datter af snedker Jens Jensen Fisker og Ane Dorthea, død maj
1960 på Samsø).

Mette M. J. Fisker fik den 2. juni 1960 adkomst på huset ved
skifteret efter Peder Pedersens død. Hun havde været husbestyrerinde
for Peder Pedersen (ejendomsværdi kr. 8.000). Efter salget af huset
efter Peders død flyttede hun over til sin datter Ragnhild på
Samsø, hvor hun levede indtil sin død.

No. 18.

Olaf Friederich von der Lippe købte den 21. oktober 1960 huset
fra M.M.J. Fisker for 10.000 kr. (ejendomsværdi kr. 8.000).
Lippe var sømand på Juelsminde-Kalundborg ruten. Lippe var gift
med Ebba Maria von der Lippe og de havde flere børn. Da Lippe
i 1960 købte huset skal de have sagt, at "huset passer os meget
fint". Her hentyder de til husets mange rum og deres børneflokk.
Hvor Lippe's flyttede hen efter 1962 er usikkert.

kert.

Den gamle mælkemand fortæller, at Oluf von der Lippe var hans bedste kunde i hele byen.

No. 19.

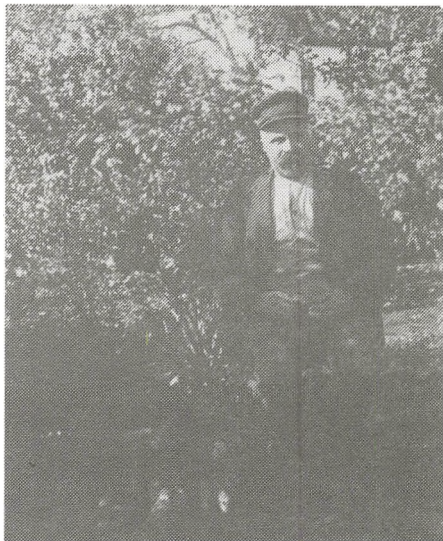
Arbejdsmand Erling Sielemann (født 28. december 1916, død 27. februar 1981) købte i 1962 huset for kr. 15.000 (ejendomsværdi kr. 10.000).

Før Sielemann og hans hustru, Karen (født 1. juni 1924) flyttede til Katstrup boede de i et hus i Overby, Katstrup sogn. I Overby var de daglejere hos gårdejer Friis til Overby Nedergård. De har to børn.

Under Sielemann er der sket store forbedringer med huset. Der er kommet et nyt tag og nye vinduer. Huset er skyldsæt til 1 1/4 album. Areal : 567 kvm.

No. 20.

I 1982 overtog Erling Sielemann huset efter faderens død.

Swot Pier. ca. 1910. Ses sammen med hunden "Swalte".

ELBJERGVEJ 32

Matrikel no. 28b.

Ejere:

- 1818. under matrikel no. 28a.

1. 1818. Bodil Pedersdatter

2. 1860. Gregers Jeppesen

3. 1880. Jens Jensen.

4. 1882. Peder Mikkelsen.

5. 1887. Ane Pedersen.

6. 1916. Andrea Sofie Mahiesen.

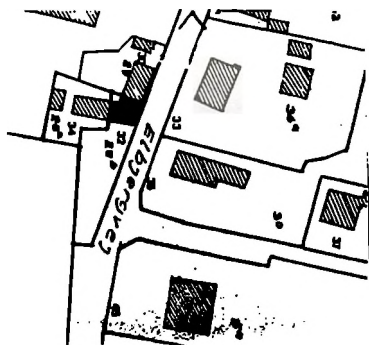
7. 1945. Jens Sofus Hansen

8. 1945. Johannes Lorentzen.

9. 1949. Hansine Lorentzen

10. 1954. Hans Olsen.

11. 1969. Viktor Sæby Jensen.

Denne matrikel er en udstykning fra no. 28a. Oprindeligt har matrikel no. 28b været en del af huset med matrikel no. 28a. Huset står i dag sammenbygget med Elbjergvej no. 30 og 34. Huset udgør hjørnet i bygningen, og en del af huset er moderniseret og står med nye ydervægge.

No. 1.

Husets historie er som under Elbjergvej 34. Se derfor under denne adresse.

I 1818 købte Bodil Pedersdatter en halvdel af det hus (Elbjergvej 34) Kirsten Sørensdatter ejede - i alt to fag. Bodil Pedersdatter kan vi følge i folketællingerne. I 1834 var hun 65 år, og hun var gift med daglejer Jens Christensen Ustrup. De boede også i huset i 1840.

Da Bodil Pedersdatter døde solgte enkemanden Jens Christensen halvdelen af huset til ejeren af den anden del, Gregers Jeppesen (Elbjergvej 34). Det skete den 4. april 1860.

No. 2.

Ejeren af Elbjergvej 34, Gregers Jeppesen havde dermed hele huset en overgang. Da han døde overtog enken, Ane Margrethe Jensen begge halvdele, og hun udstykker det i matrikel no. 28a og 28b. Matrikel 28b sælger hun i 1880 til Jens Jensen.

No. 3.

Jens Jensen får skøde på huset den 24.12.1880. Skødet er læst den 7.1.1881. Huset består af 3½ fag stuehus og 3 fag udhus.

No. 4.

Peder Mikkelsen får skøde den 30.6.1882.

No. 5.

Ane Pedersen får gavebrev den 22.1.1887, læst den 2.3.1883. Ejendommen må ikke afhændes uden Peder Mikkelsens samtykke.

No. 6.

Andreas Sofia Mathiesen får skøde den 29.9.1916 fra Vær og Nim herredsting.

No. 7.

Jens Sofus Hansen får den 24.3.1945 skifteretsattest som adkomst.

No. 8.

Johannes Lorentzen får skøde fra Sofus Hansen den 24.3.1945.

No. 9.

Enke Hansine Lorentzen får skifteretsattest som adkomst den 31.8.1949.

No. 10.

Landbrugsmedhjælper Hnas Olsen får skøde fra Hansine Lorentzen den 8.1.1934.

No. 11.

Den 6.3.1969 får Viktor Sæby Jensen skøde på huset.

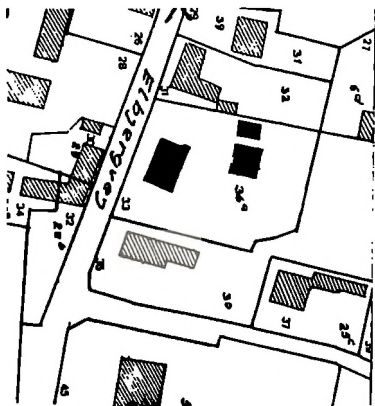
ELBJERGVEJ 33

Matrikel no. 36a.

Ejere:

Indtil 1780 var parcellen ubebygget og tilhørte gårdene matrikel no. 10a og 11a.

1. 1874. Jacob S. Feldt.
2. 1874. Palle Hansen.
3. 1876. Andreas Hansen.
4. 1880. Chr. Jensen.
5. 1882. Sophie Møller Thomsen.
6. 1882. Svend Hansen.
7. 1900. Anna Hansen.
8. 1913. Aksel Jensen.
9. 1917. Poul Chr. Poulsen.
10. 1935. Gårdejer Sophus Poulsen.
11. 1937. Andrea Nicholine Poulsen.
12. 1958. Fru Anna Margrethe Westphal.
Fru Ester Espersen.
Fru Oda Christensen.
Fru Else Christensen.
Chauffør Svend Poulsen.
Stud. tekn. Ib Poulsen.
13. 1969. Knud Møller Pedersen.

No. 1.

I 1874 bliver parcellen matrikel no. 36a udstykket fra matrikel no. 32 af Jacob S. Feldt.

No. 2.

Det må formodes, at Palle Hansen bygger huset i 1874, og at han får skøde i 1875. Ejeren af matriklen skal, hvis ejeren af matrikel no. 32 forlanger det, tage del i vedligeholdelsen af plankeværket mellem de to parceller.

No. 8.

Aksel Jensen var gift med Karen Jensen, som nu er jordemoder i Nørre Snede.

No. 9, 10 & 11.

Poul Poulsen, kaldet Poul Slagter, var hjemmeslagter. Han købte grise og solgte kødet til beboere i Katstrup og omegn fra vogn. Skulle en gårdmand have en ko nødslagt, gik der bud til byens borgere om tid og sted. Man kunne så komme og købe i den pågældende mands lade eller stald. Poul og hans kone Andrea, født Andersen, havde 7 børn.

Vi ser Poul Poulsen reklamere i et dilettantprogram fra Katstrup i 1935, der står: KATSTRUP Slagterforretning bringes i venlig Erindring med 1.ste Kl. Oksekød, Grise- og Kalvekød, samt saltet og røget Flæsk. Hjemmeslagtning udføres. Slagtermester P. Poulsen, Katstrup, telefon 25.

I 1935 overtager broderen Sophus Poulsen broderens gæld, men Poul og Andrea bliver boende i huset, som Andrea køber tilbage i 1937.

No. 12.

Andrea og Poul Poulsens 6 børn overtager huset i 1958 ved skifteretsattest som adkomst efter deres moder.

No. 13.

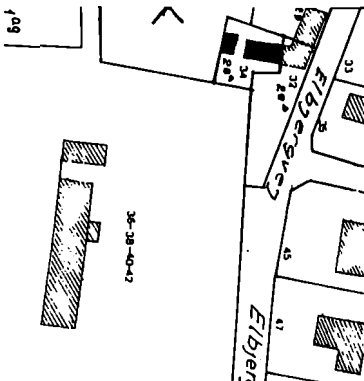
Knud Møller Pedersen er mekaniker og han har indrettet eget værksted i huset. Huset har gennemløbet en del ændringer.

ELBJERGVEJ 34

Matrikel no. 28a.

Ejere:

1. 1780. Huset tilhører præsten i Katstrup.
- 2.-1806. Christian Jensen
3. 1806. Kirsten Sørensdatter
4. 1826. Jens Pedersen
5. 1829. Thomas Juliussen
6. 1829. Christian Carl Cairød
7. 1843. Niels Peder Mikkelsen
8. 1847. Peder Blok
9. 1851. Gregers Jeppesen
10. 1863. Ane Margrethe Jensen
11. 1883. Margrethe Pedersen
12. 1883. Poul Christensen
13. 1889. Peder Andersen
14. 1898. Karen Andersen
15. 1898. Jens Peter Emilie Andersen
16. 1929. Else Kirsten Justesen
17. 1929. Peter Rasmussen
18. 1937. Niels Vinther Rasmussen
19. 1978. Ole Winther Rasmussen.

Dette hus er bygget i bindingsværk, og det fremstår med sortmalet bindingsværk og hvidkalket murværk. Det er et af de ældste bevarede huse i Katstrup by, og husets historie kan spores langt tilbage. Huset er antagelig bygget i 1700-tallet. Men der kan givetvis have ligget et andet hus på grunden før denne tid.

No. 1.

Den første efterretning vi har om huset, er i et skrift som præsten i Katstrup har indsendt til Århusbispen. Det er dateret den 9.2.1774. I skriftet, der omhandler præsteembedet i Katstrup, er det anført, at præstegården ikke ejer nogle huse, "men ved den nordre og østre side af dens hauge ligger 10 fag stue og 4 fag udhus med en liden kálhaug og norden for præstegårdens hauge, hvoraf grunden tilhører præstegården, men bygningerne mig, som har købt den af og betalt den til min Assessors enke mod Quittering, hvis nu afdøde mand ligeledes havde købt det på auktion efter sin formand".

I kilden kan det ses, at huset er bygget på præstegårdens jord, men at huset ejes af præsten, Frederik Schandorff, der kom til Katstrup i 1742. Præstegården var på dette tidspunkt brændt helt ned, og den tidligere præst, Søren Glud, var omkommet i flammerne. Mens huset har tilhørt præsten i Katstrup, har der boet flere forskellige familier til leje, og dem kan vi ikke gøre nærmere rede for. I følge udskiftningskortet fra 1780 ser vi, at huset stadigvæk ejes af præsten. Hvor lang tid præsten har været ejer af det, ved vi ikke. Men det er sikkert solgt i perioden mellem 1780 og 1800, for i 1806 ser vi, at der er kommet en ny ejer.

No. 2.

I de forskellige skøde- og panteprotokoller fremgår det, at ejeren af huset den 5. sep. 1806 hedder Christian Jensen. Denne dato sælger han til Kirsten Sørensdatter. Husets hartkorn er 4/5 album. Skødet læses først i 1828.

No. 3.

Kirsten Sørensdatter overtog huset i 1806. Det bestod af 5 fag hus med haug. Det kan tolkes på den måde, at huset på dette tidspunkt må være blevet delt. Mens hun ejer huset sælger hun to fag hus til Bodil Pedersdatter, takseret til halvdelen af de 4/5 album. Dette skøde er dateret den 18. sep. 1818. Huset er med andre ord på dette tidspunkt delt i tre dele - akkurat som i dag.

No. 4.

Den 11.8.1826 får Jens Pedersen på tre fag hus ved auktion.

No. 5.

Den 21.5.1829 får Thomas Juliussen skøde på tre fag hus. Skødet er læst den 9. okt. s.å.

No. 6.

Den selvsamme dag som Juliussen får skøde på ejendommen sælger han det til Christian Carl Cairød. Det er anført, at Cairød har udstedt en obligation til jomfru I.M. Hvas i Ørridslev for 50 rigsdaler mod at hun får første prioritet i huset m. kakkelovn. På et tidspunkt låner han også penge hos asessor og Apoteker Kayeød i Ålborg, mod at denne får 1. prioritet i huset. Dette er dateret den 15.6.1838.

Christian Carl Cayerød kan man spore i de forskellige befolkningstællinger. I 1834 bestod familien af:

Christian Carl Kayeød	40 år, gartner
Bodil Marie Hansdatter	36 år, hans kone
Andreas Peter Kayeød	17 år, barn
Hansine Cathrine Kayeød	12 år, barn
Cecilia Christiansdatter Kayeød	10 år, barn
Andreas Just Kayeød	8 år, barn
Lucia Charlotte Christiansdatter Kayeød	6 år, barn
Christian Carl Christiansen Kayeød	3 år, barn
Johanne Cathrine Kayeød	2 år, barn

I 1840 var familien udvidet med et par børn. De hed:
Sophie Elisabeth Kayeød (f. 17.2.1835), Jørgine Kirstine
M. Kayeød (f. 2.11.1836) og Augusta Jakobine Eline Othilia
Kayeød (f. 23.8.1841). Endvidere var Jens Severin Kayeød
(f. 8.3.1819) kommet hjem til forældrene efter et tjeneste-
forhold.

No. 7.

Niels Peter Mikkelsen får skøde på huset den 20.12.1843, læst
den 25.6.1847.

No. 8.

Peder Nielsen Blok får skøde på 3½ fag hus den 12.6.1847, læst
den 20.6.1850.

No. 9.

Gregors Jeppesen får skøde den 21.6.1851, læst den 28.11.1856
fra ovenstående.

No. 10.

Gregors Jeppesens enke Ane Margrethe Jensen får amtets tilladel-
se til at sidde i uskiftet bo, dateret den 26.11.1863. I 1880
er der en tilføjelse om, at huset er delt i 28a og 28b.

No. 11.

Peder Henriksen Kullerups enke Margrethe Pedersen får skøde den
24.12.1880 fra ovenstående på matrikel 28a med 1/4 album, be-
stående af 4 fag hus.

No. 12.

Poul Christensen får skøde den 30.7.1883 fra skiteretten.

No. 13

Peder Andersen får skøde den 3.1.1889.

No. 14.

Peder Andersens enke Karen Andersen født Holmboe får tilladelse til at sidde i uskiftet bo. Dateret den 27.5.1898.

No. 15.

Skomager Jens Emilie Andersen får skøde den 24.6.1898. I skødet står det, at sælgeren har ret til at få vederlagsfri beboelse på livstid.

No. 16.

Enke Else Kirsten Justesen får tilladelse til at sidde i uskiftet bo, dateret den 15.4.1929.

No. 17.

Peter Rasmussen får skøde den 21.3.1929.

No. 18.

Niels Vinther Rasmussen får skøde den 1.5.1937.

No. 19.

Ove Winther Rasmussen får skøde den 28.2.1978.

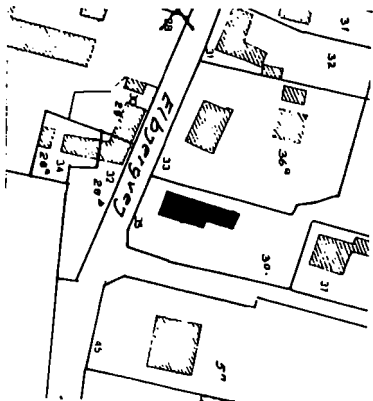
ELBJERGVEJ 35

Matrikel no. 30.

Ejere:

1. - 1795. Under matrikel no. 10.
2. 1796. Christian Jensen
3. 1811. Madan Pertou
4. 1822. Andreas Jens Tinghus
5. 1850. Margrethe Tinghus
6. 1866. Christina Antonette Augusta Tinghus
Jacobine Elica Andrea Tinghus
Samulline Rasmine Maria Tinghus

7. 1890. Samulline Rasmine Maria Tinghus
8. 1890. Jens Jacobsen
9. 1897. Jens Peder Pedersen
10. 1903. Niels Peder Laursen
11. 1912. Mads Peter Thomsen Petersen
12. 1926. Jens Laursen
13. 1941. Villads Rasmussen
14. 1968. Kaj Wahlart
15. 1970. Knud Møller Pedersen
16. 1971. Anne & Erik Brodin.

Huset kaldet for "Tinghuset" efter en tidligere ejer. Det er et meget smukt bindingsværkshus med en længere historie, end vi kan gøre rede for i detaljer.

No. 1.

Ifølge udskifningskortet over Kattrup by fra 1780 fremgår det, at "tinghuset", senere matrikel no. 30, sammen med de senere matrikler 34 og 36 hørte til tvillinggården, der på kortet har numrene 8 og 9 - eller de gårde, der senere fik matriklerne 10 og 11.

Huset har givetvis hørt til disse gårde i lang tid før 1780. Det har været et aftægts hus, som ejerne af gårdene kunne flytte ind i, når de ikke længere ville eller kunne drive landbrug. Huset har også været udlejet. I 1780 boede Niels Due således i huset, og han ser ikke ud til at have haft noget med gårdene at gøre.

I 1783 har man en aftægtskontrakt med aftægtsmand Anders Chrestensen. I 1788 har man en aftægtskontrakt med Jens Rasmussen, der begge har boet i huset.

No. 2.

I juni måned 1795 udstykses denne matrikel fra matrikel no. 10. Parcellen sælges af Jørgen Pedersen til Christian Jensen. Husejerne er derefter helt uden forbindelse til gården.

Fra 1797, hvor sognepræst Pertou døde, lejer hans enke, Birgitte Buhl - eller madam Pertou - sig ind i huset. Hun var præstens tredje hustru. I 1801 bor hun i huset som lejer. Hun var på dette tidspunkt 58 år. I huset boede der også en opholdsmand, Bonnelykke. Madam Pertou havde endvidere en tjenestepige. Hendes navn var Karen Andersdatter, og hun var i 1801 19 år.

No. 3.

I 1811 overtager præsteenken huset fra Christian Jensen.

Løjtnant og landmåler Andreas Jens Tinghus får auktionsskøde af 4. feb. lyst 12. april 1822 på et sted med gl. hartkorn 1 1/2 alb som Hlyde og Madam Pertou har besiddet.

Partikulier Hlyde findes ei at have tinglyst adkomst på det solgte hvilket ei heller af ham findes pansat men kun af Søren Pertous enke til Kammerråd Beenfeldt for 600 D.C.

Andreas Jens Tinghus og hans kone Elisabeth Tinghus er i følge folketællingen 18. feb. 1834 henholdsvis 57 og 44 år gamle.

De har fire børn:

Jacobine Elica Andrea Tinghus, 10 år.

Kirstine Antonette Augusta Tinghus, 19 år.

Samulline Rasmine Maria Tinghus, 6 år.

Ebrilic Lovica Ottilia Tinghus, 4 år.

Desuden tjenestepigen den 37 årige Maren Eriksdatter.

Antagelig på grund af sin militære fortid anvender han ikke på almindelig vis sit fornavn til børnenes efternavn.

I folketællingen fra 1845 fremgår det, at den nu 68 årige Andreas Tinghus er født i Rye, Skanderborg amt.

Elicabeth Tinghus er født i Rønne på Bornholm.

Tjenestepigen Maria Mathisdatter er 24 år og født i Horndrup ved Tåning, Skanderborg amt.

Krestian (), 27 år er født i Viby, Århus amt. Anført som student. Alle fire piger er opført.

Andreas Tinghus havde flere forskellige opgaver som som landmåler. Han har bl.a. opmålt flere gårde i Kattrup by. I 1846 foretog han en nivellerings af Tåning å. Men han slap meget uheldig fra opgaven (Århus Stifts Årbog 1933).

Den 10. april 1844 blev der foretaget brandtaksation over "tinghuset".

Et hus i Katstrup ejes af Løjtnant Tinghus og anført under hoved nr 39 litra nr 15 - og forsikret for 760 rigsdaler hvilket er anført.

A Stuehus i nord førhen urigtig anført i skøde 8 fag 10 alen dyb fyr og ege undertømmer, stråtag alt indrettet til beboelse og forsynet med loft, vinduer og døre, fjællegulv i 6 1/2 fag lergulv i 1 1/2 fag. I gavlen på den østre ende af huset er indrettet et værelse på 2 fag med fjællegulv og skorsten, før takseret for 720 rigsdaler, blev nu takseret 560 rigsdaler sølv.

B det østre hus 5 fag 8 1/4 alen dyb af samme materiale som litra A, indrettet til bryggers med loft over 2 fag, de tre fag til kostald og brændemateriale, før takseret 240 rigsd. nu tegnet for 140 rigsd. sølv - forsvarlig med ildsted og som meldt førhen forsikret.

No. 5.

Løjtnant Andreas Jens Tinghus's enke Magrethe Elicabeth Tinghus Exstrakt Boet efter manden den 17. dec. 1850 skifteudskrift tinglæst 23. jan 1890.

Angående "Exstrakt Boet efter Manden" jfr. skifteloven 1794 at de gældende regler om udlæg i følge tinglæst skifteexstrakt ikke findes anvendelse med hensyn til afdødes særformue, men at en ordning hvorved ^den afdøde som særformue tilhørende fast Ejendom unddroges fra Bortsalg, eventuelt vilde kunne vedtages af de umyndige børns værge og godkendes af exleutor, som behandlede særboet.

Folketælling 1850

Margrethe Tinghus, 60 år.

Christian Tinghus, 32 år militærtjenste.

Samulline Rasmine Maria Tinghus, 22 år.

Kirstine Antoinette Augusta Tinghus, 35 år.

Af Christian med ulæselig efternavn i folketællingen 1845 fremgår det, at familien tinghus kom fra Viby.

Folketælling af 1855

Margrethe Tinghus, 65 år. Enke.

Kirstine Antoinette Augusta Tinghus, 40 år.

No. 6.

Skøde af 20. april 1866 læst 3. juli 1874 fra løjtnant Tinghus' enke Elicabeth Født Lanne til Kirstine Antoinette Augusta Tinghus, Jacobine Elicia Andrea Tinghus og Samulline Rasmine Maria Tinghus.

No. 7.

Skifteudskrift til Samulline Rasmine Maria Tinghus læst 23. maj 1890. Eneste afving efter afdøde Kirstine Antoinette Augusta Tinghus.

No. 8.

Skøde af 26. marts 1890 påtegnet 16. april 1890 læst 23. maj 1890 fra frøknerne Jacobine Elica Andrea Tinghus og Samulline Rasmine Maria Tinghus til Gårdejer Jens Jacobsen Møballe. Det er først ved denne handel, at der er foretaget skifteudskrift efter enke Margrethe Tinghus.

No. 9.

Skøde af 21. læst 24. marts fra Jens Jacobsen til Jens Peder Pedersen.

No. 10.

Skøde af 20. læst 26. juni 1903 fra Jens Peder Pedersen til Niels Peder Lauersen.

No. 11.

Skøde af 2. læst 15. maj 1912 fra Niels Peder Laursen til Mads Peter Thomsen Petersen.

No. 12.

Skøde af 16. læst 20. aug. 1926 fra Mads Peter Thomsen Petersen til Jens Laursen.

No. 13.

Skøde læst 29. marts 1941 fra Jens Laursen til Villads Rasmussen.

No. 14.

Kaj Wahlart skøde af 24. juni 1968.

No. 15.

Knud Møller Pedersen skøde af 27. juni 1970.

No. 16.

Skøde den 16. dec. 1971 til Anne og Erik Brodin.

Anne Brodin har været korrekturlæser på Horsens Folkeblad, og hun har beskæftiget sig meget med journalistik. Hun har skrevet flere teater- og dilletantstykker samt revyer. Erik Brodin har været journalist på Horsens Folkeblad, man er nu redaktionssekretær på Jyllands-Posten. Han spiller kontrabas i forskellige musikgrupper. De har to børn: Birger og Elisabeth.

Tinghuset er opkaldt efter den gamle løjtnant. Huset fremtræder i 1982 som et meget gammelt men særdeles velholdt bindingsværkshus med stråtag. Forrige ejer har foretaget en restaurering både ud- og indvendigt, men uden at ændre husets stil. Arbejdet er bl.a. udført af snedkermester Natale Apostoli fra Grumstrup.

Til huset findes der forøvrigt en gammel bybrønd ved gavlen af huset ud imod Elbjergvej ved siden af birketræet. Brønden er ikke fyldt op men kun dækket til. Det er antageligt

sket mens Jens Laursen ejede huset.

Det skal iøvrigt nævnes, at Anne og Erik Brodin hævder, at de aldrig har handlet med Knud Møller Pedersen, ja, de har aldrig været i kontakt med ham. De købte huset af Kaj Wahler, hvilket ikke fremgår af tingbogen.

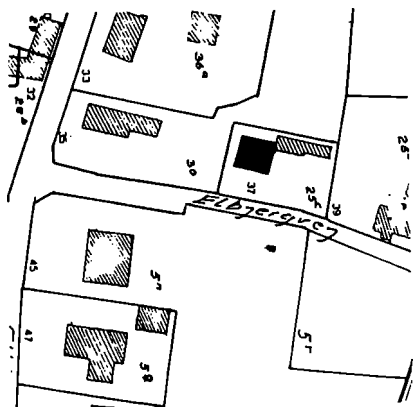
Arealet til huset er 1486 m². Hartkorn: 1 ½ album.

ELBJERGVEJ 37

Matrikel no. 25c.

Ejere:

1. 1853. Jochum Pedersen
2. 1873. Jens Rasmussen
3. 1876. Jørgen Jensen
4. 1880. Rasmus Rasmussen
5. 1893. Holger Mortensen
6. 1922. Morten Bang Mortensen
7. 1932. Viggo Jensen
8. 1932. Hans Yding
9. 1945. Agnete Hansen
10. 1946. Svend Bojsen, Frede Bojsen og Bodil Bojsen
11. 1950. Andreas Jensen
12. 1982. Jensine Petrea Jensen
13. 1982. Allan Bjørnsholm.

No. 1.

Jochum Pedersen skøde den 11.6.1853 fra Niels Peder Thomasen tilhørende hus med fortov. Selve grunden matrikel no. 34a og 25c., hvorpå huset er bygget, tilhørte smed Jens Kjeldsen, der ejede hovedmatrikel no. 25, den gamle degnebolig.

No. 2.

Jens Madsen auktionsskøde den 6.6.1873. Grunden udgør 1 fjerding, 1 album (matrikel no. 25) og 1 album (matrikel no. 34).

No. 3.

Jørgen Jensen skøde den 26.7.1876 fra Jens Madsen. Matrikel 25c er på ½ album og 34a er ligeledes på ½ album. Jørgen Jensen var gift med Jochum Pedersens enke.

No. 4.

Rasmus Rasmussen får skøde den 21.5.1880 fra Jørgen Jensen. Sælgeren har for livstid forbeholdt sig ret til at bo i to fag hus i den nordlige ende. Servitutten er bortfaldet den 25.11.1898, da man foreviste Jørgen Jensens dødsattest.

No. 5.

Holger Mortensen skøde 26.6.1893.

No. 6.

Morten Bang Mortensen, skøde den 25.8.1922 på matriklerne 25c, 34a og 34b. Morten Bang Mortensen har bygget det nuværende hus.

No. 7.

Viggo Jensen skøde den 22.1.1932.

No. 8.

Hans Yding skøde den 3.5.1932.

300

No. 9.

Fru Agnete Hansen skøde den 25.6.1945 fra Hans Yding, der ejede Bechsminde.

No. 10.

Svend, Frede og Bodil Bojsen køber i lige sameje huset den 30.12.1946 fra Agnete Hansen.

No. 11.

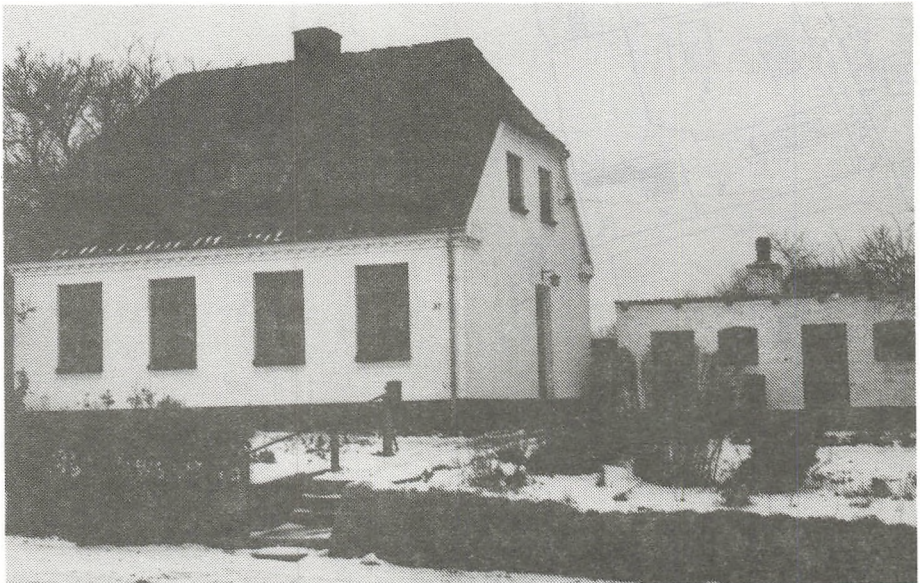
Andreas Jensen skøde 8.3.1950.

No. 12.

Jensine Petrea Jensen skifteretsattest den 1.4.1982.

No. 13.

Allan Bjørnsholm skøde den 1.4.1982.

ELBJERGVEJ 37

Matrikel no. 34b.

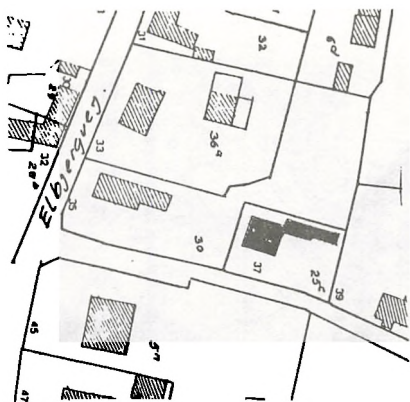
"Kattrups gamle smedje".

Huset eksisterer ikke mere. Se Elbjergvej 37, matno. 25c.

Ejere:

1. - 1784. Niels Jensen Due.
2. 1784. Anders Sørensen Due.
3. 1792. Kield Poulsen.
4. 1827. Jens Kjeldsen.
5. 1873. Jens Madsen.
6. 1877. Morten Enevoldsen.
7. 1912. Morten Enevoldsens enke Maren Jensen.
8. 1920. Holger Mortensen.
9. 1922. Morten Bang Mortensen.

Herefter nedbrydes huset, og et nyt opbygges. Se herefter under matrikelno. 25c. Elbjergvej 37.

Jordstykket, hvor dette hus er bygget på, har oprindeligt hørt til tvillingegård no. 8 i Katstrup by, hvilket er den gård, der senere fik matrikelno. 11.

No. 1.

Den første som vi har kendskab til, der har boet i huset, er Niels Jensen Due. Han ejede huset i 1780. Huset kan imidlertid godt have en meget længere forhistorie, som vi ikke kender til.

Niels Jensen Due finder vi i folketællingen fra 1787. Han er da 64 år og gift med Karen Rasmusdatter, som er 63 år. De er begge på aftægt, og de har aldrig været gift før.

No. 2.

Niels Jensen Dues søn Anders Sørensen Due får den 21. dec. 1786 skøde fra faderen på et hus med tilkøbt ejendom med hartkorn: 1-2-0-0 tdr. Den tilkøbte ejendom er matrikel no. 12 (Katstrup Made no. 5). På den tilkøbte ejendom er der et hus. Det kan vi se af en brandtaksering fra 1793. Mens Anders Due har huset og jorden på matrikel no. 12, sælger han et stykke eng til Søren Andersen den 23. okt. 1789.

No. 3.

Den 21. juni 1792 sælger Anders Sørensen Due huset inde i Katstrup og ejendommen med huse på Katstrup made (matrikel no. 12) til smed Kield Poulsen.

I 1805 sælger Kield Poulsen stedet på Katstrup mark, senere matrikel no. 12 til Peder Andersen (se denne ejendom), og han beholder selv ejendommen inde i byen, hvor han har indrettet smedje.

I folketællingen fra 1801 kan vi finde ham. Kield Poulsen, 58 år. Enkemand efter 1. ægteskab. Husmand med jord og smed. Gertrud Kiølsdatter, 32 år, ugift, Peder Kiølsden, 15 år, ugift, Jens Kiølsden, 7 år, ugift - alle børn af smeden. Smed Kield Poulsen dør i 1827, og sønnen Jens overtager smedjen.

Jens Kjeldsen overtager huset i 1827. I 1844 blev der foretaget brandtaxation af huset. Det omtales som: "et hus i Katstrup sogn ejes og beboes af Jens Kjeldsen". Huset er forsikret for 640 rigsdaler. Huset består af:

A et hus i øster, 10 fag og 9 alen dyb. Fyr over og egeunder-tømmer. Heraf 7 fag indrettet til beboelse med loftsvinduer og ovn. Fjellegulv i 5 fag.

I 1859 er der igen brandtaxation. Huset består da af to sammenbyggede bygninger, som benyttes til beboelse og nogle udhuse.

Jens Kjeldsen kan vi følge i folketællingerne i en lang år-række. I 1834 er han 42 år, og smed. Maren Hansdatter er hans hustru, 43 år. Husstanden består endvidere af:

Bodil Hansdatter, 50 år, søsteren til Kjeldsens hustru, Hans Jensen, 14 år, Kjeld Jensen, 12 år, Poul Jensen, 9 år, Christine Jensdatter, 11 år, Abelone Jensdatter, 5 år, Frederikke Jensdatter, 3 år. De seks sidstnævnte er alle børn.

I 1840 er husstanden den samme bortset fra, at Christine Jensdatter er enten flytte eller død. Sønnen Hans Jensen omtales som væver. Ved folketællingen i 1845 ser det lidt anderledes ud. Hans Jensen er væk, Poul Jensen er væk, og sønnen Kjeld omtales som smedelærling. Døtrene og hustruens søster er der stadig, og endelig er der en pige med navnet Ane, født i Ørridslev, der modtager kost og logi. Af tællingen fremgår endvidere at Jens Kjeldsen og alle børnene er født i Katstrup, og at hans hustru og søsteren er født i Hedensted.

Før 1853 sælger Jens Kjeldsen matrikel no. 34a til Niels Peder Thomsen. Hartkorn: 0-3-1-2 2/3 tdr. Med denne paracel følger hus med 7 fag. Denne matrikel fører en isoleret tilværelse for igen i 1893 igen at blive lagt sammen med matrikel no. 34b. Ejerne på matrikel no 34a. i perioden mellem 1853 og 1893 er:

1. - 1853 Niels Peder Thomsen, 2. 1853 - 1876, Jocum Peder-sen, 3. 1876 - 1880, Jørgen Jensen, 4. 1880 - 1893, Rasmus Rasmussen og 5. 1893 Holger Mortensen, der er ringer og gra-ver ved Katstrup kirke. Holger Mortensen ejer også matrikel-nummer 34b.

No. 6.

Morten Enevoldsen får skøde den 25. april 1877, tinglyst s.å. den 11. maj, fra Jens Madsen på matrikel no. 34b med 5½ fag hus.

No. 7.

Morten Enevoldsens enke Maren, født Jensen, får tilladelse til at sidde i uskiftet bo. Læst den 6. dec. 1912, som adkomst til matrikelno. 34b.

No. 8.

Maren Jensen bliver dog ikke boende i huset. Samme dag skøder hun huset til Jens Enevoldsen.

No. 9.

Holger Mortensen var som sagt ringer og graver, og han overtager i 1920 ejendommen af Jens Enevoldsen. Hans hustru hed aldrig andet end "Ma Holger". Hendes far hed Jens Mortensen, og hun havde to brødre, Søren, der var glarmester og Morten, der blev ringer og graver ved Kattrup kirke efter Holger Mortensen.

Da Holger Mortensen således i 1920 får matriklerne 34a og 34b samlet, er det muligt, at man allerede har overvejet af slå de to matrikler sammen, og i stedet bygge et nyt tidsvarende hus. Det sker dog først med sønnen Morten Bang Mortensen, der i 1922 overtager ejendommen.

No. 10.

Morten Bang Mortensen overtager huset i 1920 fra faderen. Han nedhryder de to huse på grunden, og opfører til gengæld det hus, der står der i dag. Huset er bygget ca. 1923.

Se herefter matrikel 25c, Elbjergvej 25.

ELBJERGVEJ 39

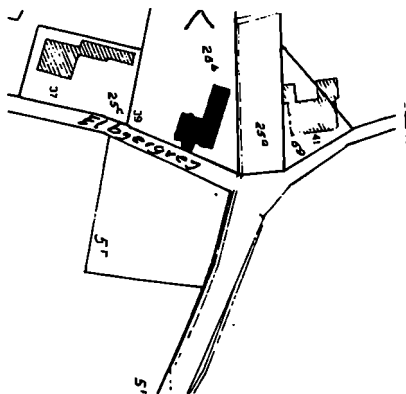
Matrikel no. 25b

"Kattrup gamle Degnebolig"

"Kattrup telefoncentral"

Ejere:

1. Før 1827. Sognet.
2. 1827. Smed Jens Kjeldsen.
3. 1873. Jens Madsen.
4. 1909. Abelone Jensen (J. Madsens Enke).
5. 1909. Kirstine Madsen og Marie Madsen.
6. 1927. Jenny Madsen.
7. 1933. Frk. Rasmine Eriksen og Frk. Nanna Bojsen.
8. 1945. Åge Jensen.
9. 1947. Otto Yding.
10. 1953. Sofus Christensen.
11. 1962. Niels Kristian Kristensen.
12. 1962. Margrethe Kirstine Sørensen.

Elbjergvej 39 var før 1827 degnebolig og ejedes af sognet. Fra 1827 til 1873 var der smedie, og endelig blev der telefoncentral. Telefonen kom til Katstrup omkring 1900, og den første central installeredes i Elbjergvej 26. Den flyttede siden til "Elsebo" på Elbjergvej 57, for endelig at blive på denne adresse, indtil den i 1952 flyttedes til Hovedgård.

1817 matrikel no. 25 er Husplads og Have 4200 kvadratalen.

No. 1.

Før 1827 ejes huset af sognet og beboes af sognedegne. Degneboligen, som ligger i Katstrup by og er jordløs, består af 9 bindinger stuehus og 2 bindinger udhus, her foruden ligger ved den søndre ende og, i lige bygning med bemeldte udhus, 6 bindinger, ligeledes udhus, som jeg, ligesom min formand tillige med 3 skp. hartkorn på byens marker har i fæste af kirke og patron, hvoraf årlig som alle kongelige skatter, jordgilde og tiende. Ved degneboligens nordre og østre side ligger en liden frugt- og køkkenhaug.

Folketælling 1787

3de hus

Niels Bech	mand	42 år	begge i første	SOGNEDEGN
Kirstine Hansen	hans kone	35 år	ægteskab	
Karen Hansdatter	tjenestepige	26 år	ugift	
Kirstine Rasmusdatter		75 år	degneenke eft. 1ste	Indsidder
Karen Pedersdatter	tjenestepige	23 år	ugift	ægteskab

Folketælling 1801

2de hus

Niels Bech	husbond	59 år	begge i første	SOGNEDEGN
Kirsten Hansdatter	hans kone	42 år	ægteskab	
Frederik Ludvig Christ. Bech		14 år	deres søn	
Anemarie Jakobsdatter		24 år	ugift	
Ane Olesdatter	tjenestefolk	16 år	ugift	

No. 2.

I 1827 køber smed Jens Kjeldsen ejendommen af sognet. Det betyder, at Jens Kjeldsen nu ejer de to ejendomme ved siden af hinanden. Det er muligt, at Jens Kjeldsen har haft sin smedie her. Han har uden tvivl haft pladsmangel, og ved at købe denne ejendom fik han direkte adgang til bækken, der gennem-

strømmer byen. En af de senere ejere, Sophus Christensen har fortalt, at man har fundet jernslagget i haven.

Nærmere oplysninger om Jens Kjeldsen og familie, se Elbjergvej 37.

Brandtaksation 10. april 1844:

En smedje i Katstrup ejes af Jens Kjeldsen. 4 fag, 7 alen dyb, fyr over- og ege undertømmer. Tegltag, med den værende blæsebælg, alt forsvarlig og anordningsmæssigt indrettet, er førhen forsikret, blev nu takseret til 90 rigsdalere sølv. Et stykke jord på 0-3-0-3/4 i Katstrupmade.

No. 3.

Samme år som smed Jens Kjeldsen skilder sig af med matrikel no. 34b, sælger han dette hus til sin svigersøn Jens Madsen, der også er smed. I 1876 sælger Jens Madsen parcel matrikel no. 25a til Laust Jensen.

Jens Madsen arbejdede som stalddkarl på Borupgård. Han var gift med Abelone Jensen, som overtager huset efter hans død i 1909 og hun er derfor ejer ...

No. 4.

Efter Jens Madsens død i 1909 hensidder hans hustru Abelone Jensdatter (født i 1829) i uskiftet bo. Men hun sælger dog ejendommen samme år, og dør også ret hurtigt derefter.

Karen M. Richter husker endnu, da hun som 5-6 årig vandrede om bag byen til pogeskolen, at hun jævnlig mødte Abelone Jensdatter. Abelone havde altid en tam gås, som troligt fulgte i hælene på hende.

På grunden har der endvidere været en gammel brønd. Antagelig indtil Katstrup Vandværk oprettedes benyttede ejendommens beboere og andre Katstrupborgere sig af vandet fra en gammel brønd, der var beliggende tæt ved bækken. Brønden var lavet af gamle marksten. Det var især på de meget tørre somre, at byens folk søgte til denne brønd. Brønden er nu kastet til, men tilsyneladende markeret med en høj af større og mindre sten.

Knud A. Richter, der er født i 1897, kan huske, at man benyttede denne brønd.

No. 5.

Kirstine og Marie Madsen får skøde af 5., læst 6. august 1909 fra Abelone Jensen. Sælgerinden har forbeholdt sig ret til vederlagsfri beboelse for

livstid 7. januar 1910. Kirstine og Marie er syerkser. Kirstine har datteren Jenny Abelone, født 28. nov. 1884 (fader er ungkarl Hans Larsen). Jenny passede centralen, og blev ejer ...

No. 6.

Skifteudskrift læst 25. marts 1927, hvorefter Frk. Jenny Madsen har overtaget boet efter Kirstine Madsen, skifte læst som adkomst $\frac{1}{2}$ andel af matr. no. 25b og Frk. Jenny Madsen skifteudskrift læst 25. marts 1927, hvorefter hun har overtaget boet efter Marie Madsen, skifte læst som adkomst $\frac{1}{2}$ andel af matr. no. 25b.

No. 7.

Frøkerne Rasmine Eriksen og Nanna Bojsen fik 27. sept. 1933 skøde fra Jenny Madsen på matr. no. 25b til lige sameje. Rasmine Eriksen var lærerinde i Hylke. Nanna Bojsen var datter fra Hylkegård.

No. 8.

25. okt. 1945 fik Åge Jensen skøde fra R. Eriksen og N. Bojsen. Åge Jensen kom fra Søndervissing, var daglejer på gårdene i Kattrup og omegn..

No. 9.

10. maj 1947 fik Otto Yding skøde fra Åge Jensen på matr. no. 25b. Centralen nedlagdes i Ydings tid her, 1952.

No. 10.

19. sept. 1953 fik Sofus Christensen skøde fra Otto Yding.

No. 11 & 12.

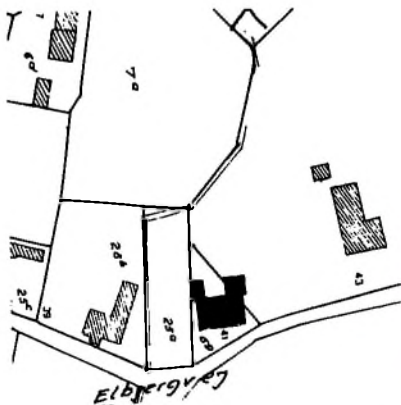
17. august 1962 skifteretsattest som adkomst på matr. no. 25b til Niels Kristian Kristensen m.fl. Samme dag skøde fra samme til Margrethe Kirstine Sørensen. Sofus og Niels Kristensen var brødre, Kirstine Sørensen var i mange år husbestyrerinde hos dem, og bor nu sammen med en yngre broder Ejler Kristensen.

ELBJERGVEJ 41

Matrikel no. 6g.

Ejere:

1. Før 1856. Lars Peder Møller.
2. 1856. Peder Møller Thomsen.
3. 1877. Thomas Møller.
4. 1881. Morten Jensen.
5. 1914. Morten Jensens arvinger.
6. 1914. Jørgen Peter Jensen.
7. 1924. Hans Jørgen Nielsen.
8. 1936. Frands Peter Frandsen.
9. 1951. Kirstine Frandsen.
10. 1966. Kirsten Gregersen.
11. 1966. Carl Dreyer.
12. 1973. Thora Dreyer.
13. 1974. Helga Jensen.
14. 1983. Per Neustrup og Niels Neustrup.

Parcelen har oprindeligt tilhørt Tvillinggård no. 3 efter kort over Katstrup sogn i 1780, forandret efter matriklen 1844 til matr. no. 6. Midt i 1800-tallet bliver en del jord frasolgt denne gård. Jorden ejes i en årrække af den samme familie. Det er først i 1881, at daværende købmand Thomas Møller udskiller matr. no. 6g og sælger til ungarl Morten Jensen.

No. 1, 2 & 3.

Se Elbjergvej 43.

No. 4.

Morten Jensen får skøde fra Thomas Møller d. 17., læst d. 25. nov. 1881 på 6g. Morten Jensen, født 18.7.1847, og Helene Villumsen, født 17.1.1851, blev viet i Katstrup kirke d. 18. juni 1881.

Efter købet af grunden låner Morten Jensen 900 kr. af ungarl Mikkel Mikkelsen, tinglæst 23.12., og bygger det nuværende hus. Morten Jensen bliver ringe og graver ved Katstrup kirke efter sin svoger Holger Mortensen, der ejer nabogrunden. Helene Villumsens broder Morten bliver som 39-årig enkemand. viet i Katstrup kirke d. 9.5.1885 til Ane Kirstine Pedersen, forlover er Morten Jensen. Helene og Morten Jensen får 3 børn: Karen Jensine Jensen født 12.12.1881, Maren Villumsen Jensen født 21.3.1883 og Maren Vilhelmine Jensen født 2.5.1888. Helene Villumsen dør i Katstrup i 1903.

No. 5.

26.6.1914 får Morten Jensens arvinger skifteretsattest som adkomst på 6g.

No. 6.

Jørgen Peder Jensen får skøde d. 22., læst d. 26.6.1914, fra Morten Jensens privatskiftende arvinger.

No. 7.

Hans Jørgen Nielsen får skøde fra Jørgen Peder Jensen d. 19., læst d. 27.6. 1924.

No. 8.

Frands Peder Frandsen får skøde fra Hans Jørgen Nielsen d. 8.12.1936 på 6g. F.P. Frandsen er født i 1885, død i 1951.

No. 9.

Kirstine Frandsen er enke efter Frands Peder Frandsen. Intet er skrevet om adkomst. Kirstine Frandsen er født i 1894 og død i 1966.

No. 10.

Kirsten Gregersen får skifteretsattest læst d. 30.4.1966.

No. 11

Carl Dreyer får skøde fra Kirsten Gregersen d. 30.4.1966.

No. 12.

Thora Dreyer får skifteretsattest efter manden d. 14.12.1973.

No. 13.

Helga Jensen får skøde fra Thora Dreyer læst d. 2.4.1974.

No. 14.

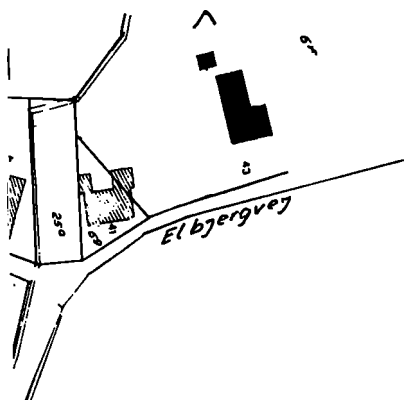
Per Neustrup og Niels Neustrup får skifteretsattest læst d. 13.1.1984.

ELBJERGVEJ 43

Matrikel no. 6f.

Ejere:

1. Før 1856. Lars Peder Møller.
2. 1856. Peder Møller Thomsen.
3. 1877. Thomas Pedersen Møller.
4. 1895. Frands Peder Rasmussen.
5. 1928. Niels Winther Rasmussen.
6. 1929. Erik Peter Beck Nielsen.
7. 1947. Anne Mette Beck Nielsen.
8. 1950. Karen Jensine Søgård og Marie Lauersen.
9. 1951. Axel Brandt Madsen.
10. 1955. Peter Enevold Jensen.

No. 1.

Før 1856 ejes huset af Lars Peder Møller.

Har oprindelig tilhørt Tvillinggård no. 3 efter kort over Katstrup sogn i 1780, forandret efter matriklen 1844 til matrikel no. 6.

No. 2.

Peder Møller Thomsen får skøde fra Lars Peder Møller d. 20.6., tinglyst d. 11.7.1856 på matr. no. 6f og 6g.

Peder Møller Thomsen er sandsynligvis søn af Lars Peder Møller.

P. M. Thomsen er gift med Sofie Lyneborg, født 1819 som datter af Mette Jeppesdatter og John Adam Jakob Lyneborg, ejer af matr. no. 91 fra 1817 til 1854.

No. 3.

Thomas Pedersen Møller, skøde af 8.11.1877, påtegnet d. 4., læst d. 21.6. 1878, fra P. Møller Thomsens enke. Intet er læst som adkomst for sælgerinden. Medindbefattet under pant for 2400 kr. og selvskyldnerkaution for køberen som forpagter af en gård i Haderup. T. Pedersen Møllers hustru Karen Larsen er muligvis fra Haderup. Ifølge kirkebogen fra Katstrup er Marie Pedersen Møller, født i Haderup, blevet døbt d. 2.3.1879, men dør sandsynligvis som spæd. Karl Møller født d. 21.7.1880. Thomas Møller bliver i kirkebogen anført som skomager. Som fadder ved dåben er indskrevet blandt andre enke Sofie P. Møller, Katstrup. Det er hermed nærliggende at antage, at T. Pedersen Møller er søn af Sofie Lyneborg og Peder Møller Thomsen. Anne Møller født d. 6.4.1882. Kristian Møller født d. 9.3.1884, blev senere ejer af Møballegård.

Marie Pedersen Møller født d. 10.12.1886. Ved denne lejlighed bliver T. Pedersen Møller anført som købmand. Der har altså ligget en lille høkerbutik tæt op af vejen, der dengang gik fra Katstrup over Thestrup til Grumstrup. T. Pedersen Møller sælger ved skøde d. 17.11., læst d. 25.11.1881, matr. no. 6g til Morten Jensen. D. 30.11.1895 sælger T. Pedersen Møller matr. no. 6f. Samme dag køber han matr. no. 91 af arvingerne efter Kasper Lyneborg, som var hans morbroder.

No. 4.

Frands Peder Rasmussen får skøde fra T. Pedersen Møller d. 30.11., læst d. 6.12.1895 på 6f.

No. 5.

Niels Winther Rasmussen får skøde fra Frands P. Rasmussen d. 17.2.1928.

No. 6.

Erik Peder Beck Nielsen får skøde fra N.V. Rasmussen d. 19.12.1929 på 6f. Peder Beck, født d. 26.4.1869, er gift med Anne Mette Eliassen, født d. 5.2.1869. De har i en årrække ejet matr. no. 7c, men overdrager gården til datteren Karen og svigersønnen Anders Søgård.

Forpagtningskontrakt: D. 30.11.1943 bortforpagter Erik Peder Beck sin ejendom til Handelsmand og Gårdejer Hans Peter Hansen, en broder til Gdr. Kristen Hansen, som ejer matr. no. 10 m.fl. I forpagtningen medfølger dog ikke stuehuset og et nærmere angivet stykke have. Afgiften er fastsat til 600 kr. årlig ialt, samt skatter på jorden. Forpagtningen skal gælde i 5 år, til d. 1.12.1948. H.P. Hansen var på det tidspunkt ejer af Gammeltoft og derudover vel nok den mest dominerende kreaturhandler i sognet, med op til flere processer til følge. Iøvrigt falder det i hans lod ved heldige lotteritragninger på et tidspunkt at råde over behagelige midler.

Efter et mislykket ægteskab henlever H.P. Hansen sine sidste år i huset hos Johanne Thomsen. Han dør i 1970.

No. 7.

Erik Peder Beck Nielsen dør d. 28.6.1947. Hans enke sidder formentlig i uskiftet bo, - der er intet skrevet. Anne Mette Beck Nielsen dør d. 12.4.1950.

No. 8.

Karen Jensine Søgård og Marie Lauersen, begge født Nielsen Beck, får d. 31.7.1951 tinglæst skifteretsattest efter forældrene.

No. 9.

Axel Brandt Madsen får skøde fra Karen Søgård og Marie Lauersen d. 7.8.1951 på matr. no. 6f. Axel Brandt Madsen er født på Hede Mølle d. 30.5.1894, gift med Oluffa, født Ørsted Pedersen, d. 11.9.1893. De ejede en overgang en gård på Overby Mark, derefter et hus i Tebstrup. I 1955 sælger Axel Brandt Madsen matr. no. 6f, men køber matr. no. 27d af købmand Viggo Jensen.

D. 8.5.1959 sælger Axel Brandt Madsen 27d til Johannes Schjødt og flytter

med Oluffa på Nørrelide. Oluffa dør på Skanderborg Sygehus d. 20.11.1959. Axel Brandt Madsen opretholder forbindelsen med Katstrup ved nu og da at køre med den daværende kærner til Katstrup forsamlingshus i forbindelse med skatteopkrævning. Ved en sådan lejlighed, d. 2.6.1969, fandt man Axel Brandt Madsen liggende død ved Oluffas gravsted på Katstrup kirkegård.

No. 10.

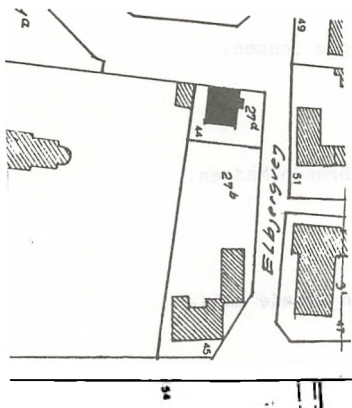
Peter Enevold Jensen får skøde fra Axel Brandt Madsen d. 16.4.1955.

ELBJERGVEJ 44

Matrikel no. 27d.

Ejere:

1. 1907. Thomas Møller.
2. 1919. Thomas Nielsen.
3. 1919. Elisabeth Jensen.
4. 1931. Viggo Jensen.
5. 1935. Axel Brandt Madsen.
6. 1959. Johannes Schjødt.
7. 1964. Margrethe Schjødt.
8. 1981. Niels Erik Jensen.

No. 1.

Ejendommen blev d. 19.12.1906 udstykket fra matr. no. 27b, Katstrupvej 45.
Thomas Møller får skøde d. 12.7.1907 fra Søren Jensen.

No. 2.

Thomas Nielsen får skøde d. 13.7.1919 fra Thomas Møller.

No. 3.

Enke Elisabeth Jensen får skøde d. 18.12.1919 fra Thomas Nielsen.

No. 4.

Viggo Jensen får skøde d. 5.11.1931 fra Elisabeth Jensen.

No. 5.

Axel Brandt Madsen får skøde d. 14.4.1935 fra Viggo Jensen.

No. 6.

Johannes Schjødt får skøde d. 8.5.1959 fra Axel Brandt Madsen.

No. 7.

Margrethe Schjødt får skøde d. 1.5.1964 efter sin afdøde mand.

No. 8.

Niels Erik Jensen får skøde d. 8.9.1981 fra Margrethe Schjødt.

ELBJERGVEJ 45-49

Matrikel no. 5c.

"CAPELLANGÅRDEN"

Ejere:

1. -1456. Fæstegård under adelsmand Henrick Stissen.
2. 1456-1536. Fæstegård under Mariager Kloster.
3. 1536-1767. Fæstegård under kronen (ryttergård).
4. 1767-1800. Fæstegård under Tammestrup Hovedgård.
5. 1800. Niels Sørensen.(overgang til selveje).
6. 1804. Daniel Pedersen.
7. 1810. Niels Christian Terkildsen.
8. 1819. Jørgen Sørensen Haugaard.
9. Vincent Helm.
10. 1856. Johannés Møller Valleur.
11. 1858. Peder Beck.
12. 1858. Carl Vinding Delholm.

Gården brænder og markerne lægges til matr. no. 11a og 11c.

Den gård, vi her skal beskrive, findes ikke mere. Gården kaldtes i gamle dage for "Capellangården", og den var beliggende øst for præstegården på den store firkant, der helt omgrænses af Elbjergvej. Firkanten havde oprindelig matr. no. 5c, men i dag er der bygget tre nye parcelhuse på grunden. Disse huse er udstykket fra gården med matr. no. 11a (Kattrupvej 63). Stykket på matr. no. 5c, der er ubebygget, er opkøbt af Elbjergvej 45 (vognmanden).

Gården, der var beliggende på denne plads, kan vi følge langt tilbage i tiden. I 1858 brændte den, efter at markerne til gården var lagt under andre gårde i Kattrup. Ved branden besegledes gårdens endeligt eftertrykkeligt. Den første af de gamle gårde i Kattrup blev slettet fra kortet.

No. 1.

Den allerførste ejer, vi har kendskab til, er en mand ved navn Henrik Stis-søn. I 1456 skøder han noget gods til Mariager kloster. Der står: "Nok samme mands skøde på tvende gårde i Kattrup, Worherred, dog at klostret dennen skulde indløse fran Peder Hendrichsen" (Ældste danske arkivregistraturer og Danske Magasin).

Henrik Stissen er formodentlig adelsmand. Gården er på dette tidspunkt sikkert en fæstegård. Vi har ingen efterretning, om gården kan have været en selvejergård.

No. 2.

I perioden fra 1456 til reformationen i 1536 var gården under Mariager kloster, der var beliggende ved Randers Fjord. Klostret bliver dog ikke nedlagt før i 1540-erne, hvor det kommer under kongelige lensmænd. Denne gård kan betegnes som en del af klostrets strøgods, idet den ligger temmelig langt fra klostret.

No. 3.

Efter reformationen i 1536 overgår Mariager klostrets gods til kronen. I begyndelsen udgør klostrets jordegods et selvstændigt len, som i 1540-erne er forlenet til Jørgen Rud. I 1548 bliver lenet overladt til Jørgen Lykke til Overgård og dennes hustru Beate Brahe (Thelma Jexlev: Lensregnskaberne).

I 1580 sker der nogle reguleringer af godset, måske fordi kongen lægger Voer herred under Skanderborg len. I Kancelliets Brevbøger under d. 29.4. 1580 kan vi udlede, at kongen fra sit domicil på Odensegård skriver et

320

brev til Biørn Andersen og Claus Glambeck, henholdsvis lensmand på Århus-gård len og Skanderborg, Bygholm len. I brevet fremgår det, at kongen lægger noget af Mariager klostres gods under Skanderborg len, bl.a. 4 gårde i Borup, 2 gårde i Katstrup og 1 gård i Eldrup, mod at kongen til gengæld giver Jørgen Lykke noget andet gods. Det er så op til embedsmændene at finde frem til det rette mageskifte.

D. 5.6.1580 er mageskiftet afsluttet. Kongen får det gods, han allerede har lagt til Skanderborg slot, og Jørgen Lykke får noget andet gods i stedet.

Ifølge Skanderborg lens Jordebog fra 1581/82 ser vi, at de gamle Mariager klostres gårde er kommet under Skanderborg len. I lensjordebogen står der, at gården stammer fra Mariager kloster. Fæsteren på gården er en mand ved navn Rasmus Persen. Gårdens landgilde er på:

- 1 ørtug rug
- 1 ørtug byg
- 1 ørtug havre
- 1 brændsvin
- 3 mark gæsteri
- 1 mark får

I de gamle lensjordebøger kan vi følge gården fra år til år ved at se på gårdens specielle landgilde. Når man kan spore gården, kan vi også sige navnet på fæsterne de pågældende år, som vi har bevaret jordebøger fra, og vi er i stand til at se, om der har været ændringer i landgilden.

Fæstebønder på gården, mens den var i kronens besiddelse:

1612/13 Tomis Eriksen. Under denne fæster gives der nu 2 mark får.

1638/39 Anders Tommesen.

1641/42 ibid.

1646 ibid.

1662 Anders Tommesen og Tommes Andersen. Gæsteriet er nu nedsat til 2 mark, og der gives igen 1 mark får.

1664 ibid. Gården ansættes til følgende hartkorn: 4-4-0-2.

1688 Tommes Andersen. Gården omtales som matr. no. 6. Nye hartkorn: 3-7-1-2.

Thomas Andersen var gift med Maren Christensdatter. D. 10.12.1690 er der tale om en delforretning, hvor der kommer en anden fæster på gården i stedet for Tommes Andersen. D. 17.2.1700 dør Maren Christensdatter.

D. 21.11.1695 bliver Rasmus Sørensen fæster af gården. Han er gift med Kirsten Rasmusdatter.

1718 Rasmus Sørensen. Nye hartkorn: 3-7-1-2. Endvidere fæster man 2 andre ejendomme: 1-7-3-1 af matr. no. 5 (matr. efter 1688) (senere matr. no. 10/11), 2-0-2-1 af matr. no. 7 (ibid.).

Bygningerne består af 49 fag. De er 12 rdl. brystfældige. Husdyrhold: 5 bæster

3 køer

4 ungstude

9 får

Udsæd: 2½ td. rug, 3 td. byg, 8 td. havre. Græsning til 5 heste, 6 køer og stude. Avler 3 læs god hø og 4 læs dårlig. Skat 15 rdl. og 68 sk. Tilstanden er mådelig.

1767 I dette år solgte kongen det Skanderborgske Rytterdistrikt.

I de forskellige protokoller ser man, at fæsterens navn er Søren Rasmussen. Hartkorn: 3-7-1-2, desuden har han noget jord i fæste med hartkorn: 1-2-0-0 af gård no. 5 (senere matr. no. 10/11). Dette stykke jord bliver senere til matr. no. 12.

No. 4.

Ved salget af det Skanderborgske Rytterdistrikt blev gården solgt til forpagter Hans Møller til Rathlovsdal. Salget blev fremført på snapsting i 1768. Købesummen var på 235 rdl. og 60 sk. Hans Møller var imidlertid "stråmand" for etatsråd Gerhard de Lichtenbergs enke Bodil Hoffgaard til Tammestrup, der havde fået lov til at gøre Tammestrup til en hovedgård. Ifølge udskiftningskortet er fæsteren i 1780 Christian Mattiasen. Han er også fæster i 1788. Gården er da takseret til 4-0-1-1½ td. hartkorn, og den hører under Tammestrup.

I 1768 var Tammestrup tilhørende Bodil Hoffgaards svigersøn major Frederik L. Chr. Beenfeldt (død 1801). Beenfeldt havde foruden Tammestrup Serridslevgaard i Nebel sogn.

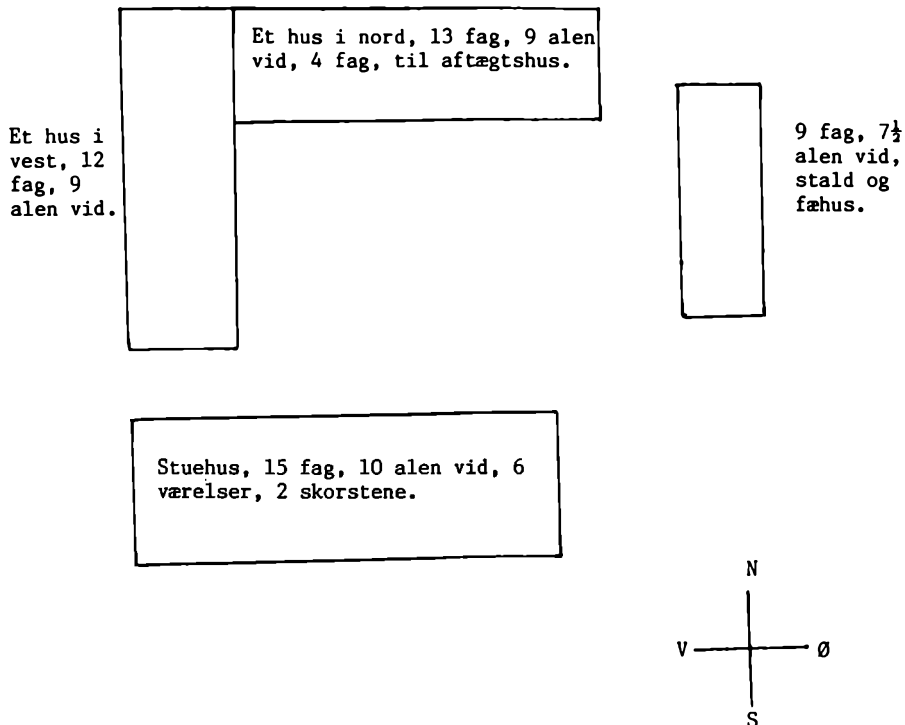
No. 5.

Niels Sørensen får i 1801 skøde på gården fra kammerherre Beenfeldt til Serridslevgård. Gården er taxeret til: 4-0-1-1½ og skov: 0-0-0-1/4 alb. Skødet er dateret d. 14.6.1800 og tinglyst d. 8.1.1801. Vi kan af skødet udlede, at Niels Sørensen køber gården fra Beenfeldt for 3000 rdl.

Samme dag giver Niels Sørensen sin fader Christen Mathiasen og moder en aftægtskontrakt. I aftægtskontrakten nævnes det, at forældrene har frit hus med hauge på livstid. Han skal endvidere hvert år give dem 3 tønder rug, 2 tønder malt, 4 skæpper byg, 6 skæpper byggryn, som skal leveres til Mortensdag. Desuden skal de have 4 sider o.m.

Rekonstruktion af den brændte gård med matr. no. 5.

Anno 1780-1798.

1798: Taxationsforretning over Serridslev Gods.

Fæster: Christen Mathiassen.

- Et stuehus i sønder, 15 fag, 10 alen vid, 6 værelser, 2 skorstene, 270 rdl.
- Et hus i vest á 12 fag, 9 alen vid, 170 rdl.
- Et ditto i øster, 9 fag, 7½ alen vid til stald og fæhus, 130 rdl.
- Et hus i nord, 13 fag, 9 alen vid, 4 fag til afkaldshus med to værelser og 1 skorsten, 160 rdl.

Ialt for hele gården 730 rdl.

Af kilden ser man også, at Niels Sørensen sælger en del af gården bort. Hovedparcellen lyder på: 3-6-0-1 2/5. En mindre parcel lyder på: 0-2-1-1/10 + skov 1/4 alb.

No. 6.

Daniel Pedersen køber gården fra Niels Sørensen. Skødet er dateret d. 22.6. 1804 og tinglæst d. 6.7.1810. Hartkorn: 3-6-0-1 2/5.

Da Niels Sørensen ikke længere ejer gården, påhviler det Daniel Pedersen at forsørge Niels Sørensens forældre. Denne forpligtigelse bortfalder d. 13.7.1850, fordi Niels Sørensens forældre nu er døde.

Folketællingen 1801.

Daniel Pedersen	36 år	selvejerbonde
Karen Jørgensdatter	35 år	hans kone

De har to børn. Det er jo nok i 1801, at Daniel Pedersen har købt gården og ikke i 1804.

No. 7.

Niels Christian Therkildsen køber gården fra Daniel Pedersen. Skødet er dateret d. 2.7. og tinglæst d. 6.7.1810. Det er den samme dag, som man tinglæser Daniel Pedersens skøde fra Niels Sørensen.

Gården er på dette tidspunkt også taxeret til: 3-6-0-1 2/5.

Af en tilføjelse står der, at enken er gift med Jørgen Haugård efter attest læst d. 5.2.1815.

Der er også anført, at der endnu er solgt noget fra gården. Det drejer sig om 3 skæpper og 3/4 alb. Hvilket år dette er solgt fra, fremgår ikke og heller ikke hvilket stykke, der er tale om.

No. 8.

Det fremgår af en præsteattest, at Jørgen Sørensen Haugård er blevet gift med Niels Christian Therkildsens enke Anne Margrethe Andersdatter, dateret d. 28.1., og læst d. 5.2.1819.

No. 9.

I 1844-matriklen omtales Helm som ejeren af matr. no. 5a med gl. hartkorn: 3-3-0-13/20 og nyt: 3-6-3-2½.

Men Helms må have overtaget gården tidligere. Allerede i folketællingen

fra 1834 er han ejer af gården. Af folketællingen fremgår følgende:

Vincent Helm	47 år	sognefoged
Ane Hedvig	48 år	hans kone
Vilhelmine Kvist	16 år	
Sophie Hedvig	8 år	datter
Anenine Marie	6 år	datter
Hans Rasmussen	31 år	tyende
Mads Sørensen Godsk	17 år	tyende
Birthe Nielsdatter	29 år	tyende

De bor også på gården i 1840. På dette tidspunkt bor der stadig to af børnene hjemme. I 1840 er Helms ikke længere sognefoged.

No. 10.

Johannes Møller Valleur køber gården af Vincent Helm. Skødet er dateret d. 28.8.1856 og læst d. 12.9.1856. Gårdens gamle hartkorn er på: 3-3-0-13/20. Nye hartkorn: 3-6-3-2½ og kaldes matr. no. 5a.

Johannes Møller Valleur er kapellan i Katstrup, og købet af gården falder sammen med, at han kommer til byen.

Valleur låner pengene til købet af en kollega, pastor Johan Teodor Sophus Krohn.

No. 11.

Valleur sælger i 1858 gården til Peder Beck, en søn af Jens Jørgen Beck til Becksminde. Gårdens hartkorn er på: 3-6-3-2½ tdr.

Efter at Peder Beck har overtaget gården, deler han den med det samme op i to parceller, no. 5a, som er bygningerne, og no. 5c, der er markerne.

Peder Beck er en af de størstse "godsslagtere", Katstrup har oplevet i byens historie. Han vendte op og ned på mange traditioner i byens ejendoms-historie.

Markerne til gården, matr. no. 5c, lægger han under gården matr. no. 4a (Katstrupvej 54). Bygningerne matr. no. 5c sælger han samme år til Carl Vinding Delholm. Delholm ejer på det tidspunkt matr. no. 11a og 11c, og det har nok været meningen, at bygningerne skulle være avlsbygninger for matr. no. 11a og 11c.

No. 12.

Skøde fra Peder Beck på parcel matr. no. 5c med bygninger til Carl Vinding Delholm. Hartkorn: 0-1-0-1½. Skødet er dateret d. 1.7.1858, læst d. 20.8. samme år.

I en undersøgelsesforretning for Katstrup by kan man læse følgende:

Gården har forsikringsnummer 12, matr. no. 5a.

Ejeren er Delholm (overstreget ser man sognefoged Helm).

På gårdens grund er der fire bygninger:

A. Bygning taxeret til overstreget 560, nyt 12111.

B. Bygning taxeret til overstreget 230, nyt 450.

C. Bygning taxeret til overstreget 280, nyt 350.

Bygningerne er anført som farlige, fordi de har stråtag. Bygningerne er sammenbyggede. Der er 120 alen til nærmeste nabo. Det er også en brandfarlig bygning. Under anmærkninger står der følgende: Gården er solgt til gårdejer Delholm i Tebstrup og beboes af kapellan Valleur. Den nærmeste nabo er Niels Peter Beck.

Desværre sker det, at gårdens bygninger raseres af en brand i 1858, og det medfører, at man tager det træ, man kan bruge, sammen med de andre materialer fra gården til at opbygge en ny gård, der ligger på matr. no. 11a (Katstrupvej 63). Hvis man står inde i denne gårds bygninger i dag, vil man se, at mange af de anvendte materialer stadig er sortsvedede fra branden. Om selve branden går den historie, at det var stormvejr den pågældende dag, og ilden fik derfor godt fat i træ og strå. Det var ved at udvikle sig meget dramatisk, idet ilden og gnisterne truede andre huse i byen. Men heldigvis kom der en klog mand, som boede i Hovedgård skov til Katstrup den dag, gården brændte, på sin hvide ganger. Og mens han opholdt sig i Katstrup, vendte han vinden, således at det kun var denne ene gård, der brændte. Alle andre gårde i Katstrup gik fri.

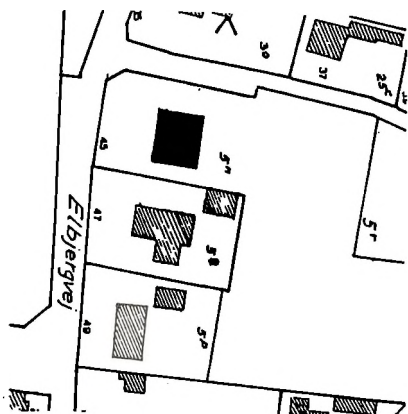
Da gården er brændt ned, opføres der som sagt en ny gård på matr. no. 11a. Hermed er denne gamle gårds historie udspillet, for matr. no. 5a, hvor bygningerne engang var, følger derefter matr. no. 11a.

ELBJERGVEJ 45

Matrikel no. 5n

Ejere:

1. Morten Carl Hansen.
2. 1966. Frede Christian Jensen.
3. 1981. Anna Marie Jensen.
4. 1981. Villiam H. Christensen.

No. 1.

Matr. no. 5n udstykkes fra matr. no. 5c, som ejes af Ellen Lucia og Morten Carl Hansen.

No. 2.

Frede Christian Jensen får betinget skøde d. 20.9.1966, endeligt skøde på 5n d. 3.5.1967. Han får skøde på 5c d. 7.12.1972, endeligt d. 1.5.1973 fra M.C. Hansen og E.L. Hansen.

No. 3.

D. 12.11.1981 får Anna Marie Jensen skifteretsattest som adkomst.

No. 4.

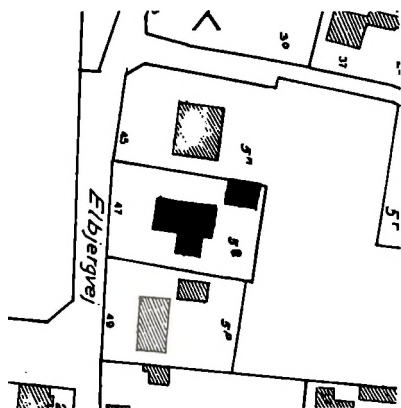
Villiam H. Christensen får skøde d. 12.11.1981 af Anna Marie Jensen.

ELBJERGVEJ 47

Matrikel no. 5q.

Ejere:

1. 1972. M.K. Hansen.
2. 1972. Hans Jacobsen.

No. 2.

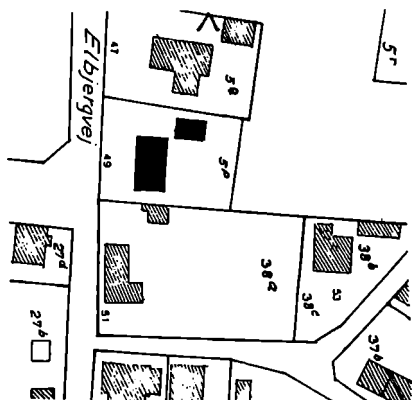
Hans Jacobsen får betinget skøde d. 9.1.1972 fra M.K. Hansen, endeligt skøde d. 21.4.1972.

ELBJERGVEJ 49

Matrikel no. 5p.

Ejere:

1. 1969. Morten Carl Hansen.
2. 1969. Carl Gerhardt Christensen.

No. 2.

Carl Gerhardt Christensen får skøde d. 10.12.1969 fra Morten Carl Hansen.
Huset er udstykket fra M.C. Hansens gård samme år.

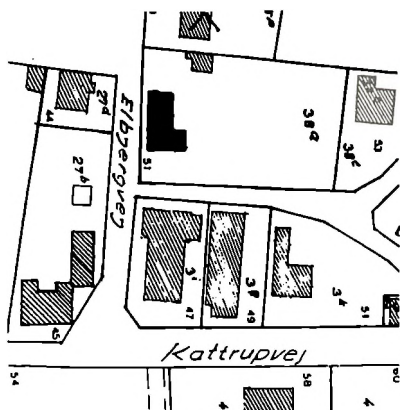
ELBJERGVEJ 51.

Matrikel no. 38.

"Rebslagerhuset".

Ejere:

1. Omkr. 1780. Jens Uhrmager.
2. -1815. Mads Madsen.
3. 1815. Anders Pedersen.
4. -1841. Mads Sørensen gift med Anders Pedersens enke.
5. 1841. Bertel Pedersen Daugård.
6. 1857. Niels Peter Bech.
7. 1880. Rasmus Hansen.
8. 1895. Peder Christian Hansen.
9. 1915. Anders Jensen Kvistgård.
10. 1915. Niels Jacobsen.
11. 1915. Johannes Christensen.
12. 1962. Karen Christensen.

Dette smukke bindingsværkshus er meget gammelt. Hvor gammelt ved vi ikke. Men stilen tyder på, at det er bygget i 1700-tallet. Måske har der ligget et ældre hus på denne toft før den tid. Vi ved det ikke.

No. 1.

Den første vi med sikkerhed kan sige har boet i huset er Jens Uhrmager. Han boede i huset i 1780, da man udarbejdede udskiftningskortet over Kattrup by.

Jens Uhrmager er den første urmager, vi ved, der har boet i Kattrup by. Ved siden af håndværket har han drevet landbrug.

No. 2.

Den næste, vi har efterretning om, der har boet i huset, er Mads Madsen. Han sælger huset i 1815.

No. 3.

Køberen af huset i 1815 er Anders Pedersen. Skødet er dateret d. 8. juli 1815, men det er først tinglyst i 1841. Anders Pedersen køber ifølge skødet "10 fag hus med haug". Det er endvidere anført, at sælgeren mangler adkomst på det solgte - altså at han ikke havde noget skøde.

Anders Pedersens hustru hed Else Kjeldsdatter. Efter Anders Pedersens død gifter hun sig med Mads Sørensen, der får adkomst til huset. Hvornår dette sker, ved vi ikke med sikkerhed.

No. 5.

Bertel Pedersen Daugård får i 1841 skøde på huset fra Mads Sørensen, der er gift med Anders Pedersens enke. Skødet siger, at enken Else Kjeldsdatter, der altså har overlevet sin anden mand, skal have bopæl i huset uden betaling. Hun skal have 3 fag af huset til beboelse, så længe hun lever, og disse tre fag skal vedligeholdes af køberen. Else Kjærsdatter var en sejlivende kvinde. Hun døde først i 1855.

Bertel Daugård var rebslager i Kattrup, og det kræver jo plads. Derfor bygger han lidt til huset. Ifølge en sogneundersøgelsesprotokol ser vi, at ejendommen består af to sammenhængende bygninger, der er vurderet til 560 rdl. og 300 rdl. De ligger 30 alen fra nærmeste nabo, og der er tale om meget farlige bygninger.

Ved at se i de forskellige befolkningstællinger, kan vi følge denne spændende håndværkerfamilie. I 1840 blev der foretaget folketælling, og da ser

334

vi denne familie i huset, selv om han ikke havde købt det endnu.

Der står:

No. 4.

et hus, to familier

Bertel Daugård	31 år	gift	rebslager
Christine Agathe Hansdt. Voght	31 år	gift	hans kone
Abel Frederik Daugård	2 år	deres barn	
Lauris Christensen Daugård	16 år	ugift	rebslagersvend
Karen Lauritsdatter	36 år	enke	indsidderske lever af dagleje
Laurs Pedersen	8 år	ugift	hendes barn

I huset er der endvidere en opholdstue, hvor Else Kiildsdatter bor. Hun er på dette tidspunkt 58 år, enke og aftægtskone.

I folketællingen fra 1845 ser vi, at der har været tale om en markant familieforøgelse. Abel Daugård bor stadig hjemme. Han er nu 7 år. Men derudover er der kommet følgende børn: Sofie Kirstine 5 år, Henriette 3 år og Jørgen Ludvig Daugård 2 år. Af tællingen kan vi se, at rebslager Bertel Petersen Daugård er født i Horsens, og han har da sikkert lært sit håndværk her ved en eller anden rebslagermester. Hans hustru Christine Voght, kommer sikkert fra Foght-familien i Katstrup, for hun er født i sognet.

Foruden selve rebslageren med familie bor der andre i huset. Virksomheden er udvidet betragteligt. I stedet for Lauris Christensen Daugård, der var rebslagersvend i 1840, har man nu fået en mand kaldet Grube som rebslager. Han er 28 år, ugift og født i Hillerød på Sjælland. Så er der Jens Peter Simonsen, 17 år, fra Ovsted, der er tjenestedreng. Endvidere er der Niels Poulsen, 52 år, ugift, fra Hundslund, der er tjenestekarl og Bodil Marie Pedersdatter, 26 år, født i Katstrup sogn, der er skoldepige.

Men er det nu rebslageriet, der er udvidet? Ja, noget kunne tyde på det, for udover en rebslagersvend er der ansat en skoldepige. De to tjenestefolk har sikkert også hjulpet med rebfremstillingen på reberbanen, der sikkert har været bag huset, hvor der var god plads.

Der var også et stykke jord til ejendommen. Det var matr. no. 13b (o tdr., 2 skp., 1 fjerdk., og 2 3/4 album), som Bertel Daugård tilsyneladende har købt ind i 1840-erne. Det var sikkert de to tjenestekarles bestilling at dyrke denne mark.

1840-erne blev et godt tiår for rebslageren. I 1850-erne begyndte han at udvide ejendommen ved nye jordkøb. I 1853 får han endeligt skøde på matr. no. 13c på Katstrup mark fra Lorentz Rasmussen, og i 1854 køber han en parcel med matr. no. 3g (o.o.2.o) fra Severin Jacob Asmussen.

No. 6.

Niels Peter Bech køber i 1857 ejendommen matr. no. 38, som består af 20 fag hus med tilliggende, hvilket er matriklerne 13b, 13c og 3g. Dertil hører et tørveskifte i en mose på Tebstrup Mark. Her har den gamle rebslager sikkert hentet sit brændsel.

Niels Peter Bech udvider ejendommen i 1863 ved at købe en parcel lli (o.2.1.1½) fra Peter Bech. Denne matrikel kommer oprindeligt fra matr. no. 11a.

Mens Niels Peter Bech har ejendommen, er der nogle aftægtsfolk i huset: Jens Christensen og hans hustru Karen Rasmussen. Han køber dog disse ud for 1000 rdl.

Ifølge skøde af d. 17.1.1873 sælger Bech en parcel 38b til urmager Jacob Feldt, der dog nærmest omgående igen sælger parcellen til én af Kayserødfamilien. Jacob Feldt gjorde sig på den tid meget bemærket i Katstrup ved at handle med ejendomme. Sine sidste år levede han i dette hus, hvor han havde den nordlige ende af huset. Det står skrevet, at han var en øriginal, hvad man så ellers forstår derved? Tilsyneladende havde han forstand på ejendomshandel!

Niels Peter Bech var ikke, som man skulle formode, rebslager. Han var maler. Der har sikkert heller ikke været noget ved at være rebslager. Bertel Daugård har tilsyneladende helt droppet foretagendet og er flyttet bort.

No. 7.

Rasmus Hansen overtager i 1880 ejendommen fra maleren Bech. Mens Hansen ejer den, indkøber han konge- og kirketidenden til matriklerne no. 3g, 13b og 13c.

Han har endvidere overtaget en aftægt til ejendommen matr. no. 38.

No. 8.

Peder Christian Hansen får skøde på matriklerne no. 38a, 13b, 13c og 3g fra Rasmus Hansen d. 29.3.1895. D. 10.1.1913 køber han et stykke af den gamle præstegårdsjord, der lige var blevet solgt, fra Christian Richter, Hans Yding og Ewald Jopp. D. 10.1.1913 køber han endvidere matr. no. 3m fra Hans Yding, ejeren af Becksminde.

No. 9.

Skøde til Anders Jensen Kvistgård fra Peder Christian Hansen på matriklerne

no. 38a, 13b, 13c, 3g, 1f og 3m, læst d. 9.4.1915.

No. 10.

Niels Jacobsen får skøde d. 24.12.1915 fra Anders Jensen Kvistgård på matr. no. 38a.

No. 11.

Samme dag som Niels Jacobsen køber ejendommen sælger han den videre til Johannés Linnerup. Alle de forskellige stykker jord, der tilhørte ejendommen, er nu solgt fra, og der drives ikke længere landbrug fra ejendommen. De forskellige bygninger, der var til ejendommen nedbrydes gradvist, således at det kun er stuehuset på Elbjergvej, der står tilbage på en meget stor grund med en stor have.

Johannes Linnerup bliver ringer og graver ved Katstrup kirke. Hans egentlige navn var Johannes Christensen, men de fleste folk i Katstrup kaldte ham Linnerup. Linnerup kunne lidt af hvert. Han tegnede og lavede digte. Mange af hans tegninger er bevaret, og de viser, at han er selvlært. Men det forhindrer ikke, at hans tegninger kan fortælle os lidt om, hvordan dele af "det gamle Katstrup" så ud. Han har således tegnet en tegning af præstegårdens udlænger, der nu forlængst er forsvundne eller indgået i andre bygninger i byen.

No. 12.

D. 23.2.1962 overtog datteren Karen Christensen ejendommen fra faderen. Hun var sygeplejerske i Fredericia.

På et tidspunkt, hvor man skiftede mange af de gamle kirkestole ud i kirken i Katstrup, fik disse en ny tilværelse i "rebslageriet" i én af stuerne som paneler.

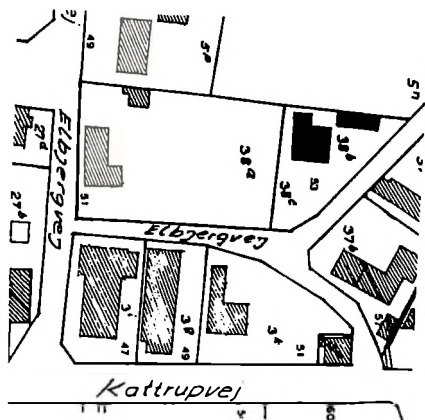
Ejendommen udgjorde i 1844 (matr. no. 38a) 0,0,1,1 1/4. Tidligere havde ejendommen ikke været skyldsatt, og derfor kan den ikke findes i de gamle matrikler.

ELBJERGVEJ 53

Matrikel no. 38b.

Ejere:

1. Niels P. Bech.
2. 1872. Jacob Sørensen Feldt.
3. 1872. Cecilie Nielsen.
4. 1892. Niels Pedersen.
5. 1897. Ane Christensen.
6. 1901. Mariane Jensen.
7. 1904. Carl Enevoldsen.
8. 1934. Hans Jørgen Kristian Riis.
9. 1970. Jensine Agnete Riis.
10. 1970. Peter J. Horsholm.
11. 1977. Helene Margrethe Steffensen.

No. 2.

Jacob Sørensen Feldt får skøde d. 30.11.1872, men allerede en måned senere er der en ny ejer.

Jacob S. Feldt låner 100 kr. af H.P. Kjær Ørskovgård.

No. 3.

Cecilie Nielsen, født Kayeød, får skøde d. 31.12.1872 fra J.S. Feldt.

En servitut siger, at maler Bech og efterkommere har ret til at bruge vand fra stedets brønd til fornødenhed. Denne servitut lyses på 38b d. 17.1.1873.

Cecilie Nielsen låner 250 kr. af N.Chr. Sørensen, Oxholmshvile.

No. 5.

Ane Christensen får skøde fra Cecilie Nielsen d. 29.3.1897, og servituten ang. stedets brønd annulleres. Ane Christensen, født Nielsdatter, er enke efter Niels Frederik Christensen.

No. 6.

Mariane Jensen, enke efter Albrikt Jensen, får skøde fra Ane Christensen i 1901.

No. 7.

Carl Enevoldsen får skøde fra Mariane Jensen d. 20.5.1904. Han var postbud, og da han solgte til ~~sin~~datter og svigersøn, blev han boende som aftægtsmand.

No. 8.

Hans Jørgen Kristian Riis får skøde af sin svigerfar Carl Enevoldsen d. 6.1.1934.

Huset var bygget af bindingsværk og overgroet med vedben. Det nedbrændte i 1935, og ved denne lejlighed omkom Carl Enevoldsen.

No. 9.

Agnete Riis får skøde efter manden i 1970.

No. 10.

Peter J. Horsholm får skøde fra Agnete Riis i 1970.

No. 11.

Helene M. Steffensen får skøde fra P.J. Horsholm d. 6.9.1977, endeligt d. 16.11.1977. Hun og hendes mand drev og ejede fattiggården i mange år. Hun blev enke i 1969, men drev gården videre ved sin søns hjælp indtil 1977, da hun køber dette hus. Helene Steffensen er opvokset i Katstrup. Hendes bedstemoder boede i huset matr. no. 37a.

Elbjergvej 53. Foran huset står flere Katstrupborgere bl.a. karetmageren Jørgensen med kone o.a.

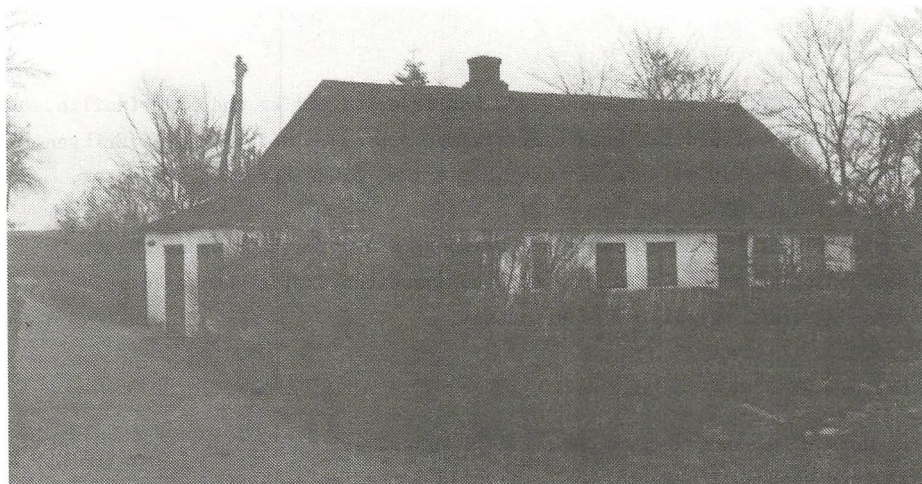
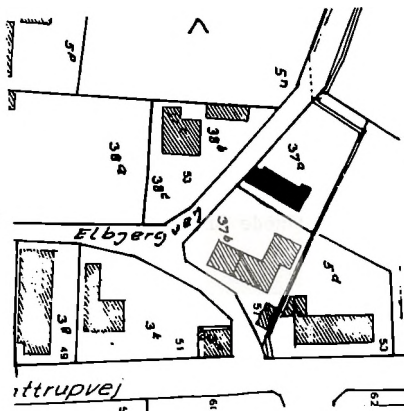
1926. Else og Søren Justesen foran det nye hus, de havde købt efter at have solgt gården, Katstrupvej 54.

ELBJERGVEJ 55

Matrikel no. 37a.

Ejere:

1. 1780.
2. 1817.
3. Klavs Peder Johansen.
4. 1845. Pastor Brandt.
5. 1853. Jens P. Nielsen.
6. 1874. Peder Mikkelsen.
7. 1894. Skrædder Søren Møller Madsen.
8. 1918. P. Christian Andersen.
9. 1918. Else og Søren Justesen.
10. 1944. Knud Nielsen.
11. 1952. Katstrup-Tolstrup Kommune.
12. 1965. Knud Nielsen.

Ifølge et gammelt kort fra 1780 er der 3 huse på grunden: Et til beboelse, et til dyr og forråd samt en bygning, hvor der var smedie.

Der er 2210 kvd.alen til huset (husene) set i gammelt kort fra 1817.

Da huset blev bygget i 1777 blev materialerne stjålet fra et hus i Ustrup. Der har muligvis været en ejer, Kjeld Sørensen, som fik skøde i 1811.

Fra brandtaxation Br.D. 37:

Eet hus i Katstrup leiet af Pastor Brandts Enke, eies nu af Murersvend Peter Jochumsen, nu således forandret og forbedret. Huset ligger i Øster og Vester med Fodrem 7 Fod høj, 9 Alen dyb, Fyr Over- og Ege Undertømmer, murede Vægge og Straatag. 4 Fag til Beboelse og forsynet med Loft. Vinduer og Døre, Kjøkken, Bageovn og Skorsten før Taxeret til 80 Rdl., blev nu Taxeret til 200 Rdl. Forsvarligt med Ildsted, og som meldt forhen forsikret det anordnede Brand.

Deichmanne Helm M.Nielsen

Andet sted fra samme kilde bemærkes, at bygningsmåden er brandfarlig (altså stråtag), og at der er 120 alen til nærmeste nabo med stråtakte huse.

Huset er som ovenfor nævnt; muligvis bygget i 1777. Der var to lejligheder i huset. I den vestre ende var der en lejlighed på ca. 25 kvm., som var lejet ud.

No. 3.

Claus Peder Johansen er murer, hans kone hedder Birte Catrine Poulsdatter, - de har en datter, Marta Catrine Clausdatter. Det vides ikke, hvornår de købte huset.

No. 4.

1845 køber Pastor Brandt huset, som han lejer ud til en indsidderfamilie, der muligvis arbejder i præstegården. Det beboes i 1845 af Henrik Eriksen, der er 81 år. Han er gift med Abel Frederika, og de har en plejedatter, Sophie Voigt, på 21 år.

Pastor Brandt var sideløbende med præstegerningen en stor handelsmand. Når han om søndagen var færdig med gudstjenesten, holdt han markedsplads udenfor kirken og solgte der kreaturer.

No. 6.

Da Jens P. Nielsen sælger huset til P. Mikkelsen, forbeholder han sig, at sælgers kone skal have bolig for livstid i tre fag af husets østre ende

samt ret til den del af haven, som ligger nord for huset.

No. 7.

Skrædder Søren Møller Madsen køber huset i 1894.

Skrædderfamilien havde en søn, Martinus, med kaldenavnet Tinus og tilnavnet "Mallemand". Om denne Martinus fortælles der mange historier, alle om hans "gale streger" og vidtløftige påfund. Når der fortælles om ham, er det med en vis beundring. Han voksede op og blev en flot fyr med sort hår, flot overskæg, smart og elegant, fuld af fup og ikke alt for ærlig.

Som barn blev han engageret til at optræde i et tivoli, da et sådant gæstede Horsens. Hans opgave var at stå i en tønde, og så skulle han skiftevis dukke og rejse sig, alt imens drengene skød til måls efter ham med rådne æbler.

Da tiden var til, at Tinus skulle konfirmeres, nægtede præsten at konfirmere ham på grund af uvidenhed, men hans mor fandt på råd (hun var heller ikke uden "evner"). Hun sagde til sin mand, skrædderen, at han skulle gå hen til præsten og bede ham komme til hende og give hende den sidste olie, da hun lå meget syg. Da præsten kom, lod hun som om hun var så syg og svag, at hun dårligt kunne tale. Præsten var derfor nødt til at bøje sig over hende for at høre, hvad hun ville sige. Da præsten gør dette, griber hun fat om hans hals og holder ham fast der, samtidig med at hun råber så højt hun kan: "Præsten voldtager mig". - Drengen blev konfirmeret.

Som ung rejste Tinus til Tyskland, hvor han gik på valsen en tid, og ved denne lejlighed lærte han tysk, hvilket han senere benyttede sig af.

Tinus blev soldat i Fredericia. Måske har han været underkorporal eller korporal. Han var i hvert fald en dag ude med nogle få soldater. De blev standset af antagelig en løjtnant, der måske ikke var så elsket af folket, og det udviklede sig til et skarpt ordskifte mellem løjtnanten og Tinus. Løjtnanten tabte besindelsen og trak sablen. Han blev afvæbnet og afleveret sammen med sin sabel i vagten. Det var jo en alvorlig affære, og der blev nedsat en krigsret. Tinus og hans soldaterkammerater forklarede samstemmigt, hvordan episoden havde udviklet sig, og at de fuldt og fast troede, at løjtnanten var blevet tosset. Løjtnanten fik sin afsked, fordi han havde ladet sig afvæbne, og Tinus fik en "brummetur". Dette sammen med at han kunne afvæbne en løjtnant, fik ham til at stige i kammeraternes omdømme, - han blev hele kompagniets helt.

Hans gode omdømme blandt kammeraterne gjorde, at han efter hjemsendelsen gik på gæsteri blandt sine venner, hvilket ikke var ualmindeligt på den tid. På sin vandring blandt kammeraterne kom han en dag til en gårdmand på Silkeborg-egnen. Han blev godt modtaget, og ved aftensmaden kom det på

tale, at en herregård i nærheden var til salg. "En sådan gård kunne jeg godt tænke mig at købe", sagde Tinus. Gårdmanden vidste, at Tinus intet ejede, og sagde, at han syntes, at Tinus skulle købe den. Det blev aftalt, at Tinus skulle købe gården.

For at købe en sådan gård var det nødvendigt at møde standsmæssigt på købsstedet. Tinus lejede et diplomatsæt, en hat, en stok, et klæde og en kusk med de flotteste heste, der kunne opdrives i Skanderborg på dette tidspunkt. På vej til auktionsstedet møder Tinus et par herrer, som han får op at køre. De præsenterer sig for hinanden, - den ene er herredsfogeden, den anden herredsfuldægtigen. Tinus præsenterer sig som godsejer fra Meklenburg, og nu kommer hans sprogkundskaber ham til gode. Tinus duperer fuldstændig embedsmændene med sin opførsel og levemåde, og det ender med, at han køber gården. Den skulle betales kontant en måned efter købet. Tinus sagde, at han skulle have tid til at få sine penge frigjort i Tyskland.

Nu levede Tinus så en måned som herremand. Han sørgede for sine forældre ved at sende en stor gris hjem til dem. Forældrene levede i meget små kår, og der fortælles, at de ikke gik af vejen for at bruge døde spædekælve. Da måneden var gået, var eventyret slut. Tinus kom i arrest, og herredsfogeden var rasende over at være blevet taget så grundigt ved næsen. Sagen er for så vidt opklaret, men så får dommeren den ide, at det er Tinus, som er morderen til det såkaldte Hjortshøj-mord, der aldrig er blevet opklaret. Embedsmændene bliver ved med at mistænke Tinus, selv om han benægter sin skyld. Der blev af en eller anden grund sendt bud efter sognefogeden i Katstrup i denne forbindelse. Da han trådte ind i retslokalet, brast Tinus i gråd. Herredsfogeden er nu sikker i sin sag og går hen til Tinus, lægger en hånd på hans skulder og siger i en beroligende tone: "Så, så, let nu Ders hjerte og tilstå, hvem det er, De har slået ihjel". Tinus løfter sit tårevadede ansigt og siger med brudt stemme: "De va såmæn den gammel sov a sen hjem te mi fåes (Det var såmænd den gamle so, jeg sendte hjem til min faders)". Sognefogeden bekræftede nu, at det ikke kunne være Tinus, som var drabsmanden. Han blev frikendt og løsladt og forsvandt nu fra egnen. Han dukker senere op på Sjælland som klog mand, hvor han jo nok ernærer sig ved mere eller mindre lyssky forretninger.

Han døde på et plejehjem i Silkeborg.

No. 9.

Else og Søren Justesen køber huset i 1918.

Lejligheden i den vestre ende var lejet ud til murer Martin Kristensen.

Han bor nu i Odinsparken i Gedved.

Før Else og Søren Justesen gik på aftægt, ejede de gården, som nu ejes af Børge Iversen

No. 10.

D. 14.3.1944 får Knud Nielsen skøde fra Søren Justesen. Samtidigt sælges 102 kvm. jord, som ligger syd for huset. Søren Justesen ejede og boede i huset der, - han har åbenbart brugt en del af den havejord, som hørte til matr. no. 37a. Da 37a så bliver solgt, bliver de ca. 100 kvm. skilt fra. En bestående hæk bliver brugt som skel, men denne hæk er dog 75 cm. fra det rigtige skel. Et udhus, som lå ved østenden af Knud Nielsens hus, var sammenbygget med et hus tilhørende Elbjergvej 57. Huset er fjernet. Knud Nielsen inddrog lejligheden i den vestre ende af huset til værksted. Her reparerede han cykler og anden finmekanik. Da krigen var slut, og der blev mindre arbejde med reparation af cykler o.lign., og indtjeningen derved blev mindre, måtte kommunen overtage huset, hvilket skete i 1952.

No. 11.

Kommunen overtager huset i 1952, men Knud Nielsen bliver boende. Han bor nu billigere til leje, end hvis han havde ejet huset. Han giver 30 kr. pr. måned i husleje.

No. 12.

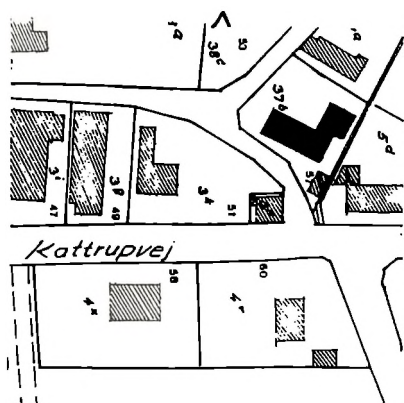
Knud Nielsen køber huset igen i 1965. Huset, der muligvis er fra 1777, var bygget helt af bindingsværk. Det var efterhånden blevet temmelig skævt, og tagdryppet ramte muren 50 cm. oppe på siden. Knud Nielsen murede en ny side i bestående af legablokke.

ELBJERGVEJ 57

Matrikel no. 37b.

Ejere:

1. 1907. Hans Peder Christian Andersen.
2. 1910. J.P. Johansen.
3. 1911. Marius Jensen.
4. 1912. Søren Justesen.
5. 1944. Anders Christian Justesen m.fl.
6. 1944. Frk. Eleonora Uranie Mathilde Miller.
7. 1953. Hans Peder Theodor Georg Rosenkvist(krans).
8. 1956. Frk. Eleonora Uranie Mathilde Miller.
9. 1958. Fru Marie Frandsen.
10. 1962. Christian Nielsen.
11. 1965. Anna Marie Nielsen.
12. 1975. Ove Wigilt Nielsen.
13. 1979. Solgt ved tvangsauktion.
14. 1980. Åse Johansen.
15. 1980. Karsten Justesen.

D. 9. august 1907 er matr. no. 37b udskiftet fra matr. no. 37a, hvis ejer var skrædder Søren Madsen Møller.

Søren Madsen Møller ejer matr. no. 5e (savværket) fra 1889 til 1891 og matr. no. 37a fra 1894 til 1915.

Huset er bygget i røde sten og med grå asbest på taget. I dag er der en 2 vær. lejlighed på første sal.

No. L.

Murer Hans Peter Chr. Andersen får skøde d. 25.7., læst d. 9.8.1907 fra skrædder Søren Madsen Møller.

No. 2.

J.P. Johansen får skøde d. 13.10., læst d. 20.10.1910 fra murer H.P.C. Andersen.

No. 3.

Skrædder Marius Jensen får skøde d. 15.6., læst d. 30.6.1911 fra J.P. Johansen.

No. 4.

Gårdejer Søren Justesen får skøde d. 13.12.1912, læst d. 10.1.1913 fra Marius Jensen.

No. 5.

Anders Christian Justesen, Axel Vilhelm Justesen og Hans Richard Justesen skifteretsattest 24.2.1944 som adkomst.

No. 6.

Frk. Eleonora Uranie Mathilde Miller får skøde læst d. 24.2.1944 fra selvskiftende arvinger A.C. Justesen m.fl.

14.4.1944 er der ved grænseforandring overført 103 kvm. fra 37a til 37b.

No. 7.

Hans Peder Theodor Georg Rosenkvist(krans) får 13.8.1953 skøde fra Eleonora Miller, som siden 1944 har drevet pensionat her. Hun fortsætter med dette. Hans P.T.G. Rosenkvist er pensionær hos hende.

No. 8.

Eleonora Miller får skøde d. 25.6.1956 fra H.P.T.G. Rosenkvist.

No. 9.

Fru Marie Frandsen får skøde d. 7.10., læst d. 15.12.1958 fra Eleonora Miller.

No. 10.

Christian Nielsen får skøde d. 27.10.1962 fra Marie Frandsen.

No. 11.

Anna Marie Nielsen får d. 4.11.1965 skilsmissebevilling som adkomst.

No. 12.

Ove Wigilt Nielsen får 24.6.1975 skøde fra sin moder A.M. Nielsen.

No. 13.

D. 17.8.1979 solgt ved tvangsauktion, skøde d. 23.8.1979.

No. 14.

Åse Johansen får d. 29.1.1980 tvangsauktionsskøde.

NO. 15.

Karsten Justesen får 24.6.1980 skøde fra Åse Johansen.

Karsten Justesen er elektrikeruddannet.

ESPEVEJ 2

Matrikel no. 9 m.fl.

"KÆRSLUND"

Ejere:

1. -1453. Fæstegård under ukendt ejer.
2. 1453-1532. Fæstegård under Ring kloster.
3. 1532-1767. Fæstegård under kronen.
4. 1767-1788. Fæstegård under Tammestrup Hovedgård/Serridslevgård.
5. 1788. Ole Sørensen (overgang til selveje).
6. 1815. Rasmus Olesen.
7. 1823. Søren Andersen.
8. 1824. Christen Andersen.
9. 1866. Christian Richter Christensen.
10. 1893. Christian Richter Christensen.
11. 1936. Maren Richter.
12. 1958. Karen & Svend Richter.
13. 1972. Christen Richter.

"Kærlund" er en af de gårde i Katstrup by, som vi kan følge længst tilbage i historien. Den var oprindelig beliggende inde i selve Katstrup by ved forten. Men i sidste århundrede blev den flyttet ca. 800 meter nord for byen. Gårdens arealtilliggende var i 1982 31,2 tdr. land.

No. 2.

I "de ældste danske arkivregistraturer" er der nævnt et dokument "fra foregaaende Ting paa en gaard i Katstrup som med sin ejendom er indwort til Ring kloster". Denne gård er "Kærlund", som var den eneste gård i Katstrup by, som ejedes af nonneklostret ved Skanderborg sø. Hvem der har overdraget gården til klostret, vidner kilderne intet om. Men der er vel tale om en gammel adelsgård?

No. 3, 4 & 5.

I 1532 forlenede kongen klostret ud til Mogens Gøyer, og klostret nedlagdes lidt efter lidt. Gården i Katstrup hørte til dette len. Senere kom Ring kloster ind under kronen igen under Frederik II, da han indløste lenet fra Birgitte Gøye i 1571. Frederik II ville befæste og bosætte sig på Skanderborg slot.

I Skanderborg lens ældste jordbøger fra Frederik II's tid er nævnt en gård i Katstrup. Fæsteren er Jens Nielsen, og landgilden på gården er:

- 1 ørtug rug
- 1 ørtug byg
- 1 ørtug havre
- 1 svin
- 6 skæpper jægerbyg
- 2 mark gæsteri
- 1 mark skyldpenge

Disse oplysninger er fra 1573. I 1581 er der tale om en mindre nedsættelse i landgilden nok p.g.a. krigen mod Sverige, der forarmede bønderne i området.

Herefter kommer ejendommen under det Skanderborgske Rytterdistrikt.

I perioden mellem 1615 og 1634 hed fæsteren Michel Jørgensen. Han var gift med Maren Michelsdatter. De fik en søn, der hed Anders. Han var i 1681 bosat i Tvingstrup. Michel Jørgensen betalte 30 daler og 2 okser i indfæstning ifølge lensregnskabet. Han dør i 1656, og enker gifter sig med Rasmus Jensen Bruunsen.

Ifølge 1662-matriklen var gårdens landgilde:

1 ørtug rug

1 ørtug byg

1 ørtug jægerbyg

1 ørtug havre

1 mark, 5 skilling og 1 album gæsteri

Ifølge Skanderborg Lens Jordebog fra 1660/61 var gårdens udsæd: 4 skp. rug, 4 skp. byg og 3 skp. havre. Hans landgilde var på dette tidspunkt nedsat til det halve p.g.a. de svære tider efter svenskekrigene.

I 1664 nedsættes landgilde m.h.t. jægerbyggen til $\frac{1}{2}$ ørtug, men til gengæld må gården erlægge 1 svin og 12 skilling skyldpenge i stedet.

I 1664-matriklen bliver gården takseret til 5 tønder, 2 skæpper, 0 fjerdingkar og 0 album.

Fæsteren på dette tidspunkt har vi en del efterretninger om. Rasmus Jensen fortæller i forbindelse med en retssag om Engstrupgården i 1681, at han var hr. Oluf Nielsen's gode ven, og at han kunne huske hr. Jørgen Madсен. Begge var eller havde været præster i Katstrup.

Maren Michelsdatter dør i 1681, og d. 28.4. blev der foretaget skifte efter hende. Heri nævnes hendes søn af ægteskabet med Michel Jørgensen og sønnen Michel Bruunsen, der var af ægteskabet med Rasmus Jensen. Derforuden var der en datter, Maren, der var gift med Jørgen Nielsen i Møballe. Datteren Maren føder en datter, der får samme navn, og hun bliver årsagen til en retssag på Voer herreds ting. Efter at moderen var død, gifter hendes enkemand Jørgen Nielsen sig igen. Marens stedmoder er ikke særlig god ved hende, og det medfører, at Rasmus Jensen i Katstrup, som er hendes morfar, tager barnet til sig, hvad faderen Jørgen Nielsen ikke er helt tilfreds med. Sagen tilspidises og kommer på ting. En masse vidner var indkaldt og ved ed og oprakte fingre udtaler de "at det dem udi Guds Sandhed er bevist at den tid Rasmus Jensen Bruunsen i Katstrup tog sin datters Barn Maren Jørgensdatter af Møballe til sig efter at hin havde fået Stedmoder og da hun var to år gammel, var hun så elendig og ude medhandlet, at dersom Rasmus Jensen Bruunsen og hans hustru ikke havde forbarmet sig over hende og taget hende til sig fra Faderen Jørgen Nielsen, Møballe, da var hun blevet slet fordærvet og vanfør. De måtte kalde Barnepige til hende og lade hende bade med Urter og andet fornøden Smørelse i omkring et år, førend hun enten kunne stå eller gå". Da han havde taget barnet til sig, havde hun hverken uldent eller linned med sig, som hun kunne have på kroppen. Rasmus Jensen Bruunsen havde barnet, indtil hun blev 16 år. Det var først på dette tidspunkt, at faderen gerne ville have hende tilbage igen. - Sagen var mere indviklet, idet Maren havde ret til 50 sletdaler

og moderens klæder efter dennes død. Disse ting havde hun aldrig fået af sin far. Sagen blev forelagt på tinge flere gange, men vi ved ikke, hvordan den sluttede.

I perioden fra 1682 til 1704 var fæsteren Michel Rasmussen Bruunsen (eller Brunksen). Han var gift med Mette Jensdatter, en datter af Jens Eskesen. Michel Rasmussen døde i 1714, men forinden havde han bortfæstet den ene halvdel af gården til sin påtænkte svigersøn Søren Andersen, hvis han ville gifte sig med datteren Mette Michelsdatter, og hvis han ville love at betale landgilden til den fastsatte tid. Michel Rasmussen var ved at blive gammel, og det var derfor godt, hvis svigersønnen kunne knyttes til gården.

I matriklen fra 1688 kan vi se, at gårdens hartkorn nu er på 6-6-1-1, og at der er noget skov til på 1 album.

I 1718 kan vi en jordebog se, at fæsteren af denne gård har noget andet jord i fæste også. Et stykke af gård no. 10 med hartkorn: 0-3-0-0 og et stykke fra gård no. 7: 0-6-2-2.

Ifølge en beskrivelse på landsarkivet i Viborg ved vi, at gården så således ud:

Gården består af 58 fag bygninger. 130 rigsdaler fra brystfældighed. Besætningen:

- 6 bæster
- 3 køer
- 4 ungnød
- 10 får

Udsæden er på 4 tdr. rug, 5½ td. byg og 10 tdr. havre. Til gården hører der græsning til 7 heste, 12 køer og stude. Endvidere avler man 4 læs god hø og 5 læs slet. Gården betaler 27 rdl. og 16 sk. i skat. Gårdens tilstand er mådelig.

Efter at Søren Andersen var knyttet til gården, forbedrede han den. I 1720 ved vi ifølge en inkvisitions- og synsforretning, at besætningen bestod af:

- 7 bæster
- 1 plæg
- 5 køer
- 1 stud
- 6 ungnød
- 10 får

Bygningerne er i god stand.

Husstanden på dette tidspunkt består af en søn, Michel, 9 år og fire døtre.
352

En gift karl, samt en dreng Jens Pedersen, 15 år. Konens moder i gården nyder aftægt. Det må med andre ord være afdøde Michel Rasmussen Bruunsens' hustru. 4 fag af gården beboes af Willum Christensen og dennes hustru. Søren Andersen var lægsmand. Han døde d. 7.7.1742, og gården blev overtaget af Rasmus Jensen, der var blevet gift med Søren Andersens datter Karen Sørensdatter.

Gården findes i krigs- og proportionsjordebogen for det Skanderborgske Rytterdistrikt i 1726. Det er én af de fire anførte i Kattrup. Fæsterne var Søren Andersen og en mand ved navn Jens Mikkelsen. Gården bestod da af 61 fag bygninger, der var 22 rd1. fra brystfældighed. Besætningen bestod af:

6 bæster

3 køer

4 ungnød

10 får

Udsæd og skat er som tidligere.

Rasmus Jensen var fæster af gården i perioden fra 1742 til 1761. Indfæstningen var på 8 rigsdaler. Ved indfæstningen var der 54 fag bygninger, og besætningen var på:

8 bæster

1 stud

4 køer

6 ungnød

8 får

Rasmus Jensen skulle være "hørig og lydige mod alle de, som på Hs. Kongelige Majestæts Vegne over ham haver at befale".

Rasmus Jensen blev gift med Søren Andersens datter Karen Sørensdatter d. 3.12.1742. Men allerede tre år senere dør Karen Sørensdatter. Hun bliver begravet d. 7.5.1745. Kort forinden var deres fælles dødfødte barn blevet begravet, og det er således muligt, at denne svære fødsel var årsagen til moderens død. Karen Sørensdatter blev kun 23 år.

Rasmus Jensen var dog ikke til at slå ud. Allerede to måneder senere bliver han trolovet med Anne Jørgensdatter fra Ørskov. De blev gift d. 5.10.1742 i Ørridslev kirke.

Rasmus Jensen blev dog heller ikke særlig gammel. I 1761 dør han, og han bliver begravet d. 15.5.1761. I skiftet er enken Anne Jørgensdatter og deres fire fælles børn nævnt. Børnene af ægteskabet var: Jørgen Rasmussen, 12 år, Maren Rasmusdatter, 14 år, Karen Rasmusdatter, 9 år og Maren på 4 år. Enken havde ved skiftet en værge, Søren Christensen. Han gifter hun sig med senere. Børnene får forskellige værger. Farbroderen Michel Jensen i Ørskov bliver værge for den 12-årige Jørgen og den 14-årige Maren. Sogne-

foged Niels Rasmussen Kjær bliver værge for Karen og den sidste lille Maren. I skiftet er der også optegnelser om såvel ind- og udbo. Af sølvtøj nævnes der et bæger med bogstaverne J.M.S.Ø. og M.F.D. 1744. Det er en gave til sønnen Jørgen. I ditto med indgraveringen R.f.S.K. og F.f.D.Ø., der er givet til den ældste Maren. Der omtales endnu et sølvbæger, der er givet til den yngste Maren. Der er endvidere omtalt en del tinting. 4 fade, 13 tallerkner, 3 mindre ditto, som enken vil give børnene. Af bøger: 1 gl. bibel, 2 gl. salmebøger og 1 bønnebog. To store malmlysestager, der vil blive givet til børnene. Endvidere er en del af den afdødes tøj nævnt, bl.a. en skindvest med 38 sølvknapper. Af udbo nævnes 11 store og små heste. Michel Jensen og dennes efterkommeres liv og levned i Ørskov er beskrevet i Østjydske Hjemstavne.

1761-1781. Fæster Søren Christensen.

Ifølge auktionsprotokollen fra det Skanderborgske Rytterdistrikts salg fra 1767 er fæsteren Søren Christensen. Han bor i gård no. 4 i Kattrup. Hartkorn: 6-6-1-1, skov: 0-0-0-1 tdr. Gården sælges ved slotsauktionen til cancelliråd Biørn d. 11.12.1767 for 496 rdl. og 53 sk.

Søren Christensen blev gift i Kattrup kirke d. 25.9.1761 med Rasmus Jensens enke Anne Jørgensdatter. Med sig i ægteskabet tog Anne Jørgensdatter børnene: Jørgen på 12 år, Maren på 14 år, Karen på 9 år og endelig den lille Maren på 4 år.

D. 26.10.1761 overtog Søren Christensen gården. Han betalte en indfæstning på 8 rigsdalere. Af bygninger var der 62 fag, og besætningen var på:

10 bæster
6 køer
2 stude
4 ungnød
18 får

Af kortet fra Kattrup fra 1780 fremgår det, at denne gårds marker ligger fælles med de andre bønders. Dens marker har no. 10. Gården har ialt ca. 75 marker fordelt i hele Kattrup ejerlag.

D. 20.9.1781 døde Anne Jørgensdatter, 59 år gammel. D. 11.6.1782 er der ifølge Serridslevgårds Skifteprotokol skifte efter hende. På dette tidspunkt ejes gården af major Beenfeldt, ejer af Serridslevgård, Testrupgård og Tammestrupgård. Til stede ved skiftet er hendes søn, den nu 33-årige Jørgen Rasmussen og Anders Christensen, antagelig en broder til Søren Christensen og endelig Ole Sørensen fra Kattrup, gift med afdødes datter Karen Rasmusdatter. Gården overgår på dette tidspunkt til Ole Sørensen af præstegård.

1782-1788. Fæster Ole Sørensen af præstegård.

Med Ole Sørensens tilnavn er der noget, der tyder på, at han muligvis har været sognepræsten Søren Pertou's stedsøn.

Ole Sørensen blev d. 30.11.1781 gift med Søren Christensens steddatter Karen Rasmusdatter. Hendes far var Rasmus Jensen, der døde i 1761.

Ole Sørensen kan man finde i folketællingen fra 1787:

Ole Sørensen, husbond	37 år	bonde og gårdbruger
Karen Rasmusdatter	34 år	hans kone
Maren Olesdatter	4 år	deres barn
Anne Olesdatter	3 år	do.
Rasmus Olessøn	1 år	do.
Søren Christensen	61 år	konens stedfar

Endvidere hører der en hel masse andre til husstanden:

Christen Jensen	55 år	ugift, nationalsoldat
Andreas Jørgensen	15 år	tjenestedreng
Anne Andersdatter	15 år	tjenestepige
Karen Andersdatter	10 år	tjenestepige
Maren Christensdatter	66 år	enke eft. 1. ægteskab
Jens Jensen	7 år	hendes datters uægte søn

Samme år som stavnsbåndets ophævelse køber Ole Sørensen gården af major Beenfeldt til Serridslevgård. Skødet er dateret d. 13.6.1788, men det er først tinglyst d. 4.7.1797. Købesummen er 1152 rdl. Gården har samme størrelse som tidligere.

Gården er omtalt i en transaktionsforretning. Den ejes af Ole Sørensen, førhen Søren Christensens.

A. Stuehus i øster, 12 fag á $2\frac{1}{2}$ alen og vidde 9 alen, i samme tre værelser og 2 skorstene, klinede vægge.

B. Et stuehus i vester, 8 fag á $2\frac{1}{2}$ alen, vidde $8\frac{1}{4}$ alen, i samme et værelse, en skorsten, samt huggehus og tørvehus.

C. Et hus i øster 13 fag á $2\frac{1}{2}$ alen og vidde 9 alen, indrettet til lade og korngulv, klinede vægge.

D. Et tværhus i søndre, 15 fag á $2\frac{1}{2}$ alen, indrettet til stald og fæhus, klinede vægge.

E. Et udhus i nord, 9 fag á $2\frac{1}{2}$ alen og vidde 9 alen indrettet til lade og korngulv.

F. Et gadehus i øster, 7 fag á $2\frac{1}{2}$ alen.

G. Et ditto udflyttet fra byen, "Østerlund" kaldet, 8 fag á $2\frac{1}{2}$ alen og vidde 7 alen, i samme to værelser, 1 skorsten og i enden indrettet til udhus, klinede vægge.

Allerede samme år som Ole Sørensen købte gården, lånte han penge af Ole Søltøft, ejeren af Tyrrestrup Hovedgård. Han lånte 350 rigsdaler.

D. 1.5.1795 udstedte Ole Sørensen et fæstebrev, først tinglæst d. 12.5. 1820, på et til ham hørende hus, som kaldtes "Østerlund", og som var bebyggende på hans skovlod i Østerskov. Fæsteren Christen Jensen fik huset i fæste på livstid mod en årlig afgift på 12 rdl. og 6 dages arbejde i høslet og kornhøst samt pligt til at føre tilsyn med skoven og udføre så mange dages arbejde i høslet og kornhøst, som det forlangtes af ham mod en betaling af 10 skilling pr. dag.

I folketællingen fra 1801 findes et skovhus. Fæsteren Christian Jensen er 43 år og benævnt som husmand med jord og væver. Hans hustru er 32 år, og de har fire børn.

Ved matrikuleringen i 1844 hedder ejeren af matr. no. 9d Jens Christensen. Gl. hartkorn: 0-3-2-3/4. Nyt hartkorn: 0-4-0-2 3/4.

I 1811, d. 22.6., sælger Ole Sørensen et 8 fag stort hus til Maren Bertelsdatter. Dette hus får senere matr. no. 32, Elbjergvej 31. Huset findes endnu, omend ombygget.

D. 15.7.1798 sælger Ole Sørensen parcel no. 1. af sin gård til Hans Nielsen med de derpå af ham opførte bygninger. Hartkorn: 5 skæpper, 3/4 album. Købesummen er 399 rdl. Tillige overdrages retten til fri kørsel på den vej, som går vester forbi bemeldte hus og parcel langs med den gamle vej (dige) til Katstrup, således som den nu findes i brug.

I folketællingen fra 1801 står Hans Nielsen opført som husmand og snedker. Hans hustru hedder Maren Hansdatter. Begge er 43 år. De har fire børn. Den parcel, som Hans Nielsen købte, var den nordligste på marken, hvis man ser bort fra Espeskoven. Hans Nielsens parcel var på den tid ifølge kortet over Katstrup fra 1780 for størstedelen dækket af skov og krat. Området hed dengang Elkierlund. Senere blev denne ejendom til matr. no. 20, Espevej 8.

Ole Sørensen er omtalt i folketællingen fra 1801:

Ole Sørensen	52 år		selvejerbonde, i 1. ægteskab
Karen Rasmusdatter	48 år		hans kone, i 1. ægteskab
Maren Olesdatter	18 år	ugift	vanfør datter
Rasmus Olesen	14 år	ugift	søn
Karen Olesdatter	12 år	ugift	datter
Maren Kathrine Olesdatter	8 år	ugift	datter

Folkeholdet er i dette år nedsat til to personer. Den gamle Søren Christensen er nu 74 år, betegnes som meget skrøbelig.

I 1806 dør Ole Sørensens kone Karen Christensen.

Året før har han fået tinglæst fire obligationer, som han har udstedt til

hver af sine døtre. De lød på hver 150 rigsdaler. Til sin søn, Rasmus, udstedte han d. 10.7.1807 en obligation på 300 rigsdaler.

Samme år gifter Ole Sørensen sig antagelig igen. Det bliver med den 22-årige Anne Margrethe Jensdatter fra Møballe, datter af Jens Jacobsen og Maren Jensdatter.

D. 28.3.1810 dør Ole Sørensens datter Maren, og han arver hendes mødrende arv på 150 rdl.

D. 19.6.1815 oprettes der en aftægtskontrakt mellem Ole Sørensen og hans søn Rasmus Olesen. Kontrakten er tinglæst d. 12.1.1816.

No. 6.

Rasmus Olesen ejer gården i perioden fra 1815 til 1823. Han får d. 19.6.1815 skøde fra sin far på gården. Købesummen er på 2718 rdl.

D. 4.11.1815 bliver han gift med tjenestepige Anne Jeppesdatter i Katstrup kirke. Anne stammede fra Hylke sogn fra gården "Munkhøj", som hendes far Jeppe Iversen ejede.

De får følgende børn sammen:

Ole Rasmussen, 1816.

Jeppe Rasmussen, 1817.

Søren Rasmussen, 1819.

Maren Rasmusdatter, 1821.

Bodil Rasmusdatter, 1823.

Alle disse børn er født på gården i byen. Senere fødes nogle børn på Katstrup mark:

Maria Kirstine Rasmusdatter, 1826.

Johanne Kirstine Rasmusdatter, 1827.

Maren Rasmusdatter, 1829.

Statsbankerotten, som fandt sted i året 1813, har næppe været årsag til salget af gården for Ole Sørensens vedkommende, idet gården på det tidspunkt tilsyneladende ikke har været behæftet med prioriteter.

Det sørgede sønnen til gengæld hurtigt for, at den blev. Som første prioritet, en obligation på 200 rigsdaler i gården, besætning, ud- og indbo til Søltoft på Tyrrestrup, tinglæst d. 11.8.1815. Den anden prioritet på 450 rdl. til Voer og Nim herreders Overformynderi. Tinglæst d. 11.8.1815. Den tredje prioritet, en obligation på 650 rigsdaler til salig Anders Christensens enke, den 67-årige Maren Rasmusdatter i Katstrup, med 4% i rente. Som fjerde prioritet en obligation på 50 rdl. til Søren Andersen i Katstrup med 4% i rente. Tinglæst d. 11.8.1815.

Efter to års forløb mangler Rasmus Olesen penge igen. Han frasælger næsten 1/3 af jorden, der ligger nordligst, og som støder op til Elkierlund, der blev solgt af faderen i 1798. Det, han sælger i 1817, udgør 1-7-3-2 3/4 td. hartkorn. Han sælger jordstykket til murer Hans Lyneborg. Tilbage på hans egen ejendom er der nu 4-1-1- $\frac{1}{2}$ td. hartkorn.

Fem år efter salget fremgår det, at afholdsmand og tidl. ejer af gården, Ole Sørensen, er død d. 5.11.1820.

Fra 1820 og de følgende to år må Rasmus Olesen ustandselig på lånemarkedet. Hos Jens Jacobsen i Møballe har han lånt penge til at kunne betale sine medhjælpere. Men det er især Søren Andersen, der nu er flyttet til Riis, der volder ham kvaler. Han skylder Søren Andersen 800 rd1. i 1822, og han har tilsyneladende ingen mulighed for at afvikle lånet. Men det endte også galt. På egne og medarbejders vegne bød Søren Andersen gården stillet på auktion d. 24.8.1822. Ifølge auktionskonditionen medfulgte der til gården fire underliggende huse.

På halvdelen af det til Lyneborg solgte jordstykke opførtes en ejendom matr. no. 9b. En lille del af denne jord med et hus bortforpagtes til Torben Nielsen. Dette hus eller resterne af det eksisterede så sent som omk. år 1900, og det var beliggende ind under en bakkekam i det nordvestlige hjørne af matr. no. 9b tæt ved skellet til matr. no. 10b. I dette hus hos væver Torben Nielsen boede familien Rasmus Olesen efter, at gården var solgt på tvangsauktion. I folketællingen fra 1834 genfinder vi Ane Jeppesdatter og en del af børnene. På dette tidspunkt er Rasmus Olesen død, - han døde påfaldende tidligt, d. 25.12.1829, kun 43 år gammel. Pastor Brandt har i kirkebogen omtalt ham som husmand, men daglejer havde sikkert været mere passende. I folketællingen anføres enken som almisselem med ialt fem børn. I folketællingen fra 1845 fremgår det, at hun "ernærer sig med håndarbejde", ingen af hendes børn nævnes. Ane Jeppesdatter dør, 83 år gammel, d. 2.3.1872.

No. 7.

Søren Andersen får auktionsskøde på gården d. 15.8.1823 som højestbydende med 1000 rd1..

Samme år sælger han en parcel til Niels Rasmussen, så gården med tilliggende får hartkornet 3-2-0-7 tdr. Denne matrikel, som bliver solgt fra gården, får matr. no. 9c. I 1918 bliver den lagt ind under matr. no. 9b. Søren Andersen er den gårdejer, der havde lånt penge ud til Rasmus Olesen.

No. 8.

D. 23.6.1824 får Chresten Andersen skøde på gården fra selvejermand Søren Andersen i Riis. Hartkorn: 3-2-0-1/4 tdr., skovkyld 1 album. Købesummen blev fastsat til 400 rdl. sedler.

Chresten Andersen var født d. 3.3.1797. Han stammede oprindelig fra Gjødvad nord for Silkeborg. Hans forældre var bysmed Anders Sørensen (f. 1764) og Margrethe Maria Christensdatter (f. 1766). Der var ni børn i ægteskabet. Efter nogle år som smed køber faderen en gård, og senere igen køber han en anden gård i Hylke sogn, kaldet "Lundgård".

I 1816 rejste Chresten Andersen tilbage til Gjødvad og blev bysmed. Samme år d. 27. juli blev han viet i Gjødvad kirke til Anne Kathrine Hansdatter (f. d. 6.3.1897). De fik flere børn sammen.

I 1824 køber han gården i Katstrup, og hans hustru føder en datter ved navn Anne Maria.

Hun blev senere gift med Rasmus Nielsen på Katstrup mark. Der er den historie om hendes svigerfader Niels Rasmussen, at han efter at være blevet gift, bliver indkaldt til militærtjeneste og sendt til Frankrig i krigen fra 1807 til 1814. Efter tre års forløb, hvor hans hustru Karen Sørensdatter ikke havde hørt fra ham og klagede over sin nød til præsten. Det endte med, at præsten lod hende gifte sig på ny. Fire år senere vendte den gamle ægtemand tilbage fuldstændig uskadt. Hans "afløser" rejste så ved præstens mellemkomst igen.

De fik også andre børn sammen. D. 16.11.1829 sønnen Christian Richter Christensen, og i 1832 fik de en datter, Margrethe Maria Christensdatter. Vi kan følge familien i folketællingerne:

I 1834 så husstanden således ud:

Christen Andersen	37 år	gift, gårdmand
Ane Kirstine Hansdatter	37 år	hans kone
Anders Christensen	17 år	barn
Marianne Christensdatter	14 år	do.
Hans Christensen	12 år	do.
Ane Maria Christensdatter	10 år	do.
Ane Cathrine Christensdatter	7 år	do.
Christian Richter Christensen	4 år	do.
Margrethe Maria Christensdatter	2 år	do.
Hans Nielsen	79 år	enkemand, husmoderens far

Ved folketællingen i 1840 er der stadig seks af børnene hjemme.

Christen Andersens far kom på et tidspunkt til Katstrup for at bo hos sønnen. Han fik en tragisk død. I 1844 havde faderen fået den ide, at han som gammel smed ville til at etablere en ny smedeforretning i Katstrup, lidt uden for den gamle gård i det nordøstlige hjørne af det nuværende gartneri. Smedjen blev nærmest nabo til det daværende fattighus. Under arbejdet med at tække smedjen faldt oldingen ned og døde. Smedjen blev således ikke til noget på dette sted.

Ved folketællingen i 1845 kan vi se, at der er kommet en tjenestedreng, fordi flere af børnene er forsvundet.

Ved folketællingen fra 1855 fremgår det, at der nu er tre ikke-familiemedlemmer på gården. En pige ved navn Ane Kirstine på 8 år, som benævnes som plejedatter, Ane Dorthe Jensen på 19 år, der er tjenestepige og Margrethe på 15 år, der ligeledes er tjenestepige.

D. 30.12.1854 sælger Chresten Andersen en parcel no. 9f til Andreas Eriksen. Det er en parcel af Espeskoven. Det er nuværende Espevej 11.

D. 24.9.1845 har vi gården beskrevet i en brandtaxation:

A. Stuehus i nord.

B. Det vestre hus og det østre hus bestående uforandret efter sidste taxering.

C. Det søndre hus, 12½ fag, 10 alen dyb, af grundmur, 28 alen lang, 4 alen høj. Fyr overtømmer og stråtag. I den østre ende 2 fag indrettet til beboelse med loft, vinduer og døre samt sten og fjellegulv. De øvrige 10 fag til heste, kostald og vintersulehus og kælder, takseret til 570 rigsdaler. Forsvarlig med ildsted og som meldt førhen forsikret.

Brandtaxationen fra 1845 er tilsyneladende en del forskellig fra dem før omk. 1800. Med lidt god vilje kan man finde ud af verdenshjørnerne, og stuehuset er det især vanskeligt at placere. Men der er sikre vidnesbyrd, der fortæller os, at de var placeret i nordøst. Det forholder sig således, at der flere år efter nedbrydningen var en del frugttræer ved den gamle grund, og de må formodes at have været tæt på stuehuset. Der er også tvivl om indkørslen til gården. Men den har sikkert gået vest eller øst om det gamle fæhus. I taxationen fra 1845 omtales lade og korngulv inord overhovedet ikke, men det kan være, at det slet ikke eksisterer i 1845? Smedjen, der skulle være begyndt opført nær ved gården nævnes heller ikke i 1845.

Anne Kathrine Hansdatter dør d. 28.4.1876, 78 år gammel, og Christen Andersen dør d. 26.7.1878, 81 år gammel.

No. 9.

Christian Richter Christensen fik skøde på gården d. 16.6.1866 fra fade-
ren. Skødet er tinglæst d. 20.6. s.å. Hartkornet var på: 3-3-0-2½ td.

Christian Richter Christensen var født d. 16.11.1829. Han blev gift i Kat-
trup kirke i 1866 med Magdalene Kirstine Henriksen, født i Løsning i 1837.
Hendes forældre havde ejet "Urskovgård" i Grejsdalen, men blev senere præ-
stegårdsforpagtere i Ring. Faderen Henrik Pedersen (Kullerup) flyttede
til Kattrup på sine ældre dage som aftægtsmand. Han boede ved sin datter
Grethe Hvis, der som tidlig enke ejede en lille gård med høkerbutik, nuvæ-
rende Elbjergvej 41. Henrik Pedersen døde i Kattrup, 80 år gammel, d. 27.
11.1888.

Egteparret havde usædvanlig mange plejebørn. Det fremgår med al klar tyde-
lighed af de forskellige folketællinger og især fra skoleprotokoller fra
den gamle Rytterskole i Overby. En af forklaringerne på dette forhold må
være, at de selv kun fik en søn, Christen Richter Christensen. Han blev
født i 1867.

I folketællingen fra 1870 boede følgende personer på gården:

Christian Richter Christensen	40 år	gårdmand	f. i sognet
Magdalene Kirstine Henriksen	33 år		f. i Løsning
Christen Christensen	2 år	deres søn	
Anne Kirstine Hansdatter	72 år	aftægtskone	
Chresten Andersen	73 år	aftægtsmand	

Kristian Rask, en overgang bestyrer af Kattrup Fattiggård, var én af de
mange plejebørn på gården, da Chresten Andersen ejede den. Kristian Rask
fortæller om brylluppet mellem Magdalene Henriksen og Christian Richter
Christensen: "Det var en sag de gamle ordnede. Brylluppet fandt sted sam-
me dag, som Anne Kathrine Hansdatter og Christen Andersen havde guldbryl-
lup".

Efterladte dagbøger fortæller, at Magdalene Kirstine som 15-årig havde
været på Haltum skole i 1852. Som gammel kvinde var hun den første fra
gården, der blev indlagt på sygehuset og opereret.

I 1881 købte Christian halvdelen af matr. no. 2c i Brørup, Hylke sogn.
Hartkorn: 2 skæpper. Der er formentlig tale om en besværlig skovlod i "Då-
len", som han senere solgte igen i 1918 sammen med Brigstedgården, som
han købte i 1917. Gården drev han sammen med matr. no. 9a i et år.

Christian Richter Christensen døde i 1899 og Magdalene Kirstine Henriksen døde i 1914.

No. 10.

Christian Richter Christensen fik skøde på gården d. 7.10., tinglyst d. 13.10.1893 fra faderen. Købesummen var 14.000 kr. Hartkorn: 3-3-0-2½.

Christian Richter Christensen blev født d. 28.7.1867. Han fik navneforandring ifølge bevis fra Voer-Nim Herreder d. 30.12.1905. Han blev gift d. 10.10.1893 med Maren Lund Andersen, født i Grumstrup d. 30.7.1871. Hendes forældre var Anders Rasmussen, født i 1824, og Ane Lund, født i 1840, der ejede Mosegård. Maren Lund blev døbt ved hendes fars kiste.

Egteparret fik ni børn: Kristian f. 1894, Knud Anders f. 1897, Magdalene f. 1898, Anne f. 1899, Svend Erik f. 1901 og Karen Magrethe f. 1903. Tre børn dør helt små af lungebetændelse.

Christian Richter Christensen begyndte sin skolegang i den lille privatskole i Katstrup, nuværende Elbjergvej 23, som 5-årig. Denne skole var tæt ved gården. Årsagen til, at forældrene sendte børnene i skole her var, at de var stærkt utilfredse med lærerne i Overby på Rytterskolen. Lærerne mente, at børnene var "både dovne og uartige". I den lille og iøvrigt dårligt indrettede skole i Katstrup var alle lærerne udgået fra Gedved Seminarium.

Egentlig havde Christian Richter Christensen mest lyst til at læse videre, men det modsatte forældrene sig på det bestemteste. Det viste sig da senere, at egentligt landbrugsarbejde ikke lige var det, han prioriterede højest. Til egentligt "landbrugsarbejde var han nærmest håbløs". Mange år senere, i 1927, skulle han prøve at tage kørekort i en såkaldt H.O.F., han havde erhvervet sig. Men dette eksperiment blev dog hurtigt opgivet af kørelæreren. Han blev betegnet som farlig for sine omgivelser. Efter soldatertiden kom han på Ollerup Højskole.

Året efter ægteskabet med Maren blev han som 27-årig indvalgt i Katstrup-Ørridslev-Tolstrup sogneråd. Han gik ud igen i år 1900, men blev indvalgt igen ved kommunens deling i 1905. Han blev i dette år formand. Derefter startede hans egentlige politiske arbejde. I perioden fra 1910 til 1934 var han medlem af Skanderborg Amtsråd, og i perioden fra 1911 til 1929 var han formand for Skanderborg Skatteråd. Den politiske karriere medførte indflydelse, og han kom i bestyrelsen for Horsens Lanbosparekasse i 1910, for i 1927 af blive sparekasseleder. Han blev ridder af Dannebrog i 1928.

Mens faderen viede sit liv til lokalpolitikken, blev gården i Katstrup i realiteten drevet af de ældste sønner på skift.

Sammen med Maren boede han fra 1927 til sin død d. 16.9.1936 i lejligheden ovenpå Landbosparekassen.

Efter hans død rejste beboerne en sten med relief på hans grav på Katstrup kirkegård.

Christian Richter var en meget afholdt mand i Katstrup, og han blev af sin samtid betragtet som "byens leder", idet han havde formået at skabe sig en karriere, der var lidt ud over det almindelige i Katstrup. Mens han endnu boede i Katstrup, kom flere af byens indbyggere til hans hjem, når han endelig var hjemme, for at rådspørge ham i økonomiske og politiske spørgsmål, og for at få ham til at varetage deres interesser.

I 1892 blev nye bygninger opført ude på marken, ca. 800 m. nord for den gamle gård. De nye bygninger var tidssvarende og havde et format, der var amtsrådsmedlemmet værdigt. Årsagen til flytningen bundede dog også i, at bygningerne inde i byen var i en meget dårlig forfatning. Men materialerne var dog ikke så dårlige, at de ikke kunne bruges til at opføre en gård nordøst for Tebstrup sø.

Opindeligt var det ikke meningen at anlægge den nye gård mere end 200 m. fra byen. Men her var man så uheldig, at der ikke fandtes vand. Det var der til gengæld ude på marken. Man klarede sig her fra forskellige brønde helt op til 1938, hvorefter man blev forsynet med vand fra Katstrup Vandværk.

Helt frem til omk. 1900 var gårdens jord mange steder dækket med vandhuller og krat af enhver art. Desuden var jordene på langs skilt ad af en ret bred bæk, - den bæk, der endnu gennemstrømmer Katstrup by. I 1912 blev bækken rørlagt, hvad angår matr. no. 9a. Disse rør er senere fornyet i 1971. En egentlig dræning af jorden fandt først sted fra 1930-erne og frem til 1950. Derimod er man begyndt at mergle allerede i perioden omk. 1900. Det tyder en gammel mergelgrav ved skellet til matr. no. 9c på. På den tid var den iøvrigt smækfyldt med fisk.

På den senere præstegårdsjord, som blev tilkøbt gården, var der kun græs og lyng - kun beregnet til høslet og ungkreaturer og får. Denne jord kom først i kultur i 1930-erne.

På gårdens jord findes der endvidere en gammel tørvemose, hvoraf en del stadig ejes af matr. no. 9a. I Espeskoven, der hørte til gården, har man indtil 1907 for det meste haft blandet vækst med flest bøgetræer. I 1908 blev der plantet grantræer, som alle blev fældet i 1940/41. Samme år blev der igen plantet grantræer. I 1983 er mange af disse Setka-graner væltet

efter storm og resten er i dårlig vækst.

De bygninger, som i 1983 blev opført på marken, har vi flere oplysninger om, og de bygninger, der står den dag i dag, er ikke ændret meget i forhold til tidligere.

Gården består af et stuehus i røde sten med skifertag. I 1912 blev der bygget en kvist på huset. Arealet af dette hus er 225 kvm. excl. tagetage. Laden er bygget i røde sten med asbesttag, ialt 200 kvm. I tilknytning til denne bygning er der en kornsilo.

Kostalden er bygget i røde sten med asbesttag, 225 kvm.

Svinestalden er bygget i røde sten med asbesttag, ialt 160 kvm.

I 1950-erne er der endvidere tilbygget en vognport og et hønsehus.

Mens Christian Richter Christensen ejede gården skete der meget med handel af jord etc. Handel med jord havde hans store interesse, hvilket følgende oversigt tyder på:

1. I 1903 sælges matr. no. 9h (gartneriet).
2. I 1903 sælges matr. no. 9i til Peder Jensen.
3. I 1912 køber han matr. no. 1c, 1d og 1e sammen med Hans Yding og Ewald Jopp.
4. I 1914 sælger han matr. no. 1i til Casper Nielsen.
5. I 1914 køber han Hans Ydings og Ewald Jopps andel af den tidligere præstegårdsjord.
6. I 1924 sælger han matr. no 1n til Carl Pedersen.
7. I 1933 sælger han matr. no. 1m og 1r til samme.
8. I 1932 køber han matr. no. 9q af Anders Rasmussen.
9. I 1934 sælger han matr. no. 1e til Carl Pedersen.
10. I 1934 sælger han matr. no. 1k til Otto Christensen.

Endvidere sælger han i perioden fra 1930 til 1935 ca. 4 tdr. land eng i Katstrup Made. Desuden sælger han mange andre forskellige ejendomme, skovlodder, som ikke har nogen egentlig tilknytning til gårdens historie.

No. 11.

Enken Maren Richter, f. Lund Andersen, får skifteretsskøde i 1936, tinglæst d. 11.4.1945.

Oprindeligt var der indrettet en aftægtsbolig i gavlen af det østre hus, men den blev kun opretholdt til Christen Richter Christensens død i 1899. Derefter flyttede Magdalene Henriksen over i stuehuset, hvor hun havde en stue til sin død i 1914. Egentlig var det hende, der i disse år forestod den daglige husholdning. Maren Richter tog sig først og fremmest af børnene.

Der var en udmærket forståelse mellem de to kvinder, og ordningen tiltalte Maren, for hun var ikke meget for dette arbejde. Hun havde andre interesser. Hele livet igennem bevarede Maren et smittende humør, og hun havde altid en munter bemærkning på læben. På sine lidt ældre dage oprettede hun en kortklub bl.a. med deltagelse af Maren Foght. I ledige stunder kunne hun også godt lide at spille på klaveret i storstuen.

Efter Christen Richters død i 1936 var Maren egentlig opsat på at flytte til Horsens igen, efter at hun havde taget ophold på gården i nogle år. Så sent som i 1940 var der en lejekontrakt inde i billedet, men formentlig p.g.a. krigen blev tanken opgivet.

Maren Richter købte d. 3.5.1943 matr. no. 10h fra Chresten Hansen, tinglæst d. 23.10.1943. Af samme mand købte hun matr. no. 10i d. 22.6.1949.

Efter to års sygdom døde Maren Richter mandag d. 12.3.1960.

To år forinden havde hun solgt gården til sin yngste datter og søn, Karen Margrethe og Svend Erik Richter.

No. 12.

De to søskende fik skøde på gården d. 28.3.1958. I skødet omtales Karen Margrethe Richter som frøken og Svend Richter som forpagter.

Karen Margrethe Richter er født d. 11.6.1903.

Svend Erik Richter er født d. 13.9.1901.

Da Svend Erik Richter overtog gården sammen med søsteren, havde han allerede drevet gården igennem mange år. Det fremgår af en forpagtningskontrakt udfærdiget d. 16.4.1946.

No. 13.

Chresten Richter fik d. 27.9.1972 skøde på gården fra Karen Margrethe og Svend Erik Richter. Skødet er tinglæst d. 8.1.1973.

Den nye ejer ejer endvidere matr. no. 9e og driver nu de to gårde i samdrift.

Stuehuset på gården har siden 1972 været beboet af de forrige ejere. Stuehuset fik i 1976 udskiftet alle vinduer og døre. Laden blev i 1976 omdannet til plantørrieri til korn. Svinestalden har stået tom siden 1978, og kostalden bliver benyttet til ungvæg.

ESPEVEJ no. 4.

Matrikel no. 9b.

Ejere:

1. Før 1817. Rasmus Olesen.
2. 1817. Johan Otto Jacob Lyneborg.
3. 1819. Peder Jeppesen.
4. 1840. Kirsten Pedersdatter.
5. 1840. Jeppe Rasmussen.
6. 1857. Ane Magrethe Nielsdatter.
7. 1857. Niels Torbensen.
8. 1904. Ane Magrethe Nielsdatter.
9. 1904. Anders Jacob Rasmussen.
10. 1940. Christian Wegel Nielsen.
11. 1962. Svend Løvet.
12. 1963. Hans Christian Hansen.

No. 1.

Før 1817 er Rasmus Olesen ejer af matr. no. 9a.

No. 2.

Efter en forandret hartkornsfordeling med beregninger af Tuxen dateret 3'die november 1817 fremgår det, at Rasmus Olesen sælger ialt hartkorn: 1-7-3-1 3/4 til murer Johan Otto Jacob Lyneborg.

Dette jordkøb, som Johan Lyneborg foretager af sin svoger Rasmus Olesen, er de nuværende matr. no. 9e og 9b.

No. 3.

Efter forandret hartkornsfordeling med beregning af Krebs dateret d. 19.5. 1819 fremgår det, at Johan Lyneborg sælger 2 parceller på hver hartkorn: 0-3-3-2 3/4 til Peder Jeppesen. Disse to parceller er det nuværende matr. no. 9b.

Peder Jeppesen er født i 1792 og er udlært murer. Hans forældre er Jeppe Iversen og Bodil Pedersdatter fra gården "Munkhøj" i Hylke sogn. Peder Jeppesen's kone er Kirsten Pedersdatter, født i 1786.

Peder Jeppesen's søster Mette er gift med Johan Lyneborg, en anden søster er gift med Rasmus Olesen.

Årsagen til, at Peder Jeppesen lader sin købte jord opmåle i to lige store parceller er ukendt. Måske hænger det sammen med, at han allerede på dette tidspunkt har bestemt sig til at bortforpagte den ene parcel. Dette sker også, men først tolv år senere, i 1831.

Johan Lyneborg får skøde fra Peder Jeppesen på en parcel med bygninger. Køberen overtager bankhæftelse, dateret d. 17.12.1835, tinglyst d. 22.1. 1836. Formentlig er der her tale om den parcel, som Peder Jeppesen har bortforpagtet. Først mange år senere bliver dette stykke jord købt tilbage til matr. no. 9b.

Folketælling i Katstrup sogn 1834.

Peder Jeppesen	42 år	gift	husmand, lever af sin jord
Kirsten Pedersdt.	48 år	gift	hans kone
Jeppe Rasmussen	17 år	ugift	plejesøn
Søren Pedersen	30 år	gift	indsidder og daglejer
Ane Mortensdt.	30 år	gift	hans kone
Rasmus Mortensen	2 år	ugift	hendes barn

Plejesønnen Jeppe Rasmussen er søn af Rasmus Olesen og Ane Jeppesdt.

Fæsteejendommen på matr. no. 9b, kaldet "Kjaldhuset".

Da Peder Jeppesen i sin tid lod Johan Lyneborg tilbagekøbe den ene parcel, blev der i skødet, dateret d. 17.12.1835, tinglæst d. 22.1.1836, gjort opmærksom på, at et stykke jord med hus var bortfæstet til Torben Nielsen, tinglyst d. 7.1.1831. Der kan formodentlig kun være tale om denne parcel.

Folketælling i Katstrup sogn 1834.

Torben Nielsen	34 år	gift	væver
Karen Lauritsdt.	40 år	gift	hans kone
Niels Torbensen	4 år	ugift	deres barn
Hans Chr. Gyldig	14 år	ugift	et fattigt barn
Ane Jeppesdt.	46 år	enke	almisselem
Søren Rasmussen	15 år	ugift	hendes barn
Bodil Rasmusdt.	11 år	do.	do.
Maria Kir. Rasmusdt.	8 år	do.	do.
Joh. Kir. Rasmusdt.	7 år	do.	do.
Maren Rasmusdt.	5 år	do.	do.

Rasmus Torbensen er født d. 6.7.1835 (fra Overby skoleprotokol).

No. 4.

Skifteudskrift til Peder Jeppesen's enke Kirsten Pedersdt., læst d. 7.8.1840.

Folketælling i Katstrup sogn 1840.

Kirsten Pedersdt.	54 år	enke	lever af sin jord
Jeppe Rasmussen	23 år		hendes plejesøn
Ole Pedersen	46 år	enkem.	daglejer

No. 5.

Jeppe Rasmussen får skøde fra Peder Jeppesen's enke til Jeppe Rasmussen, dateret d. 2.7.1840, læst d. 7.8.1840, gl. hartkorn: 0-7-3-2½.

Jeppe Rasmussen's kone Ane Magrethe Nielsdattervs forældre er Niels Rasmussen, bødker, og Karen Sørensdatter på matr. no. 9c.

Folketællingen i Katstrup sogn 1845.

Et Boelsted.

Jeppe Rasmussen	28 år	gift	f. i sognet	boelsmand
Ane Magrethe Nielsdt.	30 år	do.	do.	hans kone
Kirstine Jeppesdt.	3 år	ugift	do.	deres barn

Fra Overby skoleprotokol:

Ane Katrine Jeppesdatter født d. 23.5.1845. Fader: Jeppe Rasmussen, Kattrup Mark.

Jeppe Rasmussen må et par gange på lånemarkedet, første gang ved sin fætter Iver Jeppesen i Hylke.

100 rigsdalere med prioritet efter bankhæftelse på 300 rigsdalere på hans hus i Kattrup.

No. 6.

Jeppe Rasmussens's enke Ane Magrethe Nielsdatter får skifteudskrift dateret d. 25.4.1857, læst d. 26.8.1860 som adkomst til matr. no. 9b.

No. 7.

Niels Torbensen bliver ægteviet med enke Ane Magrethe Nielsdatter d. 1.5.1857 og med vielsesattest som adkomst til matr. no. 9b, dateret d. 18.11., tinglæst d. 26.8.1870.

Niels Torbensen's forældre er fæstebonden Torben Nielsen og Maren Lauritsdatter.

Folketælling i Kattrup sogn 1840.

Torben Nielsen	40 år	gift	f. i Ejstrup	fæstehusmand og væver
Maren Lauritsdatter	46 år	gift	f. i sognet	hans kone
Rasmus Torbensen	4 år			deres søn
Ane Jeppesdatter	52 år	enke		aftægtskone
Johanne Kirstine Rasmusdt.	13 år			hendes barn
Maren Rasmusdatter	11 år			do.

Folketælling i Kattrup sogn 1845.

Torben Nielsen	45 år	gift	f. i Ejstrup	fæsthusmand og væver
Maren Lauritsdatter	51 år	gift	f. i sognet	hans kone
Niels Torbensen	15 år			deres barn
Rasmus Torbensen	10 år			do.
Ane Jeppesdatter	57 år	enke	f. i Hylke	ernærer sig ved håndsrbejde

Maren Lauritsdatter's forældre er Laust Sørensen og Sophie Jensdatter, fæstere på ejendommen "Sophienlund", nuværende matr. no. 19.

Fæstehuset er formentlig bygget af Peder Jeppesen kort efter 1819, og resterne af det eksisterede så sent som i slutningen af 1800-tallet. Det var beliggende ind under en bakkekam i det nordvestlig hjørne af matr. no. 9b

tæt ved skellet til matr. no. 10b, hvor et lignende hus iøvrigt også var bygget. Begge huse lå tæt ved den gamle byvej, der gik fra Katstrup forbi Wegellose over matr. no. 9a og mod Brørup.

Betegnelsen "Kjaldhuset" har sikkert forbindelse med husets brønd, der åbenbart har været af bedre beskaffenhed og dybde.

Når Johan Lyneborg køber denne parcel tilbage i 1835, har det måske forbindelse med, at hans kones søster Ane Jeppesdatter efter tvangsauktion og mandens død i 1829 er henvist til dette hus sammen med de fleste af sine børn. I stedet for betegnelsen almisselem i 1834 er hun i 1840 pludselig blevet aftægtskone. Men fattig har hun alligevel uden tvivl været. Det fortælles, at det var hende, der måtte købe 4 skp. havre og køre på sinhjulbør til præstegården, for at præsten ikke skulle vise hendes barn fra konfirmationen. Det var den halvgale pastor Brandt, der havde selvvalgte indtægter.

Ane Jeppesdatter dør d. 2.3.1872, 83 år gammel, og bliver begravet i Katstrup.

Samme år d. 26. maj dør den gamle fæstehusmand Torben Nielsen, 72 år gammel. Hans enke lever, ifølge skoleprotokollen i Overby, stadigvæk i 1874. På dette tidspunkt eller måske før har ejeren af matr. no. 9e, Casper Lyneborg, solgt parcellen tilbage til matr. no. 9b, hvortil den stadig hører.

Det gamle hus eller resterne af det stod endnu sidst i 1800-tallet. Folk født omkring 1900 husker det stadigvæk.

No. 8.

Skifteudskrift til Niels Torbensen's enke Ane Magrethe Nielsdatter og eneste arving efter manden. Tinglæst d. 20.1.1905.

Ane Magrethe Nielsdatter er nu 89 år.

No. 9.

Anders Jacob Rasmussen får skøde fra Niels Torbensen's enke d. 22.12.1904, tinglæst d. 20.1.1905.

Anders Jacob Rasmussen er født d. 26.7.1880 og død d. 5.12.1943. Gift med Amanda Rasmussen, født d. 25.7.1880, død d. 25.9.1977.

I sommeren 1965 (eller 1966) havde jeg lejlighed til at tale med den dengang næsten 90-årige Amanda, som var på besøg på matr. no. 9b. Desværre blev lejligheden ikke udnyttet til at udsperge hende bl.a. om Ane Magrethe Nielsdatter, som overlevede to mænd og levede til hun næsten blev 100 år,

- hvad Amanda jo selv var lige ved at blive.

I 1932 frasælger Anders Rasmussen matr. no. 9g til Chr. Richter på matr. no. 9a, tinglæst d. 22.5.1932.

No. 10.

Christian Wegel Nielsen, 1940-1962.

No. 11.

Svend Løvet, 1962-1963.

No. 12.

Hans Christian Hansen får skøde fra Svend Løvet, tinglæst d. 29.4.1963.
Den nuværende ejer har siden 1970 foretaget en meget betydelig om- og tilbygning af sin gård, således at den i 1984 fremstår som et rationelt drevet svinebrug.

Matrikel no. 9c.

(sammenlagt med matr. no. 9b)

Ejere:

1. 1823. Søren Andersen.
2. 1823. Niels Rasmussen.
3. 1842. Rasmus Nielsen Bødker.
4. Christian Rasmussen Møller.
5. 1863. Niels Eriksen.
6. 1865. Niels Martinussen Linnerup.
7. 1873. Jens Peder Chrestensen.
8. 1905. Inger Grethe Nielsen.
9. 1905. August Jacobsen.
10. 1918. Thomas Nielsen.
11. 1918. Anders Jacob Rasmussen.

No. 1.

Efter i 1822 at have stillet matr. no. 9a til auktion, overtog Søren Andersen den og ejede den ca. 1 år.

No. 2.

Ved forandret hartkornsfordeling med beregning af landmåler A. Tinghus fra Katstrup, dateret d. 15.5.1823, fremgår det, at Søren Andersen sælger ialt hartkorn 0-3-3-2 til Niels Rasmussen.

Folketælling i Katstrup sogn 1787.

Et hus i Overby.

Rasmus Nielsen	44 år	husmand
Anne Rasmusdatter	41 år	hans kone, begge i første ægteskab
Mette Rasmusdatter	6 år	deres barn
<u>Niels Rasmussen</u>	4 år	do.
Jens Rasmussen	3 år	do.
Rasmus Rasmussen	10 år	do.

I folketællingen for Katstrup sogn 1801 findes hos sognepræst Hans Brandt blandt tjenestefolkene en 18-årig Niels Rasmussen.

Folketælling i Katstrup sogn 1834.

Niels Rasmussen	51 år	gift	bødker
Karen Sørensdaughter	51 år	gift	hans kone
Rasmus Nielsen	17 år		deres barn
Else Kirstine Nielsdatter	13 år		do.
Johanne Catrine Nielsdt.	10 år		do.
Ane Sophie Nielsdatter	8 år		do.
Søren Nielsen	5 år		do.
Ane Rasmusdatter	85 år	enke	husfaders moder der af ham forsørges

Folketælling i Katstrup sogn 1840.

Niels Rasmussen	57 år	enkemand	bødker
Ane Magrethe Nielsdatter	25 år	ugift	hans barn
Johanne Katrine Nielsdt.	16 år	do.	do.
Ane Sophie Nielsdatter	14 år	do.	do.
Rasmus Nielsen	23 år	do.	do.

Niels Rasmussen er født i Overby i 1783 og har således gået i Rytterskolen hos den berygtede skoleholder Niels Jensen Møller (Århus Stifts Årbog

1914). Som 18-årig er Niels Rasmussen tjenestekarl i Katstrup Præstegård. En hårdnakket overlevering fortæller, at Niels Rasmussen som ung blev indkaldt og derefter sendt til Frankrig (1807-1814). Kort forinden var han blevet gift med Karen Sørensdatter. Da Niels Rasmussen efter tre års forløb ikke havde ladet høre fra sig, klagede den unge kone sig til sognepræsten. Det endte med, at Hans Brandt lod hende gifte sig igen, med hvem vides ikke (kirkebøgerne for Katstrup sogn mangler i tidsrummet 1802-1814). Efter yderligere 4 år dukkede Niels Rasmussen op igen fuldstændig uskadt. Ved præstens mellemkomst rejste no. to mand igen. Mange af de gamle veteraner fra Napoleonskrigene opnåede i en høj alder at få tildelt fortjenestemedalje, men det vides ikke, om dette er tilfældet med Niels Rasmussen.

No. 3.

Skøde fra Niels Rasmussen til hans søn Rasmus Nielsen Bødker på et sted med tilliggende jord. Hartkorn 0-3-3-2½, dateret d. 29.12.1842, læst d. 13.1.1843.

Folketælling i Katstrup sogn 1845.

Rasmus Nielsen	28 år	f. i sognet	husmand og bødker
Ane Maria Christensdt.	21 år	f. i sognet	hans kone
Niels Rasmussen	1 år	f. i sognet	deres søn
? Nielsdatter	28 år	f. i Ørritslev	tjenestepige
Niels Rasmussen	62 år	f. i sognet	enkemand, husfaders far

Rasmus Nielsen's kone er datter af Christen Andersen og Ane Katrine Hansdatter på matr. no. 9a.

Skøde til Søren Rasmussen fra Rasmus Nielsen dateret d. 21.12.1852, tinglæst d. 29.4.1853 på parcellen matr. no. 33. Huset ejedes en overgang, ifølge 1844-matriklen, af Niels Rasmussen.

Søren Rasmussen er søn af Rasmus Olesen og Ane Jeppesdatter.

No. 4.

Christen Rasmussen Møller, ? - 1863.

No. 5.

Skøde fra Christen Rasmussen Møller til Niels Eriksen d. 14.4.1863, tinglæst d. 24.4.1863. Hartkorn 0-4-2-1.

No. 6.

Mageskifte af 28.12.1865, tinglæst d. 12.1.1866, fra Niels Eriksen til Niels Martinussen Linnerup.

Niels Martinussen's kone Ane Kirstine Jensdatter dør på Katstrup mark, 66 år gammel, d. 22.8.1881.

No. 7.

Jens Peder Christensen får skøde fra Niels Martinussen Linnerup, dateret d. 26.6.1873, læst d. 8.8.1873.

No. 8.

Tilladelse til uskiftet bo til Peder Christensen's enke Inger Gertrud Nielsen tinglæst d. 10.3.1905 som adkomst til matr. no. 9c.

No. 9.

Skøde fra Jens Peder Christensen's enke Inger Gertrud Nielsen til August Jacobsen dateret d. 27.2.1905, tinglæst d. 3.3.1905.

Følgende hændelse giver et billede af de sociale forhold i sognet i begyndelsen af det 20. århundrede:

I skoven i den østlige side af Katstrup sogn lå på de tider et lille faldefærdigt hus tilhørende "Søren Ållefå". Han havde muret, klinet og lavet om på sit hus næsten hele sit liv. Han bliver ålle fær (aldrig færdig), sagde folk, deraf det noget ejendommelege øgenavn.

Søren var sæson- og løsarbejder og ludfattig. En dag var han mødt op i købmandsbutikken just som August Jacobsen for at fordrive ventetiden mellem ekspeditionerne, havde slået sig ned på et af de til formålet anbragte taburetter. Søren var den dag særlig gram i hu. Alt og alle blev rakkert ned, ikke mindst gårdfolkene og navnlig de, der sad i sognerådet. "Nærlige og dovne alle til hobe", sagde han. Nu forholdt det sig desværre sådan, at Søren ikke havde ganske uret, tværtimod. De skiftende sogneråd dengang bestod bortset fra en enkelt håndværker udelukkende af bedrestillede bønder, der nok skulle sørge for, at kommunekassen kun blev åbnet til det absolut mest bydende nødvendige, efter deres mening. Den politik havde Søren og mange andre mærket alle dage, men her og nu skulle det altså siges. August Jacobsen havde roligt og stilfærdigt hørt på hele denne svada, men syntes åbenbart, at tiden var inde, hvor forestillingen skulle have ende. Stør og drøj som han var, lettede han sig besindigt en halv tomme i sædet og kundgjorde ud i butikken: "No trove a' li-got te Sorren æ po vej ud ov

æ da". (Nu tror jeg alligevel, at Søren er på vej ud af døren). En sådan direkte opfordring af August Jacobsen var der næppe mange, der dengang sad overhørig, og da slet ikke Søren Allefå. Han forsvandt skyndsomst ud af butiksdøren uden at få handlet den dag.

No. 10.

Skøde fra August Nielsen til Thomas Nielsen, dateret d. 13.6., læst d. 21.6.1918.

Thomas Nielsen havde et halvt år i forvejen d. 21.12.1917 solgte sin tidligere ejendom matr. no. 9e til Holger Nielsen.

No. 11.

Skøde fra Thomas Nielsen til Anders Jacob Rasmussen, dateret d. 23.12.1918, tinglæst d. 10.1.1919. Hermed var jorden fra matr. no. 9b og 9c sammenlagt i en ejendom.

Bygningerne fra matr. no. 9c stod i mange år herefter. De sidste rester blev fjernet af den nuværende ejer omkring 1965. Siden da har alle spor været slettet.

ESPEVEJ 6

Matrikel no. 9e og 18b.

"MOSEGÅRD"

Ejere:

1. 1817. Johan Otto Jacob Lyneborg.
2. 1854. Casper Frederik Lyneborg.
3. 1894. Casper Frederik Lyneborg's arvinger.
4. 1895. Thomas Pedersen Møller.
5. 1906. Thomas Nielsen.
6. 1917. Holger Nielsen.
7. 1959. Axel Nielsen.
8. 1960. Christen Richter.

No. 1.

Efter en forandret hartkornsfordeling med beregning af landmåler Tuxen, dateret d. 3.11.1817, fremgår det, at Rasmus Olesen, ejer af matr. no. 9a, sælger ialt: hartkorn 1-7-3-1 $\frac{3}{4}$ til murer Hans Lyneborg.

Hans Lyneborg, eller korrekt: Johan Otto Jacob Lyneborg, er født i 1780 i Neunburg i Mechlenburg, Tyskland. Han var murermester.

Hans Lyneborg var gift med Mette Jeppesdatter, født 1786 på "Munkhøj" i Brørup, Hylke sogn. Hun var datter af Jeppe Iversen, født ca. 1740 og død i Brørup i 1816. Moderen Bodil Pedersdatter er født ca. 1757 og død 1843.

Efter en forandret hartkornsfordeling med beregning af landmåler Krebs, dateret d. 19.5.1819, fremgår det, at Lyneborg sælger 2 parceller på hver: hartkorn 0-3-3-2 $\frac{3}{4}$. Køberen er hans kones broder Peder Jeppesen. Rest til Lyneborg: hartkorn 0-7-3-2 $\frac{1}{4}$.

Efter Napoleonskrigene fandt der en vis indvandring sted af tysk herkomst, også til Katstrup sogn. Folketællingerne fra 1834, 1840 og navnlig 1845 fortæller herom. Lyneborg var en af disse. Han dukkede imidlertid først op på "Munkhøj" i Hylke sogn, hvor han blev gift med Jeppe Iversen's datter Mette i ca. 1815, samme år som hendes søster Ane Jeppesdatter blev gift med Rasmus Olesen i Katstrup (matr.no. 9a). Allerede på dette tidspunkt er Rasmus Olesen ved at være en falleret bonde, men hans nye svoger redder ham i første omgang ved at købe en del af hans nordligste jord.

Johan Lyneborg har åbenbart, trods de ugunstige tider, været i stand til at udrede den nødvendige købesum. Hvor meget vides ikke, idet intet tyder på, at der har fundet tinglysning sted. Derimod blev der foretaget en omfattende arealopmåling over flere år.

Den jord Lyneborg beholder efter at have solgt halvdelen af det købte, er noget forskelligartet. Mod nordøst støder den op til "Elkjærlund", som Rasmus Olesen's fader solgte fra matr. no. 9a i 1798. Denne ejendom er i lighed med store dele af Lyneborg's jord dækket af gamle trærodder, krat og forkrøblede træer. Lyneborg har desuden arealer, der størstedelen af året ligger under vand, idet der omtrent midt i marken ligger en mose. Det har ikke været mange tønder land, Johan Lyneborg har opdyrket de første år.

Hele dette område i den nordlige del af Katstrup sogn havde gennem århundreder været løvskov af blandet vækst, som var blevet forhugget gennem

tiderne, lige til fredskovspligten blev indført i 1805.

Fra Skanderborg Slot's historie vides, at Frederik II i 1573 beordrede bønderne i Møballe og Katstrup at omhugge elletræer, som i udhulet tilstand skulle anvendes i forbindelse med kongens opførelse af en vandkunst på slottet.

En del af disse elletræer stammer formentlig fra dette hjørne af sognet, hvilket navne som "Ellebjerger" og "Elkjærlund" kunne tyde på.

Ved skøde dateret d. 17.12.1835, læst d. 22.1.1836, købte Johan Lyneborg en parcel med bygninger af Peder Jeppesen.

Påtegning: Det bemærkes, at Peder Jeppesen (matr. no. 9b) har bortfæstet et stykke jord med hus til Torben Nielsen med fæstebrev tingslyst d. 7.1.1831.

Det er dette sted Johan Lyneborg køber. Samme sted handles langt senere tilbage til matr. no. 9b.

I dette hus boede hans kones søster Ane Jeppesdatter, som fattiglem sammen med sine børn efter tvangsauktion på matr. no. 9a i 1822.

Mod syd får Lyneborg som nabo Niels Rasmussen. Niels Rasmussen vendte hjem fra Napoleonskrigene ved samme tid, som Lyneborg kom til sognet. Om Lyneborg ligeledes har deltaget i krigen, vides ikke, men muligheden for at de begge har kæmpet - men på hver sin side af fronten - er absolut til stede.

Lyneborg var som sagt muremester og har naturligvis selv bygget sin gård. Ifølge brandtaksation d. 10.4.1844 så gården således ud:

En gård på Katstrup mark ejet af Lyneborg, "Lykkeskjær" kaldet, anført under hovednummer 39 litra no. 35 og forsikret for 480 rigsdalere, befandt sig nu således forandret og forbedret.

A. Stuehus i syd, 380 rigsdalere sølv.

B. Det østre hus 9 fag og 9½ alen dyb blandingstømmer ask og fyr, ege undertømmer bærende skogge og stråtag, indrettet til lade, blev takseret til 200 rigsdalere.

C. Vestre hus 6 fag og 6½ alen dyb, fyr overtømmer, i den østre side ege-undertømmer og bindingsværk og i den vestre side kampestensmur og stråtag, indrettet til hestestald og fæhus, er før forsikret, blev takseret til 80 rigsdalere, forsvarlig med ildsten og som meldt førhen forsikret.

Af husdyr har der sandsynligvis været en eller to køer, en hest, nogle får, et enkelt svin, samt forskelligt fjerkræ. Så Lyneborg og hans familie har nok hovedsageligt levet af murerhåndværket.

Nogle folketællinger:

1834.

Johan Otto Jacob Lyneborg	54 år	murermester
Mette Jeppesdatter	48 år	hans kone
Jeppe Lyneborg	18 år	deres barn
Casper Lyneborg	10 år	do.
Sophie Lyneborg	15 år	do.

1840.

Johan Otto Jacob Lyneborg	60 år	gift	boelsmand og murermester
Mette Jeppesdatter	54 år	gift	hans kone
Casper Frederik Lyneborg	16 år	ugift	deres søn
Mette Jeppesdatter	4 år	ugift	deres sønnedatter

Denne er sandsynligvis datter af Jeppe Lyneborg (folketælling 1834).

1845.

Johan Jacob Lyneborg	65 år	boelsmand
Mette Jeppesdatter	60 år	hans kone
Casper Frederik Lyneborg	22 år	deres søn
Edel Kirstine Andersdatter	21 år	hans kone, født i Hansted
Mette Johanne Lyneborg	1 år	deres barn

Johan Lyneborg og Mette Jeppesdatter havde endnu en søn. Det var barn no. 2 og han hed Johan som sin far.

Ifølge Katstrup kirkebog bliver Johan Lyneborg født i slutningen af 1816, men sognepræsten har i samme rubrik i 1828 tilføjet: Død 24.1.1828, 12 1/4 år gammel.

Ifølge tingbogen udlåner Johan Lyneborg d. 11.12.1855, tinglæst jan. 1857, ialt 700 rigsdalere til Jørgen Mortensen på matr. no. 7a i Katstrup.

Johan Lyneborg køber d. 31.3.1846, tinglæst d. 3.4.1846, matr. no. 27b i Brørup, "Espenslund" kaldet.

"Espenslund" er en lille ejendom nær den nordlige grænse af Katstrup sogn lige ved Espenskoven.

Denne ejendom bliver igen solgt d. 11.12.1852, læst d. 16.6.1854. Iøvrigt samme dato som skødet til Casper Lyneborg bliver læst ved dennes køb af matr. no. 9e.

Mette Jeppesdatter dør d. 21.10.1853, 68 år gammel.

Johan Lyneborg dør d. 13.3.1861, 81 år gammel.

I året 1854 sælger Johan Lyneborg matr. no. 9e til sin søn Casper Lyneborg.

No. 2.

Ifølge tingbogen: Casper Frederik Lyneborg.

1. Skøde af 24.2.1854, læst d. 16.6.1854, fra Johan Lyneborg på et sted på Katstrup mark af en hartkorn: 1-1-3-2- 3/4 alb.

Ved tinglysning ingen anmærkninger.

2. Skøde af 5.12.1874, læst d. 8.1.1875, fra Jens Jensen på matr. no. 18b, hartkorn 0-1-3-1 alb.

N.B. Køberen skal respektere den langs parcellens vestre skel gående byvej fra Katstrup og Brørup.

Konge- og kirketienden til matr. no. 9e og 18b indkøbt af Casper Fr. Lyneborg, på samtlige indkøbte tiender optaget lån 15.000 kr. Udslettet d. 25.8.1911.

Casper Frederik Lyneborg, født d. 8.3.1823, var gift med Edel Kirstine Andersdatter født i 1823 i Hansted.

Ifølge kirkebog og skoleprotokol blev der i ægteskabet født 9 børn, hvoraf 3 døde inden konfirmationsalderen:

1. Mette Johanne Lyneborg	født d. 3.9.1844 - død d. 20.6.1857
2. Marie Lyneborg	- 2.3.1847
3. Sofie Frederikke Lyneborg	- 9.7.1849
4. Andrea Lyneborg	- 15.9.1851 - død d. 12.1.1864
. (Var syg en hel sommer iflg. skoleprotokollen.)	
5- Andreas Lyneborg	født d. 1.2.1854
6. Kirstine Lyneborg	- 13.3.1856
7. Johannes Lyneborg	- 2.10.1858 - død d. 4.7.1860
8. Johannes Adam Jacob Lyneborg	- 20.3.1861
9. Mette Johanne Lyneborg	- 5.5.1863

Barn no. 6 Kirstine Lyneborg blev gift i 1885.

Ifølge kirkebogen:

Kirstine Lyneborg 29 år, født d. 13.3.1856, datter af Casper Lyneborg, gift med enkemand Jens Jørgen Nielsen af Tåning, 36 år, viet d. 9.5.1885 v. pastor Møller.

Der findes en brandtaksation, årstal kendes ikke, men beløbene svarer til dem, der er nævnt i taksationen fra d. 10.4.1844.

9e. Lyneborg, murer, "Lykkeskjær".

A. 380 rigsdalere.

B. 200 rigsdalere, forrige sammenbygget.

C. 80 rigsdalere, 93 alen til nærmeste nabo.

Stedet ejes nu af Casper Fr. Lyneborg og nærmeste nabo er Niels Torbensen, fæstehusmand.

D. 21.11.1890 tilslutter Casper Fr. Lyneborg sig Møballe Mejeri - med ført pen. Casper Lyneborg er da 67 år.

Hvor længe Casper Lyneborg og hans kone levede, vides ikke, men deres arvinger overtager gården matr. no. 9e og 18b i 1894 (se det følgende).

No. 3.

Ifølge tingbogen:

Casper Frederik Lyneborg og Hustru's arvinger.

Skifteudskrift læst d. 2.11.1894 som adkomst bl.a. til folie matr. no. 9e og 18b med konge- og kirketiende.

Arvingerne havde gården et år, derefter sælger de den til Thomas Pedersen Møller.

No. 4.

Ifølge tingbogen:

Thomas Pedersen Møller.

4. Skøde af 30.11.1895, læst d. 13.12.1895, fra førnævnte arvinger på folie matr. no. 9e og 18b med konge- og kirketiende.

N.B. Som forrige og som skøde no. 2.

Thomas P. Møller kom fra Katstrup, hvor han sammen med sin familie havde en ejendom, matr. no. 6f. I ejendommen var også høkerbutik. Familien boede først i Hadrup. Matr. no. 6f sælges samme dag som matr. no. 9e og 18b købes.

Thomas P. Møller var barnebarn af Johan Lyneborg og nevø til Casper Lyneborg. Hans mor var Sofie Lyneborg, født i 1819 og død d. 13.9.1885, 66 år gammel. Hans far hed Peder Møller Thomsen.

Thomas P. Møller's kone hed Karen, født Larsen. I ægteskabet var der fem børn:

1. Marie Pedersen Møller	født d. 2.3.1879 i Hadrup, død d. 26.3.1883 i Katstrup
2. Karl P. Møller	- 21.7.1880
3. Anne P. Møller	- 6.4.1882
4. Christian P. Møller	- 9.3.1884
5. Marie P. Møller	- 10.12.1886

Sønnen Karl havde ved sin dåb som fadder Sofie P. Møller, sin farmoder. Han blev udlært murer og var murermester i Horsens, senere i København.

Den anden søn Christian bliver ejer af Møballegård.

Thomas P. Møller's kone var meget svagelig i nogle år før sin død. Hun døde tidligt af tuberkulose.

Thomas P. Møller sælger gården matr. no. 9e i 1906 til Thomas Nielsen. Familien køber matr. no. 27d i Katstrup. Matr. no. 27d er udstykket fra matr. no. 27b d. 19.12.1906. Ejer af matr. no. 27b var Søren Jensen. På grunden bygger Thomas P. Møller det nuværende hus sammen med sine to sønner.

Oprindeligt havde her ligget en lille gård med jord i Katstrup Made samt et par tdr. land ved fattiggården i Møballe. I 1896 brændte bygningerne med tilhørende høkerhandel, og med undtagelse af den lille gårdtoft blev jorden afhændet. En del af toften blev dog på dette tidspunkt indlemmet som kirkegårdsjord, og en ny kirkegårdsmur blev opført. (Denne mur blev sidst restaureret af murermester Jørgen Buhl omk. 1980.)

Thomas P. Møller, som nu for anden gang tog ophold i Katstrup by havde flere bierhverv. Bl.a. var han af kommunen ansat til at udbetale 1 øre for hver afhugget rottehaale, som han modtog fra folk i sognet. Dette blev især benyttet af drengene i byen, som efter endt ombytning med kontanter i den ene næve hurtigt strøg omkring hjørnet til købmandsbutikken og omsatte dagens høst i brystsukker. Man spildte ikke tiden med unødige finger-vask mellem de to forretningsbesøg.

Det vides ikke, hvornår Thomas P. Møller og hans kone døde.

No. 5.

Ifølge tingbogen:

5. Thomas Nielsen.

Skøde af 6. læst 7. dec. 1906 fra Thomas Pedersen Møller på matr. no. 9e og 18b med konge- og kirketiende.

N.B. Som skøde no. 2 og om hæft. no. 2 og 6.

Thomas Nielsen var gift og havde 4 børn, 3 drenge og 1 pige:

1. Lise forblev ugift og døde i et ældre hus i Ustrup.

2. Åge skulle sandsynligvis drive matr. no. 9c, idet faderen købte dette matrikelnummer af August Jacobsen i 1918. Dette blev aldrig til noget, idet ejendommen blev solgt igen s.å. til naboen Anders Jacob Rasmussen på matr. no. 9b.

3. Karl blev gift med August Jacobsen's søster Dora. De boede i en lille ejendom i Espenskoven i Brørup lige ved sogneskillet.

4. Julius, den tredje søn, gik helt andre veje, idet han blev fotograf. Han er den, der har forevigt de fleste af de postkort, der findes af Katstrup by fra den tid. Han boede i matr. no. 4h, Katstrupvej 46, fra hvis altan mange af billederne er taget.

D. 13.7.1919 købte Thomas Nielsen matr. no. 27d i Katstrup. De sidste to ejere af matr. no. 9e flyttede dermed til samme hus i Katstrup efter at have solgt gården. I 1917 blev matr. no. 9e og 18b solgt til Holger Nielsen.

No. 6.

Ifølge tingbogen:

6. Holger Nielsen.

Skøde af 10. læst 21.d ec. 1917 fra Thomas Nielsen på folie matr. no. 9e og 18b med konge- og kirketiende.

N.B. Som skøde no. 2.

Holger Nielsen blev født d. 31.10.1891 og var gift med Kristiane Nielsen. I ægteskabet var der 4 piger og 3 drenge.

Før giftermålet var Holger Nielsen forvalter hos en proprietær H. Chr. Juhl, vistnok fra Vejlekanten.

Der skulle gå nøjagtig 100 år, før matr. no. 9e fik en ejer, der virkelig gik igang med at bygge og forbedre ejendommen ret omfattende.

Omkring 1920 blev vandløbet fra mosen og de våde områder rørlagt og drænet. De sidste rester af krat blev ryddet, og nye træer blev plantet på utilgængelig jord. Jorden blev merglet fra egen mergelgrav, denne er nu udjævnet. En gammel grusgrav ca. 50 m. øst for gården er ligeledes slettet nu.

Holger Nielsen var kvægmand om en hals og i den forbindelse foregangsmand på mange områder. Det gamle fæhus fra Lyneborg's tid blev for trangt i længden, og i 1942 blev der bygget en ny kostald og lade. Bygningerne blev opført i røde sten og antagelig p.g.a. krigen med deraf følgende mangel på forskellige byggematerialer blev husene tækket med strå.

Stuehuset blev undermuret og udvidet, indvendig forbedret og fik fast tageternit. Hønseshus m.m. blev bygget i ca. 1950, og en vandboring blev foretaget i ca. 1956 af den lokale brøndgraver Eggers Rasmussen.

Holger Nielsen var en tid formand for Hovedgård Foderstofforening og for Møballe Andelsmejeri.

Efter Peter Henriksen's død i 1940 blev Holger Nielsen sognefoged. Dette hverv bestred han indtil sin død d. 28.12.1957.

Holger Nielsen's enke Kristiane Nielsen solgte gården til Axel Nielsen i 1959, hvorefter hun flyttede til Tvingstrup.

No. 7.

Axel Nielsen købte gården i sommeren 1959. Familien kom fra Fyn, hvor de havde haft et landbrug.

Axel Nielsen var gift med Metha Nielsen. De havde 4 børn.

Axel Nielsen solgte gården i marts 1960 til Christen Richter. Han købte i stedet en gård i Stilling og flyttede dertil.

No. 8.

Skøde af 24.3., tinglyst d. 12.4.1960, fra Axel Nielsen til Christen Richter.

Christen Richter er gift med Edith, født Jensen og de har to drenge: Knud Anders, født i 1961, og Jørgen, født i 1965.

Der er i årenes løb foretaget visse forandringer ved bygningerne.

I 1966/67 kom der eternittag på kostald og lade og nyt tag på stuehuset.

I 1974 bygges et maskinhus.

I 1978 rives den gamle svinestald i vest ned, - det var den gamle bygning, som Johan Lyneborg byggede, ifølge brandtaksationen i 1844 til hestestald og fæhus, bygget af tilhuggede kampesten mod vest og bindingsværk mod øst. Det var et af de første huse, Lyneborg har bygget, efter at han var kommet i 1817. På samme plads er der opført en ny bygning, tildels udvidelse af stuehuset + garage m.m. Håndværkere var tømrermester Aksel Sørensen og muremester Jørgen Buhl, begge fra Katstrup.

Gården drives med kreaturer i samdrift med matr. no. 9a.

Opgaven færdiggjort i januar 1985 af Edith og Christen Richter.

Kildematerialer: Landsarkivet i Viborg: Tingbøger, Skøde- og Panteprotokoller, Brandtaksationer, Kirkebøger, Skoleprotokoller.

Interviews med egnens beboere samt eget kendskab.

ESPEVEJ 8

Matrikel no. 20.

"ELKIERLUND" (MAMRELUND)

Ejere:

1. 1788. Ole Sørensen.
2. 1798. Hans Nielsen Wædslet.
3. 1820. Niels Hansen Wædslet.
4. 1848. Andreas Rasmussen.
5. 1875. Søren Peter Abrahamsen.
6. 1906. Niels Nielsen Overby.
7. 1909. Rasmus Pedersen.
8. 1918. Osvald Jørgensen.
9. 1920. Andreas Hansen.
10. 1922. Johannes Georg la Cour Sørensen.
11. 1923. Niels Andreas Nielsen.
12. 1927. Sophus Kristensen.
13. 1933. Christoffer Kristensen.
14. 1948. Hans Christian Andersen.
15. 1966. Bent Søgård.
16. 1972. Jørgen Peter Udsen.

No. 2.

Skøde fra Ole Sørensen til Hans Nielsen Wædslet d. 15.7.1798, læst d. 10.7.1807. Købesum 399 rigsdalere.

Ole Sørensen sælger parcel af sin gård no. 1 til Hans Nielsen med den af ham opførte bygning. Tillige overdrages retten til fri kørsel og fort på den vej, som går vesten forbi indbemeldte hus og parcel, langs med det gamle dige i Kattrup, således som det nu findes i brug.

Fra folketællingen 1787:

Et hus i Møballe.

Hans Wædslet	30 år	træskomand
Maren Hansdatter	31 år	hans kone, begge i 1. ægteskab
Anne Magrethe Hansdatter	5 år	deres barn
Maren Hansdatter	3 år	do.
Niels Hansen	1 år	do.
Maren Sørensdatter	66 år	mandens moder, enke eft. 1. ægteskab
Maria Kirstine	53 år	præsteenke eft. 1. ægteskab
Johanne Nielsdatter	34 år	ugift tjenestepige

Fra folketællingen 1801:

Hans Nielsen	43 år	husmand og snedker
Maren Hansdatter	43 år	hans kone
Niels Hansen	12 år	deres barn
Ane Kirstien Hansdatter	9 år	do.
Hans Hansen	5 år	do.
Maren Hansdatter	2 år	do.

No. 3.

Skøde fra Hans Nielsen Vædslet til Niels Hansen, tinglæst d. 14.1.1820.

Pris: 300 rdl. sølv.

Fra folketællingen 1834:

Niels Vædslet	44 år	husmand, lever af sin jordlod
Karen Olesdatter	35 år	hans kone
Maren Nielsdatter	14 år	deres barn
Karen Nielsdatter	11 år	do.
Hansine Nielsdatter	8 år	do.
Ane Nielsdatter	5 år	do.
Ole Nielsen	2 år	do.
Maren Hansdatter	79 år	enke, aftægtskone

Fra folketællingen 1834:

Hans Vedslet	35 år	fæstehusmand og tømrer
Kirsten Olesdatter	39 år	hans kone
Karen Marie Hansdatter	17 år	deres barn (født d. 23.11.1817)
Ane Magrethe Hansdatter	15 år	do.
Ane Marie Hansdatter	7 år	do.
Ole Hansen	4 år	do.
Hans Jørgen Hansen	1 år	do.

Fra folketællingen 1840:

Et hus.

Kirsten Olesdatter	45 år	enke, almisselem
Ane Hansdatter	13 år	hendes barn
Ole Hansen	10 år	do.
Hans Jørgen Hansen	7 år	do.
Rasmus Olesen Hansen	4 år	do.

I Overby skoleprotokol anføres: Rasmus Olesen Hansen, født d. 12.6.1836, som værge Hans Vedslet's enke.

Fra folketællingen 1845:

Niels Hansen Wedslet	55 år	f. i sognet	husmand
Karen Olesdatter	46 år	f. i Ousted	hans kone
Ole Nielsen	13 år	f. i sognet	deres barn
Hans Jørgen Nielsen	11 år	do.	do.
Ane Marie Nielsdatter	8 år	do.	do.
Ane Katrine Nielsdatter	6 år	do.	do.
Maria Kirstine Nielsdatter	2 år	do.	do.
Anders Nielsen	40 år	f. i Lundum	indsidder og daglejer
Else ...datter	32 år	do.	hans kone
Anne Andersen	7 år	f. i Hylke	deres barn
Else Andersen	5 år	do.	do.
Anne Magrethe Andersen	2 år	f. i sognet	do.
Magrethe Pedersdatter	32 år		insidder
... Rasmussen	3 år	f. i sognet	hendes barn

No. 4.

Skøde fra Niels Hansen til Andreas Rasmussen d. 13.12.1848, tinglæst d. 14.1.1849. Et sted i Elkjærlund med nyt hartkorn: 0-6-1-1 3/4. Hans Hansen's enke er betinget til i hendes livstid at bebo et på marken værende hus.

Noget kunne tyde på, at den yngste søn efter den gamle Hans Nielsen Wæd-slet har fået tildelt et fæstehus ude på marken, og at det er enken, Kir-sten Olesdatter, der her er tale om. Hvor det gamle hus har ligget er umu-ligt at sige, men på de tider blev det sydligste hjørne af marken ved skellet til Katstrup adskilt fra den øvrige jord ved en vandrig bæk. Det er ikke utænkeligt, at rester kunne findes her.

Andreas Rasmussen's hustru Magrethe Andersdatter dør d. 3.4.1865, 42 år gammel.

Brandtaksation i 1857 på matr. no. 20.

A. 400 rigsdalere.

B. 150 rigsdalere, A+B sammenbygget.

C. 100 rigsdalere.

1 3/4 alen fra A ligger et brandfarligt hus uden ildsted til samme ejen-dom, 300 alen til nærmeste nabo.

No. 5.

Skøde fra Andreas Rasmussen til Søren Peter Abrahamsen d. 27.12.1875, læst d. 7.1.1876.

Søren Peter Abrahamsen var en høj mager mand med et langt gulligt skæg. Hans kone hed Sara. Af forståelige grunde blev ejendommen i folkemunde om-døbt til "Mamrelund". Dette navn blev efterhånden så indgroet i befolkning-en, at når de små i første klasse nåede dertil i bibelhistorien, vidste de udmærket besked om den lille lund med de to store skyggefulde træer.

Et plejebarn, Hans Allander Nielsen, født d. 12.3.1894.

Fra denne tid vides med bestemthed, at bygningerne var tre sammenhængende huse. Beboelse i nord, fæhus i øst og mod vest lade m.m. Alt i bindings-værk med stråtag. En gammel bageovn i det nordlige hjørne af haven.

No. 6.

Skøde fra Søren Peter Abrahamsen til Niels Nielsen Overby d. 20.10.1906, læst d. 11.1.1907.

No. 7.

Skøde fra Niels Nielsen Overby til Rasmus Pedersen, mageskifte d. 16.9., læst d. 24.9.1909.

No. 8.

Skøde fra Rasmus Pedersen til Osvald Jørgensen d. 16.12.1918, læst d. 10.1.1919.

No. 9.

Skøde fra Osvald Jørgensen til Andreas Hansen d. 14.12., læst d. 24.12.1920.

No. 10.

Skøde fra Andreas Hansen til Johannes Georg la Cour Sørensen d. 27.9., læst d. 6.10.1922.

No. 11.

Skøde fra Johannes Georg la Cour Sørensen til Niels Andreas Nielsen d. 17.12., læst d. 21.12.1923.

No. 12.

Skøde fra Niels Andreas Nielsen til Sophus Kristensen lyst d. 19.11.1927.

No. 13.

Skøde fra Sophus Kristensen til Christoffer Kristensen lyst d. 13.1.1933.

Sophus og Christoffer var brødre, født på Båstrup mark. Begge var ugifte. Faderen, husmand Chresten Chrestensen, var gift med en kusine. Chresten Chrestensen's farbroder var Christian Richter Chrestensen på matr. no. 9a. Sophus Kristensen var født d. 4.2.1887 og død d. 22.3.1962. Christoffer Kristensen var født d. 10.11.1891 og død d. 6.9.1955. Begge er begravet på Kattrup kirkegård.

No. 14.

H.C. Andersen er født i Rejsby, syd for Ribe, d. 2.4.1917 og død i Kattrup d. 9.10.1979.

Hans kone Elly er født d. 12.5.1925 og død i Kattrup d. 9.6.1954.

De havde to sønner: Kaj og Ole.

Siden ejendommens oprettelse ved Ole Sørensen's frasalg i 1798 er der næppe sket de store ændringer ved bygningerne. H.C., som han kaldtes i hele

sognet, brød et gammelt hus i vest ned og byggede selv garage.

Han gik ud på arbejde som altnuligmand, hvilket fortsatte efter købet af Kattrup Savværk i 1966.

No. 15.

Skøde fra Hans Christian Andersen til Bent Søgård lyst d. 5.9.1966.

Bent Søgård skilte jorden fra bygningerne og udlejede disse i en årrække. Han sælger dem i 1972.

No. 16.

Skøde fra Bent Søgård til Jørgen Peter Udsen d. 10.10.1972, tinglæst d. 27.12.1972.

I 1978 undergik de gamle bygninger en radikal ændring, - til ukendelighed hvad angår den indvendige del. Udvendig kan man dog stadigværk se træk fra den gamle ejendom. I det nordlige hjørne af en velanlagt have findes der i 1982 stadigværk betydelige rester af en gammel bageovn bygget i kampesten. Den er antagelig bygget i begyndelsen af 1800-tallet.

Det kan iøvrigt oplyses, at der mellem denne gamle bageovn og Espevejen ligger en stump jord på ca. 10.kvm., der ved vejregulering er skilt fra det oprindelige matr. no., i dette tilfælde matr. no. 9e.

ESPEVEJ 10

Matrikel no. 19.

"SOPHIENLUND"

Ejere:

1. Før 1810. Hans Føns Brandt.
2. 1810. Ole Madsen.
3. 1818. Ole Madsen's enke.
4. 1818. Eske Jørgensen.
5. 1831. Jens Sørensen Lyshøj.
6. 1839. Hans Peder Rasmussen.
7. 1847. Laurits Rasmussen.
8. 1851. Hans Pedersen.
9. 1891. Johanne Margrethe Simonsdatter.
10. 1891. Peder Hansen.
11. 1907. Kresten Nielsen Vindal.
12. 1928. Jensenius Kristensen.
13. 1942. Hans Peder Møller.
14. 1946. Kerstein Lauersen.

På et kort over Katstrup sogn fremgår det, at nuværende matr. no. 19 var en del af Præsteskov, kaldet Præsten's Felled. Allerede på det tidspunkt er det meste af skoven hugget ned, kun enkelte træer er tilbage, og hele området ligger uopdyrket hen.

D. 18.6.1795, på hvilket tidspunkt præsten Søren Pertou residerer i Katstrup Præstegård, er der foretaget brandtaksation på "Sophienlund" på Katstrup mark. Det fremgår heraf, at et hus er udflyttet fra Katstrup, "Sophienlund" kaldet. 12 fag á $2\frac{1}{2}$ alen, vidde $8\frac{3}{4}$ alen, i samme 2 værelser med skorsten. Desuden er nævnt et stuehus, 4 fag á $2\frac{1}{2}$ alen, vidde 8 alen.

I forbindelse med denne taksering er nævnt en Laust Sørensen. Det viser sig, at han i folketællingen over Katstrup sogn er anført som avlskarl i præstegården i 1787. Det er nærliggende at tro, at Søren Pertou kort efter udskiftningen har flyttet et hus fra byen herud på det alleryderste af præstegårdens jord, og at Laust Sørensen er blevet fæstehusmand.

I folketællingen fra 1801 nævnes umiddelbart efter naboejendommen "Elkierlund" en Laust Sørensen, 44 år, gift med Sophie Jensdatter, 40 år. De har tre børn. Det kan meget vel tænkes, at Sophie har lagt navn til ejendommen.

No. 2.

Det bliver ikke Søren Pertou, der sælger "Sophienlund", men hans efterfølger i præsteembedet, Hans Føns Brandt. Det bliver dog ikke til Laust Sørensen, hvis skæbne ikke kendes.

Skøde på "Sophienlund" d. 14.4.1810 fra Hans Føns Brandt til Ole Madsen. Tinglyst d. 18.9.1818. Hartkorn 0-3-1-2 1/3.

No. 3 & 4.

Ved attest d. 18.9.1818 bliver Eske Jørgensen den næste ejer ved at gifte sig med Ole Madsen's enke. Desværre bliver hendes navn ikke nævnt, men det er sandsynligvis Maren Johannesdatter. Ifølge skoleprotokollen fra Overby skole har Eske Jørgensen og Maren Johannesdatter en datter Sidsel Eskesen, født d. 18.6.1817.

No. 5.

Jens Sørensen Lyshøj får skøde fra Eske Jørgensen på hans sted "Sophienlund" på Katstrup mark, dateret d. 15.7., læst d. 29.7.1831.

Fra folketællingen for Katstrup sogn 1834.

Et hus på Katstrup mark.

Jens Sørensen Lyshøj	50 år	gift	lever af sin jordlod
Birthe Kirstine Andersdatter	60 år	gift	hans kone

Folketællingen 1840.

Et hus på Katstrup mark.

Jens Sørensen	56 år	aftægtsmand	gift
Birthe Kirstine Andersdatter	66 år	hans kone	gift
Hylleborg Andersdatter	12 år	forsørges af ..?	ugift
Hans Peder Rasmussen	28 år	husmand	gift
Karen Jensdatter	20 år	hans kone	gift.

Skoleprotokollen i Overby skole:

Hylleborg Andersdatter, født d. 22.1.1828.

No. 6.

Skøde fra Jens Sørensen til Hans Peder Rasmussen, dateret d. 6.7.1839, tinglæst d. 19.1.1844. Hartkorn 0-3-1-2 2/3.

Folketællingen fra Katstrup sogn 1845.

Hans Peder Rasmussen	33 år	gift	f. i Nebel	husmand
Karen Jensdatter	25 år	gift	f. i Ousted	hans kone
	5 år		f. i sognet	deres barn
Ane Hansdatter	2 år		f. i sognet	do.
Jens Sørensen Lyshøj	60 år	gift	f. i Torrild	
Birthe Kirstine Andersdatter	69 år	gift	f. i Nebel	aftægtsfolk

No. 7.

Laurits Rasmussen skøde fra Hans Peder Rasmussen på hans sted på Katstrup mark, dateret d. 10.7., læst d. 30.7.1847. G1. hartkorn 0-3-1-2 2/3, nyt 0-4-0-3/4. Køberen må svare aftægt til den gamle Jens Sørensen Lyshøj og hans kone.

No. 8.

Skøde fra Laurits Rasmussen til Hans Pedersen d. 19.12.1851, tinglæst d. 30.1.1852.

Brandtaksation d. 28.7.1857:

A. 400 rigsdalere.

B. 100 rigsdalere.

Sammenbygget, over 300 alen til nærmeste nabo.

No. 9.

Hans Pedersen's enke Johanne Margrethe Simonsdatter får tilladelse til at henseside i uskiftet bo, tinglæst d. 1.5.1891.

No. 10.

Skøde fra enke Johanne Margrethe Simonsdatter til Peder Hansen d. 9.4.1891.

No. 11.

Skøde fra Peder Hansen til Kresten Nielsen Vindal d. 28.6.1907, læst d. 5.7.1907.

No. 12.

Skøde fra Kresten Nielsen Vindal til Jensenius Kristensen i 1928.

No. 13.

Skøde fra Jensenius Kristensen til Hans Peder Møller, dateret 30.2.1942, tinglæst d. 3.5.1943.

No. 14.

Skøde fra Hans P. Møller til Kerstein Lauersen d. 23.9.1946.

ESPEVEJ 11

Matrikel no. 9f.

Ejere:

1. Før 1854. Chresten Andersen.
2. 1854. Anders Eriksen.
3. 1876. Anders Ebbesen.
4. 1882. Søren Sørensen.
5. 1891. Mette Marie Sørensen.
6. 1891. Martinus Frandsen.
7. 1891. Niels Kjærgård Sørensen.
8. 1912. Ane Mette Sørensen.
9. 1912. Kristian Jacobsen.
10. 1912. Christian Christensen.
11. 1912. H.P. Hansen.
12. 1915. Jens Jensen.
13. 1948. Søren Alfred Sørensen.

No. 2.

Skøde fra Chresten Andersen til Anders Eriksen d. 30.12.1854, læst d. 26.1.1955. Daværende ejer af matr. no. 9a, Chresten Andersen sælger en skovlod hartkorn 0-3-1-0 af Espeskoven. Et kort fra 1854 ang. udskiftning viser endvidere, at matr. no. 9f på dette tidspunkt var skov og krat. Kun et lille hjørne mod syd var agerjord. Chresten Andersen beholder ca. 1 ha. ind mod skellet til Brørup bys marker, således som det forefindes i 1982.

Ifølge skoleprotokollen i Overby fremgår det, at Anders Eriksen har en datter, Ane Johanne Andersen, født d. 19.8.1859.

Brandtaksation i 1857:

A. 160 rigsdalere. 300 alen til nærmeste nabo.

Anders Eriksen er formentlig søn af fæstehusmand Erik Andersen og Ane Kirstine Hansdatter. A.K. Hansdatter's forældre er Hans Nielsen Wedslet og Maren Hansdatter, som ejer naboejendommen matr. no. 20, købt af Ole Sørensen på matr. no. 9a i 1798.

Folketælling i Katstrup sogn i 1801:

Hans Nielsen	43 år	husmand
Maren Hansdatter	43 år	hans kone
Niels Hansen	12 år	deres barn
<u>Ane Kirstine Hansdatter</u>	9 år	do.
Hans Hansen	5 år	do.
Maren Hansdatter	2 år	do.

Folketælling i Katstrup sogn i 1834:

Et hus på Katstrup mark.

Erik Andersen	48 år	fæstehusmand, lever af sin jordlod
Stine Hansdatter	44 år	hans kone
Anders Eriksen	4 år	deres barn
Ane Maria Eriksdatter	15 år	do.

Folketælling i Katstrup sogn i 1840:

Erik Andersen	54 år	gift	fæstehusmand
Stine Hansdatter	50 år	gift	hans kone
Hans Jørgen Eriksen	25 år	ugift	deres barn
Anders Eriksen	10 år	do.	do.
Ane Maria Eriksdatter	21 år	do.	do.
Christian Chrestensen	2 år		forsørges af kommunen
Rasmus Pedersen			Ane Maria's uægte barn

Folketælling i Katstrup sogn i 1845:

Erik Andersen	60 år	gift	f. i Vedslet	fæstebonde og bødker
Ane Kirstine Hansdatter	54 år	gift	f. i sognet	hans kone
Anders Eriksen	15 år	ugift	f. i sognet	deres barn
Rasmus Pedersen	6 år	ugift	f. i sognet	plejebarn

Hvornår fæstehuset er opført er ukendt, men hvis Erik Andersen og Ane Kirstine Hansdatter har bosat sig der lige efter giftermålet, må det efter deres ældste søns alder at dømme være omkring 1813/14. Men muligheden for at Erik Andersen ikke er den første fæstebonde er naturligvis til stede.

Efter skoleprotokollen i Overby er Anders Eriksen født d. 14.2.1830.

No. 3.

Skøde fra Anders Eriksen til Anders Ebbesen d. 15.4.1876, tinglyst d. 15.12.1876. Det bemærkes, at der er tinglyst ret i 1821 til Jens Jensen Tvingstrup om ret til fri færdsel på en vej til dennes skovlod, Espenskov kaldet. Denne tinglyste ret er i 1982 stadig gældende. Der overtages ved handlen en pantegæld på 1600 kr.

No. 4.

Skøde fra Anders Ebbesen til Søren Sørensen d. 6.7., læst d. 7.7.1882.

No. 5.

Skifteudskrift som adkomst til Mette Marie Sørensen, læst d. 19.6.1891. M.M. Sørensen er Søren Sørensen's enke og eneste arving.

No. 6.

Vielsesattest som adkomst til Martinus Frandsen tinglæst d. 19.6.1891. Martinus Frandsen bliver gift med enke Mette Marie Sørensen.

No. 7.

Skøde af 13.5., læst d. 19.6.1891, fra Martinus Frandsen til Niels Kjærgård Sørensen. Allerede samme dag d. 19.6.1891, som enke Mette Marie Sørensen bliver gift med Martinus Frandsen, sælger de ejendommen til svigersønnen.

No. 8.

Skifteudskrift til Niels Kjærgård Sørensen's enke Ane Mette Frandsen tinglæst d. 12.1.1912.

Ane Mette Frandsen må være datter af Martinus Frandsen, fra et tidligere ægteskab.

No. 9.

Vielsesattest som adkomst til Kristian Jacobsen, gift med enke Ane Mette Frandsen, tinglæst d. 12.1.1912.

No. 10.

Skøde fra Kristian Jacobsen og hustru Ane Mette, født Frandsen, til Christian Christensen d. 9.3., læst d. 22.3.1912.

No. 11.

Skøde fra Christian Christensen til H.P. Hansen d. 20.4., læst d. 5.7.1912.

No. 12.

Skøde fra H.P. Hansen til Jens Jensen af 13.12., tinglæst d. 17.12.1915. Den ene af Jens Jensen's døtre, Ester, blev gift med vognmand Ejler Jensen, Hovedgård.

No. 13.

Skøde fra Jens Jensen til Søren Alfred Sørensen tinglæst d. 21.5.1948.

Alfred Sørensen er gift med Gudrun, de har to børn: Knud og Ernst. Alfred stammer fra naboejendommen ved Brørup skel, men blev som dreng sat i pleje ved Jens Jensen og købte så ejendommen mange år senere, i 1948.

I mange år var A.S. mælkekusk ved mejeriet i Møballe, først med hestevogn, de sidste 3-4 år med traktor.

Næsten al jorden bliver ved tinglyst skøde d. 15.7.1967 solgt til naboen Kiirstien Laursen.

Siden er beboelsen blevet moderniseret.

Søren Alfred Sørensen bestred med ildhu nogle år hvervet som formand for den lokale husmandsforening.

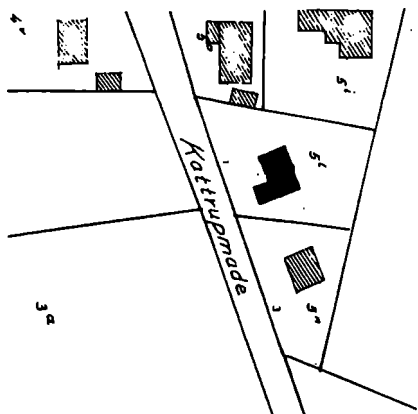
Alfred Sørensen er født i 1907. Gudrund Sørensen er født i 1908.

KATTRUPMADE 1

Matrikel no. 51.

Ejere:

1. 1962. Ole Jørgensen.

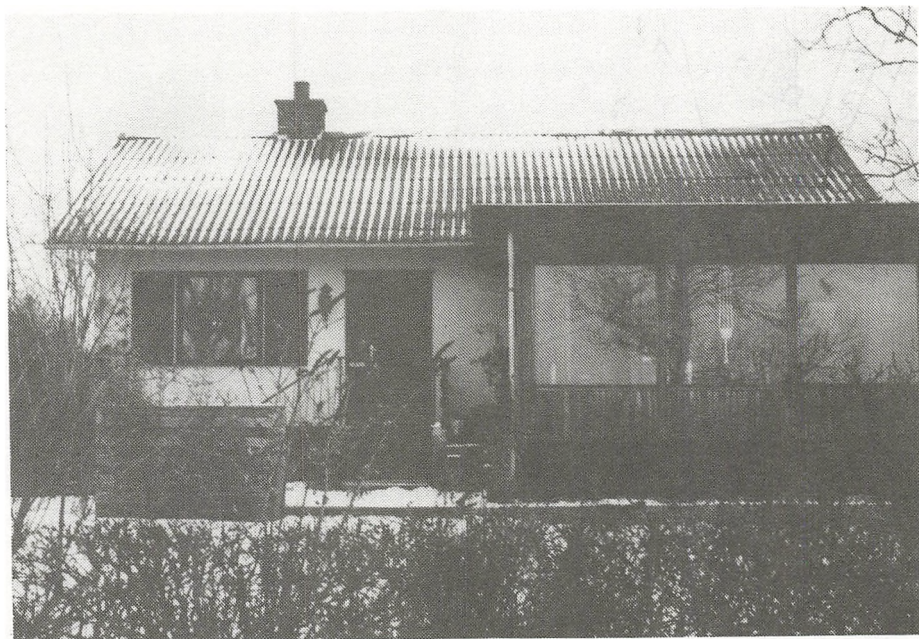

No. 1.

Ole Jørgensen får skøde d. 3.5.1962 fra Chr. Mølgård. En grund på 920 kvm., købesum 2.400 kr.

Ole Jørgensen, født d. 16.9.1932, er elektriker med arbejde i Tebstrup.

Hans kone Gulla Jørgensen, født d. 9.3.1937, er dagplejemoder.

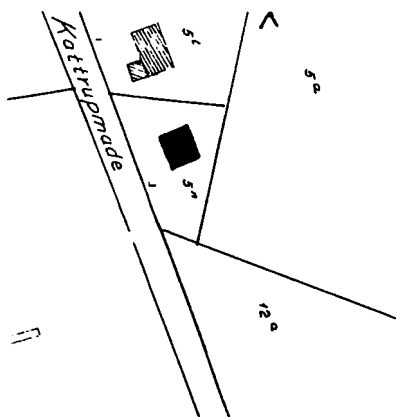

KATTRUPMADE 3

Matrikel no. 5m.

Ejere:

1. 1948. Anders Pedersen.
2. 1960. Willy Nærum.

No. 1.

D. 1.3.1948 udstykket til parcel, 772 kvm., ejendomsret til savskærer Anders Pedersen, skøde fra A. Overgård.

No. 2.

D. 20.4.1960 får Willy Nærum skøde fra Anders Pedersen. Købesum 1700 kr.

D. 18.11.1960 bygger en arbejderbolig.

Willy Nærum, født d. 11.8.1926, er arbejdsmand. Hans kone Inga Nærum, født d. 8.6.1934, er arbejderske.

KATTRUPMADE 5

Matrikel no. 12 m.fl.

"KALBALLEHUS"

Ejere:

1. Før 1780. Niels Jensen Due.
2. 1784. Anders Sørensen Due.
3. 1792. Kield Poulsen.
4. 1805. Peder Andersen.
5. Anders Pedersen.
6. Mads Sørensen.
7. 1861. Christian Jacobsen.
8. 1875. Søren Hansen.
9. 1885. Carl Sparre.
10. 1888. Jens Jensen Brigsted.
11. 1889. Rasmus Peder Kolling.
12. 1901. Hans Peder Anders Christensen.
13. 1910. Thomas Rasmussen.
14. 1914. Katrine Rasmussen.
15. 1914. Rasmus Rasmussen.
16. 1933. Maria Frederikke Rasmussen.
17. 1934. Svend Peter Høj.

No. 1.

Fra et kort over Katstrup sogn færdiggjort d. 27.9.1780 af Hans Severin Brun fremgår det af de nummerede huse, at no. 11 ejes af Niels Jensen Due.

Folketælling i Katstrup sogn 1787.

Niels Jensen 64 år i første ægteskab begge på aftægt
Karen Rasmusdatter 63 år i andet ægteskab

Det fremgår endvidere af kortet, at dette stykke jord oprindeligt har tilhørt Tvillinggård no. 8, som siden ved matriklen i 1844 fik matr.no. 11. Påtegningen af Niels Due's ejendom på kortet af 27.9.1780 kan ikke være helt korrekt. Den skulle have været anført på nabogrunden, den nuværende matr. no. 34b (Petrea's hus). På denne måde hænger ejertinglysningerne sammen.

Hvad angår "Tinghuset", matr. no. 3o indgår Niels Due ikke på noget tidspunkt som ejer ifølge tingbogen. "Tinghuset" og den gamle telefoncentral, matr. no. 25 b, har tilsyneladende førhen tilhørt matr. no. 1o. Matr. no. 34a og 34b har tilhørt Tvillinggården matr. no. 11.

No. 2.

Skøde fra Niels Jensen Due til hans søn Anders Sørensen Due dateret d. 3.2.1784, tinglæst d. 21.12.1786 på et hus med tilkøbt ejendom, hartkorn 1-2-00. Denne tilkøbte ejendom (nu matr.no. 12) omfatter både jord og et udflyttet hus ifølge brandtakseringen 1793.

Anders Sørensen Due sælger et stykke eng til Søren Andersen. Skøde d. 23. 10.1789, tinglæst d. 13.3.1800.

No. 3.

Skøde til smed Kield Poulsen fra Anders Sørensen Due, dateret d. 20.6.1792, læst d. 21.6.1792, på 2½ hus, 1-2-0-0.

D. 5.9.1793 lader Kield Poulsen huset ude på "Smedemarken" brandtaksere.

1. Et hus udflyttet fra Katstrup, "Kalballehus" kaldet, 8 fag á 2½ alen og vidde 8 alen i samme tre værelser, en skorsten og klinede vægge.

Forsikret for 160 rigsdalere.

2. Et sædehus, 8 fag á 2½ alen vidde 8 alen, indrettet til lade, korngulv og fæhus, klinede vægge.

Forsikret for 120 rigsdalere. Summa 280 rigsdalere.

Forannævnte bygninger af egebindingsværk, en etage højt og tækket med strå. Bygningerne er indrettet mod ildsvåde og det tilhørende byen følgende brandredskab:

- 6 håndsprøjter
- 12 brandspande
- 4 brandhager
- 5 stiger

Muligheden for , at Kield Poulsen har haft en smedie på "Kalballehus" kan ikke udelukkes.

Folketælling i Katstrup sogn 1801.

Kield Poulsen	58 år	enkemand eft. 1. ægtesk.	husmand m. jord, smed
Gertrud Kielsdatter	32 år	ugift	hans barn
Peder Kielsen	15 år	ugift	do.
Jens Kielsen	7 år	ugift	do.

Smed Kield Poulsen dør, efter præsteattest læst d. 13.7.1827.

I forbindelse med erklæring ang. et vidnesbyrd om skoleholderen Niels Jensen Møller i Overby, underskrevet af sognepræsten Søren Pertou, optræder flere af byens gårdmænd som sandhedsvidner. Heriblandt er også Kield Poulsen. Erklæringen er underskrevet i Katstrup præstegård d. 2.5.1791. Kield Poulsen har altså været bosat i Katstrup mindst et år, før handlen med Anders Sørensen Due er blevet tingslyst. Skønt Kield Poulsen må være en forholdsvis ny mand i byen, bliver han allerede på dette tidspunkt anset som en af de såkaldte brave, sanddrø og retsindige mænd, der var værdige til at være medunderskrivere på et sådant dokument.

No. 4.

Peder Andersen køber Strædet no. 5 på Katstrup Mark, dateret d. 25.6.1805, tinglæst d. 22.7.1809, fra Kield Poulsen, som beholder nuværende matr. no. 34a, 34b og 25c.

Folketælling i Katstrup sogn 1801.

Peder Andersen	50 år	i 1. ægtesk.	husmand m. jord, tømrer
Kirsten Andersdatter	49 år	i 1. ægtesk.	hans kone
Søren Pertou Pedersen	3 år		deres søn

Der er overvejende sandsynlighed for, at der før eller senere er født en søn mere, nemlig Anders Pedersen, som må være den A.P., der er anført i 1844-matriklen på matr. no. 12.

Søren Pertou Pedersen er antagelig opkaldt efter den nylig afdøde sognepræst Søren Pertou.

Folketælling i Katstrup sogn 1834.

Søren Pertou Pedersen	35 år	tømrer	
Dorthe Sophie Bisgård	29 år	hans kone	
Laus Pertou Sørensen	3 år	deres søn	

Folketælling i Katstrup sogn 1845.

Søren Pertou Pedersen	47 år	f. i sognet	husmand
Dorthe Sophie Bisgård	40 år	f. i Odder	hans kone
Laust Pertou Sørensen	14 år	f. i sognet	deres søn

Anders Pedersen må være død forholdsvis tidligt. (Ejer no. 5).

Søren Pertou Pedersen lever i et hus med jord i Katstrup by.

No. 6.

Mads Sørensen.

Folketælling i Katstrup sogn 1834.

Mads Sørensen	45 år	gift	gårdmand
Birgithe Lauritsdt.	45 år	gift	hans kone
Mette Marie Andersdt.	16 år	ugift	deres barn
Birgithe Severine Andersdt.	14 år	do.	do.
Sophie Andersdt.	13 år	do.	do.
Pederrikke Andersdt.	6 år	do.	do.
Laurine Kirstine Andersdt.	4 år	do.	do.

Folketælling i Katstrup sogn 1840.

Mads Sørensen	51 år	gift	gårdbruger
Birgithe Lauritsdt.	51 år	gift	hans kone
Birgithe Severine Andersdt.	20 år	ugift	deres barn
Bodil Chatrine Andersdt.	15 år	do.	do.
Pederrikke Andersdt.	12 år	do.	do.
Laurine Kirstine Andersdt.	10 år	do.	do.

Folketælling i Katstrup sogn 1845.

Mads Sørensen	56 år	f. i Hatting	gårdmand
Birgithe Lauritsdt.	56 år	f. i sognet	hans kone
Severine Andersdt.	24 år	f. i sognet	deres barn
Laurine Andersdt.	15 år	f. i sognet	do.
Oda Mikkelsdt.	27 år	f. i Ousted	tjenestepige

Med henvisning til børnenes efternavne er det overvejende sandsynligt, at Bergithe Lauritsdt.'s første mand har været Peder Andersen's søn Anders Pedersen.

I 1857 lader Mads Sørensen foretage en brandtaksation på "Kalballehus", matr. no. 12.

A	500	rigsdalere	
B	180	-	-
C	140	-	-
D	150	-	-

alle sammenbygget.

Mads Sørensen dør som aftægtsmand i Katstrup d. 21.1.1870, 81 år gammel.

No. 7.

Christian Jacobsen får skøde af 27.11.1861, tinglæst d. 28.2.1862 fra Mads Sørensen på gården matr. no. 12, hartkorn 2-0-0-3/4 alb.

Aftægt til Mads Sørensen og hustru Bergithe Lauritsdt. med sikkerhed i gården dateret d. 7.11., læst samme dag som gårdsalget d. 28.2.1862.

Mads Sørensen har åbenbart forpagtet gården ud i første omgang, men sælger så tre uger senere til Christian Nielsen.

Ejendommen er med behæftelser i 1833 udlagt til sikkerhed for Anders Pedersen's 6 børns fædrende arv ved et nærmere fastlagt beløb, tinglæst d. 8.11. samme år. 1/6 af denne bestemmelse blev indfriet d. 10.12.1841, tinglæst d. 7.3.1845.

I 1865 frasælges matr. no. 12b til Niels Jensen, hartkorn 0-0-0-1/4 alb.

Gårdmand og enkemand Christian Jacobsen død i Katstrup d. 14.2.1875, 55 år.

No. 8.

Auktion d. 11.3.1875. Søren Hansen får skøde af 30.12.1876, tinglæst d. 12.1.1877, på matr. no. 12a, hartkorn 2-0-0-1/2.

I 1878 frasælges matr. no. 12c, hartkorn 0-0-2-3/4 alb. Med skødet til Ole Joh. Eriksen på matr. no. 12c er der tilsagt ham og hans efterkommende ejere ret til færdsel i 3 alens bredde over matr. no. 12d langs sammes søndre grænse.

Obl. 2000 kr. af 25.5., tinglæst d. 1.6.1877, til Ole Knudsen Ørritslev. Udslettet d. 8.1.1886.

Obl. 400 kr. af 29.12.1877, læst d. 11.1.1878, til Ole Knudsen Ørritslev. Udslettet d. 8.1.1886.

Obl. 2000 kr. af 4.12., læst d. 12.12.1879, til maler N.P. Beck, Katstrup.
Udslettet d.8.1.1886.

Obl. 400 kr. af 14.6.1878, læst d. 9.1.1880, til Rasmus Pedersen, Vennebo.
Udslettet d. 8.1.1886.

No. 9.

Carl Sparre får skøde af 16.12.1885, tinglæst d. 8.1.1886, fra Søren Hansen på matr. no. 12a og 12d med konge- og kirketiende. Hæftelse på vejservitut gælder stadigvæk.

Som første prioritet i ejendommen bliver der d. 16.12.1885 udstedt obl. af Horsens Spare- og Lånekasse, stor 8000 kr., samt sikkerhed i besætning og indbo. Ved tinglysning d. 8.1.1886 bliver samtlige ældre lån udslettet.

Obl. af 16.12.1885, stor 5000 kr., tinglyst d. 8.1.1886, til husejer Søren Hansen Ørritslev. Prioritet næst efter 10.000 kr.

No. 10.

Jens Jensen (Brigsted) den ældre får skøde af 22.2, læst d. 2.3.1888 fra Carl Sparre på matr. no. 12a og 12d.

Har ved påtegning af 7.6., læst d. 8.6.1888, overtaget gælden efter obl. af 16.12.1885, læst d. 8.1.1886, til Søren Hansen i Ørritslev, stor 4000 kr.

Obl. af 28.3., læst d. 29.3.1889, til Spare- og Lånekassen i Horsens By og Omegn, med første prioritet i matr. no. 12a og 12b med besætning og inventar m.m., ialt 7852,65 kr.

Ifølge skoleprotokollen i Overby 1888-1889:

Jens Jensen's hustru Rasmine Johansen.

Johanne Jensen født på Overby Mark d. 10.4.1863.

Christian Jensen født på Overby Mark d. 21.4.1866.

No. 11.

Rasmus Peder Kolling får skøde af 21.12.1889, tinglæst d. 10.1.1890, fra Jens Jensen Brigsted på matr. no. 12a og 12b.

Obl. af 21.12.1889, læst d. 10.2.1890, til gårdejer Jens Jensen Brigsted med prioritet næstefter 7852,65 kr., stor 4000 kr.

Obl. 7806,29 kr. af 2.4., læst d. 11.4.1890, til Spare- og Lånekassen for Horsens By og Omegn med første prioritet i matr. no. 12a og 12d med besætning m.m.

No. 12.

Hans Peder Anders Christensen får skøde af 22.6., læst d. 5.7.1901, fra Rasmus Peder Kolling.

Første prioritet: Spare- og Lånekassen for Horsens By og Omegn, 7806,29 kr. Udslettet d. 18.10.1901.

Anden prioritet: Obl. 1000 kr. af 19.6., læst d. 23.6.1893, til frk. Theresia Danielsen, Kjøbenhavn, med oprykingsret næstefter Horsens Spare- og Lånekasses indestående. Udslettet d. 24.7.1903.

Tredje prioritet: Obl. 1000 kr. af 19.12.1895, læst d. 10.1.1896, til fru Th. Jensen, Kjøbenhavn, som hendes særeje, med oprykingsret næstefter Horsens Sparekasse. Udslettet d. 11.6.1903.

Et nyt lån på 9600 kr. optages i Kreditforeningen af Jyske Landejendomsbesiddere med første prioritet i matr.no. 12a og 12d, tinglæst d. 22.5.1903. Udslettet d. 28.10.1910.

Obl. på 1200 kr. dateret d. 10.6., læst d. 21.8.1903, til gdr. Søren Justesen i Katstrup med oprykingsret efter Kreditforeningen. Udslettet d. 11.1.1907.

Obl. af 3.1., læst d. 11.1.1907, på 3000 kr. til Jyske Hypotekforening med oprykingsret. Udslettet d. 3.4.1914.

D. 7.10.1910 tinglæses et lån på 11.000 kr. til Kreditforeningen for Jyske Landejendomsbesiddere. Udslettet d. 4.7.1929.

Vejservitut fra 1878 ang. matr.no. 12c gælder stadigvæk.

No. 13.

Thomas Rasmussen får skøde af 17.12.1910, læst d. 13.1.1911, fra Hans Peder Anders Christensen på matr. no. 12a og 12d.

Lån i Jyske Landhypotekforening, oprindelig 3000 kr.

Lån i Kreditforeningen af Jyske Landejendomsbesiddere, oprindelig 11.000 kr.

No. 14.

Thomas Rasmussen's enke Katrine, født Rasmussen, får tilladelse til uskiftet bo, tinglæst d. 13.4.1914, som adkomst til matr. no. 12a og 12d.

No. 15.

Rasmus Rasmussen får skøde af 25.3., tinglæst d. 13.4.1914, fra Katrine Rasmussen på matr. no. 12a og 12d.

No. 16.

Enke Maria Frederikke Rasmussen får skifteretsattest tinglæst d. 2.11.1933 som adkomst på matr. no. 12a og 12d.

No. 17.

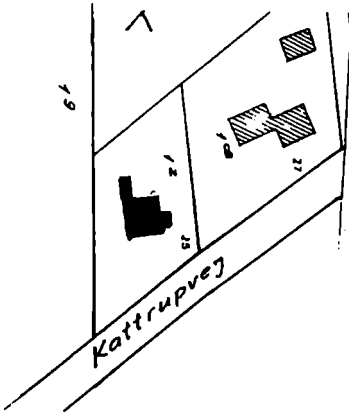
Svend Peter Høj får skøde tinglæst d. 16.3.1934 fra enke Maria Frederikke Rasmussen på matr. no. 12a og 12d.

KATTRUPVEJ 25

Matrikel 1z.

Ejere:

1. 1946. Ejder Jacobsen.
2. 1958. Herdis Therkelsen.
3. 1958. Alfred Rasmussen.

No. 1.

Ejder Jacobsen, født d. 29.5.1878.

Hustru: Helga Jacobsen, født d. 18.2.1885:

Børn: Herdis Jacobsen, født d. 11.2.1915.

Johannes Jacobsen, født d. 31.7.1919.

Ejder Jacobsen fik skøde d. 31.8.1946 på matr. no. 1z, der udgør 1 3/4 alb. = 992 kvm., fra Otto Christensen. Jorden blev udstykket fra matr. no. 1f, der tilhører "Akhøj", Tebstrupvej 5. Købesum 1.438,70 kr. Ejder Jacobsen byggede derefter hus på grunden, - murer var Olav Christensen, tømrer Frits Sørensen, begge Katstrup. Da huset var færdigt, flyttede Ejder Jacobsen og hans familie ind.

Ejder Jacobsen var født på "Edelsminde" i Møballe. Han købte i 1903 gården "Oxholmshvile" i Møballe. I 1909 fik han en husbestyrerinde. Det var Helga Møballe fra Tvingstrup, som han i 1910 blev gift med. De fik to børn. Herdis bor i dag i Flemming og er gift med Jacob Therkelsen. Johannes overtog "Oxholmshvile" efter sin far og blev gift med Anne Marie Dalgård fra Nykøbing Mors.

Ejder Jacobsen døde i 1948 og Helga Jacobsen i 1957.

No. 2.

Herdis Therkelsen, født Jacobsen, fik skifteretsattest som adkomst på 1z d. 15.1.1958.

No. 3.

Alfred Rasmussen, født d. 19.6.1905.

Hustru: Lis Rasmussen, født d. 28.7.1913.

Barn: Erna Rasmussen, født d. 16.3.1930.

Alfred Rasmussen er født i Åes, Lis Jensen i Serridslev. De blev viet d. 15.3.1930 i Stensballe. Fra 1930 til 1958 boede de i Katstrup Made, hvor de havde en lille landejendom på 7 td. land. Alfred gik ud som arbejdsmand, og Lis begyndte at gå ud som kokekone. I 1958 flyttede de så ind i matr. no. 1z. Derefter var Alfred arbejdsmand ved murer Buhl i Katstrup i 10 år, indtil han kunne få folkepension. Lis har i 18 år været vært i Katstrup Forsamlingshus. Alfred døde d. 6.9.1981, så Lis bor alene i huset nu. Deres datter Erna er gift og bor i Hals.

KATTRUPVEJ 26

Matrikel no. 1 c. m. fl. af Møballe.

Ejere:

1. Før 1889 var jorden en del af matrikel no. 1 a. af Møballe tilhørende P. C Hviid, Møballegård.
2. 1889. Andelsmejeriet "Møballe"
3. 1963. Frede Pedersen Lyse.

No. 2.

I slutningen af 1800-tallet blev der over hele landet startet mange andelsmejerier. Også i Katstrup var der nogle landmænd, der mente, at det var det rigtigste at etablere et mejeri på andelsbasis.

I følge et pantebrev fra den 26. marts 1888, der er bevaret på arkivet i Gedved, er initiativtagerne følgende:

Christensen, Overbygård

A. Winther, Fredeslund

H.P Ulrichsen, Overby Nedergård

A. C. Poulsen, Overby mark

H. S. Petersen, do

Chr. Hviid, Møballe

Peter Brygger

Anders Andersen

Kristoffer Rasmussen, Katstrup

Jacob Juliussen

M. Ulriksen, Oxholmshvile

M. Lange, Tebstrup

M. Lange, Thestrup

Ole Hansen, Ørskov

Joh. Jacobsen, Edelsminde

Jens Jacobsen, Egehøjgård

Pantebrevet til Spare- og Lånecassen for Landboerne i Skanderborg Amt er udstedet som sikkerhed for et lån på 15.000 kr.

Lånet skal afdrages over 15 år og forrentes med 4½ %.

Den 6. juni 1888 underskriver yderligere 9 andelshavere. Godt 1 år senere er pantebrevet yderligere underskrevet af 20 personer, således at mejeriet i 1890 havde 45 andelshavere.

I 1904 får andelsmejeriets bestyrelse, der nu består af:

Hans Christensen, Katstrup

A. Frandsen, Ørskovlund

Jacob Jacobsen, Møballe

H. F. Christensen, Overby

Chr. Richter, Katstrup

fuldmagt til at optage et lån i Horsens Landbosparekasse på 12.000 kr. Denne fuldmagt er underskrevet af 85 personer, og vi må gå ud fra, at disse er mejeriets medlemmer og leverandører.

Meget om mejeriets første leveår har vi ikke, idet de ældste protokoller er forsvundet. En ting er dog bevaret, og det er mejeriets regnskabsbøger fra den 1.11.1891 til den 31.10.1904. Disse findes nu på arkivet i Gedved.

Af regnskabsprotokollen fremgår det, at omsætningen har været stigende både i mælkemængde og i penge:

År	Mælkemængde i pd.	Omsætning i kr.
1891/92	1561715	51969,50
92/93	1547524	49484,19
93/94	1653139	46890,67
94/95	1720612	50928,77
95/96	1747111	60189,59
96/97	1741111	60660,26
97/98		63664,92
98/99	1983751	63282,72
99/1900	2045196	64093,14
1900/01	2058410	70878,64
01/02	2073932	70297,34
02/03	2272941	75211,28
03/04	2380263	79413,47

På de ovenstående 12 år, regnskabet omfatter, stiger mælkemængden med ca. 1,56 mill. pd. til ca. 2,38 mill. pd. En stigning på ca. 52 %. I værdier er der tale om en stigning fra ca. 52.000 til 79.000 kr.

Man kan sammenligne mejeriets kapacitet ved århundredeskiftet med mængderne ca. 50 år senere (ved at sammenligne med årsregnskaberne i perioden fra 1948 - 1957):

1948/49	2148692	878592
50/51	2816652	1093473
51/52	2521012	1301505
52/53	2957687	1275605

53/54	3099171	1355811
54/55	2664750	1246441
55/56	2234957	1018742
56/57	2458116	1056925

Som det ses, er mælkemængden steget betydeligt, og det afspejler landbrugets stigende produktion.

Enkelte oplysninger kan udledes af de senere bestyrelsesprotokoller:

11. marts 1924: Der er 45 andelshavere med 370 køer.

29. maj 1925: Årets mælkemængde var 1333000 kg.

Møballe mejeri var som andre andelsmejerier med til at forbedre mælkeproduktionen, bl.a. ved at udrydde smitsomme sygdomme. På generalforsamlingen den 19. februar 1942 vedtog man:

At antage en 5-årig plan for mælkekredsen, således at de leverandører, der har uprøvede besætninger, skal lade disse tuberkulinprøve i løbet af efteråret, og da træffe de foranstaltninger, som dyrlægerne finder fornøden for at afsondre de reagerende dyr fra sunde, da der ellers skal ske fradrag i overskudsbetalingen efter følgende regler: i 1942 5 øre/loo kg, 1943 10 øre/loo kg, 1944 15 øre/loo kg, 1945 20 øre/loo kg. og i 1946 25 øre/loo kg.

Man ville søge at udrydde tuberkulosen ved at nedsætte betalingen af mælk fra de gårde, der ikke havde sunde dyr.

Mejeriets tekniske drift er ikke beskrevet ret meget i protokollen, men den 16. februar 1943, er der nævnt:

Det vedtages at gå over til delvis eldrift, der anskaffes en 10 HK motor til kærnen og en 7½ HK til fryseværket. Der fyres med tørv på dette tidspunkt. Den 13. maj 1943 købes 300.000 tørv for 15 kr/looo.

Ved et bestyrelsesmøde i mejerisammenslutningen "Frecia" i

Gangsted, afholdt på Tvingstrup Kro den 1. dec. 1961, drøftedes en henvendelse fra Møballe og Hylke mejerier om disses tilslutning til mejerisammenslutningen. Fra Møballe Mejeri deltog Liboriussen fra Overby, der meddelte, at Møballe Mejeris bestyrelse gik ind for en sammenlægning med "Frecia" efter nogle vilkår foreslået af Frecia.

Der holdtes ekstreordinær generalforsamling i Frecia den 12. januar 1962 om optagelsen, og det vedtoges med 74 stemmer for, 14 imod og 6 blanke.

Ved den ordinære generalforsamling den 27.11.1962 blev Erik Liboriussen og Ernst Klausen indvalgt i bestyrelsen for Møballekredsen. Ikke lang tid efter fusionen med de andre mejerier i Frecia begyndte man at tale om rationaliseringer, og man blev enige om, at Møballe mejeri skulle nedlægges. Den 31.3.1962 lukkede man således for indvejningen på Møballe mejeri. Mejeriet blev lukket derefter. Mælken, der tidligere var kommet til Møballe, skulle nu køres til Tvingstrup eller Hylke. Da mejeriet lukkede, var der tre ansat. Mejeribestyrelsen Christian Mølgaard (bestyrer fra 1947 - 1962), en mejerist og en lærling. Før Mølgaard var M.P Lund mejeribestyrer (død i 1947).

På Møballe mejeri har man primært brugt mælken til ostefremstilling. Hovedproduktionen var Havarti ost og Danbo. Man har også produceret Samsø-ost. Osten blev solgt til Dofu i de sidste år. Før den tid havde private grossister købt osten. Man producerede også smør, der blev solgt til Midtjysk Exportforening i Horsens.

I Møballe mejeris tid var der en del ombygninger. I 1888 byggedes det første mejeri. Mejeribestyrelserens bolig var på 1. sal. I 1934 ombyggede man, bl.a. blev der bygget en ny mejeribestyrerbolig ved siden af mejeriet. I 1951 udbyggede man igen. Man fik en ostelagertilbygning.

En generalforsamling.

Som ved andre andelsforetagender blev der på Møballe Mejeri afholdt en årlig generalforsamling. Den blev som regel altid afholdt i Kattrup forsamlingshus en eftermiddag.

Generalforsamlingen forløb efter den traditionelle dagsorden med aflæggelse af beretning og regnskab.

Der kom som regel en række kommentarer og spørgsmål til beretning og regnskab. Alle kendte jo hinanden og regnskabets tal var ikke større end de kunne fattes. Der blev diskuteret livligt, men det endte altid med, at beretning og regnskab blev godkendt. Hvis generalforsamlingen imod al sædvane ikke ville godkende regnskabet, skulle der jo laves et nyt, og det var man egentlig ikke så interesseret i, idet det beregnede overskud ikke ville blive udbetalt den dag. "Overskud" var den benævnelse for den efterbetaling, der blev udbetalt til leverandørerne i forhold til den mælkemængde, de havde leveret til mejeriet i det forløbne år. Den udbetaling leverandørerne fik løbende igennem året, var en aconto betaling. Først når året var omme og regnskabet gjort op, blev den endelige pris fastsat. Overskuddet eller efterbetalingens størrelse afhang af regnskabsopstillingen, f.eks. af hvor meget, der blev brugt til afskrivning og henlæggelse. Man kan derfor nok tænke, hvor meget et regnskab kunne diskuteres.

Efter kaffen på den ordinære generalforsamling, skulle mælkeruterne udliciteres. Det var en ret alvorlig sag, der kunne skabe liv i selskabet, især hvis der var mange om tilbuddene. Andelsmejeriet fik mælken tilkørt fra gårdene hver dag om morgenen, og det var ved næsten alle mejerier husmænd eller mindre gårdmænd, der kørte mælkevognene med deres egne heste. Vognene, de kørte med, var som regel specielle vogne, der var bygget til transportspande, og de tilhørte mejeriet.

Mejeriets opland var delt op i forskellige ruter, der helst ikke måtte være længere, end de kunne køres i løbet af et par timer. Mejeriet startede omkring kl. 7.00, og til den tid skulle den første mælkevogn være på stedet. Møballe mejeri havde 7 - 8 ruter. Disse mælkeruter var beskrevet på

lister med hvert sit nummer.

Licitationen foregik på den måde, at bestyrelsesformanden forelagde tilbud på liste nr. 1, og derefter på de andre listenumre. Så startede licitationen ved, at de, der var interesserede, bød den pris, de ville køre ruten for i det kommende år. Man underbød hinanden som ved en auktion, med den forskel, at her gik priserne nedad.

Det var for de mindrebemidlede husmænd gode kontante penge at hente ved mælkeruterne - men det var surt tjente penge. En mælkerute lagde beslag på en mand og heste i ca. $\frac{1}{2}$ dag hver dag året rundt.

Et år i 1930'erne kørte Jensinius Kristensen den nordlige rute for den beskedne sum af 360 kr. Samme Jensinius præsterede iøvrigt det kunststykke uden at købe og i smug stykke for stykke at hjemtage en ret anseelig kalkelovn, der lå ved mejeriet. Efter en rum tid manglede der kun fodstykket, og det overrakte mejeribestyreren personligt den forbløffede Jensinius en morgen, da han svingede op foran mejeriet.

Licitationen på mælkeruterne kunne udvikle sig til en kappestrid mellem dem, der ville køre den samme rute. Det fortælles, at der har været tilfælde, hvor en mand er blevet så ivrig, at han gav det sidste tilbud således: "Gratis faneme". Og han har så skulle køre mælk i et helt år uden af få noget for det. Det har måske været sådant et tilfælde, der i 1950'erne fik nogle mejerier til at indføre skriftlige tilbud på kørsel, som ved enhver anden licitation. Herved undgik man, at nogle i ophidset tilstand afgav alt for lave tilbud.

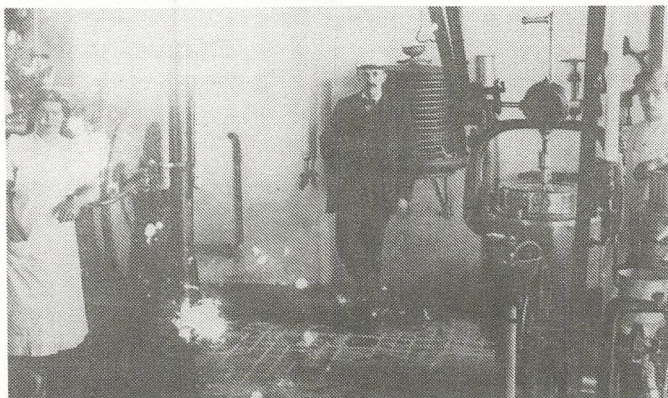
No. 3.

Den 5.1.1963 købte Frede Pedersen Lyse det nedlagte Møballe Andelsmejeri med matriklerne 1c og 4c. Matrikel 1c tilkøbt fra Møballegård var på 1445 kvm² og 4 c, tilkøbt fra Henrik Steffensen, var på 926 kvm².

Frede Lyse indrettede en del af mejeriet til benzintank med Uno - X benzin. I 1965 fik han tilladelse til at opstille et benzinanlæg. Dette anlæg bestod af 3 stk. elpumper, 3 stk. beholdere, lysstander med armatur, lysskilt med galge og indkørselslys.

I de gamle mejeribygninger har der efterhånden været mange forskellige småvirksomheder på lejebasis.

I 1963 udlejedes en del af de gamle ostebygninger til Hovedgaard mejeri.

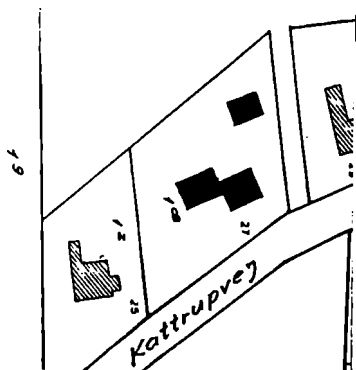
Mejeribestyrer Lund og arbejdere i mejeriet, ca. 1920.

KATTRUPVEJ 27

Matrikel læ.

Ejere:

1. 1947. Peter A. Frederiksen.
2. 1959. Thora Skafte, født Frederiksen.
3. 1959. Sigvald Jørgensen.
4. 1970. Børge Ditlevsen.

No. 1.

Peter A. Frederiksen fik skøde d. 23.5.1947 på matr. no. læ, der udgør 1600 kvm., fra Hans P.B. Gregersen. Jorden blev udstykket fra matr. no. 1f, der tilhører "Akhøj", Tebstrupvej 5. Købesum 1700 kr.

Peter A. Frederiksen er født i Fruering v. Skanderborg. Hilda Dam Jørgensen er født i Serridslev. De lærte hinanden at kende, da Hilda var stuepige og Peter kusk på Serridslevgård. I 1912 blev de viet i Serridslev. I nogle år boede de i Gedvedgårds hus i Tingstedholm (nu Skanderborgvej 22). Derefter købte de en landejendom på Tebstrupvej 11, og her boede de, indtil de i 1929 byggede "Nyminde", Katstrupmøde 9. De boede på "Nyminde" til 1946. Da flyttede de til Tvingstrup i et år, men de savnede Katstrup og købte derfor matr. no. læ og byggede her.

Murer var Hans Christensen og tømrer Langballe, begge fra Tvingstrup. Mens de boede i huset i Katstrup, havde Peter Frederiksen forskellige tilidshverv. Han sad i Katstrup-Tolstrup sogneråd, var pantefoged og skatteopkræver, dvs. at han cyklede rundt fra hjem til hjem og opkrævede skat. I 1958 var han til vælgermøde i Katstrup Forsamlingshus og rejste sig for at få ordet, og mens han talte fik han et hjerteslag og faldt død om.

Hilda Frederiksen døde ligeledes i 1958.

Datteren Thora blev født, da de boede i Tingstedholm. Hun er gift med H. Skaftø og bor i Århus. Sønnen Arne blev født, da de boede på Tebstrupvej 11. Han blev gift med Karen, og de overtog "Nyminde" efter forældrene. De bor i dag i Canada.

No. 2.

Thora Skaftø, født Frederiksen, fik skifteretsattest som adkomst på matr. no. læ efter hendes forældre.

No. 3.

Sigvald Ejner Jørgensen, født d. 16.4.1922.

Anna Marie Jørgensen, født d. 30.9.1921.

Børn: Preben Juul Jørgensen, født d. 15.6.1944.

Ulla Juul Jørgensen, født d. 13.8.1949.

Sigvald Jørgensen fik skøde d. 7.1.1959 på matr. no. læ fra Thora Skaftø, Århus. Købesum 18.000 kr.

Sigvald Jørgensen er født i Brørup, Anna Marie Jørgensen, født Olsen, er født i Nørre Felding, og de blev viet i Struer d. 1.4.1944. Anna og Sigvald Jørgensen var værter i Katstrup Forsamlingshus fra d. 1.2.1959 til d. 1.4.1962. Sigvald arbejdede fra 1953 til 1963 på Hovedgård savværk. Der-

efter var han 1 år ved Hustømrerne i Horsens. Og fra 1964 til 1969 var han på slagteriet i Horsens. Her arbejdede Anna også fra 1962 til 1969. Anna og Sigvald købte i 1969 vaskeriet i Hovedgård og flyttede derover. Vaske-riet havde de til 1976. Derefter boede de i Sattrup i 4 år. D. 30.11.1980 flyttede de til Møllebæk Tingstedholm, hvor Anna gør rent på kontoret, og Sigvard er have- og altmuligmand.

Datteren Ulla er gift og bor i hjemmet i Katstrup. Sønnen Preben er gift og bor i Østbirk. Han er fængselsbetjent i Vejle.

No. 4.

Børge Ditlevsen, født d. 10.4.1947.

Ulla Juul Ditlevsen, født d. 13.8.1949.

Børn: Dorthe Juul Ditlevsen, født d. 17.10.1967.

Esben Juul Ditlevsen, født d. 12.12.1971.

Børge Ditlevsen får skøde d. 1.4.1970 på matr. no. læ, købesum 75.000 kr., fra hans svigerforældre Anna og Sigvald Jørgensen.

Børge Ditlevsen er født i Hylke, Ulla Ditlevsen, født Jørgensen, er født i Gedved, og de blev viet i Katstrup kirke d. 5.7.1969. Børge er udlært tømrer og har været ansat ved Møllebæk Huse siden april 1972. Ulla er ansat på Hovedgård plejehjem som servicedame.

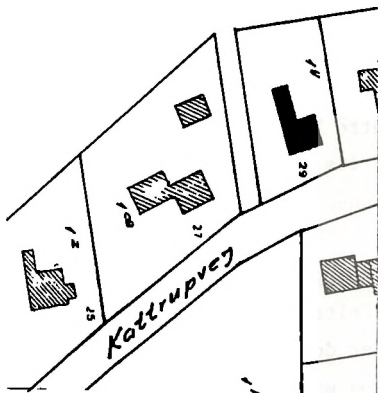
I 1977-78 blev der bygget 80 kvm. til huset, det var hidtil kun på 64 kvm. + kælder. Murer var Jørgen Buhl, Katstrup, smed Karl Laursen, Katstrup, lavede varme og sanitet, el-arbejdet lavede Knud Christensen, Egebjerg, og tømrerarbejdet lavede Børge Ditlevsen selv.

KATTRUPVEJ 29.

Matrikel no. ly.

Ejere:

1. 1947. Jens Christoffersen.
2. 1975. Petra B.M. Christoffersen.
3. 1975. Kurt Møller Andersen.

No. 1.

Jens Christoffersen, født d. 13.8.1892.

Petra B. Marie Christoffersen, født d. 27.6.1903.

Børn: Henny Christoffersen, født d. 1.4.1922.

Søren Christoffersen, født d. 5.1.1926.

Johannes Christoffersen, født d. 14.7.1931.

Carl Olav Christoffersen, født d. 22.2.1935.

Esther Christoffersen, født d. 21.6.1936.

Villy Christoffersen, født d. 13.7.1940.

Jens Christoffersen fik skøde d. 3.9.1947 på matr. no. 1y, der udgør 1 1/4 alb. = 800 kvm. fra Otte Christensen. Jorden blev udstykket fra matr. no. 1f, der tilhører "Akhøj", Tebstrupvej 5. Købesum 1000 kr.

Jens Christoffersen er født i Breth, Marie Pedersen i Nebel, og de blev viet i Nebel d. 4.9.1925. De boede i Overby Skov i ca. 20 år. Huset, de boede i, tilhørte Friis Overby, Nedergård. Dette hus er ikke mere. Jens Christoffersen arbejdede som løs daglejer ved Friis, og når der ikke var arbejde der, slog han sten til skærver for kommunen ved vejen. I en del år malkede Marie køer ved Lyse, "Fredenslund".

Da de havde købt matr. no. 1y, begyndte de at bygge hus. Murerarbejdet lavede Olav Christensen, tømrerarbejdet lavede Frits Sørensen, begge Kattrup. Huset var en landarbejderbolig, dvs. at der var dokumentet på matr. no. 1y om pligt til bebyggelse, benyttelse, forbud mod udstykning m.v., mod overdragelse og om vedligeholdelse, forsikringer m.v., hæfter med pant forud for pantegæld i 35 år fra statslånenes indførsel d. 3.9.1947 til lånenes indfrielse (aflyst d. 1.9.1975).

Mens de boede i Kattrup havde Jens forskelligt arbejde. Han var med til at grave tørv i mosen ved Lundum, og det var med håndkraft og tipvogn. Ellers var han daglejer, hvor der var brug for ham. En del år var han pedel ved Kattrup skole, indtil skolen lukkede i 1970. Han var også havemand forskellige steder i Kattrup. Jens Christoffersen døde d. 15.7.1974.

Marie Christoffersen cyklede i mange år til spædbørnshjemmet i Hovedgård for at vaske tøj. Ligeledes cyklede hun rundt og hentede "Julens gælde" i mange år. I 1975 solgte hun huset i Kattrup og bor i dag i Eskebakparken i Skanderborg.

No. 2.

Petra B. Marie Christoffersen, skifteretsattest som adkomst på matr. no. 1y.

No. 3.

Kurt Møller Andersen, født d. 26.8.1942.

Helga Møller Andersen, født d. 1.9.1938.

Børn: Kim Møller Andersen, født d. 26.11.1963.

Kurt Møller Andersen fik skøde d. 5.8.1975 på matr. no. 1y fra Marie Christoffersen. Købesum 120.000 kr.

Kurt Møller Andersen er født i Katstrup. Hans forældre er Else Marie og Frands Møller Andersen, der drev gartneri på Elbjergvej 24. Helga Christoffersen er født i Hundshoved v. Nr. Snede. De blev viet i Vejle d. 30.8. 1963.

Kurt er udlært gartner og blev ansat d. 1.4.1972 som ringer og graver ved Katstrup kirke.

KATTRUPVEJ 30

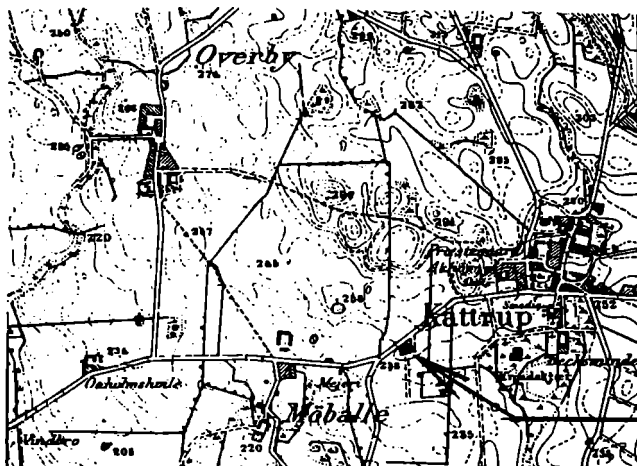
Matrikel no. 27a.

"VESTERGÅRD" - den tidligere fattiggård.

Ejere:

1. Før 1865. Serridslevgårds Fedeikommis (kirken).
2. 1865. Pastor Leuenbach.
3. 1872. Katstrup-Tolstrup-Ørridslev kommune.
4. 1937. Henrik Steffensen.
5. 1969. Helene Steffensen.
6. 1977. Harry Steffensen.

Fattiggården blev bygget på jord, der tidligere havde tilhørt præstegården, og blev placeret ca. 500 m. fra Katstrup by. På det tidspunkt, i 1868, var der jo ingen bebyggelse langs Katstrupvej vest for kirken. På kortet nedenfor er vist skolen, men den blev bygget ca. 40 år senere.

Fattiggården

Placeringen af gården i forhold til byen har nok ikke været helt tilfældig. Man ville ikke have de fattige anbragt lige op af almindelig beboelse. Det kunne også forstås af beskrivelsen af valg af byggeplads for fattighus i Katstrup i 1837. Der er det direkte nævnt, at placeringen i den nordlige ende af Katstrup, nu Elbjergvej 22, var i en tilpas afstand fra anden bebyggelse.

Den egentlige fattigforsorg startede med et reglement for fattigvæsenet af 5. juli 1803 og opbyggedes med en sognekommision, der fungerede indtil 1842, da man oprettede sognekommunerne, herefter var fattigforsorgen en af sognekommunernes opgaver.

I den første del af 1800-tallet havde man ikke egentlige boliger til de mennesker, der ikke selv kunne skaffe sig et sted at være, men lejede dem ind hos egnens beboere.

Man byggede to fattighuse i 1837, i Katstrup og i Tvingstrup, således at man med det, man i forvejen havde i Gedved, i Katstrup-Tolstrup-Ørriidslev pastorat ialt havde tre fattighuse.

Af sogneforstanderskabets protokol fremgår det, at man også havde et hus i Brørup, men det er endnu ikke lykkedes at opklare, hvor det hus lå, eller hvordan det er kommet i sognets eje.

Fattiggårdens historie startede i 1863, da man nedsatte et udvalg på 6 medlemmer uden for forstanderskabet (sognerådet) for at overveje spørgsmålet.

D. 1.8.1866 tog man alvorligt fat på projektet. Man opsatte et budget, der mundede ud i en driftsudgift på ca. 1790 rdl., det var ca. det samme som fattigforsørgelsen kostede, og man vedtog at købe jord til formålet.

Sagen om oprettelse af en forsørgelsesanstalt og arbejdsanstalt forhandleles.

Efter foreløbigt overslag vil der i

Katstrup sogn	16 fattige
Ørriidslev " "	20 "
Tolstrup " "	20 "
for tiden i Horsens	<u>5 "</u>
	61 fattige

Man antager at der bør indkøbes 1 stk jord f. øks. 9 td 1

beregnet til	1600 rdl
bygning m m	<u>2400 "</u>
	6000 rdl

Renter heraf 6 % 360 rdl

Overslag over udgifterne:

1 rente	360 rdl
2 højst 9 sk. pr dag er 34 rdl pr år beregnet for 40 personer	1340 "
3 brændsel m m	50 "
4 klæder (antages at indkomme ved arbejde)	
5 læge m m	40 "
6 forstanderens løn beregnes = landbrugets indtægt	<u>1790 rdl</u>

Efter dette overslag vil udgifterne ved fattigvæsenet ei blive synderligt større end nu.

Efter forhandling med de (9 maj 66 nr 17) udnævnte mænd, bestemtes at forløbe at indkøbe et stykke jord, og vedtages at overdrage denne handels foreløbige afslutning til:

Ole Knudsen
Beergaard og
Søren Jensen

Så snart en sådan handel er afsluttet, bliver tilladelse hertil at søge hos ministeriet.

I november 1866 vedtog man så at opføre et "Fattig- og arbejdshus" i Katstrup. Tegning til huset blev lavet efter et fattighus, der var opført i Ringe.

Jorden, hvorpå fattiggården skulle opføres, matr. no. 26 og 27, blev købt af fru Gyrete Leuenbach, enke efter pastor Leuenbach, Katstrup, d. 15.9. 1866.

Året efter, d. 19.11. solgte man "kirkehuset", nu matr. no. 27b, Katstrupvej 45, til Henrik Pedersen, der indrettede købmandshandel her.

9 nov. 1866

Angående fattig- og arbejds-hus i Katstrup, bevilget af indenrigsministeriet 3 okt 66 (meddelt i skrivelse af 12 okt) forelåles et hus til ca 70 personer (34 qvinifolk, 22 børn, 14 mandfolk) Huset menes at kunne bygges efter en vedlagt tegning over et fattighus i Ringe, indrettet med 3 enkelte værelser til gifte folk. Det overdrages Anther og P Svelstrup at forhandle med bygmester om tegning og overslag.

21 nov. 1866

En tegning til et aftsøgt og fattighus udarbejdet af Bruk i Korsens blev fremlagt. Samme var beregnet til 72 personer, herved bemærkedes: (forslag til ændring af tegningen)

er uklar.

Syngingen bliver at opføre på grundstens sokkel af mursten. Værelsernes højde skal være 4½ alen (ca 267 cm) under gipsloftet, alle værelser skulle gipses. Dørene skulle være slette, undtagen yderdøren og de 1 lejlighed og til institutionsvæsenet. Vinduerne skulle være almindelige vinduer (ikke busvinduer). Taget skal være tegltag. Udtuset opføres af grundsten og forsynes med stråtag. Bjælkerne skulle i reglen være gennemskårne, spændtræerne ligeså gennemskårne 1½ alens afstand. Gavlene skulle være lige (spidse). Vinduerne sættes således at de under nr a omtalte lejligheder der kunne indrettes. En hjældelejlighed indrettes under arbejdsstuen for fruentimmer med nedgang fra køkken. En trappe indrettes fra brændehus til loftet. af tagvinduer sættes 4 på hoved længden af 4 stens størrelse og 2 på side længden af samme størrelse, i sidelængdens gavl sættes 1 karv vinduer. Derefter bliver tegning og overslag at forfatte snarest muligt. Saa snart tegning og overslaget er indkommen overdrages det til formanden at indsende lisse til ministeriet med antragende om et lån af størrelse som overslaget tillagt købesummen af den indkøbte jord som er 2150 rdl.

Kvad der så i sin tid måtte indkomme ved salg af kirkehuset og is
3 fattighuse vil være at anvende til afdrag på lånet.
ligeledes overirages det til formanden at foreløbig tinge 120000
sten, halvt fuldbrændte og den anden halvdel halvbrændte helst
Bygholm teglværk. Stenene befordres pr omgang 400 stk pr læs, og
Krridslev nogen begynder. Ligeså tinges kalk 1 td pr 1000 sten
heraf køres 5 td pr læs.

I sognerådet var der dog ikke enstemmighed om opførelsen af fattiggården.
I et møde d. 6.1.1867 blev der af nogle foreslået at købe en gård i ste-
det for at opføre nye bygninger. Ved en afstemning, sognerådsmedlemmer og
medlemmer af det nedsatte udvalg imellem, blev det vedtaget med 8 stemmer
mod 7 at blive ved det vedtagne, altså at opføre nye bygninger på den køb-
te jord, matr. no. 26 og 27 i Katstrup.

Det var en snedkermester Thuesen fra Ebeltoft, der ved licitation på Teb-
strup Kro d. 15.10.1867 fik overdraget arbejdet med opførelsen af bygnin-
gerne for en pris af 6695 rdl.

Husene skulle være under tag d. 1.8.1868 og færdige til aflevering d.
1.10.1868.

D. 26.5.1868 samledes sognerådet for at syne arbejdet. Selv om Colding,
Katrinelund, var utilfreds med, at der var brugt "gule mursten fra Bleid",
godkendte man det hidtil udførte arbejde og udbetalte 1000 rdl. til entre-
prenøren.

Til den fastsatte tid blev bygningerne afleveret, og i sognerådsprotokol-
len står der:

2 okt. 1868

Blev den i sommeren 1868 opførte fattig - og arbejdsanstalt i
Katstrup synet af undertegnede og fandt vi er meget veltilfredse
med samme i alle nåder, ligesom vi også foreslår at der gives
entreprenøren en særdeles god anbefaling.

F S Smidt Colding Hans Frandsen Fr Jørgensen

Thuesens assurance af bygningen udløber den 10. nov. kl 12 og
bliver bygningen da at assurere branddirektionen og taksations-
mændene.

Spærre.

Sognerådsmedlemmerne og sandsynligvis også mange af sognets beboere må have opfattet dette at bygge en fattiggård som et meget stort arbejde. Projektets størrelse kan illustreres af, at udgifterne til jordkøb og opførelsen af bygningerne, der blev på omkring 9000 rdl., var næsten dobbelt så meget, som kommunens budget for 1868, - det var:

Til fattigvæsen	2000 rdl.
Til skolevæsen	2234 rdl.
Til vejvæsen m.m.	525 rdl.

4759 rdl.

(eller ca. 5000 rdl.)

Der er i brandtaxationsprotokollen en nøjere beskrivelse af bygningerne og deres indretning:

Utskrift af BRANDTAXATIONSPROTOKOLLEN.

Ar 1868 den 5 november foretog brandinspektionen i forbindelse med sagn-taxationsmændene, Henrik Pedersen Mullerup og Jens Jørgen Bek, følgende taxation til indtægning i landsbygningernes almindelige brandforsikring:

Katstrup mark og sogn

En fattiggård tilhørende sognets beboere i pastoratet Katstrup, Orrilslev og Dolstrup sogne.

Bemærkede gård består af:

a. Hovedbygningen i øst og vest med front indt nord, 59 fag (fagene 17 alen), 59 alen lang, 16 alen dyb, 5½ alen til taget, af en 18" tyk kampestensmur opmuret i kalk, fyr overtømmer med tegltag, inddelt med en 2 alen bred corridor på langs igennem huset, fra hvilken gang findes indgang til 7 værelser på den nordre side og til 3 værelser på den søndre side hvor tillige findes hovedindgangen med en dobbelt dør og trappe op til loftet. Hovedindgangen har en bredde af 4 alen. Santlige værelser er forsynede med bræddeluft hvorunder er lagt gipsdække, ligeledes det omtalte rum ved hovedindgangen, frendeles er overalt lagt bræddegulv. Huset er forsynede med flatte og malede løre, der fører ind til værelserne, hvor væggene er optrukne med kalk og forsynede med fodpaneler, i alle værelserne findes store vinduer, der er malede og forsynede med beslag. Loftet er forsynet med tagstole, og de 5 fag i hver ende af gavlene er indrettede med 2 værelser, som ligeledes er forsynede med gipsloft.

Huset er forsynet med 4 skorstenene opførte af fuldbrændte sten med kalk og befandtes forsvarlig indrettede mod brandfare.

Fandtes at kunne tages: 10 fag a 150 rdl = 1500 rdl
 29 " " 125 " = 3625 "
 4625 rdl.

b. Tilbygning i den vestre gavl mod syd, 24 fag, 43 alen lang, 12½ alen dyb, 5½ alen høj til taget, af samme bygningsmateriale, som det foregående hus. Fagene er her 2 alen brede indrettet fra den nordre ende således: 2 værelser til køkken, spisekammer, fra spisekammeret er nedgang til en kjelder, 8½ alen lang, 5½ alen dyb, 5 alen høj, der løber ind under hovedbygningen, lesse forestaaende rum i sidebygningen indboldte 5 fag, brændeles 5 fag til brødens og bagestue, alle disse her

Beskrivne rum er forsynede med brændeofte, kaminen er lagt jern-
 lække, og tillige brændeulv, ved antagelse af kaminen, bryg-
 gerset og bagerstuen er stengulv. 2 fag til brændsel og et på-
 kammer, 3 fag til lo og lade, samt 2 arrestlokalier, 3 fag til
 kostald med svinessti og kalkseamus, i de alst beskrevne 12
 fag er ala. brændeofte, kun i påkammeret er tillige brænde-
 ulv, i det øvrige er føls lærgulv føls gulvet belagt med kam-
 pester. Huset er forsynet med skorsten i lejligh-
 hed, samt med en skorsten i køkkenet og en lo i bryggeret
 tillige med en bageovn, alle opførte af heibrennte muesten
 med kalk og forsvarlige indrettede mod brandfare.

I lejlighed er samstemsle døre og i den øvrige
 del af bygningen kun glatte døre. Bygningen er forsynede med
 malede døre, malede folpaneler i beboelsen, samt med samme
 slags vinduer, som i hovedbygningen, i laden kostalden og ar-
 restlokalierne er jernvinduer. En dobbelt dør fører til brygger-
 set, en lo til laden og en enkelt dør fører sydlige gavl til
 kostalden. Fra bryggeret fører en trappe op til loftet, og
 bemærkes at der fra køkkenet er en 2 alen bred gang til korri-
 deren i hovedbygningen.

Fandtes at kunne taxeres til: 10 fag a 125 rdl = 1250 rdl
 12 " " 100 " = 1200 "

 2450 rdl

Bege de anførte bygninger er forsynede med zinktagrender
 c. Latrinbygningen, en halvtagsbygning af bindingsværk med mure-
 de vægge af heibrennte sten med kalk, fyr overtemper med tegl-
 tag, indeholdende 5 fag, 7½ alen lang, 2½ alen dyb, 4½ alen
 høj, inddelt i 3 rum med 5 glatte og malede døre.
 Fandtes at kunne taxeres til 11 rdl pr fag = 55 rdl

Tilsammen 7450 rdl.

I 1876 blev der, efter at man tre år tidligere havde købt en tilstødende
 gård, opført en bygning indeholdende aftægtslejlighed og lade.

Ar 1876 den 19 august foretog brandinspektionen i forbindelse
 med sognevurderingsmændene Henrik Petersen Mullerup og sogne-
 foged Jøren Jensen følgende beskrivelse og vurdering til ind-
 tegning i landbygningernes almindelige brandforsikring.

Kattrup mark, Kattrup sogn

Fattiggården tilhørende sognets beboere i

pastoratet Kattrup, Orriislev og Tolstrup sogne.

Bemeldte gård består af:

- a. Hovedbygningen til beboelse for fattiglemmerne i 0 7 af
 kærstensmur med tegltag Uforandret: 9250 kr
- b. Tilbygning til den vestre gavl af hovedbygningen med syd
 af samme bygningsmateriale som a indrettet til
 forbliver uforandret: 4900 kr
- c. Halvtagsbygning til latrin af bindingsværk med tegltag
 uforandret: 110 kr

1. Beboelse og lade i øst, 5 aien og for hovedbygningen, 15 fag, 37 aien lang, 12 aien dyb, 57 aien høj af 18' 7/8 kampe-
stenskvar hvortil var indsat halbrændte sten omkring vindues-
karmene, omkring porte og tære, ligeledes halbrændte sten er
sat i hellestakkepladene. Dyr overtømmer med spåntag.
Indfelt fra den nordre gavl, 4 fag til en aftagtsboelig be-
stodende af en stue, et soveværelse, køkken, forstue og et
bruserum med brusebad og brusegulv i 2 fag. I indgangen
en skorsten af halbrændte sten forovrigt indrettet med brand-
fare. De øvrige 11 fag er indrettede til sove og lade, med en gen-
nærkørsel på tværs gennem bygningen. Skillerum i jernmekor-
selsporten er af halbrændte sten.
I beboelsen er 4 fag vinduer, og i ladeen er jernvinduer, for-
ovrigt er bygningen forsynet med de nødvendige tære og porte.
Denne bygning er tydeligen opført af særdeles gode og nye ma-
terialer, og fanites at kunne vurderes med fundament:

4 fag a 520 kr =	1280 kr	
11 " " 260 " =	<u>2860 "</u>	
	4140 kr	
Fundamentets verdi	<u>260 "</u>	
	4500 kr	<u>tilsættelsen 1960 kr</u>

Den gård, som kommunen i 1872 købte af Julius Hansen, matr. no. 16, har sin egen forhistorie.

Ejerne var følgende:

På et tidspunkt før 1818 (nok for 1797, da Pertou var præst i Katstrup fra 1779 til 1797) overtager Ingvar Bech ejendommen fra Pertou.

6.2.1818. Erik Ernstsens fra Niels Bech.

12.12.1819. Peder Jørgensen Fisher fra Erik Ernstsens.

22.6.1833. Ole Pedersen fra Peder J. Fisher.

25.7.1872. Katstrup-Tolstrup-Ørriidslev kommune fra Julius Hansen. Ejendommen købes med forpligtigelse til aftægt for den tidligere ejer Ole Pedersen og hustru.

Den under 6.2.1818 nævnte Niels Bech må være degnen Niels Bech i Katstrup, da der i fattigprotokollens ligningslister som ejer af en ejendom af denne størrelse er nævnt "Degnen Bech".

Ejendommen har sikkert haft dårlige bygninger. Den er i 1818 benævnt som ødegård. Niels Bech, der ejede gården årene før, har jo boet i degneboligen i Katstrup by, Elbjergvej 39.

Der må dog have været bygninger i 1872, da kommunen købte ejendommen, for man holdt d. 16.2.1876 auktion over nedbrydning af to huse (det østre lade og det nordre stuehus) på den gård, som man havde indkøbt.

Det fremgår af auktionsbetingelserne, at sognerådet skal beholde en kampe-
stenskavlgavl, den søndre gavlgavl i det østre hus, og samtlige grundsten under
begge huse.

Den højstbydende på nedbrydningsarbejdet blev teglbrænder Anders Peder Andersen, Hovedgård, der ville give 465 kr.

I sognerådsprotokollen er der senere nævnt, at der d. 9.10.1876 holdes auktion over det sidste hus.

Kommunen havde forøvrigt nogle problemer vedr. penge til betalingen af denne ejendom, idet man i 1872 havde anmodet om amtets tilladelse til at optage et lån på 5600 rdl.

12 juni 1872 (5)

Frenlagdes skrivelse fra amtet af 7 juni i i vedkommende lånet af 5600 rdl til udbetaling af Julius Hansens til fattiggården indkøbte gård. Det ses heraf, at amtet endnu ikke vil meddele tilladelse til optagelse af lånet, således som sognerådet har anraget d 6 fra før det ses, hvorledes kommunens status vil stille sig m h t omkostningerne ved anlægget af den oftere forhandlede vej fra Katstrup til Hovedgård.

Dette er et forlangende, som amtsrådet ikke tidligere har begrædet. Hertil bemærkes, at da de 5600 rdl i denne termin skulle udbetales og da amtsrådet endnu ikke har villet meddele tilladelse, så må vel sognerådet benytte til lånets optagelse, den myndighed som det har i lov af 8/7 67 § 26 k, til at optage lån, altså for 5600 rdl, hvortil da inden udgangen af 1873 enten skal erhverves amtsrådets tilladelse, eller og skal samme lån, inden omdelte tid (udgangen af 1873) tilbagebetales. Herom bliver at forhandle. Et udkast til en obligation frenlagdes.

Sognerådet med formanden, der var pastor Sparre, mente, at det var forkert af amtsrådet, at dette blandede de to sager sammen.

If. amtets skrivelse bliver at meddele nærmere oplysning om hvorledes kommunens status vil stille sig, når det forventede overslag til en vej fra Katstrup - Hovedgård foreligger. Her bliver altså at overveje, hvorvidt man i år vil se sig i stand til at udføre benævnte vejarbejde, samt fornyet anragende at indgive om lånetilladelse, som er tidligere omtalt.

Formanden anmodes at meddele amtet, at kommunen ikke i år kan udføre benævnte vejarbejde og at forny anragendet om lånet. Hvis amtsrådet endnu ikke vil give lånetilladelsen ønskes sagen forevist indenrigsministeriet.

Sagen faldt dog på plads i 1873, da sognerådet vedtog at ville være med til at anlægge vejen til Hovedgård.

Proklares i skrivelse fra amtet af 14/2 73, indenrigsministeriets skr. af 10/2 73 ifølge hvilken man må anse det for at være i kommunens interesse, at vejen Hovedgård - Kattrup anlægges, ligesom ministren må finde, at sognerådet ikke bør undgå sig for nu at skride til iværksættelse af vejanlægget.

Settes under afstemning, om sognerådet vil tilståde nævnte vejs anlæg efter den sidst foreslagne indlagte vejlinie (se kort af vejinspektør A.B.S.) med 8 alen mellem græfterne.

J Jacobsen	stemmer	ja
Smidt	"	nej
J Hansen	"	ja
J Pedersen	"	ja
P Jensen	"	nej
J Rasmussen	"	ja
J Vendelbo	"	ja
P Sveistrup	"	nej
Sparre	"	ja

Fattiggården er flere gange nævnt i sognerådsprotokollerne. Desværre kan driften ikke helt klart følges, men nogle interessante forhold kan nævnes. Til den første bestyrer af fattiggården eller "Fattig- og Arbejdsanstalten" ansatte man Jens Pedersen fra Horsens. Der havde efter en annonce i Horsens Avis, Horsens Folkeblad og Århus Stiftstidende meldt sig 45 ansøgere til pladsen.

Sidst i oktober 1868 flyttede 14 personer ind på fattiggården, - i sognerådsprotokollen er navnene på disse mennesker angivet.

Man regnede med, at beboerne skulle beskæftiges, og i jan. 1869 fastsatte man følgende afregningspriser.

Arbejdsprisen i anstalten sættes således:

a for at ribbe fjer	10 mk pr lispund
b at spinde og karte uld	20 sk. pr pund
c at tvinde	4 mk for 1 pund
d at spinde 1 pund hør	1 mk a 20 sk.
e " " 1 pund blå	5 - 7 sk.
f at binde uldgarn	1 mk til 3 sk pr pund
g at binde mætter	12 mk pr kvadrat alen

Fattiggården var godt nok en gård, men den blev ikke drevet som almindeligt landbrug, man lejede til markens drift, og man har også købt korn til gården....

15 td rug

20 febr. 1872

15 td byg

Licitation over korn til fattiggården og til mad 5 td byg at levere i Ørskov.

Rug 13 lispund, byg 12 lispund må leveres med det første og inden 1 maj.

5 td rug a 6 rd1 5 mk	Brandt
5 " " " 6 " 5 " 8 sk	"
5 " " " 6 " 5 " 8 "	Søren Jensen
5 td byg a 6 rd1	Brandt
5 " " " 6 "	"
5 " " " 6 "	J Jacobse
5 " " " 6 "	"

De sidste at levere i Ørskov

Helt jordens drift bemærkes at den leies i 7 sk, 5 til hver.

1. Brakmarken, ca 3 til 1, skal pløjes 4 gange og hermed efter fornødent gjødning køres ud til 2. pløjning, læsning og spredning besørges af fattiggården.

Rugen skal såes inden midten af sept. ved bestyreren.

2. Markerne til byg, havre og rodfrugter er pløjede, den sidste skal forsynes med gjødning, pløjes, harves og atter pløjes op i render. Markerne til vårsmå skal harves som bestyreren finder fornødent.

3. He og korn indkøres såsnart det er tjenligt og det forlanges af bestyreren.

Ovenstående bestemmelser gælder for 1872 indtil rugen er sået, og for al den jord som hører til fattiggården.

Driften af jorden, som anført er, overtages efter licitation af Henrik Kuallerup for 102 rdl.

Forinden er der dog indbefattet efterårspløjning af stubjord (omtr. 9 til 1.) der bliver at udføre som sædvanligt, eller man leverer den af, som man tager imod den.

Ved sognerådsmødet d. 3.4.1879 vedtager man, at der skal føres et nøjagtigt regnskab, og at besætningen og avlen skal takseres, samt at alt skal vejes, - derfor anskaffedes en decimalvægt.

Det er så heldigt, at nogle af regnskabsbøgerne er bevaret. Der findes protokoller for årene fra 1884 til 1911. Ved at studere dem kan man danne sig et begreb om, hvordan driften af fattiggården gik for sig.

Endvidere fremgår det af sognerådsprotokollerne, at man fra 1883 begyndte at indhente tilbud på levering af varer til fattiggården. Tilbudslisten omfatter et broget sortiment af varer.

10 febr. 1883

Efter forudgående bekendtgørelse afholdtes licitation over fattiggårdens forbrug af forskellige varer.

Licitationen faldt således ud:

50 pund st. crois sukker	Jens Hvild	a 55 $\frac{1}{2}$ øre
10 " dansk farin	Th. Møller	" 98 "
200 " riis	Jens Hvild	" 164 "
112 " grøn sæbe	" "	" 174 "
150 " engelsk soda	" "	" 44 "
1 gros tandstikker (Torienskjold)	Th. Møller	1,28 kr
16 pund rio kaffe	" "	a 56 øre
20 " kandis	Jens Hvild	" 48 $\frac{1}{2}$ "
10 pot min. eddike	Th. Møller	" 194 "
16 pund cikorie	Jens Hvild	" 194 "
1 sek lyneborg salt	" "	57 kr
1 " køkkensalt	" "	54 "
32 pund færaisk rødkjær	" "	a 43 $\frac{1}{2}$ øre
2 pk. bro bunle a 4 pund	" "	1,25
5 pund selskåb	Brandt	1,20
50 pottor 7 $\frac{1}{2}$ ° brundevin	J. Hvild	a 294 øre
12 " petroleum umeddigt	" "	" 18 "
Hushvarer = 2.		
1000 pund rug	Jøding	55 $\frac{1}{2}$ kr
4000 " "	" "	a 55 $\frac{1}{2}$ øre pr 1000 pund

1000	'	Rederensvare	"	57	"
1000	'	"	"	57	'
1000	'	"	100 Pøgt	57	'
1500	'	"	St. Christensen	57	'
200	'	Gryn månedlig, værg. Redersen		20	kr
30	"	Reelgryn	Mathrup Møller	57	'
150	"	bygel	"	124	'

Ifølge fattiggårdens regnskabsprotokol har der i 1884 været følgende hovedpunkter i indtægt og udgift:

Indtægterne bestod væsentligst af salg af smør, der er ialt solgt 153 pund til 134,59 kr. Prisen har varieret fra 75 øre pr. pund i juli 1884 til 1,22 kr. pr. pund i november 1884. Man kan se, at prisen er årstidsbestemt, da den igen er faldet i juni 1885. Smørret er solgt til Th. Møller.

Endvidere har man solgt korn, ialt 1350 pund til 94,50 kr. og 4 kalveskind til 9,75 kr. samt 4 fåreskind til 4,90 kr.

Bær har man haft en væsentlig del af, idet man har solgt 9 lispund ribs for 9 kr. Det har nok været på torvet i Horsens, da der som udgift er anført 1,35 kr. for transport af ribs til Horsens.

Man har altså købt smør på gården, men det var også før Møballe Mejeri startede. Indtægt ialt 262,22 kr.

Udgiftssiden er lidt mere varieret, men det er dog begrænset, hvor mange varer man har købt til gården.

Man har haft fremmed hjælp til vask og til syning. Lise Pedersen har fået for vask 12 gange, ialt 12 kr., det har været en gang om måneden. Else Jensen har for syning i november 1884 fået 12,50 kr. Der er endvidere indkøbt forskelligt husgeråd.

Man har betalt tyrepenge til J.J. Bechs enke i oktober 1884, 5,33 kr.

D. 1.6.1884 har man købt 2 månedsgribe ved Laurs Jensen for 22,00 kr., og igen d. 24.12.1884 har man købt 2 gribe, denne gang ved Rasmus Pedersen i Tvingstrup og til 14 kr. Dermed kan man nok gå ud fra, at de to første gribe er slagtet til jul.

Forøvrigt har man også gjort noget for børnene på fattiggården i julen.

Man har betalt 1,50 kr. til børneballet hos S. Hansen for 5 børn d. 26.12.1884. Om det så var anledning til, at man samme dag har købt Hofmannsdråber for 15 øre, kan man jo ikke se.

En væsentlig udgift er omkostningerne ved dødsfald på fattiggården. Der er i 1884 4 dødsfald, som har kostet 32 kr. 6 kr. for ligklædning og 2 kr. til ligsynsmænd.

Iøvrigt er der omkostninger ved rejser. Det kan bl.a. ses, at en tur-retur til Horsens har kostet 70 øre.

Som en pudsigt ting kan nævnes, at der d. 25.10.1884 er købt en jerngryde

hos V. Astrup for 4,10 kr. Det kan meget vel være den jerngryde, som Niels Bie i Hovedgård nu er i besiddelse af.

Udgifter ialt 164,00 kr.

Hertil kommer dog bestyrerløn og udgift ved markarbejde, som ikke er anført i regnskabet for 1884. Senere års regnskaber omfatter udgifter til de to poster.

Regnskabet for 1890:

Indtægterne er i overvejende grad salg af mælk, 809,15 kr.

Der er solgt to svin til 154,56 kr., en ko til 80,00 kr. og 6 smågrise til ialt 56 kr. Derudover er der solgt 3 kalveskind, 4 fåreskind og nogle æg.

Indtægt ialt 1118,91 kr.

Udgifterne består af bestyrerløn, 300 kr., udgifter til markdrift, 266 kr., samt mange små poster, hvoraf kan nævnes: daglejudgift, 52,96 kr., indkøb af tørv, 60 kr., indkøb af to grise og en so, 60 kr., og diverse forskellige reparationsudgifter.

Udgifter ialt 956,00 kr.

Regnskabet for 1890 er meget omfattende, idet der samtidig er ført status over alt, hvad fattiggården har, lige fra linned og møbler til grebe og skrivetøj. Alt er prissat enkeltvis til en samlet sum af 5029 kr.

Endvidere er der anført, hvor mange kreaturer der var: 8 køer, 1 kvie, 4 får, 3 fedesvin, 2 søer, 3 polte og 25 høns, ialt vurderet til 2035 kr.

De 8 køer har givet 36.986 pund mælk, hvoraf 2000 pund er brugt i husholdningen.

Det er angivet, at der er avlet 142 tdr. korn ved en udsæd på 15,5 tdr. 3 tdr. sættekartofler har givet 14 tdr. I penge er hele avlen sat til 2602 kr. Der er til husholdningen slagtet 3 svin og 4 får. Man har tilsyneladende glemt at nævne 3 kalve, dem må man også have slagtet, da regnskabet viser en indtægt ved salg af 3 kalveskind.

Ud af regnskabet fra 1890 kan læses følgende forbrug i husholdningen:

2000 pund mælk
952 pund svinekød
200 pund fårekød
150 pund kalvekød

Mel og kartofler er tilsyneladende taget fra avlen.

Der var 27 fattigbeboere, deraf 11 børn, samt bestyreren med familie, måske 4 personer. Altså ialt 31 personer.

Pr. person var der altså: 64 pund mælk og 42 pund kød.

Det giver pr. uge pr. person: 1,23 pund mælk og 0,8 pund kød.

Man har nok ikke kunnet få kød hver dag men i betragtning af, at ældre mennesker som regel ikke spiser så meget (4 personer var over 80 år), og at små børn nok heller ikke spiser ret meget (4 af børnene var under 6 år), kan man vel ikke sige, at kosten var uantagelig dårlig.

Det har ikke altid været venlige og omgængelige personer, der har boet på fattiggården. Der er flere gange i sognerådsprotokollen nævnt personer, man havde problemer med. Som for eksempel denne bemærkning fra d. 7.7.1870:

Herredsfogeden anmodes ved politibetjenten at lade Laurs Pedersen som stadig forlader fattiggården, anholde og straffe som løsgænger.

Man har godt nok ifølge beskrivelsen af fattiggårdens indretning arrestlokaler på fattiggården, men om de blev benyttet som egentlige arrestlokaler, kan ikke ses ud fra det foreliggende.

Andre steder i sognerådsprotokollen er nævnt personer, der efter aftale med herredsfogeden enten skal anbringes på arbejdsanstalten i Horsens eller skal tilbage til fattiggården derfra.

Ellers var en stor del af fattiggårdens beboere enlige kvinder med børn, bedømt ud fra listen over tyveårs perioden 1890-1910.

Det kan også ud fra denne liste ses, at børnene kom væk fra fattiggården ved 14-års alderen, de fleste fik sikkert plads på gårdene i omegnen.

I regnskabsbøgerne for årene 1890-1910 er beboerne på fattiggården angivet med navn og alder. Over denne tyveårsperiode er disse beboere opført i aldersklasser i listen nedenfor:

alder	0 - 14		14 - 20		20 - 40		40 - 70		over 70		ialt		
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	
1890	7	4		1	2	2	3	2	1	5	13	14	27
1891	5	5			1	3	2	2	1	5	9	15	24
1892	5	4				2	3	3	1	4	9	13	22
1893	7	7	1		1	2	1	3	2	3	12	15	27
1894	6	4				1		4	2	3	8	12	20
1895	5	4						4	3	2	8	10	18
1896	3	3			1	1		4	2	2	6	10	16
1897	3	4				1		3	2	2	5	10	15
1898	3	4				1		3	2	2	5	10	15
1899	3	4				1		3	2	2	5	10	15
1900	3	4				1	1	3	1	2	5	10	15
1901	3	4			1			4	1	2	5	10	15

alder	0 - 14		14 - 20		20 - 40		40 - 70		over 70		ialt		
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	
1902	4	6	1			3	1	3		1	6	13	19
1903	4	6			1	2		3		1	5	12	17
1904													
1905	4	6	1			2		2		2	5	12	17
1906	3	4	1	1	1		4		1		4	11	15
1907	2	1	1		1		2		1		3	5	8
1908	1	1			1		2		1		2	5	7
1909	1	2			1		3				1	6	7
1910	2				1	1	3				3	4	7
Gennem- snitlig %-forde- ling	47 %		3 %		10 %		21 %		19 %				

Det kan heraf ses, at næsten halvdelen af beboerne var børn, 47 %. At det ikke var et alderdomshjem, man havde, kan ses af, at det i gennemsnit kun var ca. 19 % af beboerne, der var over 70 år. Hvis man ser på fordelingen mellem kønnene, var da 63 % af beboerne kvinder. Tendensen til, at der var flest kvinder, gør sig især gældende indenfor aldersklassen 20-40 år, hvor ca. 80 % var kvinder.

Listen over beboerne i de 20 år viser, at antallet af beboere i fattiggården falder fra 27 til 7. Om grunden dertil kan der nok fremsættes mange teorier. Men man kan nok regne det for sikkert, at der var få mennesker, der lod sig anbringe på fattiggården, hvis de havde anden mulighed. At bo på fattiggården har været den sidste mulighed, der har været.

Måske tør man vove den teori, at levefoden er steget fra 1890 til 1910, således at der ikke har været så mange mennesker, der har været nødt til at anmode sognet om at huse dem.

Fattiggården blev bygget med 15 værelser i stueetage og 4 værelser på 1. sal. Og efter beskrivelsen af tegningen har den været beregnet til bolig for ca. 70 mennesker. Om der nogensinde har boet så mange, har det ikke været muligt at opklare. Det er nævnt i sognerådsprotokollen, at der flyttede 14 personer ind i oktober 1868.

Forøvrigt er det i beskrivelsen af den bygning, man vil opføre, nævnt, at der er indrettet 8 værelser til gifte folk. Det tyder altså ikke på, at

man her har anbragt mænd og kvinder adskilt, som det er nævnt i nogle beskrivelser af fattiggårde.

Den kalkulation, som sognerådet lavede før opførelsen af bygningen, har altså ikke holdt. Man regnede med, at der ville være ca. 60 personer på fattiggården.

Det liv, som har udsundet sig på fattiggården i Katstrup, ved vi desværre ikke meget om, idet de fleste af vore kilder er af mere eller mindre officiel karakter. Af disse kilder kan vi se, at fattiglemmerne måtte arbejde for føden, hvis de var i stand dertil. Så der var altså ikke tale om en drivertilværelse for beboerne, snarere tværtimod.

I Gunner Jensens beskrivelse fra Katstrup finder vi imidlertid oplysninger om livet på fattiggården, og de må nok siges at være såre interessante: "I halvfjerdserne blev der i nogle sogne bygget fattiggårde. En gård blev købt og ombygget. En gift bestyrer blev antaget, og han skulle forestå driften og økonomien, pleje de ældre og opdrage børnene. Før blev børnene akoderet ud i pleje, men nu kom en del på fattiggården og skulle opdrages der. Det skulle være således, at alle, der kom der, skulle føle, at de havde et hjem. Men hjemmet var det så som så med. Husfreden manglede. De gamle kunne ikke forliges. Kiv, strid og indbyrdes drillerier. Opsætsighed mod bestyrerfamilien. Det blev ikke noget godt sted. Når ældre folk fik bolig i fattighuset, var det ikke så slemt, men at komme på fattiggården var strengt for mange, - de var ikke dem selv.

En kone, der havde ophold på Katstrup Fattiggård, hjalp til med at malke, var blevet vred på bestyreren, for at hævne sig kom hun vand i mælken. En dag kom hun mere vand i, end der var mælk. Fattiggårdsbestyreren kørte selv mælken hen til mejeriet. Han havde ingen anelse om kvindens rænker. På mejeriet havde de et par dage i forvejen fået mistanke om, at mælken var blandet med vand, denne dag var mælkemængden steget stærkt. Fattiggårdsbestyreren kunne ingen forklaring give. Det blev meldt til politiet, med det samme kom en gendarm og førte ham til Horsens, hvor han sad en nat. Fader, der havde tilsyn med fattiggården, fik det først at vide, efter at gendarmen havde hentet ham. Sagen blev hurtigt opklaret. Dagen efter kom bestyreren hjem. Folk lo af ham. Fader havde meget at tage vare på ang. fattiggården, så var der driften, besætningen, der skulle tages stilling til, snart fattiglemmerne.

Fattiggårdens status ved kommuneændringen i 1906.

I oktober 1904 vedtager Katstrup-Tolstrup-Ørridslev sogneråd at indsende andragende til amtsrådet om adskillelse af kommunen efter sognegrænser. Dette

andragende behandles igen d. 20.1.1905. Man vedtager at søge deling, således at Katstrup-Tolstrup forbliver samlet og Ørridslev udskilles til en selvstændig kommune.

Ved de efterfølgende forhandlinger om vilkår for delingen spiller fattiggården en vigtig rolle i opgørelsen af kommunens værdier.

Spørgsmålet er, om fattiggården skal vurderes som en almindelig avlsgård, hvilket Katstrup-Tolstrup sogne mener, eller som egentlig fattiggårdsbygning, hvilket Ørridslev sogn mener. Sagen bliver afklaret, men først i april 1908, da et amtsrådsudvalg afgør, at fattiggårdens værdi skal sættes til gennemsnittet af de to kommuners vurdering, der var 24.000 kr. og 19.000 kr. Værdien sættes til 21.500 kr.

Værdiansættelsen var af ret stor vigtighed i 1906, da man delte kommunen, idet man for at lave en retfærdig opgørelse mellem de delte sogne skulle gøre op, hvilken værdi de af kommunen ejede bygninger havde (skoler, sprøjtehus og fattighuse m.m.) Der foregik herefter en økonomisk udligning mellem sognene, hvis det ene sogn havde en mere værdifuld skole end det andet sogn.

Fattiggården lå i Katstrup, og derfor skulle dens værdi regnes som tilhørende den nye Katstrup-Tolstrup kommune.

Den samme beregning blev forøvrigt også lavet for skolerne i 1867, da skolevæsenets drift overgik fra de enkelte skoledistrikter til et skolevæsen for hele kommunen.

Ifølge sognerådsprotokollen for Katstrup-Tolstrup sogneråd vedtog man ved et møde d. 10.6.1907 at søge som amtets tilladelse til at sælge fattiggården, når kommunen fik skøde på ejendommen. Amtet meddeler d. 3.9.1907 tilladelse til at sælge ejendommen, dog under forbehold af, at amtet kan godkende salgsvilkårene.

Fattiggården sælges nu ikke, måske fordi der ikke har været acceptable tilbud.

Grunden til, at sognerådet har haft i tankerne at sælge fattiggården, har nok været, at der i årene 1907-1911 var meget få beboere, - ifølge regnskabsbøgerne var der kun 7, deraf 2-3 børn.

Sognerådsprotokollerne, der er vores eneste kilder til beskrivelse af fattiggården, omtaler meget sjældent gården.

I 1911 er der nævnt, at Skanderborg amt meddeler, at taksten for ophold og forplejning på kommunale forsørgelsesanstalter er: for voksne 70 øre pr. dag og for børn 50 øre pr. dag, ved sygdom tillægges henholdsvis 25 og 15 øre pr. dag.

I de følgende år er fattiggården ikke nævnt i sognerådsprotokollen.

D. 30.7.1937 står der i protokollen, at det er vedtaget at nedsætte et udvalg på 3 medlemmer til at forhandle om salg af gården. D. 16.9.1937 meddeles, at Skanderborg amtsråd har tilladt, at kommunen sælger Katstrup Fattiggård for en pris af 35.000 kr.

Fattiggården, "Vestergård", efter 1937.

D. 5.10.1937 flyttede nygifte Henrik og Helene Steffensen ind på Katstrup Vestergård. De havde købt gården af Katstrup-Tolstrup sogneråd for 35.000 kr.

Ved overtagelsen af gården var den i fin stand, veldrevet med en besætning på 9 køer og 2 heste.

På overtagelsestidspunktet boede der fire fattiglemmer på gården: Søren Oldefar, Jesper Sadelmager, Signe Skjoldmadam og hendes mand.

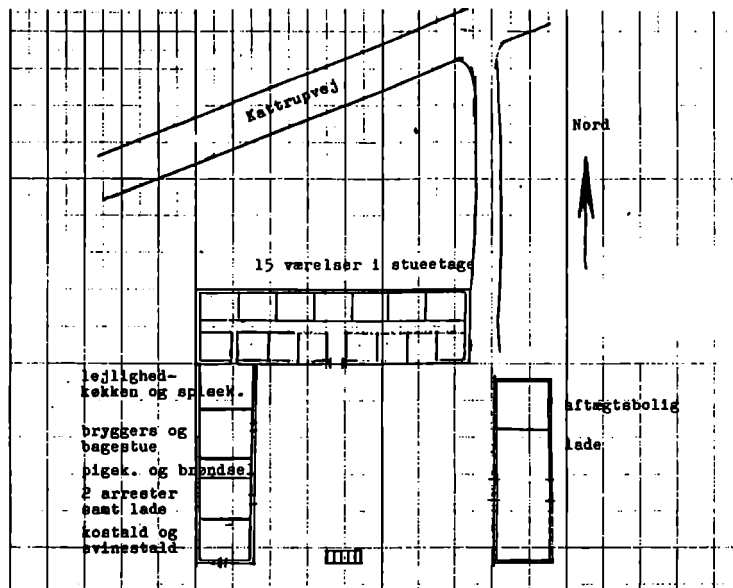
Allerede inden et år efter gårdkøbet byggede Steffensen et nyt stuehus, det står der i dag, næsten på samme sted, hvor den tidligere østlænge stod. Nogle af de gamle materialer blev brugt til det nye hus for at spare penge. Senere er nordfløjens tag sænket noget, og den vestre længe er afkortet.

"Vestergård" i 1983.

Gården fremtræder nu som en almindelig dansk bondegård med stuehus, stald og lade. Umiddelbart er der ikke noget, der viser, at bygningerne blev opført til at huse sognets fattiglemmer, men der er dog stadig detaljer, der viser, at bygningerne ikke blev bygget til deres nuværende brug.

Bygningerne er opført i rå tilhugne kampesten. Det var nu ikke ualmindeligt i 1800-tallet, men det kan ses, at der er gjort noget mere ud af udseendet, end det var normalt ved bygninger til landbruget på den tid. Vinduerne er store og af træ, vinduesfalsene er muret af teglsten. De fleste af de vinduer, der sidder i nord- og vestfløjen nu, ser ud, som om det er de oprindelige fra 1868. Måske er de udskiftet, men i så fald med nye af samme type.

Dørene kan ligeledes være de oprindelige. Døren i vestgavlen er nok den oprindelige bagdør, og døren, der nu sidder mellem stalden og malkemaskinerummet, er den oprindelige fordør. Der er disse steder ingen tegn på, at der er lavet om ved murværket. Andre steder ses det tydeligt, at granitstenenes forbandt ikke er den oprindelige.

Fattiggårdens indretning iflg. brandtaxationsprotokollen fra 1868 og 1876. Nordlige og vestlige fløj blev bygget i 1868, den østlige fløj i 1876.

Bekjendtgørelser.

Fattig- og Arbeidsanstalten

Katstrup

(ved Horsens)

Søges en Bestyrer, der, efter Beskæftigelsen, vil have at tiltræde sin Post den 1ste Oktober d. A.

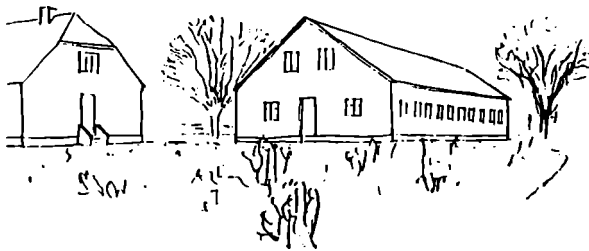
Lønnen vil blive: fri Indtægt af sin Jordlod, som er lagt til Anstalten, for 3 Td. Land, til hvis Dyrtning Bestyreren maa bruge den Arbeidskraft, som er for haanden i Anstalten, samt fri Bolig og Brændsel. Bestyreren, der maa være gift, skal imod en fastsat Betaling, besjætte Lemmerne i Anstalten.

Kunnsøgninger om denne Post kunne i frejgjorte Breve indsendes inden 1ste Oktober d. A. til under tegnede Formand, der meddeleer nærmere Oplysning.

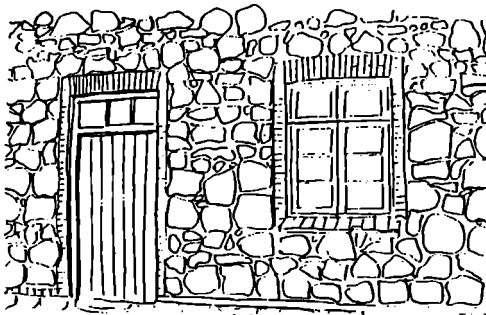
Katstrup Sogneraad, den 1ste September 1868.

Chr. Sparre

Der blev søgt bestyrer til fattiggården ved annoncer i egnens blade. Her er bekendtgørelsen i Horsens Folkeblad fra 1868.

"Vestergård" set fra nordøst.

Aftegning af et fotografi af den bevarede dør i nordbygningens vestgavl. Man på respektere den tids kampestenmurerer, det har været et puslespil af stort format at få de uregelmæssige flækkede marksten til at passe sammen.

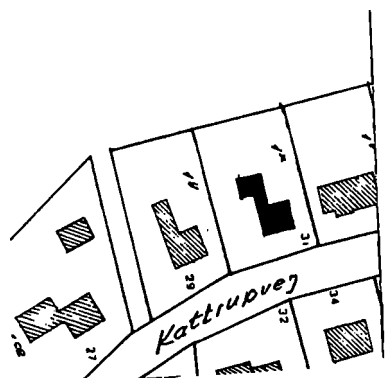
14
14

KATTRUPVEJ 31.

Matrikel no. 1x.

Ejere:

1. 1947. Knud Laurits Mortensen.

No. 1.

Knud Laurits Mortensen fik skøde d. 13.8.1947 på ejendommen, der udgør 1 1/4 alb. = 800 kvm. Jorden er udstykket fra matr. no. 1f, "Akhøj", Tebstrupvej 5. Købesummen var 1000 kr.

Laurits Mortensen er født i Lundum. Sinne, hans kone, er ligeledes født her. De blev viet i Hovedgård d. 20.6.1934 og var derefter fodermestre i Bleld. Derefter boede de i Katstrup og Gedved, inden de byggede dette hus i 1946.

Murer Kjør og tømrer Frederiksen, begge Gedved, byggede huset.

Huset er en landarbejderbolig, dvs. en bolig med statslån. Derfor blev der tinglyst et dokument om benyttelse og forbud mod overdragelse m.v., der hæfter forud for pantegæld i 20 år. Dette dokument er afløst d. 8.4. 1967.

De flyttede ind i huset d. 8.12.1946.

Laurits Mortensen har haft forskelligt arbejde. I 21 år arbejdede han i skoven ved Ludvigseje. Han har også gravet tørv med skovl og tipvogn i mosen i Lundum, samt hjulpet sin bror Sv. Mortensen i Riis med at dræne, ligeledes med skovl. Fra 1953 til 1960 kørte han på knallert til svellekogeri i Horsens.

Sinne Mortensen tyndede i flere år roer hos Richters, og hun hjalp folk i omegnen med at tapetsere. Fra 1963 til 1975 hjalp hun til i forsamlingshuset.

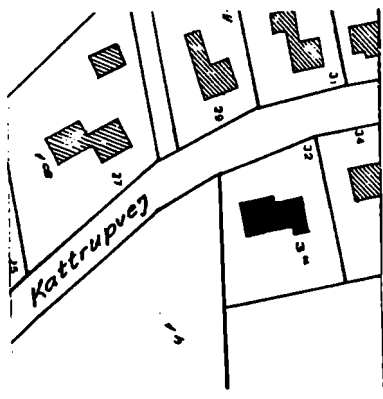
Børn: Gunnar og Anny.

KATTRUPVEJ 32.

Matrikel no. 3u.

Ejere:

1. 1970. Erling Kjær Rasmussen.

No. 1.

Ejendommen er udstykket fra matr. no. 3a d. 10.12.1970.

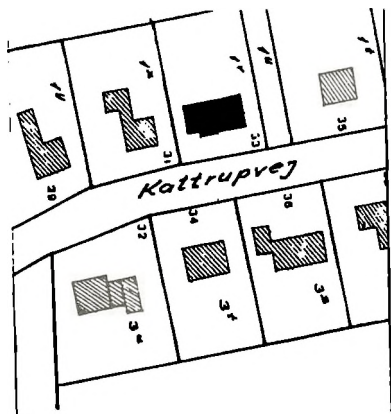
KATTRUPVEJ 33.

Matrikel no. lv.

Ejere:

1. 1945. Hans Riis.

2. 1953. Jørgen Winther Buhl.

No. 1.

Hans Riis fik skøde på ejendommen d. 12.11.1945. Matr. no. 1v er på 1 1/4 alb., 758 kvm. og udstykket fra matr. nr. 1f, "Akhøj", Tebstrupvej 5. Hans Riis brugte grunden som urtehøve og havde bygget et havehus.

No. 2.

Jørgen Buhl fik skøde d. 10.11.1953. Købesum 2500 kr.

Han er født i Ousted og blev murer. Hans kone Elna er født i Esbjerg og er damefrisør. De blev viet i Klosterkirken i Horsens i 1946. De boede i Horsens, hvor Elna havde en frisørsalon, indtil de i 1953 byggede huset i Katstrup.

Jørgen Buhl murede selv huset, tømrerarbejdet blev lavet af Simon Maj, Katstrup. Jørgen Buhl startede derefter selvstændig murerforretning.

Elna havde frisørsalon i huset i 3 år.

Murer Buhl var en dygtig murer og kendt for sit akkurate arbejde. Han døde efter en færdselsulykke d. 9.11.1981 ved Tingstedholm.

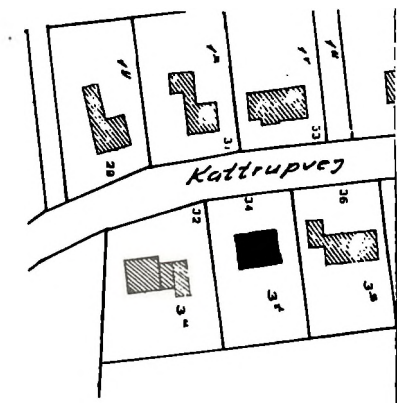
Børn: Karin, Carsten og Lene.

KATTRUPVEJ 34

Matrikel no. 3t.

Ejere:

1. 1968. Johannes Martinus Sørensen.

Areal 800 kvm., 1 $\frac{1}{2}$ album.

Arbejderbolig efter kap. IV i lov 449/1947.

No. 1.

D. 10.1.1968 fik chauffør Johannes Martinus Sørensen betinget skøde fra Hans Jacobsen på matr. no. 3t, endeligt skøde d. 20.4.1968.

D. 20.1.1968 dokument på matr. no. 3t ang. forbud mod forurening af grundvand m.v. på matr. no. 4c.

D. 20.4.1968 dokument på matr. no. 3t ang. bebyggelse, forsikring, vedligeholdelse, bortleje, tilsyn, udstykning, overdragelse m.v.

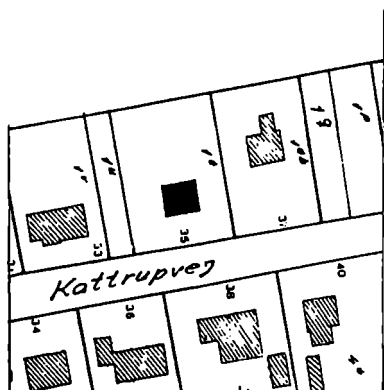
Grunden er udstykket d. 16.8.1967.

KATTRUPVEJ 35

Matrikel no. 1t og 1u.

Ejere:

1. 1938. Søren Christiansen.

No. 1.

Søren Christiansen fik d. 25.3.1938 skøde på matr. no. 1t og d. 12.11.1945 på matr. no. 1u, arealstørrelse henholdsvis 630 kvm. og 315 kvm. Begge matrikelnumre er udstykket fra matr. no. 1f, "Akhøj", Tebstrupvej 5.

Søren Christensen er født i Katstrup Møde, hans kone Katrine er født i Them, de blev viet i Hylke d. 1.11.1925.

Da de havde købt matr. no. 1t i 1937, begyndte de at bygge huset. Murer var Olav Christensen, tømrer var Frits Sørensen, begge Katstrup. De flyttede ind i huset i efteråret 1937.

Søren Christensen var arbejdsmand i Katstrup. Fra 1950 til 1968 var han vejmand ved Katstrup-Tolstrup kommune. I en periode, mens han var arbejdsmand, cyklede han i fritiden rundt fra hus til hus og opkrævede sygekassekontingent.

Katrine gjorde rent i Katstrup skole fra 1935 til 1950.

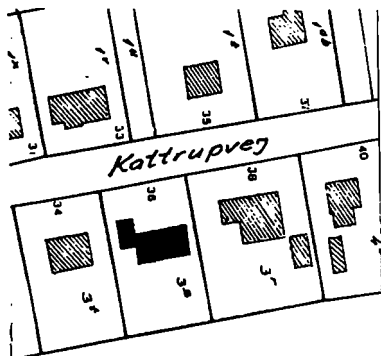
Børn: Svend Erik og Jens Juhl.

KATTRUPVEJ 36

Matrikel no. 3s.

Ejere:

1. 1967. Ejvind Villy Klint.

No. 1.

Areal 800 kvm., 1 1/4 album.

Arbejderbolig efter kap. IV i lov 449/1947.

Arbejdsmand Ejvind Villy Klint fik betinget skøde fra Hans Jensen på matr. no. 3s d. 25.11.1966, endeligt skøde d. 10.8.1967.

D. 10.8.1967 dokument på matr. no. 3s om bebyggelse, vedligeholdelse, forsikring, bortleje, tilsyn, udstykning, overdragelse m.v.

KATTRUPVEJ 37

Matrikel no. lab.

Ejere:

1. 1951. Frits Lauritz Sørensen.
2. 1966. Anna Elisabeth Fischer Sørensen.

No. 1.

Frits Lauritz Sørensen, født d. 31.3.1881.

Anna Elisabeth Fischer Sørensen, født d. 16.7.1905.

Børn: Hanne Sørensen, født d. 20.5.1943.

Frits Sørensen fik skøde de. 30.6.1951 på matr. no. lab, der udgør 1 1/4 album, 751 kvm., fra murer Olav Christensen, der ejede matr. no. lq, lp og lo, Kattrupvej 39. Matr. no. 1 ab blev skilt fra lq, der havde været på 2 album. Købesum 1479 kr.

Frits Sørensen var født i Søvind og udlært som snedker og tømrer ved Mathias Christensen i Søvind. Da han var udlært, rejste han til Amerika, hvor han var fra 1904 til 1908. Da han vendte hjem igen, byggede han og startede snedker- og tømrerforretning på Kattrupvej 50. Frits Sørensen drev forretning her i 42 år.

Anna Elisabeth Fischer Sørensen, kaldet Lis Sørensen, er født i København og blev viet til Frits Sørensen i Ordrup kirke d. 7.2.1941.

I 1950 købte de matr. no. lab og begyndte at bygge hus. Da Frits Sørensen havde solgt sin forretning i marts 1951, flyttede de ind.

Frits Sørensen døde d. 1.4.1962.

Lis Sørensen er organist i Kattrup kirke. Hun startede som afløser for lærerinde frk. Ågård i 1948, og da hun rejste fra byen omk. 1960, blev Lis Sørensen fastansat. En overgang var hun også organist i Ørridslev kirke, men det blev for meget, så det måtte hun sige fra.

Datteren Hanne er lærer, gift og bor i Brenderup på Fyn.

No. 2.

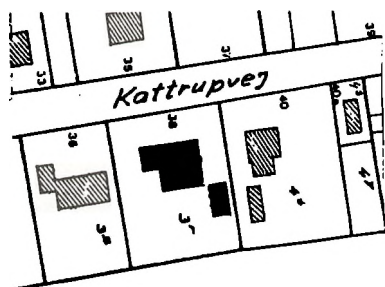
Anna Elisabeth Fischer Sørensen får skifteretsattest som adkomst på matr. no. lab.

KATTRUPVEJ 38

Matrikel no. 3r.

Ejere:

1. 1960. Henning Pedersen.

No. 1.

Chauffør Henning Pedersen får d. 29.9.1960 skøde fra H. Jacobsen. Grunden er på 1001 kvm. = 2 album og er udstykket d. 21.7.1960.

Henning Pedersen havde gennem en længere årrække sin egen vognmandsforretning. Han kørte bl.a. sneplov for kommunen først i 1960-erne. I dag er han chauffør hos Henning Mathiasen i Hovedgård.

Hans hustru Ruth Pedersen arbejder på plejehjemmet Nørrelide.

I slutningen af 1960-erne byggede ægteparret et ishus i træ foran huset. Senere udvidedes huset, og forretningen flyttedes ind. Samtidig udvides også til at være brødudsalg. Forretningen er nu nedlagt.

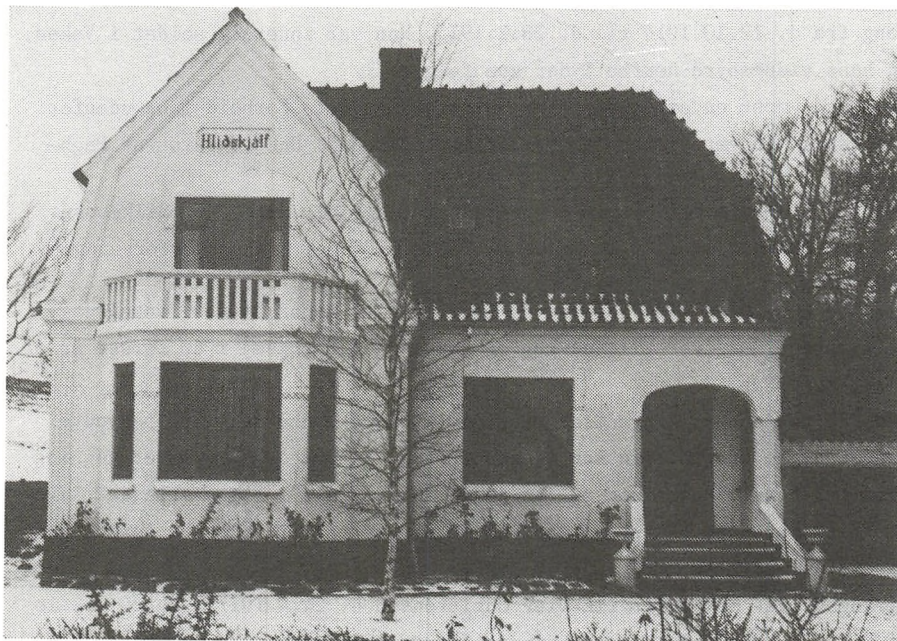
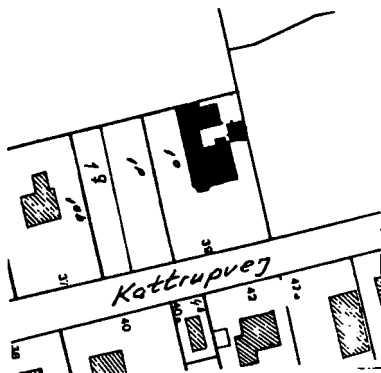
KATTRUPVEJ 39

Matrikel no. 10.

"Hlidskjalf"

Ejere:

1. 1916. Olav Christensen.
2. 1951. Enke Anna Christensen.
3. 1952. Ernst Dam.
4. 1954. Martha Hansen Barkholt.
5. 1957. Matius Jensen.
6. 1972. Enke Margrethe Jensen.
7. 1972. Knud Erik Boesen.

Fotograferet 1982.

No. 1.

Murer: Olav Christensen, født d. 18.8.1885.

Hustru: Anna Christensen, født d. 25.1.1892.

Børn: Tove Christensen, født d. 13.10.1919.

Åse Lillian Christensen, født d. 17.11.1923.

Olav Christensen fik skøde:

a) d. 11.2.1916 på matr. no. 1o, der udgør 1½ album, 788 kvm.

b) d. 21.12.1917 på matr. no. 1p, der udgør 1 album, 444 kvm.

c) d. 2.1.1928 på matr. no. 1q, der udgør 2 album.

Alle tre matrikler er udstykninger fra matr. no. 1f - også kaldet "Akhøj". Gården tilhørte på dette tidspunkt Niels Jacobsen.

Olav Christensen blev født i Åes. Hans forældre var murer Rasmus Jørgen Christensen og hustru. Som dreng gik han i skole i Elbæk Friskole. I vinterhalvåret 1903-04 var han elev på Elbæk Folkehøjskole, og mens han var der, tog han kursus for delingsførere, så han kunne undervise i gymnastik. Olav Christensen blev udlært murer, og en tid var han murersvend i Bramminge. Han var også inde ved militæret. Første gang var fra d. 21.4.1908 til d. 10.6.1909, anden gang fra d. 12.9.1913 til d. 8.10.1913, tredje gang fra d. 12.10.1914 til d. 28.2.1915. Han var inde som soldat i Veksø, og hans vidnesbyrd herfra lyder som følger:

"Han har været en særdeles flink Soldat. Hans hele Forhold i og udenfor Tjenesten har været særdeligs tilfredsstillende". Underskrevet af Pagh-Hansen.

Anna Pouline Overgård Nielsen var født i Tanggård, Sminge v. Silkeborg. Som ung var hun bl.a. i køkkenet på "Hejmdal" og i Håndværkerforeningen i Horsens.

Olav og Anna blev viet i Gjern d. 25.1.1916 på Annas 24 års fødselsdag. De flyttede derefter til Katstrup og boede på Elbjergvej i de første år af deres ægteskab.

Mens de boede her, købte Olav matr. no. 1o. På denne matrikel begyndte han at bygge et hus, men kun i hans fritid. Han havde selv lavet tegningerne til huset. Huset kom til at hedde "Hlidskjalf". Tømmerarbejdet lavede Frits Sørensen, Katstrup, der var en svoger til Olav. Frits første kone Maren var Olavs søster.

Næringsbrevet som murer fik Olav Christensen d. 24.4.1917 på matr. no. 1o af Katstrup. Derefter byggede han de fleste huse i Katstrup og omegn. Han beskæftigede både lærlinge, svende og arbejdsmænd. Til tider havde de hele syv mand på kost, så Anna måtte have en ung pige til hjælp. I udhuset var der værelser til lærlinge og svende.

Olav Christensen havde flere tillidshverv i Katstrup. En overgang var han formand i Brugsen, Borgerforeningen og i Venstrevælgerforeningen. En periode var han også nævning i Århus.

I 1951 solgte Olav Christensen matr. no. lab (1 1/4 album) fra matr. no. 1q, der var på 2 album, til tømrer Frits Sørensen i Katstrup.

Olav Christensen døde d. 16.12.1951. Anna Christensen solgte huset i Katstrup i maj 1952 og flyttede derefter til København. Her døde hun d. 17.12.1975. Begge er begravet på Katstrup kirkegård.

Begge døtre bor i København. Datteren Åse er gift med Jørgen Gamst. Han er et oldebarn af Gamst, København, som har støbt den store klokke i Katstrup kirke, som bærer indskriften: "Støbt af I.C. og G.H. Gamst, København. Anno 1831".

No. 2.

Enke Anna Christensen, skifteretsattest som adkomst på matr. no. 1o, 1p og 1q.

No. 3.

Ernst Dam købte alle matriklerne af Anna Christensen d. 15.5.1952 for 30.000 kr.

No. 4.

Martha Hansen Barkholt fik skøde d. 6.11.1954 på alle tre matrikler. Købesum 29.400 kr.

Martha Hansen var enke, og hun ejede en mindre salatfabrik "Horsens Salatter" i Hammersholm v. Horsens. Fabrikken blev senere flyttet til Allégade i Horsens, hvor der var mere plads.

Da hun senere flyttede fra Katstrup, købte hun hus i Hammersholm.

No. 5.

Marius Jensen fik skøde på grunden d. 2.5.1957 med matrikelnumrene 1o, 1p og 1q. Købesummen var 30.000 kr.

Marius Jensen er født d. 4.4.1898. Hans hustru hed Margrethe Jensen, født d. 21.7.1899. De fik to børn sammen: Vagn, der er født d. 18.7.1929 og Henning, der er født d. 26.4.1931.

Marius Jensen var født i Løjenkjær v. Solbjerg. Margrethe Thomsen var født i Sivegård ved Dronninglund. De blev viet i Dronninglund kirke d. 28.12.1923.

D. 19.12.1923 havde Marius overtaget gården Krogstrup v. Torrild. Denne gård havde de i 32 år. P.g.a. dårligt helbred solgte de den og flyttede til Katstrup i 1957.

Marius Jensen døde d. 9.1.1972. Margrethe solgte derefter huset og flyttede til en ejerlejlighed i Odder. Her døde hun d. 19.4.1974. De er begge begravet i Torrild.

No. 6.

Enke Margrethe Jensen, skifteretsattest på ejendommen.

No. 7.

Knud Erik Boesen fik skøde på matr. no. 10 d. 31.5.1972. Købesummen var 135.000 kr.

Knud Erik Boesen er født d. 5.3.1928 og gift med Mariane Boesen, født d. 4.10.1939. De har en datter ved navn Anna Margrethe, født d. 16.7.1966.

Knud Erik Boesen er udlært møbelsnedker. Mariane er uddannet som gymnasie-lærer . De boede i København, inden de flyttede til Katstrup. Mariane Boesen er i dag adjunkt på Statsskolen i Horsens. Knud Erik Boesen var en tid sløjdlærer ved Mårslet skole. Han er i dag pedel ved hvilehjemmet "Pilebo" i Katstrup.

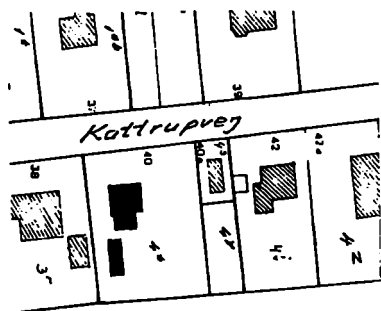
•

KATTRUPVEJ 40

Matrikel no. 4t.

Ejere:

1. 1943. Henry Hansen.
2. 1957. Emilie Mathilde Hansen.
3. 1960. Aase M. Nielsen m.fl.
4. 1960. Bent Rogers Hansen.

No. 1.

Henry Nielsen får skøde d. 18.11.1943 fra Hans Yding.

Henry Nielsen var arbejdsmand og af og til daglejer på Bechsminde.

I ægteskabet med Emilie Mathilde var der 4 børn: Aase, Bjørn, Louis og Bendt.

No. 2.

Enke Emilie Mathilde Hansen får skifteretsattest som adkomst efter sin mand d. 2.11.1957.

No. 3.

Asse M. Nielsen, Bjørn, Louis og Bendt Hansen får skifteretsattest som adkomst efter deres moder d. 21.12.1960.

No. 4.

Bendt Rogers Hansen får arveudlægsskøde fra E.M. Hansens arvinger d. 21.12.1960.

D. 21.12.1960 dokument på matr. no. 4t om vedligeholdelse, tilsyn, forbud som udleje, udstykning m.v.

D. 20.1.1968 dokument på matr. no. 4t ang. forbud mod forurening af grundvand m.v.

KATTRUPVEJ 42

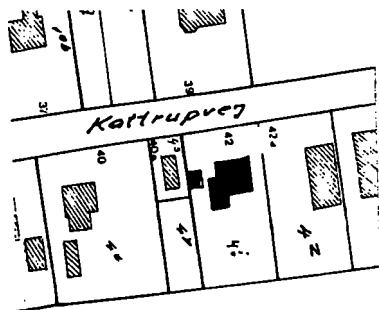
Matrikel no. 4 i.

"Villa Zenta".

Ejere:

Udstykket fra Bechsminde, matrikel no. 4a den 30.9.1921.

1. 1933. Laurits Nielsen
2. 1945. Peter Sørensen Brok.
3. 1963. Katstrup - Tolstrup kommune.
4. 1975. Kaj J. Stensgaard.

No. 1.

Den 30.9.1921 udstykkede Hans Yding til Bechsminde ejendommen 4.i på 1445 kvm.² fra Bechsminde. I begyndelsen af 1930'erne flyttede Laurits Nielsen til Katstrup. Han havde i 1931 købt en vognmandsforretning af Therkildsen. Forretningen drev han fra adressen, Katstrupvej 61. Omkring 1933 begyndte han at bygge et hus på adressen, Katstrupvej 42, på et stykke grund han havde købt af Bechsminde. Omkring 1935 stod det nye hus helt færdig.

Laurits Nielsen var født i 1905, og han var gift med Esther (1907 - 1944). De havde fire børn sammen - 3 drenge og 1 pige. I 1944 døde Esther. Laurits valgte at sælge hus og vognmandsforretning og flytte til Lund, hvor han var en kortere periode. Fra Lund flyttede han til et sted ved Juelsminde, for derfra at flytte til Lund og ende i Børkop, hvor han oprettede en ornestation. Han blev senere gift anden gang med Anne Rasmussen.

No. 2.

I 1945 solgte Laurits Nielsen både hus og vognmandsforretning til Peter Sørensen Brok , der er gift med Gudrun. Som vognmand i Katstrup kørte Peter Brok med alt tilhørende en almindelig landvognmandsforretning, både kreaturer, svin, brændsel, vejmaterialer m.v. Om vinteren kørte han med kommunens sneplov og sandspreder, dog først fra 1947/48. For Møballe Mejeri kørte han indtil 1960 smør til Smøreksporten i Horsens.

Peter og Gudrun, der i dag bor i Gedved, har fire børn - 3 piger og 1 dreng.

I 1963 solgte Peter Brok vognmandsforretningen til Frede Jensen. Forretningen er senere igen solgt til Knud Steffensen. I 1964 solgtes "Zenta" til Katstrup-Tolstrup kommune. Købet blev godkendt af amtsskolekonsulenten, idet boligen skulle bruges som lærerbolig ved Katstrup skole.

Mens Brok ejede huset blev der i 1962 foretaget en tilbygning

til huset på ca. 19 kvm².

Til huset hørte der i de to vognmænds tid en stor garage.

No. 3.

Mens kommunen ejede huset, blev det benyttet af lærere ved Katstrup skole. I nov. 1975 blev der taget 700 m² fra grunden (matrikel 4 z). Det er det stykke jord, hvorpå garagen er bygget. Garagen benyttes af Gedved kommune til opmagasinering.

No. 4.

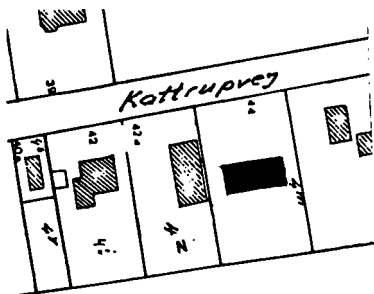
Den 1.12.1975 overtoges huset af Kaj J. Stensgaard fra Gedved Kommune. Da Katstrup skole var nedlagt, var der ikke længere brug for en lærerbolig til skolen. I Stensgaards tid i "Zenta", er der sket flere forbedringer med huset.

KATTRUPVEJ 44

Matrikel no. 4m.

Ejere:

1. 1972. Bente og Niels Nielsen.
2. 1974. Bente Nielsen.
3. 1976. Flemming Evers.
4. 1977. Erik Ove Hansen.

No. 1 & 2.

I 1972 købte Bente og Niels Nielsen et stykke jord af Edele Brok. De byggede en gulstensvilla på grunden.

Niels kørte olie for et firma i Århus, - han blev dræbt ved en trafikulykke i efteråret 1974.

Bente solgte huset ca. 1½ år efter og flyttede til Skanderborg, hvor hun arbejder som laborant på sygehuset.

No. 3.

Flemming Evers får skøde d. 25.5.1976 fra Bente Nielsen. Han ejer huset i et par år og flytter så til Egebjerg.

No. 4.

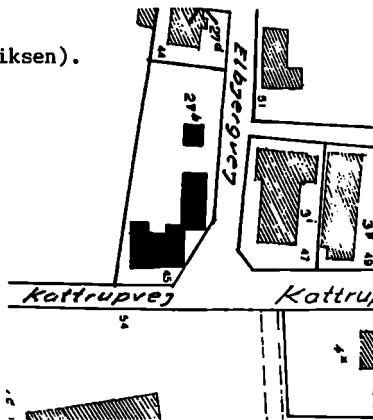
Erik Ove Hansen får skøde d. 5.9.1977. E.O. Hansen bor ikke selv i huset, men har det lejet ud.

KATTRUPVEJ 45

Matrikel no. 27b.

Ejere:

1. Serridslevgårds Fideikommis.
2. 1865. Fru Gyrite Leunbach.
3. 1867. Kattrup. Tolstrup og Ørritslev kommune.
4. 1867. Henrik Pedersen.
5. 1889. Magrethe Hviid (født Henriksen).
6. 1891. Søren Jensen.
7. 1919. Viggo Jensen.
8. 1965. Martin Jensen.
9. 1972. Hans Jacobsen.

No. 2.

Gyrite Leunbach, enke efter pastor Leunbach, overtager ejendommen med den deklaration, at der, når kirkegården trænger til udvidelse, uden vederlag skal afgives en trediedel af matr. nr. 27. Dette sker dog først d. 9.7. 1889.

No. 3.

Samtidig med købet udstykker kommunen ejendommen i to parceller: Matr. no. 27a, der ligger vest for byen, og denne ejendom. Matr. no. 27a bliver byggegrund for fattiggården.

No. 4.

Henrik Pedersen har en høkerforretning i ejendommen. Han har tilnavnet Kullerup.

I sognerådsprotokollen er anført d. 20.2.1872, at han ved licitation overtager driften af fattiggårdens jord for 102 rdl.

No. 6.

Samtidig med, at Søren Jensen overtager ejendommen, afståes der noget jord til kirkegårdens udvidelse.

Bygningen brænder, og i henhold til den deklaration, der blev tinglyst, da Leunbach overtog ejendommen fra Serridslevgårds Fideikommis, skal der afståes ca. en trediedel af jorden til udvidelse af kirkegården, når det er nødvendigt. Det sker ifølge tingbogen i 1889. Det oprindelige hus lå delvis på det areal, der nu blev kirkegård. Det siges, at Søren Jensens forældre og også siden Søren Jensen ligger begravet der, hvor der havde været soveværelse.

Søren Jensen bygger omkring 1890 det hus, der ligger på hjørnet af Katstrupvej og Elbjergvej.

Huset kommer til at fungere som købmandshandel i ca. 80 år.

I 1906 bliver der fra matr. no. 27b udstykket en parcel på 262 kvm., - det blev matr. no. 27d.

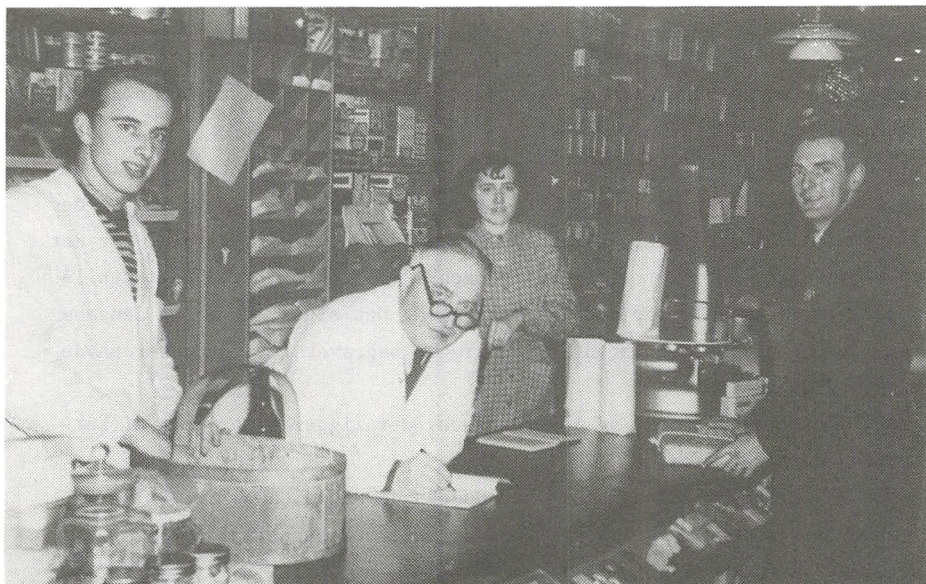
No. 7.

Viggo Jensen overtager forretningen efter sin fader i 1919. Han havde været i lære i Klakring og på handelsskole i Århus. Han var soldat under 1. verdenskrig, men kom hjem i 1918 og blev købmand i Kattrup.

Samme år, 1919, blev han gift med Helga, og de passede selv butikken indtil 1923, da de fik en medhjælp. Medhjælpen blev efterhånden til både kommis, lærling og en mand til at pakke æg og udlevere grovvarer m.v. I et program, der er lavet i anledning af en dilettantforestilling i 1924, annoncerer Viggo Jensen med mange forskellige ting, lige fra benzin og olie til kager og fint brød samt isenkram, brændsel og kolonialvarer, - han opkøber også æg og skind, altså en rigtig blandet landhandel. I 1965 sælger Viggo Jensen til Martin og flytter hen i et nyt hus, som han dog kun når at bo i i tre år. Han dør i 1969.

No. 9.

Ved salget i 1972 bliver der tinglyst en deklaration på ejendommen med bestemmelse om, at der er forbud mod at drive kolonialhandel i ejendommen i et tidsrum af 40 år fra d. 1.11.1972.

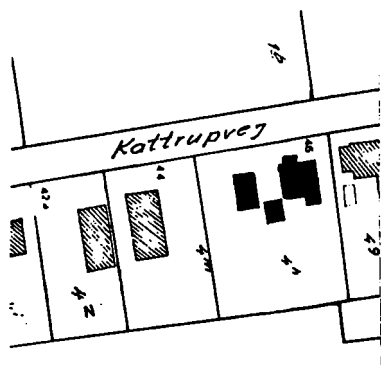
Fra Viggo Jensens købmandshandel i Kattrup, Kattrupvej 45. På foto ses købmanden, kommis Bent Pedersen, datteren Else Marie og en pakkemand.

KATTRUPVEJ 46

Matrikel no. 4h.

Ejere:

1. Før 1910. En del af gården Bechsmindes jordtilliggende.
2. 1910. Jens Rasmussen.
3. 1914. Harald Nielsen.
4. 1918. Anders Emil Rasmussen.
5. 1938. Edele Nielsine Rasmussen.

No. 1.

Grunden er udstykket fra Bechsmindes jordtilliggende, Katstrupvej 56, d. 8.2.1908. Hartkorn: 1 3/4 album. Areal: 1261 kvm.

No. 2.

Murer Jens Rasmussen fik d. 29.4.1910 skøde på matr. no. 4h fra ejeren af Bechsminde, Hans Yding.

Det var Jens Rasmussen, der byggede huset.

No. 3.

Harald Nielsen fik skøde på ejendommen d. 11.12.1914.

No. 4.

Anders Emil Rasmussen fik skøde på ejendommen d. 28.6.1918 fra ovenstående.

Anders Emil Rasmussen var gift og havde en datter, Edele Nielsine Rasmussen.

No. 5.

Edele Nielsine Rasmussen fik skøde på matriklen d. 12.1.1938 fra hendes far Anders Emil Rasmussen. Købesum 4.500 kr.

Hun var ugift.

D. 23.10.1972 er der ved omdeling overført 552 kvm. fra matr. no. 4m til denne matrikel.

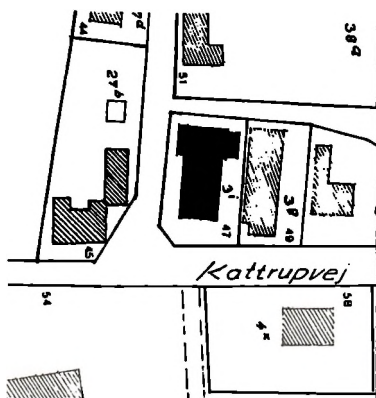
KATTRUPVEJ 47

Matrikel no. 3i.

"Kattrup Brugsforening".

Ejere:

1. 1868. Knud Nielsen.
2. 1877. Bager W. Daniels.
3. 1883. Jens Christensen Hviid.
4. 1896. Margrethe Hendriksen.
5. 1899. Kattrup Brugsforening.
6. 1968. Martin Jensen.

Niels Pedersen Mols på vej til Kattrup Brugsforening, hvor hans moder boede. ca. 1895.

No. 1.

Knud Nielsen.

Kattrupvej 47, matr. no. 3i, har en lang forhistorie. Parcellen 3i er en udstykning af 3h, der igen oprindelig var en del af hovedparcel 3, altså Becksminde (Kattrupvej 56).

Det stykke, hvor huset senere skulle bygges, hørte altså efter udskiftningen til Becksminde. Af udskiftningskortet fra Kattrup ejerlag i 1780 ses, at der allerede på dette tidspunkt ligger et hus på grunden. Dette hus (gadehus) hørte under gården Becksminde og har sikkert fungeret som aftægtsbolig eller bolig for tjenestefolk.

Af det første matrikelkort over Kattrup fra 1817 ser man, at huset ikke længere eksisterer. Jordstykket, der ligger som en firkant mellem Becksminde og selve Kattrup by, er nu ubebygget og får matr. no. 3h. Stykket tilhører stadig Becksminde.

I 1858 sker der en masse ting med ejendomsforholdene i Kattrup by. Det er da ejeren af Becksminde, Jens Jørgen Pedersen Beck, opkøber jordene til nabogården, Kattrupvej 54, matr. no. 4, fra den gamle ejer af denne gård, Niels Christian Sørensen. Den gamle ejer af matr. no. 4., Niels Christian Sørensen, sidder nu kun tilbage med selve gårdens bygninger, også matr. no. 4c. Disse gårdbygninger sælger Sørensen dog samme år til Jens Jørgen Pedersen Beck's søn Peder Beck, der er ved at samle sig en gård. Peder Beck køber endvidere jordstykker til hovedbygningerne (Kattrupvej 54), f.x. matr. no. 5a fra pastor Johannes Møller Valleur og 3h fra faderen. På denne måde får Peder Beck nu en sammenhæng mellem bygninger og marker. I 1868 sælger Peder Beck gård og markstykker til Knud Nielsen. Matr. no. 3h er da skyldsat til 0-1-1-2½ hartkorn. D. 29.4.1877 udstykes matr. no. 3i endeligt fra matr. no. 3h, og 3i sælges til bager W. Daniels, mens Knud Nielsen selv beholder det resterende stykke af 3h.

Før matr. no. 3i dog endelig udstykes fra matr. no. 3h af Knud Nielsen, er 3i blevet bebygget. Huset er et aflangt hus med siden ud mod Elbjergvej, bygget i røde mursten med tegltag. Af en skriftlig overlevering fra Kattrup - nedskrevet i 1930-erne - fremgår det, at det er Thomas Jacobsen, en søn af gårdejer Jacobsen i Møballe, der står for byggeriet. Thomas Jacobsen ville lave en kjøbmandsforretning i det nybyggede hus.

Reelt må vi konstatere, at Thomas Jacobsen ikke lovformeligt (ifølge skøde- og panteprotokollerne) har været ejer af grunden, det var Knud Nielsen. Hvorfor det er Thomas Jacobsen, der bygger huset, er derved lidt af en gåde. Måske har det været på tale, at Thomas Jacobsen skulle købe grunden af Knud Nielsen? Handelen er i så fald aldrig blevet til noget.

Det hus, der bygges af Thomas Jacobsen, er det første egentlige nye hus i Katstrup.

No. 2.

Bager W. Daniels indretter huset til bageri og købmandsbutik.

No. 3.

Jens Christensen Hviid køber huset i 1883.

Under Hviid udstykkes matr. no. 3k (Katstrupvej 51) fra matr. no. 3i. 3i skyldsættes nu til 0-0-0-2 3/4 alb. Udstykningen finder sted d. 29.10.1890. Hviid indkøber også konge- og kirketienden på denne matrikel samme år.

Mens Jens Christensen Hviid og hans hustru Margrethe Henriksen ejer huset, ved vi, at de har udlejet en del af huset til beboelse. Måske har der været tale om udlejning allerede, mens bager W. Daniels ejede det? Vi ved positivt, at kunstmaleren Niels Pedersen Mols's moder Ane Carlsdatter (1825-1891) har haft to værelser i huset. Det ene af værelserne kaldte moderen Niels Pedersen Mols's, og her sov kunstneren altid, når han var hjemme i Katstrup for at besøge moderen. Vi ved endvidere, at Ane Carlsdatter var vaskekone i Katstrup, efter at hendes mand Peder Nielsen (1820-1874), der havde været indsidder i Ørridslev, var død under tragiske omstændigheder. Der er bevaret flere fotografier af Ane Carlsdatter foran huset i Katstrup. Hun har haft de to værelser, der lå mod syd. Indgangen til de to værelser var også mod syd, altså mod Katstrupvej.

Mens Ane boede der, var huset meget anderledes end i dag. Fra husets nordlige ende gik der en bygning ud imod Hovedgård. Vel en form for vaskehus og opbevaringshus? I trekanten, der dannedes mellem beboelse og vaskehus, var der en gammel pumpebrønd, hvorfra man har kunnet hente sit drikkevand. Pumpen har været beliggende under det nuværende forsamlingshus. I 1880-erne ved vi også, at der ikke har været nogen som helst vegetation på stedet udover nogle enkelte småbuske langs med den senere Katstrupvej. Der var lige så bart omkring huset som i dag.

Mens Ane Carlsdatter boede der, har Niels Pedersen Mols malet flere billeder af hende. Specielt skal fremhæves det indsmigrende billede "Min moder" fra 1885, hvor man ser hende sidde foran et af sine vinduer med en kop kaffe.

I et brev fra præstefru Møller til Niels Pedersen Mols, dateret d. 17.1.

1891, får vi følgende historie:

Frk. Lerke er da forduftet fra Eggen, Hviids kunne ikke holde hende ud, hun var nu også et slemt Pigebarn, de skrev til hende i Juleferien om ikke at komme igjen, hun kom alligevel og gjorde Fordring paa at blive, optraadte ikke som en Due, som De ønskede hende, nej, som en tirret Løvinde, hun bragte næsten Hr. Hviid til at ryste, knyttede Haand og huede af ham, blev saa kun natten over og forlod Eggen, hvor hun sikkert ikke bliver savnet. Maaske hun nu tager tiltakke med den "små Hr. Rasmussen".

No. 4.

Omkring 1896 dør Jens Christensen Hviid, og hans enke Margrethe Hendriksen driver en kort tid købmandsforretningen videre.

Kattrup Brugsforening.

En kreds af mennesker i Kattrup by og omegn, sandsynligvis med Hans Jørgen Johansen Foght i spidsen, stifter i 1896 Kattrup Brugsforening. Og som første uddelingslokale lejer man Margrethe Hendriksens butik og antager hende som uddeler. Butikken var da i den sydlige ende af huset, ned mod Kattrupvej.

No. 5.

Brugsforeningen må have fået en god start, idet denne i 1899 køber huset af Margrethe Hendriksen. Hun fortsætter som uddeler en tid, men afløses (hvornår vides ikke) af en mand ved navn Kronholm. Han bestred hvervet indtil 1907, da han afløstes af Daniel Christensen. Han kom fra en stilling som fodermester på Borupgård, hvor han også var en slags dyrlæge. Han kunne iøvrigt gå til hånde med mange ting, og det fortælles, at han altid var flink og hjælpsom. Daniel Christensen og hans kone Dorthea, som forøvrigt hjalp til i butikken, var uddelerpar frem til 1915, da de flyttede til Hovedgaard.

I 1915 antog bestyrelsen Jens Jensen som uddeler. Han varetog pladsen helt frem til 1951, altså i 36 år. I uddeler Jens Jensens periode udviklede brugsforeningen sig til en god og solid forretning, som mange Kattrupborgere trofast sluttede op omkring. Der skete også forskellige ombygninger og moderniseringer i denne periode.

Den første formand for foreningen har sandsynligvis været Hans Jørgen Johansen Foght, "Frydensborg". Og mon han ikke har været formand frem til

1908.

På dette tidspunkt ved vi, at hans søn Hans Foght blev formand, - et hverv han bestred helt frem til 1943. Han afløstes da af Folmer Hansen, som var formand frem til 1947. Olav Christensen blev da valgt til ny formand og var dette indtil 1950. Hvervet overtages herefter af Svend Mikkelsen, som i 1952 afløses af Holger Nielsen. I 1953 bliver Svend Mikkelsen igen formand og han er dette indtil 1961. Erik Liboriussen blev nu formand for Katstrup Brugsforening og var dette, indtil butikken i 1968 lukkede, og foreningen sammensluttedes med Ørridslev Brugsforening (den nuværende Hovedgård Brugsforening).

Da uddeler Jens Jensen fratrådte i 1951, blev pladsen som ny uddeler opslået ledig, og der indkom 48 ansøgninger hertil. Til ny uddeler valgtes Poul Rørvang, som var gift med Jens Jensens datter Paula. Rørvang var uddeler indtil november 1953, da han afløstes af Kristian Heling Rasmussen. I 1961 opsagde K.H. Rasmussen sin plads, idet han havde overtaget en købmandsforretning i Odder. Peter Simonsen blev derefter antaget som ny uddeler og var dette indtil 1.3.1964.

Pladsen som uddeler blev nu igen opslået ledig, og der indkom 13 ansøgninger. Herudaf valgte bestyrelsen Kent Sønderkov fra Fjelsø. Han var uddeler i 2 år indtil 1966.

Da pladsen nu igen blev opslået ledig, indkom der 2 ansøgninger. Vagn Rasmussen, Søby, blev af disse to valgt som uddeler og var dette, indtil butikken lukkede d. 30.11.1968.

No. 6.

Brugsforeningens bygninger bliver så solgt til købmand Martin Jensen. Efter i 72 år at have været hjemsted for Katstrup Brugsforening, endte bygningen altså igen som købmandsforretning.

Katstrup Brugsforening.

Forhandlingsprotokol fra starten i 1896 og indtil 1924 er desværre bortkommet. Men i to forhandlingsprotokoller fra 1925 til 1969, som nu henligger på sognearkivet i Gedved, kunne der fremdrages mange forhold vedr.

Katstrup Brugsforening.

Specielt betalingsformen for købte varer har gennem tiderne været genstand for megen drøftelse. Ombygninger, modernisering og jordkøb og jordsalg har også været vigtige opgaver for bestyrelsen.

D. 1.7.1965 indviedes en helt ny butik.

Endelig skal nævnes, at brugsforeningen i 1906 opførte Katstrup Forsamlings-

hus og stod for driften af dette indtil 1959. Men herom nærmere i afsnittet om forsamlingshuset.

Tanken om oprettelse af brugsforeninger i Danmark opstod efter engelsk forbillede.

Den første levedygtige brugsforening stiftedes i 1866 i Thisted, men først efter 1880 tog det fart. Således oprettedes Gedved Brugsforening i 1885, Ørrikslev Brugsforening i 1901 og som vi ser Kattrup Brugsforening i 1896. Baggrunden for oprettelse af brugsforeninger i Danmark har bl.a. været det monopol, de større købmandsgårde i købstæderne havde (det såkaldte læbælte), dels den almindelige øgede oplysning, så folk følte, at de på denne måde kunne have direkte indflydelse på varernes pris og kvalitet. Allerede i 1896 sluttede brugsforeningerne sig sammen i en fællesforening - F.D.B. - for samlet at kunne indkøbe og fabrikere varer. Og brugsforeningsbevægelsen har gennem tiderne stadig udviklet sig, således at den i dag er en betydende faktor i Danmarks vareforsyning.

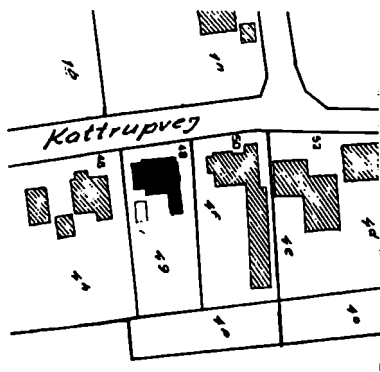

KATTRUPVEJ 48

Matrikel no. 4g.

Ejere:

1. 1912. Niels Mikkelsen.
2. 1930. Tvangsauktion.
3. 1931. Søren A. Nielsen.
4. 1969. Karen Nielsen.
5. 1982. Torben Madsen.

Matr. no. 4b udstykses d. 8.2.1908 fra matr. no. 4a.

No. 1, 2, 3 & 4.

Niels Mikkelsen får skøde fra Hans Yding d. 14.6.1912.

Niels Mikkelsen og hans kone Oline bygger hus på grunden.

Oline vaskede fransk vask for fremmede. Desuden hjalp hun meget hos købmand Viggo Jensen.

Niels Mikkelsen drev en lille vognmandsforretning, først med hestevogn, senere med en lille lastvogn. Efter konkursen arbejdede han ved landevejen Skanderborg-Horsens, og hvor der ellers var arbejde.

Svigersonnen købte huset ved tvangsauktionen, men Niels Mikkelsen blev boende.

Huset bliver senere lejet.ud.

I 1969 arver Karen Jensen huset efter sin fader. Hun lejer det fortsat ud.

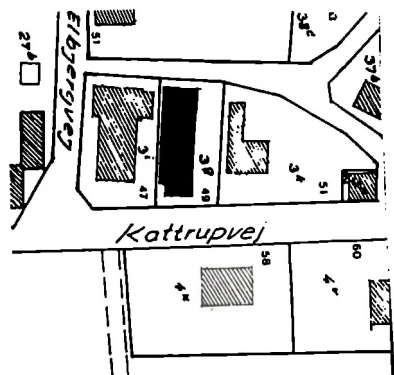
No. 5.

Torben Madsen får skøde fra Karen Jensen i 1982.

KATTRUPVEJ 49

Matrikel no. 3.

KATTRUP FORSAMLINGSBUS

Anno 1980.

Forsamlingshuset er opført af Brugsen på dennes grund, hartkorn 1 1/4 alb. = 482 kvm., i året 1906 og ejet af Brugsen indtil d. 24.5.1969, da forsamlingshuset blev omdannet til et selvstændigt I/S. Hvorfor det var Brugsen, der opførte og i mange år ejede forsamlingshuset, vides ikke, da der ikke findes protokoller fra forsamlingshusets start.

I en skrivelse fra Matrikeldirektoratet stilet til Katstrup-Tolstrup sogneråd finder vi følgende:

"Ministeriet har under d.d. approberet udstykningen af den Katstrup Brugsforening tilhørende ejendom i Katstrup By og Sogn herved matr. no. 3 i halvårlig ydelse for tiden efter 1.5.1960.

o tdr., o skp., o fdk., 2 1/4 alb.

Matr. no. 3 I/S Katstrup Forsamlingshus o tdr., o skp., o fdk., 1 1/4 alb.

Hvilket meddeles til efterretning.

E.B."

Karen Søgård fra Skovgård i Katstrup fortæller, at en af de første uddelelere i Katstrup Brugsforening hed Kristensen. Han var forhenværende overformester fra Borupgård. Samtidig med, at uddeleren skulle passe sit arbejde for Brugsen, skulle han også være vært i forsamlingshuset. Men ved generalforsamlingen i 1930 blev det vedtaget, at der skulle vælges et medlem udenfor Brugsens bestyrelse til at varetage forsamlingshusets interesser. Til dette job valgtes førstelærer Gydesen.

Efterhånden er det nok blevet for belastende for uddeleren både at være vært for forsamlingshuset og passe Brugsen, og man fandt det bedre at ansætte en person til at være vært for forsamlingshuset. Følgende ikke-uddelelere har været værter for forsamlingshuset:

Peder Rasmussen

Otto Yding

Brandt Madsen

Sigvald Jørgensen

Lis Rasmussen

Karen Søgård fortæller endvidere:

"Engang under krigen i 1930-erne gav grd. Jakob Jakobsen, Edelsminde, en ko til en fest i forsamlingshuset i Katstrup. Jeg tror nok, at han havde fortalt sig lidt med, at han ville forære en ko til en fest. Han havde jo nok sagt lidt om, at man lige så godt kunne forære en ko væk, for den var jo intet værd alligevel. Så blev han taget på ordet og ville ikke løbe fra det. Vi andre blev jo glade, for vi fik en god fest ud af det med spisning og hvad dertil hører. Vi hjalp hinanden med forberedelserne og

serveringen, så der var ikke de store omkostninger forbundet med festen. Vi havde det morsomt, selv om det var lidt besværligt med serveringen, for al maden skulle jo laves i Brugsens køkken og bæres over vejen for at komme over til forsamlingshuset (se borgerforeningen). Men vi hjalp jo hinanden, så det gik meget godt, og gemytligt var det. Jeg husker, at Jakobs datter lavede en sjov og munter sang til denne fest. Det var et stort arbejde, for hun havde håndskrevet alle sangene."

Ellen Hansen, der også er fra Kattrup og bor Kattrupvej 63, fortæller: "Foruden festerne blev der også arrangeret udflugter om sommeren. Et år gik turen til Flensborg, og det gjorde et stort indtryk på deltagerne at se skolebørnene gå strækmarch gennem byen iklædt uniformer. Det var vi jo ikke vant til hjemme fra Danmark."

Noget tyder på, at borgerne i Kattrup ikke har været helt tilfredse med den måde, hvorpå forsamlingshuset fungerede, for d. 6.3.1946 indkaldtes der til ekstraordinær generalforsamling med det eneste punkt på dagsordenen: "Forsamlingshusets fremtid." Det eneste, man enedes om på denne generalforsamling, var at bevilge 1500 kr. til istandsættelse af husets komfur, bringe W.C.-forholdene i orden og male væggene. Det fremgår ikke af protokollen, om forsamlingshuset havde en selvstændig kasse på daværende tid. Formodentlig ikke, for så ville man vel ikke skrive i Brugsens forhandlingsprotokol, at man "bevilgede" penge til husets istandsættelse.

I 1948 beslutter bestyrelsen at tegne medlemskab i Andelsteatret til en pris af 50 øre pr. husstand. Et sådant medlemskab indebærer, at Brugsens medlemmer kunne købe billige billetter, når teatret var i Horsens for at give forestilling.

Året efter, d. 15.2.1949, opsiges Peder Rasmussen sin stilling som vært for forsamlingshuset. Stillingen opslås ledig, og der melder sig tre ansøgere til den. Af disse tre blev det Otto Yding, der blev ansat.

Brugsens bestyrelse er ikke helt tilfreds med at administrere forsamlingshuset sammen med Brugsen. Derfor indkaldes til ekstraordinær generalforsamling d. 3.6.1951 med salg af forsamlingshuset på dagsordenen. Der mødte dog ikke så mange mennesker frem til generalforsamlingen, så den var ikke beslutningsdygtig. Spørgsmålet udsattes til den næste ordinære generalforsamling. Der skulle dog gå næsten 10 år, inden adskillelsen blev en realitet. Først i 1959 bliver huset selvejende for en pris af 12.000 kr. Desuden bestemmes det, at lejere af forsamlingshuset selv skulle stå for

ansvaret for udskænkning af spiritus.

Ved en julefest for børnene i 1953 bemærkes det, at "lærer Holmboe ikke var til stede" med den tilføjelse, at "det var han forøvrigt aldrig, når der holdes noget for børnene".

Samme år var der mund- og klovsyge på egne. Det indebar, at befolkningen i det smittede område ikke måtte samles til fester o.lign. Man måtte derfor bl.a. aflyse dilettantforestillingen i Katstrup.

D. 27.10.1953 opsagde uddeler Rørvang sin stilling som uddeler i Katstrup Brugs. Han afleverede samtidig forsamlingshusets kassebeholdning på 239 kr. samt et udestående på 370 kr. i forsamlingshusets favør.

Sidst i 1950-erne blev der realiteter i drøftelserne om forsamlingshusets overgang til selvstændig drift. Ved en ekstraordinær generalforsamling d. 6.3.1959 besluttedes det at bemyndige bestyrelsen til at formidle forsamlingshusets overgang til selvstændigt selskab. D. 22.4.1959 fik formanden Svend Mikkelsen fuldmagt til at ordne handelen med Brugsen, således at forsamlingshuset kunne overgå til et I/S.

D. 28.1.1959 indbydes der til et forberedende møde ang. Brugsens frasalg af forsamlingshuset. Man havde indbudt formændene for samtlige foreninger i Katstrup, uddeleren og formanden for Brugsen, håndværkere og lærere i byen. På mødet enedes man om en pris på 12.000 kr. for huset og 1.000 kr. for inventaret, samt at forsamlingshuset skulle beholde gennemkørselsret mellem Brugsen og forsamlingshuset. Desuden skulle forsamlingshuset have forkøbsret på Brugsens udhus, hvis dette blev udbudt til salg. Da disse retningslinier var trukket, nedsattes der et udvalg til at arbejde videre med sagen. Udvalget bestod af følgende:

Jens Jørgen Schiødt

Erik Liboriussen

Thorvald Lauersen

Aksel Sørensen

Jørgen Buhl

Mogens Klok

Knud Andersen

Sidstnævnte valgtes til udvalgsformand.

Udvalget holdt nu nogle møder, hvor der udarbejdedes et grundrids over huset, da der var behov for visse ændringer i forbindelse med nogle påkrævede moderniseringer. Desuden drøftedes vedtægternes formulering og indhold. I den anledning lånte udvalget Egebjerg forsamlingshus's vedtægter. Der vedtoges en medlemstegning, som kun var bindende under visse forudsæt-

490

ninger, og at medlemskontingentet skulle være 30 kr. årligt i 10 år.

Der blev indkaldt til stiftende generalforsamling for I/S Katstrup Forsamlingshus d. 27.5.1959. Udvalgets formand redegjorde for medlemstegning, der havde resulteret i 78 tegnede medlemmer, byggeplaner, restaurering m.v. Vedtægterne blev gennemgået og vedtaget, og så var I/S Katstrup Forsamlingshus en realitet.

Den første bestyrelse blev:

Erik Liboriussen
Aksel Sørensen
Jens Jørgen Schiødt
Knud Andersen
Ejner Jørgensen.

Suppleanter: Harry Larsen og Frede Lyse

Revisorer: Svend Skriver Jensen og Hans J. Foght

Så tog man fat på byggeriet og den tiltrængte modernisering, som skønnedes at ville koste 22.000 kr. Der blev presset på håndværkerne for at få arbejdet færdigt hurtigst muligt. Ligeledes blev der skyndet på for at få lån hjem hurtigst muligt.

Priserne på forsamlingshusets forskellige rum blev fastsat til følgende:

Lille sal: 20 kr. + 6 kr. for varme.
Store sal: 30 kr. + 12 kr. for varme.
Hele huset: 40 kr. + 15 kr. for varme.
Køkken: 10 kr.

Det blev konstateret, at gælden ville stige med 28.000 kr., og i den anledning ville man søge størst muligt lån hjem fra kreditforeningen og søge resten dækket ind gennem sparekasselån i 2 gange 10 år.

D. 25.11.1959 var alt klart til indvielsesfest. Hele byen mødte op og fik en god fest.

Ved generalforsamlingen i 1960 oplyses det, at huset står i 46.275 kr., og at det i det forløbne år har været udlejet 60 gange. I 1960 var der en omsætning på ca. 20.000 kr. Den store omsætning skyldtes, at der blev optaget et lån på 9870 kr., og at der overførtes 3229 kr. fra Brugsen til forsamlingshuset i forbindelse med handelen.

Allerede i 1960 var der visse reparationer, som skulle udføres. Det kan dog ikke være regningernes størrelse, der ødelægger økonomien.

I 1961 sender tømrermester Aksel Sørensen en regning:

Materialer til en knagerække 2,40 kr.
Arbejdsløn 1½ time á 6,00 kr. 9,00 kr.

20 år senere var timelønnen steget til det 16-dobbelte.

I de følgende år kneb det med økonomien. Allerede i 1964 var der en afstemning om salg eller bevarelse af forsamlingshuset. Resultatet af afstemningen blev, at der kun var 5, som stemte for salg, mens 14 stemte for bevarelse af huset.

Derefter besluttede bestyrelsen at hæve priserne for udlejning af huset til:

Lille sal: 30 kr. + 10 kr. for varme.
Store sal: 50 kr. + 15 kr. for varme.
Hele huset: 70 kr. + 20 kr. for varme.
Køkken: 25 kr.

I 1968 sættes betalingen for interessenterne op til 50 kr.

Ved generalforsamlingen i 1968 oplyste formanden følgende:

Der er holdt 6 foreningsfester
udlejet i perioden 2 foreningsfester til 4H og borgerforeningen
udlejet til private 64 + 2 bankospil
Ialt 72 gange.

Man havde også fået en ny vandvarmer, den gamle kunne ikke mere. Kloak og skorsten skulle også snarest bringes i orden.

Først i 1960-erne begynder det at knibe med tilslutningen til de forskellige arrangementer. Der mødte ofte kun 50-60 mennesker op mod tidligere et par hundrede. I 1963 måtte bestyrelsen aflyse et spisegilde p.g.a. manglende tilslutning..

I 1970 fik forsamlingshuset et tilskud fra kommunen på 1500 kr. og tilsagn fra vandværket om gratis vand mod, at vandværket så til gengæld fik salen gratis til sin generalforsamling.

Der skulle instaleres oliefyr. Overslaget lød på 9922 kr. for materialer, og man fik lovning på gratis arbejdskraft til opstillingen. Esso indvilgede i at kautionere for 9500 kr. mod at få leverancen af olien. Desuden modtog forsamlingshuset 2300 kr. fra kulturelt udvalg.

Det er nok ikke monoplrådets indgriben i foreningens prispolitik (se borgerforeningen), der gør, at kommunen beslutter at give et tilskud på 25
492

kr. pr. medlem til drift af forsamlingshuset. Det har nok været ud fra den betragtning, at det var bedre at støtte den lokale befolkning i dens bestræbelse på selv at eje og drive deres samlingssted, da kommunen i modsat fald skulle sørge for en anden udvej.

En indbydelse til aktionærfest i forsamlingshuset i 1971 lød således. "De og Deres husstand indbydes hermed til festligt samvær i Katstrup Forsamlingshus lørdag d. 10. juli kl. 19.30. Hver billet koster 26,00 kr. ÷ aktionærrabat 6,02 kr. = 19,98 kr.

Anretning: 1 øl eller 1 sodavand, 1 snaps.

Musik: Vagn Åges orkester.

Samme år søger bestyrelsen tilskud fra kommunen til en større istandsættelse af huset. Kommunen stiller nogle spørgsmål ang. økonomien og får det svar, at der sidste år har været afholdt 58 forskellige fester, private som foreningsmæssige, at der er 98 medlemmer, der har betalt et kontingent på ialt 4180 kr. og at udgifterne til istandsættelse skønnes at blive 29.000 kr. Endvidere oplyses det, at der for nylig er installeret et nyt varmeanlæg til en pris af 9.500 kr., og at alt arbejde i forbindelse med installationen var gratis og frivilligt.

I 1972 trænger køkkenet til en kærlig hånd. For ikke at komme til at lave noget, der ikke var tidssvarende efter bureaukратиets regler, sendes der bud efter sundhedsmyndighederne. Her fik man at vide, hvad der blev forlangt. Resultatet blev nye skabe, nye borde, ingen gardiner, fliser i to meters højde på væggene, ny gulvbelægning uden samlinger, og at toiletterne skulle males og repareres. Derefter var det tid at diskutere, om der burde afholdes et andespil til hjælp til nogle af udgifterne i forbindelse med de mange reparationer og moderniseringen. Der holdtes så andespil og aktionærfest, som gav et pænt overskud til hjælp til moderniseringen. Festen sluttede kl. 3.30.

Samme år blev prisen på leje af huset sat op:

Lille sal: 40 kr. + 50 kr. for varme.
Store sal: 65 kr. + 50 kr. for varme.
Hele huset: 105 kr. + 50 kr. for varme.
Køkkenet: 1 dag: 50 kr.
½ dag: 25 kr.

Alt plus rengøring.

Der er atter stor aktivitet i forsamlingshuset. I 1973 var der udlejet 60 gange, og medlemmerne holder igen sammen om huset. Der var 87 medlemmer, som hver betalt 50 kr., og 21 medlemmer, som hver betalte 10 kr. (pension-

nister).

Det er en fast skik, at der hvert år afholdes aktionærfest. Mange deltager, og man har det muntert og gemytligt sammen. Festerne slutter i reglen først ved 3-4 tiden.

Grundet oliekrisen i 1973 hæves udlejningspriserne med 20%, og det vedtages, at ikke-aktionærer skal betale 50 kr. ekstra ved leje af huset.

D. 2.2.1974 blev der indbudt til kjørmesgilde. På bagsiden af indbydelsen havde formanden skrevet:

Kl. 19 fællessang:"Der er hvidt derude".

1 ret sild m.m.

Fællessang:"Sneflokkene kommer vrimlende".

Lærer Andersen læser rim og lidt historie.

Fællessang:"Skuld gammel venskab".

3 ret ost. Auktion damernes pakker.

Fællessang:"Den glade vandrør kaldes jeg".

Ryddes til dans.

Amerikansk lotteri.

Ballondans, der udtages af publikum.

Suppe kl. 24.

Dans til kl. 1-5; kl. 2; musik 500 kr.

Et muntert og righoldigt program med lidt tvivl om, hvornår musikken skulle holde. Musikken var sikkert bestilt til at slutte kl. 1, men der var mulighed for at fortsætte til kl. 5. Festen sluttede nok kl. 2. Og til sidst en nøgtern konstatering af, at musikken kostede 500 kr.

1974 var jubilæumsår for Kattrup forsamlingshus, idet det var 70 år siden, at huset blev bygget, og 15 år siden, at det blev omdannet til et I/S.

Det skulle fejres med:

Et velkomstglas.

En skalle med fyld.

Hamburgerryg med tilbehør.

Dessert.

Alt for 27 kr.

D. 10. august løb festen af stabelen:

"En rigtig fest vi holde vil, be'r alle hjælpe til,
forsamlingshuset stået har som samlingssted jo her,
der gået er nu syvti år og mange minder gemt
i sorg og glæde mødtes vi til fest og bankospil.

Og femten år det siden er, vi ejer af det blev,
et interessentselskab skabtes der, vi værne det jo vil,
der mere straks blev bygget til, og det for os betød,
der mere plads til gæster var, når man til fester bød.

Et arbejd' stort er lagt heri af frivillighedsvej,
med malerpensel alt blev snart i farver klart,
tapet kunne drille lidt, det helst jo passe skal,
ja alt de tog med godt humør, det færdig også blev."

Alle de mange baller sled på gulvet, det blev tyndslidt. Derfor tog bestyrelsen fat på at brække det op d. 21.6.1975. I fire dage var bestyrelsen fuldt beskæftiget med at brække gulv op, gøre rent, rydde op og hjælpe med at lægge det nye gulv, som blev leveret fra "Møllebæk". Men så var alt også fint og klart til at holde indvielsesfest d. 2.8.1975. Det blev en god og vellykket fest, som gav et pænt overskud.

I 1976 begynder det igen at knibe med tilslutningen, især til generalforsamlingen. Der mødte kun to medlemmer op foruden bestyrelsen. Tilslutningen til de forskellige sammenkomster er også mere beskedene end for få år siden. Alle priser hæves.

Kjørnesfest for aktionærer med husstand, lørdag d. 29.1.1977, kl. 19.00.

Der serveres: Stor tartelet med fyld.

Hamburgerryg med tilbehør.

Dessert.

Musik: Kjeld Andersen, Horsens.

Underholdning og auktion af medbragte pakker.

Billet: Damer 25 kr. + en pakke til værdi 10 kr.

"Velkommen til vor kjørnesfest,
skal lyde nu til hver gæst.

Tak også for I nu møder op,
så vi ka' bli' en sluttet flok,
der ikke i os selv har nok.

Vi midt i vinterens hjerte står,
og snart vi venter efter vår.

Derfor i aften fester vi,
ja, li' så længe vi ka' li.

Menuen I jo alle ved,
men ved I nu alle helt besked,
vi vort byråd følger efter,
støtter en af sognets kræfter.

Ved på vort bord at sætte ind,
en røget ørred fra hans hjem.
Lis i køkkenet med sin stab,
står jo parat med resten a'ed'.
Når vi har nydt den gode mad,
så skal vi dansen træde an',
og inden vi fra bordet går,
håber, vi i samlet kor,
her for vort hus et leve bringe,
så det ret under loftet klinge.

Katstrup d. 17.8.1978.

Til Politimesteren for Horsens Købstad m.m., Rådhusgade 6, 8700 Horsens.
Vedr. Loppemarked i Katstrup Forsamlingshus.

Da Katstrup Forsamlingshus påtænker at afholde loppemarked for at skaffe penge til istandsættelse, tillader vi herved høfligst at ansøge om tilladelse til loppemarked lørdag d. 17.9.1977 fra kl. 10 til kl. 22. Der vil blive opstillet boder med is, pølser, æbleskiver og sodavand samt det muntre køkken. Omsætningen vil beløbe sig til ca. 1500-2000 kr.

Vi håber, at De vil se velvilligt på ansøgningen.

Med venlig hilsen Katstrup Forsamlingshus I/S v/ Inga Pedersen.

Politimesteren anbefalede loppemarkedet, og det var godt besøgt.

Ved høstfesten d. 25.9.1976 inspirerede den tørre sommer forfatteren af følgende sang til at skrive om de trængsler, landmændene måtte igennem. I andet vers berøres et andet aktuelt emne, den landskendte puma, som en borger mente at have set i Overby. Forfatteren til en lang række af de sange, som i tidens løb er blevet sunget ved fester i Katstrup, er sognets præst Folker Willesen.

Vand til vore haver og marker Vorherre
ikke gav os her, så tørken blev ganske fæl.
Roerne sov bare, græsset desværre
helt forsvandt, selv brændenælder visned ihjel.
Men er nøden størst,
kommer hjælpen først,
tørkeramte landmænd skal nu se at slukke deres tørst.
Ellers er der slet ikke sket nød i sognet,
ingen puma, ingen galen skolebuschauffør,
ingen har snydt, ingen har dovnet,
kun fik vi en dilettant, som det sig hør og bør.

Det er ikke lyv,

Henry Hønsetyv,

kom på scenen i marts på slaget klokken syv.

Ved generalforsamlingen i 1978 blev sammenlægning med borgerforeningen drøftet. Grunden dertil var, at man ikke mente, at der i så lille en by var behov for to foreninger, hvis væsentligste virke var at formidle selskabelige sammenkomster. Størstedelen af byens borgere var jo medlemmer af begge foreninger, og da det var begyndt at knibe med tilslutningen til sammenkomster i begge foreninger, ville det nok være en fornuftig disposition med et tættere samarbejde foreningerne imellem.

Aktionærfesten i 1979 aflystes p.g.a. manglende tilslutning.

Samme år ønskede borgerforeningen et møde ang. sallelje. Borgerforeningen ville gerne have salen så billigt som muligt, og forsamlingshuset ville gerne have så høj en pris som muligt. I samme åndedrag afholdtes der flere møder ang. sammenslutning af de to foreninger. Også ved generalforsamlingen i 1979 drøftes det. Bestyrelsen bemyndiges til at arbejde videre med sagen. Efter flere møder er man ved generalforsamlingen i 1980 klar med et udkast til nye vedtægter, og det bliver vedtaget af medlemmerne i forsamlingshuset. Borgerforeningen har samtidig arbejdet med samme ide, at danne en forening i stedet for de to konkurrerende. Et fællesmøde resulterer i foreningen I/S Katstrup Forsamlingshus. Bestyrelsen for den nye forening blev:

Formand: Per Nielsen
Sekretær: Karsten Justesen
Kasserer: Helga Jensen
 Birgit Clausen
 Lena Pedersen
 Mogens Bak

Suppleanter: Marianne Weytmryer og Karsten Stensgård.

I tidens løb har forsamlingshuset således været den bygning, hvor beboerne i Katstrup har mødtes i festligt lag. Alle mulige sammenkomster har været afholdt her.

- 1/ Dilettantforestillinger.
- 2/ Ungdomsskolens baller (kommunens unge mødtes først i 1970-erne til fest).
- 3/ Danseskole igennem flere år.
- 4/ Spejderfest.
- 5/ Bryllup - sølvbryllup - fødselsdag o.lign.
- 6/ Begravelser (kaffe, evt. spisning).

- 7/ 4 H - udstilling.
 8/ Generalforsamlinger.
 9/ Bazar.
 10/Andespil.
 11/Loppemarked.
 12/Fugleskydning.
 ... og meget andet.

Over scenen har ringer og graver Johannes Linning Christiansen malet en naturscene. Han havde også malet det gamle tæppe.

PROGRAM

iii

Dilettantforestillingen i Katstrup

Uppolitik	Marts 1924	Fortsatshil
-----------	------------	-------------

En Ulykke!

kommer altid uventet, vær derfor sikker på at Forsikringen er i Orden

Tegn Deres Livsforsikring i „Hainia“.
Skadesforsikringer i „Dannevirke“.

Autombilforsikring nedst pr. 30 % fra 1ste Februar.
 Lovpligtig Ulykkesforsikring. Ansvarsforsikring.
 Syge- og Ulykkesforsikring, Tyveri og Brand.
 Udgdomsretning for Tyveri og Brand. Cykle-
 tyveriforsikring uden Allansning. Præmie: 1 %
 af Forsikringssummen.

Endvidere havs Heste- og Kreaturforsikring, Hagel-
 og Stormskadeforsikring m. m.

Specialitet: Ansvarsforsikring, kan henvisse til lokale, tilføjede, skadefrie, dette turde være den bedste Anbefaling

Alle Oplysninger angående Forsikring
 gerne til Tjeneste til enhver.

M. Bang.

Lokaleagent for Livsforsikringselskabet „Hainia“.
 Forsikringsdirektør „Dannevirke“

Vogn- og Beslægsmedarbejde
 samt Maskinreparation osv.

Smedemester **Carl Laursen.**
 Telefon 5

Bestilling på nye **Vogne** medbrugs. Trækøj
 til nye **Arbejdsvogne** have altid
 på Lager.

N. Jørgensen, Kærlmager.
 Telefon 27.

Ducor udloves
 til den aller billigste, der kan tilvejebringe de endnu
 manglende Dele til den Sognerandsmanden Tommasen
 tilhørende havarede Vogn samt en god Faldst.

Henvendelse: **Uddeiter Jensen.**

Min 5 Personers Bil
 står til Udlejre for kortere eller længere Ture
 billigste Takster!

Thendør Hansen. Tel. 13

Paa Grund af de mange Ulykkesstilfælde, der i den senere Tid er
 sket i vort Forretningskvarter Centrum, påtrænges indseende
 Andetegnede en Opstilling af en automatlisk virkende Færdvæ-
 regulator paa dette Sted. Denne er konstrueret indtil at trædes op paa
 Gang strøge, og forhænder sig ved Kataloget i April paa dette
 Omraade, med sin særlige Interesse for vor By, ikke stille sig
 undvigende til at overføre dette Hverv.

Al Personbefordring
 i min Laste Bule, samt Ture for private Selskaber og
 Foreningsudflugter ved

C. Petersen. — Katstrup Rutehil.

Mangler De Tryk

sager, ligegyldige af hvad Slags, frem-
 vender man sig bedst i

Andreas Hansens Bogtrykkeri, Borgergade 19
 Horsens. (Tilge ned for Klosterkirken). Tel. 616

Meget moderne Presser, samt Anbejle
 og hurtig Levering.

Benzin, Auto-Olie. **Viggo Jensen.**

Motorcykle til Salg. Mkt., Prægeant. Pris:
 Kr. 225,00. Driftsikker.
 Maler **Ange Christiansen.**

Følelse-mogen, der gør sig godt!
 1 Kæser, der ved sig selv
 En Almad med Sløds kom Drogen i Vejen
 og derfor ledt Katrup med Ind- Slagen
 1 Aar vi derfor spillet Dribball
 for kun at være det sig gelind

Ejendomme i alle Størrelser
 ønskes gerne i Kommunsam, da jeg altid har gode
 Købere fra 5,000 til 100,000 Kr's Udfaldning

Eftersøgt

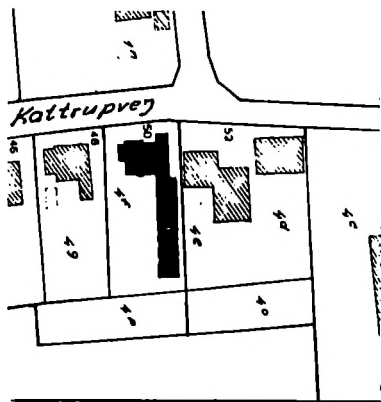
Th. P. Thomsen,
 Katstrup Mølle.
 Telefon 16

KATTRUPVEJ 50

Matrikel no. 4f.

Ejere:

1. 1908. Frits Laurits Sørensen.
2. 1951. Simon Peder Mai.
3. 1955. Aksel Sørensen.

No. 1.

Frits L. Sørensen får d. 20.5.1908 skøde fra Hans Yding på matr. no. 4f og d. 22.1.1926 skøde på matr. no. 4p også fra Hans Yding. D. 2.3.1937 får han skøde fra Otto Kristensen på matr. no. 1s.

Frits Sørensen kom til Katstrup i 1907. Han kom fra USA, hvor han boede i Nebraska-Iowi i 2 år. Men han blev syg af vandet og det tørre klima.

Frits Sørensen byggede et lille værksted på grunden matr. no. 4f. Værkstedet var på 35 kvm. Beboelsen var et ildsted og en kasse (seng) i et hjørne af værkstedet.

Da Frits Sørensen kom hjem fra USA, havde han en kapital på 1500 dollars til at etablere sig for.

Det nuværende stuehus er bygget i 1908.

Frits Sørensen har bl.a. bygget Katstrup skole i 1909, Borupgård og Ørskovgård.

Det stykke jord, Frits Sørensen købte i 1937, (matr. no. 1s) er på 1½ alb. eller 717 kvm. Det kostede 600 kr. Parcellen er beliggende bag skolen og udstykket fra matr. no. 1k. Frits Sørensen havde her en garage, hvori tømmerrendene stod og smurte døre og vinduer.

Lis og Frits blev gift i 1941.

Frits Sørensen døde i 1962 81 år gammel, og Lis Sørensen døde i 1983 78 år gammel.

No. 2.

Simon Peder Mai købte tømmerforretningen d. 19.1.1951 (skøde på matr. no. 4f, 4p og 1s). Matr. no. 1s solgte han senere.

No. 3

Aksel Sørensen fik skøde d. 22.4.1955 fra Simon Peder Mai. I 1967 rev han det lille værksted ned og byggede et nyt på 231 kvm.

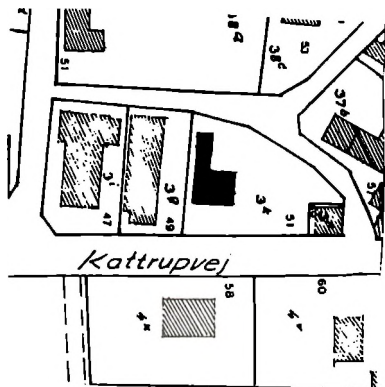
Aksel Sørensen er født d. 21.7.1918 og gift med Birthe, født d. 30.1.1930. De har to drenge Jens Uffe og Carsten.

KATTRUPVEJ 51

Matrikel no. 3k.

Ejere:

1. 1890. Ane Margrethe Bech.
2. 1919. Ingeborg Foght.
3. 1943. S.L.P. Foght, Jens J. Bech Foght, Margrethe Frandsen, Anna Frandsen og Frederikke Bech Rasmussen.
4. 1946. Karl Lauersen.
5. 1952. Hary Madsen..

D. 29.10.1890 er matr. no. 3k udstykket fra matr. no. 3i.

No. 1.

Ane Margrethe Bech, enke efter Jens Jørgen Bech, får skøde d. 17.7.1890, læst d. 31.7.1890. fra Jens Christensen Hvid's enke Margrethe, født Henriksen, på matr. no. 3k (anmærkning om manglende tinglyst adkomst).

No. 2.

Mette Kathrine Jensen Bech gift med Hans Jørgen Johannes Fogt.
Peder Marius Jensen Bech.

Kirstine Jensen Bech gift med Rasmus Hegelund J. Petersen.

1) Skifteudskrift læst d. 19.12.1919 som adkomst for ovennævnte bruger efter Jens Jørgen Bech's enke på matr. no. 3k. Retsanmærkning frafaldet.

2) Skifteretsudskrift læst d. 19.12.1919 som adkomst for Jørgen Johannes Fogt i uskiftet bo efter Mette Kathrine Jensen Bech på 1/3 af matr. no. 3k. Retsanmærkning frafaldet.

3) Skifteretsudskrift læst d. 19.12.1919 som adkomst for Peder Marius Bech's arvinger: Frede Bech, Jens Jørgen Bech, Margrethe Bech (gift med Thyge Pedersen), Asbjørn Bech og Signe Bech (gift med Søren Daugård) på 1/3 af matr. no. 3k.

4) Ingeborg Foght skøde af november læst d. 19.12.1919 fra Hans Foght, Frede Bech, Asbjørn Bech, Signe Daugård, Søren Daugård, J.J. Bech, Margrethe Bech, Thyge Pedersen, Kirstine J. Bech og Rasmus Hegelund på matr. no. 3k. N.B. Tidligere adkomst frafalder.

No. 3.

Gårdejer S.P.L. Fogth, inkassator Jens J. Bech Fogth, fru Margrethe Frandsen, fru Anne Bech og enke Frederikke Fogth Rasmussen.

D. 16.6.1943 skøde fra Ingeborg Fogth på matr. no. 3k.

No. 4.

Smedemester Karl Lauersen får d. 9.1.1946 skøde fra S.P.L. Fogth m.fl. på matr. no. 3k.

D. 3.7.1951 er matr. no. 3p solgt, og her bygges fælles frysehus for borgerne i Katstrup.

No. 5.

Mejerist Hary Madsen får d. 23.12.1952 skøde fra Karl Lauersen på matr. no. 3k.

502

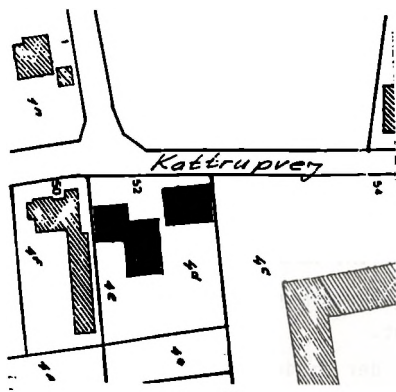
KATTRUPVEJ 52

Matrikel no. 4d, 4e og 4o.

SMEDIEN

Ejere:

1. 1906. Jørgen Rasmussen.
2. 1919. Karl Lauersen.
3. 1945. Thorvald Lauersen.
4. 1974. Karl Lauersen.

No. 1.

Smedemester Jørgen Rasmussen drev smedeforretning fra et ældre hus i Kattrup på Elbjergvej 22, matr. no. 7e. Pladsforholdene blev for trange for J. Rasmussen. Han købte derfor 940 kvm. jord fra Kattrupvej 54, der ejedes af Hans Yding. Senere blev der købt 236 kvm. og senere igen 291 kvm. fra samme, således at grunden blev på 1467 kvm. Jordstykkerne fik matr. no. 4d, 4e og 4o.

Thorvald Lauersen fortæller, at der er købt et stykke jord mere, således at der er 4 matrikelnumre. Grunden mener han er på 1640 kvm.

Efter købet af grunden opførte Jørgen Rasmussen den nuværende smedie og beboelse i røde sten. Smedien er på ca. 240 kvm.

Under den spanske syge døde der tre af Kattrups borgere indenfor tre dage. Den ene af disse var smeden Jørgen Rasmussen, en anden var Mads Strand. Disse mænd havde været til sognerådsmøde få dag i forvejen.

No. 2.

Karl Lauersen, der købte smedien, var en stor kraftig mand, der havde et særdeles godt tag på at sko heste. Der kom kunder langvejs fra, når deres lokale smed ikke kunne klare en vanskelig hest. Lauersen kunne smide en hest, men det var dog ikke noget, han brugte. Th. Lauersen siger, at han også kan. Det er ganske let. Det er kun et tag, man skal have. Han mener, at mange smede på den tid kunne smide en hest.

Karl Lauersen var en af de første i Kattrup, der havde bil, en Ford. Smedien havde endvidere benzinsalg. Dette foregik fra en håndpumpe.

No. 3.

Under krigen, fortæller Th. Lauersen, arbejdede der 4-6 mand på værkstedet. Arbejdet bestod mest i at sko heste, lave vognbeslag, reparere landbrugsvogne og -redskaber. En overgang blev der lavet spær til landbrugsbygninger, haller o.ling. Lidt af den slags arbejde er der endnu, men ikke meget.

No. 4.

Den nuværende smed Karl Lauersen overtog smedien efter sin fader i 1974. Nu består arbejdet mest i installation af varme, vand og andet sanitetsarbejde.

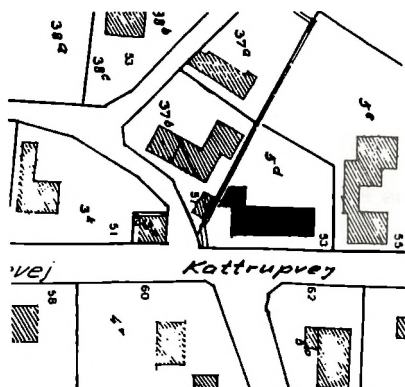
Thorvald Lauersen fortæller, at næsten alle i familien er smede. Alle hans brødre er smede. Hans sønner er enten smede eller har et arbejde, som er beslægtet med erhvervet.

KATTRUPVEJ 53

Matrikel no. 5d.

Ejere:

1. Knud Nielsen.
2. 1880. Jakob Sørensen Feldt.
3. 1887. Chr. Thorsens enke Ellen Olesen.
4. 1888. Anders Jensen.
5. 1888. Mogens Mikkelsen.
6. 1890. Niels Christian Andersen.
7. 1890. Niels Torbensen.
8. 1892. Mads Dalsgård Pedersen.
9. 1899. Niels Jørgensen.
10. 1928. Alfred Hansen.
11. 1954. Poul Krag.
12. 19??. Henry Hjernsen.
13. 1971. Marianne Myllerup Weitemeyer.

No. 1.

Knud Nielsen ejer jorden før 1880 og udstykker den.

No. 2.

Urmager Jakob Sørensen Feldt får skøde fra Knud Nielsen d. 26.6.1880, læst d. 7.7.1880. Han bygger huset i 1880.

Jakob Feldt og hans kone Kirstine har 3 børn:

Ingvar Sørensen Feldt, født d. 24.5.1883.

Ane Kirstine Boested, født d. 28.1.1889.

Laura Albertine Feldt, født d. 29.1.1889.

Tvillingerne er hjemmedøbt d. 1.2.1889 og fremstillet i kirken i marts.

No. 3.

Chr. Thorsens enke Ellen Olesen får skøde fra Jakob Feldt d. 18.6., læst d. 16.9.1887.

No. 4.

Anders Jensen får skøde fra Ellen Olesen d. 19.4., læst d. 4.5.1888.

No. 5.

Mogens Mikkelsen får skøde fra Anders Jensen d. 24.4., læst d. 4.5.1888.

No. 6.

Niels Christian Andersen får skøde fra Mogens Mikkelsen d. 4.2., læst d. 21.2.1890.

No. 7.

Niels Torbensen får skøde fra N.C. Andersen d. 10.2., læst d. 7.3.1890.

No. 8.

Mads Dalsgård Pedersen får skøde fra Niels Torbensen d. 8.7., læst d. 22.7. 1892.

No. 9.

Niels Jørgensen får skøde fra M.D. Pedersen d. 3.8., læst d. 11.8.1899.

506

No. 10.

Alfred Hansen får skøde fra sin svigerfar Niels Jørgensen i 1928. Alfred Hansen er født d. 14.8.1904 på Stohøj i Eldrup. Hans fader døde i 1911, kun 49 år gammel. Moderen blev alene med 11 børn. Alfred gik i skole i Gedved og tjente som 9-årig hos gårdmand Jens Møller. Da han efter sin konfirmation ikke mere ville tjene bønderne, cyklede han til karetmager Niels Jørgensen i Katstrup for at få en læreplads. Han kom i lære fra d. 1.11.1918. Efter 4 års læretid havde Niels Jørgensen ikke arbejde til ham, og han fik job på Hovedgård Savværk i 1922 og i 1923 hos karetmageren i Hørning. I 1925 blev han soldat i Værløse. Alfred var samme år d. 18.4.1925 blevet forlovet med Niels Jørgensens datter Ane Margrethe. Efter soldatertiden får han arbejde hos en karetmager i Skanderborg. D. 22.8.1928 gifter Alfred og Ane Margrethe sig og overtager karetmagerværkstedet i Katstrup. Niels Jørgensen hjælper stadig i værkstedet. Karetmageren i Katstrup sender kun regninger ud en gang om året. Alfred og Ane Margrethe flytter til Horsens i 1954. Alfred Hansen var i sin fritid musiker, han spillede klarinet, saxofon og trommer. Fra 1933 rejste han med "Lilly Hansens orkester". Alfred Hansen har ingen børn.

No. 11.

Poul Krag får skøde fra Alfred Hansen i 1954. Det vides ikke, hvornår han sælger til Henry Hjernsen.

No. 12.

Marianne Myllerup Weitemeyer får skøde fra Henry Hjernsen i 1971.

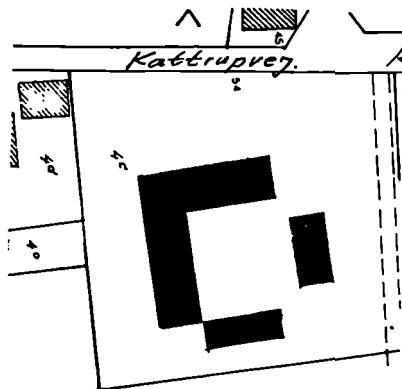

KATTRUPVEJ 54

Matrikel no. 4a m.fl.

Ejere:

1. 1511 - ca. 1660. Selvejergård under kronen.
1660 - 1767. Fæstegård under kronen.
2. 1767 - 1796. Fæstegård under Tammestrup Hovedgård.
3. 1796. Mickel Jørgensen.
4. 1805. Jacob Jensen.
5. 1808. Jørgen Madsen.
6. 1811. Niels Kraft.
7. 1812. Peder Sejersen.
8. 1813. Ole Chr. Ohlsen.
9. 1815. Jørgen Larsen.
10. 1819. Jens Jensen.
11. 1827. Kammerherre Beenfeldt til Serridslevgård.
12. 1828. Henrik Buus.
13. 1835. Niels Chr. Sørensen.
14. 1858. Jens Jørgen Bech.
15. 1858. Peter Bech.
16. 1868. Knud Nielsen.
17. 1876. Niels Rasmussen Hjerrild.
18. 1881. Just Nielsen.
19. 1898. Søren Justesen.
20. 1918. A. Overgaard.
21. 1920. Jens Olesen Jensen.
22. 1922. Valdemar Hjorth.
23. 1924. Peter Henriksen.
24. 1925. Ole Winther.
25. 1935. Jens Nielsen Kaae.
26. 1936. Jørgen Kirstein Jørgensen.
27. 1964. Carl Lyneborg Madsen.

Denne gård har ligget på mere eller mindre samme sted i flere århundreder. Det er således én af de oprindelige gårde, der fra gammel tid har udgjort Kattrupps kerne.

No. 1.

Den første oplysning, vi har om gården findes i Bygholm Lens Jordebog fra 1511. Det er på dette tidspunkt en selvejergård. Ejeren hedder Rasmus Biørnsen. Gårdens landgilde er:

- 2 får med uld
- 2 lam
- 8 høns
- 2 gæs
- 4 skæpper havre
- 2 skæpper havregryn
- 2 skæpper rug at så
- 2 skæpper byg at så
- 2 leding grot
- 2 skæpper kongstød havre

Ejeren har endvidere fæstet to mindre jordstykker, hvilke han giver landgilde af.

I Skanderborg Lens Jordebog fra 1581/82 finder vi gården igen. Den er kommet under dette len fra Bygholm len. Gården er stadig en selvejergård, som har en landgilde på:

- 1 fjerding smør
- 2 løding grot
- 2 skæpper kongstød havre
- 1 mark lysegran
- 1 ørtug rug
- 1 ørtug byg
- 1 ørtug havre.
- 1 brændsvin
- 1 mark gæsteri
- 1 pund maldt

Som man kan se, er gårdens landgilde ændret bemærkelsesværdigt i perioden fra 1511 til 1581/82. Men det er dog stadig den samme gård, der er tale om, selv om det ikke umiddelbart fremgår. Det kan konstateres ved udelukelsesmetoden.

Ejeren hedder Anders Persen.

Ifølge Skanderborg Lens Jordebog fra 1612/13 hedder selvejereren stadig Anders Pedersen.

I 1638/39 er ejeren af gården hr. Jørgen Madsen - altså præsten i Katstrup. Landgilden er som i 1581/82. Præsten ejer også gården i 1642 og i 1646. I 1662-matriklen ser vi, at hr. Jens Jensen har overtaget gården efter sin forgænger i præsteembedet. Landgildet er dette år:

- 1 fjerding smør
- 2 lødning grot
- 2 skæpper kongstød havre
- 1 mark garn
- 1 ørtug rug
- 1 ørtug byg
- 1 ørtug havre
- 1 svin
- $\frac{1}{2}$ mark gæsteri
- 1 pund maldt

I perioden fra 1581/82 til 1662 er der tale om en mindre nedsættelse af landgilden m.h.t. gæsteriet.

Ifølge 1664-matriklen er hr. Jens Jensen stadig ejer af gården. Landgilden dette år er som i 1662. På dette tidspunkt efter svenskekrigene betaler gården dog kun 1/6 af landgilden, der består af korn. Hartkornet på gården ansættes til: $10\frac{1}{2}$ td., $1\frac{1}{2}$ skæppe, 1 fjerdingkar, 0 album. Til gården hører der ingen skov.

Jens Jensen er også ejer i 1667.

Den næste oplysning om gården har vi i 1682-matriklen. Gården har da matr. no. 1. Men der er ikke længere tale om en selvejergård. Gården er til gengæld blevet en fæstegård under kronen - eller det skanderborgske rytterdistrikt. Fæsteren hedder Niels Jacobsen Smid. Gårdens hartkorn er efter rebningen på: 3 td., 7 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 album.

Hvorfor gården i 1682 er blevet en fæstegård, kan der kun gisnes om, for vi har ingen kilder, der dokumenterer det håndte. Men det var meget almindeligt, at selvejere gik over til at blive fæstere efter svenskekrigene, dels fordi de var øde, dels fordi selvejerne ikke længere kunne drive gårdene økonomisk.

Ifølge Krigs- og Portionsjordebogen over Jørgen Randskavs ryttergods for Jylland fra 1696 er gården én af de fire i Katstrup. Fæsteren hedder Jensen, og gårdens hartkorn er som i 1682.

I Jordebogen for det skanderborgske rytterdistrikt fra 1718 er fæsteren Jørgen Pedersen. Gårdens hartkorn er: 3-7-1-2. Til gården hører endvidere noget jord fra gård no. 2 i Møballe (matrikelnummeret er fra 1682) og fra

gård no. 3 i Katstrup, hvilket er Bechsminde (denne gård har matr. no. 3 ligeledes i 1682). Til gården hører 42 fag hus. 21 rigsdaler fra brøstfældighed.

Husdyrhold: 4 bæster
3 kvier
4 ungstude
10 får

Udsæd: 2½ tønne rug
3½ tønne byg
6 tønder havre

Græsning til 4 heste, 8 kvier og stude.

Avler 6 læs hø.

Gårdens tilstand er mådelig. Skat: 15 rdl. 68 sk.

I auktionsprotokollen fra 1767, hvor man solgte det skanderborgske rytterdistrikt, hedder fæsteren Søren Jørgensen, og gården har nummer 218 i protokollen. Ved salget af det skanderborgske rytterdistrikt bliver gården solgt til hr. advokat Brun, der er stråmand for fru etatsrådinde de Lichtenberg til Tammestrup Hovedgård. For gården skal de nye ejere erlægge 239 rdl. og 53 sk. i 1768.

No. 2.

Fru etatsrådinde de Lichtenberg til Tammestrup Hovedgård overtager som førnævnt gården ved slotsauktionen i 1767. Landgilden af gården andrager 5 rdl. og 86 sk. På udskiftningskortet over Katstrup fra 1780 ser man, at fæsteren af gården hedder Jørgen Michelsen. Han fæster også gården i 1787, for man kan finde ham og hans familie i folketællingen fra dette år. I folketællingen står der:

Jørgen Michelsen	55 år	gårdbeoer
Ane Hansdatter	55 år	hans kone
Michel Jørgensen	21 år	søn
Anne Jørgensdatter	18 år	datter
Mette Jørgensdatter	13 år	datter
Jørgen Michelsen		broderens barn
Mette Jørgensdatter	4 år	datter

No. 9.

Jørgen Larsen får skøde af Ole Christian Ohlsen d. 26.6., dateret d. 6.12. 1816. Ohlsen kunne ikke længere klare at drive gården, og i første omgang havde han været nødsaget til at pantsætte den.

Jørgen Larsen har heller ikke større held med sig. D. 19.12.1819 bliver der indgået en købe- og aftægtskontrakt mellem hem og Jørgen Jensen, således at Jørgen Larsen og hustru får aftægt hos den nye ejer.

No. 10.

Jørgen Jensen overtager gården endeligt fra Jørgen Larsen d. 20.7.1819, - skødet endeligt læst d. 30.7.1819.

No. 11.

Kammerherre Beenfeldt får skøde af Just Jensen, en søn af Jørgen Jensen, i 1827.

Beenfeldt har dog ikke gården længe. Han sælger den allerede året efter.

No. 12.

I 1828 får Henrik Buus skøde på gården fra Beenfeldt.

Buus er omtalt i 1834-folketællingen:

Henrik Buus	46 år	enkemand	gårdbruger
Christian Møller Buus	12 år	ugift	hans søn
Charlotte Sophie Buus	10 år	ugift	hans datter
Karen Basse Heilmann	37 år	ugift	husholderske
Niels Jensen	20 år		tjenestekarl
Jens Severin Kajerød	15 år		tjenestedreng
Birthe Kirstine Nielsdatter	20 år		tjenestepige
Ane Sørensen	66 år	enke	aftægtskone
Christiane Jensdatter	6 år	ugift	hendes plejedatter

Mens Buus ejer gården, indgås der en købekontrakt mellem Buus som sælger og Lars Jørgensen som køber af et hus og en parcel af førstes gård, dateret d. 17.3, læst d. 21.3.1834. Huset udgør 1 skæppe, 2 fjerdingkar og $\frac{1}{2}$ album. Skødet dateres først senere. Det stykke jord, der er tale om, ligger ved vejen mellem Katstrup og Hovedgård, nærmere betegnet i skovkanten på den nordre side af vejen.

No. 13.

Niels Chr. Sørensen køber d. 9.1.1835 gården fra Buus. Hartkornet er nu nede på: 3-6-3-1 og 1/4 alb. skov. Til gården følger alt løsøret. Henrik Buus's gård og øvrige ejendele udlagt for hans børns mødrende arv 318 rigsdalere, 4 mark og 8 skilling. Skifte afholdt d. 19.12.1834, læst. d. 9.6.1835.

Niels Chr. Sørensen overtager alle bankhæftelser på gården og skal svare aftægt til Jørgen Larsens enke, Ane Sørensen. Salgssummen er 701 rigsdalere, 5 mark og 11 skilling.

Mens Niels Chr. Sørensen ejer gården, bliver den matrikuleret og indført i 1844-matriklen, se medfølgende kort. I 1844-matriklen omtales der en matr. no. 4b. Det er den lille ejendom, som Henrik Buus solgte, ved vejen til Hovedgård. Denne ejendom kaldes for "Frydenhjem" og ejes i 1844 stadig af køberen Lars Jørgensen.

Niels Chr. Sørensen med familie er omtalt i folketællingen fra 1840 og 1845. I 1840 bestod husstanden af:

Niels Chr. Sørensen	39 år	gift	gårdmand
Christiane Laurits Sørensen	56 år	gift	hans kone
Hans Sørensen	28 år	ugift	tjenestekarl
Ane Iversdatter	23 år	ugift	tjenestepige
Maren Jensdatter	16 år		tjenestepige
Ane Sørensen	72 år	enke	aftægtskone

I 1845-folketællingen kan man se, at Niels Chr. Sørensen er født i Ovsted sogn. Hans hustru er født i Ørridslev. Desuden er der tre tjenestefolk i dette år: Poul Thomsen, 22 år, Andrea Nielsen, 22 år, og Marens Jensdatter, 21 år, som er født i Hylke sogn.

No. 14.

Jens Jørgen Beck får skøde på gården af Niels Chr. Sørensen d. 2.7.1858. Gården udgår da: 4-4-2-2 1/4 alb. Skatten på gården er 25 rigsdalere og 15 skilling.

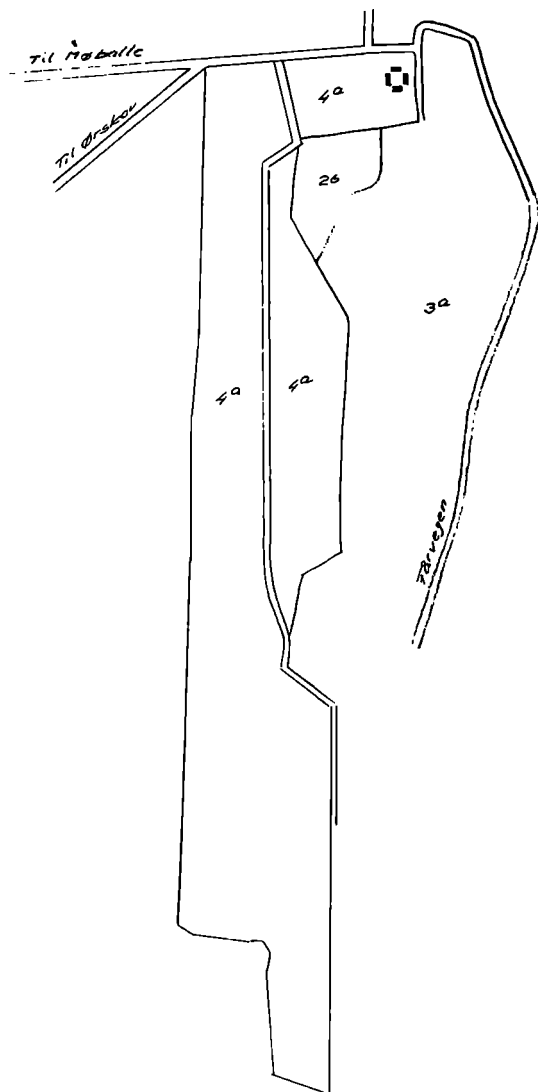
I skødet omtales der endvidere aftægt til Jørgen Larsen, som har været død i mange år, og dennes hustru Ane Sørensen, der stadig lever. Endvidere nævnes der et fæstebrev på et hus, der er opført i gårdens skovlod. Dette hus er det tidligere omtalte "Frydenhjem". Lars Jørgensen, der tidligere købte denne parcel, har tilsyneladende ikke kunnet betale sine afdrag, og derved er huset og parcellen igen kommet under gården. Til gengæld har Lars Jør-

1844-matriklen:

Matr. no. 4a, Katstrup by, Katstrup sogn.

(Samme som matr. no. 4c i 1981).

På kortet står der, at gården er på 923.050 kvadratalen, - omregnet til tdr. land er det ca. 65,93 og dette er igen 36,62 ha. Arealmæssigt er denne matrikel da den næststørste i Katstrup by (efter præstegården).

Af kortet ses også, at der går en markvej ned gennem matriklen.

Trekanten på området har nr. 26 i matrikel og tilhører kirkens ejere, hvilket er fru Gersdorf til Serrikslevgård.

På kortet er endvidere anført, at ejeren (1844) er: Niels Christian Sørensen. Der findes også tre overstregninger.

gensen fået fæstebrev på ejendommen. At denne lille ejendom er kommet under gården igen, bevidnes af det faktum, at gården hartkorn er øget igen. Jens Jørgen Beck ejer endvidere nabogården "Kattrup Kjærgård" med matr. no. 3a. Beck foretager nu en opdeling af de jorder, der tidligere har ligget imellem hinanden. Især fik han fordel af købet af den nye gård, idet "Kattrup Kjærgård" fik et langt større areal, men også at jorden blev samlet omkring bygningerne. Tilbage af den oprindelige matr. no. 4, blev kun den parcel, hvorpå bygningerne var bygget.

Da dette er gjort, sælger Jens Jørgen Beck matr. no. 4c (bygningerne til den gamle matr. no. 4) og matr. no. 3h til sin søn Peder Beck d. 9.7.1858.

No. 15.

Peder Beck køber desuden en hel del andre gårde op i Kattrup by og udstyker dem i helt nye parceller. Således køber han bl.a. jorden fra den nedbrændte gård med matr. no. 5a. Disse jorder lægger han til bygningerne med matr. no. 4c.

I 1862 bortforpagter Peder Beck sin gård til Anders Møller Andersen for en periode på 10 år fra d. 1. april at regne.

No. 16.

Endnu før forpagtningen er udløbet, sælger Peder Beck gården matr. no. 4c med marker (matr. no. 5a) til Knud Nielsen. Hartkørnet er nu: 3 tønder, 6 skæpper, 1 fjerdingkar.

No. 17.

D. 28.7.1876 sælger Knud Nielsen gården til Niels Rasmussen Hjerrild.

No. 18.

Hjerrild sælger d. 19.12.1881 gården videre til Just Nielsen.

No. 19.

Just Nielsen ejer gården frem til 1898, hvorefter hans søn Søren Justesen bliver ejer.

Søren Justesen er ejer af gården i 20 år.

No. 20.

D. 13.12.1918 sælger Søren Justesen gården til A. Overgård. Søren Justesen

og hans hustru, Else, flytter derefter ind i huset Elbjergvej 57.

Overgård var kendt for at være en meget velhavende mand. Han ejede flere gårde på egnen, bl.a. havde han været ejer af Ørridslev Hovgård og Thestrup, som d.å. (1984) ejes af en datter og svigersøn, Karen og Johannes Jacobsen.

No. 21.

A. Overgård sælger igen efter 2 år til Jens Olsen Jensen, som også kun har gården i kort tid.

No. 22.

Jens Olsen Jensen sælger i 1922 gården til Valdemar Hjort, der får skøde d. 22.12. Valdemar Hjort får desuden skøde fra Hans Foght på matr. no. 8d.

No. 23.

D. 27.6.1924 får Peter Henriksen skøde på på gården, men han har heller ikke gården længe.

No. 24.

D. 19.6.1925 får Ole Winther skøde på gården. Han er mere stabil end de øvrige ejere. Han ejer gården i hele 10 år og flytter derefter til Tåning med sin hustru, Inger.

No. 25.

D. 30.1.1935 får Jens Nielsen Kaae skøde på gården. Han ejer kun gården i godt et år, hvorefter han laver en byttehandel med Kirstein Jørgensen, der på daværende tidspunkt ejede gården "Gammeltoft", der er beliggende i Hylke sogn. "Gammeltoft" havde Kirstein Jørgensen og hustru Erna haft siden 1928. De havde overtaget den efter Jens Ole Jørgensen. De havde besluttet at flytte fra "Gammeltoft", inden børnene skulle begynde i skolen, da de ellers skulle gå meget langt til skolen i Hylke.

No. 26.

Jørgen Kirstein Jørgensen får skøde fra Jens Nielsen Kaae på matr. no. 5a, 3h, 4a og 8d med hartkornet: 3-6-1-1 3/4 alb. d. 13.3.1936. Prisen var 60.000 kr. og ejendomsskylden var 34.000 kr.

Kirstein Jørgensen havde kun været ejer af gården i 3 uger, da der d. 10.

516

april udbrød en brand som følge af et defekt kabel til elmotoren. Hele gården nedbrændte. Det eneste, som stod tilbage, var ladens nordlige kampestensmur og staldmurene. Stuehuset, som var helt af bindingsværk, nedbrændte totalt.

Efter branden boede Kirstein Jørgensen, hans hustru og børn hos Frands Peter og Kirstine på Elbjergvej 44.

Gården blev nu bygget op igen. Stuehuset blev flyttet mod øst, ud mod vejen til "Kattrup Kjærgård" - eller som den nu hedder: "Becksminde" - og det kom derfor til at ligge i syd-nord i stedet for som tidligere i øst-vest.

Stuehuset blev opført i røde sten, 17 meter langt og 8,5 meter bredt med høj sokkel mod gårdsiden og kvist til havesiden. Hele huset blev tækket med røde teglsten.

Laden blev opført samme sted men i et noget større format: 25 meter lang og 10 meter bred. Laden er nu sammenbygget med stalden. Staldbygningen blev stående der, hvor den oprindelig var, oven på de gamle mure.

Mod syd, hvor stuehuset havde ligget, blev der nu bygget vaskehus, karlekammer, redskabs- og vognhus samt hønsehus.

Samtlige bygninger blev opført af lokale håndværkere. Murermester Olav Christensen havde murerarbejdet, tømrermester Frits Sørensen tømrerarbejdet. Materialerne, der blev brugt, var af meget høj kvalitet. Det kan ses af bygningerne i dag. Trods kvaliteten kostede hele genopbygningen kun 28.000 kr. Men det var også mange penge dengang.

Kirstein Jørgensen og hans hustru fik to børn: Ole og Asta. Ole, som er den ældste, blev gift med Gulla. Han er d.d. elektriker og bor i Kattrup. Asta blev gift med Vagn Andersen, tidligere uddeler, nu købmand i Bredstrup.

Kirstein Jørgensen var en meget afholdt mand i Kattrup, og han havde flere tillidshverv. Bl.a. var han sognefoged igennem en årrække, kirkeværge, i bestyrelsen for vandværket m.m.

Kirstein Jørgensen og Erna drev gården i 28 år, og i den tid skete der en hel del indenfor landbruget, såvel som for andre erhverv. I de første mange år blev gården drevet med både kvæg og svin. Der var en pige og to karle som medhjælpere. Men som årene gik, og udviklingen skred hastigt frem, svandt folkeholdet ind, hestene blev afløst af traktoren og endelig forsvandt malkekøerne. Driften blev rationaliseret, folkeholdet forsvandt helt, man tog maskinstationen til hjælp i stedet.

Kirstein Jørgensen ville gerne, at sønnen overtog gården, men Ole havde andre interesser, og han valgte i stedet at blive elektriker.

I 1964 besluttede Erna og Kirstein at sælge gården, bl.a. fordi Kirsteins helbred ikke var så godt længere. Salget blev en realitet i sommeren 1964, da de solgte gården til Carl Lyneborg Madsen d. 5. august. Før salget var Kirstein Jørgensen og Erna begyndt at bygge sig et nyt hus på et stykke jord i umiddelbar nærhed, som hørte til gården, Katstrupvej 58. Også dette hus blev opført af lokale håndværkere, og d. 1.11.1964 flyttede de så ind i de nye omgivelser for at nyde deres otium.

Efter flytningen vedblev Kirstein Jørgensen at interesse sig for, hvad der foregik på gården under den nye ejer, og når helbredet tillod det, hjalp han ofte til. I 1971 døde Kirstein Jørgensen på sin 72 års fødselsdag d. 7. oktober. Erna bor d.d. stadig i huset, Katstrupvej 58.

No. 27.

Ved overtagelsen var Carl Lyneborg Madsen ejer af en gård i Stenderup syd for Horsens. I tiden fra overtagelsen af gården i Katstrup d. 13.8.1964 til den endelige afhændelse af gården i Stenderup d. 1.3.1965 drev han begge gårde.

I skødet på gården i Katstrup er der indføjet en hel del oplysninger, der fortæller lidt om gården:

- 1) Der medfølger besætning på 17 kvier, 6 kalve, 5 søer, 48 grise, $\frac{1}{2}$ radrenser, $\frac{1}{3}$ gødningsspreder, $\frac{2}{3}$ gødningsspreder, $\frac{2}{3}$ binder, $\frac{1}{2}$ hesterrive og $\frac{1}{3}$ rundsav.
- 2) Areal ca. 25. ha.
- 3) Overtages af køber d. 13.8.1964. Brandforsikret for 194.090,00 kr.
- 6) Købesum fastsat til 312.000 kr.
- 9) Der findes 2,2 ha. fredskov.
- 10) Køber indtræder i sælgers rettigheder overfor Freesia Andelsmejeri, Horsens Andelssvineslagteri, Katstrup Vandværk og Hovedgård Højspændingsanlæg.

Da Kirstein Jørgensens nye hus var færdigbygget d. 1.11.1964 flyttede den nye ejer ind på gården. Det første år i Katstrup var han ugift, men i 1965 blev han gift med Eva Knudsen fra Allesø på Fyn. I ægteskabet er der tre børn: Mette (f. d. 10.10.1966), Mads Christian (f. d. 20.2.1968) og Minna (f. d. 30.6.1972).

Efter overtagelsen af gården kom der igen malkekøer på gården, som den nye

518

ejer medbragte fra sin tidligere gård i Stenderup. Køerne blev dog solgt igen i 1978, fordi markerne havde en dårlig beliggenhed for kvægdrift. Herefter overgik man til svineproduktion alene, og denne produktion havde været planlagt flere år forinden, idet man i 1966 lavede det meste af laden om til svinestald.

I 1971 blev høse- og vognhus lavet om til svinestald og karlekammeret blev lavet om til bilgarage. Der blev endvidere bygget et halvtag på laden mod nord til maskiner og redskaber.

I 1974 blev der bygget en ny svinestald til den sydlige ende af den oprindelige stald. Ved kvægdriftens ophør blev der yderligere udvidet til svine drift, idet staldlængen fik bygget 4 meter til mod øst i hele sin længde. Svinebesætningen består d.d af 50 grisesøer, hvor hele tillæget opfedes og leveres som slagtesvin til slagteriet Tulip.

I 1980 blev det i 1971 udbyggede halvtag revet ned, og et nyt maskinhus på ca. 25x12 meter byggedes mod nord op imod Kattrupvej.

Der blev indrettet halmfyr i 1977. Stuehuset er endvidere løbende blevet moderniseret i perioden 1968-1980. Først blev der indlagt centralvarme, i 1973 blev køkkenet moderniseret, i 1975 blev der isat nye vinduer, i 1976 blev loftsetagen indrettet til værelser m.m.

I dag udgør markbruget byg, hvede og raps.

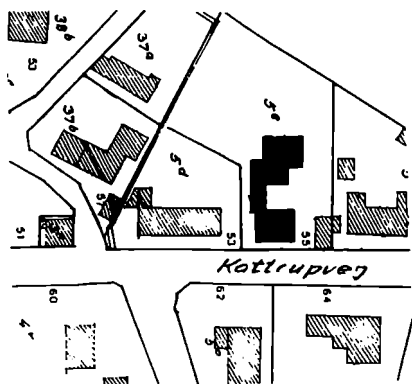
KATTRUPVEJ 55

Matrikel no. 5e.

"SAVVÆRKET"

Ejere:

1. -1880. Jacob S. Feldt.
2. 1889. Søren Madsen Møller.
3. 1891. Søren Madsen Møller.
4. 1894. C. Jensen Kolding.
5. 1905. Jens Pedersen Riis.
6. 1925. A.N. P. Broager.
7. 1931. Karl Valdemar Nielsen.
8. 1933. Anders Pedersen.
9. 1934. Mogens Søren Lauersen Klok.
10. 1937. A.J. Overgård.
11. 1953. Børge Winther Klok.
12. 1966. Hans Christian Andersen.
13. 1980. Ole Andersen og Kaj Gordon Andersen.
14. 1980. Ejgil J. Lindbæk og Karna Porsgård.

No. 1.

Jakob S. Feldt købte i 1880 gården med matr. no. 5d (Kattrupvej 53) af Knud Nielsen. I 1884 udstykker Feldt en del af matr. no. 5d til matr. no. 5e, 5f og 5g. Det jordstykke, der udstykkedes i disse tre "nye" matrikler, ligger som en trekant. Trekantens sydlige langside løber parallelt med Kattrupvej. Matr. no. 5e er den største af de tre "nye" parceller. Ifølge det originale udskiftningskort fra 1884 udgør grundens areal 4460 kvadratalen eller 2040 kvm. I nyere opgivelser er grunden på 1709 kvm. Matriklens nordligste skel er den tidligere vej mod Ørridslev. Det nuværende hus er bygget mellem 1884 og 1889. Huset er opført i gule mursten, og det står på en sokkel af tilhugne stenkvadere.

No. 2.

Skrædder Søren Madsen Møller får d. 27.6.1889 skøde på ejendommen fra urmager Jacob S. Feldt. Han har sikkert drevet en lille butik på stedet.

No. 3.

D. 25.1.1891 overtager møllersvend Søren Madsen Møller ejendommen. Søren Madsen Møller er søn af skrædderen. Skrædderen forsvinder dog ikke helt. Ifølge skødet forbeholder sælgeren og dennes hustru sig at måtte bo i den ene ende af huset på livstid. Denne beboelsesret ophæves ved salget i 1894.

No. 4.

Møllersvenden sælger d. 16.2.1894 ejendommen til købmand C. Jensen Kolding, der indretter købmandsforretning i huset. Forretningen går dog ikke så godt, og han sælger igen allerede året efter.

No. 5.

Snedker Jens Pedersen Riis.

Mens han ejede huset, var der pogeskole på stedet. Pogeskolen lededes af lærerinde frk. Karen Pedersen, der var en søster til ejeren. Pogeskolen ophørte i 1910, da "Karen Lærerinde", som hun kaldtes, afleverede sine elever på trappen til den nybyggede Kattrup skole.

I en beskrivelse fra Kattrup ved vi, at Knud Richter i 1904 gik i pogeskolen. Han fik 11 øre af sin moder for en karakterbog.

No. 6.

Skøde af 27.3.1925 til A.N.P. Broager.

Mens Broager ejede stedet begyndte man så småt med savværksvirksomheden. Savværket har med andre ord eksisteret fra ca. 1925. Før Broager købte og startede savværket, havde han drevet en landejendom på Overby mark (Brørupvej 70) i otte år.

No. 7.

Karl Valdemar Pedersen får d. 16.12.1931 skøde fra Broager. Pedersen drev også savværk fra adressen.

No. 8.

Anders Pedersen købte i 1933 savværket, som han drev. Han omtales f.eks. i Brugsforeningens forhandlingsprotokol i denne periode som "savskærer". Anders Pedersen solgte savværket et år efter overtagelsen. Han blev senere ringer og graver ved kirken.

No. 9.

Mogens Søren Lauersen Klok drev ligeledes savværk på ejendommen. Savværket blev drevet ved hjælp af en vindmølle, der stod bagest på grunden. Savværket er endnu intakt, men drives ikke mere. På savværket fremstillede man bl.a. ligkister. Bag beboelsen ligger der to store huse af træ med bliktag. Det er disse baghuse, der har fungeret som det egentlige savværk. Mogens Klok var gift med Emilie, og de fik tre børn sammen: Børge, Ruth og Else Marie.

Mogens Klok var forøvrigt med til at hente vindfløjen ned fra Katstrup kirke sammen med smed Lauersen. Vindfløjen skulle repareres.

Mogens Klok var en meget afholdt mand i Katstrup, der altid hjalp til, hvis der var brug for en hjælpende hånd. Han var én af foregangsmændene bag Katstrup Borgerforening og blev æresmedlem efter, at han i 30 år havde været formand for foreningen. I flere år var han leder af de forskellige dilettantforestillinger i Katstrup Borgerforenings forsamlingshus.

Under krigen var Klok med i modstandsbevægelsen i Gedved og Katstrup. Han var flere gange med til at modtage nedkastninger. Han var meget stærk og stor, og han kunne selv løfte de containere, der blev nedkastet. Normalt skulle der to eller flere til at løfte disse.

Mens Klok ejede huset, drev han og hans hustru en isbod. De havde en fryser til at stå i gangen, og om aftenen samledes byens ungdom foran huset

og morede sig.

En overgang var Klok bestyrer af Thestrup, og han havde også i sine yngre dage været forvalter på Ørridslev Hovgård.

Klok kørte en overgang med spandemælk til Tvingstrup Mejeri. Han tumlede mælkespandene med lethed, løftede dem op på maven og ligesom skubbede dem på plads på vognen.

No. 10.

Gårdejer A. J. Overgård ejede Thestrupgård. Han købte i 1937 ejendommen af Mogens Klok. Under den nye ejer blev der stadig drevet savværk på stedet med Mogens Klok som driftsleder.

Overgård køber endvidere matr. no. 5i af Jørgen Kirstein Jørgensen d. 5.10. 1937. Den nye matrikel benyttedes som oplagringsplads for tømmer. Matr. no. 5i ligger lige på den modsatte side af Katstrupvej.

No. 11.

Fængselsbetjent Børge Vinther Klok køber i 1953 matr. no. 5i og 5e fra Overgård. Det er Mogens Kloks søn. Mens sønnen ejer huset med savværk, drives det stadig af Mogens Klok. Mens han ejede huset, var der over indkørslen til savværket et stort skilt, hvorpå der stod "Katstrup Savværk" i store bogstaver.

No. 12.

Hans Christian Andersen er født på samme dag som vor store digter af samme navn, d. 2.4.1917. Derfor fik han også det samme navn som digteren. Før Hans Christian Andersen købte savværket, ejede han ejendommen "Mamrelund".

H.C. Andersen var en dygtig mand, der var snild til alt håndværksarbejde. Han hjalp til overalt i Katstrup, når der skulle laves et eller andet. Da H.C. Andersen døde, ophørte savværket med at eksistere. Savværket var på hans tid ellers fuldt udbygget med både båndsav, rundsav og bloksav. Savværket blev nedlagt i 1979.

H.C. Andersen er født i Sønderjylland. Han ejede før savværket ejendommen "Mamrelund" (Espevej no. 8). En nærmere beskrivelse af H.C. Andersen findes under matr. no. 2o, Espevej 8.

No. 13.

Ole Andersen og Kaj Gordon Andersen var begge sønner af ovenstående. De

overtager huset efter faderens død.

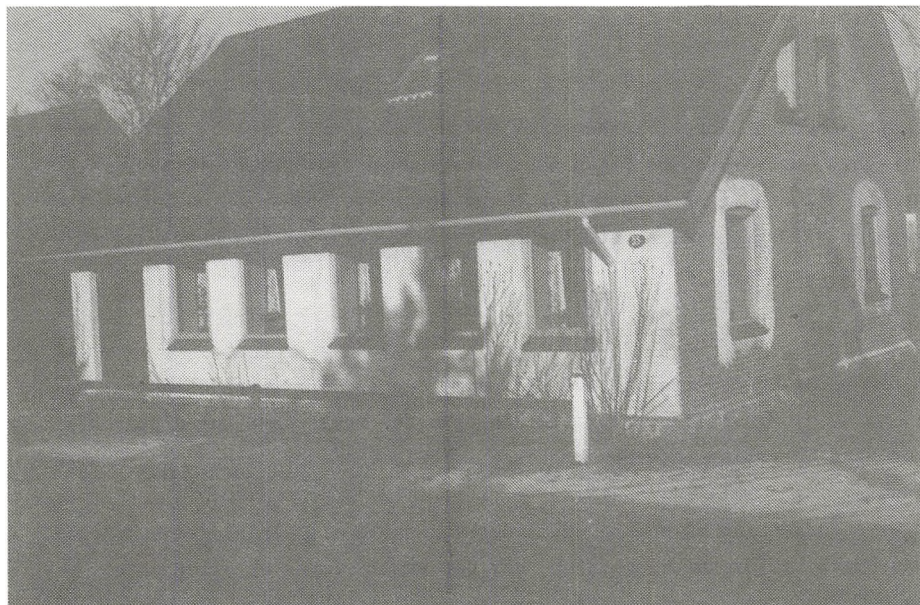
Kaj Gordon Andersen er født d. 2.8.1947.

No. 14.

Ejgil J. Lindbæk og Karna Porsgård overtog ejendommen d. 6.2.1980. Mens de har haft huset, er der foretaget omfattende istandsættelser. Der er f.x. kommet et nyt tag og nye vinduer. I 1981 er man gået i gang med at nedtage det gamle inventar fra savværket.

De blev gift d. 6.2.1980.

Ejgil er uddannet maskinfører og Karna er landmålingstekniker.

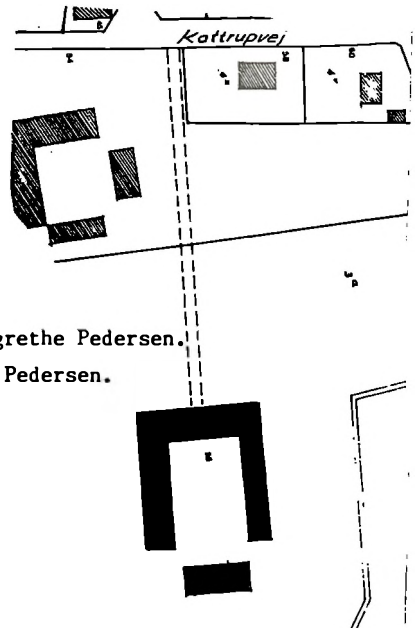
KATTRUPVEJ 56

Matrikel no. 3a m.fl.

"KATTRUP KIÆRGÅRD" eller
"BECHSMINDE"

Ejere:

1. -1769. Selvejergård under kronen.
Selvejere:
1511. Knud Eskesen.
1581. Jens Persen Kiær.
1612. Anders Pedersen.
1662. Jens Eskesen.
1688. Jens Kiær.
1718. Knud Michelsen.
1767. Niels Rasmussen.
2. 1769. Jens Kiær køber kongens herlighedsret til gården ved salget af det skanderborgske rytterdistrikt.
3. 1801. Frederik Hansen.
4. 1810. Niels Kraft.
5. 1811. Niels Chr. Høyer.
6. 1812. Peder Sejersen.
7. 1814. Jens Jakobsen.
8. 1824. Henrik Eriksen.
9. 1836. Jens Christensen.
10. 1843. Severin Jakob Asmussen.
11. 1856. Carl Gustav Fløjstrup.
12. 1858. Jens Jørgen Bech.
13. 1876. Jens Jørgen Bechs enke Ane Margrethe Pedersen.
14. 1902. Arvingerne efter Ane Margrethe Pedersen.
15. 1905. Hans Yding.
16. 1945. Thomas Peder Winther.
17. 1955. Svend Nørregård.
18. 1955. Svend Åge Jespersen.
19. 1959. Hans Jakobsen.
20. 1971. Kaj Åge Flitner.
21. 1973. Arne Pedersen.

Bechsminde, som denne gård hedder i dag, er den sydligste gård i selve Katstrup by. Det er en gård, der altid har ført en lidt afsides historie uden dog på nogen måde at have været udenfor det sammentømrede landsbyfællesskab. Gården må betegnes som en af Katstrups originale gårde, og dens historie går sikkert så langt tilbage som byens historie.

No. 1.

Bechsminde har altid været en selvejergård. Selvejergårde havde kongen herlighedsretten til, og derfor skulle de til enhver tid ejende selvejere erlægge landgilde til kongen.

Den første gang, vi har kendskab til, at gården nævnes, er i Bygholm Lens Jordebog fra 1511. Da hedder ejeren Knud Eskesen. Gårdens landgilde til kongen beløber sig til:

- 1 fjerding smør
- 1 ørtug rug
- 1 ørtug byg
- 2 grotter leding
- 2 skæpper kongstød havre
- 1 ørtug havre
- 1 brændsvin
- 1 mark lysegran
- 1 ørtug gæsteri havre
- 1 pund maldt

Ifølge Skanderborg Lens Jordebog fra 1581/82 hedder ejeren af gården Jacob Persen Kiær.

Den næste oplysning, vi har om gården, fremkommer i Kancelliets brevbøger i 1591. Da måtte kongen besværes med et brev ang. gården. Brevet lyder som følger:

"Dateret 4. Februar i Dronningborg. Missive til Mandrup Parsberg (Lensmand i Skanderborg)." Hoslagt sendes ham en Supplikats fra denne Brevviser, Anders Pedersen, hvori denne beretter, at der efter hans Faders, Moders og Broders Død er tilfalden ham og hans søskende en i Mandrup Parsberg Len i Voer Herred i Katstrup By liggende Bondegård, kaldet Kiersgaard, og en Part i to Gårdes Ejendom, kaldede Ofverlund og Nederlund. Da Broderen Jens Kierdt, hvem alle hans Søskende havde tilladt at besidde nævnte Bondegård, var død, har hans Enke giftet sig igen med en anden Karl, og de besidde og beholde sig nu i Forening Bondegården i Henhold til nogle Køb-breve, der skulle være erhvervede, siden Jens Kierdt og hans enke kom i

Gården, hvilke Breve dog efter Anders Pedersens Mening, ikke ere saa lovlige forhvervede og gjorde for Ting eller Dom, som det sig burde, en Del heller ikke i det Herred, hvori Godset ligger. Mandrup Parsberg skal med det første undersøge Sagen, hjælpe Anders Pedersen og hans Medarvinger saa meget, som Ret er, og tale med Landsdommerne i Nørrejylland om, hvis Sagen kommer ind for dem, da nøje at undersøge, om Købebrevene ere saa lovlige forhvervede, som det sig bør, og hjælpe Anders Pedersen til Lov og Ret, saa Kongen kan blive fri for videre Overløb af ham." (J.T. 4, 222)

Tilsyneladende har pågældende Anders Pedersen haft retten på sin side, for i en lensjordebog fra Skanderborg dateret til 1612/13 hedder ejeren af gården Anders Pedersen. Landgilden er nu:

- 2 løding grot
- 1 skilling
- 1 fjerding smør
- 2 skæpper kongstød havre
- 1 ørtug rug
- 1 ørtug byg
- 1 brændsvin
- 1 mark garn
- 1 ørtug gæsteri havre
- 1 pund maldt

I 1638, 1639, 1641/42 og 1649/50 hedder ejeren af gården stadig Anders Pedersen. Han får på et vist tidspunkt efternavnet eller øgenavnet Kiær.

Ifølge 1662-matriklen er ejeren af gården Jens Eskesen. Landgilden er som førnævnt.

I 1664-matriklen får vi oplyst, at gårdens hartkorn er på: 10 tønder, 5 skæpper, 3 fjerdingkar og 0 album. Til gården hører der et stykke skov på: 1 skæppe. Skovtilliggendet er så stort, at der kan gå 3 svin.

I 1688, da den nye matrikel kommer, hedder ejeren Jens Kiær. Hartkornet er nu på: 6 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2 album. Skovtilliggendet er stadig det samme.

I 1718 har vi bevaret en jordebog over det skanderborgske rytterdistrikt. Ejeren af gården hedder nu Knud Michelsen. Hartkornet er: 6-1-2-2. Gården har endvidere et jordtilliggende fra gård no. 4 i byen, Kattrupvej 54, på: 1-6-1-1 tdr. hartkorn. Gården består af 61 fag bygninger. 16 rigsdaler fra, at de ser ordentlige ud.

Husdyrhold: 7 bæster
3 køer
4 ungnød
10 får

Udsød: 4 tdr. rug
4 tdr. byg
8 tdr. havre

Man har græsning til 7 heste og 12 køer og stude.

Man avler 14 læs hø af mædelig kvalitet.

Gårdens tilstand er mædelig, og skatten beløber sig til 24 rdl. og 80 sk.

No. 2.

Jens Kiær køber kongens herlighedsret til gården ved salget af det skanderborgske rytterdistrikt. Prisen er 496 rdl. og 64 sk. Jens Kiær får skøde af kongen d. 21.8.1769, læst i Skanderborg d. 7.12.1769, på en gård med 6 tdr., 1 skp., 2 1/4 fjrd.kar, 2 alb.

Fra Jens Kiærs gård er der solgt til Armfeldt 3 skp., 2 1/4 fjrd.kar, 1/2 alb. d. 5.12.1793.

På 21-parcellen (matr. no. 21) i Elbjerg 1 skp., 2 fjrd.kar, 3/4 alb. + fårehold.

Folketælling 1787:

Jens Mikkelsen	husbonde	51 år	
Ane Christensdatter	hans kone	52 år	
Niels Jensen	deres barn	16 år	
Mariane Jensdatter	do.	12 år	
Jens Larsen	tjenestefolk	36 år	enkemand
Jens Christensen	do.	35 år	ugift
Søren Pedersen	do.	40 år	do.
Johan Berntsen	do.	15 år	do.
Maren Persdatter	do.	34 år	do.
Kirsten Pedersdatter	do.	31 år	do.

Af folketællingen fra 1887 fremgår det, at ejeren af "Kattrup Kiærgård" skulle hedde Jens Mikkelsen, men af skøde og panteprotokoller fremgår, at ejeren hedder Jens Kiær. Dette har nok været en og samme person ved navn Jens Kiær Mikkelsen.

Brandtaksation 1793:

1. Et stuehus i sønder 21 fag af 2,5 alen, 12 alen dtb., 7 værelser, 3

skorstene, murede vægge, 500 rigsdalere.

2. Et sædehus i vester 17 fag af 2,5 alen vidde, 8,5 alen indrettet til stald, murede vægge, 220 rigsdalere.

3. Et ditto i øster 21 fag af 2,5 alen vidde, 8,25 alen indrettet til 3 værelser, 1 skorsten, murede vægge, 270 rigsdalere.

4. Et tværhus i nord 16 fag af 2,25 alen vidde, 9 alen indrettet til lade og korngulv med klinede vægge, 210 rigsdalere.

Ialt 1200 rigsdalere.

No. 3.

Frederik Hansen får købekontrakt med Jens Kiær på sidstnævnte gård 4 tdr., 5 skp., 1 fjrd.kar, 2 alb. d. 25.6.1801, læst d. 7.6.1811.

Peder Vinter får auktionsskøde på en parcel no. 4. af Jens Kiærs gård 1 skp., 2 fjrd.kar, 2 alb., Tonningbjerg, dateret 28.6.1793, læst d. 20.6.1806, matr. no. 14.

Peder Pedersen får skøde af Frederik Hansen på en parcel af bemeldte gård læst d. 7.6.1811 1 tdr., 0 skp., 0 fjrd.kar, 1/4 alb.

Peder Andersen Smed får skøde af Frederik Hansen på en parcel af sidstnævnte gård læst d. 7.6.1811 1 tdr., 0 skp., 0 fjrd.kar, 1 1/4 alb.

Folketælling 1801:

Frederik Ludvig Chr. Hansen	husbond, Examinatus Juri	27 år
	selvejerbonde og gårdbeboer	
Morten Jørgensen		28 år
Hans Hustingsen		24 år
Jens Jensen		21 år
Birthe Pedersdatter		33 år
Martha Nielsdatter		43 år
Kirsten Eriksdatter		20 år
Anders Hansen Møller	opholdsmand	59 år

No. 4.

Niels Kraft får skøde af Frederik Hansens enke på gård, 2 tdr., 5 skp., 1 fjrd.kar, 2½ alb. dateret 26.6.1810, læst d. 14.6.1811.

No. 5.

Niels Chr. Høyer får skøde af Niels Kraft på hovedparcellen af Frederik Hansens gård 2 tdr., 5 skp., 1 fjdr.kar, 2 alb.

+ købt ejendom 1 - 0 - 0 - 1 1/4 -
3 - 5 - 2 - ½ -

Dateret 3.7.1811, læst d. 27.9.1811.

No. 6.

Peder Sejersen får skøde af Niels Chr. Høyer på en gård 3 tdr., 5 skp., 2 fjdr.kar, $\frac{1}{2}$ alb. Opfylder aftægtskontrakt med Andrea Møller, Jens Kiers enke dateret 30.6., læst d. 31.7.1812. Jens Kiers enke døde ifølge præsteattest d. 11.8.1820.

No. 7.

Jens Jakobsen får skøde af Peder Sejersen på hans gård, undtaget er skov uden hartkorn, dateret 29.9.1814, læst d. 29.10.1819, samt aftægt til Jens Kiers enke.

Ifølge præsteattest er opholdsmand Anders P. Møller død, præsteattesten er dateret d. 21.7., læst d. 11.8.1820.

Ligeledes er Jens Kiers enke Ane Christianesdatter død, dateret d. 27.7. og læst d. 11.8.1820.

No. 8.

Henrik Eriksen får skøde fra Jens Jakobsen på et tidspunkt mellem 1815 og 1835.

Folketælling 1840:

Henrik Eriksen	gårdbruger	gift	76 år
Abel Frederikke Eriksen	hans kone		63 år
Sophus Voght	deres plejebarn		21 år
Rasmus Bendicsen	tjenestefolk	ugift	20 år
Iver Mathiasen	do.	do.	17 år
Mariane Chrestensdatter	do.	do.	41 år
Ane Mortensdatter	do.	do.	18 år

No. 9.

Jens Christiansen får skøde af Heinrich Eriksen på en gård i Katstrup 3 tdr., 3 skp., 3 fjdr.kar, 17/10 alb., skov: $\frac{1}{2}$ alb. Køberen overtager bankhæftelserne.

Kristian Jensen og hans kone skal have fri brug og afbenyttelse af et hus på gårdens mark og 3 tdr. land, så længe de lever, dateret 17.6., læst d. 14.10.1836. Heinrich Eriksen får på et ikke nærmere angivet tidspunkt gården tilbage fra Jens Christiansen.

No. 10.

Severin Jakob Asmussen får skøde fra Heinrich Eriksen på en gård i Katstrup 3 tdr., 5 skp., 2 fjdr.kar, $\frac{1}{2}$ alb. samt et fredskovskifte uden hartkorn og en parcel af Jens Christiansens forrige gård 0-3-0-1 dateret 10.3., læst d. 16.6.1843.

Brandtaksation 1844:

En gård i Katstrup ejes og beboes af Severin Jakob Asmussen og anføres med journal no. 11.

No. 39 litra 11,0 og 6 forsikret for 3360 rigsdalere.

A. Stuehuset i syd, 17 fag og 9 alen dyb, blandings overtømmer fyr og eg, ege undertømmer og stråtag. Alt indrettet til beboelse med loft, vinduer og døre, køkken, bryggers og bageovn, fjællegulve i 14 fag, 3 skorstene, før takseret for 1850 rigsdalere blev nu takseret for 780 rigsdalere.

B. Det vestre hus, 16 fag og 9 alen dyb, af samme materiale som litra A, indrettet til hestestald, kostald og tørvehus, før takseret for 670 rigsdalere, blev nu takseret for 400 rigsdalere sølv.

C. Det østre hus, 18 fag og 9 alen dyb, af samme materiale, 5 fag indrettet til beboelse med loft, vinduer og døre, køkken og fjællegulv, 1 skorsten, det øvrige til alde, tørvehus og vognport, før takseret for 840 rigsdalere, blev nu takseret for 480 rigsdalere sølv.

D. Det nordre hus, 22 fag og $12\frac{1}{2}$ alen dyb, af samme materiale, lade med gennemkjørselsport, førhen forsikret, blev nu takseret til 880 rigsdalere sølv.

Brandtaksation 1845:

På en gård i Katstrup ejes og beboes af Severin Jakob Asmussen.

Stuehuset i syd, 17,5 fag, 9 alen dyb, nordre side grundmuret, 44 alen lang, 4,5 høj, den søndre side består af bindingsværk af egetømmer, murede vægge og stråtag. Alt er indrettet til beboelse med gibsloft ved 11,5 fag, de øvrige 6 fag belagt med fjælleloft, vinduer og døre, køkken og 3 skorstene. Gården er forsikret for 1550 rigsdalere, september 1845.

No. 11.

Carl Gustav Fløjstrup mageskiftebrev fra Severin Jakob Asmussens gård, matr. no. 3a i Katstrup, og parcellen matr. no. 11a på Katstrup mark, dateret d. 8.4., læst d. 25.4.1856.

No. 12.

Jens Jørgen Bech får skøde af 3.5.1856, læst d. 23.7.1858, fra Niels Jensen på parcel matr. no. 3d med hartkorn 1 skp. Køberen må tåle de rettig- heder, Rasmus Jensen som fæster har til det solgte, ved tinglysningen in- gen anden.

Jens Jørgen Bech mageskiftebrev af 8.4.1856, læst 23.7.1858 fra Carl Gu- stav Fløjstrup på en gård af nyt hartkorn 4 tdr., 1 3/4 alb., matr. no. 3a. Med skøde ligeledes overdrages parcellerne matr. no. 11a og 11c. Ved tinglysningen ingen anmærkninger, for så vidt angående matr. no 3a fra det i skødet anførte hartkorn 4 tdr., 1 3/4 alb.

Solgte matr. no 3 h 1 skp., 1 fjdr.kar. Tilbage af matr. no. 3a 3 tdr., 6 skp., 2 fjdr.kar, 2 1/4 alb. 1/6 af matr. no. 3 gl. hartkorn 3 tdr., 5 skp., 2 fjdr.kar, 3 alb. er indført med kvittering af 3.6.1842, læst d. 4.7.1845.

Som omtalt under matr. no. 4a køber Jens Jørgen Bech i 1858 sin nabos gård og lægger denne sammen med matr. no. 3a, "Kattrup Kiærgård". Han op- nåede herved at få jorden mere samlet omkring gården og får tillige et be- tydelig større areal. Det er nok det større areal, der får Jens Jørgen Bech til at skifte navnet "Kattrup Kiærgård" om til "Kattrupgård", som tilhørte matr. no. 4a.

Efter Jens Jørgen Bechs død bliver gården igen omdøbt, denne gang med til- knytning til navnet Bech, idet den nu får navnet "Bechsminde", hvilket den har heddet siden.

No. 13.

Jens Jørgen Bechs enke, Ane Margrethe Pedersen, i uskiftet bo, udskrift af skifteprotokol d. 14.12.1876, læst 5.7.1878.

Konge- og kirketiende af matr. no. 3a og 3d indkjøbt af Jens Jørgen Bechs enke.

På samtlige indkjøbte tiender optages lån 15.000 kr.

No. 14.

Arvingerne efter Jens Jørgen Bech og Ane Margrethe Pedersen får skifte- retsattest læst d. 11.7.1902 som adkomst til bl.a. matr. no. 3a og 3d med konge- og kirketiende.

No. 15.

Efter først at have været forpagter af "Bechsminde" i nogle år, køber

Hans Yding den af arvingerne efter J.J. Bech og dennes kone.

Hans Yding får skøde på matr. no. 3a, 4a og 3d fra ovennævnte arvinger med konge- og kirketiende.

Skøde af 21.11., læst d. 4.12.1914, fra sognerådet for Kattrup-Tolstrup med Skanderborg amtsråds samtykke på matr. no. 26b, læst d. 12.1.1915.

I den tid Hans Yding ejede gården, blev der gjort meget ved den. Han byggede bl.a. nyt stuehus i 1906. Hans Yding ejede også huset på Elbjergvej 31, som blev brugt som fodermesterbolig i mange år.

Hans Yding var, ligesom sin forgænger Jens Jørgen Bech, én af de få, som har ejet "Bechsminde" i en meget lang årrække. H. Yding ejede gården helt frem til 1945. Men allerede fra 1933 havde hans søn og svigerdatter, Henry og Otto Yding, gården i forpagtning, hvorefter Hans Yding flyttede til huset Elbjergvej 37. Her boede han til sin død i 1945.

No. 16.

Thomas Peder Winther får skøde fra Hans Yding d. 27.3.1945 på matr. no. 3a, 3d, 4a og 27b.

I de ti år Peder Winther ejede gården, havde han den forpagtet ud til Ingermann Jensen. Peder Winther boede selv i Vrønding.

Da Peder Winther i 1955 solgte gården, beholdt han selv skoven. Den er senere blevet videresolgt og bliver på et tidspunkt købt af brugsuddeler Rasmus Jensen, Hovedgård. Han ejer den stadig i 1984.

No. 17.

Svend Nørregård får skøde fra Peder Winther på matr. no. 3a m.fl. d. 28.3.1955.

Nørregård blev kun kort tid på "Bechsminde", ca. 8 mdr., hvorefter han solgte til Svend Jespersen, som på det tidspunkt havde Sneptrup præstegård i forpagtning.

No. 18.

D. 15.11.1955 får Svend Åge Jespersen skøde fra Svend Nørregård på matr. no. 3a m.fl.

I den tid Svend Jespersen var ejer af "Bechsminde", blev mosen bag gården mod vest gennemdrænet.

Svend Jespersens ejerskab blev heller ikke af lang varighed, kun ca. 3½ år.

No. 19.

Hans Jakobsen får skøde fra Svend Jespersen d. 3.4.1959 på matr. no. 3a m.fl.

Hans Jakobsen købte gården tom, men satte efterhånden en kobesætning på. I 1969 blev der bygget en ny svinestald og installeret centralvarme i stuehuset.

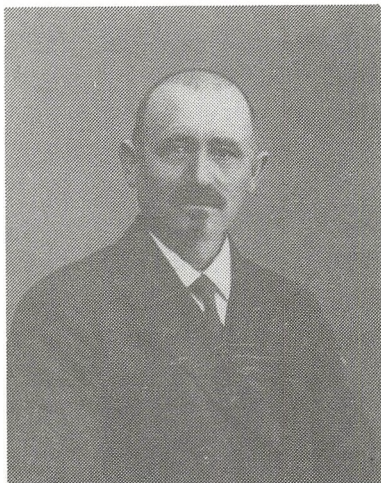
No. 20.

Hans Jakobsen sælger i 1971 til Kaj Åge Flitner, som kom hertil fra Djursland. Han blev kun på "Bechsminde" i 2 år.

No. 21.

Arne Pedersen får skøde fra Kaj Åge Flitner i december 1973.

I årene siden Arne Pedersen overtog gården, er der bygget nyt maskinhus, og en del af laden er bygget om. Bækken, som løb gennem marken og skilte den i to dele, er blevet rørlagt, så der nu er et stort samlet stykke. Gården drives i dag uden kreaturhold, men med fedesvin og planteproduktion.

Gårdmand Hans Yding.
1920.
Ejer af Bechsminde.

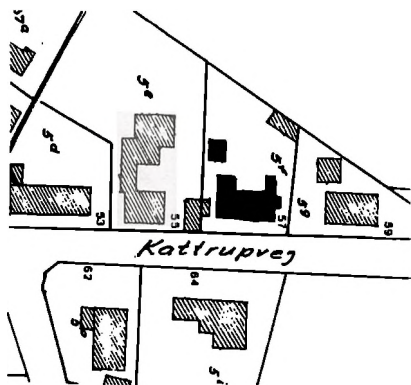
Bechsminde. 1920. Tjenestefolkene
i gården.

KATTRUPVEJ 57

Matrikel no. 5f.

Ejere:

1. 1880. Jakob S. Feldt.
2. 1900. Søren Pedersen.
3. 1904. Frederik Tolstrup Andersen.
4. 1912. Johanne Andersen.
5. 1914. Rasmus Peder Jensen.
6. 1917. Elise Marie Jensen.
7. 1917. Søren Jensen.
8. 1925. Jens Pedersen.
9. 1933. Karen Jensen.
10. 1937. Peter Rasmussen.
11. 1970. Christiane Rasmussen.
12. 1970. Helmer Bæk Pedersen.
13. 1977. Knud Ring Pedersen.

No. 1.

Urmager Jakob Feldt køber d. 26.6.1880 fra Knud Nielsen følgende matrikelnumre: 5d: 1 1/4 alb., 5e: 2 1/4 alb., 5f: 1 1/4 alb., 5g: 1 1/4 alb. Konge- og kirketiende til matriklerne indkøbt af Jakob Feldt d. 13.6.1884. På samtlige indkøbte tiender optaget lån 1500 kr.

No. 2.

Søren Pedersen får skøde d. 12.6., læst d. 22.6.1900 på matr. no. 5f og 5g.

No. 3.

Frederik Tolstrup Andersen får skøde d. 22.6., læst d. 24.6.1904, fra Søren Pedersen.

No. 4.

Fr. T. Andersens enke Johanne, født Jensen, får tilladelse til uskiftet bo d. 19.4.1912.

No. 5.

Gårdejer Rasmus Peder Jensen får skøde d. 27.3.1914 fra enke Johanne Andersen.

No. 6.

R.P. Jensens enke Elise Marie, født Nielsen, får tilladelse til uskiftet bo lyst d. 27.7.1917 som adkomst.

No. 7.

Gårdejer Søren Jensen får skøde d. 29.6.1917 fra Elise Marie Jensen.

No. 8.

Jens Pedersen får skøde d. 17.4.1925 fra Søren Jensen.

No. 9.

Frk. Karen Jensen får skifteretsattest d. 16.3.1933.

No. 10.

Peter Rasmussen får skøde d. 23.8.1937 fra Karen Pedersen.

No. 11.

Christiane Rasmussen får d. 24.10.1970 skifteretsattest.

No. 12.

Helmer Bæk Pedersen får skøde d. 24.10.1970 fra Christiane Rasmussen.

No. 13.

Knud Ring Pedersen får skøde d. 1.6.1977 fra H.B. Pedersen.

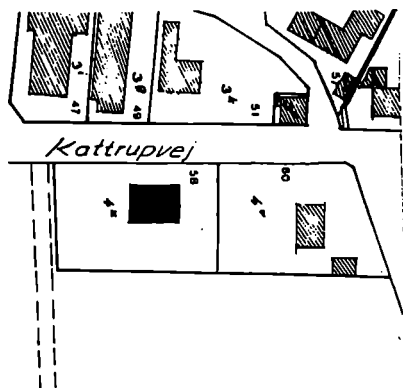
Der fandtes tre lejligheder i huset. Ejer no. 10 Peter Rasmussen var vognmand. Poul og Sofus Poulsen boede bl.a. til leje der. Da Sofus flyttede, boede Lise Jacobsen (Frode Jacobsens mor) der en tid. Frits Sørensen boede der, mens han byggede hus i 1908.

KATTRUPVEJ 58

Matrikel no. 4x.

Ejere:

1. 1964. Erna Jørgensen.

No. 1.

I 1964 udstykkes parcellen fra matr. no. 4c. Da ejeren af matr. no. 4c Kirstein Jørgensen i 1964 solgte sin gård til Carl Lyneborg Madsen, udstykker han en parcel matr. no. 4x, areal 992 kvm.=2½ alb.

Her bygger K. Jørgensen i efteråret 1964 et aftægtshus til sig og sin hustru. De flyttede ind d. 1.november.

Kirstein Jørgensen døde i 1971. Hans hustru Erna Jørgensen ejer stadig huset i 1983.

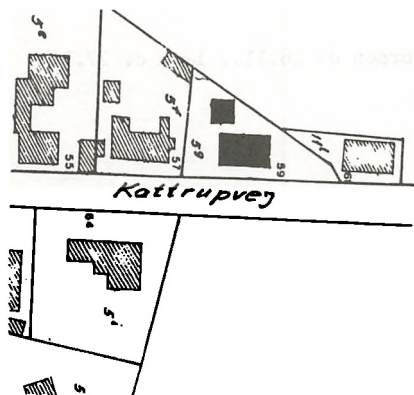
Katrupvej set mod vest. 1925.

KATTRUPVEJ 59

Matrikel no. 5g.

Ejere:

1. 1880. Jakob Sørensen Feldt.
2. 1900. Søren Pedersen.
3. 1903. Carl Møller.
4. 1907. Niels Nielsen Thykjær.
5. 1927. Ane Marie Thykjær.
6. 1941. Anders Pedersen.

No. 1.

Jakob Sørensen Feldt køber i 1880 matr. no. 5d af Knud Nielsen.

D. 23.8.1884 udstykker Jakob Feldt grunden i 4 parceller, matr. no. 5d, 5e, 5f og 5g.

Jakob Feldt var en af originalerne i Katstrup by. Han huskes som en lille svær mand med et stort hvalrosskæg. Han boede i sine sidste år i et værelse i den nordlige ende af huset, Elbjergvej 51.

Jakov Feldt blev begravet i det østlige hjørne af Katstrup kirkegård i 1905.

No. 2.

Søren Pedersen får skøde fra Jakob S. Feldt d. 12.6., læst d. 22.6.1900 på matr. no. 5f og 5g.

No. 3.

Maler Carl Møller får skøde fra Søren Pedersen d. 26.11., læst d. 27.11. 1903 på matr. no. 5g.

No. 4 & 5.

Gårdejer Niels Nielsen Thykjær får skøde fra Carl Møller d. 1.11., læst d. 8.11.1907 på matr. no. 5g. Originalskødet fra denne handel findes endnu.

Niels Nielsen Thykjær dør i 1927. Hans enke Ane Marie, født Jensen, beholder huset.

No. 6.

Nuværende ejer, fhv. savskærer, ringer og graver ved Katstrup kirke, nu pensionist Anders Pedersen og hans kone Mette købte huset i 1941 af Ane Marie Thykjær. På handelstidspunktet var A.M. Thykjær flyttet til Gedved og havde ved fuldmagt bemyndiget sin plejesøn, karetmager Hans Julsen, :Gedved, til at afslutte handelen.

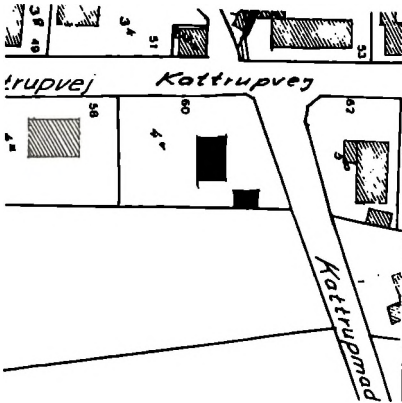
Mette døde i 1983 og ligger begravet på Katstrup kirkegård.

KATTRUPVEJ 60.

Matrikel no. 4v.

Ejere:

1. 1964. Frode Jakobsen.

No. 1.

I 1964 udstykses matr. no. 4v fra Kirstein Jørgensens gård, matr. no. 4c. Køber er Frode Jakobsen.

Frode Jakobsen er født i Katstrup d. 9.4.1914. Hans forældre havde en ejendom, "Bakkely", som de solgte i 1919. Denne ejendom er nu nedlagt og huse-
ne væk.

Frode Jakobsen gik i skole i Katstrup, tjente derefter ved landbruget.

D. 14.3.1939 blev F. Jakobsen gift med Ester Pedersen, Grødstrup, født d. 21.5.1914. I ægteskabet er der to børn: Ane Marie født d. 18.5.1939 og Svend Erik født d. 16.2.1944.

I 1939 overtog Frode Jakobsen en ejendom i Brørup efter sin far. Faderen havde der foruden en større gård, på hvilken F. Jakobsen arbejdede som karl.

Under krigen begyndte F. Jakobsen i det små som vognmand, med hest og vogn kørte han tørv i ca. 2 år. I 1946 købte han en lastbil og kørte i ca. 4 år.

Ejendommen i Brørup var nu solgt, og ejendommen Elbjergvej 26 i Katstrup var forpagtet. Fra 1949 til 1960 var Ester og Frode Jakobsen hos Frede Lyse på "Fredenslund" i Katstrup. 1½ år som fodermester, derefter som al-
sidig medhjælper.

I 1960 var F. Jakobsen syg i ca. ½ år og lejede nu en lejlighed på Elbjerg-
vej 57, derefter en på Elbjergvej 22.

F. Jakobsen arbejdede i 4 år hos murermester Sørensen, Hovedgård, deref-
ter kort tid på Vippeportfabrikken og senere igen hos F. Lyse.

Familien boede hos Frede Lyse på Møballe Mejeri, mens huset på Katstrupvej 60 blev bygget. Indflytningen skete i foråret 1965.

Ester Jakobsen arbejdede en tid på Gedved Fjerkræslagteri. Derefter på Andelssvineslagteriet "HAMLET" i Horsens, hvor også Frode blev ansat i 1965. Her arbejde de så begge indtil 1978, hvor de gik på efterløn og se-
nere folkepension, en tilværelse de begge trives godt med.

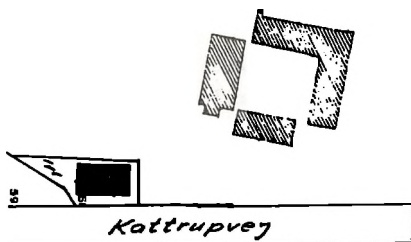
KATTRUPVEJ 61

Matrikel no. 11,1.

Ejere:

Før 1904 var det en del af jordtilliggendet til gården, Katstrupvej 63.
Udstykket i 1904.

1. 1904. J.J. Winther.
2. 1909. Johannes Jacobsen.
3. 1923. Enke Birgitte Jacobsen.
4. 1923. Bolette Eleonora Nielsen.
5. 1926. Anders Nielsen.
6. 1927. Therkel Therkelsen.
7. 1930. Jørgen Rasmussen.
8. 1938. Enke Ane Kirstine Rasmussen.
9. 1941. Christian Petersen.
10. 1947. Viktor Jensen

Ejendommen er udstykket fra gården, Kattrupvej 63, matr. no. 11e, d. 26.10. 1904 af ejeren af gården Rudolf Chr. Madsen.

No. 1.

Inspektør J.J. Winther overtog skøde på grunden d. 29.12.1904, tinglæst d. 13.1.1905 fra Rudolf Chr. Madsen med konge- og kirketiende. Denne mand bygger huset.

No. 2.

Partikulier Johannes Jacobsen overtog matr. no. 11,1 d. 20.12.1909 med konge- og kirketiende.

No. 3.

Enke Birgitte Jacobsen overtager huset efter hendes afdøde mand. Skifte-
retsattest læst d. 16.2.1923.

No. 4.

Samme dag som den forrige enke overtager huset, sælger hun det til fru Bolette Eleonora Nielsen, født Sørensen.

Bolette Eleonora Nielsen er født i Ustrup d. 7.1.1883 og død i Kattrup d. 7.3.1926.

Hun får særeje. Allerede i 1914 var der oprettet en ægtepagt mellem Bolette og hendes mand Anders Nielsen om ophævelse af formuefællesskab. Denne pagt blev læst påny ved overtagelsen af huset.

No. 5.

Anders Nielsen overtager huset efter arveudlægsskøde, læst d. 19.8.1927, fra de privatskiftende arvinger i boet efter Bolette Nielsen.

Anders Nielsen er født d. 30.6.1881 og død i Kattrup d. 21.5.1967.

No. 6.

Therkel Therkelsen overtager huset d. 4.4.1927. Han var vognmand og kørte forskellige udflugter med ungdomsforeninger.

No. 7.

Rentier Jørgen Rasmussen overtager huset d. 16.9.1930.

Jørgen Rasmussen kommer fra Katstrupmade.

Med ejendommen følger de på samme værende bygninger, disses mur-, søm- og nagelfaste tilbehør, derunder kakkelovne, komfur og grubekedel tillige med elektriske ledninger og lampesteder samt endvidere en automobilgarage. Jørgen Rasmussen var gift med Kirstine Rasmussen, født Andersen.

No. 8.

Enke Ane Kirstine Rasmussen sidder derefter i uskiftet bo fra d. 19.8.1938.

No. 9.

Mejerist Christian Pedersen Mølgård får skøde d. 25.6.1941. Købesummen var 5.800 kr.

Mølgård var mejeribestyrer på Møballe Andelsmejeri.

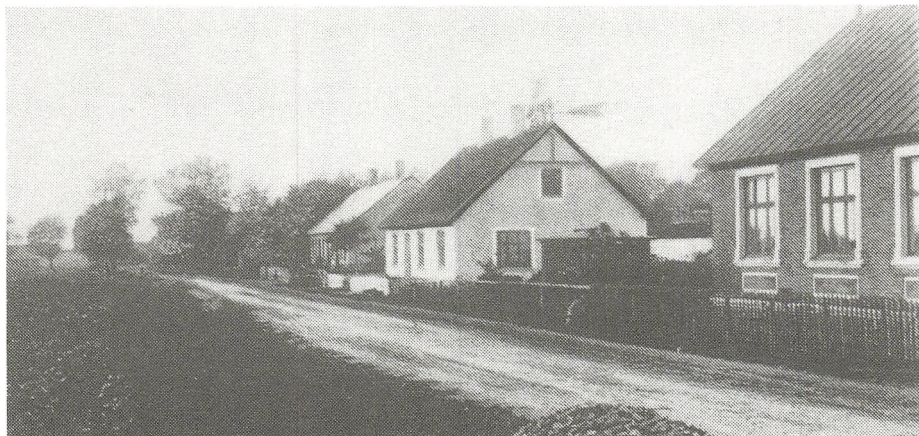
No. 10.

Arbejdsmand Victor Jensen overtager huset d. 8.11.1947 fra mejerist Mølgård, da denne blev mejeribestyrer af Møballe Mejeri. Før 1947 havde Victor og hans hustru Astrid boet til leje på Katstrupvej 51 hos Ingeborg Foght.

Victor Jensen arbejdede, indtil han blev syg, på Thestrup som fast daglærer. Hans hustru Astrid var allerede i begyndelsen af krigen begyndt at sy for folk i omegnen. I dag har hun mange kunder både indenfor og udenfor kommunen. Hun er meget dygtig, og derfor har hun trofaste kunder. Hun syr alt, både frakker, kjoler, bukser m.m.

Victor og Astrid har to døtre: Jonna og Ella.

Grunden er på 217 kvm. Skyldsat til 0½ alb.

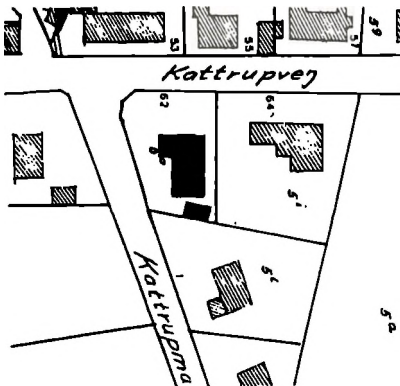
Katstrupvej set mod vest. Vindmøllen er ved savværket. ca. 1925.

KATTRUPVEJ 62

Matrikel no. 5,o.

Ejere:

1. 1968. Viggo Jensen.
2. 1976. E. Judith Brun, Gudrun A. Jensen og Else Marie Holst.

No. 1 & 2.

D. 3.2.1968 får Viggo Jensen skøde fra Chr. Mølgård. Grunden er på 610 kvm., pris 4.900 kr.

D. 25.6.1976 skifteretsattest som adkomst for Ellen Judith Brun, Gudrun Agnete Jensen og Else Marie Holst efter faderen Viggo Jensen.

Gudrun Jensen, født d. 27.11.1924, er pensionist og bor i huset nu.

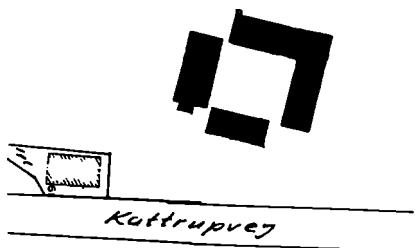
KATTRUPVEJ 63

Matrikel no. 11a, 11c og 5c.

"ØSTERVANG"

Ejere:

1. Indtil 1767 selvejergård under kronen.
Selvejere:
1511. Jes Albrechten.
1581. Jens Jensen.
1662. Christian Mikkelsen.
1688. Jens Andersen.
1696. Jens Christensen.
1718. Rasmus Rasmussen og Christen Jensen.
1726. Rasmus Christensen og Oluf Jensen.
2. 1767. Anders Christensen.
3. 1783. Henrik Hollesen og Anders Pedersen.
4. 1785. Laurs Jensen Smed, Ernst Conradsen og Jens Rasmussen.
5. 1795. Jørgen Pedersen.
6. 1795. Ernst Pedersen og Jørgen Pedersen.
7. 1796. Christian Jensen.
8. 1824. Heinrich Erichsen.
9. 1836. Jens Christiansen.
10. 1856. Severin Jacob Asmussen.
11. 1856. Carl Vinding Dehlholm.
12. 1860. Johannes Meller Valeur
13. 1865. Carl Vinding Dehlholm.
14. 1871. Jens Jørgen Winther.
15. 1886. Hans Peter Båstrup Winther og Jens Jørgen Winther.
16. 1887. Andreas Winther.
17. 1889. Jens Jørgen Winther.
18. 1903. Rudolf Chr. Madsen.
19. 1910. Jens Kristian Thansen Them.
20. 1911. P. Jacobsen.
21. 1915. Morten Ingvar Rasmussen.
22. 1917. Oscar Holm.
23. 1929. Mads Laursen.
24. 1933. Morten Carl Hansen.
25. 1972. Ellen Lucie Hansen.
26. 1976. Arne Christian Hansen og Hans Jørgen Hansen.

Matr. no. 11 har været tvillinggård sammen med matr. no. 10.

Fra ca. 1824 til 1856/57 ejedes matr. no. 11 af ejeren af matr. no. 3 - ialt 3 ejere i disse år.

Matr. no. 5c kom i 1850-erne under matr. no. 11. På matr. no. 5c lå bygningerne til matr. no. 5 (tidligere ejer var sognefoged Helm). Disse bygninger brændte i slutningen af 1850-erne.

Efter nuværende ejers udsagn skulle gården være flyttet ud på nuværende plads ca. 1862-63.

No. 1.

Selvejere under kronen.

Ifølge Bygholm Lens Jordebog 1511. Ejer no. 1a, selvejer Jes Albrechten.

Landgilde:

½ tønne smør
1 fedeko
8 grotter leding
8 skæpper havre
13 læs hved
6 tønner kul
1 får med uld
1 lam
4 høns
1 gås
2 skæpper havre
1 skæppe havregæsteri
8 skæpper rug at så
8 skæpper byg at så

Ifølge Skanderborg Lens Jordebog 1581/82. Ejer no. 1b, Jens Jensen.

Landgilde:

1 fjerding smør
1 fedeko
4 grotter leding
4 skæpper havre
1 mark lysegarn
9 skæpper rug
1 gås
2 skæpper havre
1 skæppe jægerhavre
6 høns

1 brændsvin
6 læs hø
6 tønder kul
10 skilling og 2 album gæsteri
1 ørtug gæsteri havre
1 pund maldt

I dette og Jes Albrechten's landgilde er der lighed, deraf sammenhæng.
1662-matriklen. Ejer no. 1c, selvejer Christian Mikkelsen.

Landgilde: 1 fjerding smør
1 fedeko
6 grotter leding
4 skæpper kongstød havre
1 mark garn
9 skæpper rug
1 gås
2 høns
2 skæpper havre
1 skæppe havregryn
1 svin
1 ørtug havre
10 skilling og 2 album gæsteri
1 pund malt
6 læs hø
6 tønder kul

1664, appendix. Christian Mikkelsen, selvejergård.

Landgilde: 1 fjerding smør
1 fedeko
4 skæpper havre
4 groter leding
1 mark garn
9 skæpper rug
1 gås
6 høns
2 skæpper havre
1 skæppe havregæsteri
1 svin
10 skæpper og 2 album gæsteri
1 ørtug havregæsteri

6 læs hø

6 tønder kul

De 4 landgilder stemmer næsten overens.

Endvidere står der i 1664-matiken: Krone. Christian Mikkelsen.

Hartkorn: $11\frac{1}{2}$ - $1\frac{1}{2}$ -1-0.

Skov til 3 svins olden hartkorn: 0-0-1-1.

1688-matiken. Ejer no. 1d, Jens Andersen, ryttergods matr. no. 5.

Ny matrikels hartkorn: 9-7-3-1.

Skov: 0-0-0-1.

Gammel hartkorn: 11-5-3-2.

Da kaldte man åbenbart gårdene - nuværende matr. no. 10 og 11 - for matr. no. 5.

Ejer no. 1e, Jens Christensen.

Krigs- og Portionsjordebog over Jørgen Randsav's Ryttergods for Jylland af 1696: Gården er en af de 4, der omtales fra Kattrup. Beboes af Jens Christensen. Hartkorn: 9-7-3-0.

Ejer no. 1f, Rasmus Rasmussen og Christen Jensen.

Jordebog over Det Skanderborgske Rytterdistrikt af 1718: Rasmus Rasmussen og Christen Jensen. Hartkorn: 9-7-3-1. Reelt kun 8-0-0-0, det øvrige hartkorn under gård no. 6 (matr. no. 5).

Denne gård har no. 5. Her er tale om to halve gårde, altså tvillinggårde. Der står endvidere: 72 fag bygninger, 25 rdl. fra brøstfældighed.

Husdyrhold: 8 bæster

5 køer

6 ungnød

16 får

Udsød: 4 tønder rug

6 tønder byg

12 tønder havre

Græsning til 8 heste og 16 kvier og stude.

Avler 8 læs god hø og 8 læs dårlig hø.

Skat: 39 rdl., 88 skilling.

Gårdens tilstand er mådelig.

Ovennævnte Christen Jensen er muligvis søn af forrige ejer Jens Christensen.

Krigs- og Portionsjordebog af 1726. Ejer no. 1g, Rasmus Christensen og Oluf Jensen. Hartkorn: 8-0-0-0.

72 fag bygninger, ret gode.

Husdyrhold: 8 bæster
5 køer
6 ungnød
10 får

Udsæd: 4 tønder rug
6 tønder byg
12 tønder havre

Skat: 39 rigsdalere.

Gården (gårdene) er én af de 4 i Katstrup.

Dette passer fuldstændig med de foregående ejere.

No. 2.

Anders Christensen er den, der køber kongens herlighedsret til gården, dvs. køber gården fri af kronen.

Salget af det Skanderborgske Rytterdistrikt 1767. Anders Christensen, selvejer. Hartkorn: 4-2-3-2. Skov: $\frac{1}{2}$ alb.

Man ser, at gården har no. 5 i protokollen, hvilket er samme no. som nabo-gården, der beboes af Laurs Jørgensen.

Skat: 6 rigsdalere og 53 skilling.

Man ser på dette tidspunkt, at gården egentlig er en halv gård sammen med den anden. De får dog hvert sit matr.no. efter dette salg.

Endvidere: Skanderborg Auktionsprotokol 1767.

224. Katstrup, selvejer Anders Christensen, ager og eng + skov.

Hartkorn: 4-2-3-2 $\frac{1}{2}$, pr. 1.ste 76 rdl. Beboeren dette termin 305 rdl., 85 skilling (se vedlagte beregning).

På udskiftningskortet fra 1780 står Anders Christensen som ejer af gård no. 9, den nuværende matr. no. 11.

No. 3.

1783. Henrik Hollesen og Anders Pedersen.

Skøde og Panteprotokollen: Henrik Hollesen og Anders Pedersen kontrakt med Anders Christensen om hans og hustrus aftægt. Hartkorn: 4-2-3-2. Dateret d. 10.6., læst d. 4.9.1783.

No. 4.

Skøde og Panteprotokol: Laurs Jensen Smed, Ernst Conradsen og Jens Rasmus-

sen skøde af Hønik Hollesen og Anders Pedersen af bemeldte gård. Hartkorn: 4-2-3-2.

Aftægt til Anders Christensen og hustru, dateret d. 11.6.1784, læst d. 6.1.1785.

I folketællingen 1787 for Kattrup sogn, ved pastor Pertou står følgende:

Jens Rasmussen	mand	56 år	gift, 1. ægtesk.	bonde og husmand
Marlene Sophie Johannesdt.	hans kone	64 år	gift, 2. ægtesk.	
Kirsten Sørensdatter	tjenestep.	15 år		

Der står videre:

20, familie.

Ernst Conradsen	mand	35 år	1. ægtesk.	huusmand
Lise Erichsen	hans kone	22 år	1. ægtesk.	
Erich Ernstsøn	deres søn	1 år		
Frederiche Andersdt.	tjenestep.	14 år		

19, familie.

Conrad Ernstsøn	mand	62 år	enkemand eft. 1. ægtesk.	
Karen Conradsen		30 år	ugift	
Johanne Conradsen		28 år	ugift	
Inger Maria Jørgensdt.		19 år		

Ovenstående navne i folketællingen er sandsynligvis Ernst Conradsen's far og to søstre.

No. 5.

1795, Jørgen Pedersen, 1/3 gård.

Skøde og Panteprotokol: Jørgen Pedersen skøde af Jens Rasmussen på 1/3 gård. Hartkorn: 1-3-2-1 2/3.

Aftægt efter kontrakt 10. juni 1783 (til Anders Christensen og hustru). Dateret d. 17.3.1788, tinglæst d. 29.10.1795.

I realiteten kom Jørgen Pedersen til gården i 1788 efter ovenstående. Jørgen Pedersen køber senere sammen med Ernst Conradsen 1/3 mere. Dette tinglyses samtidig med dette her.

No. 6.

1795, Ernst Conradsen og Jørgen Pedersen, 1/3 gård.

Skøde og Panteprotokol: Ernst Conradsen og Jørgen Pedersen auktionsskøde af Laurs Jensen Smed, 1/3 af en gård. Hartkorn: 1-3-2-1 2/3. Dateret 1790,

tinglyst d. 29.10.1795.

Jørgen Pedersen ejede en del af matr. no. 11 i 8 år.

No. 7.

Skøde og Panteprotokol 1796: Christian Jensen skøde af Jørgen Pedersen på en lod. Hartkorn: 2-1-1-2 1/3.

Aftægtskontrakt efter 10. juni 1783 med Anders Christensen og 6. marts 1788 med Jens Rasmussen. Dateret d. 20.1., læst d. 22.2.1796.

Jens Rasmussen's anpart: 1-3-2-1 2/3.

Laurs Smed's anpart: 0-5-3- 2/3.

Ialt: 2-1-1-2 1/3.

I folketællingen 1801 af Katstrup sogn ved pastor Hans Føns Brandt kan man finde følgende:

Christian Jensen	husbond	41 år	1.ste ægtesk.	bonde og gårdbruger
Anne Jørgensdt.	hans kone	31 år	1.ste ægtesk.	
Jørgen Christiansen		10 år	deres barn	
Søren Christiansen		7 år	do.	
Christine Christiansdt.		5 år	do.	
Anne Christiansdt.		2 år	do.	
Anndt.		27 år	tjenestepige	
Søren Lauritsen		5 år	hendes søn uden for ægteskab	

Næste.ejer, der bliver nævnt på matr. no. 11, er Heinrich Erichsen, og årstallet er 1824. Heinrich Erichsen ejer også matr. no. 3 (Bechsminde), denne køber han i 1824. Måske køber han så også matr. no. 11 på dette tidspunkt.

Om Erichsen køber af Chr. Jensen vides ikke med bestemthed, men muligheden er til stede. På det tidspunkt er Chr. Jensen 64 år. Han nævnes atter i det følgende.

No. 8.

I 1824 sælger H. Erichsen matr. no. 11b fra. Efter Katstrup, Tolstrup og Ørritslev sogn's og amtsrådets bestemmelser skal matr. no. 11b være jorde-moderbolig. På tingbladet til matr. 11b står følgende:

1. Skøde af 18. juni til Jordemoderbolig, læst 16. juli fra Heinrich Erichsen på parcellen no. 2 af gl. hartkorn 0-6-3-1 af sælgers gård.

På gården hæfter 4 $\frac{4020}{7749}$ skilling sølv til kongen og gårdens mark er frata-get 3 tdr. land og derpå opført 7 fag hus til beboelse for Chr. Jensen og 556

hustru, hvilket efter deres død tilføres gårdens ejer, og at første sælger Chr. Jensen kun har læst afkomst på hartkorn 2-1-1-2 1/3, hvorpå hæfter aftægt.

Her figurerer Chr. Jensen igen på en måde, der styrker formodningen om, at Erichsen køber gården af ham.

I folketællingen 1834 ved pastor Brandt står følgende:

Heinrich Erichsen	74 år	gift	gårdbruger
Abel Frederikke Erichsen	56 år	do.	hans kone
Christine Agnete Henriette Voght	25 år	ugift	deres plejebarn
Sophie Voght	14 år	do.	do.
Jens Jensen	22 år	do.	tjenestefolk
Niels Pedersen	19 år	do.	do.
Jens Rasmussen	18 år	do.	do.
Karen Nielsdatter	26 år	do.	do.
Hanne Kirstine Jensdatter	16 år	do.	do.

Folketællingen 1840:

Heinrich Erichsen	76 år	gift	gårdbruger
Abel Frederikke Erichsen	63 år	do.	hans kone
Sophie Voght	21 år	ugift	plejebarn
Rasmus Bendicsen	20 år	do.	tjenestefolk
Ivar Mathiasen	17 år	do.	do.
Mariane Christensdatter	41 år	do.	do.
Ane Mortensdatter	18 år	do.	do.

I 1840 har Erichsen solgt matr. no. 3 og matr. no. 11a og han bor nu på matr. no. 11c.

Ifølge Skøde- og Panteprotokol (B65-SP90), side 178.

Under matr. no. 3 (Bechsminde): Heinrich Erichsen skøde fra Jens Christiansen på matr. no. 11c, samtidig sælger Heinrich Erichsen Bechsminde (matr. no. 3) til Jens Christiansen: Heinrich Erichsen skøde fra Jens Christiansen på parcel no. 2 af ovennævnte gård 0-3-0-1. Køberen overtager bankhæft. ? hus på gårdens mark og 3 tdr. land, som Christian Jensen og kone ? til brug på parcellens ?, dateret d. 17.6.1836, læst d. 14.10.1836.

I 1844-matriklen står følgende:

Erichsen, gl. hartkorn 3-3-3-1 7/10 (matr.
ny hartkorn 3-3-1-1 1/4 no. 11a)

Dette er streget ud: ..idet Erichsen jo solgte 11a til Jens Christiansen i 1836 og købte 11c af denne..

Nedenunder står:

Jens Christiansen, gl. hartkorn 3-0-1-2 7/10 (matr.
skovskyld, gl. hartkorn 0-0-0-½ no.
ny hartkorn 2-5-1-1 1/4 11a)

Erichsen, gl. hartkorn 0-3-0-1 (matr.
ny hartkorn 0-3-3-0 no. 11c)

Jordemoder Distrikt, gl. hartkorn 0-6-3-1 (matr.
ny hartkorn 0-4-3-3/4 no. 11b)

No. 9.

1836, Jens Christiansen.

Om købet af matr. no. 11a og matr. no. 3 se forrige ejer, Skøde- og Pante-
protokol.

I folketællingen 1834 er Jens Christiansen som ventet nævnt som husmand,
idet han på det tidspunkt stadig kun ejer matr. no. 11c

Folketælling 1834:

Jens Christiansen	39 år	gift	husmand, lever af sin jordlod
Ane Marie Mortensdt.	36 år	do.	hans kone
Morten Jensen	9 år	ugift	deres barn
Ane Cathrine Jensdt.	8 år	do.	do.
Bodil Jensdt.	5 år	do.	do.
Christian Jensen	1 år	do.	do.
Bodil Enevoldsdt.	64 år	enke	aftægtskone

Folketælling 1840:

30, en gård, 1 familie.

Jens Christiansen	45 år	gift	gårdmand
Ane Marie Mortensdt.	42 år	do.	hans kone
Morten Jensen	15 år	ugift	deres barn
Ane Cathrine Jensdt.	14 år	do.	do.
Bodil Jensdt.	11 år	do.	do.
Christian Jensen	7 år	do.	do.
Maren Jensen	5 år	do.	do.
Søren Jensen	1 år	do.	do.
Rasmus Christensen	22 år	do.	tjenestekarl
Bodil Enevoldsdt.	70 år	enke	aftægtskone

Jens Christiansen solgte i 1843 matr. no. 3 til Severin Jacob Asmussen,
muligvis er matr. no. 11 blevet solgt samtidig. Som det ses af det følgen-
de er Asmussen i hvert fald ejer af matr. no. 11 i 1856.

No. 10

1856, Severin Jacob Asmussen (muligvis allerede 1843. Et barn på 1 år er i nedenstående folketælling født her i sognet).

Ifølge folketællingen 1845 ved man følgende om Asmussen og hans familie:

Severin Jacob Asmussen	41 år	gift	f. i Århus	gårdmand
Laura Johannine ?	36 år	do.		hans kone
Frederik Karl Asmussen	15 år	ugift	f. i Dolmer	deres barn
Peter Christian Asmussen	12 år	do.	f. i Laulund, Ringk. Amt	do.
Laura Asmussen	11 år	do.	do.	do.
Lauritz Asmussen	10 år	do.	do.	do.
..? Asmussen	7 år	do.	do.	do.
Christian Asmussen	5 år	do.	do.	do.
Severin Jakob Asmussen	3 år	do.	do.	do.
Karoline Mathilde Asmussen	1 år	do.	do.	do.
Thyge Rasmussen	26 år	do.	f. i Underup Sogn	tjenestefolk
Rasmus Sørensen	37 år	do.	f. i Skanderb. Kbst.	do.
Karen Christiansdt.	14 år	do.	f. i Tolstrup Sogn	do.
Ane Marie Nielsdt.	24 år	do.	f. i Hansted Sogn	do.
Dorthea Marie Nielsdt.	25 år	do.	f. i Falling Sogn	do.

Skøde- og Panteprotokol: Kommunikation angående bevilling til at udstykke (og udflytte) matr. no. 11a, ejer S.J. Asmussen. Dateret 25.4.1856.

D. 5.4., læst d. 25.4.1856. Bevilling til at nedlægge og udstykke gården matr. no. 11a på vilkår bl.a. at der i den nedlagte gårds sted indrettes et hus, som er tillagt i det mindre $1\frac{1}{2}$ trd. land til takst 24, som er forsynet med beboere og således fremtidig bliver at vedligeholde.

Dette beviser, at Asmussen i 1856 er ejer, men allerede i 1857 er gården så vidt vides ejet af C.V. Dehlholm, som det ses af det følgende.

De sidste tre ejere beskrives sandsynligvis lidt mere indgående under matr. no. 3, som de boede på.

No. 11.

1856-60, Carl Vinding Dehlholm.

I det følgende fremgår det, at matr. no. 5c er blevet lagt under matr. no. 11. På grunden 5c lå sognefoged Helm's gård, en overgang kaldet "Kapellangården", idet der i nogle år boede en kapellan Valeur her.

Branddirektoratets Sogneundersøgelsesprotokol for Katstrup, ca. 1850-60, vistnok 1857:

Forsikring no. 12.

Matr. no. 5, sognefoged Helm.

Anmærkning: Gården er solgt til gårdejer Dehlholm i Tebstrup og beboes af kapellan, pastor Johannes Meller Valeur.

En anden taksation:

Matr. no. 11a, 11c, 5c, ejer Dehlholm.

14. juli 1858 brandtaksation efter brand, der fandt sted 28. maj 1858.

Her brændte "Kapellangården", matr. no. 5c.

Der er tillige en brandtaksation, der lyder:

Kattrup Mølle, matr. no. 11d, 24. august 1857, ejer Dehlholm.

No. 12.

Pastor Johannes Meller Valeur får skøde af 22.12.1860, læst d. 11.1.1861 fra C.V. Dehlholm på matr. no. 11a, 11c og 5c.

Matr. no. 11a, hartkorn 0-7-0-1½ alb.

Matr. no. 11c, hartkorn 0-3-3-0

Matr. no. 5c, hartkorn 0-1-9.1 3/4

Med de på matr. no. 11a og 11c nuværende bygninger.

N.B. Påtegnet retsanmærkninger, at der der på matr. no. 11a hviler forpligtelse til at indrette et hus, som er tillagt mindst 1½ tdr. land til takst 24, som skal forsynes med beboelse.

På dette tidspunkt er der altså bygninger på nuværende plads efter ovenstående at dømme.

Johannes Meller Valeur var kapellan ved Kattrup kirke fra 1856 til 1862.

På den tid var sognepræsten pastor Anton Frederik Leunbach, han var præst her fra 1839 til sin død i 1862. Pastor Leunbach opførte den store præstegård i 1844.

No. 13.

Carl Vinding Dehlholm får skøde af 2.1., læst d. 27.1.1865 fra J.M. Valeur på foliets matr. no. 11a, 11c og 5c. Anmærkninger som ovenfor.

Dehlholm kom som før nævnt fra Tebstrup.

No. 14.

Jens Jørgen Winther får skøde af 13.4., læst d. 21.4.1871 fra Carl Vinding Dehlholm på folie matr. no. 11a, 11c og 5c. Konge og kirketiende til samme indkøbt af Jens Jørgen Winther. N.B. På samtlige indkøbte tiender optaget lån 15.000 kr.

No. 15.

Hans Peter Båstrup Winther og Jens Jørgen Winther får udlægsskøde af 1.6., læst d. 25.6.1886 fra skifteretten i Jens Jørgen Winther's bo, bl.a. på folie matr. no. 11a, 11c og 5c med kongelig kirketiende til dem for sam-eje for lige andele.

Allerede året efter bliver der handlet med den halve ejendomsret.

No. 16.

Andreas Winther får skøde af 19.4., læst d. 29.4.1887 fra Hans Peter Båstrup Winther bl.a. hans halve medejendomsret til matr. no. 11a, 11c og 5c.

No. 17.

Jens Jørgen Winther får skøde d. 24.10., læst d. 25.10.1889 fra Andreas Winther bl.a. på hans halve medejendomsret til matr. no. 11a, 11c og 5c med konge- og kirketiende.

Her er Jens Jørgen Winther så blevet eneejer af gården.

No. 18.

Rudolf Chr. Madsen får skøde af 10.12, læst d. 18.12.1903 fra Jens Jørgen Winther bl.a. på matr. no. 11a, 11c og 5c.

Matr. no. 11,1: $\frac{1}{2}$ alb. bliver vistnok solgt fra i 1904.

Rudolf Chr. Madsen var farbroder til Otto Brandt Madsen, som boede ved Overby skov og senere på matr. no. 27d i Katstrup. Familien stammer fra Hede Mølle.

No. 19.

Jens Kristian Thomsen Them får skøde af 22.6., læst d. 1.7.1910 fra Rudolf Chr. Madsen bl.a. på matr. no. 11a, 11c og 5c med konge- og kirketiende.

Allerede ca. $1\frac{1}{2}$ år senere handles gården igen.

No. 20.

Peter Jacobsen får skøde af 28.11., læst d. 8.12. 1911 fra Jens Kristian Thomsen Them bl.a. på matr. 11a, 11c og 5c med konge- og kirketiende.

No. 21.

Morten Ingvar Rasmussen får skøde af 3.2., læst d. 12.2.1915 fra Peter Jacobsen, Egehøj, bl.a. på matr. no. 11a, 11c og 5c med konge- og kirketiende.

M.I. Rasmussen har gården i 2 år.

No. 22.

Oscar Holm får skøde af 4.1., læst d. 12.1.1917, fra Morten Ingvar Rasmussen bl.a. på matr. no. 11a, 11c og 5c med konge- og kirketiende.

Matr. no. 11r 1½ alb. er vistnok solgt fra gården i 1922.

No. 23.

Mads Laursen får skøde læst d. 19.12.1929 fra Oscar Holm på matr. no. 11a, 11c og 5c.

Mads Laursen er født d. 14.1.1873 i Manbjerg og død d. 22.4.1958 i Katstrup. Han var gift med Marie Laursen, født Lund. Hun var født d. 26.10.1884 i Tebstrup og død d. 15.2.1959 i Katstrup. I ægteskabet er der 3 børn, hvoraf det ene, Åge Laursen, nu har en landejendom i Tolstrup og er ringe og graver ved kirken her.

Familien boet flere steder, bl.a. i Møballe og Overby. I 1937 købte de matr. no. 31 og 39 og boede i dette hus til deres død. (Se desuden under de nævnte matrikler).

No. 24, 25 & 26.

Morten Karl Hansen får skøde lyst d. 19.6.1933 fra Mads Laursen på matr. no. 11a, 11c og 5c.

Morten Karl Hansen, født d. 19.4.1906, var gift med Ellen Lucie Hansen. I ægteskabet er der to sønner: Arne Christian og Hans Jørgen.

Morten K. Hansen ejede gården i 39 år til sin død d. 19.7.1972. Derefter ejer Ellen Lucie Hansen og senere hendes to sønner gården.

1972. Ellen Lucie Hansen, skifteretsattest som adkomst til matr. no. 11a, 11c og 5c.

D. 19.1.1972 skøde på grund fra matr. no. 5c, nu matr. no. 5g til Hans Jacobsen.

D. 7.12.1972 skøde på grund fra matr. no. 5c, nu matr. no. 5n til Frede Jensen.

1976, Arne Christian Hansen og Hans Jørgen Hansen skøde fra Ellen Lucie Hansen.

Matr. no. 11 er en lille køn gård med et meget stort og gammelt lindetræ midt på gårdspladsen. Stuehuset er hvidkalket med rødt tegltag, udbygningerne er dels bindingsværk, dels kampestensmur. Mod syd har der ligget endnu en udbygning i bindingsværk.

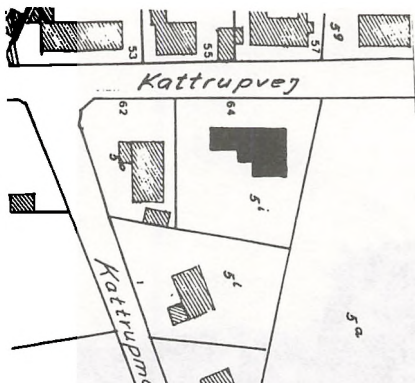

KATTRUPVEJ 64

Matrikel no. 5i.

Ejere:

1. 1948. Mogens Klok.
2. 1958. Katstrup Brugsforening.
3. 1962. Chr. Mølgård.
4. 1972. Ejner Olsson.

No. 1.

Mogens Klok får skøde fra A. Overgård d. 14.4.1948.

No. 2.

D. 9.10.1948 får Katstrup Brugsforening skøde fra Børge Klok på matr. no. 5i og fra Mogens Klok på matr. no. 5,1. Brugsen købte matr. no. 5i og 5,1, idet man ville bygge en ny brugsforening i Katstrup. Af økonomiske grunde byggede man i stedet den gamle brugs om og solgte grunden igen.

No. 3.

D. 9.4.1962 får Chr. Mølgård skøde fra Brugsen på matr. no. 5i og 5,1.

No. 4.

D. 5.9.1972 får Ejner Olsson skøde fra Chr. Mølgård.

Ejner Olsson har været maskinmester og er nu pensioneret.

KATTRUPVEJ 69

Matrikel no. 11k m.fl.

"KATTRUP VINDMØLLE"

Ejere:

1. 1858. Jens Jørgen Pedersen Bech.
2. 1858. Carl Vinding Delholm.
3. 1864. Thomas Mikkelsen.
4. 1869. Jens Jørgen Pedersen Bech og P. Pedersen.
5. 1876. Hans Jørgen Jensen.
6. 1892. Hans Jørgen Jensens enke Karen Pedersen.
7. 1892. Therkel Sørensen.
8. 1895. Thomas P. Thomsen.
9. 1943. Enkefru Johanne Thomsen.
10. 1943. Søren J. Vinther.
11. 1945.

Engang var der en vindmølle i Katstrup. Det er der ikke mere. Den er fuldstændig nedbrudt i dette århundrede. Møllen var ikke særlig gammel, da den blev revet ned. Den blev bygget i 1850-erne.

No. 1.

Den første ejer af matriklen, hvor møllen blev bygget, var Jens Jørgen Bech, der ejede Bechsminde, Katstrupvej 56. Han var "godsslagter", og en overgang ejede han flere gårde i Katstrup. Jens Jørgen Bech ejede bl.a. matriklerne no. 11a og 11c. Disse matrikler tilhørte i gammel tid Kapellangården, der brændte i 1858.

No. 2.

Carl Vinding Delholm købte i juli måned 1858 matr. no. 11a og 11c af Jens Jørgen Bech.

Matr. no. 11a med hartkorn: 1-1-3-1½ alb.

Matr. no. 11c med hartkorn: 0-3-3-0 alb.

Der er på dette tidspunkt en forpligtelse til at indrette et hus på matr. no. 11a, hvilket senere bliver til gården på Katstrupvej 63. Den gård, der opføres efter branden af Kapellangården.

Mens Delholm ejer ejendommen, udstykker han matr. no. 11k fra matr. no. 11a. Således af matr. no. 11a får hartkornet: 0-7-0-1½ alb.

Den nye matr. no. 11k får hartkornet: 0-2-3-0 alb.

Det er Delholm, der bygger Katstrup vindmølle. Møllen bygges i tidsrummet fra 1858 til 1864. Hvordan møllen kommer til at se ud, kan ses i en nærmere beskrivelse under no. 4. .

No. 3.

D. 23.12.1864 sælger Delholm matr. no. 11k med vindmølle og hus til Thomas Mikkelsen, der er møller.

Mens Mikkelsen har møllen, bygger han flere huse til som beboelse.

No. 4.

Jens Jørgen Bech og Peder Pedersen får d. 22.12.1869 endeligt skøde på vindmøllen med huse fra Thomas Mikkelsen.

I 1869 blev der foretaget en vurdering af møllen. Det skete d. 21.8. I brandtaxationen står der:

Katstrup mark og sogn en hollandsk vindmølle tilhørende Jens Jørgen Bech.

Møllen består af:

Møllen er bygget i ottekant af kampestensmur, fyr og egetømmer, tækket med almindelige tagsten og således indrettet:

1. etage. Af kampestensmur i ottekant, 5 alen høj, med en indgang i den sydlige og nordlige side. Heri findes en trommelsigte med grovmalet flor, samt en sigte for avnerne. Den mindste diameter er 12 alen.

2. etage. Af fyrtømmer, her findes tvende melkværne og en pillekværn. Den mindste diameter er 12 alen.

3. etage. Af samme materialer. Her findes et hjul med aksel og lodde. Den opretstående aksel er af fyrtømmer i en krans af jern. Den mindste diameter er 10 alen.

4. etage. Med hatten af samme materialer, her en opstående og liggende aksel, som er af egetømmer. Der er endvidere et kamhjul. Den mindste diameter er her 8 alen. Hatten er beklædt med spånfiltag.

Vindfanget er på 28 alen. Møllen er nogenlunde vedligeholdet. Bygningerne takseres til 2000 rigsdaler og værket til 1600 rigsdaler.

Jens Jørgen Bech og Peder Pedersen var ikke selv møllere. De hyrede møllesvende, som gjorde arbejdet for dem. De fleste bønder i Katstrup-området søgte til denne mølle for at få malet deres korn.

I tidligere tid havde man måttet rejse langt for at få melet malet. De møller, der var tættest på Katstrup by, var Gedved Mølle og Tingstedholm Mølle.

I 1870 kan vi se, at mølleren, som de har hyret, hed Edvard Brun Thau. Ifølge afgangslisten er han flyttet d. 1.5.1870 til Klejs i Bjerre Herred. De får da ingen anden møller i stedet. Måske har en svend på møllen overtaget denne.

No. 5.

D. 22.12.1876 sælger Jens Jørgen Bechs enke møllen med bygninger til Hans Jørgen Jensen. Hans Jørgen Jensen driver møllen. Han er selv møller. Mens han ejer den, indkøber han kirke- og kongetienden. I den forbindelse optager han et lån på 15.000 kr.

I 1877 bliver der igen foretaget taxation af møllen. I brandtaxationsprotokollen får vi den oplysning, at møllen er 20 år gammel. Den er bygget på kampestensmur og er af bindingsværk, tækket med spån af fyr. Hatten er på dette tidspunkt af bindingsværk, tækket med egetræ. Møllen er på 4 etager.

Hans Jørgen Jensen får foretaget nye forbedringer på møllen. Således er

der indsat en ny møllekværn, således at der ialt er fire. Han har endvidere installeret en ny grynsorterer i den første etage. Møllen er på dette tidspunkt godt vedligeholdt. Den takseres nu således, at bygningerne har en værdi af 4.000 rdl., og værket har en værdi af 3.200 rdl.

No. 6.

D. 1.7.1892 får enken efter Hans Jørgen Jensen lov til at sidde i uskiftet bo. Hun får adkomst på matr. no. 11k med vindmølle og huse. Men hun beholder den ikke længe.

Enken hedder Karen Pedersen.

No. 7.

D. 18.7.1892 køber Therkel Sørensen møllen af enken. Therkel Sørensen er uddannet møller.

No. 8.

Thomas P. Thomsen får skøde på møllen d. 28.6.1895.

Møllen i Katstrup brændte omkring århundredeskiftet. Møller Thomsen fandt hurtigt ud af, at det ville være for dyrt at bygge den helt op på ny. Derfor købte han i stedet Ørskov vindmølle, som han nedlagde og flyttede til Katstrup. Den vindmølle, man derefter fik i Katstrup, var således ikke helt ny - men brugt.

Thomas P. Thomsen er den sidste, der driver møllen. I 1912 kom elektriciteten til Katstrup, og de fleste gårde fik efterhånden deres egne kværne. For hver ny kværn, der blev installeret på gårdene, gik det dårligere for mølleren.

Mølleren så, hvor udviklingen bar hen, og mens han ejede møllen, købte han flere stykker jord til den og byggede en stald og en lade ved siden af møllen. Landbruget blev dog noget sekundært i forhold til mølleri. De jorde, han havde købt til møllen, solgte han dog igen i 1909. På det tidspunkt havde han bygget de tre huse langs med Katstrupvej, og han var selv flyttet ind i det ene af dem. Byggeriet krævede penge. Herefter gik det dårligt, og møllen begyndte lige så stille at forfalde. Meget af det gode træ, der fandtes i den, blev under krigen benyttet som brændsel af mølleren og hans familie.

Thomas P. Thomsen sælger matr. no. 11k, den matrikel hvorpå bygninger er, til Frederik Vilhelm Hansen d. 23.12.1910. Matr. no. 11k med bygninger

fungerer derefter som "hovedbygning" for markerne, der har matr. no. 11b. Møller Thomsen flytter til gengæld ned i det nye hus, han har bygget ved Katstrupvej (Katstrupvej 69). Han beholder stadig matr. no. 11m og 11q. Vindmøllen ligger på matr. no. 11q. Matr. no. 11m er den matrikel, han har bygget sit hus på.

No. 9.

D. 31.12.1943 får enkefru Johanne Thomsen adkomst på matr. no. 11m og 11q efter møllerens død. Møllen er da forlængst nedlagt.

No. 10.

D. 31.12.1943, samme dag som enken overtager huset med grund, sælger hun det hele til Søren J. Winther.

No. 11.

I 1945 overtages hus og grund af Risskov. Ejendommen er senere overtaget af datteren Helga.

KATTRUPVEJ 79

Matrikel no. 6b.

Ejere:

1. 1807. Hans Christensen.
2. 1854. Jens Munck Nielsen.
3. 1880. Søren Peder Jacobsen.
4. 1881. Christian Jensen.
5. 1894. Henrik Jacobsen.
6. 1908. Niels Michael Hansen.
7. 1918. Th. P. Thomsen.
8. 1931. J.P. Jensen.
9. 1941. Eylif Konrad Jørgensen.

No. 1.

D. 14.7.1807 bliver der solgt en parcel fra matr. no. 6 til Hans Christensen. Denne får matr. no. 6b og er på hartkorn: 0-1-3-1 1/4. Det er Niels Sørensen, der sælger grunden, men der tinglæses først, da Mattis Thyskjær er blevet ejer af matr. no. 6.

Ved folketællingen i 1845 bebor Hans Christensen huset.

Hans Christensen	62 år	f. i Hylke	husejer, daglejer
Bodil Pedersdatter	77 år	f. i Væhr	hans kone
Niels Peder Mikkelsen	33 år	f. i Tamdrup	tækkemand og daglejer.
Karen Rasmusdatter	30 år	f. i Koldt	hans kone

De har to børn.

Der bor endnu en lejer i huset:

Jørgen B. Haugård	57 år	f. i Hylke	maler
Ane Margrethe Andersen	60 år	f. i Hylke	hans kone

No. 2.

Jens Nielsen Munck får skøde d. 4.7., læst d. 28.7.1854 fra Hans Christensen. Der hæfter aftægt til Hans Christensens enke, Margrethe Sørensdatter Sønderborg. Altså har Hans Christensen været gift to gange.

No. 3.

Søren Peter Jacobsen får skøde d. 17.2., læst d. 20.2.1880 fra Jens Nielsen Munck.

No. 4.

Christian Jensen får skøde d. 12.4., læst d. 1.7.1881 fra Søren P. Jacobsen. Der ydes aftægt til Jens Nielsen Munck.

No. 5.

Landpost Henrik Jacobsen får skøde d. 25.2., læst d. 29.2.1884 fra Chr. Jensen.

No. 6.

Niels Michael Hansen får skøde d. 13.6., læst d. 26.6.1908 fra Henrik Jacobsen.

No. 7.

Th. P. Thomsen får skøde d. 15.8., læst d. 23.8.1918 fra Niels Michael Hansen.

No. 8.

J.P. Jensen får skøde fra Th. P. Thomsen.

No. 9.

Eylif Konrad Jørgensen får skøde d. 22.12.1942 fra J.P. Jensen.

TEBSTRUPVEJ 1

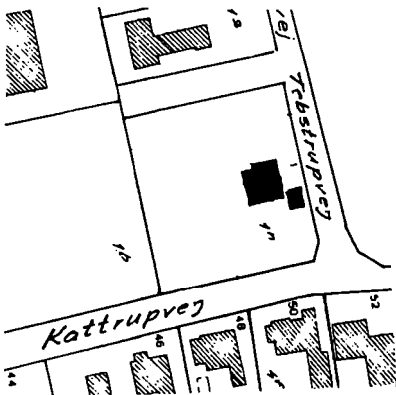
Matrikel no. 1n.

"KIRKELY"

Ejere:

Før 1924 tilhørte denne parcel m.fl. amtsrådsmedlem Chr. Richter.

1. 1924. Karl Sinius Petersen.
2. 1936. Johannes Roldsgård.
3. 1941. Holger Fischer.
4. 1943. Ejner Chr. Nielsen.
5. 1944. Åge Carlo Møller.
6. 1961. Arne Skov Jensen.
7. 1962. Katstrup-Tolstrup Kommune.
8. 1973. Christian Sørensen.
9. 1974. Poul Ljunggren.
10. 1975. Per Nielsen.

Amtsrådsmedlem Chr. Richter havde efter skøder læst d. 2.5.1912 og d. 20. 11.1914 overtaget parcellen ln m.fl.

No. 1.

D. 18.12.1924 overtog Karl Sinius Petersen grunden fra Chr. Richter fra Katstrup. Grunden var allerede da bebygget med et hus af køberen. Købesummen blev aftalt til 1312,50 kr. Hartkorn. 1½ alb.

Karl Sinius Petersen er født i Hornbæk sogn d. 28.5.1890. D. 8.11.1924 blev han ægteviet til Ane Petrea Jensen, født i Hammer sogn d. 6.2.1898. De blev viet i Katstrup kirke.

I 1930 og i 1934 købte Karl Petersen endvidere de omkringliggende ubebyggede parceller lm (1½ lab.), lr (0 3/4 alb.), 1.1 (0 3/4 alb.) og lk af Chr. Richter. Han fik samlet sig en forholdsvis stor grund, hvoraf meget var vej.

De to folk var særdeles driftige og fremsynede. Karl Sinius Petersen stiftede rutebilruten Katstrup-Horsens i 1924, og hans hustru startede et lille slagteriudsalg i Katstrup som det første i byens historie. Kødet havde Karl Petersen med hjem fra Horsens i trædritler. Det blev forarbejdet og hakket, og hun lavede leverpostej og medisterpølse af det. Forretningen gik endda så godt, at de måtte have en ung pige. En af disse unge piger var Carla Jensen, Tvingstrup, en datter af smed Karl Lauersen, Katstrup.

Det hus, som chauffør Karl Petersen byggede, kender vi særdeles godt. Det er omtalt i en vurderingsforretning fra 1925. Heri er anført, at huset er bygget i 1924, og det er et "særdeles smukt og solidt opført beboelseshus". Det er opført i brændte mursten og har tegltag. Huset er 9,15 m. langt, 8,6 m. dybt og murhøjden er 3,3 m., stuehøjden er 2,75 m. Huset er indrettet med entre, 3 værelser, køkken og spisekammer. På loftet er der indrettet et værelse, og i kælderen er der indrettet en "god" husholdningskælder på 6 kvm.

Slagteriudsalget er også opbygget i grundmur, og det er en tilbygning til stuehuset. Butikken har tegltag. Den er 6,5 m. lang, 2,2 m. dyb og 2,7 m. murhøj. Butikken er indrettet til slagteriudsalg og pålægsforretning. Endvidere er der tilbygget et vaske- og brændehus i grundmur og endelig er der en bilgarage i grundmur men med paptag. Denne garage var 6,6 m. lang, 3,05 m. dyb og 2,7 m. høj. Det hele er "særdeles praktisk og komfortabelt indrettet".

Men grunden bestod ikke bare af bygninger. De to personer havde anlagt en

have tilplantet med tjørn til hegn. I haven var der frugttræer og en prydhave. I tilknytning til bygningerne var der en brønd med rigeligt vand og pumpe i.

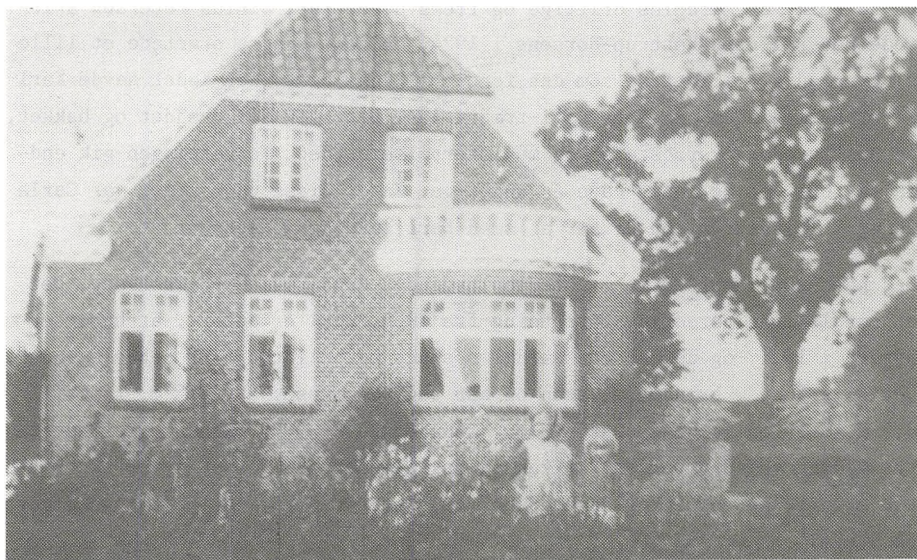
Taksatorerne var ovenud tilfredse med det, de så, og de takserede hele herligheden til ca. 14.000 kr.

I 1936 solgte de huset med tilhørende rutebilrute og butik og flyttede til Borum Vandmølle, hvor der var ørreddamme.

Iøvrigt lavede børnene i Katstrup følgende remse:

"I smedens port
lå en lort
den har Gydesen sket
det har rute-Petersen set."

Denne remse er fortalt af Ø. Læssø, Gedved, der dengang var i snedkerlære i Katstrup.

No. 2.

Johannes Roldsgaard fra Dagnæs fik d. 14.9.1936 skøde på matr. no. 1m, 1n, 1r og 1,1. Endvidere overtog han rutebilruten og slagteriudsalget med pålægsmaskine, vægt, disk og andet inventarium.

Køberen boede dog ikke selv i Katstrup, og derfor lejede han "Kirkely" ud. Der var flere forskellige lejere. En overgang boede Ellen og Peter Drik-kjær der. Ellen Drikkjær solgte kød og viktualier fra den lille forretning, 576

og Peter var mejerist. Han stod endvidere på torvet i Horsens og solgte æg og smør. På et tidspunkt tog han rundt i sognet og solgte slagterivarer o.a. Mens Drikkjær's boede i huset, var værelset ovenpå udlejet til Holger Fischer, der kørte rutebilruten for Johannes Roldsgaard. Drikkjærs boede der i 1936 og 1937.

På et tidspunkt havde Johannes Roldsgaard en chauffør, der hed Anders Juel.
No. 3.

I 1941 overtog den tidligere chauffør Holger Fischer ejendommen med bilrute og forretning fra Johannes Roldsgaard. Holger Fischer kom oprindeligt fra Egebjerg. Han blev gift med en datter af smed Karl Lauersen fra Katstrup, som hedder Ebba. Hun er født d. 14.10.1920. De fik to børn sammen: Judith og Knud.

Fra Katstrup flyttede de til Voerladegård, hvor han kørte busrute fra Dørup til Horsens.

No. 4.

Ejner Chr. Nielsen fik d. 9.6.1943 skøde fra Holger Fischer. Han drev også busruten til Horsens.

No. 5.

D. 14.2.1944 fik Åge Carlo Møller skøde fra Ejner Chr. Nielsen på matr. no. 1n, 1m, 1r og 1,1. Købesummen var 15.000 kr.

Åge Møllers hustru hed Grethe, og de fik en dreng sammen, der kom til at hedde Kristian.

I 1951 kom der en fredningsdeklaration på ejendommen, hvori det er anført, at matr. no. 1n og 1r ikke yderligere må bebygges eller yderligere må forsynes med høj beplantning. I tilfælde af bebyggelse af 1,1 må sådan ikke ske indenfor en afstand af 8 m. fra byvejen. Ved evt. genopførelse af den vest for byvejen beliggende garage, skal den nye garage ligge i en afstand af mindst 2 m. fra byvejen.

No. 6.

Ejer af "Kirkely" blev Arne Skov Jensen d. 12.10.1961. Han købte matr. no. 1n, 1m, 1r og 1,1 for 81.100 kr.

Arne Skov Jensen er født d. 7.1.1922. Gift med Sofie Skov Jensen, som er født d. 22.4.1925. De har sønnen Per Skov Jensen, som er født d. 27.4.1946.

Arne Skov købte ejendommen, da han var interesseret i at overtage rutebilruten Katstrup-Horsens. Han kunne ikke købe koncessionen alene. Da Arne og Sofie Jensen var kede af at flytte fra Hovedgård til Katstrup, solgte de med det samme huset til Katstrup-Tolstrup Kommune, der ville bruge huset til lærerbolig.

Arne Skov nedrev den store busgarage, der lå lige op ad Tebstrupvej, og fik materialerne. Busruten Katstrup-Horsens kører ikke mere, men koncessionen har eksisteret indtil 1982. I dag har Arne Skov Jensen kontrakt med Vejle Amts Trafikselskab (1980).

No. 7.

Katstrup-Tolstrup Kommune købte d. 14.3.1962 ejendommen matr. no. 1n m.fl. for 46.000 kr. af Arne Skov.

I de 11 år kommunen ejede huset, benyttedes dette til lærerbolig.

No. 8.

Christian Sørensen fik i 1973 skøde på ejendommen fra Gedved kommune efter, at man ikke længere havde brug for en lærerbolig i Katstrup. Chr. Sørensen havde endvidere købt Katstrup skole og Tebstrupvej 3 af kommunen. I Katstrup skole begyndte han en fabrikation af tandlægeartikler, og han nåede at levere tandlægeartikler til Gedved kommunes skoletandlægeklinik, før produktionen måtte indstilles. Da produktionen indstilledes, havde han forinden solgt "Kirkely" og Tebstrupvej 3.

No. 9.

Poul Ljunggren fik skøde på "Kirkely" d. 9.10.1974 fra Chr. Sørensen. Købesum: 235.000 kr.

Ljunggren var regnskabsfører på træskofabrikken i Tvingstrup. Senere blev han regnskabsfører på Hovedgård Højspænding.

No. 10.

Den nuværende ejer hedder Per Nielsen. Han overtog huset d. 15.10.1975 fra Ljunggren for 242.822 kr.

Per Nielsen er afdelingsleder på Hovedgård Trælasthandel. Han er født d. 9.9.1952 og er gift med Lene Middelbo Nielsen, født d. 22.2.1952. De har børnene Pernille, født d. 31.8.1974, og Anders, født d. 3.4.1976. Lene Nielsen er sygeplejerske på Odder Sygehus.

TEBSTRUPVEJ 2

Matrikel no. 10b.

"ELISEHØJ"

Ejere:

1. 1821. Peder Jeppesen.
2. Jens Chr. Nielsen.
3. 1824. Niels Christensen Schou.
4. 1842. Jens Nielsen Løve.
5. 1866. Rasmus Peter Jensen.
6. 1914. Søren Jensen.
7. 1945. Svend Skriver Jensen.
8. 1959. Signe Skriver Jensen.
9. 1970. Søren Skriver Jensen.

Matr. no. 18d. 0-1-3-2 1/4.

1. 10.9.1880. Jacob Juliusen køber fra Jens Jensen.
2. 13.6.1918. Søren Jensen køber fra Jacob Juliusen. Ejendommen matr. no. 18d. lægges sammen med matr. no. 10b.

Matr. no. 18c. 0-1-2-0½.

1. 23.12.1880. Peder Sørensen køber fra Jens Jensen.
2. 18.6.1889. Rasmus Peter Jensen køber fra Peder Sørensen. Ejendommen matr. no. 18c lægges sammen med matr. no. 10b.

No. 1.

I 1821 udstykkes en parcel af Peder Olesen's gård i Kattrup (matr. no. 10a). Den udstykkede parcel købes af Peder Jeppesen og får matr. no. 10b.

No. 2.

Det har ikke været muligt at finde ud af, hvad der er sket fra 1821 til 1824. Men da Peder Jeppesen er køber i 1821 og Jens Chr. Nielsen sælger i 1824, må der jo være handlet i omtalte tidsrum.

No. 3.

D. 8.4.1824 sælger Jens Chr. Nielsen til Niels Christensen Schou. Niels Chr. Schou er født i Hylke. Hans fader var degn i Hylke (født 1758, død 1818) og gift med Laurentine Kristine Hermandsdatter (1757-1830). Niels Christensen Schou er efter folketællingen i 1834 40 år gammel og gift med Rasmine Schou. Der er ingen børn.

No. 4.

Jens Nielsen Løve køber gården af Niels Chr. Schou i 1842. Jens Nielsen var født i Bådstrup, Hylke sogn, i 1810. Hans fader var fra Løve ved Brødstrup og moderen fra Tønning. Jens Nielsen var gift med Anne Kirstine Rasmusdatter. Hun var født i Herskind, Fremlev sogn, i 1802. Hun havde 2 børn fra første ægteskab og sammen får de så en søn Rasmus Peter Jensen.

D. 3.9.1866 sælges gården til Rasmus Peter Jensen.

D. 22.9.1866 dør Anne Kirstine af en blodforgiftning, - hun havde fået et lysespyd i armen. Jens Nielsen bliver boende på aftægt hos sønnen og dør d. 11.8.1889.

No. 5.

Rasmus Peter Jensen blev d. 28.10.1868 gift med Elise Marie Nielsen. Hun var født d. 9.4.1844 i Brørup. De fik 4 børn:

Gunner Jensen, født d. 1.10.1869.

Anne Kirstine Jensen, født d. 31.5.1871.

Karen Marie Jensen, født d. 13.2.1873.

Søren Jensen, født d. 31.8.1876.

Gunner Jensen blev gift med Rise Kirstine Jensen fra Hevring, hvortil de også flytter.

Anne Kirstine fik lungetuberkulose og døde i efteråret 1888.

Karen Marie blev gift med Peder Pedersen d. 1.11.1901, og de bosatte sig på "Brørup Nygård".

I 1876 er der købt noget jord fra Carl Hansen, matr. no. 3a og 3c, Overby, 0-1-3-0.

D. 21.6.1889 blev en lille ejendom, der lå nord for gården, købt af Peder Sørensen, 0-1-2- $\frac{1}{2}$.

I 1883 blev der bygget et nyt stuehus, det gamle blev ændret til hestestald, vognport og brændehus.

I 1911 blev der bygget et nyt svinehus og en ajlebeholder.

I 1914 sælges gården og som aftægtsbolig købes matr. no. 5f i Katstrup by.

Rasmus Peter Jensen dør vinteren 1917 og Elise Marie Jensen kort tid efter.

No. 6.

Søren Jensen køber gården d. 11.12.1914 af sin fader.

Han bliver d. 3.4.1915 gift med Margrethe Skriver fra Raugse herred. De får 2 børn:

Elisabeth Skriver Jensen, født d. 15.4.1916. Hun blev i 1938 gift med Henry Lyse fra "Fredenslund" i Overby.

Svend Skriver Jensen, født d. 2.10.1918.

Af byggeri blev der i 1928 bygget en ny kostald med plads til 15 køer med opdræt.

I 1918 blev matr. no. 18d, 0-1-3-2 1/4, købt til.

I 1923 købes der jord af Emil Laursen, matr. no. 18e, 0-4-1-2 og matr. no. 6d, 0-0-0-1/4. Samtidig rettes skellet ud mellem "Bregstedgård" og "Elisehøj".

D. 18.12.1926 tinglyses "Elisehøj" som gårdens navn.

I 1945 sælges gården til Svend Skriver Jensen, og som aftægtsfolk flytter de ind i huset på matr. no. 18d, også kaldet "Væverhuset". Her bor de indtil 1956, hvor de flytter til alderdomshjemmet "Solgården" i Skanderborg. Margrethe Jensen dør i februar 1966 og Søren Jensen i december 1966.

No. 7, 8 & 9.

Svend Skriver blev gift med Signe Hedelund fra Horndrup. De fik 4 børn:

Elisabeth Skriver Jensen, født d. 25.9.1946.

Søren Skriver Jensen, født d. 26.11.1947.

Anders Skriver Jensen, født d. 31.5.1949.

Kirsten Skriver Jensen, født d. 20.4.1952.

I 1949 blev der bygget en ny lade og svinestald. Samme år blev der fra matr. no. 10a købt 7,5 tdr. land.

I 1951 bygges der en ny staklade, og året efter sælges to af de tre heste, og en traktor blev købt i stedet.

I 1957 blev 6 ha. drænet, arbejdet blev udført af Sven Mortensen fra Ries.

I 1959 dør Svend Skriver Jensen.

I 1959 skifteretsattest til Signe Skriver Jensen.

Gården blev drevet videre ved hjælp af en bestyrer.

I 1962 blev en kostald bygget med plads til 19 køer + opdræt. Den gamle stald blev ændret til svin. I 1968-69 blev køer og svin solgt.

I 1970 er en halvpart af gården solgt til Søren Skriver Jensen.

Fra 1972 til 1975 blev staldene ændret, så der i dag er 45 køer + opdræt.

I 1978 blev der bygget en lade på 500 m³, med køresiloer og plads til de fleste af et års høst af roer.

TEBSTRUPVEJ 5

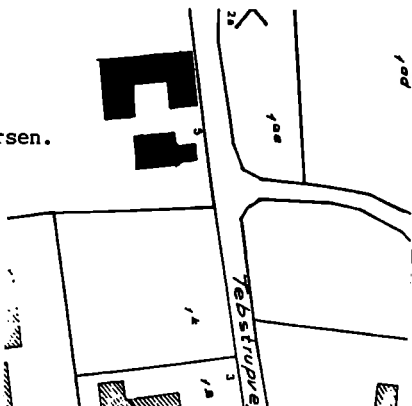
Matrikel no. li.

"AKHØJ"

Ejere:

Jorden har oprindeligt hørt under Kattrup præstegård.

1. 1914. Kasper Nielsen.
2. 1915. Niels Jacobsen.
3. 1929. Otto Christensen.
4. 1946. Herman Munk Nielsen.
5. 1947. Hans Peter Brandenburg Gregersen.
6. 1947. Svend Mikkelsen.

No. 1.

Casper Nielsen overtog d. 10.7.1914 matr. no. 1i, der udgør 1 td., 1 skp., 1 fjrd., 2 3/4 alb. (68.360 kvm.) fra gårdejer Hans Yding, Katstrup, og herredsfuldægtig cand. jur. Ewald Jopp, Horsens. Sælgerne havde købt denne matrikel sammen med andre, da Katstrup præstegårds jord blev solgt fra gården i november 1913.

Casper Nielsen var murer og begyndte straks efter overtagelsen at bygge ejendommen. Bygningerne blev lavet af materialer fra præstegårdens udbygninger.

Gården kom til at hedde "Akhøj" efter den mark, som den blev bygget på. Ifølge udskiftningskortet fra Katstrup fra 1780 hedder marken Achhøys agre og Achhøys blok.

Han byggede endvidere en del af kostald og lade med materialer fra præstegårdens udlænger, den vestlige del.

No. 2.

D. 25.3.1915 overdrager Casper Nielsen ejendommen med tilhørende bygninger, disses mur- og sømfaste tilbehør, derunder kakkellovne, komfur og grubekedel, hvorhos der i handelen medfølger al udvendig besætning - med undtagelse af 2 fedesvin - inventarium, avls- og mejeriredskaber, ildebrændsel, 10 høns og 1 hane samt sæd, avl, afgrøde og gødning til gårdejer Niels Jacobsen fra Katstrup. Købesummen er 17.200 kr.

D. 16.12.1915 køber Niels Jacobsen matr. no. 38a af Katstrup (0 skp., 1 fjrd., 0½ alb.), matr. no. 1f af Katstrup (5 skp., 2 fjrd., 0½ alb.) og matr. no. 15 af Ustrup, Hylke sogn, af hartkorn 2 3/4 alb., af Anders Jensen Kvistgaard for 8000 kr.

Samme dag sælger han matr. no. 38a til ringer og graver Johannes (Linne-rup) Christensen, Katstrup.

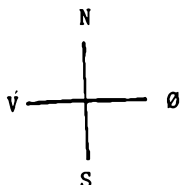
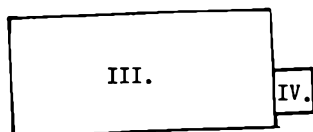
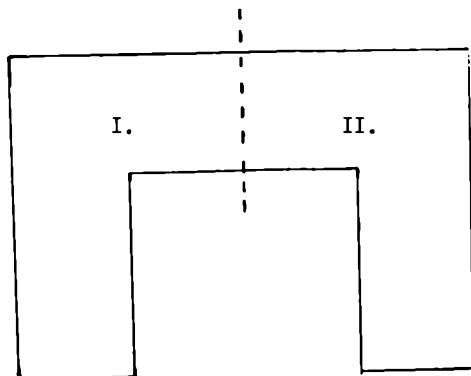
Niels Jacobsen bygger en veranda til stuehuset omkring 1917. Denne var hovedsagelig opbygget af træ og glas, hvoraf noget var kulørt. Arbejdet blev udført af snedker Frits Sørensen, Katstrup.

Niels Jacobsens hustru hed Emma, og de fik to piger: Helga og Martha.

No. 3.

Niels Jacobsen solgte d. 19.6.1929 matr. no. 1i, 1f og 15 af Ustrup, Hylke sogn, til Otto Christensen fra Egebjerg. Med ejendommen følger alt næ-
584

Grundplan over gården "Akhøj", Tebstrupvej 5, Katstrup.

- I. Kostald bygget i 1914 af materialer fra præstegårdens udlænger.
- II. Lade bygget af materialer fra udlængerne fra rebslagerens hus på Elbjergvej, matr. no. 38a.
- III. Stuehus opført i 1914.
- IV. Veranda opført af Frits Sørensen i 1917.

gelfast af enhver art, besætningen med undtagelse af et fedesvin, inventarium, avls- og mejeriredskaber, vogne, maskiner, seletøj, 1 opredt karleseng, sæd, avl, afgrøde og gødning. Der er endvidere en halvpart af en hesterive. Købesummen er 39.500 kr.

Endvidere tilkøber Otto Christensen sig matr. no. 1k fra amtsrådsmedlem Chr. Richter d. 2.7.1934 for 1400 kr.

Otto Christensen er født d. 30.1.1901. Han var gift med Ellen Christensen, født Sørensen, født i Lund d. 22.1.1904. De fik tre børn sammen: Grethe (f. d. 26.4.1930, d. 1973), Kristian (f. d. 11.1.1935) og Ove (f. d. 2.3.1942).

I bogen "Danske Landbrug" fra 1946 står der om gården:

Jorden er sandmuldet med 6-7 marks drift. Af besætning er der: 2 heste, 9 køer, 7 ungvæg, 14 svin og 80-100 høns. Gårdens tilliggende er 11½ td. land, grundskyld 9.300 kr., ejendomsskyld 19.900 kr.

Mens Otto Christensen ejede ejendommen, blev der solgt en del matrikler fra:

Matr. no. 1s (1½ alb.) til snedker Frits Sørensen d. 20.2.1937.

Matr. no. 1t (1 1/4 alb.) til Søren Christensen, Katstrup, d. 25.3.1938.

Matr. no. 1u (0½ alb.) til samme d. 12.11.1945.

Matr. no. 1v (1 1/4 alb.) til landarbejder Hans Riis, Katstrup.

Matr. no. 1z (1 3/4 alb. - 992 kvm.) til gdr. Ejder Jacobsen, Møballe, d. 31.8.1946.

Matr. no. 1x (1 1/4 alb. - 8000 kvm.) som landarbejderbolig til Knud Laurits Mortensen, Katstrup, d. 13.8.1947.

Matr. no. 1y (1 1/4 alb. - 800 kvm.) som landarbejderbolig til Jens Christoffersen, Overby, d. 3.9.1947.

No. 4.

Herman Munk Nielsen overtog gården fra Otto Christensen d. 14.12.1946 med matriklerne 1i, 1f og 1r. Købesummen var 53.000 kr.

Herman Munk Nielsen havde kun gården i 3 måneder.

No. 5.

Hans Peter Brandenburg Gregersen fik skøde fra Herman Munk Nielsen d. 14.3.1947 på matr. no. 1i, 1f og 1k for 45.000 kr.

Gregersen solgte d. 23.5.1947 matr. no. 1f (nuværende 1d) til Peter A. Frederiksen for 1700 kr. (1600 kvm.)

Hans P.B. Gregersen flyttede til Katstrup fra Lundum, hvor han havde haft en stor gård. "Akhøj" havde han ikke så længe, da han var meget syg af gigt og derfor ikke kunne klare arbejdet. Han solgte derfor ret hurtigt igen og købte en byejeendom i Horsens med lejligheder.

Hans Peter Brandenborg Gregersen er født d. 27.2.1912 i Uggelhuse. Han er gift med Anna, født d. 18.11.1907 i Grundfør. Børn: Ole (f. d. 15.8.1940), Tove (f. d. 20.2.1943) og Kirsten (f. d. 22.8.1944).

No. 6.

Svend Mikkelsen fik skøde af Hans Peter Brandenborg d. 17.6.1947 på matr. no. 1i (1 td., 1 skp., 1 fjrd., 2 3/4 alb.) og matr. no. 1f, 1k og matr. no. 15 af Ustrup. Matr. no. 1i og 1f er noteret som landbrugsejeendom. Matr. no. 15 i Ustrup er et stykke skov.

Besætningen, der overgår til den nye ejer, består af: 1 hest, 10 køer, 5 ungdreuer, 1 grisesø, 5 fedesvin, 11 smågrise, 25 stk. fjerkræ. Købesummen var på 52.500 kr.

Svend Robert Mikkelsen er født d. 27.8.1910. Gift med Helga, født d. 30.11.1910. Børn: Vagn (f. d. 18.6.1935 i Gl. Ry), Leif (f. d. 30.8.1938 i Gl. Ry), Mona (f. d. 20.12.1942 i Gl. Ry), Egon (f. d. 31.1.1945 i Gl. Ry) og Karl (f. d. 10.7.1948 i Katstrup).

Helga og Svend Mikkelsen kom fra Gl. Ry, hvor de tidligere havde haft en ejendom. Der var indlagt vand og toilet i gården, da de købte den i 1947. Vandværket i Katstrup startede i 1947.

På længernevar der for det meste strå- og paptag, da de købte. I 1981 er der asbesttag på.

Omkring 1950 var der en besætning på: 2 heste (solgt i 1957), 12 køer (solgt i 1970), 8 ungdreuer (solgt i 1970), 3 grisesøer (solgt i 1975), 70 fedesvin (solgt i 1975) og 150 høns (solgt i 1981).

Mikkelsen købte en traktor til gården i 1957, som han endnu har. Endvidere har han haft landbrugsredskaber sammen med andre i Katstrup. I 1947 havde han halvpart i en selvbinder med Henrik Steffensen, ca. 1947 halvpart i en hesterive med Morten Hansen, ca. 1972 halvpart i en radrenser med Lauritz Jensen, ca. 1972 halvpart i gødningsspreder med Jens Rasmussen og i 1961 halvpart i en mejtærsker med Anders Andersen.

Mens nuværende ejer har haft ejendommen, er der sket en del fornyelser. Nyt maskinhus i 1961, på loftet i stuehuset er der lavet værelse og bade-

værelse i 1974, og verandaen er nedrevet, og der er bygget en ny i 1980 af sten.

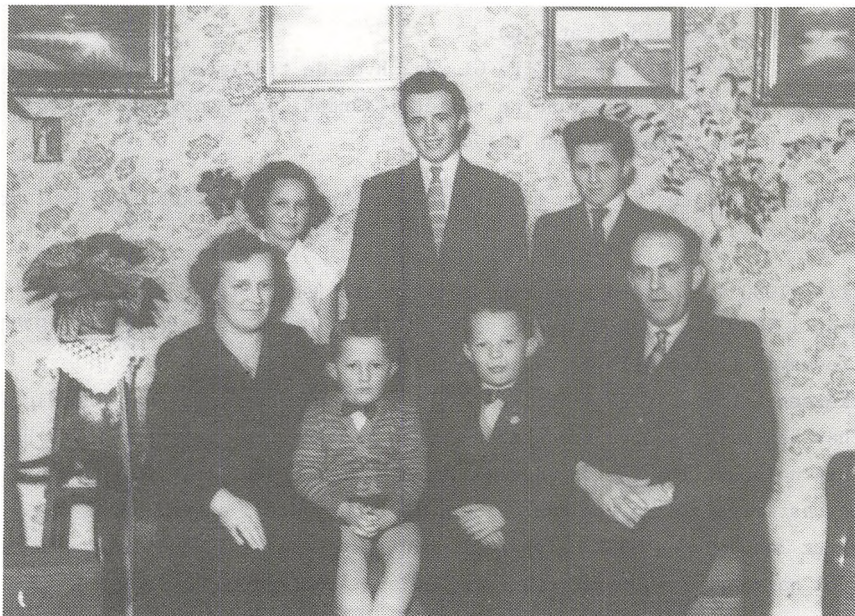
På gårdens mark, foran stuehuset mod syd, gik skolestien fra Katstrup til Overby Rytterskole. Denne sti blev sløjfet omkr. 1970.

I 1969 begyndte Helga at arbejde ude. Først på TV-fabrikken "Arena" i Horsens, indtil den brændte i 1970. Derefter $\frac{1}{2}$ år ved Albert Jensen med at udlevere reservedele. Derefter $\frac{1}{2}$ år som rengøringshjælp på "Nørrelide" plejehjem i Gedved og i de sidste 10 år har hun været på Gedved Fjerkræslagteri.

Jorden til "Akhøj" blev i 1980 forpagtet ud til Søren Blumensaadt.

Svend Mikkelsen har igennem hele sit liv i Katstrup været med i et utal af bestyrelser for foreninger, bl.a. Katstrup Brugsforening og Vandværket.

Skoven, der hører til "Akhøj", er på ca. $\frac{3}{4}$ tdr. land, som hovedsageligt er beplantet med graner. P.g.a. opstillingen af nye elmaster og ledninger fra Midtkraft måtte der fældes et 30 m. bredt bælte på tværs af stykket. Derefter blev det beplantet med prydgren i 1957-58.

Familien Mikkelsen.

18.0 KILDEHENVISNING.

Kapitel 2.

Matriklen fra 1688, 1844 og de nuværende kort, der er i brug ved kommunen.

Kapitel 3.

- 1) Martin Kristensens arkæologiske beskrivelse fra Voer herred indsendt til Nationalmuseet. Martin Kristensens privatarkiv. Sognearkiverne i Gedved kommune.
- 2) Flemming Kauls beskrivelse om arkæologiske fund i Katstrup sogn. Nationalmuseet.

Kapitel 4.

- 1) Stednavne i Århus og Skanderborg Amter. 1964. Indledningen.
- 2) Gyldendals Danmarks Historie bd. I. 1977. p. 77 f.
I Henrik Pedersens "De danske landbrug", Kbh. 1975, ser man tydeligt, at Ørridslev sogns hartkorn er langt større end Tolstrup og Katstrup sognes. Se p. 218.
Ørridslev sogns hartkorn: 161,33 tdr.
Katstrup sogns hartkorn : 128,98 tdr.
- 3) Gyldendals Danmarks Historie bd. I. 1977 p. 84
- 4) do. p. 85
- 5) Viggo Hansens "Bebyggelsens historie", p. 13. Danmarks Natur, bd. 9, Politikens Forlag 1981.
- 6) do p. 15.
- 7) Axel Steenberg "Den danske Landsby gennem 1000 år". Forum, Kbh. 1973, p. 60 ff.
- 8) Gyldendals Danmarks Historie bd. I. Kap. 49, 73, 74, 123 og 124.

Kapitel 5.

- 1) Fortid og Nutid. Bd. 10. p. 217.
- 2) Jyske Lov. Kapitel 51.

Kortene brugt i dette kapitel stammer, dels fra Geodætisk Institut ex. udskiftningskortet fra 1780 og matrikelkortet fra 1817. De øvrige kort stammer fra Gedved kommunekontor.

Kapitel 6.

Kortene er afskrift af udskiftningskortet fra 1780 og fra

det nyeste matrikelkort.

Kapitel 7.1.

- 1) K.E Frandsen. "Udsæd og foldudbytte i det 17. årh.". Fortid og Nutid, bd. 27. hæfte 1. 1977.
- 2) do.
- 3) Fortid og Nutid. bd. 10. p. 217.
- 4) Kaalunds Beskrivelse. Århus Bispearkiv. C 3. Landsarkivet i Viborg. Indberetninger.
- 5) Fridlev Skrubbeltrang: Det danske Landbosamfund 1500 - 1800. 1978. p. 14
- 6) do p. 19.
- 7) Århus stifts Årbøger 1927. p. 1 ff.
- 8) do. p. 5 - 6.

Kapitel 7.2.

- 1) J.C Schythe: Bidrag til kundskab om de danske provinser nuværende tilstand i økonomisk henseende. 1843.
- 2) do. p. 201.
- 3) do. p. 239.
- 4) do. p. 293.
- 5) do. p. 343.
- 6) do. p. 429.
- 7) do. p. 601.

Kapitel 7.3.

- 1) Gunner Jensens optegnelser, Katstrup. Arkivet i Gedved. p. 48.
- 2) do. p. 40 f.
- 3) do. p. 40 ff.
- 4) do. p. 42 ff.

Kapitel 7.4.

Fortalt af Ellen Hansen, Katstrup.

Kapitel 7.5.

Fortalt af Karl Lyneborg Madsen, Katstrup.

Kapitel 8.0

- 1) Bygholm lens Jordebog 1511. Rigsarkivet. Mikrofilm.
- 2) Skanderborg lens Jordebog 1581/82. Rigsarkivet. Mikrofilm.

- 3) 1662-matriklen. Rigsarkivet i København. Mikrofilm.
- 4) 1664-matriklen. Rigsarkivet i København. Mikrofilm.
- 5) Auktionsprotokol i Skanderborg Rytterdistrekt. G.Ryt 8. Landsarkivet i Viborg.

Kapitel 9.1.

- 1) Fattigforsørgelsesprotokollen for Katstrup, Tolstrup og Ørridslev sogne. Protokollen ligger på Gedved kommunkontor.

Kapitel 9.2.

- 1) Artikel af Chr. Heilskov, Århus Stifts Årbøger 1913. Afsnittet om vejene i Katstrup sogn stammer fra Katstrup, Tolstrup og Ørridslev kommunes forhandlingsprotokølder, der ligger på kommunkontoret i Gedved.

Landevejene

- 1) Troels Lund: Daglig liv i Norden.
- 2) Kancelliets brevbøger.
- 3) Århus Stifts Årbøger 1913.

Bivejene

Efter Katstrup, Ørridslev og Tolstrup sognes sogneforstanderskab. Kommunkontoret i Gedved.

Kapitel 9.3.1.

Kilder: Regnskabsbog for Overby skole. 1815. Arkivet i Gedved.

Kapitel 9.3.2.

- 1) Vejle amts Årbog. 1962. p. 121
- 2) do. 1963.
- 3) do. 1972. p. 9.
- 4) Vor ungdom. 1936-37. p. 209.
- 5) Østjysk Hjemstavn. 1966. p. 36.
- 6) Vestbirk Højskoles Årsskrift. 1925. p. 30.
- 7) Poul Nedergaard "Personalhistoriske, sognehistoriske og statistiske bidrag til en dansk præste- og sognehistorie. Bd. 7.
- 8) Sogneråds- og skolekommissionsprotokollen fra Katstrup-, Ørridslev og Tolstrup kommune.
- 9) H.F Christensen "Om rytterskolen i Overby". Ikkepubliceret artikel på Arkivet i Gedved.

- 10) Samtaler med Johanne Aagaard, Anna Bak og Henrik Gydesen.
- 11) Lov om folkeskolen den 24.3.1899.
- 12) Undervisningsministeriets Cirkulære den 14.2.1900.
- 13) do den 6.4.1900.

Kapitel 10.

Kilder: bl.a. bøger om gilder, beretninger fra Katstrup og interview med borgere. En stor del af kapitlet er skrevet på baggrund af Gunner Jensens beretninger fra Katstrup. Disse beretninger er upubliceret og ligger på arkivet i Gedved.

- 1) Gunner Jensens beskrivelse.
- 2) Fortalt af tidligere karetmager Alfred Hansen, Katstrup, nu Horsens.
- 3) Beskrivelse fra Voer herred, Dansk Folkemindesamling, København.
- 4) Gunnar Jensens beskrivelse. Sagfører Kristian Richters upublicerede sognehistorie fra Katstrup, Arkivet i Gedved.
- 5) Fortalt af Ejnar Sørensen, Gedved, tidligere Overby.
- 6) Efter skriftelig beskrivelse på Folkemindesamlingen i København.
- 7) Efter beskrivelse på Dansk Folkemindesamling, København.
- 8) Rasmus Sechers beskrivelse på Dansk Folkemindesamling.
- 9) Fortalt af Karen Søgaard, Nørrelide Plejehjem, Gedved, tidligere Katstrup.
- 10) Horsens Dommerarkiv, Landsarkivet i Viborg.
- 11) Kommunebladet for Katstrup-Tolstrup kommune. 1968. Fortalt af tidligere købmand Viggo Jensen.
- 12) Gunnar Jensens beskrivelse.

Kapitel 11.

Kilder: Fridlev Skrubbeltrang: Det danske Landbosamfund 1500 - 1800. 1978.

Befolkningstællingerne 1787, 1801, 1834, 1840, 1845
Udskiftningskortet fra Katstrup, 1780.

Skøde- og panteprotokoller, Landsarkivet i Viborg.

Kapitel 12.

Kilder: Af- og tilgangslisten for Katstrup sogn 1870-75.

Kapitel 13.

Fortalt af Ellen Lucia Hansen, Katstrup.

Kapitel 14.

Kapitlet er skrevet på baggrund af samtaler med holddeltagerne.

Kapitel 15.

Kilderne er udelukkende erindringer fra holddeltagerne og foreningsarkiver fra Arkivet i Gedved.

Kapitel 16.0.

- 1) Efter restaureringsrapport. Arkivet i Gedved.
Trap Danmark.
Kattrup kirkes Arkiv, Arkivet i Gedved.
Nationalmuseet, København.
- 2) Gunnar Jensens beskrivelse.
- 3) Johannes Therkelsen "Bondekongen".
- 4) Efter erindringer i Dansk Folkemindesamling, København.
- 5) Kancelliets Brevbøger 31.12.1579.
- 6) Herredsborgen, Voer herred. Landsarkivet i Viborg.
- 7) Tingbogen fra Voer herred 1673. Landsarkivet i Viborg.
- 9) Kancelliets Brevbøger.
- 10) Serridslevgårds Godsarkiv. Landsarkivet i Viborg.
- 11) Gunner Jensens beskrivelse og Kristian Richters beskrivelse.
- 12) Kronik i Horsens Folkeblad af Herdis Therkildsen, Flemming.
- 13) Århus Bispearkiv. Landsarkivet i Viborg.
- 14) Århus Bispearkiv. Landsarkivet i Viborg.
- 15) Brandtaxationsprotokol. Landsarkivet i Viborg.
- 16) Kattrup præstegårdsarkiv. Landsarkivet i Viborg.
- 17) Paul Nedergaard: Se kapitel 9.3.2 note 7.
- 18) Herredsbog fra 1661. Landsarkivet i Viborg.
- 19) Kancelliets Brevbøger.
- 20) do
- 21) Fridlev Skrubbeltrang: Det danske Landbosamfund 1500 - 1800.
- 22) Kancelliets Brevbøger.
- 23) do
- 24) do
- 25) Århus Bispearkiv. Landsarkivet i Viborg.
- 26) Lensjordebøger fra 1600-tallets midte. Rigsarkivet i København.
- 27) Kancelliets Brevbøger

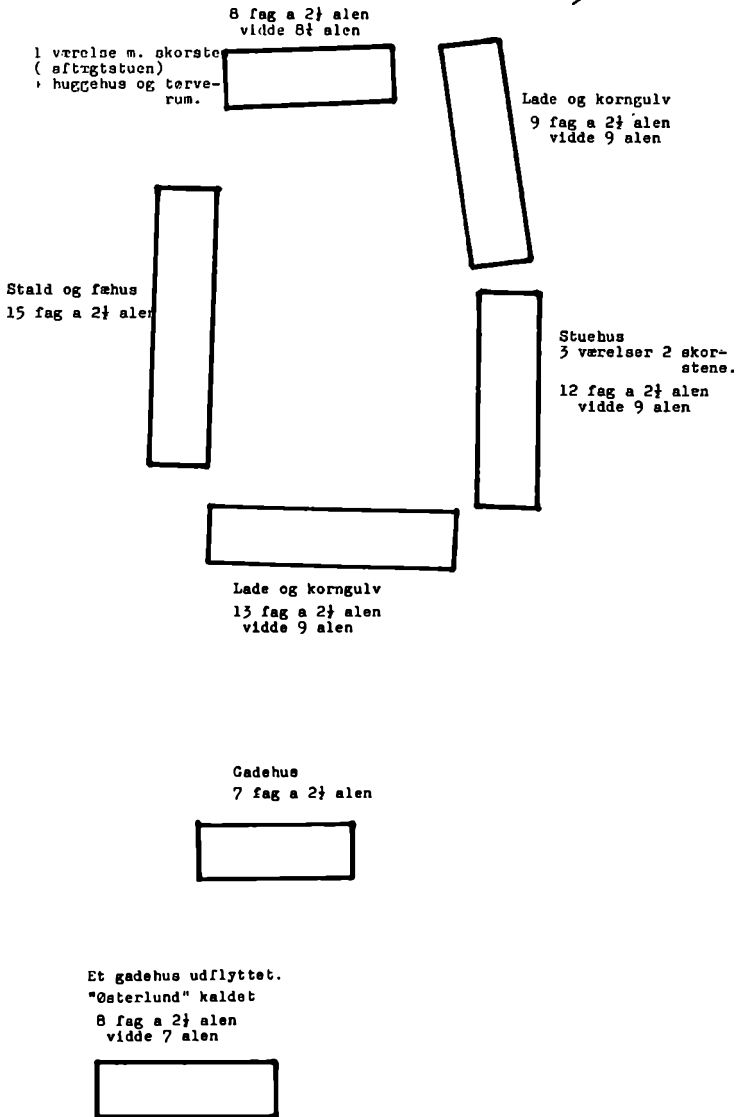
- 28) Herredsbogen 1651. Landsarkivet i Viborg.
- 29) Kancelliets Brevbøger.
- 30) Lensjordebog. Rigsarkivet i København.
- 31) Herredsbogen 1661. Landsarkivet i Viborg.
Artikel af Herdis Therkildsen i Horsens Folkeblad.
- 32) Anna Rasmussen "Hylke sogn i det attende århundrede".
- 33) do.
- 34) Herdis Therkildsens artikel i Horsens Folkeblad.
- 35) do
- 36) do
- 37) M. Poulsens erindringer i Dansk Folkemindesamling.
- 38) Paul Nedergaard.
- 39) Gunner Jensens beskrivelse.
Paul Nedergaard.

Til dette afsnit er forskellige befolkningstællinger også benyttet.

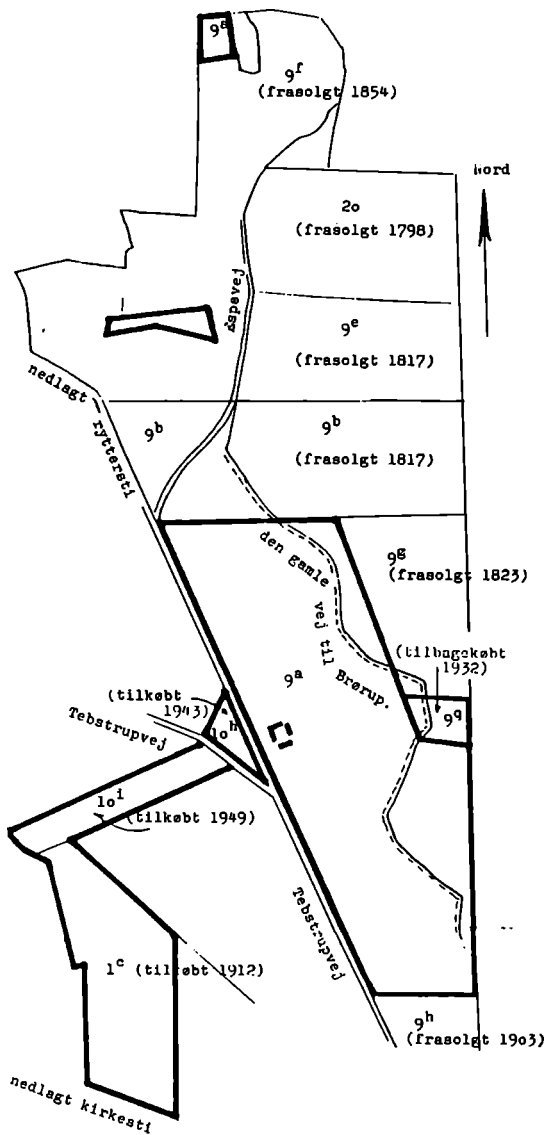
Kapitel 17.

Til dette kapitel er mange forskellige kilder benyttet. Såvel mundtligeberetninger som skriftlige. Af specielle kilder kan fremhæves: Befolkningstællingerne, skøde- og panteprotokollerne, dels på Landsarkivet i Viborg, dels på Dommerkontoret i Horsens, lensjordebøger, brandtaxationsprotokoller, skriftlige beretninger, krigsjordebøger, matrikler, kort m.v.

Nord

Gården på matr. nr 9^a
rekonstrueret efter brand-
taxationsprotokol og efter
gl. matr. kort.

Matrikelkort over 9^a med køb og salg siden 1798.

Det med kraftig streg markerede er det nuv.
matr. nr 9^a m. fl.

